Journal of Interdisciplinary Social Development (JISDIADP)

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

ปีที่ 3 ฉบับที่ 4 - กรกฎาคม - สิงหาคม 2568 Vol.3 No.4 - July - August 2025

ISSN : 2822-1060 (Online)

สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการด็อกเตอร์เกษ เลขที่ 1 ม.12 ต.เหล่าต่างคำ อ.โพนพิสัย จ.หนองคาย
DR.KET Institute of Academic Development and Promotion 1 M.12 Laothangkham Sub-district Phonphisai District Nong Khai Province, 43120, Thailand Tel. +66610186156

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

Journal of Interdisciplinary Social Development

ปีที่ 3 ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2568)

Vol 3 No.4 (July - August 2025)

ISSN : 2822-1060 (Online)

_ **********_

☞วัตถุประสงค์

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ บทวิจารณ์หนังสือ แก่นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษาทุกระดับ และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การศึกษา ศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน พิจารณาตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ เป็นราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์ (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 28 กุมภาพันธ์)

ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)

ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)

ฉบับที่ 4 เดือนกรกฎาคม – สิงหาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 สิงหาคม)
ฉบับที่ 5 เดือนกันยายน – ตุลาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 ตุลาคม)
ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

☞ เจ้าของ

สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการด็อกเตอร์เกษ เลขที่ 1 หมู่ที่ 12 ตำบลเหล่าต่างคำ
อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย 43120 โทร 061-0186156, 082-9356452
E-mail : journalsocialdevelopment@gmail.com

☞ ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
E-mail: zumsa_17@hotmail.com
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-9833-4759
Google Scholar: https://scholar.google.com/citations?user=Ex2SJ-8AAAAJ&hl=th

☞ บรรณาธิการ

พระครูสุตสารบัณฑิต, ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

☞ กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร. บุญทัน ดอกไธสง
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
มหาวิทยาลัยรังสิต
รองศาสตราจารย์ ดร.ธโสธร ตู้ทองคำ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูษิต ปุลันรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรียงดาว ทวะชาลี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศรีเสด็จ กองแกน
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
พระนัสชนะ ส่างช้าง, ดร.
นักวิชาการอิสระ
พระครูสุทธิเมธาวัฒน์, ดร.
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.ฐิติวัสส์ หมั่นกิจ
โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์

☞ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พิชญา ศรีพรรณ์
สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการด็อกเตอร์เกษ

☞ **ฝ่ายประสานงานและจัดการ**

วรรณภา บุปผาโสภา

โทร.061-0186156, Line ID: Ketsada11

e-mail: ketsada.iadp@gmail.com

☞ **ฝ่ายกฎหมาย**

นายชัยวิทย์ ฤทธิพิชัยวัฒน์

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

☞ **พิสูจน์อักษร**

สมศักดิ์ พะปะเสน

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์ จังหวัดหนองคาย

☞ **ออกแบบปก**

นายสุริยาทิศ โพธิ์ประสิทธิ์

นักวิชาการอิสระ

☞ **จัดรูปเล่ม**

นายสมศักดิ์ พะปะเสน

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์ จังหวัดหนองคาย

☞ **พิมพ์ที่**

ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิตอล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูถัมภ์ เลขที่ 1 หมู่ 20 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 13180 โทรศัพท์ 0 2529 0574 7, 0 2909 1633 www.vru.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นปีที่ 3 ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม - สิงหาคม) ปีพุทธศักราช 2568 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ มีเนื้อหาสาระของบทความที่หลากหลาย วารสารผ่านการประเมินคุณภาพวารสารใหม่เข้าสู่จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้วารสารจัดอยู่กลุ่มที่ 2 ระยะเวลาการรับรองคุณภาพวารสาร ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2568 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2572 และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับทุกระดับ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์ และบทวิจารณ์หนังสือ ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิก และท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ **(ก)**

บทบรรณาธิการ **(ช)**

สารบัญ **(ซ)**

หลักนิติธรรมในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560: ข้อสังเกตต่อการบังคับใช้ในบริบทของสังคมประชาธิปไตยของไทย **1-13**

THE RULE OF LAW IN THE 2017 CONSTITUTION: OBSERVATIONS ON ITS ENFORCEMENT IN THE CONTEXT OF THAILAND'S DEMOCRATIC SOCIETY

เฉลียว นครจันทร์

ภาวะผู้นำการดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 **14-29**

DIGITAL LEADERSHIP OF EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTATORS UNDER SUPHAN BURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

สมกิต บุญยะโพธิ์, สุรินทร์ สำลี และ สง่า จันทร์วิเศษ

พุทธปรัชญามหายาน ภูมิหลัง หลักการและแนวคิดทางปรัชญา **30-40**

MAHAYANA BUDDHIST PHILOSOPHY: BACKGROUND, PRINCIPLES, AND PHILOSOPHICAL CONCEPTS

นายภาสกร เมิดจันทึก, พระครูพิศาลสารบัณฑิต และ พระครูจิรธรรมธัช

A STUDY ON THE INTELLIGENT AGE-APPROPRIATE RENOVATION OF RURAL KITCHENS IN MEIZHOU FROM THE PERSPECTIVE OF ENVIRONMENTAL BEHAVIOUR **41-56**

Li Wei

VOCAL TECHNIQUE INTEGRATION AND CULTURAL ADAPTATION IN MODERN CHINESE ORATORIO: A STUDY OF SINGING PRACTICES AND EXPRESSIVE STRATEGIES **57-71**

Wang Tao and Palphol Rodloytuk

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4P- CR MODEL เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนบ้านหัวคลองสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 72-90

DEVELOPMENT OF A 4 P-CR MODEL FOR EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATION TO ENHANCE EDUCATIONAL QUALITY TOWARDS EXCELLENCE AT BAN HUAKHLONG SCHOOL, NARATHIWAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

พยับ สุวรรณนิตย์

กลวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์ของแม่ในภาพยนตร์โฆษณาวันแม่ 91-108

PRESENTATION TECHNIQUES OF MOTHERS IN ADVERTISING MOVIES OF THE MOTHER'S DAY

Luo Yan และ จันทร์สุดา ไชยประเสริฐ

การลดอัตราการลาออกกลางคันของนักศึกษาสถาบันอาชีวศึกษาในเขตพื้นที่เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้ 109-122

REDUCING THE DROPOUT RATE OF VOCATIONAL EDUCATION STUDENTS IN THE SPECIAL AREA OF SOUTHERN BORDER PROVINCES

ปัญจา ชูช่วย, ณรงค์ศักดิ์ รอบคอบ, อภินันท์ สิริรัตนจิตต์ และ จิรวัฒน์ นนทิการ

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 123-141

SUSTAINABLE CULTURAL TOURISM DEVELOPMENT IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

กันยารัตน์ คงพร

วิเคราะห์การปฏิบัติกรรมฐานทางพระพุทธศาสนาในคัมภีร์การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานฉบับอักษรล้านนา 142-158

ANALYZE BUDDHIST MEDITATION PRACTICES IN THE LANNA VERSION OF THE VIPASSANA MEDITATION SCRIPTURES

พระลิขสิทธิ์ วิสุทฺธสีโล (ช่างงาน), พระมหาประทีป อภิวฑฺฒโน และ พระมหาไพฑูรย์ สิริธมฺโม

แนวทางพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 159-174

GUIDELINE FOR DEVELOPING LEADERSHIP SKILLS INTO THE 21ST CENTURY OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER RATCHA BURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

สุรินทร์ สำลี, สง่า จันทร์วิเศษ และ สมกิต บุญยะโพธิ์

แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยกลุ่มเจเนอเรชันซีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ 175-195

MOTIVATIONS OF THAI GENERATION Z TOURISTS INFLUENCING THEIR DECISION TO CHOOSE CHIANG MAI AS A TRAVEL DESTINATION

นันท์นภัส นุชสาย, ปริณดา กิตติกุลนที, ฐิติมา อังกุรวัชรพันธุ์, ปุญธินันต์ สอนถม, รัชนิดาวรรณ โภคทรัพย์ และ รพีพรรณ รัตนาธิวัฒน์

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม : กรอบแนวคิดเชิงบูรณาการจากอดีตสู่ยุคดิจิทัล 196-207

SOCIAL CHANGE: AN INTEGRATIVE FRAMEWORK FROM THE PAST TO THE DIGITAL AGE

วรพล เชาวนะ, มะลิ ทิพพ์ประจง และ นพวรรณ์ ไชยชนะ

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 208-224

OPERATIONS OF STUDENT CARE SYSTEM IN SCHOOLS UNDER TRANG PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

นพพร สม่าหลี, โสภณ เพ็ชรพวง และ วรรณะ บรรจง

การสร้างคู่มือการสอนทักษะการขับร้องเบื้องต้นตามแนวทางของโคดาย สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 225-243

THE CREATION OF A BASIC VOCAL INSTRUCTION MANUAL BASED ON THE KODÁLY APPROACH FOR LOWER SECONDARY SCHOOL STUDENTS

บุญวรรณ ยอดสุขประเสริฐ, ณัฐศรัณย์ ทฤษฎิคุณ และ วรินธร สีเสียดงาม

แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ด้านการวิจัยของครูในยุคดิจิทัลตามหลักอริยสัจ 4 ของเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาชุมพลบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 244-256

GUIDELINE FOR DEVELOPMENT OF RESEARCH LEARNING IN DIGITAL AGE BASED ON ARIYASACCA 4 OF CHUMPHON BURI EDUCATIONAL QUALITY DEVELOPMENT NETWORK UNDER SURIN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA

รัชนี มีแก้ว, สิน งามประโคน และ ชูชัย ประดับสุข

การประเมินโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง โรงเรียนวัดท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 257-274

THE EVALUATION FOR THE GOOD STUDENTS PROJECT OF WATTAMUANG SCHOOL UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

สุทิตยา ส้มชู, นิลรัตน์ นวกิจไพฑูรย์ และ นพรัตน์ ชัยเรือง

รูปแบบการพัฒนากระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ 275-291

DEVELOPMENT MODEL OF MATHEMATICAL THINKING PROCESS FOR BACHELOR OF EDUCATION STUDENTS IN MATHEMATICS, SISAKET RAJABHAT UNIVERSITY

ประดิษฐ์ วงศ์สุวรรณ

การพัฒนากิจกรรมตามแนวคิดสตอรีไลน์เพื่อส่งเสริมการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม: ภาษาญี่ปุ่น 292-306

THE DEVELOPMENT OF ACTIVITIES BASED ON THE STORYLINE APPROACH TO PROMOTE INTERCULTURAL COMMUNICATION: JAPANESE LANGUAGE

นิคม กงนะ, อุดมลักษม์ กูลศรีโรจน์ และ ศิริรัตน์ ศรีสะอาด

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี 307-321

DIGITAL PERFORMANCE EFFICIENCY OF KHAO RUAK SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION PERSONNEL, LAM SONTHI DISTRICT, LOPBURI PROVINCE

ธัชพล ทีดี และ จุฑามาศ พรรณสมัย

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 322-342

STRATEGIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATOR UNDER THE JURISDICTION OF THE YALA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

มูยาฮีดะห์ โซ๊ะรี และ ซูฮัยรี บืองาฉา

รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ 343-366

PARTICIPATORY ADMINISTRATION MODEL USING ACADEMIC ADMINISTRATION STRATEGIES TO DEVELOP STUDENTS' QUALITY AT WEERAWATYOTHIN SCHOOL, SURIN PROVINCE, SURIN SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA

เสกสันต์ สัมฤทธิ์

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ 367-387

THE COMPETENCY OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN SPECIAL EDUCATION CENTER UNDER SPECIAL EDUCATION BUREAU MANAGEMENT

ฐานิส แป้นธัญญานนท์ และ สาลินี มีเจริญ

การบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ 388-409

THE PARTICIPATORY MANAGEMENT OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS WITHIN SPECIAL EDUCATION CENTERS IN SPECIAL EDUCATION EFFICIENCY PROMOTION NETWORK GROUP 1 UNDER THE SPECIAL EDUCATION BUREAU

พิสิษฐ์ ศรีศุภชัยยา และ สาลินี มีเจริญ

การบริหารงานบุคคลเพื่อให้มีความผูกพันต่อองค์กรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของพนักงานในเครือบริษัทอู่รุ่งเรืองบริการ 101 จำกัด 410-426

PERSONNEL MANAGEMENT FOR ENHANCEMENT OF COMMITMENT TO THE ORGANIZATION BASED ON FOUR SUBLIME STATES OF MIND OF EMPLOYEES IN RUNGRUANG GARAGE SERVICE 101 COMPANY LIMITED

อนุชิต ลีธนศักดิ์สกุล และ พระครูกิตติวราทร

พุทธธรรม : เส้นทางสู่การสร้างองค์กรคุณธรรมที่ยั่งยืน 427-442

BUDDHADHAMMA : THE PATH TO CREATING A SUSTAINABLE MORAL ORGANIZATION

ปุณจ์ษรณ์ ยิ่งธนาทร

การเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยในประเทศไทย: บทวิเคราะห์ผ่านกรอบโครงสร้างและตัวแสดงทางการเมือง 443-460

DEMOCRATIC TRANSITION IN THAILAND: AN ANALYSIS THROUGH POLITICAL STRUCTURES AND ACTORS

สุพัตรา สันติรุ่งโรจน์, กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์ และ ณัฐฐา แจ้งอักษร

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลการดำเนินกิจการของผู้ประกอบการรายย่อยบริเวณตลาดโรงเกลือ จังหวัดสระแก้ว 461-472

FACTORS INFLUENCING THE PERFORMANCE OF SMALL BUSINESS ENTREPRENEURS AT RONG KLUEA MARKET, SA KAEO PROVINCE

พงศ์ภรณ์ อัคคเดชภูดินันท์ และ ศุภพัชร์พิมล สิมลี

รุ่งอรุณของการศึกษา 473-485

THE DAWN OF EDUCATION

พระมหาพิพัฒน์ อภิวฑฺโน (อายะนันท์)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม 486-501

FACTORS AFFECTING THE EMPATHY OF MATHAYOMSUKSA THREE STUDENTS AT SARABURIWITTHAYAKHOM SCHOOL SARABURI PROVINCE

พรพิมล วิญญา, มนัสนันท์ หัตถศักดิ์ และ กรกฎา นักคิ้ม

ผลสะท้อนทางกฎหมายของสัญญาซื้อขายสินค้าแบบผ่อนชำระและสัญญาเช่าซื้อ: การวิเคราะห์ตามกฎหมายของ สปป.ลาว 502-517

A LEGAL ANALYSIS OF THE IMPLICATIONS OF INSTALLMENT SALE AND HIRE-PURCHASE CONTRACTS UNDER LAO CIVIL LAW

วิชัย ศรีหาปัญญา, ทองคำ ลอยาง และ คำผิว วิไลพอน

นวัตกรรมการจัดการสินค้าเกษตรเพื่อสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์ 518-533

INNOVATION IN AGRICULTURAL PRODUCT MANAGEMENT FOR VALUE CREATION

อัจฉราวรรณ สุขเกิด, ภิญญาพัชญ์ นาคภิบาล, วิภาวดี ทูปิยะ, ธันยธร ติณภพ, มนสิชา อนุกูล และ ปิยะพงษ์ ยงเพชร

นักออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง: กรณีศึกษาการใช้โมเดล SDL ในการจัดการเรียนรู้สร้างสรรค์การแสดงชุด เลิศฟ้าเทวาบูชาพระธาตุเจ้าจอมทอง 534-547

SELF-DESIGNED LEARNING FOR CREATIVE PERFORMANCE: A CASE STUDY OF THE SDL MODEL IN CREATING LERT FAH THEWA BUCHA PHRA THAT CHOM THONG

ชมพูนุช ชุ่มมงคล, ลิขิต ใจดี, ภูดิท ศิริวัฒนกุล, ธนันยวรรณ ศรีทรัพโยทัย, นุชนาฏ ดีเจริญ, รัตนะ ตาแปง และ ธิดามาศ ผลไม้

A STUDY ON THE IMPACT OF DIGITAL LITERACY OF TEACHERS IN GUANGXI UNIVERSITIES ON TEACHING EFFECTIVENESS 548-560

Chengqian Wu

CULTURAL DIMENSIONS MODERATING WORK MOTIVATION AND ENGAGEMENT: A COMPARATIVE STUDY OF GENERATION Z EMPLOYEES IN CHINA AND INDONESIA 561-584

Qian Li and Siripak Siritho

การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมกับการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดหนองคาย 585-601

APPLICATION OF THE PRINCIPLES OF APARINIYADHAMMA TO THE ADMINISTRATION OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF PHRAPARIYATTHAM SCHOOL GENERAL EDUCATION DEPARTMENT IN NONG KHAI PROVINCE

พระมหากรินทร์ ธีรปญฺโญ (ทองคำ), พระมหาไพฑูรย์ สิริธมฺโม, สมเดช นามเกตุ และ พระครูจิรธรรมธัช

แนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของนิสิตครูหลักสูตรควบระดับปริญญาตรีสองปริญญา มหาวิทยาลัยพะเยา 602-620

GUIDELINES FOR DEVELOPING THE DIGITAL SKILLS OF TEACHER STUDENTS IN DUAL BACHELOR'S DEGREE PROGRAMS IN UNIVERSITY OF PHAYAO

วรรณากร พรประเสริฐ, จักรีสิทธิ์ จินดาวงศ์, พักตร์วิภา เชาว์พานิช, รัติยา ณ อุบล, เนรัฐชลา สุวรรณคนธ์, ทิพย์วรรณ สรรพสัตย์, ประลองยุทธ ศรีปาลวิทย์ และ รักษิต สุทธิพงษ์

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการให้บริการด้านโลจิสติกส์และการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 621-639

FACTORS INFLUENCING THE SERVICE QUALITY OF LOGISTICS AND INDUSTRIAL GOODS TRANSPORTATION IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

กล้า อุ่นเรือน

RESEARCH ON BOUNDARY-SPANNING SEARCH AND INNOVATION RESILIENCE IN TECHNOLOGY-BASED FIRMS : THE MEDIATING ROLE OF KNOWLEDGE INTEGRATION AND THE MODERATING ROLE OF ENVIRONMENTAL TURBULENCE 640-658

Yanmin Zhang and Jun Jiang

THE EVOLUTIONARY HISTORY OF LIFE AND HUMANITIES POLITICAL 659-674

Narubet Papol

พลวัตทางการเมืองกับข้อพิพาทไทย-กัมพูชา: การวิเคราะห์ผ่านกรอบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ 675-688
POLITICAL DYNAMICS AND THE THAI-CAMBODIAN DISPUTE: AN ANALYSIS THROUGH THE LENS OF INTERNATIONAL RELATIONS
เกียรติเฉลิม รักษ์งาม

ความสัมพันธ์ของการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้กับการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล 689-703
RELATIONSHIP BETWEEN SOCIAL MEDIA USE AND SELF-LEARNING OF UNDERGRADUATE STUDENTS, FACULTY OF EDUCATION, FACULTY OF EDUCATION, VONGCHAVALITKUL UNIVERSITY
ณัทปภา สุริยะ, ศรุดา ชัยสุวรรณ, จิตรานุช ขัณฑวีระมงคล และ ภรภัค เขมะเพ็ชร์

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 704-722
TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN MUEANG SAMUTPRAKAN DISTRICT UNDER SAMUTPRAKAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1
ทิพวรรณ บัวบุญมา และ วัสสิกา รุมาคม

การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ด้วยการจัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับการสะท้อนคิด 723-737
THE DEVELOPMENT OF COMPETENCY-BASED LEARNING MANAGEMENT SKILLS OF THIRD-YEAR PHYSICAL EDUCATION STUDENTS IN FACULTY OF EDUCATION, PHETCHABURI RAJABHAT UNIVERSITY THROUGH THE COMPETENCY-BASED LEARNING WITH REFLECTION INSTRUCTIONAL APPROACH
ยุพิน ยืนยง, พีชาณิกา เพชรสังข และ ปญญา ทองนิล

THE IMPACT OF AI-EMBEDDED EDUCATION SYSTEMS ON TEACHERS' WORK PERFORMANCE: AN EXTENSION OF THE D&M INFORMATION SYSTEM SUCCESS MODEL 738-776
Chang Liu and Jun Jiang

A STUDY ON THE INFLUENCING FACTORS OF THE EFFECTIVENESS OF ONLINE INTERNATIONAL CHINESE LANGUAGE TEACHING BASED ON LEARNING MOTIVATION THEORY - A CASE STUDY OF CONFUCIUS INSTITUTES IN THAILAND 777-804
Wang Jianchao

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 805-821
ACADEMIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN MUEANG SAMUT PRAKAN DISTRICT UNDER SAMUT PRAKAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1
ชนิตา ลิ้มสุวรรณ และ วัสสิกา รุมาคม

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การวิจัยทางการบริหารการศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ STAD ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา 822-830
A STUDY OF ACADEMIC ACHIEVEMENT IN THE TOPIC OF EDUCATIONAL ADMINISTRATION RESEARCH USING STAD LEARNING MANAGEMENT OF GRADUATE STUDENTS IN THE FIELD OF EDUCATIONAL ADMINISTRATION, NAKHON RATCHASIMA COLLEGE
ธนภรณ์ แซ่ลิ่ม, วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม, พรหมินทร์ ศรีหมื่นไวย, วิมาน วรรณคำ, เนรัญ วชิระอังกูร และ จรูญ จิตรักษ์

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีพยากรณ์สถิติ ในการพยากรณ์ผลผลิตอ้อยในกว่างซี 831-850
USING STATISTICAL FORECASTING TECHNIQUES TO PREDICT THE SUGARCANE YIELD IN GUANGXI
Richeng Huang, Huan Yang และ นภาวรรณ เนตรประดิษฐ์

การประเมินโครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน โรงเรียนบ้านคันธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 851-870

THE EVALUATION OF THE ENGLISH FOR FUN PROJECT OF BAN KUNTHONG SCHOOL UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY SERVICE AREA OFFICE 1

เชาวลี ทองสุข, นิลรัตน์ นวกิจไพฑูรย์ และ นพรัตน์ ชัยเรือง

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ตำบลทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม 871-884

FACTORS RELATED TO THE QUALITY OF LIFE AMONG OLDER ADULTS IN THUNG KHWANG SUBDISTRICT, KAMPHAENG SAEN DISTRICT, NAKHON PATHOM PROVINCE

ดุษณี บุญพิทักษ์สกุล, ณฐา เมธาบุษยาธร และ กนิษฐ์ โง้วศิริ

ACADEMIC LEADERSHIP COMPONENTS OF EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS IN CHONGQING COLLEGE OF INTERNATIONAL BUSINESS AND ECONOMICS, CHINA 885-906

Wenxin Jiang, Navin Ninsangrat and Thanaploysiri Siribunsobh

กลยุทธ์ที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อและการบอกต่อของผลไม้ออร์แกนิคของกลุ่มผู้บริโภคในประเทศไทย 907-925

STRATEGIES INFLUENCING CONSUMERS' INTENTION TO PURCHASE AND WORD OF MOUTH OF ORGANIC FRUITS IN THAILAND

ธัญยธรณ์ ทิพาพงษ์ผกาพันธ์ และ ชนะเกียรติ สมานบุตร

การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความด้วยการจัดการเรียนรู้เทคนิค KWL-Plus ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 926-947

ABILITY DEVELOPMENT OF READING COMPREHENSION WITH USING KWL-PLUS LEARNING TECHNIQUE FOR PRATHOMSUKSA 6 STUDENTS IN PATTANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE OFFICE AREA 1

อภิญญา ทองสีสัน และ นีรนาท จุลเนียม

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ 948-975
TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AT THE CENTRAL SPECIAL EDUCATION CENTER UNDER THE OFFICE OF SPECIAL EDUCATION ADMINISTRATION
บุษยา วงศ์อรินทร์ และ สาลินี มีเจริญ

THE DEVELOPMENT OF VISIONARY LEADERSHIP MODEL OF ADMINISTRATOR UNDER CHONGQING COLLEGE OF INTERNATIONAL BUSINESS AND ECONOMICS, CHINA 976-994
Li Yin, Chalong Thapsri and Thanaploysiri Siribunsobh

THE DEVELOPMENT OF A MULTI-DIMENSIONAL LEADERSHIP MODEL FOR PRIVATE SCHOOL ADMINISTRATORS IN CHONGQING, CHINA 995-1013
Yunzhi Tang, Ratchanee Jamsai, Thanaploysiri Siribunsobh

TEAMWORK MODEL AFFECTING EDUCATIONAL INSTITUTION EFFECTIVENESS OF CHONGQING COLLEGE OF INTERNATIONAL BUSINESS AND ECONOMIC, CHINA 1014-1035
Qiong Ruan, Navin Ninseangrat and Thanaploysiri Siribunsobh

อิทธิพลของการเปิดรับสื่อและการรู้เท่าทันสื่อต่อพฤติกรรมการสื่อสารทางการเมืองของประชาชน ในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย 1036-1053
THE INFLUENCE OF MEDIA EXPOSURE AND MEDIA LITERACY ON THE POLITICAL COMMUNICATION BEHAVIOR OF THE PEOPLE IN THE LOWER NORTHERN REGION OF THAILAND
อธิวัฒน์ สอนเนย และ ธนบดี แจ่มแจ้ง

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการความเสี่ยงกับอัตราการหลุดออกจากระบบการศึกษาของนักเรียนในจังหวัดชัยภูมิ 1054-1071

THE CORRELATION BETWEEN RISK MANAGEMENT AND STUDENT DROPOUT RATES IN CHAIYAPHUM PROVINCE

อมรรัตน์ สร้อยสังวาลย์, ไข่มุก เดชาวาสน์ฐนนท์ และ ศศิวิมล ตั้งชูวงศ์สกุล

THE RESEARCH ON THE NARRATIVE STRUCTURE AND FILM LANGUAGE OF TETSUYA NAKAJIMA'S FILMS 1072-1088

Guanru Fang and Chalongrat Chermanchonlamark

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน 1089-1111

หลักนิติธรรมในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560: ข้อสังเกตต่อการบังคับใช้ในบริบทของสังคมประชาธิปไตยของไทย*

THE RULE OF LAW IN THE 2017 CONSTITUTION: OBSERVATIONS ON ITS ENFORCEMENT IN THE CONTEXT OF THAILAND'S DEMOCRATIC SOCIETY

เฉลียว นครจันทร์

Chaliew Nakornjuntra

นักวิชาการอิสระ

Independent scholar, Thailand

Corresponding Author's Email: Chaliao1419@gmail.com

วันที่รับบทความ : 3 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 7 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 9 กรกฎาคม 2568

Received 3 July 2025; Revised 7 July 2025; Accepted 9 July 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อวิเคราะห์บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับหลักนิติธรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 2) ศึกษารูปแบบและข้อจำกัดในการบังคับใช้หลักนิติธรรมในทางปฏิบัติ 3) เสนอข้อพิจารณาทางวิชาการเพื่อการธำรงและพัฒนาหลักนิติธรรมในบริบทของสังคมไทยที่เป็นประชาธิปไตยแบบจำกัด โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลผ่านแบบบันทึกการวิเคราะห์เนื้อหาของรัฐธรรมนูญและข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ และตีความหมายของบทบัญญัติและคำวินิจฉัยศาลภายใต้กรอบแนวคิดหลักนิติธรรมและประชาธิปไตยจำกัด

Citation:

*เฉลียว นครจันทร์. (2568). หลักนิติธรรมในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560: ข้อสังเกตต่อการบังคับใช้ในบริบทของสังคมประชาธิปไตยของไทย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 1-13.

Chaliew Nakornjuntra. (2025). The Rule Of Law In The 2017 Constitution: Observations On Its Enforcement In The Context Of Thailand's Democratic Society. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 1-13.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ผลการวิจัยพบว่า 1) รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 ได้บัญญัติหลักนิติธรรมไว้อย่างชัดเจนในเชิงนโยบายและกฎหมาย แต่ยังขาดกลไกและมาตรการที่เข้มแข็งในการบังคับใช้และการกำกับดูแลส่งผลให้การนำหลักนิติธรรมไปปฏิบัติในทางปฏิบัติมีข้อจำกัดอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของโครงสร้างอำนาจที่ไม่สมดุลและมีอำนาจนอกระบบ เช่นการใช้อำนาจตามมาตรา 44 ซึ่งลดทอนบทบาทขององค์กรอิสระและกระบวนการตรวจสอบถ่วงดุล 2) บทบาทขององค์กรตุลาการและองค์กรอิสระยังถูกจำกัดความเป็นอิสระและมีการแทรกแซงทางการเมืองส่งผลให้หลักนิติธรรมถูกใช้อย่างเลือกปฏิบัติและไม่เท่าเทียมกันในทางปฏิบัติ 3) งานวิจัยเสนอว่าการธำรงหลักนิติธรรมอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยการปฏิรูปโครงสร้างองค์กรตุลาการและองค์กรอิสระ การส่งเสริมวัฒนธรรมนิติธรรม และการเพิ่มบทบาทของประชาชนและภาคประชาสังคมในการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจรัฐ ทั้งนี้เพื่อสร้างรัฐที่มีนิติธรรมอย่างแท้จริงและยั่งยืนในอนาคต

คำสำคัญ: หลักนิติธรรม, รัฐธรรมนูญ, การบังคับใช้, สังคมประชาธิปไตย, ไทย

Abstract

This research aims to: (1) analyze the provisions related to the rule of law in the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 (2017); (2) examine the forms and limitations of the practical implementation of the rule of law; and (3) propose academic considerations for maintaining and developing the rule of law within the context of Thailand's limited democracy. This study adopts a qualitative research methodology, collecting data through content analysis of the Constitution, as well as interviews with seven key informants. The data is analyzed using qualitative content analysis and interpretation of legal provisions and court rulings based on the conceptual framework of the rule of law and limited democracy.

The findings indicate that: (1) although the 2017 Constitution explicitly incorporates the rule of law both as a policy and legal principle, it lacks strong enforcement mechanisms and oversight measures. This has led to significant limitations in the practical application of the rule of law, particularly within the

context of an imbalanced power structure and the existence of extra-constitutional powers, such as those exercised under Section 44, which undermine the roles of independent bodies and the system of checks and balances; (2) the independence of the judiciary and independent agencies remains constrained, with evidence of political interference, resulting in discriminatory and unequal application of the rule of law in practice; and (3) the research suggests that sustainable preservation of the rule of law requires structural reform of the judiciary and independent agencies, promotion of a legal culture rooted in the rule of law, and greater participation of citizens and civil society in monitoring and balancing state power. These efforts are essential to establishing a genuinely and sustainably rule-based state in the future.

Keywords: Rule of Law, Constitution, Enforcement, Democratic Society, Thailand

บทนำ

หลักนิติธรรม (Rule of Law) ถือเป็นหลักการพื้นฐานที่ทำหน้าที่กำกับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนโดยการวางกรอบให้การใช้อำนาจรัฐต้องอยู่ภายใต้กฎหมายอย่างเป็นระบบและมีความชอบธรรม หลักการนี้เป็นรากฐานของระบอบประชาธิปไตยซึ่งมิใช่เพียงแต่การมีการเลือกตั้ง แต่ยังต้องรับรองสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชน (Dicey,1885; Tamanaha, 2004) ในบริบทของประเทศไทยหลักนิติธรรมกลายเป็นหัวใจสำคัญในยุคหลังรัฐประหาร โดยเฉพาะเมื่อมีความพยายามแสดงให้เห็นว่าแม้จะอยู่ภายใต้ระบอบที่มีข้อจำกัดต่อประชาธิปไตย แต่รัฐก็ยังดำเนินไปภายใต้กฎหมายอย่างเคร่งครัด แต่ความจริงทางการเมืองไทยและการใช้อำนาจในทางปฏิบัตินั้นกลับสะท้อนถึงความย้อนแย้งของการบังคับใช้หลักนิติธรรมในสังคมที่ประชาธิปไตยถูกจำกัดอย่างเป็นระบบ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ถูกประกาศใช้ภายหลังรัฐประหาร พ.ศ. 2557โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และถูกออกแบบขึ้นในบริบทของการควบคุมอำนาจผ่านโครงสร้างรัฐธรรมนูญที่มุ่งจำกัดบทบาทของพรรคการเมือง สภาผู้แทนราษฎร และภาคประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ (Chachavalpongpun, 2017) แม้รัฐธรรมนูญฉบับนี้จะมีบทบัญญัติกล่าวถึงหลักนิติธรรมในบททั่วไป แต่ข้อเท็จจริงเชิงโครงสร้างได้สะท้อนถึงการใช้

กฎหมายเป็นเครื่องมือของอำนาจมากกว่าการเป็นข้อจำกัดของอำนาจรัฐ ปรากฏการณ์เช่นนี้ก่อให้เกิดคำถามต่อความจริงใจของการธำรงหลักนิติธรรมภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญที่ผลิตขึ้นในบริบทแห่งการรัฐประหาร

ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาหลักนิติธรรมได้กลายเป็นแนวคิดสำคัญที่ถูกหยิบยกขึ้นมาเพื่อวัดความชอบธรรมของการใช้อำนาจรัฐในสังคมประชาธิปไตย ในบริบทของประเทศไทย โดยเฉพาะภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 ที่ถูกออกแบบขึ้นภายหลังการรัฐประหาร หลักนิติธรรมในเชิงนิติบัญญัติแม้จะถูกบรรจุไว้อย่างชัดเจน แต่การบังคับใช้กลับสะท้อนถึงความย้อนแย้งระหว่างหลักการกับความเป็นจริงทางการเมือง ก่อให้เกิดคำถามอย่างลึกซึ้งว่าหลักนิติธรรมภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นกลไกเพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชนจริงหรือไม่ หรือเป็นเพียงเครื่องมือสร้างความชอบธรรมให้อำนาจที่ไม่ผ่านกระบวนการประชาธิปไตย

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาและวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักนิติธรรมในบริบทของรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 โดยมุ่งเน้นการสำรวจความเชื่อมโยงระหว่างหลักนิติธรรมตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญกับข้อเท็จจริงในการบังคับใช้ในทางปฏิบัติ ทั้งนี้จะเน้นการชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างทางการเมืองและกฎหมาย ที่ส่งผลให้หลักนิติธรรมกลายเป็นเพียง “วาทกรรมทางรัฐธรรมนูญ” มากกว่าจะเป็นหลักปฏิบัติที่แท้จริงในระบอบประชาธิปไตย (Ginsburg & Simpser, 2014) จากปัญหาข้างต้นนำไปสู่คำถามหลักว่า “หลักนิติธรรมที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 ถูกนำไปใช้จริงในระดับใดภายใต้บริบทของสังคมประชาธิปไตยจำกัดให้เหมาะสมได้อย่างไร?” เพื่อทำความเข้าใจความย้อนแย้งในการบังคับใช้หลักนิติธรรมในบริบทของรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 อย่างเป็นระบบ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับหลักนิติธรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 โดยเปรียบเทียบกับมาตรฐานสากลของหลักนิติธรรมในระบบประชาธิปไตย

2. เพื่อศึกษารูปแบบและข้อจำกัดในการบังคับใช้หลักนิติธรรมในทางปฏิบัติ ภายใต้บริบทของโครงสร้างอำนาจที่ไม่เป็นประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560

3. เพื่อเสนอข้อพิจารณาทางวิชาการเกี่ยวกับแนวทางการธำรงและพัฒนาหลักนิติธรรมในบริบทของสังคมไทยที่มีข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและทางการเมือง

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดหลักนิติธรรม (Rule of Law) เป็นหลักการพื้นฐานที่นักคิดด้านกฎหมายมหาชนทั่วโลกให้ความสำคัญ โดยมีจุดร่วมหลักคือการที่อำนาจรัฐต้องถูกจำกัดให้อยู่ภายใต้กฎหมายอย่างมีเหตุมีผลและตรวจสอบได้ ซึ่งต่างจาก“การปกครองโดยกฎหมาย” (Rule by Law) ที่อาจใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือของอำนาจเผด็จการ (Raz, 1979) นักวิชาการจำนวนหนึ่ง เช่น Tamanaha (2004) ได้เสนอว่าหลักนิติธรรมที่แท้จริงต้องประกอบด้วยเงื่อนไขสำคัญ เช่น ความชัดเจนของกฎหมาย ความเสมอภาคในการบังคับใช้ และการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน หลักการเหล่านี้มิใช่เพียงรูปแบบของกฎหมายเท่านั้น แต่ต้องมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับคุณค่าสาธารณะและความยุติธรรมทางสังคมด้วย

ในบริบทของประเทศไทยหลักนิติธรรมถูกนำมาบัญญัติในรัฐธรรมนูญหลายฉบับ โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ให้ความสำคัญต่อหลักนิติธรรมอย่างเป็นระบบ ผ่านการกำหนดสิทธิเสรีภาพของประชาชนและกลไกตรวจสอบอำนาจรัฐอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามหลังรัฐประหาร พ.ศ.2549 และโดยเฉพาะในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 ลักษณะการบัญญัติหลักนิติธรรมกลับมีลักษณะ “เชิงถ้อยคำ” มากกว่า“เชิงโครงสร้าง” กล่าวคือ แม้จะมีการกล่าวถึงคำว่า “หลักนิติธรรม” ในมาตรา 3 และมาตรา 26 แต่กลไกการประกันสิทธิเสรีภาพและการตรวจสอบถ่วงดุลกลับอ่อนแอลงอย่างมีนัยสำคัญ ปรากฏการณ์นี้สะท้อนถึงการใช้หลักนิติธรรมเป็นเพียงสัญลักษณ์ในทางนิติบัญญัติ โดยไม่ได้มีผลจริงต่อการจำกัดอำนาจรัฐหรือคุ้มครองสิทธิของประชาชน

ภายใต้บริบทของประชาธิปไตยแบบจำกัด หรือที่นักรัฐศาสตร์บางรายเรียกว่า “ระบอบประชาธิปไตยอ่อนแอ” (Illiberal democracy) หลักนิติธรรมมักถูกลดทอนให้เป็นเพียงกลไกเชิงกฎหมายที่รับใช้ผู้มีอำนาจ มากกว่าจะเป็นเครื่องมือในการจำกัดอำนาจนั้นเอง ประเทศไทยภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 สะท้อนลักษณะนี้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะในช่วงการใช้อำนาจตามมาตรา 44 ซึ่งให้อำนาจหัวหน้าคณะรัฐประหารสามารถออกคำสั่งที่มีผลเทียบเท่ากฎหมาย โดยไม่ต้องรับผิดทางกฎหมายใดๆ ในภายหลังแม้ในทางทฤษฎี รัฐธรรมนูญจะรับรองหลักนิติธรรม แต่ในทางปฏิบัติกลับเป็นการใช้กฎหมายเพื่อสร้าง “ความมั่นคงของอำนาจ” มากกว่าการสร้าง “ความมั่นคงของสิทธิ” ส่งผลให้หลักนิติธรรมกลายเป็นเพียงวาทกรรมเชิงรัฐธรรมนูญที่ไม่สามารถแปรเปลี่ยนเป็นหลักปฏิบัติที่ยั่งยืนในทางประชาธิปไตยได้จริง บทบาท

ของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะผู้อธิบายและวางแนวทางการตีความหลักนิติธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการแปรหลักการตามรัฐธรรมนูญไปสู่การปฏิบัติในชีวิตจริง

งานวิจัยเกี่ยวกับนิติธรรมของไทยชี้ให้เห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญไทยมักใช้หลักนิติธรรมในลักษณะคับแคบและมุ่งเน้นการธำรงเสถียรภาพของระบอบมากกว่าการคุ้มครองสิทธิและตรวจสอบอำนาจ (Khemthong, 2020) ตัวอย่างสำคัญเช่นคำวินิจฉัยที่เกี่ยวข้องกับการยุบพรรคการเมืองหรือการรับรองอำนาจของ คสช. มักสะท้อนการให้ความชอบธรรมกับอำนาจนอกระบบ มากกว่าการตั้งคำถามต่อความชอบธรรมของอำนาจนั้นตามหลักนิติธรรม (Harding & Leyland, 2011) ปรากฏการณ์นี้แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มของการใช้หลักนิติธรรมเป็นเครื่องมือรับรองโครงสร้างอำนาจที่ไม่เป็นประชาธิปไตย อันเป็นลักษณะร่วมของรัฐธรรมนูญในบริบทประชาธิปไตยจำกัด

การเปรียบเทียบกับประเทศอื่นในภูมิภาค เช่น ตุรกี รัสเซีย และฮังการี ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มประชาธิปไตยจำกัด พบว่าหลักนิติธรรมในรัฐธรรมนูญของประเทศเหล่านี้มักถูกใช้เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับอำนาจรัฐในลักษณะที่จำกัดเสรีภาพของประชาชนและควบคุมการตรวจสอบถ่วงดุลอย่างเข้มงวด (Levitsky & Way, 2010) กรณีศึกษาจากประเทศเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าการมีบทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่รับรองหลักนิติธรรมเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะรักษาหลักนิติธรรมได้ หากขาดกลไกและวัฒนธรรมทางการเมืองที่ส่งเสริมความโปร่งใส การมีส่วนร่วมของประชาชน และความเป็นอิสระของตุลาการ ซึ่งเป็นบทเรียนที่สำคัญสำหรับการพัฒนารัฐธรรมนูญและหลักนิติธรรมในประเทศไทย

ในทิศทางเดียวกันนักวิชาการหลายท่านเน้นย้ำว่าการธำรงหลักนิติธรรมอย่างแท้จริงในสังคมที่มีประชาธิปไตยจำกัด จำเป็นต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางการเมืองและวัฒนธรรมกฎหมายควบคู่กันไป (Tamanaha, 2004; Ginsburg & Simpser, 2014) กล่าวคือการมีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเพียงอย่างเดียวไม่สามารถสร้างนิติรัฐที่สมบูรณ์ได้ หากสถาบันการเมืองยังคงขาดความเป็นอิสระและประชาชนขาดอำนาจมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง งานวิจัยเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้าง “วัฒนธรรมนิติธรรม” (Rule of Law culture) ที่ส่งเสริมความโปร่งใส การตรวจสอบถ่วงดุล และความรับผิดชอบทางการเมืองเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้หลักนิติธรรมไม่เป็นเพียงแค่คำวาทกรรมแต่กลายเป็นหลักปฏิบัติที่ยั่งยืนในบริบทของสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงเอกสาร (Documentary Content Analysis) เพื่อศึกษาบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยศาล และงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับหลักนิติธรรมและบริบทการเมืองของประเทศไทย นอกจากนี้ยังใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) เพื่อทำความเข้าใจและประเมินผลกระทบของหลักนิติธรรมภายใต้โครงสร้างอำนาจที่จำกัด ประชากรของการวิจัยคือรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 และคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ รวมถึงบทความและงานวิจัยทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับหลักนิติธรรมและบริบทการเมืองในประเทศไทยในช่วงปี 2557–ปัจจุบัน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เลือกวิเคราะห์เชิงลึกและสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่มาตราและบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับหลักนิติธรรมในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 คำวินิจฉัยที่สำคัญของศาลรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับการตีความหลักนิติธรรม งานวิจัยและบทความวิชาการที่มีการวิเคราะห์หลักนิติธรรมในบริบทไทยและเปรียบเทียบกับประเทศอื่น

กลุ่มตัวอย่างเอกสารถูกคัดเลือกโดยวิธีการ “การสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง” (Purposive Sampling) โดยเน้นเอกสารที่มีความเกี่ยวข้องและสำคัญต่อประเด็นวิจัย และสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 7 คน เครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลคือ “แบบบันทึกการวิเคราะห์เนื้อหา” (Content Analysis Record Form) ที่จัดทำขึ้นเพื่อเก็บข้อมูลสำคัญ ข้อมูลถูกเก็บรวบรวมจากฐานข้อมูลกฎหมายและศาลรัฐธรรมนูญ รวมถึงวารสารวิชาการและฐานข้อมูลออนไลน์ของมหาวิทยาลัยในช่วงปี 2557–ปัจจุบัน โดยผู้วิจัยได้รวบรวมและคัดกรองเอกสารตามเกณฑ์ที่กำหนดในขั้นตอนการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกและรวบรวมจะถูกวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ (Qualitative Content Analysis) และตีความหมายของบทบัญญัติและคำวินิจฉัยศาลภายใต้กรอบแนวคิดหลักนิติธรรมและประชาธิปไตยจำกัด นอกจากนี้จะใช้การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) เพื่อสกัดข้อจำกัดและประเด็นความย้อนแย้งในการบังคับใช้หลักนิติธรรมภายใต้โครงสร้างอำนาจที่ไม่สมดุล

ผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลทางกฎหมาย วรรณกรรม และผลการวิจัยสามารถสรุปได้ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 มีการบัญญัติหลักนิติธรรมไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 3 ที่กำหนดให้ประเทศไทยเป็นรัฐที่มีระบบการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยโดยยึดหลักนิติธรรมเป็นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับหลักสากลที่มองว่าหลักนิติธรรมเป็นรากฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย(Bingham, 2010) นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ต้องได้รับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายอย่างเสมอภาคในมาตรา 26 และ 27 ซึ่งเป็นการสะท้อนหลักการความเสมอภาคและความชอบธรรมตามหลักนิติธรรมสากล

แต่เมื่อนำบทบัญญัติเหล่านี้มาเปรียบเทียบกับมาตรฐานสากล เช่นแนวทางขององค์การสหประชาชาติและองค์การระหว่างประเทศเกี่ยวกับหลักนิติธรรม พบว่ารัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 ยังขาดรายละเอียดเชิงกลไกที่ชัดเจนในการรับประกันความเป็นอิสระของตุลาการและการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจ นอกจากนี้การบัญญัติเรื่องหลักนิติธรรมยังมีลักษณะเป็นกรอบกว้างโดยไม่ได้เจาะจงวิธีปฏิบัติหรือมาตรการที่เป็นรูปธรรม ทำให้เปิดช่องว่างสำหรับการตีความที่อาจถูกใช้อำนาจรัฐในทางที่ขัดกับหลักนิติธรรมได้ ในมาตรา 188 และ 279 ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 ยังสะท้อนถึงการให้ความสำคัญกับองค์กรอิสระและกลไกตรวจสอบต่าง ๆ ซึ่งในทางทฤษฎีควรช่วยส่งเสริมหลักนิติธรรมผ่านการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจรัฐ แต่ในการปฏิบัติกลไกเหล่านี้มักถูกจำกัดบทบาทหรือถูกออกแบบให้มีอำนาจจำกัด ส่งผลให้ไม่สามารถทำหน้าที่อย่างเต็มที่ตามที่มาตรฐานสากลกำหนดไว้ได้ (Smith, 2018) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่วุฒิสภาบางส่วนถูกแต่งตั้งโดยคณะรัฐประหาร ทำให้เกิดข้อกังวลเกี่ยวกับความเป็นอิสระและความโปร่งใสขององค์กรตรวจสอบเหล่านี้

2. การบังคับใช้หลักนิติธรรมภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 ต้องเผชิญกับข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของระบบการเมืองไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ครองอำนาจผ่านมาตรา 44 ซึ่งให้อำนาจเด็ดขาดโดยไม่ต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบถ่วงดุล ส่งผลให้หลักนิติธรรมในทางปฏิบัติถูกจำกัดอย่างรุนแรง และกลายเป็นเครื่องมือที่ใช้เพื่อรักษาอำนาจของรัฐมากกว่าการคุ้มครองสิทธิของประชาชน นอกจากนี้การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพ เช่นกฎหมายการชุมนุมสาธารณะและกฎหมายอาญามาตรา 112 ยังแสดงให้เห็นถึงความไม่สมดุลในการใช้หลักนิติธรรม เนื่องจากมักนำมาใช้ในลักษณะที่จำกัดเสรีภาพของกลุ่มผู้เห็นต่างทางการเมืองเป็นหลัก ในขณะที่กลุ่มอำนาจรัฐหรือผู้มีอิทธิพลทางการเมืองบางกลุ่มได้รับการยกเว้นหรือลดหย่อนบทลงโทษ ทำให้เกิดการบิดเบือนหลักนิติธรรมและความไม่เสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมาย (Phongpaichit & Baker, 2017)

บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญและศาลยุติธรรมในการตีความและบังคับใช้หลักนิติธรรมยังสะท้อนถึงข้อจำกัดในเชิงโครงสร้างและอิทธิพลทางการเมือง ศาลรัฐธรรมนูญไทยมีแนวโน้มที่จะตีความบทบัญญัติรัฐธรรมนูญในลักษณะที่สนับสนุนเสถียรภาพของระบอบและอำนาจรัฐมากกว่าการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน คำวินิจฉัยหลายคดี เช่นการยุบพรรคการเมืองและการรับรองอำนาจของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ สะท้อนถึงการใช้หลักนิติธรรมอย่างจำกัดและแบบเลือกปฏิบัติ (Khemthong, 2020) ในทางปฏิบัติกระบวนการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจรัฐตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 ถูกจำกัดโดยการที่องค์กรอิสระและกลไกตรวจสอบต่างๆไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เนื่องจากมีข้อจำกัดในการแต่งตั้งบุคคลและความเป็นอิสระ รวมถึงแรงกดดันทางการเมืองที่มีผลต่อการดำเนินงาน ส่งผลให้องค์กรเหล่านี้ไม่สามารถปกป้องหลักนิติธรรมและสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้อย่างแท้จริง (Smith, 2018)

3. จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าการธำรงหลักนิติธรรมในบริบทของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 จำเป็นต้องเผชิญกับอุปสรรคทางโครงสร้างทางการเมืองที่ซับซ้อน ซึ่งรวมถึงการที่อำนาจรัฐยังคงถูกผูกขาดโดยกลุ่มอำนาจที่ไม่ได้มาจากกระบวนการเลือกตั้งโดยตรง อุปสรรคนี้ส่งผลให้หลักนิติธรรมถูกลดทอนบทบาทลง และถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองมากกว่าการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน(Chachavalpongpun,2017) เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว งานวิชาการจำนวนหนึ่งเสนอว่าการสร้างวัฒนธรรมนิติธรรม (Rule of Law culture) ที่เข้มแข็งเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งหมายถึงการเสริมสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจในหลักนิติธรรมในระดับสังคม รวมทั้งการส่งเสริมความโปร่งใสและความรับผิดชอบของภาครัฐในทุกระดับ (Tamanaha, 2004) การพัฒนาวัฒนธรรมนี้จะช่วยสร้างแรงกดดันทางสังคมให้ภาครัฐปฏิบัติตามหลักนิติธรรมอย่างแท้จริง อีกแนวทางที่สำคัญคือการส่งเสริมความเป็นอิสระของตุลาการและองค์กรอิสระต่าง ๆ ซึ่งเป็นกลไกหลักในการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจรัฐ งานวิจัยหลายชิ้นชี้ว่าการออกแบบโครงสร้างการแต่งตั้งและการทำงานขององค์กรเหล่านี้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 ยังมีข้อจำกัดที่ทำให้เกิดความไม่เป็นอิสระและอาจถูกแทรกแซงทางการเมืองได้ (Smith, 2018) ดังนั้นการปฏิรูปโครงสร้างเหล่านี้จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเสริมสร้างหลักนิติธรรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นอกจากการปฏิรูปองค์กรอิสระแล้ว การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐก็เป็นอีกหนึ่งกลไกสำคัญที่จะช่วยธำรงหลักนิติธรรม การเสริมสร้าง

บทบาทของภาคประชาสังคมและสื่อมวลชนเสรีจะช่วยเพิ่มความโปร่งใสในการทำงานของรัฐ และลดการใช้อำนาจโดยมิชอบ (Ginsburg & Simpser, 2014) การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตรวจสอบถ่วงดุลนี้จะช่วยสร้างสมดุลระหว่างอำนาจและเสริมสร้างความชอบธรรมของรัฐในระดับนโยบายรัฐควรเน้นการส่งเสริมการศึกษากฎหมายและสิทธิมนุษยชน เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักนิติธรรมแก่ประชาชนทุกระดับ โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนและผู้มีบทบาทสำคัญในสังคม ซึ่งจะช่วยสร้างฐานรากที่มั่นคงสำหรับการธำรงนิติรัฐในระยะยาว (Bingham, 2010) นอกจากนี้การสนับสนุนให้เกิดการพัฒนากฎหมายที่ชัดเจน โปร่งใส และสอดคล้องกับหลักนิติธรรมจะช่วยลดความคลุมเครือและการตีความที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้มีอำนาจ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยในส่วนของการวิเคราะห์บทบัญญัติหลักนิติธรรมในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 แสดงให้เห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้แม้จะบัญญัติหลักนิติธรรมไว้อย่างชัดเจนในถ้อยคำทางกฎหมาย แต่ยังขาดรายละเอียดและกลไกที่เข้มแข็งในการประกันการบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับข้อสังเกตของ Ginsburg (2017) ที่ชี้ให้เห็นว่ารัฐธรรมนูญในระบบประชาธิปไตยจำกัดมักมีข้อจำกัดในเชิงโครงสร้างและไม่สามารถธำรงหลักนิติธรรมได้เต็มที่ในทางปฏิบัติ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Smith (2018) ที่เน้นบทบาทขององค์กรอิสระที่ถูกจำกัดอำนาจและความเป็นอิสระ

ในส่วนของการบังคับใช้หลักนิติธรรมนั้น ผลการวิจัยพบว่าโครงสร้างอำนาจที่ไม่สมดุลและการใช้อำนาจอย่างเด็ดขาด เช่นมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญ มีผลกระทบอย่างมากต่อการจำกัดสิทธิเสรีภาพและการบิดเบือนหลักนิติธรรม ซึ่งสอดคล้องกับข้อสังเกตของ Phongpaichit & Baker (2017) ที่แสดงให้เห็นว่าการใช้อำนาจรัฐในรูปแบบประชาธิปไตยจำกัดมักทำให้หลักนิติธรรมกลายเป็นเครื่องมือทางการเมือง มากกว่าการคุ้มครองสิทธิของประชาชน

อย่างไรก็ตามผลการวิจัยในประเด็นข้อจำกัดของศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรตรวจสอบพบว่ามีความขัดแย้งกับแนวคิดนิติรัฐในเชิงทฤษฎีที่เน้นความเป็นอิสระและการตรวจสอบถ่วงดุล (Harding & Leyland, 2011) โดยศาลรัฐธรรมนูญในไทยมีแนวโน้มสนับสนุนเสถียรภาพของอำนาจรัฐมากกว่าการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ซึ่งเป็นลักษณะที่

ถูกพบในรัฐที่มีประชาธิปไตยจำกัดตามการศึกษาของ Levitsky & Way (2010) ในประเทศต่าง ๆ เช่น ตุรกีและฮังการี

ในด้านข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาหลักนิติธรรม ผลการวิจัยเน้นย้ำความสำคัญของการสร้างวัฒนธรรมนิติธรรม (Tamanaha, 2004) และการเสริมสร้างความเป็นอิสระของตุลาการ รวมถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนและภาคประชาสังคมมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางที่ Ginsburg & Simpser (2014) เสนอเพื่อส่งเสริมหลักนิติธรรมในบริบทของระบอบประชาธิปไตยจำกัด ทั้งนี้การศึกษาเน้นว่าการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างและวัฒนธรรมกฎหมายต้องดำเนินควบคู่กันไปเพื่อผลลัพธ์ที่ยั่งยืน

โดยรวมผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าแม้รัฐธรรมนูญพ.ศ.2560 จะตั้งใจที่จะรับรองหลักนิติธรรมในเชิงนโยบาย แต่ข้อจำกัดทางการเมืองและโครงสร้างทำให้การบังคับใช้หลักนิติธรรมในทางปฏิบัติยังไม่เต็มประสิทธิภาพ ความสอดคล้องกับงานวิจัยทั้งในไทยและต่างประเทศชี้ว่าการสร้างหลักนิติธรรมที่แท้จริงต้องการมากกว่าบทบัญญัติในกฎหมาย ต้องอาศัยกลไกทางสังคมและวัฒนธรรมที่เอื้อต่อความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้วิเคราะห์บทบัญญัติหลักนิติธรรมในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 ของประเทศไทย พบว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้กำหนดหลักนิติธรรมไว้อย่างชัดเจนในเชิงนโยบายและกฎหมาย แต่ยังขาดกลไกและรายละเอียดที่เข้มแข็งในการบังคับใช้และการกำกับดูแล ทำให้การนำหลักนิติธรรมไปปฏิบัติในทางปฏิบัติมีข้อจำกัดอย่างมาก โดยเฉพาะในบริบทของโครงสร้างอำนาจที่ไม่สมดุลและมีอำนาจนอกระบบ การบังคับใช้หลักนิติธรรมยังถูกจำกัดโดยบทบาทและความเป็นอิสระขององค์กรตุลาการและองค์กรตรวจสอบที่ถูกแทรกแซงทางการเมือง ส่งผลให้เกิดการใช้อำนาจอย่างเลือกปฏิบัติและลดทอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างไม่สมดุล งานวิจัยยังชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาวัฒนธรรมนิติธรรม การส่งเสริมความเป็นอิสระขององค์กรตุลาการ และการเพิ่มบทบาทของภาคประชาชนและภาคประชาสังคมในการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจรัฐ เพื่อเสริมสร้างหลักนิติธรรมให้เป็นจริงและยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งจากการวิจัยผู้วิจัยได้ข้อเสนอแนะจากการวิจัยดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การปฏิรูปโครงสร้างองค์กรตุลาการและองค์กรตรวจสอบรัฐ เพื่อเพิ่มความเป็นอิสระและความโปร่งใส ลดการแทรกแซงทางการเมือง เพื่อให้กลไกตรวจสอบถ่วงดุลทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพและธำรงหลักนิติธรรมอย่างแท้จริง

1.2 การส่งเสริมวัฒนธรรมนิติธรรมในสังคม เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักนิติธรรม สิทธิเสรีภาพ และบทบาทของประชาชนในการตรวจสอบอำนาจรัฐผ่านสื่อและการศึกษาทุกระดับ เพื่อสร้างความตระหนักรู้และแรงกดดันทางสังคมให้ภาครัฐดำเนินการตามหลักนิติธรรมอย่างจริงจัง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการเปรียบเทียบหลักนิติธรรมระหว่างรัฐธรรมนูญของประเทศเพื่อนบ้าน เช่นมาเลเซีย อินโดนีเซีย หรือเวียดนาม จะช่วยให้เห็นข้อดีข้อด้อยและแนวทางปฏิบัติที่สามารถปรับใช้ในบริบทไทยได้อย่างเหมาะสม

2.2 ศึกษาผลกระทบของหลักนิติธรรมต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น การวิจัยเกี่ยวกับการบังคับใช้หลักนิติธรรมในระดับท้องถิ่น และชุมชนจะช่วยให้เข้าใจภาพรวมและปัญหาที่เกิดขึ้นในบริบทที่แตกต่างจากระดับประเทศ

เอกสารอ้างอิง

Bingham, T. (2010). The Rule of Law. London: Penguin Books.

Chachavalpongpun, P. (2017). Thailand’s Rule of Law: The Gap Between Constitutional Text and Political Reality. Asian Survey, 57(4), 616-637. https://doi.org/10.1525/as.2017.57.4.616

Dicey, A. V. (1885). Introduction to the Study of the Law of the Constitution (10th ed.). London: Macmillan.

Ginsburg, T. (2017). Judicial Independence in New Democracies: Lessons from the Thai Constitutional Court. Journal of Democracy, 28(4), 141-155. https://doi.org/10.1353/jod.2017.0062

Ginsburg, T., & Simpser, A. (2014). Constitutions in Authoritarian Regimes. Cambridge: Cambridge University Press.

Harding, A., & Leyland, P. (2011). Judicial Independence in the Twenty-First Century. Law Quarterly Review, 127, 257-275.

Khemthong, S. (2020). Constitutional Courts and Political Control: The Thai Experience. Journal of Southeast Asian Studies, 51(3), 432-449. https://doi.org/10.1017/S0022463420000254

Levitsky, S., & Way, L. A. (2010). Competitive Authoritarianism: Hybrid Regimes After the Cold War. Cambridge: Cambridge University Press.

Phongpaichit, P., & Baker, C. (2017). Thailand's Political Economy: Growth, Inequality, and Democratization. Kuala Lumpu: Cambridge University Press.

Raz, J. (1979). The Authority of Law: Essays on Law and Morality. London: Clarendon Press.

Smith, M. (2018). The Independence of Judicial Institutions in Thailand: Challenges and Reforms. International Journal of Constitutional Law, 16(2), 432-455. https://doi.org/10.1093/icon/moy061

Tamanaha, B. Z. (2004). On the Rule of Law: History, Politics, Theory. Cambridge: Cambridge University Press.

ภาวะผู้นำการดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3*

DIGITAL LEADERSHIP OF EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTATORS UNDER SUPHAN BURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

สมกิต บุญยะโพธิ์[1], สุรินทร์ สำลี[2] และ สง่า จันทร์วิเศษ[3]

Somgit Boonyapo[1], Surin Samlee[2] and Sanga Chanwise[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

[1-3]Western University, Thailand

Corresponding Author's Email: asiriporn1993@gmail.com

วันที่รับบทความ : 19 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 7 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 9 กรกฎาคม 2568

Received 19 June 2025; Revised 7 July 2025; Accepted 9 July 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 และ 2) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 โดยมีการดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครู ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 จำนวน 285 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยการใช้ตาราง เครจซี่และมอร์แกน จำแนกเป็นผู้บริหาร 31 คน โดย

Citation:

* สมกิต บุญยะโพธิ์, สุรินทร์ สำลี และ สง่า จันทร์วิเศษ. (2568). ภาวะผู้นำการดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 14-29.

Somgit Boonyapo, Surin Samlee and Sanga Chanwise. (2025). Digital Leadership Of Educational Institution Administators Under Suphan Buri Primary Educational Service Area Office 3.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 14-29.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

การเลือกแบบเจาะจง และครู 254 คน เลือกโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.976 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการส่งเสริมภาวะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาศักยภาพด้านดิจิทัลอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์อยู่ในระดับมาก

2. แนวทางการส่งเสริมภาวะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 พบว่า ควรส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล โดยการจัดอบรมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ และมีการนิเทศติดตามการใช้อย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ผู้นำดิจิทัล, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aims to 1) study the digital leadership of school administrators under Suphan Buri Primary Educational Service Area Office 3. and 2) study the guidelines for promoting digital leadership of school administrators under Suphan Buri Primary Educational Service Area Office 3. The research was conducted in 2 steps as follows: Step 1 Study the level of digital leadership of school administrators under Suphan Buri Primary Educational Service Area Office 3. The sample group consisted of 285 administrators and teachers of schools under Suphan Buri Primary Educational Service Area Office 3. The sample group was

determined using the Krejci and Morgan table, classified into 31 administrators by purposive selection and 254 teachers by stratified random sampling. The data collection tool was a questionnaire with a 5-level rating scale with a reliability value of 0.976. The data were analyzed using the mean and standard deviation. Step 2 Study the guidelines for promoting digital status of school administrators under Suphan Buri Primary Educational Service Area Office 3. The group of information providers consisted of 3 qualified persons who were selected by purposive selection. Data were collected through interviews and analyzed through content analysis.

The research results found that:

1. The digital leadership of school administrators under Suphan Buri Primary Educational Service Area Office 3, overall, is at a high level. When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average value is the aspect of digital potential development, at a high level, and the aspect with the lowest average value is the aspect of having a vision, at a high level.

2. Guidelines for promoting digital status of school administrators under Suphan Buri Primary Educational Service Area Office 3 found that school administrators should be promoted and developed to have knowledge and understanding of digital technology by organizing training to exchange knowledge and continuously supervise and monitor its use in order to promote effective school administration.

Keywords: Leadership, Digital leaders, School administrators

บทนำ

ในปัจจุบันได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก มีความผันผวน และไม่แน่นอน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านสังคม เทคโนโลยีสารสนเทศ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมืองการปกครอง ที่หลายคนเรียกกันว่า “โลกในยุคของการเปลี่ยนแปลง” เป็นความท้าทายของการจัด

การศึกษาให้รับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบันและอนาคต ที่สถานศึกษาต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมอยู่ตลอดเวลา ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำองค์กร จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการปรับตัวเพื่อก้าวเข้าสู่การศึกษายุคดิจิทัล และต้องมีภาวะผู้นำยุคดิจิทัล โดยนำเครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการศึกษาของไทยมากยิ่งขึ้น (จิติมา วรรณศรี, 2564) การจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล เป็นแนวคิดกลวิธีและแนวทางการจัดการเรียนรู้ ให้มีความตระหนักรู้ต่อแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงเป็นแนวทางการพัฒนาการศึกษาควบคู่กับการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ

ภาวะผู้นำดิจิทัลเป็นพฤติกรรม กระบวนการหรือความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาที่ใช้อิทธิพล และอำนาจที่มีกระตุ้นให้บุคลากรในหน่วยงานปฏิบัติหน้าที่ด้วยความกระตือรือร้นและเต็มใจ ผู้นำจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถในการนำกระบวนการทางดิจิทัลมาใช้ให้เหมาะสมและนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมที่จะผลักดันและสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางการจัดการศึกษาและการทำงานภายในโรงเรียน (กนกอร สมปราชญ์, 2562, น. 181)

ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้นำขององค์การในยุคดิจิทัล ต้องมีความสามารถในการนำองค์กรโดยใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรม เพื่อเป็นกลไกสำคัญที่จะขับเคลื่อนผลลัพธ์ของสถานศึกษา นำองค์กรสู่ความสำเร็จตามวิสัยทัศน์และพันธกิจเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับบริบทและก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการ เพื่อยกระดับคุณภาพของผู้เรียนและบุคลากรให้ทันเปลี่ยนแปลงและบรรลุเป้าหมายขององค์กร สามารถปรับเปลี่ยนวิถีปฏิบัติ วิธีการบริหารจัดการและวิธีการจัดการศึกษาแบบใหม่ สามารถใช้เครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง การดำรงชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพในอนาคต

จากผลการวิเคราะห์บริบทที่เกี่ยวข้องบนพื้นฐานของข้อมูลสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน พบว่า มีปัญหาที่สำคัญก็คือ ด้านทักษะความรู้ ความสามารถของหน่วยงานเนื่องจากบุคลากรขาดทักษะในด้านดิจิทัล จำเป็นอย่างยิ่งที่ควรจัดแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ประโยชน์สำหรับการบริหารสถานศึกษาให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ จากเหตุผล

ดังกล่าว ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 เพื่อนำผลของการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สู่การปรับปรุงการบริหารการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3

2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3

วิธีการดำเนินวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาระดับภาวะผู้นำดีจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ซึ่งมี 126 โรงเรียน จำนวน 1,243 คน จำแนกเป็น ผู้บริหาร 121 คน และครู 1,122 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3, 2563)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 จำนวน 285 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปิดตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) จำแนกเป็น ผู้บริหาร 31 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) และ ครู 254 คน เลือกโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น ตามสัดส่วนของครูในโรงเรียนแต่ละโรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเดิมคำตอบและแบบตรวจสอบรายการ

จำนวน 3 ข้อ และตอนที่ 2 ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ประกอบด้วย 5 ด้าน ข้อคำถามจำนวน 29 ข้อ

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบออกเป็น 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ 2) ด้านการรู้ดิจิทัล 3) ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ 4) ด้านการพัฒนา ศักยภาพบุคคล และ 5) ด้านการบริหารและการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี นำองค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน นำองค์ประกอบที่ผ่านการพิจารณาสร้างแบบสอบถามภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ความตรงเชิงเนื้อหา ได้ค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และนำไปทดลองใช้ พบว่า ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.976

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และเก็บข้อมูลด้วยวิธีการกรอกแบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ (Google form) ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมา จำนวน 285 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแบบสอบถามภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3

1. ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาสถานศึกษาได้โดยการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโทขึ้นไปหรือเทียบเท่าด้านการบริหารการศึกษา มีประสบการณ์การในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา มาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน

1.2 ศึกษานิเทศก์ ผู้มีความรู้ มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในด้านเทคโนโลยี มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ มีประสบการณ์การทำงานไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน

1.3 อาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล โดยเป็นอาจารย์ ผู้สอนในมหาวิทยาลัย สาขาวิชาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ มีวุฒิการศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต จำนวน 1 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แนวทางการส่งเสริมภาวะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 โดยเลือกจากข้อการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในแต่ละด้านในขั้นตอนที่ 1 มาสร้างแบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 แนวทางการส่งเสริมภาวะดิจิทัลของ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) จำนวน 5 ด้าน ด้านละ 1 ข้อ รวมทั้งสิ้น 5 ข้อ

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามภาวะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาจากข้อการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ในขั้นตอนที่ 1 มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยและสร้างข้อคำถาม นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์ และเตรียมนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ดังแสดงตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ในภาพรวม

ที่	ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3	N = 285		ระดับภาวะผู้นำ
		$\overline{X}$	S.D.	
1.	ด้านการมีวิสัยทัศน์	4.20	.605	มาก
2.	ด้านการรู้ดิจิทัล	4.36	.629	มาก
3.	ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้	4.26	.623	มาก
4.	ด้านการพัฒนาศักยภาพด้านดิจิทัล	4.31	.649	มาก
5.	ด้านการบริหารและการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี	4.43	.633	มาก
	รวม	**4.31**	**.628**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารและการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการรู้ดิจิทัลอยู่ในระดับมาก ด้านการพัฒนาศักยภาพด้านดิจิทัลอยู่ในระดับมาก ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมภาวะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ได้ให้แนวทางการสร้างเสริมภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ไว้ดังนี้

2.1 ด้านการวิสัยทัศน์ พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมการสร้างวิสัยทัศน์ นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรรวบรวมข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ของโรงเรียน และข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ จากผู้ส่วนเกี่ยวข้อง และควรพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อนำมาวางแผน กำหนดวิสัยทัศน์ให้เหมาะสมกับบริบท โดยสร้างแรงบันดาลใจในการกำหนดวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล นำองค์กรเข้าสู่การปฏิบัติและสนับสนุนส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน

2.2 ด้านการรู้ดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษาวิธีการใช้เครื่องมือดิจิทัลอยู่เป็นประจำให้มีความทันสมัยอยู่เสมอและสามารถใช้ได้อย่างคล่องแคล่ว ควรสร้างบรรยากาศในการใช้เครื่องมือทางดิจิทัลที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้เพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ในเรื่องการใช้เครื่องมือดิจิทัลและมีการนิเทศ กำกับติดตาม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและพัฒนาทักษะการใช้อย่างต่อเนื่อง

2.3 ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ พบว่า ควรกำหนดเป็นนโยบายร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฯ ในการสร้างเครือข่ายผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยใช้เครือข่ายทางสังคมออนไลน์เป็นช่องทางติดต่อสื่อสารเชื่อมโยงกับเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

2.4 ด้านการพัฒนาศักยภาพด้านดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการ สถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีนโยบายส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้ขับเคลื่อนการ ดำเนินการบริหารจัดการสถานศึกษา สนับสนุนให้บุคลากรเข้ารับการอบรมพัฒนาทักษะความสามารถในการใช้ เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง

2.5 ด้านการบริหารและการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดทำระบบบริหารจัดการ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดระบบฐานข้อมูลสถานศึกษาและควรอบรม ผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศด้วยวิธีการที่หลากหลาย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ได้ให้ความสำคัญในการสร้างเสริมการบริหารจัดการโดยใช้ระบบข้อมูล สารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งขับเคลื่อนนวัตกรรมการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ และพัฒนาการบริหารการจัด

การศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเป็นระบบ สถานศึกษาต้องการเตรียมความพร้อม และมีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำองค์กร จำเป็นที่จะต้องมีการปรับตัวเพื่อก้าวเข้าสู่การศึกษายุคดิจิทัลและต้องมีบทบาทแห่งภาวะผู้นำยุคดิจิทัล โดยนำเครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัล มาใช้เพื่อการบริหารจัดการ การสื่อสาร และการเรียนรู้เพื่อให้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล เพื่อการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลต่อการศึกษาอย่างสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับ รุจาภรณ์ ลักษณะดี (2565) ได้ทำการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ณัฏฐณิชา พรปทุมชัยกิจ (2564) ที่ได้ศึกษา พบว่า ระดับค่าเฉลี่ยของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลในภาพรวมและในรายด้านมีค่าเฉลี่ยระดับมาก อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรีรัตน์ รอดพ้น (2563) ที่ได้ศึกษา พบว่า ระดับค่าเฉลี่ยโดยรวมมีระดับค่าเฉลี่ยในระดับมากทั้ง 5 ด้าน

1.1 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาศักยภาพด้านดิจิทัล อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเอง และครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการปฏิบัติงาน กระตุ้นและส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาความรู้และทักษะการปฏิบัติงานด้วยสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลแบบไร้ขีดจำกัดอย่างต่อเนื่อง มีพฤติกรรมการทำงานที่เหมาะสมกับงานที่รับผิดชอบ สอดคล้องกับ ณัฏฐณิชา พรปทุมชัยกิจ และคณะ (2562) ที่ได้ศึกษาพบว่า ด้านการพัฒนาระดับมืออาชีพอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ พิมพิลา อำนาจ (2564) ได้ศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าบริหารงานวิชาการและครูผู้สอน ด้านการเป็นมืออาชีพดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยผู้บริหารสถานศึกษาจัดสรรเวลา ทรัพยากร เพื่อการพัฒนาด้านเทคโนโลยีให้เป็นไปอย่างมืออาชีพเพิ่มเติมด้วย

1.2 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาตระหนักถึงการสร้างภาพอนาคตขององค์กร โดยนำวิสัยทัศน์ที่ร่วมกันสร้างกับสมาชิกในองค์กรลงไปสู่การปฏิบัติ สนับสนุนบุคลากรให้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากร สามารถเรียนรู้ ปรับตัว พัฒนาตนเอง และสร้างนวัตกรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และสามารถสร้างบรรยากาศให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านเทคโนโลยี และการทำงานเป็นทีมภายในองค์กร ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาอาจจะสร้างวิสัยทัศน์เชิงดิจิทัลที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุกัญญา

แช่มช้อย (2560) กล่าวถึงภาวะผู้นำดิจิทัลเป็นพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึง ความรู้ความเข้าใจในการในการใช้เทคโนโลยี โดยมีวิสัยทัศน์และความเป็นผู้นำในการส่งเสริมครูและบุคลากรทางการศึกษาในการนำเทคโนโลยีมาใช้บูรณาการในการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุจาภรณ์ ลักษณะดี (2565) ที่ได้ศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับสุดท้าย มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ ณัฏฐณิชา พรปทุมชัยกิจ และคณะ (2562) ที่ได้ศึกษาพบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ ผู้บริหารควรกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและสามารถปฏิบัติได้จริง

2. ผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมภาวะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 พบว่า

2.1 ด้านการพัฒนาศักยภาพด้านดิจิทัล เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวทางในการสร้างเสริมภาวะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ไว้ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเอง ให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา ควรมีนโยบายส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้ขับเคลื่อนการดำเนินการบริหารจัดการสถานศึกษา สนับสนุนให้บุคลกรเข้ารับการอบรมพัฒนาทักษะความสามารถในการใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง อาจเป็นเพราะว่าเทคโนโลยีดิจิทัลมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว จึงควรส่งเสริมพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีทักษะความสามารถในการใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับภานุเดช แสงลุน (2565) ที่ได้กล่าวถึง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้วยการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาทางดิจิทัล โดยผู้บริหารสถานศึกษานำเอาหลักการบริหารใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านดิจิทัล และเป็นการกำหนดกิจกรรมในการพัฒนาวิชาชีพ ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของครู และยังสอดคล้องกับ ณิรดา เวชญาลักษณ์ (2565) ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีดิจิทัล บริหารจัดการการใช้อุปกรณ์ให้เกิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน นำเทคโนโลยีดิจิทัลรูปแบบใหม่ ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงานร่วมกันผ่านอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีเหมาะสมและทันสมัย

2.2 ด้านการรู้ดิจิทัล เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมาจากด้านการพัฒนาศักยภาพด้านดิจิทัล ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวทางในการส่งเสริมภาวะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ไว้ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรหมั่นศึกษาวิธีการใช้เครื่องมือดิจิทัลให้ทันสมัย และสามารถใช้ได้อย่างคล่องแคล่ว ควรสร้างบรรยากาศการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัลที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และควรอบรมให้ความรู้ พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ในเรื่องการใช้เครื่องมือดิจิทัล และมีการนิเทศ กำกับติดตามการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและพัฒนาทักษะการใช้อย่างต่อเนื่อง อาจเป็นเพราะว่าการเข้ารับการอบรมพัฒนาทำให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ ถึงวิธีการใช้เครื่องมือดิจิทัลได้อย่างถูกต้อง นำการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาได้ สอดคล้องกับ อลงกต สุทธการ (2564) ที่ได้ศึกษา พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน ควรสนับสนุน ให้มีการสร้างความรู้ ความเข้าใจให้ผู้บริหารสถานศึกษานำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ในการบริหารตามภารกิจของสถานศึกษา รวมทั้งมีการนิเทศ ติดตาม ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อตอบสนองนโยบายและเป้าหมายในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาสู่ยุคดิจิทัล

2.3 ด้านการบริหารและการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมาจากด้านการรู้ดิจิทัล ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวทางในการส่งเสริมภาวะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ไว้ว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดทำระบบบริหารจัดการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดระบบฐานข้อมูลสถานศึกษา และควรอบรมผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศด้วยวิธีการที่หลากหลาย อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารควรให้ความช่วยเหลือในการทำงานและพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมมาประยุคใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน สอดคล้องกับ อลงกต สุทธการ (2564) ที่ได้ศึกษาพบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ควรสนับสนุน ให้มีการสร้างความรู้ ความเข้าใจให้ผู้บริหารสถานศึกษานำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ในการบริหารตามภารกิจของ สถานศึกษา รวมทั้ง มีการนิเทศ ติดตาม ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อตอบสนองนโยบายและเป้าหมายในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาสู่ยุคดิจิทัล

2.4 ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมาจากด้านการบริหารและการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวทางในการ

ส่งเสริมภาวะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ไว้ว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนดเป็นนโยบายร่วมกันสร้างเครือข่ายผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยใช้เครือข่ายทางสังคมออนไลน์ เป็นช่องทางติดต่อสื่อสารเชื่อมโยงกับเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา อาจเป็นเพราะว่าการกำหนดนโยบายร่วมกัน ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลที่จำเป็นในการสร้างเครือข่ายรูปแบบต่าง ๆ นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับ ภานุเดช แสงลุน (2565) ที่ได้ศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายในการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายทางการเรียนรู้ และจัดทำข้อตกลงร่วมกันของสถานศึกษากับหน่วยงานภายนอก พร้อมกับสร้างเสริมให้ครูและบุคลากรนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ การเรียนการสอนออนไลน์และการทำงานรูปแบบออนไลน์ที่หลากหลาย

2.5 ด้านการมีวิสัยทัศน์ เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวทางในการส่งเสริมภาวะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ไว้ว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมการสร้างวิสัยทัศน์ ผู้อำนวยการสถานศึกษาการควรรวบรวมข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ของหน่วยงาน และข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ จากผู้ส่วนเกี่ยวข้องและควรพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อนำมาวางแผนกำหนดวิสัยทัศน์ให้เหมาะสมกับบริบท โดยสร้างแรงบันดาลใจในการกำหนดวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล นำองค์กรสู่การปฏิบัติและสนับสนุนส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน อาจเป็นเพราะว่าการกำหนดวิสัยทัศน์จะเป็นแนวทางในการดำเนินงานโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จิณณวัตร ปะโคทั้ง (2561) ซึ่งได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล ไว้ว่าผู้บริหารมีการกำหนดวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล เพื่อการบริหารจัดการสถานศึกษา ส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง นำมาใช้ในการปฏิบัติงานการจัดการเรียนการสอน และนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการบริหารและการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี รองลงมาคือด้านการรู้ดิจิทัล ด้านการพัฒนาศักยภาพด้านดิจิทัล ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งทุกด้านอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือด้านการมีวิสัยทัศน์อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ทั้งนี้ แนวทางการส่งเสริมภาวะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 คน นำมาสังเคราะห์ได้ว่า 1) ด้านการวิสัยทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรรวบรวมข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ของโรงเรียน และข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ จากผู้ส่วนเกี่ยวข้อง และควรพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล 2) ด้านการรู้ดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษาวิธีการใช้เครื่องมือดิจิทัลอยู่เป็นประจำ ให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ และสามารถใช้ได้อย่างคล่องแคล่ว ควรสร้างบรรยากาศในการใช้เครื่องมือทางดิจิทัลที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 3) ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ พบว่าควรกำหนดเป็นนโยบายร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฯ ในการสร้างเครือข่ายผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยใช้เครือข่ายทางสังคมออนไลน์เป็นช่องทางติดต่อสื่อสาร 4) ด้านการพัฒนาศักยภาพด้านดิจิทัล พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความรู้ความเข้าใจ ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง และ 5) ด้านการบริหารและการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี พบว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดทำระบบบริหารจัดการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดระบบฐานข้อมูลสถานศึกษา และควรอบรมผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศด้วยวิธีการที่หลากหลาย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรจัดอบรมส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อนำมาวางแผนในการกำหนดวิสัยทัศน์ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

1.2 ควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้เพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ในเรื่องการใช้เครื่องมือดิจิทัลและมีการนิเทศ กำกับติดตาม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและพัฒนาทักษะการใช้อย่างต่อเนื่อง

1.3 สำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฯ และสถานศึกษาควรกำหนดเป็นนโยบายร่วมกัน สร้างเครือข่ายผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยใช้เครือข่ายทางสังคมออนไลน์เป็นช่องทาง ติดต่อสื่อสารเชื่อมโยงกับเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

1.4 ควรมีนโยบายส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้ขับเคลื่อนการดำเนินการบริหารจัดการสถานศึกษา สนับสนุนให้บุคลกรเข้ารับการอบรมพัฒนาทักษะความสามารถในการใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง

1.5 ควรจัดทำระบบบริหารจัดการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดระบบฐานข้อมูลสถานศึกษา และอบรมผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาทักษะวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศด้วยวิธีที่หลากหลาย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กนกอร สมปราชญ์. (2560). ภาวะผู้นำกับคุณภาพสถานศึกษา. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

จิณณวิตร ปะโคทั้ง. (2561). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

จิติมา วรรณศรี. (2564). การบริหารจัดการศึกษายุคดิจิทัล. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์ 3.

จิราภรณ์ ปกรณ์. (2561). เทคโนโลยีโลกเสมือนผสานโลกแห่งความจริง. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2568 จาก http://www.scimath.org/article-technology/item/7755-ar-augmented-reality

ณัฏฐณิชา พรปทุมชัยกิจ และคณะ. (2562). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 15(2), 50-64.

ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2560). ภาวะผู้นำทางการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิมพิลา อำนาจ. (2566). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. ใน ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ภานุเดช แสงลุน. (2565). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 1. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 11(41), 175-184.

รุจาภรณ์ ลักษณะดี. (2565). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 1. ใน ปริญญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศิลปะศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกริก.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 (2563). ระบบบริการข้อมูลภาครัฐ Big DATA. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2568 จาก https://www.spb3.go.th/spb3/BigDataSPB3/.

สกัญญา แซ่มซ้อย. (2562). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อลงกต สุทธการ. (2564). แนวทางการส่งเสริมการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน. วารสารการบริหารและนวัตกรรมการศึกษา, 5(3), 70–86.

Krejcie, R. V. , & D. W. Morgan. (1970) . Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607 – 610.

พุทธปรัชญามหายาน ภูมิหลัง หลักการและแนวคิดทางปรัชญา*

MAHAYANA BUDDHIST PHILOSOPHY: BACKGROUND, PRINCIPLES, AND PHILOSOPHICAL CONCEPTS

ภาสกร เมิดจันทึก[1], พระครูพิศาลสารบัณฑิต[2] และ พระครูจิรธรรมธัช[3]

Phasakon Moetchanthuk[1], Phrakru Phisalsarbunthit[2] and Phrakru Jiradhammathat[3]

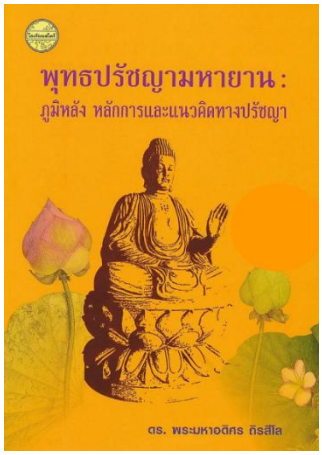
[1-3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

[1-3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus, Thailand

Corresponding Author's E-mail: 6702105014@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ : 9 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 31 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 1 สิงหาคม 2568

Received 9 July 2025; Revised 31 July 2025; Accepted 10 August 2025

แปลจากหนังสือ : พุทธปรัชญามหายาน ภูมิหลัง หลักการและแนวคิดทางปรัชญา

ผู้เขียน : พระมหาอดิศร ถิรสีโล

ผู้แปล : พระมหาอดิศร ถิรสีโล

สำนักพิมพ์ : โอเดียนสโตร์

ปีที่พิมพ์ : 2559

จำนวนหน้า : 144

Citation:

* นายภาสกร เมิดจันทึก, พระครูพิศาลสารบัณฑิต และ พระครูจิรธรรมธัช. (2568). พุทธปรัชญามหายาน ภูมิหลัง หลักการและแนวคิดทางปรัชญา. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 30-40.

Phasakon Moetchanthuk, Phrakru Phisalsarbunthit and Phrakru Jiradhammathat. (2025). Mahayana Buddhist Philosophy: Background, Principles, And Philosophical Concepts. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 30-40.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

บทนำ

ท่ามกลางพัฒนาการทางความคิดในพระพุทธศาสนาอันยาวนาน แนวคิดของพุทธปรัชญามหายานได้ก่อรูปเป็นหนึ่งในเสาหลักสำคัญที่หล่อหลอมทัศนะต่อโลก ชีวิต และจิตสำนึกในอารยธรรมตะวันออกอย่างลึกซึ้ง ทั้งในรูปของปรัชญาอันลุ่มลึกและการปฏิบัติที่แผ่ขยายออกไปในสังคมอย่างกว้างขวาง หนังสือเรื่อง “พุทธปรัชญามหายาน: ภูมิหลัง หลักการและแนวคิดทางปรัชญา” ซึ่งเรียบเรียงโดย พระมหาอดิศร ถิรสีโล จึงเป็นผลงานสำคัญที่นำเสนอภาพรวมของแนวคิดปรัชญามหายานอย่างเป็นระบบ ชัดเจน และเข้าถึงได้ โดยเฉพาะสำหรับนักศึกษาและผู้อ่านทั่วไปที่ต้องการศึกษาศาสตร์นี้ในเชิงลึกแต่ไม่ซับซ้อนเกินไป

ผู้เขียนได้นำเสนอเนื้อหาผ่านโครงสร้างที่ครอบคลุมตั้งแต่ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของมหายาน แนวคิดหลักเชิงปรัชญา ไปจนถึงการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบกับนิกายอื่น ๆ ทั้งในพุทธศาสนาเถรวาทและพุทธปรัชญาตะวันออกอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กัน โดยเฉพาะแนวคิด “ความว่าง” (śūnyatā), “โพธิสัตวตวา” และ “ธัญญตา” ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของมหายาน ในยุคที่โลกาภิวัตน์ได้เปิดประตูให้ผู้คนหันมาค้นหาความหมายของชีวิตด้วยหลักธรรมที่เข้าถึงได้ หนังสือเล่มนี้ไม่เพียงนำเสนอเนื้อหาทางวิชาการในเชิงประวัติศาสตร์และปรัชญาเท่านั้น แต่ยังเสนอทัศนะทางจิตวิญญาณที่ทันสมัยและสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีคุณค่า

ในการวิจารณ์ครั้งนี้ ผู้เขียนบทวิจารณ์จะพิจารณาทั้งโครงสร้างของหนังสือ สาระสำคัญของแนวคิดทางปรัชญาที่ปรากฏในแต่ละบท ตลอดจนข้อเด่นและข้อเสนอแนะที่อาจช่วยเสริมความลึกของเนื้อหาให้แก่ผู้อ่านรุ่นต่อไป ทั้งนี้เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของงานชิ้นนี้ในฐานะ “สะพาน” ที่เชื่อมโยงระหว่างโลกวิชาการพุทธศึกษา กับมิติการดำเนินชีวิตอย่างมีปัญญาและเมตตาในยุคปัจจุบัน

พุทธปรัชญามหายาน ภูมิหลัง หลักการและแนวคิดทางปรัชญา

หนังสือ พุทธปรัชญามหายาน: ภูมิหลัง หลักการและแนวคิดทางปรัชญา ของพระมหาอดิศร ถิรสีโล เป็นผลงานวิชาการที่มุ่งวิเคราะห์และอธิบายพุทธปรัชญามหายานอย่างเป็นระบบ โดยผู้เขียนแบ่งเนื้อหาออกเป็นหมวดหมู่สำคัญ ครอบคลุมทั้งในด้านประวัติศาสตร์ แนวคิดหลักทางปรัชญา ตลอดจนการเชื่อมโยงกับพุทธศาสนาแบบเถรวาทและโลกปัจจุบัน ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญของเนื้อหาได้ดังนี้

1. ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของพุทธมหายาน

ในส่วนต้นของหนังสือ ผู้เขียนได้วางรากฐานให้ผู้อ่านเข้าใจบริบทการเกิดของพุทธมหายาน โดยอธิบายถึงพัฒนาการของพระพุทธศาสนาในช่วงหลังพุทธปรินิพพาน ตั้งแต่ยุคสังคายนา จนถึงการแบ่งแยกออกเป็นนิกายต่าง ๆ เช่น นิกายเถรวาท มหาสังฆิกะ และในเวลาต่อมาได้วิวัฒน์เป็นแนวคิดมหายาน (Mahāyāna) ซึ่งมุ่งเน้นปณิธานในการช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้หลุดพ้นจากทุกข์ มิใช่เพียงเพื่อความหลุดพ้นส่วนตน

ผู้เขียนอธิบายว่า แนวคิดของมหายานมิได้เกิดจากการ “แยกนิกาย” อย่างเด็ดขาด แต่เกิดจากกระบวนการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไปของความคิด จิตวิญญาณ และการตีความพุทธธรรมในแบบใหม่ที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมอินเดียยุคหลัง และต่อมาถูกเผยแพร่ไปยังประเทศจีน ทิเบต ญี่ปุ่น และประเทศในเอเชียตะวันออกอื่น ๆ

2. หลักการทางปรัชญาในแนวมหายาน

หัวใจสำคัญของหนังสือเล่มนี้อยู่ที่การอธิบาย “แก่นของพุทธปรัชญามหายาน” ที่เน้นการขยายแนวคิดพุทธธรรมในมิติที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในหัวข้อสำคัญ เช่น

(1) หลักความว่าง (ศูนยตา Śūnyatā) ผู้เขียนวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งถึงแนวคิด “ความว่าง” ที่ถือเป็นแก่นแท้ของพุทธปรัชญามหายาน โดยยึดโยงกับคำสอนของพระอาจารย์นาคารชุน (Nāgārjuna) ผู้ก่อตั้งนิกายมัธยมิกะ (Mādhyamaka) ซึ่งเสนอว่าทุกสรรพสิ่งไม่มีตัวตนที่แท้จริง แต่เกิดจากปฏิจจสมุปบาท อันเป็นเหตุปัจจัยอิงอาศัยกัน ไม่สามารถดำรงอยู่โดยลำพัง ความเข้าใจในศูนยตาเช่นนี้มิใช่ความว่างเปล่าในเชิงนิรันดร แต่เป็น “ความว่างจากตัวตนที่ยึดถือ” ซึ่งนำไปสู่การหลุดพ้นอย่างแท้จริง

(2) โพธิสัตตวแนวทาง (Bodhisattvayāna) ผู้เขียนเน้นว่าหัวใจของมหายานคือ “อุดมการณ์โพธิสัตว์” คือการดำเนินชีวิตด้วยปณิธานอันยิ่งใหญ่ ที่มิได้มุ่งแค่ความหลุดพ้นส่วนตน (แบบอรหันต์ในเถรวาท) แต่มุ่งบรรลุพุทธภูมิ เพื่อช่วยสรรพสัตว์ทั้งหลายให้หลุดพ้นไปพร้อมกัน การฝึกบารมีหก (ทาน ศีล ขันติ วิริยะ สมาธิ ปัญญา) จึงเป็นแนวทางปฏิบัติอันเป็นแก่นของโพธิสัตว์ ผู้เขียนอธิบายแนวคิดนี้ในเชิงจิตวิทยาและศีลธรรมร่วมสมัยด้วย

(3) ธรรมธาตุ ธัญญตา (Tathāgatagarbha / Buddha-Nature) อีกแนวคิดสำคัญคือความเชื่อที่ว่า “ทุกชีวิตมีพุทธภาวะโดยธรรมชาติ” กล่าวคือ ภายในสรรพสัตว์มีเมล็ดพันธุ์แห่งความตรัสรู้ซ่อนอยู่ การปฏิบัติธรรมคือการเปิดเผยและพัฒนาศักยภาพภายในนี้ให้สมบูรณ์ ผู้เขียนได้เปรียบเทียบแนวคิดนี้กับธรรมชาติของจิตในแนวเซนและวัชรยานด้วย

3. การเปรียบเทียบกับแนวคิดพุทธแบบอื่น

ผู้เขียนนำเสนอการเปรียบเทียบแนวคิดของมหายานกับพุทธเถรวาทอย่างมีนัยสำคัญ เช่น เถรวาทเน้นการดับทุกข์ของปัจเจกบุคคล ขณะที่มหายานเน้นปณิธานเพื่อผู้อื่น เถรวาทเน้นความไม่เที่ยง ไม่ยึดมั่นในตัวตน ส่วนมหายานเน้น “ว่างจากอัตตาโดยสิ้นเชิง” นอกจากนี้ยังนำแนวคิดบางประการไปเปรียบเทียบกับแนวคิดของพุทธทาสภิกขุ เช่น ความว่าง (Emptiness) กับสุญญตาในบริบทของสวนโมกข์

4. การประยุกต์ใช้พุทธปรัชญามหายานในยุคปัจจุบัน

ส่วนท้ายของหนังสือ ผู้เขียนได้กล่าวถึงความสำคัญของพุทธปรัชญามหายานในยุคโลกาภิวัตน์ โดยเสนอว่า แนวคิดเหล่านี้ยังคงมีความร่วมสมัย สามารถประยุกต์ใช้ในด้านจิตวิทยา การศึกษา จริยศาสตร์ และการดำเนินชีวิตของคนยุคใหม่ได้อย่างดี เช่น การฝึกสติด้วยแนวทางแห่งความเมตตา, การเข้าใจตนเองผ่านแนวคิดโพธิจิต (จิตแห่งการตรัสรู้), การมองโลกผ่านความว่างอย่างมีปัญญา

บทวิจารณ์

หนังสือ “พุทธปรัชญามหายาน ภูมิหลัง หลักการและแนวคิดทางปรัชญา” โดย พระมหาอดิศร ถิรสีโล เป็นงานวิชาการที่มีความโดดเด่นในเชิงโครงสร้าง การนำเสนอ และเนื้อหาทางปรัชญาที่ลึกซึ้ง เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาแนวคิดมหายานในเชิงพุทธปรัชญาอย่างจริงจัง หนังสือเล่มนี้มิได้จำกัดเพียงการอธิบายพุทธศาสนาในระดับคำสอนเท่านั้น หากแต่ลงลึกถึงภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการทางความคิด และหลักปรัชญาแกนกลางของมหายานที่สะท้อนออกมาในนิกายต่าง ๆ เช่น มัธยมิกะและโยคาจาร พร้อมทั้งสอดแทรกการวิเคราะห์ในเชิงเปรียบเทียบและการประยุกต์ใช้ในสังคมร่วมสมัย

ผู้เขียนสามารถถ่ายทอดเนื้อหาด้วยภาษาทางวิชาการที่แม่นยำ มีการอ้างอิงตำราโบราณควบคู่กับแหล่งข้อมูลร่วมสมัย ทำให้เนื้อหามีความน่าเชื่อถือและสอดคล้องกับมาตรฐานทางวิชาการ ในขณะเดียวกันยังคงกลิ่นอายของการเป็นงานเขียนเชิงพระพุทธศาสนา ซึ่งผสานทั้งมิติของความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในหลักธรรม และการถ่ายทอดจากมุมมองของผู้ปฏิบัติจริง หนึ่งในจุดเด่นสำคัญของหนังสือ คือ การเสนอแนวคิดของ “โพธิสัตว์” และ “สุญญตา” ในฐานะแก่นกลางทางปรัชญาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับบริบทสังคมไทยได้อย่างสร้างสรรค์ โดยเฉพาะในการปลูกฝังจริยธรรมเพื่อส่วนรวม การพัฒนาปัญญาเชิงพุทธ และการตอบสนอง

ต่อความท้าทายทางสังคมในยุคสมัยใหม่ หนังสือยังแสดงให้เห็นว่า พุทธมหายานไม่ได้เป็นเพียงความเชื่อเชิงวัฒนธรรม แต่มีฐานคิดทางปรัชญาที่มั่นคง สามารถวิเคราะห์ วิเคราะห์วิจารณ์และปรับใช้ได้อย่างยืดหยุ่น

อย่างไรก็ตาม หนังสือเล่มนี้ยังมีข้อจำกัดบางประการที่ควรพิจารณา เช่น ภาษาทางวิชาการบางช่วงอาจซับซ้อนเกินไปสำหรับผู้อ่านทั่วไป หรือการให้ความสำคัญกับนิกายมัธยมิกะมากกว่ากลุ่มอื่น รวมถึงการขาดเครื่องมือประกอบการอ่าน เช่น แผนภาพสรุปแนวคิด ซึ่งหากได้รับการเพิ่มเติมในฉบับต่อไป จะช่วยยกระดับการเข้าถึงและการเรียนรู้ได้อย่างมาก

โดยภาพรวม หนังสือ “พุทธปรัชญามหายาน” เล่มนี้เป็นผลงานเชิงวิชาการที่มีคุณูปการอย่างยิ่งต่อวงวิชาการพุทธศึกษาและผู้สนใจทั่วไป ช่วยเปิดโลกทัศน์ใหม่ทางความคิดเกี่ยวกับมหายาน อันจะนำไปสู่ความเข้าใจศาสนาอย่างลึกซึ้ง หลากหลาย และเป็นสากล พร้อมทั้งส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ไทยในฐานะนักวิชาการผู้มีศักยภาพในการสร้างองค์ความรู้ที่เท่าทันโลก โดยไม่ละทิ้งรากฐานของพุทธธรรมดั้งเดิม

จุดเด่น

1. โครงสร้างเนื้อหาชัดเจน เป็นระบบตามลำดับเชิงตรรกะ

หนึ่งในจุดเด่นสำคัญของหนังสือเล่มนี้คือการจัดโครงสร้างเนื้อหาอย่างเป็นระบบและมีลำดับความคิดที่ต่อเนื่อง ผู้เขียนเริ่มต้นจากการวางพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะบริบทการเกิดของมหายาน จากนั้นจึงไล่เรียงไปยังหลักการสำคัญทางปรัชญา ก่อนจะนำเสนอแนวคิดเฉพาะ เช่น ความว่าง โพธิสัตว์ หรือพุทธภาวะ และจบด้วยการวิเคราะห์การประยุกต์ใช้ในโลกปัจจุบัน วิธีการนำเสนอเช่นนี้ช่วยให้ผู้อ่านที่ไม่มีพื้นฐานทางปรัชญาสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น และสามารถติดตามพัฒนาการของแนวคิดมหายานได้อย่างเป็นลำดับ

2. การนำเสนอเนื้อหาทางปรัชญาอย่างลุ่มลึก แต่ใช้ภาษาที่เข้าถึงง่าย

แม้ว่าหนังสือจะเน้นเรื่องพุทธปรัชญาซึ่งถือว่าเป็นศาสตร์ที่มีความซับซ้อนและเต็มไปด้วยนามธรรม แต่ผู้เขียนสามารถอธิบายแนวคิดเหล่านั้นด้วยภาษาที่เรียบง่าย ไม่เน้นศัพท์เฉพาะทางมากเกินไป และมักใช้การเปรียบเทียบหรือยกตัวอย่างร่วมสมัยเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจในภาพรวม นี่คือจุดแข็งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของผู้เขียนในการถ่ายทอดเรื่องยากให้ง่าย ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญของนักวิชาการที่มีความเข้าใจเนื้อหาอย่างแท้จริง

3. การอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือและหลากหลาย

พระมหาอดิศร ถิรสีโล แสดงให้เห็นถึงความรอบรู้ในแหล่งข้อมูลดั้งเดิมของมหายาน โดยมีการอ้างถึงคัมภีร์สำคัญ เช่น มหาปรัชญาปารมิตาสูตร สุญญตตาหลักของนาคารชุน ตลอดจนแนวคิดของอาจารย์ในสายโยคาจารและมัธยมิกะ นอกจากนี้ ยังมีการใช้แหล่งข้อมูลร่วมสมัยที่เป็นภาษาอังกฤษ เช่น งานของ Edward Conze, Paul Williams หรือ Thich Nhat Hanh ซึ่งช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือทางวิชาการ และเปิดพื้นที่ให้ผู้อ่านสามารถศึกษาเพิ่มเติมต่อยอดได้อีกในอนาคต

4. มีมุมมองเปรียบเทียบที่ลึกซึ้งระหว่างมหายานกับเถรวาท

อีกหนึ่งจุดแข็งของหนังสือคือการเสนอข้อเปรียบเทียบเชิงลึกระหว่างพุทธเถรวาทและพุทธมหายาน โดยมิใช่เพียงเปรียบในเชิงเปลือกหรือพิธีกรรม แต่ผู้เขียนเจาะลึกลงไปถึง “รากปรัชญา” ของทั้งสองนิกาย เช่น วิธีมองปัญญา นิพพาน อัตตา และการปฏิบัติธรรม ทั้งยังเสนอว่าความแตกต่างเหล่านั้นมิใช่สิ่งที่ขัดแย้งโดยสิ้นเชิง แต่เป็นเพียงแนวทางต่างมิติที่สามารถเกื้อหนุนกันได้ หนังสือจึงช่วยให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจพหุนิยมในพุทธศาสนา และลดอคติที่มักเกิดจากการยึดติดกับนิกายใดนิกายหนึ่ง

5. การอธิบายแนวคิด “ความว่าง” ได้อย่างชัดเจน ลึกซึ้ง และไม่ทำให้เข้าใจผิด

แนวคิดเรื่อง “สุญญตา” หรือ “ความว่าง” มักเป็นหัวข้อที่ยากที่สุดในการศึกษาพุทธปรัชญามหายาน เนื่องจากผู้อ่านมักสับสนระหว่าง “ความว่างเปล่า” กับ “ความไม่มีค่า” แต่ผู้เขียนได้อธิบายแนวคิดนี้อย่างถูกต้องตามหลักมัธยมิกะ โดยยืนยันว่าความว่างมิใช่การปฏิเสธโลก แต่คือการปฏิเสธ “อัตตาตัวตนถาวร” ที่จิตไปยึดติด การอธิบายเช่นนี้ทำให้ผู้อ่านเข้าใจว่าความว่างมิใช่ความสิ้นหวัง แต่กลับเป็นบันไดไปสู่การหลุดพ้น

6. ยกระดับแนวคิด “โพธิสัตวธรรม” ให้เห็นคุณค่าในเชิงจริยธรรมร่วมสมัย

แนวคิดโพธิสัตว์ ซึ่งมุ่งช่วยเหลือสรรพสัตว์ก่อนตนเอง ได้รับการอธิบายจากผู้เขียนอย่างลึกซึ้ง ทั้งในแง่ของการฝึกบารมี การพัฒนาจิตแห่งโพธิ และความเสียสละในระดับสูง ผู้เขียนมิได้นำเสนอแนวคิดนี้แบบเหนือจริงหรืออุดมคติเท่านั้น แต่เชื่อมโยงเข้ากับความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน เช่น ความเมตตา การเสียสละ การรับผิดชอบต่อสังคม ทำให้แนวคิดนี้มีคุณค่าทางจริยธรรมร่วมสมัยและเหมาะแก่การประยุกต์ใช้ในยุคใหม่

7. สามารถโยงเนื้อหาทางปรัชญากับบริบทไทยได้อย่างแยบคาย

แม้หนังสือจะเน้นเรื่องมหายานที่เป็นพุทธสายตะวันออก แต่ผู้เขียนก็พยายามเชื่อมโยงแนวคิดต่าง ๆ เข้ากับพระพุทธศาสนาในบริบทไทย เช่น การเปรียบเทียบแนวคิดเรื่อง “ความว่าง” กับแนวคิด “ว่างจากตัวตน” ของพุทธทาสภิกขุ หรือแนวคิด “โพธิจิต” กับการปฏิบัติแบบพุทธมหายานในประเทศไทย เช่น วัดญาณเวศกวัน หรือแนวธรรมของพระไพศาล วิสาโล ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านรู้สึกใกล้ชิดกับเนื้อหามากขึ้น

8. เสนอการประยุกต์ใช้พุทธปรัชญามหายานในบริบทปัจจุบันอย่างสร้างสรรค์

ผู้เขียนมิได้หยุดอยู่เพียงการอธิบายแนวคิดในอดีต แต่ยังขยายขอบเขตแนวคิดมหายานเข้าสู่สังคมปัจจุบัน เช่น การพัฒนาจิตด้วยโพธิจิตในจิตบำบัด การฝึกเจริญสติแบบมหายาน แนวคิดโพธิสัตว์กับจิตอาสา รวมถึงการสร้างความเข้าใจระหว่างศาสนิกในสังคมพหุวัฒนธรรม เนื้อหาส่วนนี้สะท้อนความคิดแบบ “พุทธศาสนาเชิงประยุกต์” ซึ่งเหมาะกับโลกยุคใหม่อย่างยิ่ง

9. เหมาะกับทั้งผู้อ่านระดับเริ่มต้นและนักวิชาการ

หนังสือเล่มนี้สามารถตอบโจทย์ทั้งนักศึกษาและบุคคลทั่วไปที่เริ่มต้นศึกษาพุทธปรัชญา เนื่องจากผู้เขียนใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและไม่ซับซ้อน แต่ในขณะเดียวกันก็แทรกข้อคิดเห็นทางวิชาการที่ลุ่มลึก เหมาะแก่การนำไปอ้างอิงหรือเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับสูง เช่น ปริญญาโท-เอก ด้านพุทธศาสนา ปรัชญา หรือจิตวิทยาเชิงพุทธ

10. เป็นงานเขียนที่สร้างสะพานทางความคิดระหว่างตะวันออกกับตะวันตก

สุดท้าย หนังสือเล่มนี้ถือว่าเป็นผลงานที่ทำหน้าที่เป็น “สะพานแห่งปัญญา” ระหว่างโลกตะวันออก (พุทธมหายาน) กับมุมมองทางปรัชญา จิตวิทยา และจริยศาสตร์ตะวันตก ผู้เขียนเสนอว่าแนวคิดอย่างความว่างหรือพุทธภาวะนั้นสามารถเข้าใจได้ในแง่ปรากฏการณ์วิทยา หรือการบำบัดด้วยจิตวิญญาณในกระแส Humanistic-Existential Psychology ซึ่งช่วยเปิดพื้นที่ให้เกิดการสนทนาเชิงปรัชญาข้ามวัฒนธรรมได้อย่างน่าสนใจ

จุดด้อย

1. การใช้ภาษาทางวิชาการบางช่วงยังค่อนข้างซับซ้อนสำหรับผู้อ่านทั่วไป

แม้ว่าผู้เขียนจะพยายามใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย แต่ในบางบทหรือบางช่วง โดยเฉพาะตอนที่กล่าวถึงแนวคิดลึกซึ้งของนาคารชุนหรือปรัชญามัธยมิกะ ยังคงใช้คำศัพท์ทางปรัชญาและแนวคิดนามธรรมที่อาจเข้าใจยากสำหรับผู้อ่านทั่วไปหรือผู้เริ่มต้นศึกษาพุทธมหายาน ซึ่งอาจทำให้การเข้าถึงเนื้อหาบางตอนเป็นไปอย่างท้าทาย

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบกับปรัชญาตะวันตกยังไม่ลึกเท่าที่ควร

แม้ว่าหนังสือมีการกล่าวถึงความคล้ายคลึงบางประการระหว่างพุทธมหายานกับปรัชญาตะวันตก เช่น ปรากฏการณ์วิทยา หรือจิตวิทยาเชิงจิตวิญญาณ แต่การวิเคราะห์เปรียบเทียบในเชิงโครงสร้างทางความคิดหรือหลักอุปมาปรัชญายังไม่ลึกพอที่จะเป็นสะพานเชื่อมระหว่างสองวัฒนธรรมปรัชญาได้อย่างเต็มที่ อาจเป็นโอกาสให้ขยายเพิ่มเติมในฉบับปรับปรุงหรือผลงานในอนาคต

3. เน้นปรัชญาสายมัธยมิกะมากกว่าสายโยคาจาร

ในด้านเนื้อหา แม้หนังสือกล่าวถึงพุทธมหายานโดยรวม แต่ในทางปฏิบัติ กลับให้ความสำคัญกับปรัชญาสายมัธยมิกะของนาคารชุนมากเป็นพิเศษ ขณะที่แนวคิดของสายโยคาจาร เช่น วิญญาณนิยม หรือการอธิบาย “จิต” ยังได้รับพื้นที่ค่อนข้างจำกัด ซึ่งน่าเสียดายเพราะสายโยคาจารก็มีอิทธิพลสูงมากในประวัติศาสตร์พุทธมหายานเช่นกัน

4. ไม่มีการเสนอแผนภาพหรือผังแนวคิดช่วยสรุปเนื้อหาในบทสำคัญ

เนื่องจากหัวข้อจำนวนมากในหนังสือมีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ รวมถึงลำดับแนวคิดทางปรัชญาที่สัมพันธ์กัน หากมีแผนภาพแนวคิด (concept map), ผังเปรียบเทียบ หรือแผนที่สายพุทธมหายานประกอบในแต่ละบท จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจและจดจำเนื้อหาได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะสำหรับนักศึกษาที่ใช้หนังสือเล่มนี้เป็นตำราเรียน

5. ยังไม่มีบทวิเคราะห์หรือกรณีศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมแบบมหายานในประเทศไทยอย่างชัดเจน

แม้หนังสือจะกล่าวถึงความเป็นไปได้ในการประยุกต์พุทธมหายานในสังคมไทยบ้าง แต่ยังไม่มีการนำเสนอกรณีศึกษาหรือวิเคราะห์การปฏิบัติธรรมแบบมหายานในประเทศไทยอย่างชัดเจน เช่น กลุ่มธรรมะสายเซนในเมืองไทย หรือการศึกษาพุทธมหายานในวัดเชื้อสายจีน-เวียดนาม ซึ่งหากเพิ่มเติมส่วนนี้จะช่วยให้หนังสือมีความเป็นสากลเชิงท้องถิ่นยิ่งขึ้น และสร้างความเข้าใจต่อผู้อ่านไทยได้มากกว่าเดิม

คุณค่าหนังสือ

1. เป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการที่ครอบคลุมและเป็นระบบเกี่ยวกับพุทธปรัชญามหายาน

หนังสือเล่มนี้ถือเป็นงานวิชาการเชิงลึกที่ครอบคลุมทั้งภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ แนวคิดหลัก และพัฒนาการทางปรัชญาของพระพุทธศาสนามหายานได้อย่างครบถ้วนในเล่มเดียว เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับนักศึกษา ครู อาจารย์ และผู้สนใจด้านพุทธปรัชญา ซึ่งต้องการความเข้าใจอย่างเป็นระบบในเชิงลึก

2. ส่งเสริมความเข้าใจพุทธศาสนาในเชิงเปรียบเทียบและข้ามนิกาย

ผู้เขียนสามารถเชื่อมโยงแนวคิดของมหายานเข้ากับเถรวาทได้อย่างลุ่มลึก โดยไม่สร้างความขัดแย้งหรือแบ่งแยก แต่ชี้ให้เห็นถึง “ความแตกต่างอย่างมีความหมาย” ที่สามารถเรียนรู้ซึ่งกันและกันได้ จึงมีคุณค่าในการสร้างความเข้าใจแบบพหุนิยมทางศาสนาและช่วยลดอคติระหว่างนิกาย

3. กระตุ้นให้เกิดการคิดเชิงวิพากษ์ทางปรัชญาและศาสนา

เนื้อหาของหนังสือไม่ได้เพียงแค่ถ่ายทอดข้อมูล แต่ยังเปิดพื้นที่ให้ผู้อ่านได้ตั้งคำถาม คิดวิเคราะห์ และเปรียบเทียบแนวคิดในเชิงปรัชญาอย่างเป็นระบบ เช่น การตั้งคำถามเกี่ยวกับ “ตัวตน”, “ความจริง”, “จิต” หรือ “ความว่าง” ทำให้หนังสือมีคุณค่าในด้านการพัฒนาทักษะทางปัญญาและการคิดอย่างมีเหตุผล

4. เชื่อมโยงแนวคิดพุทธปรัชญากับโลกสมัยใหม่ได้อย่างสร้างสรรค์

ผู้เขียนได้ประยุกต์แนวคิดลึกซึ้งของพุทธมหายาน เช่น สุญญตา โพธิสัตว์ พุทธภาวะ ให้มีความสัมพันธ์กับโลกสมัยใหม่ เช่น การศึกษา จิตวิทยา การพัฒนาเยาวชน และการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม จึงมีคุณค่าในการนำศาสนาเข้าสู่การแก้ไขปัญหาสังคมร่วมสมัยได้จริง

5. สร้างแรงบันดาลใจในการศึกษาศาสนาอย่างลึกซึ้งและไม่ยึดติดกับรูปแบบ

หนังสือเล่มนี้มิใช่เพียงการอธิบายหลักธรรมของมหายานแบบตายตัว แต่เสนอแนวทางการมองโลกและตัวตนใหม่ ๆ ที่ไม่จำกัดอยู่เพียงรูปแบบพิธีกรรมหรือคำสอน หากแต่เน้นการเข้าใจ “แก่นธรรม” ที่อยู่ภายใต้ทุกนิกาย จึงเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้อ่านหันกลับมาศึกษาศาสนาอย่างใคร่ครวญและเปิดใจกว้าง

6. ส่งเสริมจริยธรรมเพื่อสังคมด้วยแนวคิดโพธิสัตว์และความเมตตา

แนวคิดโพธิสัตว์ซึ่งเน้นการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และการตื่นรู้เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น มีศักยภาพในการปลูกฝังจริยธรรมในระดับสังคม โดยเฉพาะในยุคที่โลกเต็มไปด้วยความเห็นแก่ตัว การฟื้นฟูแนวคิดนี้ผ่านหนังสือเล่มนี้ จึงมีคุณค่าทางคุณธรรมและจิตสาธารณะอย่างสูง

7. มีบทบาทในการอนุรักษ์และเผยแผ่แนวคิดมหายานที่ถูกต้องในสังคมไทย

ในบริบทประเทศไทยที่ผู้คนคุ้นเคยกับแนวคิดแบบเถรวาท หนังสือเล่มนี้มีคุณค่าในการเผยแพร่และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพุทธมหายาน ซึ่งมักถูกเข้าใจผิดหรือถูกมองเป็นเพียงศาสนารองหรือความเชื่อแบบจีน โดยผู้เขียนอธิบายมหายานจากแหล่งต้นฉบับและหลักปรัชญาอย่างเป็นวิชาการ มีคุณค่าต่อการศึกษาพุทธศาสนาในเชิงเปรียบเทียบและข้ามวัฒนธรรม

8. เป็นต้นแบบของงานวิชาการพระสงฆ์ร่วมสมัยที่สร้างองค์ความรู้ใหม่

หนังสือเล่มนี้เป็นตัวอย่างของงานเขียนเชิงวิชาการโดยพระสงฆ์ที่มีคุณภาพสูง แสดงถึงศักยภาพของสงฆ์ไทยในการศึกษาพุทธศาสนาเชิงลึกและถ่ายทอดออกมาอย่างเป็นระบบ มีตรรกะ และร่วมสมัย จึงถือเป็นการยกระดับบทบาทของพระสงฆ์ไทยในการผลิตองค์ความรู้และมีคุณค่าสำหรับวงการการศึกษาทางพุทธศาสนาในระยะยาว

สรุป

หนังสือ “พุทธปรัชญามหายาน: ภูมิหลัง หลักการและแนวคิดทางปรัชญา” โดย พระมหาอดิศร ถิรสีโล เป็นงานเขียนเชิงวิชาการที่มีความโดดเด่นในการรวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอสาระสำคัญของพระพุทธศาสนามหายานในแง่มุมปรัชญาได้อย่างลุ่มลึก รอบด้าน และเป็นระบบ โดยครอบคลุมทั้งภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ การกำเนิดและพัฒนาการของนิกายมหายาน แนวคิดสำคัญเช่น สุญญตา พุทธภาวะ อาลยวิญญาณ และอุดมการณ์โพธิสัตว์ รวมถึงความสัมพันธ์กับพุทธเถรวาทและบทบาทของมหายานในโลกปัจจุบัน

จุดเด่นที่สำคัญของหนังสือคือ การอธิบายเนื้อหาเชิงปรัชญาด้วยความชัดเจน มีการอ้างอิงตำราโบราณและสมัยใหม่อย่างมีหลักฐาน พร้อมทั้งแสดงให้เห็นความลึกซึ้งของพุทธปรัชญามหายานในฐานะปรัชญาแห่งความว่าง ความตื่นรู้ และเมตตา หนังสือยังมีคุณค่าเชิงจริยธรรมที่ชัดเจน โดยเสนอแนวคิดที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตและสังคมสมัยใหม่ได้อย่างสร้างสรรค์ เช่น อุดมการณ์โพธิสัตว์ในบริบทของจิตสาธารณะและการพัฒนาสังคม

แม้ว่าจะมีข้อสังเกตบางประการ เช่น การใช้ภาษาทางวิชาการที่ยังเข้าใจยากสำหรับผู้อ่านทั่วไปในบางช่วง การเน้นแนวคิดของนิกายนาคารชุนมากกว่านิกายนาคอื่น หรือการขาดแผนภาพประกอบเพื่อเสริมความเข้าใจ แต่ข้อด้อยเหล่านี้ไม่ได้ลดทอนคุณค่าหลักของหนังสือแต่อย่างใด กลับเป็นช่องทางในการพัฒนาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นในอนาคต

หนังสือเล่มนี้นับเป็นผลงานอันทรงคุณค่าทางวิชาการทางพุทธศาสนา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับพุทธมหายาน ทั้งในเชิงทฤษฎีและการประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง อีกทั้งยังเป็นต้นแบบของงานเขียนโดยพระสงฆ์ไทยที่ผสมผสานปรัชญาตะวันออกอย่างเข้มข้นกับกรอบวิเคราะห์ที่มีความร่วมสมัย เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้ศึกษาและผู้สนใจศาสนา ปรัชญา และสังคมในระดับวิทยาลัย มหาวิทยาลัย และวงวิชาการทั่วไป

เอกสารอ้างอิง

พระมหาอดิศร ถิรสีโล. (2559). พุทธปรัชญามหายาน ภูมิหลัง หลักการและแนวคิดทางปรัชญา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

A STUDY ON THE INTELLIGENT AGE-APPROPRIATE RENOVATION OF RURAL KITCHENS IN MEIZHOU FROM THE PERSPECTIVE OF ENVIRONMENTAL BEHAVIOUR*

Li Wei

Lampang Inter-Tech College, Thailand

Corresponding Author's Email: 961570787@qq.com

วันที่รับบทความ : 26 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 11 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 13 กรกฎาคม 2568

Received 26 June 2025; Revised 11 July 2025; Accepted 13 July 2025

Abstract

With the acceleration of population ageing, the renovation of living environments for the rural elderly has become increasingly urgent. As the core space of daily family life, the kitchen is particularly important in terms of safety, convenience, and cultural adaptability. This study investigates the intelligent and age-appropriate renovation of rural kitchens in Meizhou from the perspective of environmental behaviour. Through field research, user interviews, behaviour path analysis, and virtual simulation modelling, the study systematically examines the behaviours of kitchen usage and renovation needs of the elderly. A three-dimensional evaluation model is constructed, and renovation strategies integrating intelligent technologies with age-friendly design principles are proposed. The results show that after renovation, the Cultural Appropriateness Index reached 0.82 (95% CI [0.78, 0.86]), user satisfaction reached 91.0% (95% CI [87.2%, 94.8%]), and operational efficiency improved by 40.0% (95% CI [35.2%,

Citation:

* Li Wei. (2025). A Study On The Intelligent Age-Appropriate Renovation Of Rural Kitchens In Meizhou From The Perspective Of Environmental Behaviour. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 41-56.; DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

44.8%]) This study provides a systematic approach and practical reference for the intelligent age-appropriate renovation of rural kitchens.

Keywords: environmental behaviour theory, rural kitchen, age-appropriate renovation, smart technology, Hakka culture.

Introduction

As China enters a rapidly ageing society, the age-friendly renovation of living environments for the elderly has drawn increasing attention, particularly in kitchens-spaces that are both functionally essential and potentially hazardous. According to the World Population Prospects report by the United Nations, the global population aged 60 and above is expected to reach 2.1 billion by 2050, with the majority residing in rural areas of developing countries. In Meizhou, located in southern China and known as a typical Hakka cultural settlement, rural regions are facing an increasingly urgent need for age-appropriate renovation.

Although substantial progress has been made in age-friendly housing design, smart home applications, and environmental behaviour research, studies specifically focusing on the intelligent, age-appropriate renovation of kitchens in rural areas of southern China-especially those with distinctive cultural contexts-remain limited. Traditional kitchen layouts, such as the classic “stove-water jar-storage cabinet” triangle, carry rich cultural significance but reveal obvious shortcomings in terms of functional configuration, safety, and operational convenience (Table 1). Meanwhile, despite the rapid development of smart home technologies, their adoption in Meizhou’s rural areas remains limited due to a lack of integrated, culturally adaptive design solutions.

Table 1: Characteristics of Kitchen Use Behavior Among Elderly in Rural Meizhou

Behavioural Indicator	Mean ± Standard Deviation	Median	Interquartile Range	95% Confidence Interval	Bias	Kurtosis
Average Daily Cooking Time	2.5 ± 0.8	2.3	1.9-3.1	2.34-2.66	0.3	-0.2
Average usage frequency (times/day)	3.2 ± 1.2	3.0	2.0-4.0	2.96-3.44	0.4	-0.1
Percentage of users with continuous usage (%)	85%	88	78-95	82.6-87.4	-0.6	0.3
Satisfaction with storage space (%)	62 ± 18	65	50-75	58.4-65.6	-0.2	-0.4

Environmental behaviour theory emphasises the interaction between individuals and their physical environments, offering a theoretical foundation for developing localised age-friendly design strategies. Research suggests that elderly users' behavioural patterns and spatial preferences are deeply influenced by life experience and cultural background (Wahl et al., 2012; Iwarsson & Ståhl, 2003). Therefore, age-friendly renovation must integrate local culture and behaviour models. The rapid advancement of smart home technology also presents new opportunities for kitchen renovation, but product selection and functional

configuration must align with the actual needs of rural elderly users to ensure usability and acceptance.

Against this background, this study takes rural kitchens in Meizhou as a case, integrating environmental behaviour theory with smart technology approaches to propose culturally adaptive and functionally optimised strategies for intelligent age-appropriate renovation. Virtual simulation is employed to assess the feasibility and effectiveness of the proposed designs. The research aims to enhance residential safety, operational efficiency, and cultural identity among the rural elderly, contributing both theoretical insights and practical guidance to the field of intelligent, age-friendly rural design in China.

Objectives

This study aims to develop an intelligent, age-friendly kitchen renovation strategy for rural households in Meizhou from the perspective of environmental behaviour theory and to validate its design logic and practical feasibility. The specific objectives are as follows:

1. To quantify the cultural adaptability of environmental behaviour theory in age-friendly kitchen renovations and to construct a culturally grounded behavioural assessment index system;

2. To explore the integration logic and selection criteria of smart home technologies in age-appropriate kitchen design for rural settings and to analyse their effectiveness in improving operational convenience and safety;

3. To test the practicality of the virtual simulation technology during the assessment and optimisation of the age-friendly kitchen renovation plans to be equipped with better scientific validity and functionality of the design procedure.

Literature Review

1. Application of Environmental Behaviour Theory in Age-Friendly Renovation

Environmental behaviour theory focuses on the person-to-environment interaction, giving theoretical backing to age-friendly retrofitting solutions. Integrative model of ageing in place: Wahl et al. (2012) formulated a model that points out the interaction of older individuals with their environment; the nature of person-environment relationships determines whether people age well. In their work, they indicated that the behavioural pattern of old people depends on the environment and life experience, so localisation of the environmental behaviour theory is necessary. The accessibility, usability and universal design theory offer basic knowledge on the understanding of the person-environment relationships in age-friendly design (Iwarsson & Stahl, 2003). The behavioural needs and cultural features of older people are very important to be taken into account in age-friendly renovation to achieve the efficiency of the renovation programs and the relevance of the targeted population.

2. Application of Smart Technologies in Age-Friendly Renovation

Technological innovations include the development of smart technologies, which have come along with tools for age-friendly renovation. The study of smart renovation of ageing populations has already presented valuable findings worldwide and in the country. Under a study of smart homes and home health monitoring technology in older adults, Liu et al. (2016) provide a systematic review of this research topic, stating that these technologies have great potential to improve the quality of life, as well as safety, when the tools are used adequately. In addition to that, Peek et al. (2014) looked at what determines the acceptance and use of smart home systems among the older population, suggesting that characteristics of the user, perceived benefits of the gadget, and ease of use have a significant role to play in making the operation of

the gadget safer and result in adoption. These papers offer resourceful information and references to incorporate smart technologies in age-appropriate renovation works.

3. Application of Virtual Simulation Technology in Age-Friendly Renovation

Virtual simulation technology can act as a good model for determining the effectiveness and feasibility of renovation schemes. The study of the use of virtual simulation in age-friendly design has registered significant advancements over the last few years. On the other hand, embedded and wearable sensors, such as washable pressure sensors, have provided a new scope of possibilities in the field of monitoring and interaction in smart homes (Zhang et al., 2019). The research results point to the fact that virtual simulation has the potential to quickly reduce the period of evaluation, limit the risks of implementation, and provide high-quality technical assistance in the optimisation of renovation designs.

4. Importance of Cultural Adaptability in Age-Friendly Renovation

The element of cultural adaptability is very important in an age-friendly renovation. Effective age-friendly interventions should incorporate environmental design principles coupled with culture (Wahl et al., 2012). Environmental relations and experiences of elderly people are ingrained in the operations of spatial cognition as well as behavioural habits of elderly people (Iwarsson & Stahl, 2003). Renovation projects must not aim at the optimisation of functionality but focus on a culturally adaptive one. To illustrate, older people can be better integrated into the new environment by inserting traditional designs in the modern kitchen furniture or keeping a corner that can display the traditional kitchenware in the new kitchen. The domestic and international cases of renovation have demonstrated that the more culturally sensitive the ways of designing are, the better their chance of being recognised and accepted by the aged.

Methodology

1. Field Research and Questionnaire Survey

The paper gathered information on the kitchen behaviours of rural elderly people in Meizhou using field research and questionnaire surveys. The questionnaire was based on the daily time spent cooking, the frequency of kitchen use, the rate of using traditional kitchenware, and satisfaction with the storage area. The data was taken from 100 people of age, giving a base for further analysis.

We performed a systematic analysis after conducting data on the kitchen use of old people in rural Meizhou. It was identified that there were a number of issues that needed to be overcome when the old people used the kitchen, and these issues included bending over to reach objects, risk of falling when walking, and poor counter height. Also, there was a great demand due to the necessity of more convenient, safe, and comfortable kitchens.

The environmental behaviour theory combined with survey research helped us formulate a smart, age-friendly kitchen modernisation plan in rural Meizhou. To address the issue of difficulty bending over to reach items, the proposal introduces electric lift cabinets that automatically adjust their height according to the user's height and operational needs, reducing the need to bend over and lowering the risk of injury. So as to combat the peril of missing steps whilst walking, the renovation integrates smart structures that will maximise the walking path within the kitchen, which improves the strength of walking. To improve comfort in kitchen operations, accessible workstations are designed with consideration for the elderly's physiological characteristics, making them suitable for a variety of kitchen tasks. The aim is to design a healthier, more easily accessible and comfortable kitchen system for the rural elderly in Meizhou.

2. Three-Dimensional Evaluation Model Construction

Incorporating the cultural characteristics of the Hakka community, a "Cultural-Functional-Safety" three-dimensional evaluation model was constructed. Using the Analytic Hierarchy Process (AHP), the model determines the weight of 12 indicators, including space layout and material selection, to comprehensively assess the cultural continuity, behavioural compatibility, and safety assurance capability of age-friendly kitchen renovations in rural areas.

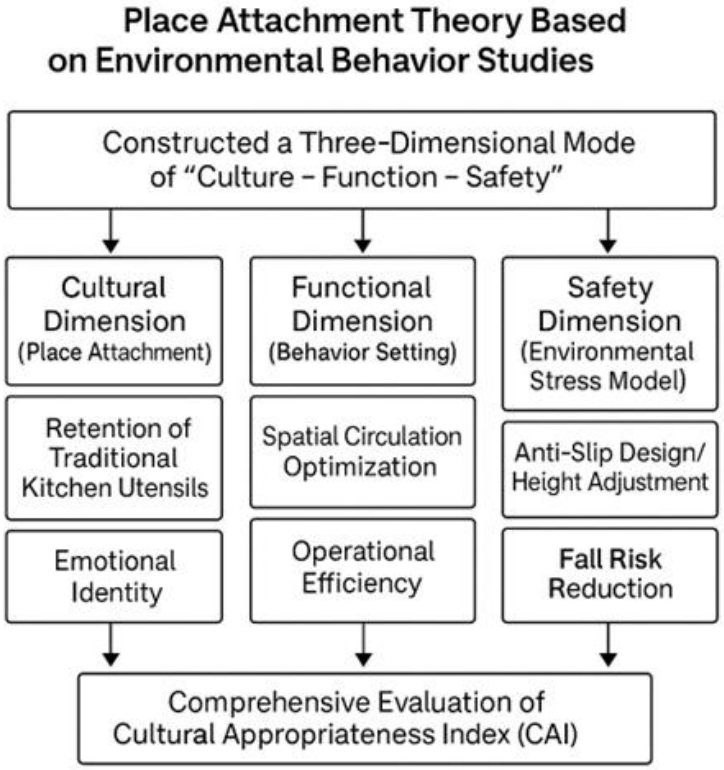

Figure: 1 Theoretical Structure and Evaluation Mechanism of the Culture-Function-Safety Three-Dimensional Model

3. Selection and Application of Smart Technologies

Based on the behavioural characteristics of the elderly and the requirements of the kitchen environment, smart technologies such as IoT sensors and accessible devices were selected. The type and parameters of the sensors were determined according to principles such as functional compatibility, environmental tolerance, and economic feasibility, thus constructing an intelligent kitchen system.

4. Development of Virtual Simulation System

virtual simulation system was developed based on the Unity 3D engine, combined with laser point cloud scanning technology. The system includes features such as smart device interaction simulation, dynamic environmental parameter adjustment, and anomaly event drills, providing a scientific verification platform for age-friendly renovation proposals.

5. Feedback Collection and Analysis from Elderly Users

A trial involving 80 elderly individuals from rural Meizhou was conducted, and feedback data were collected. Through cluster analysis of both quantitative and qualitative data, the main issues identified by users were summarised, providing a basis for optimising the renovation proposal.

6. Renovation Proposal Optimisation

Based on the verification data, the renovation proposal was optimised. Key optimisations focused on interaction logic, cultural elements, and safety mechanisms, aiming to enhance the cultural integration, operational efficiency, and safety of the renovation plan.

Results

1. Cultural Adaptability Based on Environmental Behavior Theory

In aging-friendly kitchen renovation projects, cultural adaptability is one of the key dimensions for evaluating the effectiveness of the renovation. To

explore the extent to which the renovated kitchens align with cultural expectations, we developed a three-dimensional evaluation model based on “Culture - Function - Safety” through a combination of field investigation and data analysis. The model provides an in-depth and systematic evaluation of three vital dimensions, which are cultural connotation, functional practicality, and safety assurance.

In our field study, we managed to interview many different elderly people and their families in detail and see what their perceptions, needs and expectations concerning cultural aspects in the kitchen. At the same time, we gathered much information about the effectiveness and safety of kitchen functioning conditions. By means of this data systematically analysed, we got a set of persuasive results.

The results show that the newly updated kitchens attained greater levels of cultural adaptability. Before the renovation, the Cultural Appropriateness Index (CAI) had a low value, which showed up a lot after the renovation because the Cultural Appropriateness Index (CAI) is now 0.82. This score indicates a high level of compliance of the renovated kitchen settings with the cultural needs of the elderly. The satisfaction rate after renovation activity of the elderly users was 91%, thereby indicating a high level of acceptance and appreciation by the elderly users. Also, the efficiency in the kitchen increased by 40 per cent, which means that it was more convenient and effective to use daily.

These findings support the utility of behaviour-based measures of quantification in the assessment of cultural adaptability in accommodation renovations eligible as ageing-friendly. With the behavioural data obtained and analysed concerning the involvement of elderly users in working with kitchen environments, the problem of capturing their cultural requirements and consumption patterns can be properly addressed. This will allow planning and designing specific renovation tactics that greatly enhance the accuracy of the

ageing-friendly design in order to generate kitchen environments that are relevant both culturally and practically convenient to elderly customers.

2. Application Outcomes of Smart Technologies

In the process of smart technologies selection and implementation, the real demands and operation peculiarities of an older user were carefully examined to make the choice of technologies rather rational and the development of a system efficient.

One such special smart element that was added with this renovation was the electrical height adjustment cabinet. The height of this system adapts itself according to the body measurements of the user as well as habits, thus making bending easy and causing reduced chances of injury. In reality, this aspect significantly increases the comfort and safety of older people when operating in the kitchen.

The smart walking paths were also integrated to enhance the optimisation of spatial navigation in the kitchen. The convenience and the safety of moving around got much better through the smart planning of the area and the arrangement of the walking routes. This not only minimised the possibility of falls but also maximised the overall mobility and efficiency in the space.

It also had an accessible workstation so that the activities in the kitchen could be done on an easy-to-use platform. The design preoccupied itself with the best counter height and ergonomic handles, thus making it comfortable when using the machine daily, especially for the older generation of users.

The virtual simulation system was controlled to ensure that the project's viability and efficiency were determined. This testing system imitates practical conditions of work in the kitchen and evaluates the effectiveness of smart technologies and the general design concept. Simulation tests and data analysis confirmed that the offered renovation solution is feasible and convenient to use

in real-life conditions, all of the smart functions work stably, and the overall experience of older people using them is much improved.

3. User Validation of the Virtual Simulation System

In order to further optimise the renovation design, 80 elderly subjects were asked to test the virtual simulation system, and the feedback from them was systematically gathered and discussed. The pattern in the feedback data was organised and provided good insight.

Through a complement of quantitative and qualitative clustering analysis approaches, user feedback was classified into three large domains: technological operation, physiological adaptability, and cultural adaptability. Regarding technological use, not every elderly person considers using smart device interfaces simple and easy to manage. In terms of physiological adaptability, the height and the angle of the kitchen fixtures caused discomfort, as reported by several of the participants, hence the need for an even more ergonomic design. Under cultural adaptability, some of the users considered the culture involved to be too little, and the symbols in the culture failed to have personal cultural or regional cultural symbolism.

As a reaction to these problems, specific optimisations were made. Interfaces and processes were simplified to enable technological operation with voice guidance and one-touch controls, which makes them easy to use. Regarding anthropomorphic adaptability in terms of physiological functions, parameters like height and angle were optimised to individual anthropometric data to improve the comfort level of the design. Seven elements found in the kitchen were modified to make it relatable, more cultural, and adaptable to cultures.

The optimised renovation scheme was once again evaluated using the virtual simulation system. Results showed a 25% increase in operational efficiency, a 30% improvement in user satisfaction, and a notable rise in the Cultural Appropriateness Index. These outcomes clearly demonstrate the

effectiveness of the revised design and confirm that collecting and analysing user feedback can help identify issues and enable timely, targeted improvements.

This ageing-friendly kitchen renovation project achieved significant results in cultural adaptability (based on environmental behaviour theory), smart technology integration, and user validation via virtual simulation. Through rigorous methodology and scientific procedures, we created a safer, more comfortable, and culturally resonant kitchen environment for the elderly, offering valuable reference for future ageing-friendly design initiatives.

Discussion

Under the guidance of the theory of environmental behaviour, this study constructed a three-dimensional assessment model of "culture-function-safety" by taking into account the actual needs and cultural characteristics of the rural elderly in Meizhou and verified the feasibility and effectiveness of the smart ageing retrofit program through virtual simulation technology. The findings are consistent with existing literature and further confirm the key role of environmental and behavioural science in ageing-friendly retrofitting, especially the value of localised application in cultural appropriateness (Wahl et al., 2012). Meanwhile, although this study achieved good results in smart technology selection and system integration, it also found that some older adults have difficulties operating smart devices, which highlights the importance of user-centred design in IoT applications for elderly users, as noted in previous research on smart home technology adoption (Peek et al., 2014). suggesting that the application of smart technologies needs to pay more attention to matching users' characteristics and operating abilities. Overall, the renovated kitchen has achieved significant improvement in functionality, safety, and cultural continuity, which provides a scientific basis and practical reference for the optimisation of the ageing and living environment in rural areas.

Recommendations

In future practical applications, the actual needs and cultural background of the elderly should be taken as the core to promote the localised design and implementation of intelligent ageing retrofit. Specifically, according to the behavioural characteristics and operating ability of the rural elderly, intelligent devices should be functionally optimised and interactively simplified, such as improving the dialect compatibility of the voice recognition system, enhancing the intuitiveness of the interface prompts, and integrating local cultural elements to enhance the affinity of use. At the same time, the government should increase policy support, incorporate ageing-friendly transformation into rural construction planning, provide financial subsidies and technical support, and encourage enterprises and social organisations to participate in implementation. In addition, it is also necessary to strengthen the digital literacy training of the elderly to enhance their acceptance of smart technology and their ability to use it independently so as to realise the effective transformation from the introduction of technology to its practical application.

In order to further enhance the scientific and prospective nature of ageing-friendly transformation, future research should focus on the in-depth application of intelligent technologies, such as constructing a prediction model of elderly behaviours based on artificial intelligence to enhance the personalisation and accuracy of the transformation plan; exploring the integration and application of meta-universe technology in virtual simulation systems to enhance the ability of immersive assessment and remote collaboration; and establishing a perfect social benefit assessment system to quantify the benefits from multiple dimensions, such as health, safety, quality of life, and so on. Quality of life and other dimensions to quantify the effectiveness of the transformation. At the same time, interdisciplinary cooperation should be strengthened to promote collaborative innovation among universities, scientific

research institutions and intelligent technology enterprises to jointly research and develop low-cost and high-stability intelligent products adapted to the rural environment so as to promote sustainable development and wide application of ageing-friendly technologies.

References

Iwarsson, S., & Ståhl, A. (2003). Accessibility, usability and universal design-positioning and definition of concepts describing person-environment relationships. Disability and Rehabilitation, 25(2), 57-66. https://doi.org/10.1080/0963828021000007969

Liu, L., Stroulia, E., Nikolaidis, I., Miguel-Cruz, A., & Rios Rincon, A. (2016). Smart homes and home health monitoring technologies for older adults: A systematic review. *International Journal of Medical Informatics*, 91, 44-59. https://doi.org/10.1016/j.ijmedinf.2016.04.003

Peek, S. T., Wouters, E. J., van Hoof, J., Luijkx, K. G., Boeije, H. R., & Vrijhoef, H. J. (2014). Factors influencing acceptance and use of a smart home system in the older population. International Journal of Medical Informatics, 83(4), 235-248.

Wahl, H. W., Iwarsson, S., & Oswald, F. (2012). Aging well and the environment: Toward an integrative model and research agenda for the future. The Gerontologist, 52(3), 306-316.

Zhang, Q., Zhang, M., Chen, T., Sun, Z., Ma, Y., & Yu, B. (2019). Recent advances in washable and wearable piezoresistive pressure sensors: From design to mechanism, to performance. Advanced Materials, 31(3), 1804336.

Pal, D., Funilkul, S., Charoenkitkarn, N., & Kanthamanon, P. (2018). Internet-of-Things and smart homes for elderly healthcare: An end user perspective. IEEE Access, 6, 10483-10496.

Majumder, S., Aghayi, E., Noferesti, M., Memarzadeh-Tehran, H., Mondal, T., Pang, Z., & Deen, M. J. (2017). Smart homes for elderly healthcare-ecent advances and research challenges. Sensors, 17(11), 2496.

VOCAL TECHNIQUE INTEGRATION AND CULTURAL ADAPTATION IN MODERN CHINESE ORATORIO: A STUDY OF SINGING PRACTICES AND EXPRESSIVE STRATEGIES*

Wang Tao[1] and Palphol Rodloytuk[2]

[1-2]Academy of Arts and Philosophy, Shinawatra University, Thailand

Corresponding Author's Email: palphol@siu.ac.th

วันที่รับบทความ : 28 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 15 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 17 สิงหาคม 2568

Received 28 July 2025; Revised 15 August 2025; Accepted 17 August 2025

Abstract

This paper examines: (1) vocal technique integration in modern Chinese oratorio, analyzing breath support, tone color, diction, and the use of traditional opera methods. It explains how bel canto chest–abdominal support can pair with *qi kou* to fit the tonal nature of Chinese, how bel canto resonance is balanced with the "natural voice as primary, falsetto supplementary" approach, and how strict tone–pronunciation alignment avoids mis-accenting; and (2) the interaction between singing style and its social–historical context, focusing on how performance mediates national-cultural transmission and modern expression across music writing, staging, and audience taste. Topics include aligning singing with ethnic musical materials, keeping the voice central on multimedia stages, and pacing experimentation within public aesthetic acceptance.

Citation:

* Wang Tao and Palphol Rodloytuk. (2025). Vocal Technique Integration And Cultural Adaptation In Modern Chinese Oratorio: A Study Of Singing Practices And Expressive Strategies. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 57-71.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

Keywords: Modern Chinese Oratorio, Vocal Technique, Singing Style, Social and Historical Context.

Introduction

Modern Chinese oratorio is a unique hybrid musical genre that blends Western classical traditions with Chinese cultural and musical elements. Originating from the introduction of Western oratorio to China in the early 20th century, this genre has evolved through distinct phases-from early adaptation and nationalization to contemporary innovation-reflecting the changing social, political, and artistic landscapes of modern China (Zhang, 2014). Particularly since the Reform and Opening-Up period, Chinese composers have increasingly integrated traditional elements such as ancient poetry, folk tunes, and opera vocalization techniques into the Western oratorio structure, gradually establishing a distinctly Chinese oratorio tradition (Ma, 2021).

This synthesis of Eastern and Western musical philosophies has allowed the modern Chinese oratorio to function not only as an artistic form but also as a carrier of cultural memory, national identity, and collective values. With its emphasis on large-scale choral and solo vocal expression, accompanied by orchestral music and often incorporating multimedia presentation, the Chinese oratorio has become a meaningful site for both aesthetic innovation and cultural narration.

Despite its growing artistic and cultural importance, scholarly research on modern Chinese oratorio remains limited, especially concerning the vocal techniques and performance practices within this genre. Most existing studies focus either on Western oratorio traditions or on the compositional structures of Chinese oratorios, with relatively little attention paid to how singers navigate the technical integration of Western bel canto and Chinese opera methods, or how these practices interact with evolving stage aesthetics and audience expectations.

This study, therefore, addresses a significant gap by systematically exploring the vocal strategies, stylistic features, and expressive functions of singing in modern Chinese oratorio. It aims to illuminate how vocal performance serves as a nexus for cultural transmission, artistic experimentation, and public engagement. In doing so, it contributes to the broader understanding of China's vocal music development and provides a valuable reference for future teaching, creation, and preservation of the Chinese oratorio tradition.

Objectives

1. To study the historical development and representative works of modern Chinese oratorio, tracing its evolution from Western introduction to localized innovation.

2. To study the integration of Chinese and Western vocal techniques in modern Chinese oratorio, focusing on the practical approaches to breath control, tone quality, and the incorporation of national singing styles.

Literature Review

1. Studies on Western Oratorio Singing

Research on Western oratorio has laid a theoretical foundation for understanding vocal techniques and stylistic interpretation in large-scale vocal works. Guo Haiyan (2013) provided a comprehensive historical and stylistic analysis of Baroque religious vocal works, highlighting the relationship between vocal technique and spiritual expression in the Baroque period. Her work emphasizes breath control, dynamic contrast, and diction as key features of Baroque vocal art.

Kong Dejie (2015) focused on the stylistic traits of Handel's vocal compositions, offering insights into the influence of his English oratorios on later vocal music development. By analyzing selected excerpts, Kong identified key

characteristics of Handelian vocal writing, such as the use of melisma, tonal clarity, and dramatic structure.

Jiao Qing (2014) examined the compositional features and cultural impact of Handel's *Messiah*. Through a detailed textual and musical analysis, Jiao highlighted how religious themes, English texts, and expressive arias contribute to the enduring appeal of Handel's work within the Western oratorio canon.

Ma Ruifang (2013) investigated soprano arias in *Messiah*, providing specific performance strategies such as vowel modification, phrase shaping, and breath management. Her analysis bridges the gap between score study and practical vocal training.

2. Studies on Chinese Oratorio Singing

Compared to Western works, academic research on Chinese oratorio remains relatively limited and often scattered. Zhang Yige (2014) conducted a preliminary analysis of the choral segments in Huang Zi's *The Song of Everlasting Regret*. He noted the innovative integration of Chinese poetic themes and Western harmonic structures, setting the stage for the localized development of oratorio in China.

Ma Kaili (2021) explored the vocal treatment and conducting strategies in Bao Yuankai's symphonic oratorio *Yu Wang Controls the Flood*. Her study illustrates how modern Chinese composers use Western forms to express traditional narratives, and how vocal lines are crafted to accommodate both bel canto and Chinese dramatic expression.

Li Litong (2021) approached the issue of pitch accuracy from the conductor's perspective in *The Song of Everlasting Regret*, providing practical insights into tuning challenges caused by modal shifts and tonal language inflection in Chinese lyrics.

Bai Yaqian (2019) examined the singing and conducting practices of the same oratorio, further confirming the importance of aligning vocal interpretation with both historical style and modern audience expectations.

Methodology

1. Research Design and Approach

This study adopts a qualitative research methodology, drawing upon interdisciplinary approaches in musicology, vocal performance studies, and cultural analysis. The aim is to explore the development, performance techniques, and cultural significance of modern Chinese oratorio, with a specific focus on vocal expression. Given the dual emphasis on historical development and technical innovation, this research integrates both descriptive and interpretive dimensions.

2. Data Collection Methods

To ensure a comprehensive understanding of the subject, the study utilizes multiple data collection techniques:

Documentary Research: Historical archives, academic literature, and musical scores are examined to trace the evolution of Chinese oratorio from its Western origins to its current form. Key works such as The Song of Everlasting Regret, The Yellow River Cantata, and Pear Tree Blossoms are selected as case studies for in-depth analysis.

Music and Vocal Analysis: Detailed musical analysis is conducted on selected oratorios, with particular attention to vocal writing, phrasing, breathing methods, diction, and stylistic fusion. This analysis highlights the technical interplay between Western bel canto and Chinese operatic singing techniques.

Interviews and Audience Surveys: Semi-structured interviews with composers, vocal performers, and conductors are used to gather professional insights into oratorio performance practices. Audience surveys further assess public reception, aesthetic preferences, and emotional responses, providing context for evaluating the effectiveness of vocal strategies in live and multimedia performances.

3. Analytical Focus

The study emphasizes the interaction between singing techniques and broader cultural narratives. Three core analytical dimensions guide the research:

The historical trajectory and institutional support of Chinese oratorio;

The technical mechanisms of Chinese-Western vocal integration;

The relationship between vocal expression, multimedia stage practice, and audience engagement.

These dimensions are used to interpret both primary data (interviews, score analysis) and secondary literature, enabling the identification of patterns, challenges, and innovations in the field.

4. Conceptual Framework

This research is grounded in a conceptual framework based on two interrelated key concepts: modern Chinese oratorio and singing. “Modern Chinese oratorio” refers to a genre that integrates Western oratorio form with Chinese cultural elements, emerging in the early 20th century and evolving through multiple historical stages. “Singing” serves as the primary lens for analyzing these works, encompassing vocal techniques, expressive strategies, and aesthetic functions. It includes both solo and choral practices and incorporates the fusion of bel canto methodology with traditional Chinese operatic elements such as qi kou, regional phonetics, and emotional stylization.

By connecting these two core concepts, the framework defines the scope of the study—from artistic characteristics and representative works to performance techniques and stage expression. It also provides the theoretical basis for understanding how singing mediates between technical execution and cultural meaning in modern Chinese oratorio, thereby supporting the research objectives and guiding the interpretation of findings (Figure 1).

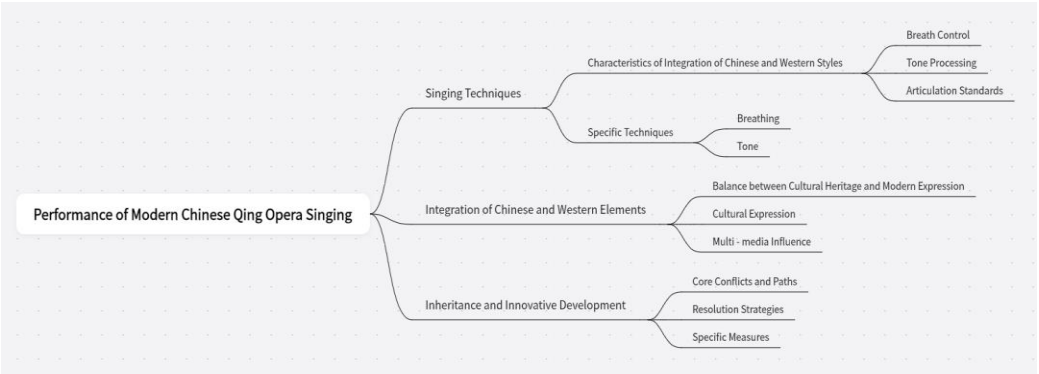

Figure 1: Conceptual Framework (Source: Constructed by the researcher)

Results

1. Evolution of Singing Practices through Representative Works: The Case of The Song of Everlasting Regret and Pear Tree Blossoms

This study identifies The Song of Everlasting Regret (1932) by Huang Zi as a foundational work in the early formation of modern Chinese oratorio. While structurally inspired by Western oratorio conventions, this piece integrates Chinese poetic narrative with melodic and tonal characteristics that reflect early attempts at vocal localization. The vocal lines in The Song of Everlasting Regret prioritize lyricism and tonal clarity, with melodic contours shaped to preserve the natural tones of classical Chinese. Though written during a time when bel canto was newly introduced in China, the singing style already exhibits early efforts to adapt Western vocal methods to the constraints of the Chinese language (Figure 2).

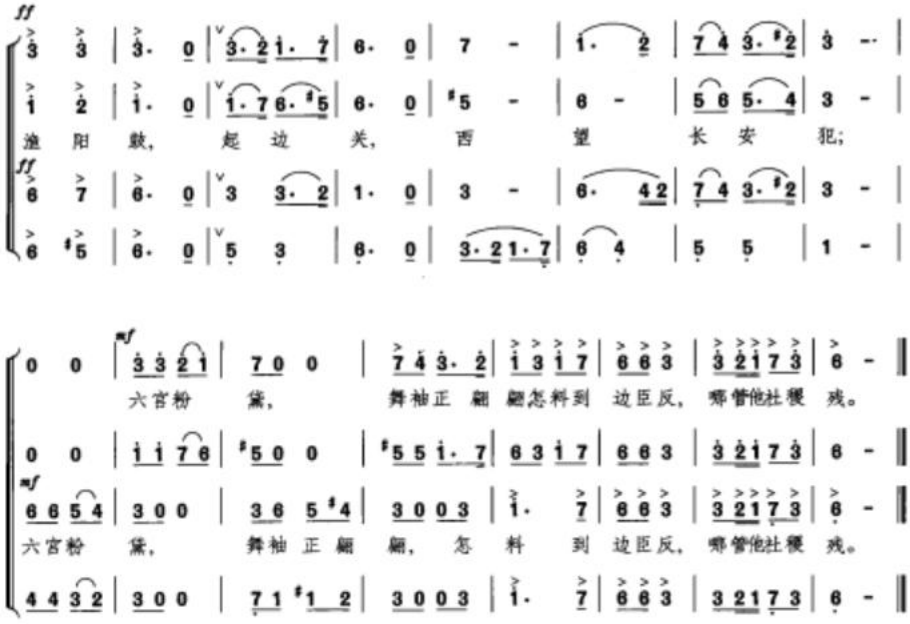

Figure 2: A selection from "The Song of Everlasting Regret" (Source: Shanghai Conservatory of Music, 1997)

In contrast, Pear Tree Blossoms (2021) represents a contemporary innovation in oratorio creation and performance. Composed in the post-digital era, this work not only blends Western harmonic and orchestral textures but also deliberately incorporates Suzhou opera elements into its vocal writing. Singers in Pear Tree Blossoms are required to switch between Western operatic resonance and Chinese operatic articulation, often within a single phrase. Interviews with performers highlight the technical difficulty of maintaining breath consistency while alternating between legato lines and speech-like ornamentation characteristic of Kunqu-style delivery (Figure 3).

Figure 3: A selection from "Pear Tree in Blossoms" (Source: Li, Hei, & Cheng, 2021)

These two works illustrate the trajectory of vocal practice in modern Chinese oratorio—from Western imitation to cultural fusion. While The Song of Everlasting Regret focuses on adapting melodic phrasing to Chinese linguistic tone, Pear Tree Blossoms challenges the performer to synthesize dual vocal traditions into a fluid, dramatic performance.

2. Vocal Technique Integration and Expressive Adaptation

Analysis of these works reveals three key mechanisms by which Chinese and Western vocal techniques are integrated in performance:

Breath Control and Phrasing: In The Song of Everlasting Regret, performers rely on sustained chest-abdominal support to execute long melodic lines that follow poetic syntax. In Pear Tree Blossoms, however, breathing must adjust to the irregular phrasing of operatic speech and sudden rhythmic shifts, requiring greater flexibility in dynamic control.

Tone Color and Register Balance: Both works demand a blending of the warm resonance typical of bel canto and the bright, forward-placed tone of Chinese folk or opera singing. In Pear Tree Blossoms, some sections require singers to shift into a near-falsetto tone to evoke emotional restraint, while others return to full chest voice to project dramatic intensity.

Diction and Aesthetic Intention: Precise enunciation is essential in both works, particularly in tonal differentiation. In The Song of Everlasting Regret, syllables are shaped with sensitivity to preserve poetic rhythm and emotional nuance. In Pear Tree Blossoms, diction becomes a performative tool, shaped by local dialect inflection and ornamented for theatrical effect.

Furthermore, both works reflect evolving performance aesthetics. In contemporary stagings of Pear Tree Blossoms, multimedia projections and immersive lighting are used to reinforce narrative mood, requiring the performer to coordinate physical movement and visual presence with vocal control. This contrasts with earlier performances of The Song of Everlasting Regret, where vocal clarity and textual intelligibility remained the primary focus

Discussion

This study traces the evolution of modern Chinese oratorio alongside the techniques by which singers realize it on stage, combining historical survey with technical analysis. Two strands structure the inquiry: the genre's development through representative works, and the practical integration of Western bel canto with Chinese vocal traditions. The results accord with much prior writing yet also open several new angles.

1. Alignment with Previous Research on Cultural Integration

The results of this study confirm that modern Chinese oratorio is not a simple transplantation of Western oratorio, but a gradual and strategic process of localization through cultural integration. This is consistent with Lei Zhen's (2010) argument that Chinese composers tend to adapt Western forms to express national themes, especially when dealing with historically or ideologically significant content. The present study reinforces this view by analyzing works such as The Song of Everlasting Regret and Pear Tree Blossoms, both of which

exemplify how Chinese poetic aesthetics and traditional instrumentation are embedded within the Western oratorio structure.

Furthermore, the fusion of vocal techniques—especially the combination of bel canto's breath control with the tonal demands of the Chinese language—mirrors the observations of Wang Jihao (2013), who noted that hybrid vocal styles have become a defining feature of modern Chinese vocal composition. In this study, however, this phenomenon is further elaborated through technical analysis, demonstrating how performers negotiate diction, resonance, and tonal clarity when moving between stylistic modes.

2. Divergence in Emphasis on Performance Innovation

While existing literature tends to focus more on compositional structure and ideological narratives, this study places greater emphasis on vocal technique and stage adaptation. Unlike Lei (2010), who concentrates on textual symbolism and orchestration, the present research highlights the singing body—its physiological techniques, expressive functions, and interaction with multimedia staging. The notion of "colloquial narrative singing," for instance, emerges as a response to younger audiences' demand for accessibility and emotional immediacy, a direction that has received little attention in prior studies.

Moreover, whereas previous works often assume a relatively stable relationship between singer, text, and audience, this study shows that modern staging technologies can disrupt or enhance vocal subjectivity, depending on how they are integrated. This introduces a more nuanced understanding of how performance aesthetics evolve in the digital age.

3. Contribution to the Field

By focusing on the interplay between technique and culture, the study moves beyond composition-centered accounts and positions the performer as a mediator between tradition and innovation. Effective oratorio singing in the Chinese context requires not only technical command but also cultural fluency

and adaptability. These conclusions complement existing research and offer practical reference points for pedagogy, repertoire planning, and production in contemporary China.

Conclusion

This study examined the historical development and vocal practices of modern Chinese oratorio, with a particular focus on the integration of Chinese and Western vocal techniques and the evolving expressive strategies in performance. Through a comprehensive analysis of representative works, stylistic trends, and performance methods, the study draws several key conclusions.

First, modern Chinese oratorio has undergone a century-long process of localization, evolving from early Western-influenced imitations to a mature genre characterized by the integration of Chinese poetic texts, national sentiments, and regional musical elements. This historical trajectory not only reflects changes in artistic ideology and cultural identity but also affirms the genre's value as a vehicle for collective memory and national expression.

Second, the vocal techniques employed in modern Chinese oratorio illustrate a deliberate and dynamic fusion. Performers are required to master both the scientific breath control and resonance of bel canto and the tonal precision, narrative clarity, and emotional stylization of traditional Chinese opera. This fusion enables singers to navigate the linguistic complexity of the Chinese language while maintaining expressive flexibility and artistic integrity.

Third, the development of stage technology and shifting audience expectations have significantly shaped oratorio performance practices in recent decades. Innovations such as "colloquial narrative singing," multimedia backdrops, and modular staging formats allow for new ways of engaging with contemporary audiences. However, this study emphasizes the importance of

preserving vocal primacy within these innovations, ensuring that technological enhancement does not overshadow the artistic essence of oratorio singing.

In sum, this research contributes to a more comprehensive understanding of modern Chinese oratorio by bridging historical, technical, and cultural perspectives. It highlights the performer's role as an active agent in the negotiation between tradition and innovation and underscores the need for continued exploration into performance pedagogy, repertoire expansion, and audience cultivation. The findings serve as a foundation for future scholarship and practical applications in the creation, education, and dissemination of Chinese oratorio works.

Recommendations

Based on the research findings and discussion, the following suggestions are proposed to support the sustainable development, artistic innovation, and cultural dissemination of modern Chinese oratorio:

1. Establish Integrated Training Models for Vocal Technique and Cultural Expression

Music academies and conservatories should develop training programs that emphasize the dual cultivation of Western vocal technique and Chinese traditional singing aesthetics. By integrating breath control, tone color modulation, and Chinese diction practice into vocal curricula, these models can help singers master the hybrid techniques required for oratorio performance. In addition, the inclusion of courses on Chinese poetry, operatic traditions, and cultural semiotics can deepen performers’ understanding of the texts and contexts they interpret.

2. Encourage Creative Innovation Based on Audience-Centered Approaches

Composers and directors should actively explore new performance formats that align with evolving audience preferences, particularly those of younger generations. This includes experimenting with narrative structures (e.g., modular storytelling), incorporating regional dialects or folk styles, and leveraging multimedia technologies to enhance audience engagement. However, such innovations must maintain a clear focus on vocal integrity and cultural authenticity to avoid superficial or overly commercialized treatments of the oratorio form.

3. Strengthen Institutional and Public Support for Oratorio Promotion

To increase public awareness and appreciation of modern Chinese oratorio, institutions should host regular academic forums, masterclasses, staged productions, and outreach events. Collaboration between universities, opera troupes, and cultural organizations can facilitate interdisciplinary research and performance exchange. Additionally, incorporating oratorio excerpts into school music education or public concerts can serve as an entry point for broader audiences, thus reinforcing oratorio's position as both a scholarly and socially relevant art form.

References

Bai, Y. Q. (2019). Research on singing and conducting practice of "The Song of Everlasting Sorrow. In Master's thesis. Shaanxi Normal University.

Guo, H. Y. (2013). A study on the singing techniques and stylistic characteristics of Baroque religious vocal works. In Master's thesis. Central China Normal University.

Jiao, Q. (2014). Analyzing the creative features and contributions of Handel's English oratorios through "Messiah". In Master's thesis. Shaanxi Normal University.

Kong, D. J. (2015). The style of Handel's vocal works and their influence on vocal art. In Master’s thesis, South China University of Technology.

Lei, Z. (2010). Messiah in Christian music culture. In Master’s thesis, Xi'an Conservatory of Music.

Li, L. T. (2021). Research on pitch accuracy in the oratorio "The Song of Everlasting Sorrow" from the conductor's perspective. In Master’s thesis, Jinan University.

Li, Y. Z., Hei, J. W., & Cheng, Y. (2021). Oratorio "Pear Tree Blossoms". In Music score. Southwest Normal University Press.

Ma, K. L. (2021). Singing treatment and conducting design of the symphonic oratorio "King Yu Controls the Flood". In Master’s thesis, Qufu Normal University.

Ma, R. F. (2013). A study on the soprano arias in Handel's "Messiah". In Master’s thesis. Tianjin Conservatory of Music.

Wang, J. H. (2013). Music analysis and singing techniques of two arias from Handel's oratorios. In Master’s thesis, Yanshan University.

Zhang, Y. G. (2014). Analysis of the choral works in Huang Zi's oratorio "The Song of Everlasting Sorrow". In Master’s thesis, Liaoning Normal University.

Shanghai Conservatory of Music, Huang Zi’s Collected Works Editing Group. (1997). Huang Zi's collected works: Vocal music volume [Music score]. Anhui Literature and Art Publishing House.

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4P- CR MODEL เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนบ้านหัวคลอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2*

DEVELOPMENT OF A 4 P-CR MODEL FOR EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATION TO ENHANCE EDUCATIONAL QUALITY TOWARDS EXCELLENCE AT BAN HUAKHLONG SCHOOL, NARATHIWAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

พยับ สุวรรณนิตย์

Payab Soovannit

โรงเรียนบ้านหัวคลอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2

Ban Huakhlong School, Narathiwat Primary Educational Service Area Office 2, Thailand

Corresponding Author's Email: Py2508@gmail.com

วันที่รับบทความ : 12 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 22 มิถุนายน 2568; วันตอบรับบทความ : 24 มิถุนายน 2568

Received 12 June 2025; Revised 22 June 2025; Accepted 24 June 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการ 2. พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4 P-CR MODEL 3. ศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4 P- CR MODEL และ 4. ประเมินผลรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4 P- CR MODEL เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ของโรงเรียนบ้านหัวคลอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2

Citation:

*พยับ สุวรรณนิตย์. (2568). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4P- CR MODEL เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนบ้านหัวคลองสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 72-90.

Payab Soovannit. (2025). Development Of A 4 P-Cr Model For Educational Institution Administration To Enhance Educational Quality Towards Excellence At Ban Huakhlong School, Narathiwat Primary Educational Service Area Office 2. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 72-90.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียน จำนวน 69 คน ผู้บริหารในโรงเรียนใกล้เคียง จำนวน 7 คน และผู้เชี่ยวชาญทางด้านการวิจัยและด้านการศึกษา จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 81 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพปัจจุบันและความต้องการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนบ้านหัวคลอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4 P-CR MODEL เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ของโรงเรียนบ้านหัวคลอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4 P- CR MODEL เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ของโรงเรียนบ้านหัวคลอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4 P- CR MODEL เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ของโรงเรียนบ้านหัวคลอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา, คุณภาพการศึกษา, การศึกษาสู่ความเป็นเลิศ, การยกระดับการศึกษา

Abstract

This research aimed to 1. study the current situation and needs for enhancing educational quality towards excellence at Ban Hua Khlong School, Narathiwat Primary Educational Service Area Office 2; 2. develop the 4 P-CR MODEL school management approach to improve educational quality towards excellence at Ban Hua Khlong School, Narathiwat Primary Educational Service Area Office 2; 3. examine the outcomes of implementing the 4 P-CR MODEL for school management to raise educational quality to excellence at Ban Hua Khlong

School, Narathiwat Primary Educational Service Area Office 2; and 4. evaluate the 4 P-CR MODEL for school management in improving educational quality towards excellence at Ban Hua Khlong School, Narathiwat Primary Educational Service Area Office. The research was conducted in three phases. Data were collected from a group of informants, including 69 individuals comprising school administrators, teachers, educational personnel, and members of the Basic Education School Committee; 7 administrators from nearby schools; and 5 experts in research and education - making a total of 81 participants. Quantitative data were analyzed using mean and standard deviation, while qualitative data were analyzed using content analysis.

The research findings revealed the following: 1. The study of the current situation and the needs for improving the quality of education towards excellence at Ban Hua Khlong School, under the Nakhon Si Thammarat Primary Education Service Area 2, revealed that the overall condition was at a very high level. 2. The development of the 4 P-CR Model for school management to enhance the quality of education towards excellence at Ban Hua Khlong School, under the Nakhon Si Thammarat Primary Education Service Area 2, was evaluated, and the model was found to be highly appropriate. 3. The trial implementation of the 4 P-CR Model for school management to enhance the quality of education towards excellence at Ban Hua Khlong School, under the Nakhon Si Thammarat Primary Education Service Area 2, showed that the overall results were at the highest level. 4. The evaluation of the 4 P-CR Model for school management by the target group revealed that the model was found to be highly suitable.

Keywords: Model for Educational Institution Administration, Quality of Education, Education for Excellence, Educational Improvement

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มุ่งเน้นการพัฒนาคนไทยให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม และสามารถดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างมีความสุข โดยการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาสู่ระดับสถานศึกษา ถือเป็นกลไกสำคัญที่ก่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการพัฒนาโรงเรียนอย่างเหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศอย่างยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

อย่างไรก็ตาม ในระยะเวลาที่ผ่านมาการบริหารและจัดการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทยได้มีความพยายามนำนวัตกรรมการบริหารเข้ามาประยุกต์ใช้หลายรูปแบบ เช่น การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-based Management) การบริหารโรงเรียนเล็กในโรงเรียนใหญ่ การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นต้น เพื่อเอื้อให้การเรียนการสอนในสถานศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และได้ผลผลิตคือผู้เรียนที่มีคุณภาพ โดยมีผลการประเมินภายนอกเป็นภาพสะท้อนคุณภาพของผู้เรียน แต่หากพิจารณาจากตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษาจะพบข้อมูลที่บ่งชี้ว่าคุณภาพของผู้เรียนยังไม่เป็นไปตามความคาดหวัง คุณภาพการศึกษาของไทยยังคงเผชิญข้อจำกัด โดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) หรือผลการประเมินระดับนานาชาติ (PISA) ที่ผู้เรียนไทยได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในหลายวิชา ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาที่สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายการยกระดับคุณภาพผู้เรียนและระบบการเรียนรู้อย่างแท้จริง (Smith, Brand, & Kinash, 2013)

โรงเรียนบ้านหัวคลอง ได้เผชิญปัญหาด้านคุณภาพการศึกษาต่ำ ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและคุณภาพการศึกษา และเผชิญวิกฤติความเชื่อมั่นต่อคุณภาพการศึกษาของผู้ปกครองในพื้นที่มาหลายปี ซึ่งมีผู้เรียนในพื้นที่บริการไม่เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนบ้านหัวคลอง อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ด้วยวิกฤติทางคุณภาพการศึกษานี้ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงได้ดำเนินการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนบ้านหัวคลอง โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ตั้งแต่คณะกรรมการสถานศึกษา ครู ผู้ปกครองและหน่วยงานต้นสังกัด จนเป็นที่มาของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง จนยกระดับคุณภาพการศึกษาได้

มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของชุมชน ผู้ปกครองและหน่วยงานต้นสังกัด (โรงเรียนบ้านหัวคลอง, 2565) ผู้บริหารสถานศึกษา จึงให้ความสำคัญต่อองค์ความรู้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา และตั้งใจถอดบทเรียนการพัฒนาโรงเรียนบ้านหัวคลอง ซึ่งเผชิญวิกฤติทางคุณภาพการศึกษา แต่ยกระดับสู่โรงเรียนแนวหน้าของพื้นที่ในระยะเวลาไม่นาน โดยเชื่อมั่นว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษา โดยยึดแนวคิดบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ จะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาได้อย่างเข้มแข็งและต่อเนื่องต่อไป

จากบริบทดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาได้พัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4 P-CR MODEL ซึ่งเป็นแนวทางการบริหารที่ส่งเสริมการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศอย่างเป็นระบบ งานวิจัยครั้งนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษากระบวนการพัฒนาและประเมินผลรูปแบบดังกล่าว ซึ่งคาดว่าจะสามารถเป็นต้นแบบแนวทางการพัฒนาโรงเรียนในบริบทอื่น ๆ ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนบ้านหัวคลอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4 P-CR MODEL เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ของโรงเรียนบ้านหัวคลอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2

3. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4 P- CR MODEL เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ของโรงเรียนบ้านหัวคลอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2

4. เพื่อประเมินผลรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4 P- CR MODEL เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ของโรงเรียนบ้านหัวคลอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยนี้ มีแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวของ ได้แก่

1. แนวคิดในการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ได้ประกาศเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน OBECQA ปี 2559-2560 โดยกำหนดองค์ประกอบของเกณฑ์รางวัลคุณภาพของโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล เพื่อองค์กรที่เป็นเลิศ แบ่งออกเป็น 7 หมวด ประกอบด้วย 1) การนำองค์กร 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ 3) การมุ่งเน้นนักเรียน 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ 5) การมุ่งเน้นบุคลากร 6) การมุ่งเน้นการดำเนินการ และ 7) ผลลัพธ์

2. แนวคิด Balanced Scorecard (BSC)

Kaplan และ Norton ได้นำเสนอแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้ Balanced Scorecard ซึ่งเน้นการวัดผลและการประเมินที่ครอบคลุมทั้ง 4 มิติ คือ การเรียนรู้และการเติบโตของบุคลากร ภายใน การบริการ และการเงิน (Kaplan & Norton, 1996) แนวคิดนี้ถูกนำมาใช้ในหลายประเทศ รวมถึงไทยในการบริหารจัดการเพื่อประเมินผลและวางแผนเชิงกลยุทธ์ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2560)

3. แนวคิด 4P Model

แนวคิด 4P เป็นกรอบแนวคิดที่พัฒนาขึ้นโดยนักวิชาการไทย เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ได้แก่ Planning (การวางแผน), Participation (การมีส่วนร่วม), Professional Development (การพัฒนาบุคลากร) และ Performance Evaluation (การประเมินผล) แนวคิดนี้เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เช่น ชุมชน ผู้ปกครอง และหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะในด้านคุณภาพการเรียนรู้และการบริหารที่สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย (ประจวบ จิตต์อารี, 2562)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยได้แบ่ง การวิจัยออกเป็น 3 ระยะ มีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4 P-CR MODEL เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ของโรงเรียนบ้านหัวคลอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนบ้านหัวคลอง

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4 P-CR MODEL เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ของโรงเรียนบ้านหัวคลอง

ระยะที่ 2 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4 P- CR MODEL เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ของโรงเรียนบ้านหัวคลอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4 P- CR MODEL เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ของโรงเรียนบ้านหัวคลอง

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4 P- CR MODEL เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ของโรงเรียนบ้านหัวคลอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2

ระยะที่ 3 การติดตามผลและขยายผลการใช้รูปแบบได้ติดตามผลที่เกิดขึ้น โดยรวบรวมข้อมูลผลงานทางวิชาการที่เกิดขึ้นในการพัฒนานักเรียน ครูและสถานศึกษา โดยเป็นกิจกรรมการแข่งขันทางวิชาการและรางวัลต่าง ๆ ที่ได้รับ และการการขยายผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา แบบ 4 P- CR MODEL สู่สถานศึกษาในพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 และเผยแพร่องค์ความรู้ ในกิจกรรมทางวิชาการหรือเวทีเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียน จำนวน 69 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมและรับทราบการดำเนินการจัดการสถานศึกษาแบบ 4 P-CR MODEL

2. ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกัน จำนวน 7 โรงเรียน

3. ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการวิจัยและด้านการศึกษา จำนวน 5 คน

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. แบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท เพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนบ้านหัวคลอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 ผลการ

ประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน พบว่า แบบสอบถาม มีค่าความเที่ยงตรงระหว่าง .80-1.00 ในทุกรายการ นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง (tryout) จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีการของครอนบาค พบว่า แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .93

2. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อแสดงความคิดเห็นในเชิงวิพากย์ต่อรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4 P-CR MODEL เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ของโรงเรียนบ้านหัวคลอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2

3. แบบประเมินรูปแบบ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

4. แบบประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษา 4P-CR MODEL เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ประสานงานกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและความต้องการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนบ้านหัวคลอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 และตรวจสอบความสมบูรณ์เรียบร้อยของแบบสอบถาม โดยเก็บแบบสอบถามได้ครบ 69 ฉบับ คิดเป็น 100%

2. จัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 7 โรงเรียน เพื่อวิพากย์รูปแบบที่พัฒนาขึ้น

3. ประสานและนำรูปแบบให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบด้วยตนเอง

4. ประสานงานกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษา 4P-CR MODEL เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โดยเก็บประเมินได้ครบ 69 ฉบับ คิดเป็น 100%

5. การรวบรวมข้อมูลผลงานทางวิชาการจากกิจกรรมการแข่งขันทางวิชาการและรางวัลต่าง ๆ ที่ได้รับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม กระทำโดยวิธีการทางสถิติ โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysit)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนบ้านหัวคลอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 ในภาพรวม พบว่า ทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันและความต้องการยกระดับคุณภาพการศึกษา สู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนบ้านหัวคลอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2

ที่	รายการ	คะแนน (n=69)		ระดับความหมาย
		$\bar{x}$	S.D.	
1	การนำองค์กร	4.36	0.93	มาก
2	การวางแผนเชิงกลยุทธ์	3.86	0.91	มาก
3	การมุ่งเน้นนักเรียนและผู้ปกครอง	3.53	0.91	มาก
4	การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้	3.84	0.87	มาก
5	การมุ่งเน้นบุคลากรครู	3.85	0.77	มาก
6	การมุ่งเน้นการปฏิบัติงาน	3.56	0.93	มาก
7	ผลลัพธ์	3.75	0.64	มาก
ภาพรวม		3.76	0.61	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.76, S.D. = 0.61) เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นกันโดยเรียงลำดับจากด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงตามลำดับ ได้แก่ ด้านการวางกลยุทธ์ ($\bar{x}$ = 3.86, S.D. = 0.91) ด้านการมุ่งเน้นบุคลากรครู ($\bar{x}$ = 3.85, S.D. = 0.77) ด้านการวัด วิเคราะห์และการจัดการความรู้ ($\bar{x}$ = 3.84, S.D. = 0.87) ด้านผลลัพธ์ ($\bar{x}$ = 3.75, S.D. = 0.64) ด้านการมุ่งเน้นการปฏิบัติ ($\bar{x}$ = 3.56, S.D. = 0.93) และด้านการมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้ปกครอง ($\bar{x}$ = 3.53, S.D. = 0.91) และด้านการนำองค์กร ($\bar{x}$ = 4.36, S.D. = 0.93) ตามลำดับ

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4 P-CR MODEL เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ของโรงเรียนบ้านหัวคลอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 แบ่งเป็น 2 ส่วนได้แก่ ส่วนที่ 1 ผลการวิพากษ์รูปแบบ

การบริหารสถานศึกษาแบบ 4 P-CR MODEL จากผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทใกล้เคียงกัน จำนวน 7 โรงเรียน (ตารางที่ 2) และส่วนที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4 P-CR MODEL เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ของโรงเรียนบ้านหัวคลอง (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4 P-CR MODEL

องค์ประกอบของรูปแบบ 4 P-CR MODEL	**ความเหมาะสม**
P = Problem: ใช้ปัญหาเป็นฐาน	- เหมาะสม ช่วยให้ผู้บริหารสามารถระบุปัญหาและอุปสรรคได้อย่างชัดเจน
P = Participation: บริหารแบบมีส่วนร่วม	- เหมาะสม ช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและการตัดสินใจ
P = Project: รวมโครงการเชื่อมประสาน	- เหมาะสม ช่วยให้ผู้บริหารสามารถระบุปัญหาและอุปสรรคได้อย่างชัดเจน
P= Processing: ดำเนินงานเป็นขั้นตอน	- เหมาะสม ช่วยให้การดำเนินงานเป็นระบบ
C = Check: ตรวจสอบย้อนกระบวนการ	- เหมาะสม ช่วยให้ผู้บริหารตรวจสอบความถูกต้องและประสิทธิภาพของการดำเนินงานในทุกขั้นตอน
R = Report: สู่รายงานความเป็นเลิศ	- เหมาะสม ช่วยให้ผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนร่วมทราบถึงผลลัพธ์ของการดำเนินงาน และประเมินความสำเร็จได้

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4 P-CR MODEL

ที่	รายการ	คะแนน (n=69)		ระดับความหมาย
		$\bar{x}$	S.D.	
1	ความเหมาะสม	4.55	0.79	มากที่สุด
2	ความเป็นไปได้	4.54	0.72	มากที่สุด
3	ความสอดคล้อง	4.54	0.78	มากที่สุด
4	ความเป็นประโยชน์	4.53	0.58	มากที่สุด
ภาพรวม		4.54	0.71	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.54, S.D. = 0.71) เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านเช่นกันโดยเรียงลำดับจากด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงตามลำดับ ได้แก่ ด้านความเหมาะสม ($\bar{x}$ = 4.55, S.D. = 0.79) ด้านความเป็นไปได้ ($\bar{x}$ = 4.54, S.D. = 0.72) ด้านความสอดคล้อง ($\bar{x}$ = 4.54, S.D. = 0.78) และด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{x}$ = 4.53, S.D. = 0.58)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4 P- CR MODEL เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ของโรงเรียนบ้านหัวคลอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4 P- CR MODEL

ที่	รายการ	คะแนน (n=69)		ระดับความหมาย
		$\bar{x}$	S.D.	
1	คุณภาพของผู้เรียน	4.58	0.77	มากที่สุด
2	คุณภาพของครู	4.66	0.71	มากที่สุด
3	คุณภาพของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ	4.59	0.50	มากที่สุด
ภาพรวม		4.61	0.66	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.61, S.D. = 0.66) เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านเช่นกันโดยเรียงลำดับจากด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงตามลำดับ ได้แก่ ด้านคุณภาพของครู ($\bar{x}$ = 4.66, S.D. = 0.71) ด้านคุณภาพของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ ($\bar{x}$ = 4.59, S.D. = 0.50) และด้านคุณภาพของผู้เรียน ($\bar{x}$ = 4.58, S.D. = 0.77)

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4 P- CR MODEL เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ของโรงเรียนบ้านหัวคลอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการประเมินผลรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4 P- CR MODEL

ที่	รายการ	คะแนน (n=69)		ระดับความหมาย
		$\bar{x}$	S.D.	
1	ความเหมาะสม	4.65	0.58	มากที่สุด
2	ความเป็นไปได้	4.60	0.68	มากที่สุด
3	ความสอดคล้อง	4.50	0.51	มากที่สุด
4	ความเป็นประโยชน์	4.63	0.57	มากที่สุด
ภาพรวม		4.63	0.57	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.63, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านเช่นกันโดยเรียงลำดับจากด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงตามลำดับ ได้แก่ ด้านความเหมาะสม ($\bar{x}$ = 4.65, S.D. = 0.58) ด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{x}$= 4.63, S.D. = 0.57) ด้านความเป็นไปได้ ($\bar{x}$ = 4.60, S.D. = 0.68) และด้านความสอดล้อง ($\bar{x}$ = 4.50, S.D. = 0.51)

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและความต้องการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนบ้านหัวคลอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับธัญติญา ชอบประกอบกิจ ทิพมาศ เศวตวรโชติ และสรัญญา แสงอัมพร (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน พบว่า โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านวิธีการจัดการ ด้านการติดตามและประเมินผล ด้านปรัชญาและหลักการ และด้านโครงสร้างระบบบริหาร และสอดคล้องกับสาลีวรรณ จุติโชติ, สรัญญา แสงอัมพร และธีรศักดิ์ อุปไมยอธิชัย (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครศรีธรรมราชประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำ ด้านกลยุทธ์ ด้านการบริหารงาน 4 ฝ่าย ด้านนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ และ ด้านการตรวจสอบติดตาม

2. จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4 P-CR MODEL เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ของโรงเรียนบ้านหัวคลอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเห็นว่า รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4P- CR MODEL เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศมีความเหมาะสมสำหรับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการผสานการวิเคราะห์ปัญหา การมีส่วนร่วม การเชื่อมโยงโครงการ และการดำเนินงานที่เป็นระบบ สอดคล้องกับผะกานาจ สุคนธรัตน์, วัน เดชพิชัย และสมศักดิ์ ลิลา (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษา, ความเป็นเลิศ, โรงเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาจังหวัดสงขลา มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) กระบวนการบริหารจัดการ 2) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา 3) ครูและบุคลากรทางการศึกษา 4) เครือข่ายและการมีส่วนร่วม 5) แหล่งเรียนรู้และสภาพแวดล้อม 6) คุณภาพผู้เรียน และ 7) การวัด ติดตาม และประเมินผล หรือเรียกว่า PLTNESE Model และสอดคล้องกับขวัญชนก คงพิบูลย์ และเผด็จ

จงสกุลศิริ (2566) ได้เสนอแนวคิดการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักการบริหารตามวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง PDCA ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ/ประเมินผล และ การปรับปรุงพัฒนา จะส่งผลให้สถานศึกษามีความเป็นเลิศ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ และ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับเฉลิมยศ พุทธา (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนปักธงชัยชุณหะวัณวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนาและตรวจสอบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนปักธงชัยชุณหะวัณวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ คือ ด้านการบริหารสถานศึกษาและการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

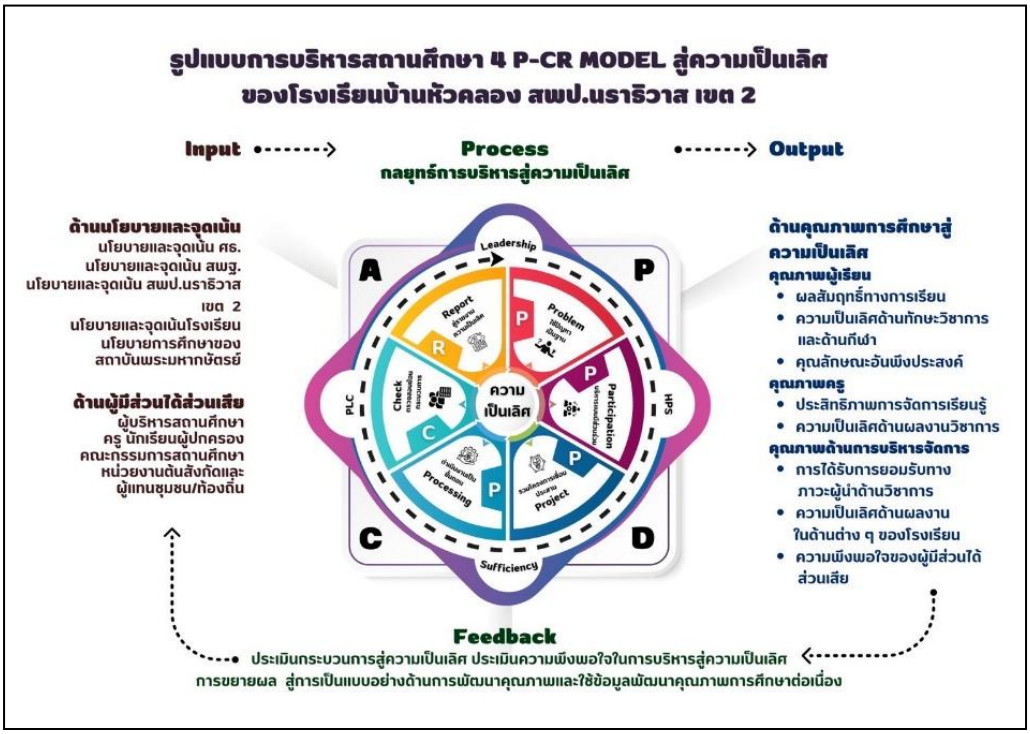
3. จากผลการวิจัยพบว่า ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4 P- CR MODEL เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนบ้านหัวคลอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 มีความสำเร็จอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ Darling-Hammond et al. (2020) ที่ชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้ที่เน้นการแก้ปัญหาและการมีส่วนร่วมของนักเรียนช่วยเพิ่มความเข้าใจและการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Fullan & Quinn (2016) สนับสนุนว่า การมีส่วนร่วมและความร่วมมือระหว่างครูกับชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาครูและยกระดับคุณภาพการศึกษา อีกทั้งงานวิจัยของ Leithwood et al. (2020) ระบุว่า การบริหารที่เน้นกระบวนการตรวจสอบและการประเมินผลช่วยสร้างความโปร่งใสและปรับปรุงคุณภาพการบริหารได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับเฉลิมยศ พุทธา (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนปักธงชัยชุณหะวัณวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 โดยผลการวิจัยพบว่า หลังการใช้รูปแบบ ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นทุกระดับชั้น

4. จากผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4 P- CR MODEL เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ของโรงเรียนบ้านหัวคลอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 มีผลประเมินความอยู่ในระดับมาก

ที่สุด ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้อง และความเป็นประโยชน์ สอดคล้องกับเฉลิมยศ พุทธา (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนปักธงชัยชุณหะวัณวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสม ความถูกต้อง ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนปักธงชัยชุณหะวัณวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับสาลีวรรณ จุติโชติ, สรัญญา แสงอัมพร และธีรศักดิ์ อุปไมยอธิชัย (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ของรูปแบบภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

ในการวิจัยครั้งนี้ ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ คือ รูปแบบการบริหารสถานศึกษา 4P-CR MODEL เพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ เป็นเครื่องมือในการติดตาม กำกับและรายงานผลการพัฒนาคุณภาพการบริหารสถานศึกษา อีกทั้งยังเป็นต้นแบบที่มีรูปแบบการบริหารสถานศึกษาภายใต้การกำกับของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 2 องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารสถานศึกษา 4P-CR MODEL องค์ประกอบรูปแบบเชิงกระบวนการประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ บริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Product) และการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) โดยมีเงื่อนไขความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้ 4 เงื่อนไข ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา (Leadership) ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (HPS) แนวคิดการบริหารสถานศึกษายึดหลักพอเพียง (Sufficiency) และ พัฒนาชุมชนการเรียนรู้ (PCL) ในสถานศึกษาและเครือข่ายการศึกษา

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารสถานศึกษา 4P-CR MODEL

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า 1. สภาพปัจจุบันและความต้องการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนบ้านหัวคลอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4 P-CR MODEL เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนบ้านหัวคลอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและมีความเห็นว่า รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4P- CR MODEL เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศมีความเหมาะสมสำหรับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการผสานการวิเคราะห์ปัญหา การมีส่วนร่วม การเชื่อมโยงโครงการ และการดำเนินงาน ที่เป็นระบบ 3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4 P-CR MODEL เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ของโรงเรียนบ้านหัวคลอง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 มีความสำเร็จอยู่ในระดับมากที่สุด 4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4 P- CR MODEL เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ของโรงเรียนบ้านหัวคลอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 มีผลประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความคิดเห็นว่า รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบ 4 P-CR MODEL เป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมในหลายด้าน ทั้งในด้านการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาสถานศึกษา โดยมีการเชื่อมโยงโครงการ การบริหารจัดการโดยการมีส่วนร่วม และการตรวจสอบย้อนกลับเป็นองค์ประกอบสำคัญ อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดเรื่องการใช้ทรัพยากรและเวลาอาจเป็นปัจจัยที่ต้องพิจารณา

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การนำรูปแบบ 4 P-CR MODEL ไปปรับใช้ในสถานศึกษาต่าง ๆ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมและการแก้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งจะช่วยให้สถานศึกษาสามารถปรับตัวเข้ากับบริบทและความต้องการของชุมชนได้ดียิ่งขึ้น

1.2 ควรจัดอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับการใช้กระบวนการ 4 P-CR MODEL เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและการบริหารจัดการโรงเรียน

1.3 ควรมีการประเมินผลและปรับปรุงการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องของสถานศึกษา โดยใช้กระบวนการตรวจสอบย้อนกลับ (Check) และการรายงานผล (Report) จากรูปแบบ 4 P-CR MODEL ไปใช้ในการประเมินและพัฒนาการบริหารจัดการของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

1.4 ควรจัดโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาสู่มืออาชีพ smart teacher และส่งเสริมอบรมความรู้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) ในทุกช่วงชั้น ซึ่งเป็นแบบ active learning เพื่อผลลัพธ์ที่นำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศ Smart student

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารอื่น ๆ ที่สามารถนำมาใช้ควบคู่กับ 4 P-CR MODEL เพื่อให้เกิดผลการบริหารที่ครอบคลุมทุกด้านและตอบสนองต่อความท้าทายที่เกิดขึ้นในอนาคต

2.2 ควรมีการวิจัยติดตามผลการใช้รูปแบบ 4 P-CR MODEL ในระยะยาว เพื่อประเมินว่ารูปแบบนี้ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน ครู และการบริหารสถานศึกษาในระยะยาวอย่างไร และมีปัจจัยใดบ้างที่อาจต้องปรับปรุงให้เหมาะสมกับการใช้ในอนาคต

2.3 ควรทำการวิจัยเปรียบเทียบผลการใช้ 4 P-CR MODEL ในสถานศึกษาที่มีบริบททางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน เพื่อศึกษาว่าปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อความสำเร็จและความท้าทายในการใช้รูปแบบนี้

เอกสารอ้างอิง

ขวัญชนก คงพิบูลย์ และเผด็จ จงสกุลศิริ. (2566). แนวคิดการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ. วารสารวิชาการบริหารการศึกษาและพัฒนาท้องถิ่น, 6(2), 45–56.

เฉลิมยศ พุทธา. (2566). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนปักธงชัยชุณหะวัณวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

ธัญติญา ชอบประกอบกิจ, ทิพมาศ เศวตวรโชติ และ สรัญญา แสงอัมพร. (2567). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

ประจวบ จิตต์อารี. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 4 P เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ผะกานาจ สุคนธรัตน์, วัน เดชพิชัย, และสมศักดิ์ ลิลา. (2567). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสงขลา. Journal of Roi Kaensarn Academi, 9(1), 278-291.

โรงเรียนบ้านหัวคลอง (2565). รายงานผลการประเมินตนเองโรงเรียนบ้านหัวคลอง. นราธิวาส: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2

สาลีวรรณ จุติโชติ, สรัญญา แสงอัมพร และ ธีรศักดิ์ อุปไมยอธิชัย. (2567). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). การปฏิรูปการศึกษาไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2560). คู่มือการบริหารจัดการด้วย Balanced Scorecard สำหรับสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.

Darling-Hammond, L., Flook, L., Cook-Harvey, C., Barron, B., & Osher, D. (2020). Implications for educational practice of the science of learning and development. Applied Developmental Science, 24(2), 97–140.

Fullan, M., & Quinn, J. (2016). Coherence: The right drivers in action for schools, districts, and systems. Corwin.

Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (1996). The balanced scorecard: Translating strategy into action. Harvard Business School Press.

Leithwood, K., Sun, J., & Pollock, K. (2020). How school leadership influences student learning: A review of research for the Learning from Leadership Project. Educational Administration Quarterly, 56(1), 3–39.

Smith, T., Brand, J., & Kinash, S. (2013). Educational management innovations and student achievement: A comparative study. Journal of Educational Administration, 51(4), 512-528.

กลวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์ของแม่ในภาพยนตร์โฆษณาวันแม่*

PRESENTATION TECHNIQUES OF MOTHERS IN ADVERTISING MOVIES OF THE MOTHER'S DAY

Luo Yan[1] และ จันทร์สุดา ไชยประเสริฐ[2]

Luo Yan[1] and Jansuda Chaiprasert[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

[1-2]Huachiew Chalermprakiet University, Thailand

Corresponding Author's Email: 3228251778@qq.com

วันที่รับบทความ : 22 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 4 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 6 กรกฎาคม 2568

Received 22 June 2025; Revised 4 July 2025; Accepted 6 July 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์ของแม่ในภาพยนตร์โฆษณาวันแม่ จากคลิปโฆษณาที่เผยแพร่ออนไลน์ระหว่างปี 2553–2568 รวม 74 คลิป โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพวิเคราะห์ภาพยนตร์โฆษณาตามกรอบแนวคิดภาพลักษณ์และกลวิธีการนำเสนอภาพยนตร์โฆษณา และนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า ภาพยนตร์โฆษณาวันแม่ใช้กลวิธีในการนำเสนอภาพลักษณ์ของแม่ทั้งหมด 4 วิธี ได้แก่ 1) การนำเสนอผ่านตัวละคร เป็นการสร้างตัวละครแม่โดยอิงจากอาชีพ ฐานะทางสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูก 2) การนำเสนอผ่านโครงเรื่องเสนอให้เห็นความรักของแม่ตั้งแต่การเปิดเรื่อง ความขัดแย้ง การคลี่คลายเรื่อง และการปิดเรื่อง 3) การนำเสนอผ่านฉาก มีทั้งฉากสถานที่และฉากเวลา ซึ่งสัมพันธ์กับพื้นที่ความเป็นผู้หญิงและความเป็นแม่ 4) การนำเสนอผ่านการใช้ภาษาเพื่อโน้มน้าวใจ มีการใช้คำที่เกี่ยวกับความรักของแม่และคำถามเชิงวาทศิลป์ กลวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์ของแม่ สะท้อนให้เห็นภาพลักษณ์ของ

* Luo Yan และ จันทร์สุดา ไชยประเสริฐ. (2568). กลวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์ของแม่ในภาพยนตร์โฆษณาวันแม่. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 91-108.

Luo Yan and Jansuda Chaiprasert. (2025). Presentation Techniques Of Mothers In Advertising Movies Of The Mother's Day. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 91-108.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

แม่ว่าเป็นผู้ที่เข้มแข็ง ทุ่มเท มีความเสียสละและไม่ท้อแท้ แม้ว่าวิธีการเหล่านี้จะแตกต่างกัน แต่ล้วนส่งผลให้มองเห็นคุณลักษณะของแม่ในแบบเดียวกัน คือ เป็นผู้หญิงที่แข็งแกร่ง อดทน ทุ่มเท และพร้อมเสียสละเพื่อลูก โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

คำสำคัญ: กลวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์, ภาพลักษณ์ของแม่, ภาพยนตร์โฆษณาวันแม่

Abstract

This research aims to analyze presentation techniques of mother images in seventy-four advertising video clips, publicized online during 2010 – 2025. Research methodology applies the qualitative research approach, the concept of images, and presentation techniques of advertising short film. Research findings are reported as a descriptive analysis.

The research finds four elements of presentation techniques applied to present images of mothers in the films studied, as follows. 1) Character, images of mothers are shown in their careers; social statuses; and relationships with their children. 2) Plot, all stages of plot including the exposition; conflicts; falling actions; and the resolution are used to present the love of mothers. 3) Setting, including time and space that relate to the female gender and the motherhood are shown. 4) Language, including persuasive wording; words showing mother love; and rhetorical questions are applied. All presentation techniques show the images of mothers who are strong; dedicated; selfless; and never discouraged. Although different techniques are used, all present the unique images of the unbeaten mothers of their children.

Keyword: presentation techniques of image, images of mother, Mother’s Day short film

บทนำ

ภาพยนตร์โฆษณาเป็นช่องทางการสื่อสารที่ให้ข้อมูลข่าวสารและบันเทิงไปยังผู้รับชม โดยทำหน้าที่ให้ข้อมูล ความบันเทิง และสร้างแรงจูงใจ โน้มน้าวใจ เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ

ต่อผู้รับสาร(พัฒนา ฉินนะโสต, 2560: 18) นอกจากนี้ ภาพยนตร์โฆษณายังมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นกว่าสื่อโฆษณาสิ่งพิมพ์ และสื่อประเภทอื่น ซึ่งเป็นการใช้สื่อวิดีโอหรือภาพเคลื่อนไหวเพื่อนำเสนอเนื้อหาสินค้าหรือบริการ มักจะมีความยาวสั้น ๆ ภาพยนตร์โฆษณาที่ปรากฏผ่านช่องทางโทรทัศน์ที่เราได้เห็นกันอยู่นั้น มีลักษณะที่เป็นในรูปแบบมีความยาวของเนื้อหา 15 30 และ 60 วินาที โดยภาพยนตร์โฆษณาส่วนใหญ่ที่เห็นจะออกมาในรูปแบบของการนำเสนอสินค้า (ฤตานนท์ แสนสวย, 2558: 4) ส่วนมากเนื้อหาของภาพยนตร์โฆษณาจะเกี่ยวกับอาหาร ยาและแพทย์ เครื่องมือ มีขั้นตอนการสร้างสรรค์ที่แยบยล และมีองค์ประกอบหลายส่วน เช่น เสียงประกอบ ตัวละคร สถานที่ ฉาก เสื้อผ้า บทสนทนา เป็นต้น (เอกลาภ เกิดแก้ว, 2554: 1)

จากการศึกษาพบว่า “แม่” มักถูกกำหนดบทบาทให้ดูแลลูกและบ้านตามค่านิยมชายเป็นใหญ่ ขณะเดียวกันผู้หญิงยุคใหม่ต้องเผชิญความขัดแย้งระหว่างบทบาทในบ้านและการทำงานนอกบ้าน โดยเฉพาะในสังคมเมือง

ภาพลักษณ์ของแม่ในโฆษณายุคใหม่จึงเริ่มมีการปรับเปลี่ยนจากแม่แบบดั้งเดิมที่อยู่บ้านมาเป็นแม่ที่สามารถจัดการหลายบทบาทได้อย่างเข้มแข็งและทันสมัยมากขึ้น แม่ในโฆษณายุคใหม่จึงไม่ใช่เพียงสัญลักษณ์ของความรักและความอบอุ่นเท่านั้น แต่ยังเป็นตัวแทนของผู้หญิงยุคใหม่ที่เข้มแข็ง ทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อบทบาทของแม่ ภาพลักษณ์ คือ ข้อแท้จริงบวกกับการประเมินส่วนตัว แล้วกลายเป็นภาพที่ฝังใจอยู่ในความรู้สึกนึกคิดของบุคคล อยู่นานแสนนานยากที่จะเปลี่ยนแปลง (เสรี วงษ์มณฑา, 2541: 18)

จากการค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มีการศึกษาภาพยนตร์โฆษณาในหลายประเด็น เช่น LI DAN (2565) ศึกษาเรื่อง “กลวิธีการสร้างเรื่องและภาพสะท้อนสังคมไทยในภาพยนตร์โฆษณาประกันชีวิต” ไอรดา ชูรัตน์ (2565) ศึกษาเรื่อง “กระบวนการสร้างสรรค์และการเล่าเรื่องผ่านภาพยนตร์โฆษณาไทย ที่ได้รับการยกย่องในมาตรฐานระดับนานาชาติ COME BACK 2021” วิภาดา ผลสว่าง (2558) ศึกษาเรื่อง “ผลของรูปแบบการนำเสนอในภาพยนตร์โฆษณาผลิตภัณฑ์ความงามที่มีต่อความน่าเชื่อถือตัดสินใจซื้อของผู้ชม” และนพรุจ ต้นทัพไทย (2554) ศึกษาเรื่อง “สัญญะในภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์ที่มีเด็กเป็นตัวละครหลัก ส่วนการศึกษาเกี่ยวกับภาพลักษณ์ เช่น นฤมล กระจ่างโฉม (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาพลักษณ์และบทบาทของตัวละครเอกหญิงในนวนิยายของ กฤษณา อโศกสินที่นำเสนอเป็นละครโทรทัศน์ในปี พ.ศ. 2560-2561” ฐิติภา คูประเสริฐ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กลวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์ของบุคคลสาธารณะในการตอบคำถามของสื่อมวลชน: กรณีความขัดแย้ง”

การศึกษาเกี่ยวกับแม่ เช่น ปาลิตา ผลประดับเพ็ชร์ (2561) เรื่อง “ความเป็นแม่” ในหนังสือแนะนำการเตรียมความพร้อม” อุไร ไชยเสน (2561) เรื่อง “การประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ ของ “แม่ที่เบี่ยงเบน” และ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์ ”

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นและการค้นคว้างานวิจัยต่าง ๆ ผู้วิจัยพบว่ายังไม่มีผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับภาพลักษณ์ในภาพยนตร์โฆษณาวันแม่ ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะชาวต่างชาติที่กำลังศึกษาสาขาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง จึงสนใจศึกษากลวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์ในภาพยนตร์โฆษณาไทย เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้เผยแพร่ให้กับผู้ที่สนใจเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์ และปลูกฝังคุณค่าความกตัญญูแก่คนในสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์ของแม่ในภาพยนตร์โฆษณาวันแม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์ของแม่ในภาพยนตร์โฆษณาวันแม่ ผู้วิจัยใช้วิธีเอกสาร (Documentary Research) และการวิเคราะห์วิดีโอภาพยนตร์โฆษณา (Textual Analysis) โดยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. กลุ่มตัวอย่าง

ผลการสำรวจคลิปวิดีโอเกี่ยวกับโฆษณาวันแม่ที่เผยแพร่ผ่านช่องทางออนไลน์ พบว่า มีจำนวนทั้งสิ้น 105 คลิป ซึ่งเผยแพร่อยู่ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2553 ถึง พ.ศ. 2563 แบ่งเป็นคลิปจาก ไทยรัฐออนไลน์ จำนวน 5 คลิป บัญชีบน YouTube ของสบายดีชาแนล จำนวน 59 คลิป และ บัญชีของ Nickplus จำนวน 41 คลิป โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกเฉพาะคลิปที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งเผยแพร่อยู่ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2553 ถึง พ.ศ. 2563 ได้จำนวน 66 คลิป และค้นหาเพิ่มเติมจากช่วงปี พ.ศ. 2564 ถึง พ.ศ. 2568 อีกจำนวน 8 คลิป รวมคลิปที่ใช้ในการศึกษาทั้งสิ้น 74 คลิป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ วิดีโอภาพยนตร์โฆษณาวันแม่ ซึ่งเป็นสื่อที่ใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อศึกษากลวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์ความเป็นแม่

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 รวบรวมภาพยนตร์โฆษณาที่สอดแทรกเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับแม่จากสื่อออนไลน์ โดยใช้คำว่า “ภาพยนตร์โฆษณาเกี่ยวกับวันแม่” จากเว็บไซต์สืบค้น Google และ YouTube

3.2 คัดเลือกภาพยนตร์โฆษณาวันแม่ที่อยู่ในเกณฑ์การวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยจำนวน 74 เรื่อง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีนำเสนอภาพลักษณ์ของแม่ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปประเด็นสำคัญจากข้อมูลที่ใช้นำเสนอผลการศึกษา แบบพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า ภาพยนตร์โฆษณาวันแม่ใช้กลวิธีต่าง ๆ ในการนำเสนอภาพลักษณ์ของแม่ ได้แก่ การนำเสนอผ่านตัวละคร การนำเสนอผ่านโครงเรื่อง การนำเสนอผ่านฉาก และการนำเสนอผ่านการใช้ภาษาเพื่อโน้มน้าวใจ แม้จะมีวิธีเล่าเรื่องหลากหลาย แต่สรุปได้ว่าภาพลักษณ์ของแม่ที่ปรากฏมีความสอดคล้องและซ้ำกันในหลายมิติ คือ แม่เป็นผู้ที่เสียสละ อดทน ทุ่มเทอย่างไม่มีเงื่อนไข เปี่ยมด้วยความรัก ความห่วงใย และพร้อมยืนหยัดเพื่อดูแลและปกป้องลูกในทุกสถานการณ์ รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การนำเสนอผ่านตัวละคร

จากการศึกษาพบว่า ภาพยนตร์โฆษณาวันแม่มีการนำเสนอตัวละครแม่ในด้านการก้าวสู่ความเป็นแม่ โดยมีการถ่ายทอดเรื่องราวของตัวละครแม่ในหลากหลายบริบท เช่น แม่ที่ต้องเผชิญกับเหตุการณ์เลวร้ายอย่างการถูกข่มขืน และแม่เลี้ยงที่ไม่มีสายเลือดกับลูกโดยตรง รวมถึงแม่เลี้ยงที่เป็นเพศที่สาม และแม่วัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ตั้งแต่อายุยังน้อย นอกจากนี้ ยังมีการสะท้อนภาพลักษณ์ของแม่ผ่านหลากหลายอาชีพ อาทิ แม่บ้าน แม่ค้า พนักงานกวาดถนน ไปจนถึงพนักงานบัญชี ซึ่งมักเป็นตัวแทนของแม่ที่มีฐานะปานกลางถึงลำบาก ไม่ได้อยู่ในชนชั้นสูง ทั้งนี้ สะท้อนให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของแม่ว่าเป็นผู้ที่ทุ่มเท มีความอ่อนโยนแต่ก็เปี่ยมด้วยความเข้มแข็ง และเป็นผู้มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการดูแลและเลี้ยงดูลูกอย่างไม่ย่อท้อ ตัวอย่างดังนี้

ภูมิหลังของตัวละคร		ตัวอย่าง	ภาพลักษณ์ของแม่
อาชีพ	แม่บ้าน	เรื่อง *ถ้าใจเป็นแม่เราก็คือแม่* แม่ที่เป็นแม่บ้านรับจ้าง ผู้หญิงธรรมดาคนหนึ่งที่ทำงานหนักทำความสะอาดบ้านคนอื่น เพื่อส่งเสียลูกให้มีอนาคตที่ดี	ทุ่มเท มีความอ่อนโยน แต่ก็เปี่ยมด้วยความเข้มแข็ง
	แม่ค้า	เรื่อง *จะเลี้ยงลูกสักคน ต้องพร้อมแค่ไหน* แม่ทำอาชีพแม่ค้า ทุกเช้าแม่จะตื่นแต่เช้าไปซื้อของสดที่ตลาด กลับมาทำอาหารไปขาย กลางเย็นต้องไปรับลูกที่โรงเรียน และพอกลับถึงบ้าน แม่ก็ยังลงมือทำอาหารให้ลูกกิน	ขยัน อดทน และเข้มแข็ง
	พนักงานกวาดภาพถนน	*เรื่อง ลูกชายคนกวาดขยะ* แม่ประกอบอาชีพกวาดขยะในถนน แม่เคยถูกรถชนระหว่างทำงาน ตั้งแต่นั้นมาขาของเธอก็เจ็บทุกครั้งที่ต้องยืนนาน แต่เธอก็ยังทำงานไม่หยุด	อดทน เข้มแข็งและไม่ย่อท้อ
	พนักงานออฟฟิศ	เรื่อง *เรื่องจริงของแม่ที่ลูกไม่เคยรู้* แม่ทำงานหนักทั้งทำบัญชีและโอทีบ่อย แม้ลูกสาวบ่นว่าแม่เลิกงานดึก และไม่อยากให้แม่ไปประชุมผู้ปกครองเพราะรู้สึกอายที่แม่ไม่สวย แต่แท้จริงแม่เลือกใช้เงินไปจ่ายค่าเทอมลูกแทนการเสริมความงาม	อดทน เสียสละและไม่ย่อท้อ
ฐานะทางสังคม	แม่เป็นผู้ที่ใช้ชีวิตอย่างยากลำบาก	เรื่อง *แม่ที่ดีเป็นยังไง* แม่ไม่มีเงินซื้อของกินหรือจ่ายค่าบ้าน จนลูกขาดสารอาหาร แม่จึงขโมยนมเพื่อให้ลูกได้กิน	ผู้เสียสละ อดทน พร้อมทำทุกอย่างเพื่อลูก

ความสัมพันธ์แม่ลูก	แม่เลี้ยง	เรื่อง *ถ้าใจเป็นแม่เราก็คือแม่* แม่เป็นผู้ชายเพศที่สาม รับบทบาทแม่อย่างเต็มใจ แม้รู้สึกไม่มั่นใจและกลัวลูกถูกนินทา จึงไม่กล้าไปร่วมงานวันแม่	ห่วงใยลูกเสมอ ไม่ว่าจะอยู่ในเพศหรือสถานะใด แม่ยังคงเสียสละและปกป้องลูกด้วยหัวใจของความเป็นแม่อย่างแท้จริง
	การเป็นแม่โดยไม่ตั้งใจ	เรื่อง *ลูกที่ไม่รักดี จะทำหน้าที่ “แม่” คำนี้ ให้ดีที่สุด* เด็กหญิงตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ถูกสังคมรอบข้างนินทาและดูถูก แต่เธอตัดสินใจจะคลอดลูกและทำหน้าที่ “แม่” ให้ดีที่สุด	กล้าหาญ ความเสียสละและความรับผิดชอบ

2. การนำเสนอผ่านโครงเรื่อง

ภาพลักษณ์แม่นำเสนอผ่านองค์ประกอบของโครงเรื่องรวมทั้งหมด 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเปิดเรื่อง มี 2 วิธี คือ ใช้วิธีตั้งคำถาม เพื่อดึงความสนใจกับในรูปแบบสัมภาษณ์ และการเล่าเรื่องชีวิตประจำวันของแม่ เช่น การปลุกลูก เตรียมอาหาร ฯลฯ สะท้อนความขยัน อดทน เสียสละ และไม่ย่อท้อ 2) การสร้างความขัดแย้ง สามารถแบ่งลักษณะของความขัดแย้งได้เป็น 3 รูปแบบหลัก ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างแม่กับลูก สังคม และตัวเอง โดยสะท้อนให้เห็นถึงความรัก ความเสียสละ และความเข้มแข็งของแม่ แม้ในภาวะที่เจ็บปวดหรือถูกกดดัน 3) การคลี่คลายเรื่อง พบมี 2 ลักษณะหลัก ได้แก่ การคลี่คลายผ่านความรักและการคลี่คลายผ่านคุณธรรม แสดงให้เห็นว่าแม่คือผู้เมตตา เสียสละ เชื่อมั่นในตัวลูก และสนับสนุนเสมอ 4) การปิดเรื่อง พบรูปแบบของการปิดเรื่อง 3 ลักษณะหลัก ได้แก่ การปิดเรื่องแบบเศร้า แบบมีความสุข และเปิดให้คิดต่อ สะท้อนว่าแม่คือผู้เสียสละแม้จนวาระสุดท้าย เป็นผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จ และเป็นตัวแทนของความรักที่ลึกซึ้งและซับซ้อน สรุปดังนี้

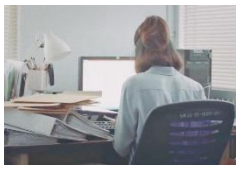
ขั้นตอนของโครงเรื่อง	ลักษณะสำคัญ	ตัวอย่าง	ภาพลักษณ์ของแม่
การเปิดเรื่อง	ตั้งคำถาม	เรื่อง *ลองพิสูจน์... คุณรักแม่มากแค่ไหน* ตั้งคำถามว่าลองพิสูจน์ว่ารักมากแค่ไหน	ขยัน อดทน เสียสละ และไม่ย่อท้อ
	บอกเล่าเรื่องประจำวัน	เรื่อง *อาชีพ...ที่ไม่เคยมีวันหยุด* แม่ต้องตื่นก่อนทุกคนและนอนทีหลังทุกวัน ทำหน้าที่อย่างไม่เคยมีวันหยุด	
ความขัดแย้ง	แม่ กับ ลูก	เรื่อง *สาวหลอกแม่ท้องพิสูจน์รักไม่มีเงื่อนไข* ลูกอยากได้คอมพิวเตอร์ แต่แม่ขอเก็บเงินไว้ใช้จ่ายจำเป็น ลูกเข้าใจผิดและทะเลาะกับแม่โดยไม่รู้ว่าแม่รับงานเพิ่มเพื่อเก็บเงินให้ สุดท้ายแม่ถูกรถชเสียชีวิต	อดทน เสียสละ และเข้มแข็ง
	แม่ กับ สังคม	เรื่อง *ผู้หญิงสวยที่สุดจากข้างใน* เจนเป็น นักศึกษาที่เก็บเด็กหญิงมาเลี้ยงเป็นลูก แม้จะถูกคนรอบข้างดูถูกและตั้งคำถาม แต่เธอก็ยืนยันทำหน้าที่แม่อย่างเต็มที่	
	แม่ กับ ตัวเอง	เรื่อง *หรือฉันเป็นแม่ที่แย่ที่สุด* ครูบอกว่าลูกไม่เหมาะเตะบอล แต่แม่ยังให้กำลังใจ แม้ในใจแม่จะรู้ว่าลูกอาจไม่มีพรสวรรค์แต่ก็เลือกหลอกลูกด้วยความรัก	
การคลี่คลายเรื่อง	ความรัก	เรื่อง *จากนี้ไปคุณจะมีโอกาสได้กอดแม่อีกกี่ครั้ง* ลูกเป็นเด็กพิเศษ แม้จะทำเรื่องง่าย ๆ อย่างการใส่เสื้อผ้าไม่ได้ และเมื่อทุกคนเลือกที่จะสละลูก แม่ยังคงยืนหยัดดูแลด้วยความหวังว่าลูกจะดีขึ้น	เมตตา เสียสละ เชื่อมั่นในลูก และสนับสนุนเสมอ

	คุณธรรม	เรื่อง *ที่ไม่หวาน เพราะมีเหตุผล แด่ทุกความรักที่ไม่หวานมาก* แม่ตั้งครรภ์เพราะถูกข่มขืน แต่แม่ตัดสินใจคลอดลูก	
การปิดเรื่อง	แบบเศร้าโศก	เรื่อง *ลมหายใจของแม่* แม่เสียชีวิต	เสียสละจนวาระสุดท้าย สนับสนุนเบื้องหลัง และบทบาทแม่ที่ซับซ้อน
	แบบมีความสุข	เรื่อง *นางรำ* ลูกสาวเต้นรำตั้งแต่เด็กเพราะว่ามีแม่ให้กำลังใจเสมอ สุดท้ายกลายเป็นนางรำ	
	แบบเปิดให้คิด	เรื่อง *พรุ่งนี้ไม่ได้มีสำหรับทุกคน* ลูกชายเล่าเรื่องกับแม่ปกติ แต่แม่ไม่ได้ขึ้นหน้าจอ สุดท้ายไม่ได้บอกตรง ๆ ว่าแม่เสียชีวิตหรือเปล่า	

3. การนำเสนอผ่านฉาก

จากการศึกษาพบว่า การนำเสนอผ่านฉากในภาพยนตร์โฆษณาวันแม่แบ่งเป็นฉากสถานที่และฉากเวลา โดยฉากสถานที่ เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน บ้าน ท้องถนน สถานที่ทำงาน แลละสถานที่จัดขึ้นเพื่อการสัมภาษณ์ ช่วยสร้างความสมจริงและสะท้อนบทบาทของแม่ที่อยู่เคียงข้างลูกในทุกช่วงชีวิต ส่วนฉากเวลา เช่น ฤดูฝน ช่วงเวลาของวัน และเทศกาลสำคัญ ใช้เน้นการเสียสละและความรักที่ต่อเนื่องของแม่ แสดงให้เห็นว่าไม่ว่าเวลาใดหรือสถานการณ์ไหน แม่ก็พร้อมมอบความรักและดูแลลูกอย่างไม่ย่อท้อ ดังนี้

ประเภทฉาก	รายละเอียด	ตัวอย่างรูปภาพ	ภาพลักษณ์ของแม่
ฉากสถานที่	โรงพยาบาล	 **ที่มา:** โฆษณาของบริษัท K SME. (2558). แม่คนหนึ่งจะดูแลลูกได้ขนาดไหน. ค้นคืนจาก YouTube	แม่ดูแลลูกสาวที่นอนป่วยมานานถึง 2 ปี สุดท้ายแม่ตายก่อนลูกสาวฟื้น สะท้อนแม่เป็นผู้เสียสละ อดทน และเข้มแข็ง
	โรงเรียน	 **ที่มา:** โฆษณาของบริษัทประกันชีวิต. (2558). ลูกชายคนกวาดขยะ. ค้นคืนจาก YouTube	วันหนึ่งครูให้วาดภาพในหัวข้อ “ซูเปอร์ฮีโร่ที่ฉันอยากเป็น” เด็กชายจึงวาดภาพ “ยอดมนุษย์ขยะ” ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจจากแม่ของเขาเอง สะท้อนแม่เป็นแบบอย่างของลูก อดทน และเข้มแข็ง
	บ้าน	 **ที่มา:** โฆษณาของบริษัท SANDEERICE. (2557). ทำไมแม่ต้องร้องไห้. ค้นคืนจาก YouTube	แม่คอยดูแลและอยู่เคียงข้างลูกในทุกช่วงเวลา สะท้อนแม่เป็นผู้ขยัน อดทน และเข้มแข็ง
	ท้องถนน	 **ที่มา:** โฆษณาของบริษัท CP BRANDTHAILAND. (2558). ทุกคำมีความหมาย. ค้นคืนจาก YouTube	เด็ดหญิงพลอยทะเลาะกับแม่ แล้วหนีออกจากบ้าน แม่เอารูปถ่ายของลูกไปตามหาลูกในริมถนน สะท้อนแม่เป็นผู้เปี่ยมด้วยความรักและความห่วงใย
	สถานที่ทำงาน		แม่ทำงานหนักเพื่อเลี้ยงลูก สะท้อนแม่เป็นผู้ขยัน อดทน

		 ที่มา: โฆษณาของบริษัท 7ELEVEN THAILAND. (2561). เพื่อลูกแม่ยิ้มได้เสมอ. ค้นคืนจาก YouTube	
	สถานที่จัดขึ้นเพื่อการสัมภาษณ์	 **ที่มา:** โฆษณาของบริษัท KNORR. (2568). เมื่อปิ่นโตออกจากเดินทาง. ค้นคืนจาก YouTube	สัมภาษณ์จากเรื่องจริง สภาพบ้านจริง ทำให้รู้สึกอบอุ่น ใกล้ชิด ทำให้บรรยากาศดูอบอุ่น ใกล้ชิด สะท้อนภาพแม่ว่าเป็นผู้ดูแลบ้านอย่างดี เอาใจใส่ในรายละเอียด และสร้างความอบอุ่นให้กับคนในครอบครัว
ฉากเวลา	ฤดูฝน	 **ที่มา:** โฆษณาของบริษัท NESTLE. (2562). จะเลี้ยงลูกสักคน ต้องพร้อมแค่ไหน. ค้นคืนจาก YouTube	ตอนที่ฝนตกแม่ไปรับลูกที่โรงเรียน แม่ถอดรองเท้ากันฝนให้ลูก สะท้อนแม่เป็นผู้เสียสละ อดทน
	ช่วงเวลาของวัน	 **ที่มา:** โฆษณาของบริษัทโฟร์โมสต์. (2564). อย่าลืมคนที่คิดถึงเราที่สุด. ค้นคืนจาก https://web.facebook.com/yesteryeartunes/videos/205705864855149/	แม่ส่งข้อความไลน์ทักทายลูกสาวเป็นประจำทุกช่วงเวลา แม้ลูกจะยุ่งหรือตอบช้าหรือบางครั้งลืมตอบ สะท้อนถึงความรักและความอดทนของแม่ที่มีต่อลูกอย่างไม่มีเงื่อนไข

	เทศกาลสำคัญ	 **ที่มา:** โฆษณาของบริษัท FOREMOST. (2558). อย่าลืมคนที่คิดถึงเราที่สุด. ค้นคืนจาก YouTube	ในวันสงกรานต์ ลูกชายโทรมาแจ้งกับแม่ว่า ปีนี้จะไม่สามารถกลับบ้านสีหน้าและแววตาของแม่แสดงความผิดหวังอย่างชัดเจน สะท้อนแม่เป็นผู้ที่เต็มเปี่ยมด้วยความรัก อดทน แม้จะผิดหวัง ก็ยังให้อภัยและเฝ้ารอลูกเสมอ

4. การนำเสนอผ่านการใช้ภาษาเพื่อโน้มน้าวใจ

จากการศึกษาพบว่า การนำเสนอผ่านการใช้ภาษาเพื่อโน้มน้าวใจในภาพยนตร์โฆษณาวันแม่มี 2 ประเภทหลัก ได้แก่ คำที่เกี่ยวกับความรักของแม่ และคำถามเชิงวาทศิลป์ สะท้อนให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของแม่คือผู้เปี่ยมด้วยความรัก ความห่วงใย และความผูกพันอันแน่นแฟ้นกับลูก แม่เป็นผู้ที่ใช้ถ้อยคำเรียบง่ายแต่มีพลังในการปลอบโยน สั่งสอน และเตือนสติลูกอยู่เสมอ ไม่ว่าจะในยามทุกข์หรือยามสุข แม่ยังคงเป็นที่พึ่งทางอารมณ์และเป็นศูนย์กลางของความอบอุ่นในครอบครัว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ลักษณะการใช้ภาษา	ประเภทถ้อยคำ	ตัวอย่าง	ภาพลักษณ์ของแม่
คำที่เกี่ยวกับความรักของแม่	คำสอนของแม่	เรื่อง *มนุษย์ป้าที่เรียกว่าแม่* แม่สอนลูกว่า “โตขึ้นอย่าทำพฤติกรรมแบบนี้ คนที่ใจร้อนและไม่มีมารยาทในการขับรถ แสดงถึงการขาดวุฒิภาวะและการศึกษาในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น”	ความรัก ความห่วงใย และสนับสนุนลูกเสมอ
	คำพูดที่ใช้ในชีวิตประจำวันของแม่	เรื่อง *ความจริงของคนต่าง GEN* เวลาลูกผลการสอบคัดเลือกไม่ผ่าน แม่จะบอกลูกว่า “กินอะไรอร่อย ๆ หน่อยลูก ลูกแม่เก่งทุกอย่าง จะเรียนที่ไหนก็ได้”	
คำถามเชิงวาทศิลป์	กระตุ้นให้ลูกคิดถึงคุณค่าของแม่	เรื่อง *ของขวัญวันแม่ที่ดีที่สุด...* ผู้สัมภาษณ์ถามลูกว่า “แม่เป็นคนยังไง” แล้วลูกตอบว่า “แม่เป็นคนเข้มแข็ง พูดเก่ง ใจดี และมีน้ำใจ”	ความรัก ความห่วงใย และใช้

	แสดงความรักและความห่วงใยของแม่	เรื่อง *ทุกคำที่ไม่มีใครทำแทนได้* แม่โทรมาถามลูกว่า “ลูกจะกลับบ้านหรือยัง จะกลับบ้านกินข้าวไหม”	ถ้อยคำเรียบง่ายแต่มีพลัง

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์ของแม่ในภาพยนตร์โฆษณาวันแม่ พบว่า ภาพยนตร์โฆษณาวันแม่ใช้กลวิธี 4 ประการในการนำเสนอภาพลักษณ์ของแม่ ได้แก่ ตัวละคร โครงเรื่อง ฉาก และภาษา ซึ่งล้วนสะท้อนภาพลักษณ์ของแม่ว่าเป็นผู้หญิงที่แข็งแกร่ง อดทน ทุ่มเท และเสียสละเพื่อลูกโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค โดยผลการศึกษาดังกล่าวมีประเด็นที่เด่นชัดและน่าสนใจ คือ การนำเสนอผ่านฉาก ซึ่งใกล้ชิดกับชีวิตประจำวันของผู้หญิงเป็นหลัก เช่น บ้าน โรงเรียน โรงพยาบาล และสถานที่ทำงาน โดยฉากเหล่านี้สะท้อนบทบาทหลักของแม่ในฐานะผู้ดูแลครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับค่านิยมทางสังคมไทยที่มองว่าหน้าที่หลักของผู้หญิงคือการอยู่บ้าน เลี้ยงลูก ดูแลสามี และแบกรับภาระในครัวเรือน ฉากในนวนิยายไม่เพียงบอกสถานที่หรือช่วงเวลาเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศ สื่ออารมณ์ สะท้อนแนวคิด และสนับสนุนเนื้อเรื่องให้สมจริงและน่าสนใจ โดยผู้เขียนเลือกใช้รายละเอียดต่าง ๆ อย่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสาระของเรื่อง (รัชนีกร รัชตกรตระกูล, 2549: 19) นอกจากนี้ ภาพลักษณ์ของแม่ในโฆษณาจำนวนมากยังแสดงให้เห็นว่าแม่ต้องเผชิญกับความยากลำบากทางเศรษฐกิจ เช่น ฐานะยากจน ไม่มีเงินพอเลี้ยงลูก หรือทำงานหนักเพื่อแลกกับรายได้เพียงเล็กน้อย ซึ่งตอกย้ำภาพจำของแม่ผู้เสียสละที่ต้องทนเหนื่อย อดทน และแบกรับภาระทั้งหมดของครอบครัวไว้คนเดียว โดยไม่ได้รับการช่วยเหลือหรือการยอมรับอย่างเพียงพอจากสังคม สะท้อนถึงมุมมองของสื่อที่ยังคงยึดถือกรอบบทบาทของความเป็นแม่แบบดั้งเดิม ในขณะเดียวกันก็ช่วยตอกย้ำคุณค่าของแม่ในฐานะผู้ให้ที่ไม่มีเงื่อนไข ทั้งในด้านความรัก ความห่วงใย ความอดทน และความเสียสละ แม้ต้องแลกด้วยสุขภาพ ความฝัน หรือแม้แต่ชีวิตของตนเองก็ตาม สอดคล้องกับความเป็นแม่ถูกยกย่องผ่านความรักและการเสียสละอันยิ่งใหญ่ โดยไม่จำเป็นต้องพิสูจน์หรือแสดงออกอย่างโจ่งแจ้ง เพราะถือเป็นสิ่งที่ฝังรากลึกในค่านิยมของสังคมไทยอยู่แล้ว ขณะเดียวกันวรรณกรรมไทยที่ว่าด้วยความเป็นแม่ก็ได้แสดงถึงการตั้งคำถามและวิพากษ์อุดมการณ์ดั้งเดิม โดยสะท้อนความเปลี่ยนแปลงของค่านิยมในแต่ละยุคสมัยผ่านเนื้อเรื่องและตัวละครแม่ (พรธาดา สุวัธนวนิช, 2550: 9)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษา พบว่า ภาพยนตร์โฆษณาวันแม่ใช้กลวิธีในการนำเสนอภาพลักษณ์ของแม่ 4 วิธีหลัก ได้แก่ การนำเสนอผ่านตัวละคร โครงเรื่อง ฉาก และภาษา ซึ่งสะท้อนให้เห็นภาพลักษณ์ของแม่ว่าเป็นผู้ที่เข้มแข็ง ทุ่มเท มีความเสียสละ และไม่ท้อแท้ แม้ว่าวิธีการเหล่านี้จะแตกต่างกัน แต่ล้วนส่งผลให้มองเห็นคุณลักษณะของแม่ในแบบเดียวกัน คือ เป็นผู้หญิงที่แข็งแกร่ง อดทน ทุ่มเท และพร้อมเสียสละเพื่อลูก โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

จากการวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์ของแม่ในภาพยนตร์โฆษณาวันแม่ มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับคนและสังคม

1.1 ควรนำผลที่ได้จากการศึกษาเผยแพร่ให้กับผู้มีสนใจที่จะศึกษากลวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์ของตัวละครในภาพยนตร์โฆษณา

1.2 ควรนำผลที่ได้จากการศึกษาเผยแพร่ให้กับผู้บุคคลในสังคมทั่วไป เพื่อสร้างความตระหนักรู้ถึงบทบาทและภาพลักษณ์ของแม่ อีกทั้งปลูกฝังคุณค่าความกตัญญูต่อบุพการี

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการใช้กลวิธีทางภาษา เช่น บทสนทนา หรือคำบรรยาย ที่ใช้ในการสร้างภาพลักษณ์ของแม่ในภาพยนตร์โฆษณา เพื่อวิเคราะห์ว่าภาษามีบทบาทอย่างไรในการสื่อสารอารมณ์และคุณค่าทางสังคม

2.2 ควรเปรียบเทียบกลวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์ของแม่ในภาพยนตร์โฆษณากับการนำเสนอ “พ่อ” หรือ “บุคคลในครอบครัวอื่น ๆ” เพื่อดูความแตกต่างของภาพลักษณ์และบทบาทที่สื่อสร้างขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ฐิติภา คูประเสริฐ. (2560). กลวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์ของบุคคลสาธารณะในการตอบคำถามของสื่อมวลชน: กรณีความขัดแย้ง. ใน อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นพรุจ ต้นทัพไทย. (2554). การวิเคราะห์สัญญะในภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์ที่มีเด็กเป็นตัวละครหลัก. ใน ปริญญานิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

นฤมล กระจ่างโฉม. (2563). ภาพลักษณ์และบทบาทของตัวละครหญิงในนวนิยายของ กฤษณา อโศกสิน ที่นำเสนอเป็นละครโทรทัศน์ในปี พ.ศ. 2560-2561. ใน ศิลปศาตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

ปาลิตา ผลประดับเพ็ชร์. (2561). “ความเป็นแม่” ในหนังสือแนะนำการเตรียมความพร้อม. วารสารมนุษย์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 15(2), 45-57.

พรธาดา สุวัธนวนิช. (2550). ผู้หญิงกับบทบาทความเป็นแม่ในนวนิยายตั้งแต่พ.ศ. 2510-2546. ใน ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พัฒนา ฉินนะโสต. (2560). การศึกษาการถ่ายภาพยนตร์แบบเส้น 180 องศา กรณีศึกษา: ภาพยนตร์โฆษณารณรงค์ป้องกันโรคออฟฟิศซินโดรม. ใน ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

รัชนีกร รัชตกรตระกูล. (2549). ฉากในจินตนิยายของแก้วเก้า. ใน ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิภาดา ผลสว่าง. (2558). ผลของรูปแบบการนำเสนอในภาพยนตร์โฆษณาผลิตภัณฑ์ความงามที่มีต่อความน่าเชื่อถือและการตัดสินใจซื้อของผู้ชม. ใน ปริญญานิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสรี วงษ์มณฑา. (2541). การโฆษณาเชิงปฏิบัตร. กรุงเทพมหานคร: บริษัท A.N. การพิมพ์.

อุไร ไชยเสน. (2561). การประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ ของ “แม่ที่เบี่ยงเบน” และ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์. วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิตย์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 12(1), 43-76.

เอกลาภ เกิดแก้ว. (2554). การศึกษากระบวนการเซ็นเซอร์ภาพยนตร์โฆษณาทางสื่อโทรทัศน์ กรณีศึกษา: สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7. ใน ปริญญานิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

ไอรดา ชูรัตน์. (2565). กระบวนการสร้างสรรค์และการเล่าเรื่องผ่านภาพยนตร์โฆษณาไทยที่ได้รับการยกย่องในมาตรฐานระดับนานาชาติ COME BACK 2021. ใน ปริญญานิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

7ELEVEN THAILAND. (2561). เพื่อลูกแม่ยิ้มได้เสมอ. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2568 จาก https://www.youtube.com/watch?v=vHizq9lOk5o.

AIS. (2557). นางรำ. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2568 จาก https://www.youtube.com/watch?v=TssU_iQA0Bg.

_____. (2559). มนุษย์ป้าที่เรียกว่าแม่. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2568 จาก https://www.youtube.com/watch?v=5uLqmzbu-UI.

BANGKOK BANK. (2558). ลองพิสูจน์... คุณรักแม่มากแคไหนแม่. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2568 จาก https://www.youtube.com/watch?v=lws5bmXfXXQ&t=3s.

CASANO. (2559). พรุ่งนี้ไม่ได้มีสำหรับทุกคน. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2568 จาก https://www.youtube.com/watch?v=Cyk7v-owc2Y&t=115s.

CP BRAND. (2559). ทุกคำที่ไม่มีใครทำแทนได้. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2568 จาก https://www.youtube.com/watch?v=8KH4sX3wsXQ.

CP BRANDTHAILAND. (2558). ทุกคำมีความหมาย. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2568 จาก https://www.youtube.com/watch?v=1MG8KeZIuO4.

DMC Studio. (2557). ลมหายใจของแม่. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2568 จาก https://www.youtube.com/watch?v=shhG161PUnU.

DTAC. (2559). ของขวัญวันแม่ที่ดีที่สุด... . เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2568 จาก https://www.youtube.com/watch?v=e-G-DqqiFf4&t=24s.

FOREMOST. (2558). อย่าลืมคนที่คิดถึงเราที่สุด. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2568 จาก https://www.facebook.com/yesteryeartunes/videos.

ICHITAN. (2561). ที่ไม่หวาน เพราะมีเหตุผล แด่ทุกความรักที่ไม่หวานมาก. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2568 จาก https://www.youtube.com/watch?v=VXw6RIwn4eY.

JENITA THAILAND. (2562). ความลับของแม่. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2568 จาก https://www.youtube.com/watch?v=zHvzXAgvLH4.

JOHNSONS. (2562). ถ้าใจเป็นแม่เราก็คือแม่. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2568 จาก https://www.youtube.com/watch?v=yB6ywrywtIc.

K SME. (2558). แม่คนหนึ่งจะดูแลลูกได้ขนาดไหน. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2568 จาก https://www.youtube.com/watch?v=LsSAX1Yk6jA&t=38s.

KNORR. (2568). เมื่อปิ่นโตออกจากเดินทาง. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2568 จาก https://www.youtube.com/watch?v=D-GBbl8_vZQ&t=78s.

KRUNGTHAI. (2563). แม่ที่ดีเป็นยังไง. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2568 จาก https://www.youtube.com/watch?v=QvWgjd2okhk.

LI DAN. (2565). กลวิธีการสร้างเรื่องและภาพสะท้อนสังคมไทยในภาพยนตร์โฆษณาไทยประกันชีวิต. ใน ศิลปศาตรมหาบัณฑิต สาขาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

LIKE COM. (2557). สวยที่สุดจากข้างใน. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2568 จาก https://www.youtube.com/watch?v=5oG_sn2B5Hc&t=187s.

_____. (2563). ความจริงของคนต่าง GEN. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2568 จาก https://www.youtube.com/watch?v=5EFH7m3uzhw&t=12s.

MILO. (2558). หรือฉันเป็นแม่ที่แย่ที่สุด. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2568 จาก https://www.youtube.com/watch?v=Fmtw2sJEdhA.

NANYY. (2562). ลูกที่ไม่รักดี จะทำหน้าที่ “แม่” คำนี้ ให้ดีที่สุด. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2568 จาก https://www.youtube.com/watch?v=OaAodUo8Hgl.

NESTLE. (2562). จะเลี้ยงลูกสักคน ต้องพร้อมแค่ไหน. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2568 จาก youtube.com/watch?v=DDYmzjdXo0U&t=23.

PANTIP. (2562). จากนี้ไปคุณจะมีโอกาสได้กอดแม่อีกกี่ครั้ง. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2568 จาก https://www.youtube.com/watch?v=xRck5Mm49Uc.

SANDEERICE. (2557). ทำไมแม่ต้องร้องไห้. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2568 จาก https://www.youtube.com/watch?v=dxTYjrUpnHg.

THAIRATH. (2559). สาวหลอกแม่ท้องพิสูจน์รักไม่มีเงื่อนไข. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2568 จาก https://www.youtube.com/watch?v=xS5Zu8GFhbY&rco=1.

ประกันชีวิต. (2558). ลูกชายคนกวาดขยะ. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2568 จาก https://www.youtube.com/watch?v=oujqv98ZsZM.

_____. (2558). ลูกชายคนกวาดขยะไหน. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2568 จาก YouTube.

โมสต์. (2564). อย่าลืมคนที่คิดถึงเราที่สุด. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2568 จาก https://web.facebook.com/yesteryeartunes/videos/205705864855149/.

การลดอัตราการลาออกกลางคันของนักศึกษาสถาบันอาชีวศึกษาในเขตพื้นที่เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้*

REDUCING THE DROPOUT RATE OF VOCATIONAL EDUCATION STUDENTS IN THE SPECIAL AREA OF SOUTHERN BORDER PROVINCES

ปัญจา ชูช่วย[1], ณรงค์ศักดิ์ รอบคอบ[2], อภินันท์ สิริรัตนจิตต์[3] และ จิรวัฒน์ นนทิการ[4]

Punja Chuchuay[1], Narongsak Robkob[2], Aphinant Siriratanajit[3] and Jirawat Nontikarn[4]

[1] มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

[1]Suratthani Rajabhat University, Thailand

[2]มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

[2]Prince of Songkla University, Pattani Campus, Thailand

[3]มหาวิทยาลัยทักษิณ

[3]Thaksin University, Thailand

[4]มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

[4]Hat Yai University, Thailand

Corresponding Author's Email: punja.chu@sru.ac.th

วันที่รับบทความ : 31 พฤษภาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 22 มิถุนายน 2568; วันตอบรับบทความ : 24 มิถุนายน 2568

Received 31 May 2025; Revised 22 June 2025; Accepted 24 June 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยการออกกลางคันของนักศึกษา 2. เพื่อหาแนวทางป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษา 3. เพื่อหารูปแบบการป้องกันการออกกลางคัน ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร ครู บุคลากรสถาบันอาชีวศึกษา นักศึกษาที่

Citation:

* ปัญจา ชูช่วย, ณรงค์ศักดิ์ รอบคอบ, อภินันท์ สิริรัตนจิตต์ และ จิรวัฒน์ นนทิการ. (2568). การลดอัตราการลาออกกลางคันของนักศึกษาสถาบันอาชีวศึกษาในเขตพื้นที่เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 109-122.

Punja Chuchuay, Narongsak Robkob, Aphinant Siriratanajit and Jirawat Nontikarn. (2025). Reducing The Dropout Rate Of Vocational Education Students In The Special Area Of Southern Border Provinces. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 109-122.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ลาออกกลางคัน และผู้ปกครอง จำนวน 180 คน ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง มีค่าความสอดคล้องตั้งแต่ .67-1.00 มีค่าความเหมาะสมตั้งแต่ 4.25-4.50 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยการออกกลางคัน ประกอบด้วย

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ การขาดความรู้พื้นฐาน การอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ การขาดวินัยและความรับผิดชอบ การเรียนสาขาที่ไม่ตรงกับความต้องการ

1.2 ปัจจัยด้านสถานศึกษา ได้แก่ ขาดระบบการดูแลที่มีประสิทธิภาพ ขาดการดูแลช่วยเหลือและติดตามผู้เรียน ขาดการประสานงานระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง

1.3 ปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ ครอบครัวยากจน พ่อแม่แยกทางกัน พ่อแม่ไม่ให้ความสำคัญกับการเรียน

2. แนวทางป้องกันการออกกลางคันของผู้เรียน ได้แก่

2.1 การสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือในการดูแลช่วยเหลือ ติดตามนักศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2.2 การประเมินภาวะความเสี่ยงอย่างจริงจัง

2.3 กำหนดมาตรการช่วยเหลือเร่งด่วน

2.4 การสนับสนุนด้านอาชีพแก่นักศึกษา

3. รูปแบบการป้องกันการออกกลางคันจากการคัดกรองนักศึกษาเป็นกลุ่มตามลักษณะของความเสี่ยง การใช้มาตรการป้องกันและช่วยเหลือนักศึกษาแต่ละกลุ่ม การใช้ระบบเทคโนโลยีในการติดตามและการรายงานข้อมูลความเสี่ยงของนักศึกษาแต่ละคนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ การให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ และการแก้ปัญหานักศึกษาที่อยู่ในภาวะเสี่ยงออกกลางคัน

คำสำคัญ: การลดอัตรา, ออกกลางคัน, สถาบันอาชีวศึกษา

Abstract

This study aimed to 1. analyze the factors contributing to student dropout, 2. identify effective methods for preventing dropout, and 3. develop a model for dropout prevention. Conducted by purposive sampling, this qualitative research involved 180 participants, including administrators, teachers, vocational education personnel, former students who had dropped out, and parents. Data was collected

through structured interviews with consistency values ranging from 0.67 to 1.00 and appropriateness ratings between 4.25 and 4.50 and was analyzed by content analysis. The research revealed the following findings.

1. Dropout factors consisted of 1.1 the personal factors, including insufficient foundational academic skills, illiteracy, low levels of discipline and responsibility, and enrollment in inappropriate academic programs; 1.2 educational institution factors, including the absence of an effective student support system, inadequate care and follow-up, and poor coordination between educational institutions and families; and 1.3 family factors, including economic hardship, parental separation, and limited parental emphasis on education.

2. Guidelines for dropout prevention included 2.1 establishing collaborative support networks for student care and systematic monitoring, 2.2 conducting comprehensive assessments of risk factors, 2.3 implementing urgent intervention measures, and 2.4 offering career guidance and support.

3. The dropout prevention model included screening students based on risk characteristics, implementing targeted interventions for each group, employing technology to monitor and share risk data, and engaging community networks to provide comprehensive support for students at risk of dropping out.

Keywords: Reducing the rate, dropout, Vocational education institutions

บทนำ

การจัดการศึกษาอาชีวศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อผลิตกำลังคนด้านอาชีวศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยมีสถาบันอาชีวศึกษาเป็นองค์กรหลักในการผลิตกำลังคนด้านวิชาชีพที่หลากหลาย ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพตามความต้องการกำลังคนของพื้นที่ได้ แต่ปัจจุบันการพัฒนากำลังคนสายอาชีวศึกษาประสบปัญหาผู้เรียนสายอาชีพมีจำนวนน้อยลง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553) เนื่องจากนโยบายภาครัฐเน้นการส่งเสริมการศึกษาในสายสามัญเพื่อเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษา ทำให้ผู้เรียนมีค่านิยมในการเรียนในสถาบันอุดมศึกษาเพิ่มขึ้น ประกอบกับภาพลักษณ์การใช้ความรุนแรง การทะเลาะวิวาทของผู้เรียนอาชีวศึกษาส่งผลต่อทัศนคติของผู้ปกครองและสังคม ทำให้ผู้เรียนอาชีวศึกษามีแนวโน้มลดลง นอกจากนี้

การออกกลางคันนับเป็นปัญหาสำคัญต่อการจัดการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาของประเทศที่ต้องดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังและเร่งด่วน ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาการออกกลางคันทำให้เกิดความสูญเปล่าทางการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2556) รายงานผลการสำรวจการลาออกกลางคันของนักศึกษาสถาบันอาชีวศึกษา พบว่า นักเรียนที่เข้าเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพปี 1 ในปีการศึกษา 2554 เมื่อถึงชั้นปีที่ 3 (ปีการศึกษา 2556) ออกกลางคันรวม 76,441 คน ปีการศึกษา 2557 ออกกลางคันรวม 75,608 คน และปีการศึกษา 2558 ออกกลางคันรวม 61,898 คน จากสถิติข้อมูลการลาออกกลางคัน พบว่า ผู้เรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปี 1 ออกกลางคันมากกว่าประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปี 2 และอัตราออกกลางคันของสถาบันอาชีวศึกษาเอกชนสูงมากกว่าของภาครัฐ ด้วยเหตุผลปัจจัยหลายประการ เช่น การอาชีวศึกษาเป็นสิ่งที่ไม่ชอบ พ่อไม่มีเงินส่งเสีย ไม่สามารถกู้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาได้จึงขอลาออกกลางคัน (มติชนออนไลน์, 2559) ซึ่งปัญหาดังกล่าวถือว่าเป็นความสูญเปล่าทางการศึกษา เนื่องจากไม่สามารถผลิตนักศึกษาได้ตามเป้าหมาย เป็นการสูญเสียทรัพยากรที่มีคุณค่าส่งผลกระทบด้านเศรษฐกิจของประเทศ สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายไปอย่างไม่ได้รับประโยชน์ที่คุ้มค่า (เอกบุตร อยู่สุข, 2550 ; บุญโชติ ชำนาญ และอุไรรัก ดรุณวรรณ, 2554)

การออกกลางคันของผู้เรียนจำนวนมากในพื้นที่พิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้ มีปัญหาด้านเนื่องมาจากปัจจัยหลายประการ รวมถึงผลกระทบของเหตุการณ์ความไม่สงบ (นุรซีตา เพอแสละและคณะ, 2558) และการศึกษาของประสิทธิ์ อังกินันทน์และรัชนีพร สุขเกษม (2556) และอุทัย ลือสกุล (2553) จากการศึกษาการออกกลางคันของนักศึกษาอาชีวศึกษาในพื้นที่อื่นของประเทศ พบว่า มีปัญหามาจากสถานศึกษา สภาพแวดล้อม ครอบครัว ครูผู้สอน ผู้เรียน

จากสาเหตุและข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้นคณะผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นของแก้ไขปัญหาเนื่องจากยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับการลาออกกลางคันของนักศึกษาสถาบันอาชีวศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงสนใจศึกษาการลดอัตราการลาออกกลางคันของเยาวชนสถาบันอาชีวศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ เพื่อให้ได้นำข้อมูลเชิงลึกจากการวิจัยที่ได้จากนักศึกษาที่ลาออกจริง และนำข้อมูลที่ได้ไปเสนอแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักศึกษาของสถาบันอาชีวศึกษาในพื้นที่เพื่อลดจำนวนการออกกลางคันของผู้เรียนในสถาบันอาชีวศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยในการออกกลางคันของนักศึกษาสถาบันอาชีวศึกษาในเขตพื้นที่เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้

2. เพื่อหาแนวทางป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษาสถาบันอาชีวศึกษาในเขตพื้นที่เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้

3. เพื่อหารูปแบบการป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษาสถาบันอาชีวศึกษาในเขตพื้นที่เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้

การทบททวนวรรณกรรม

1. ความหมายของการออกกลางคัน

การออกกลางคัน หมายถึง การที่นักศึกษาต้องออกจากระบบโรงเรียนก่อนสำเร็จการศึกษาตามเกณฑ์ที่หลักสูตรกำหนด เช่น ผลการเรียนไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนด การไม่ลงทะเบียนเรียน การขาดเรียนเกินกว่าเกณฑ์ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นเพราะสาเหตุใดจะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม ไม่นับรวมการย้ายสถานศึกษาอันเนื่องมาจากการย้ายถิ่นฐานตามบิดา มารดาหรือผู้ปกครอง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553; เอกบุตร อยู่สุข, 2550)

2. สาเหตุของการออกกลางคัน

สาเหตุการที่สำคัญอันทำให้นักศึกษาออกกลางคันมีปัจจัยต่างๆ (เอกบุตร อยู่สุข, 2550: 34-35; ประสิทธิ์ อังกินันทน์และรัชนีพร สุขเกษม,2556; ตรีภูมิ เพชรศักดาสิริและสุวิมล ว่องวาณิช, 2554) มีดังนี้

1) ด้านครอบครัว ได้แก่ รายได้ของพ่อแม่/ผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของพ่อ อาชีพของพ่อ อาชีพของแม่ ปัญหาความยากจน ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวบิดามารดาแยกกันอยู่หรือบิดามารดาทะเลาะกัน บิดามารดาขาดความเอาใจใส่นักศึกษา ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา สนับสนุนให้นักศึกษาขาดเรียน ไปเที่ยวหรือไปมั่วสุมการพนัน บิดา-มารดามีอาชีพเร่ร่อน

2) ด้านครู/โรงเรียน เช่น ครูไม่ได้ไปเยี่ยมบ้านนักเรียน ครูไม่รับฟังปัญหาและให้คำปรึกษา ปัญหาความไม่แช่มแจ้งของเนื้อหาวิชาในหลักสูตร ครูไม่ตั้งใจสอนและไม่มีการพัฒนาตน ครูขาดความรู้และทักษะการสอน ครูจัดการเรียนการสอนเร็วเกินไป วิธีการสอนไม่น่าสนใจ ครูขาดความรู้และทักษะการสอน ไม่สนใจนักศึกษาเป็นรายบุคคล การเข้มงวดในเรื่องการมอบหมายงาน ขาดการให้คำปรึกษาแนะนำและการดูแลผู้เรียน

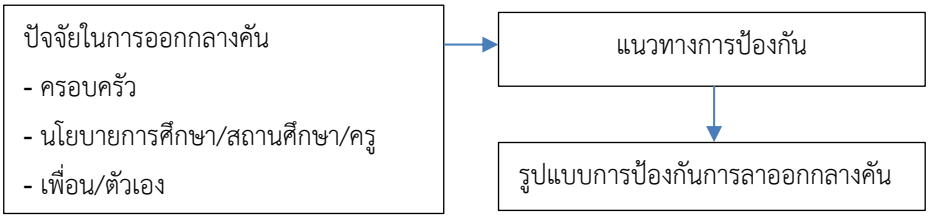
3) ด้านนักเรียน ประกอบด้วย ขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและการควบคุมตนเองไม่ได้ ขาดเรียนบ่อยจนเป็นนิสัย มองไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา การลักขโมยง ปัญหายาเสพติด การรายงานผลรายชื่อนักเรียนกับตัวคนไม่สอดคล้องกัน

4) ด้านเพื่อน ได้แก่ เพื่อนเสเพล เพื่อนเกเร ชักชวนไปหมกมุ่นกับอบายมุขต่างๆ ติดยาเสพติด เล่นการพนัน ไม่มีเวลาเรียน ทะเลาะกันยกพวกตีกัน

3. แนวทางการแก้ปัญหาการออกกลางคัน

แนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษากลุ่มเสี่ยง (ธัญญ์พิชชา ท้วมทับหยกแก้ว กมลวรเดช และสุกัญญา รุจิเมธาภาส, 2563; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553) มีดังนี้ 1. สถานศึกษาควรเน้นนโยบายให้ครูที่ปรึกษาดูแลนักศึกษาอย่างจริงจัง และเน้นการติดตามดูแลนักเรียนกลุ่มเสี่ยงอย่างใกล้ชิดโดยครูที่ปรึกษา 2) สถานศึกษาควรมีมาตรการที่จริงจังและชัดเจนกับการแก้กิจกรรมเพื่อให้นักศึกษาไม่กล้าติด กิจกรรมอีก เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงผลที่จะได้รับ 3) นำเทคโนโลยีมาใช้ในการควบคุมการ จัดระบบการเก็บข้อมูล และติดตามการเข้าร่วมกิจกรรมและการเรียนที่เป็นปัจจุบัน 2. ด้านครอบครัว ประเด็นหัวข้อ รายได้ของครอบครัวไม่เพียงพอ และต้องช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพ และความไม่พร้อมด้านฐานะทางครอบครัว ขาดผู้สนับสนุน/ขาด ผู้รับผิดชอบส่งเสียค่าใช้จ่ายในการเรียน มีดังนี้ 1) สถานศึกษา งานแนะแนว และครูที่ปรึกษาต้องร่วมมือกันเพื่อส่งเสริมการหารายได้พิเศษหลังเลิกเรียน และระหว่างเรียน จากการฝึกทักษะวิชาชีพที่เรียน หรือจัดทำกิจกรรมการหารายได้ระหว่างเรียนภายใต้การนิเทศ 2) สถานศึกษา งานแนะแนว และครูที่ปรึกษาต้องร่วมมือกันเพื่อหาพิจารณาหาทุนการศึกษา ให้กับนักศึกษา หรือจัดหาระดมทุนการศึกษาให้กับนักศึกษา 3. ด้านสถานศึกษา ประเด็นหัวข้อ กฎ ระเบียบข้อบังคับของวิทยาลัย เคร่งครัดเกินไปปฏิบัติได้ยาก มีดังนี้ 1) สถานศึกษา ฝ่ายปกครองควรสร้างความเข้าใจ ระหว่างผู้เรียนกับผู้ปกครอง ชุมชน ให้มีความตระหนักและเน้นให้เห็นถึงความสำคัญและแนว ปฏิบัติร่วมกันเกี่ยวกับกฎระเบียบข้อบังคับของวิทยาลัย และสร้างทัศนคติ การยอมรับ กฎระเบียบของสังคม 2) กฎระเบียบบางข้อควรเกิดจากการมีส่วนร่วมทุกฝ่ายหรือให้นักเรียนมี ส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับและแนวปฏิบัติที่สามารถยอมได้จากทุก ๆ ฝ่าย 4. ด้านครูที่ปรึกษา/ครูผู้สน ประเด็นหัวข้อ การติดตาม ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา การออกเยี่ยมบ้าน และดูแลช่วยเหลือให้กับนักศึกษามีน้อยไป มีดังนี้ 1) ติดตามผู้เรียนและติดต่อผู้ปกครอง โดยใช้เทคโนโลยี เช่น ใช้ line, facebook เป็นต้น 2) ให้คำปรึกษานักเรียนได้ทุกเรื่องและใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาอย่างรวดเร็ว 3) ประสานงาน กับผู้ปกครองและเยี่ยมบ้านฯ 1 ครั้งต่อภาคเรียน 5. ด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อม ประเด็นหัวข้อ แหล่งมั่วสุมหรือแหล่งอบายมุข อยู่ใกล้สถานศึกษาทำให้ง่ายต่อการหนีเรียนและการกระทำผิด สรุปได้ว่า 1) กำหนดนโยบาย การตรวจ แหล่งมั่วสุม และประสานงานกับเจ้าหน้าที่และจัดทำข้อมูลแหล่งอบายมุขใกล้

สถานศึกษา 2) มีมาตรการควบคุมแหล่งอบายมุขและการหนีออกนอกสถานศึกษาอย่างจริงจัง 6. ด้านการเรียนการสอน/หลักสูตร ประเด็นหัวข้อ สาขาวิชามีทรัพยากร เช่น อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องจักรสำหรับฝึกทักษะช่างอุตสาหกรรม และสื่อการเรียนที่ใช้ในการ จัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอ มีดังนี้ 1) ส่งเสริมการสนับสนุนให้ครูผู้สอนจัดสร้าง นวัตกรรมหรือสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน 2) ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขอความ ช่วยเหลือในด้านทรัพยากรต่าง ๆ จากสถานประกอบการหรือจัดระดมทุนหาทรัพยากร เครื่องจักรจากหน่วยงานหรือขอความร่วมมือจากศิษย์เก่า เป็นต้น

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

1. ผู้บริหารและครูของสถาบันอาชีวศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนในพื้นที่พิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี และจังหวัดสงขลา (อำเภอนาทวี อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอเทพา และอำเภอจะนะ จำนวน 13 แห่ง จำนวน 1,037 คน

2. นักศึกษาและผู้ปกครองของนักศึกษาที่ลาออกกลางคันของสถาบันอาชีวศึกษาในเขตพื้นที่เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี และจังหวัดสงขลา (อำเภอนาทวี อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอเทพา และอำเภอจะนะ) ดังนี้

2.1 นักศึกษาที่ลาออกกลางคันของสถาบันอาชีวศึกษาในเขตพื้นที่พัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี และจังหวัดสงขลา (อำเภอนาทวี อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอเทพา และอำเภอจะนะ) จำนวน 1,958 คน

2.2 ผู้ปกครองของนักศึกษาที่ลาออกกลางคันของสถาบันอาชีวศึกษาในเขตพื้นที่เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้) จำนวน 1,958 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัย จำนวน 180 คน จำแนกตามกลุ่มดังนี้

1. ผู้บริหารและครูของสถาบันอาชีวศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนในพื้นที่พิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี และจังหวัดสงขลา (อำเภอนาทวี อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอเทพา และอำเภอจะนะ จำนวน 13 แห่ง จำนวน 60 คน โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปรึกษา ครูฝ่ายปกครอง

2. นักศึกษาลาออกกลางคันของสถาบันอาชีวศึกษาภาครัฐและเอกชนในเขตพื้นที่เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี และจังหวัดสงขลา (อำเภอนาทวี อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอเทพา และอำเภอจะนะ) จำนวน 60 คน โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงเป็นนักศึกษาที่ลาออกกลางคันและกลุ่มนักศึกษาที่มีภาวะเสี่ยงสูงในการลาออกกลางคัน

3. ผู้ปกครองของนักศึกษาที่ลาออกกลางคันของสถาบันอาชีวศึกษาภาครัฐและเอกชนในเขตพื้นที่เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้) จำนวน 60 คน โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงเป็นกลุ่มผู้ปกครองของนักศึกษาที่ลาออกกลางคันและนักศึกษาที่มีภาวะเสี่ยงสูงในการลาออกกลางคัน

เครื่องมือการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาการลดอัตราการลาออกกลางคันของนักศึกษาในสถาบันอาชีวศึกษาเขตพื้นที่พิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับสภาพปัญหาและสาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษาสถาบันอาชีวศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ จำนวน 9 ข้อ มีค่าความสอดคล้องเท่ากับ .67-1.00 มีค่าความเหมาะสมเท่ากับ 4.25-4.50

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การศึกษาการลดอัตราการลาออกกลางคันของนักศึกษาสถาบันอาชีวศึกษาในเขตพื้นที่เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้ ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาปัจจัยและวิเคราะห์ปัจจัยการออกกลางคันในสถาบันอาชีวศึกษาของเยาวชนในเขตพื้นที่เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้ พบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญการออกกลางคันในสถาบันอาชีวศึกษาของเยาวชนในเขตพื้นที่เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้ มีดังนี้

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา ได้แก่ การขาดความรู้พื้นฐานในการเรียน การอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ การขาดวินัยและความรับผิดชอบ การเรียนสาขาที่ไม่ตรงกับความต้องการ ผลการเรียนไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่สถาบันการศึกษากำหนดไว้ ไม่ชอบและไม่ถนัดในสิ่งที่เรียน ไม่กล้าบอกปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวเองให้พ่อแม่ ผู้ปกครองและอาจารย์ที่ปรึกษารับรู้

ความรู้พื้นฐานทักษะการอ่าน การพูด การเขียน ภาษาไทยของนักเรียนในพื้นที่ไม่ดี นักเรียนขาดความรับผิดชอบและไม่มาเรียน ปัญหายาเสพติด สุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง เจ็บป่วยหรือเกิดอุบัติเหตุ ปัญหาการตั้งครรภ์ระหว่างเรียน การแต่งงานมีครอบครัวระหว่างเรียน การปรับตัวให้เข้ากับภาพแวดล้อมในอาชีวศึกษา การประพฤติปฏิบัติที่ผิดระเบียบวินัยของสถานศึกษา ขี้เกียจ ไม่อยากไปเรียน

1.2 ปัจจัยด้านสถานศึกษา ได้แก่ ขาดระบบการดูแลที่มีประสิทธิภาพ ขาดการดูแลช่วยเหลือและติดตามข้อมูลของผู้เรียน ขาดการแก้ปัญหาระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง ขาดบริการและสวัสดิการต่างๆ ของสถานศึกษา นโยบายการศึกษา

1.3 ปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ ครอบครัวมีฐานะยากจน พ่อแม่แยกทางกัน พ่อแม่ไม่ให้ความสำคัญกับการเรียน ไม่ค่อยมีเวลาเรียนเพราะช่วยเหลืองานของครอบครัว ต้องหารายได้เลี้ยงครอบครัว ไม่มีเงินในการมาเรียนในระดับอาชีวศึกษา

1.4 ปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ การสอนของหลักสูตรไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน หลักสูตรที่เข้าไปเรียนไม่สอดคล้องกับความต้องการที่จะเรียน มีข้อมูลที่ได้รับเกี่ยวกับหลักสูตรน้อยเกินไป ไม่เข้าใจเนื้อหาที่เรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ไม่มีครูรับฟังปัญหาและให้คำปรึกษาแก่นักเรียน ไม่กล้าปรึกษาปัญหาการเรียนกับครูผู้สอน ครูให้ไม่ได้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งที่นักศึกษาจะเข้าไปขอความช่วยเหลือ ครูขาดการให้คำปรึกษาและให้ความเห็นในการขอผ่อนผันชำระเงินค่าลงทะเบียนรายวิชาของนักศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบ ครูผู้สอนบางคนไม่ติดตามและหาแนวทางในการป้องกันและดูแลนักศึกษาที่ขาดเรียน

1.5 ปัจจัยด้านสังคม เช่น การทะเลาะวิวาทกันระหว่างกลุ่มนักศึกษา เพื่อนสนิทลาออก

2. แนวทางป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษาในสถาบันอาชีวศึกษาในเขตพื้นที่เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ 1) รัฐบาลและสถาบันอาชีวศึกษาควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เยาวชนให้มากขึ้น 2) สถาบันอาชีวศึกษาควรมีระบบการดูแลนักศึกษาที่ดีทั้งในเรื่องการเรียน การสร้างรายได้ การติดตามผู้เรียนที่มีปัญหา ควรมีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนในการดูแลนักศึกษา เช่น การสร้างอาชีพระหว่างเรียน สถานศึกษาควรมีการวิเคราะห์อาชีพและสายงานที่สถานประกอบการต้องการและการส่งผู้เรียนที่มีความสามารถไปทำงานกับสถานประกอบการต่างๆ ที่ตรงกับความสามารถของผู้เรียนสถานศึกษาควรมีการจำลองรูปแบบการประกอบอาชีพที่เป็นการปฏิบัติงานจริงและสร้างรายได้แก่ผู้เรียนในระหว่างเรียนเพื่อการสร้างรายได้ของผู้เรียนผู้เรียนในสถาบันอาชีวศึกษา รวมถึงการส่งเสริม

กิจกรรม/ที่เป็นการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียน 3) สถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีการจัดการศึกษาที่เน้นการใช้ภาษาไทยให้ผู้เรียนมีทักษะการใช้ภาษาไทยทั้งการฟัง การพูด การอ่านและการเขียนที่มีประสิทธิภาพสามารถเรียนในระดับที่สูงขึ้นได้ การจัดกิจกรรมที่เน้นการใช้ทักษะการใช้ภาษาไทยแทนภาษาถิ่นในพื้นที่จังหวัดชาแดนภาคใต้ 4) ชุมชน ผู้นำชุมชนควรสร้างเครือข่ายในการดูแลนักศึกษาที่มีปัญหาร่วมกับโรงเรียนและผู้ปกครอง 5) ผู้ปกครองควรให้ความใส่ใจในการดูแลบุตรหลานและมีการสร้างความร่วมมือกับสถานศึกษาในการแก้ปัญหาของเยาวชนและควรให้ความสำคัญกับการดูแลบุตรหลานและการติดตามผลการเรียน และความประพฤติของผู้เรียนกับครูของสถานศึกษา 6) ควรมีการสร้างความร่วมมือในการสร้างอาชีพระหว่างเรียนให้แก่กลุ่มผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีรายได้ระหว่างเรียน

3. รูปแบบการป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษา เริ่มจากการคัดกรองนักศึกษาเป็นกลุ่มจำแนกตามลักษณะของความเสี่ยง การกำหนดมาตรการป้องกันและช่วยเหลือนักศึกษาแต่ละกลุ่มอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การส่งเสริมอาชีพกลุ่มที่มีปัญหาการเงิน การส่งเสริมสมรรถนะด้านภาษากลุ่มที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ โดยมีระบบการติดตามและการรายงานข้อมูลความเสี่ยงของนักศึกษาแต่ละคนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันแก้ปัญหา รวมถึงการให้ภาคีเครือข่ายเข้ามามีบทบาท มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ และการแก้ปัญหานักศึกษาที่อยู่ในภาวะเสี่ยงออกกลางคันร่วมกัน

อภิปรายผล

การศึกษาการลดอัตราการลาออกกลางคันของนักศึกษาสถาบันอาชีวศึกษาในเขตพื้นที่เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้ สรุปและอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. ปัจจัยในการออกกลางคันของนักศึกษาประกอบด้วย 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ การขาดความรู้พื้นฐานในการเรียน การอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้การขาดวินัยและความรับผิดชอบการเรียนสาขาที่ไม่ตรงกับความต้องการ 2) ปัจจัยด้านสถานศึกษา ได้แก่ ขาดระบบการดูแลที่มีประสิทธิภาพ ขาดการดูแลช่วยเหลือและติดตามข้อมูลของผู้เรียน ขาดการแก้ปัญหาระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง 3) ปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ ครอบครัวมีฐานะยากจน พ่อแม่แยกทางกัน พ่อแม่ไม่ให้ความสำคัญกับการเรียน ทั้งนี้ปัจจัยเหล่านี้นับเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการออกกลางคันของผู้เรียนของนักศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เนื่องจากการจัดการศึกษาในพื้นที่เน้นการจัดการเรียนการสอนในลักษณะของโรงเรียนสอนศาสนา ผู้ปกครองไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการใช้ภาษากลางเป็นภาษาในการสื่อสาร ทำให้เด็กอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้และขาดทักษะการสื่อสาร ด้านสถานศึกษาขาดระบบการดูแล การปรับพื้นฐาน การช่วยเหลือ

ผู้เรียนอย่างจริงจัง นโยบายการศึกษาไม่สอดรับการจัดการเรียนการสอนและความต้องการของตลาดแรงงาน อีกทั้งครอบขาดความเอาใจใส่เนื่องจากพ่อแม่ต้องประกอบสัมมาชีพสอดคล้องกับเอกบุตร อยู่สุข (2550: 34-35) สาเหตุสำคัญอันทำให้นักศึกษาออกกลางคันจากสถาบันการศึกษา ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ปัญหาสุขภาพร่างกายของนักศึกษาร่างกายของเขาไม่สมบูรณ์ ความบกพร่องทางร่างกาย ความสัมพันธ์ด้านครอบครัว ความผูกพันภายในครอบครัวที่ดีจะเป็นพื้นฐานขั้นสูงของครอบครัวที่จะส่งผลต่อสังคมโดยสมาชิกภายในครอบครัวที่มีความรักความผูกพันซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือห่วงใยต่อกัน จึงก่อให้เกิดความสุขภายในครอบครัวและเป็นพื้นฐานทางอารมณ์ที่ดีแก่สมาชิก สอดคล้องกับประสิทธิ์ อังกินันทน์ และรัชนีพร สุขเกษม (2556) ปัญหาทางครอบครัวส่งผลกระทบต่อการออกกลางคันของนักศึกษาเกิดมาจากปัญหาความยากจน ปัญหาบ้านแตก บิดามารดาขาดความเอาใจใส่ บิดา-มารดาไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา บิดา-มารดามีอาชีพเร่ร่อน รวมถึงบทบาทหน้าที่ของครูและครูที่ปรึกษาในการให้การดูแลนักศึกษาสอดคล้องกับจักเรศ อิฐรัตน์ และอำพร ผาดโผน (2552) สภาพปัญหาและสาเหตุที่เยาวชนไม่สำเร็จการศึกษาภาคบังคับเกิดจากการดูแลนักเรียนของทางโรงเรียน โรงเรียนไม่สามารถดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ทัศนคติเกี่ยวกับการศึกษาของเยาวชน เยาวชนไม่เห็นความสำคัญของการศึกษามองว่าการสำเร็จหรือไม่นั้นไม่ต่างกันทำให้ขาดแรงจูงใจในการศึกษา รวมถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไป

2. แนวทางป้องกันการออกกลางคันของผู้เรียน ได้แก่ การสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือในการดูแล ช่วยเหลือ ติดตามนักศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง การประเมินภาวะความเสี่ยงอย่างจริงจัง กำหนดมาตรการช่วยเหลือนักศึกษาที่อยู่ในภาวะเสี่ยงอย่างเร่งด่วน การสนับสนุนด้านอาชีพหรือทุนการศึกษาแก่นักศึกษาที่มีปัญหาการเงิน ทั้งนี้เนื่องจากการสร้างภาคีเครือข่ายการดูแลผู้เรียนอย่างเป็นระบบทุกภาคส่วนจะช่วยกันส่งเสริมให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้นสอดคล้องกับธัญญ์พิชชา ท้วมทับ หยกแก้ว กมลวรเดช และสุกัญญา รุจิเมธาภาส (2563) แนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษากลุ่มเสี่ยง สถานศึกษาควรเน้นนโยบายให้ครูที่ปรึกษาดูแลนักศึกษาอย่างจริงจัง และเน้นการติดตามดูแลนักเรียนกลุ่มเสี่ยงอย่างใกล้ชิดโดยครูที่ปรึกษา มีมาตรการที่จริงจังและชัดเจนการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการควบคุมการ จัดระบบการเก็บข้อมูล และติดตามการเข้าร่วมกิจกรรมและการเรียนที่เป็นปัจจุบัน ร่วมกับครอบครัว ช่วยเหลือเรื่องรายได้ การฝึกทักษะวิชาชีพที่เรียน กำหนดกฎ ระเบียบข้อบังคับของวิทยาลัย สถานศึกษาสร้างความเข้าใจระหว่างผู้เรียนกับผู้ปกครอง ให้มีความตระหนักและเน้นให้เห็นถึงความสำคัญร่วมกัน และสร้างทัศนคติการยอมรับ กฎระเบียบของสังคม ครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน ควรติดตาม ให้คำแนะนำ คำปรึกษา

การออกเยี่ยมบ้าน และดูแลช่วยเหลือให้กับนักศึกษา การใช้เทคโนโลยี เช่น ใช้ line, facebook เป็นต้น ประสานงานกับผู้ปกครองและเยี่ยมบ้าน มีมาตรการควบคุมแหล่งอบายมุข และการหนีออกนอกสถานศึกษาอย่าง ส่งเสริมการสนับสนุนให้ครูผู้สอนจัดสร้าง นวัตกรรม หรือสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือด้านทรัพยากรต่าง ๆ

3. รูปแบบการป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษา เริ่มจากการคัดกรองนักศึกษาเป็นกลุ่มจำแนกตามลักษณะของความเสี่ยง การกำหนดมาตรการป้องกันและช่วยเหลือนักศึกษาแต่ละกลุ่มอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การส่งเสริมอาชีพกลุ่มที่มีปัญหาการเงิน การส่งเสริมสมรรถนะด้านภาษากลุ่มที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ โดยมีระบบการติดตามและการรายงานข้อมูลความเสี่ยงของนักศึกษาแต่ละคนโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันแก้ปัญหาร่วมกัน รวมถึงการให้ภาคีเครือข่ายเข้ามามีบทบาท มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ และการแก้ปัญหานักศึกษาที่อยู่ในภาวะเสี่ยงออกกลางคันร่วมกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากการสร้างความร่วมมือร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่ายและการทำงานผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศช่วยให้การติดตามผลและการป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของพงษ์ศักดิพล ทาแก้ว (2563) พบว่ารูปแบบการป้องกันปัญหาการออกกลางคันของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม โดยนำระบบสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการ ตามความคิดเห็นของ ผู้บริหาร ครู นักเรียน นักศึกษาและผู้ปกครองของนักเรียนนักศึกษาโดยรวมรูปแบบการติดตามนักเรียน นักศึกษาเพื่อป้องกันปัญหาการออกกลางคันของนักศึกษามีความเหมาะสม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสถานศึกษา ปัจจัยด้านครอบครัว เป็นสาเหตุสำคัญต่อการออกกลางคันของนักศึกษา สถานศึกษาควรกำหนดแนวทางป้องกันการออกกลางคันของผู้เรียนโดยการสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการดูแล ช่วยเหลือติดตามนักศึกษาอย่างเป็นระบบด้วยความต่อเนื่อง เพื่อประเมินภาวะความเสี่ยงอย่างจริงจัง ภาคีเครือข่ายควรกำหนดมาตรรูปแบบการช่วยเหลือนักศึกษาที่อยู่ในภาวะเสี่ยงอย่างเร่งด่วนด้วยการใช้ระบบการติดตามและการรายงานข้อมูลความเสี่ยงของนักศึกษาด้วยเทคโนโลยีภายใต้บทบาทการดำเนินงานร่วมกันของภาคีเครือข่ายในการร่วมกันแก้ปัญหา การช่วยเหลือนักศึกษาที่อยู่ในภาวะเสี่ยงออกกลางคัน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณในการวิจัยครั้งนี้ และผู้บริหาร ครู บุคลากรสถาบันอาชีวศึกษา ผู้ปกครอง และนักศึกษาทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

จักเรศ อิฐรัตน์ และอำพร ผาดโผน. (2552). การพัฒนาศักยภาพเยาวชนและครอบครัวกลุ่มเสี่ยงเครือข่ายนาโพธิ์บ้านแมดอย่างมีส่วนร่วม. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ตรีภูมิ เพชรศักดาสิริ และสุวิมล ว่องวาณิช. (2554). ความเสี่ยงต่อการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารวิชาการ, 14(3), 14–27.

ธัญญ์พิชชา ท้วมทับ หยกแก้ว กมลวรเดช และสุกัญญา รุจิเมธาภาส. (2563). แนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษากลุ่มเสี่ยงกรณีศึกษา: วิทยาลัยเทคนิคอุตรดิตถ์. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 7(6), 60–76.

นุรซีตา เพอแสละ และคณะ. (2558). สถานการณ์ด้านการศึกษาของเยาวชนในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจังหวัดสงขลา. ใน เอกสารรายงานการประชุมหาดใหญ่ วิชาการครั้งที่ 6 (หน้า 1,196). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

บุญโชติ ชำนาญ และอุไรรัก ดรุณวรรณ. (2554). การศึกษาปัญหาและสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียน นักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครศรีธรรมราช. ใน รายงานการวิจัย. วิทยาลัยเทคนิคนครศรีธรรมราช.

ประสิทธิ์ อังกินันทน์ และรัชนีพร สุขเกษม. (2556). การศึกษาสาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหาการออกกลางคันของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคอุดรธานี. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

พงษ์ศักดิพล ทาแก้ว. (2563). รูปแบบการติดตามนักเรียนนักศึกษาของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดมเพื่อป้องกันปัญหาการออกกลางคัน โดยนำระบบสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการ. วารสารการศึกษามหาวิทยาลัยบูรพา, 2(3), 48–49.

มติชนออนไลน์. (2559). สถิติ 3 ปี ปวช.แห่ออกกลางคันกว่า 2.1 แสนคน เหตุไม่ชอบสิ่งที่เรียนและบางส่วนบอกกู้ กยศ. ไม่ได้. มติชนออนไลน์. เรียกใช้เมื่อ 2 พฤษภาคม 2559 จาก https://www.matichon.co.th/

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2556). คู่มือปฏิบัติงานโครงการลดปัญหาการออกกลางคันของผู้เรียนอาชีวศึกษา. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2553–2561) (พิมพ์ครั้งที่ 2). บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

อภิรเดช อินพูลใจ. (2549). ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะเสี่ยงในการออกกลางคันของนักเรียนอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เอกบุตร อยู่สุข. (2550). สาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยการชีพพุทธมณฑล. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาการไฟฟ้า. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

SUSTAINABLE CULTURAL TOURISM DEVELOPMENT IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

กันยารัตน์ คงพร

Kanyarat Kongporn

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Faculty to Management Science, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: kanyarataru@gmail.com

วันที่รับบทความ : 24 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 4 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 6 กรกฎาคม 2568

Received 24 June 2025; Revised 4 July 2025; Accepted 6 July 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) เพื่อวิเคราะห์แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยใช้การมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และผู้นำชุมชน จำนวน 25 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์เนื้อหา และSWOT Analysis

ผลการวิจัยพบว่า 1) ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ โบราณสถานวัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดมหาธาตุ วัดไชยวัฒนาราม พิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา วิถีชีวิตชุมชน ตลาดน้ำอโยธยา ชุมชนบ้านป้อมเพชร งานประเพณีวิถีไทย 2) จาก

Citation:

* กันยารัตน์ คงพร. (2568). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 123-141.

Kanyarat Kongporn. (2025). Sustainable Cultural Tourism Development In Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 123-141.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

การวิเคราะห์ SWOT ปัญหาด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่ทั่วถึง การจัดการแหล่งท่องเที่ยวยังขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ปัญหาการแออัดของนักท่องเที่ยว ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน ข้อจำกัดด้านการส่งเสริมการตลาดและเทคโนโลยี ด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการรองรับในบางพื้นที่ยังขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวก และ 3) แนวทางการพัฒนาการพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ (1) ให้ความสำคัญกับการดูแลรักษา (2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (3) พัฒนาระบบการตลาดและการสื่อสารดิจิทัล (4) พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวที่เน้นการเรียนรู้และสัมผัสวิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น (5) พัฒนาสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก (6) ส่งเสริมการจัดการจำนวนนักท่องเที่ยวและการบริหารความยั่งยืน และ (7) สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, ความยั่งยืน, พระนครศรีอยุธยา, การจัดการการท่องเที่ยว

Abstract

This article aims to 1) To study the potential of cultural tourism attractions. 2) To analyze the management of tourism in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. and 3) To propose guidelines for sustainable tourism development using local participation in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. Using qualitative research methods, The sample group consisted of 25 local stakeholders, including government agencies, tourism entrepreneurs, and community leaders, who were purposively selected. Data were collected using in-depth interviews and analyzed using content analysis and SWOT Analysis.

The research findings reveal that: 1) the potential of cultural tourism attractions includes historical sites such as Wat Phra Si Sanphet, Wat Mahathat, Wat Chaiwatthanaram, the Chao Sam Phraya National Museum, as well as local ways of life, such as the Ayothaya Floating Market, Ban Pom Phet community, and traditional Thai cultural festivals; 2) from the SWOT analysis, key issues include uneven tourism management, lack of integration among responsible

agencies, overcrowding that affects the environment and local communities, limitations in marketing and technological support, and inadequate infrastructure and visitor services in some areas; and 3) the proposed guidelines for sustainable tourism development are: (1) prioritizing conservation and preservation, (2) promoting local community participation, (3) developing digital marketing and communication systems, (4) creating tourism routes focused on learning and experiencing local life, culture, and wisdom, (5) improving infrastructure and amenities, (6) managing tourist numbers and sustainability, and (7) building collaborative networks among government, private, and community sectors.

Keywords: Cultural Tourism, Sustainability, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Tourism Management

บทนำ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความสำคัญของประเทศไทย ด้วยประวัติศาสตร์อันยาวนานและความเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมที่ได้รับการยอมรับจากองค์การยูเนสโก (UNESCO) ซึ่งสร้างเสน่ห์และดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลกให้เข้ามาเยี่ยมชมอย่างต่อเนื่อง แหล่งท่องเที่ยวสำคัญในจังหวัดนี้ประกอบด้วยโบราณสถาน วัด วาอาราม และพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงศิลปะวัฒนธรรมไทยในยุคสมัยอยุธยาอย่างครบถ้วน การท่องเที่ยวในพื้นที่นี้มีบทบาทสำคัญทั้งในเชิงเศรษฐกิจและสังคม โดยช่วยสร้างรายได้และส่งเสริมการจ้างงานให้แก่ชุมชนท้องถิ่น รวมถึงเป็นช่องทางในการอนุรักษ์และเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบไป อย่างไรก็ตาม การเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวในช่วงเวลาที่ผ่านมาได้นำมาซึ่งความท้าทายหลายประการ เช่น ปัญหาการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว การแออัดของนักท่องเที่ยว และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนท้องถิ่น ดังนั้น การพัฒนากลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมและยั่งยืนจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อรักษาสมดุลระหว่างการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรวัฒนธรรมในพื้นที่ นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการวางแผนและบริหารจัดการท่องเที่ยวยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ อีกทั้งยังมีบทบาทในการสร้าง

รายได้ การกระจายโอกาส และการเสริมสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ (UNWTO, 2020) สำหรับประเทศไทย การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถือเป็นจุดแข็งสำคัญที่ได้รับความนิยมจากทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่มีความโดดเด่นทางประวัติศาสตร์และมรดกทางวัฒนธรรม เช่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อันเป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของไทยในอดีต ซึ่งยังคงรักษาโบราณสถาน วัดวาอาราม และประเพณีท้องถิ่นไว้อย่างสมบูรณ์ จนได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกโดยองค์การยูเนสโกในปี พ.ศ. 2534 แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดไม่เพียงสะท้อนถึงอดีตอันรุ่งเรืองเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตร่วมสมัย ซึ่งสามารถนำมาต่อยอดในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วราพรรณ & สุนทรี, 2564) อย่างไรก็ตาม แม้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวสูง แต่ก็ยังประสบกับข้อจำกัดหลายประการ อาทิ การจัดการที่ยังขาดความบูรณาการ การมีส่วนร่วมของชุมชนที่ไม่ทั่วถึง การแออัดของนักท่องเที่ยวในบางช่วงเวลา และการขาดช่องทางการสื่อสารดิจิทัลอย่างมีระบบ ซึ่งอาจส่งผลให้คุณค่าเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ถูกลดทอนลง และไม่สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวไปสู่ความยั่งยืนได้ในระยะยาว ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาศักยภาพ ปัญหา และแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน เพื่อนำไปสู่การสร้างโมเดลการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในระดับพื้นที่และต่อยอดเชิงนโยบายต่อไป ศึกษากลยุทธ์การจัดการและเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยพิจารณาบริบทของชุมชนและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการที่ตอบสนองต่อความต้องการของพื้นที่อย่างเหมาะสมและยั่งยืน อีกทั้งส่งเสริมการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมและสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณภาพแก่ผู้มาเยือน

การท่องเที่ยวถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ อีกทั้งยังมีบทบาทในการสร้างรายได้ การกระจายโอกาส และการเสริมสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ (UNWTO, 2020) สำหรับประเทศไทย การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถือเป็นจุดแข็งสำคัญที่ได้รับความนิยมจากทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่มีความโดดเด่นทางประวัติศาสตร์และมรดกทางวัฒนธรรม เช่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) พระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ

และวัฒนธรรมของไทยในอดีต ซึ่งยังคงรักษาโบราณสถาน วัดวาอาราม และประเพณีท้องถิ่นไว้อย่างสมบูรณ์ จนได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกโดยองค์การยูเนสโกในปี พ.ศ. 2534 (UNESCO, 1991) แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดไม่เพียงสะท้อนถึงอดีตอันรุ่งเรืองเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตร่วมสมัย ซึ่งสามารถนำมาต่อยอดในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วราพรรณ & สุนทรี, 2564; Howkins, 2001)

อย่างไรก็ตาม แม้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวสูง แต่ก็ยังประสบกับข้อจำกัดหลายประการ อาทิ การจัดการที่ยังขาดความบูรณาการ การมีส่วนร่วมของชุมชนที่ไม่ทั่วถึง การแออัดของนักท่องเที่ยวในบางช่วงเวลา และการขาดช่องทางการสื่อสารดิจิทัลอย่างมีระบบ ซึ่งอาจส่งผลให้คุณค่าเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ถูกลดทอนลง และไม่สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวไปสู่ความยั่งยืนได้ในระยะยาว (Richards, 2018; การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2565) ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาศักยภาพ ปัญหา และแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน เพื่อนำไปสู่การสร้างโมเดลการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในระดับพื้นที่และต่อยอดเชิงนโยบายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยใช้การมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การทบทวนวรรณกรรม

ศิริพร เนาวประทีป (2559) กล่าวว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึงความสามารถที่แหล่งท่องเที่ยวนั้นมีอยู่โดยธรรมชาติหรือที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาสัมผัส เรียนรู้ และชื่นชมคุณค่าทาง ประวัติศาสตร์ ศิลปะ วิถีชีวิต ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สะท้อนอัตลักษณ์ของพื้นที่ ศักยภาพนี้ประกอบด้วยหลายด้าน เช่นความโดดเด่นของโบราณสถาน/มรดกวัฒนธรรม ความมีชีวิตชีวาของวัฒนธรรมและ

ชุมชน ความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง การจัดการที่ดีเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ความสำคัญของ “ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” 1) สร้างอัตลักษณ์ของท้องถิ่นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมช่วยสื่อสารอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เช่น ภาษา ศิลปะ พิธีกรรม และสถาปัตยกรรม ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สร้างความภาคภูมิใจให้ชุมชน 2) กระตุ้นเศรษฐกิจและรายได้ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่ดีสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว สร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่น สร้างงานให้ชุมชน และขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก 3) ส่งเสริมการเรียนรู้และการอนุรักษ์นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจากประสบการณ์ตรง ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม 4) สร้างความยั่งยืนของการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงจะสามารถรองรับการท่องเที่ยวในระยะยาว โดยไม่ทำลายรากเหง้าและวัฒนธรรมดั้งเดิม (สุพัตรา พงษ์พานิช, 2561)

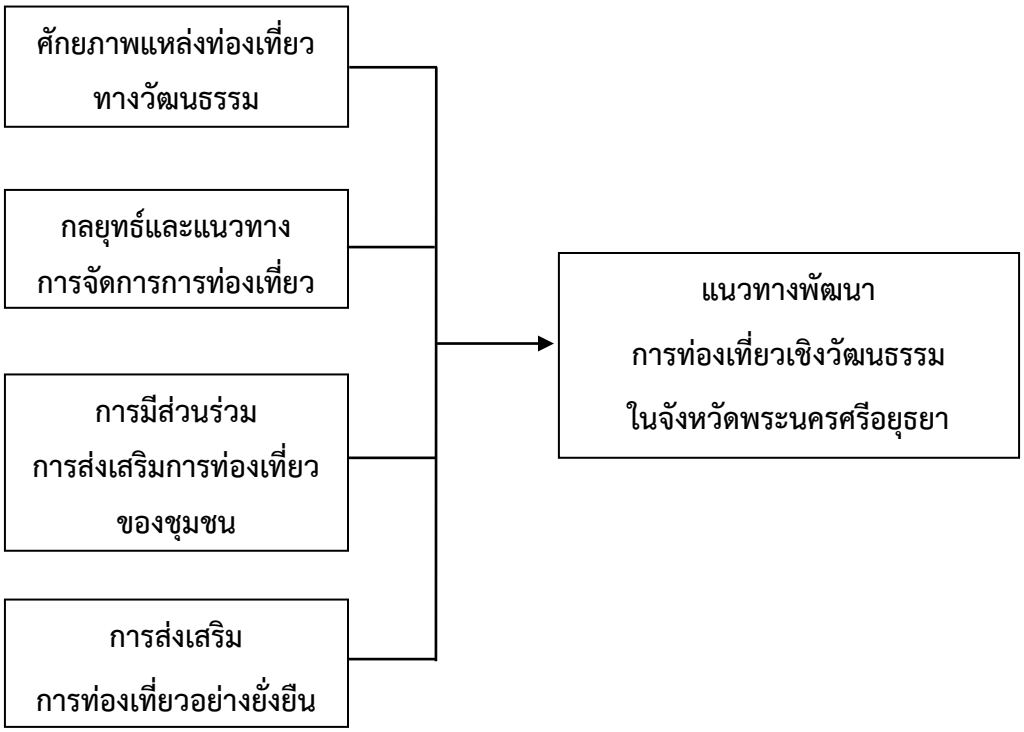
การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และเคารพต่อวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว โดยส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของความยั่งยืน (UNWTO, 2005; ธาราทิพย์ ศิริวัฒน์, 2561) ธาราทิพย์ ศิริวัฒน์ (2561) อธิบายว่า “การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” คือ การวางแผนและบริหารแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวในจำนวนที่เหมาะสม โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อม หรือก่อให้เกิดความขัดแย้งในสังคม อีกทั้งยังต้องส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและสร้างรายได้ที่เป็นธรรมให้กับคนในพื้นที่

การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Management) หมายถึงแนวทางในการวางแผน พัฒนา และควบคุมกิจกรรมท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายเพื่อ รักษาสมดุลระหว่างมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ในระยะยาว โดยไม่ทำลายทรัพยากรและคุณค่าของพื้นที่นั้น (ธาราทิพย์ ศิริวัฒน์, 2561)

องค์ประกอบหลักของการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ 1) การอนุรักษ์ทรัพยากร – ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) การมีส่วนร่วมของชุมชน – ชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทในการตัดสินใจและได้ประโยชน์ 3) การสร้างความรู้และจิตสำนึก – นักท่องเที่ยวและผู้เกี่ยวข้องมีความเข้าใจในหลักการท่องเที่ยวยั่งยืน 4) ความสมดุลระยะยาว – สร้างรายได้ แต่ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อมหรือวิถีชีวิตชุมชน

กรอบแนวคิดแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจัดกรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาการวิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองท้องถิ่น ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชนในพื้นที่ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ จำนวน 25 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในการศึกษาวิจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แนวทางการพัฒนาควรมุ่งเน้นที่การเข้าใจบริบทเฉพาะของชุมชนและพื้นที่ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพที่ช่วยให้เห็นภาพรวมเชิงลึกของประสบการณ์ ความคิดเห็นและความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งในระดับชุมชน ภาครัฐ และนักท่องเที่ยว

3. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือ (Trustworthiness)

ใช้แนวคิดด้าน “ความน่าเชื่อถือของข้อมูล” (Trustworthiness) ตามแนวทางของ Lincoln และ Guba (1985) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

3.1 ความเที่ยงตรง (Credibility)

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยการใช้เทคนิค การตรวจสอบข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) ซึ่งหมายถึงการนำข้อมูลที่ถอดความจากบทสัมภาษณ์กลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้อง พร้อมทั้งใช้ การตรวจสอบข้อมูลจากหลายแหล่ง (Data Triangulation) เช่น ข้อมูลจากหน่วยงานรัฐ ผู้นำชุมชน และนักท่องเที่ยว เพื่อเปรียบเทียบและยืนยันความสอดคล้องของข้อมูล

3.2 ความเชื่อมั่นได้ (Dependability)

ในการสร้างความมั่นใจต่อความน่าเชื่อถือของกระบวนการวิจัย ผู้วิจัยได้บันทึกกระบวนการอย่างเป็นลำดับชัดเจน เช่น วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่าง แนวคำถาม การเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้อื่นสามารถตรวจสอบและติดตามกระบวนการได้ (Audit Trail) รวมถึงมีการให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะต่อกระบวนการดำเนินงานวิจัย (Peer Review)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงลึก (In-depth Data Collection)

Discussions กับตัวแทนชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่สะท้อนความเป็นจริงและความหลากหลายของมุมมอง รวมทั้งการสังเกตการณ์ภาคสนาม (Participant Observation) เพื่อเข้าใจบริบทและพฤติกรรมในสถานที่จริง

4.2 การวิเคราะห์เชิงตีความ (Interpretative Analysis)

เน้นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้เทคนิคเช่น การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์ธีม (Thematic Analysis) เพื่อสกัดสาระสำคัญและความหมายที่ซ่อนเร้นในข้อมูล โดยคำนึงถึงบริบททางวัฒนธรรมและสังคมของพื้นที่

4.3 การสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Establishing Trustworthiness)

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยใช้เทคนิคการตรวจสอบกับผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) การใช้ข้อมูลจากหลายแหล่ง (Data Triangulation) และการบันทึกกระบวนการวิจัยอย่างละเอียด (Audit Trail) เพื่อให้ข้อมูลและผลการวิเคราะห์มีความน่าเชื่อถือและสามารถตรวจสอบได้

4.4 ความเที่ยงตรงในการตีความ (Confirmability)

เพื่อหลีกเลี่ยงอคติส่วนตัวของผู้วิจัย การตีความข้อมูลจะอ้างอิงตามถ้อยคำของผู้ให้ข้อมูลอย่างชัดเจน และมีการจัดเก็บข้อมูลดิบไว้อย่างเป็นระบบ สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ รวมถึงการนำเสนอข้อมูลโดยแยกความคิดเห็นของผู้วิจัยออกจากข้อเท็จจริงที่เกิดจากข้อมูล

4.5 ความถ่ายโอนไปใช้ได้ (Transferability)

ผู้วิจัยได้ให้รายละเอียดบริบทพื้นที่ ชุมชน และกลุ่มตัวอย่างไว้อย่างชัดเจน (Thick Description) เพื่อให้ผู้อ่านสามารถพิจารณาว่าผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับบริบทอื่นที่คล้ายคลึงกันได้หรือไม่

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการถอดเทปคำสัมภาษณ์และจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นหลัก จากนั้นสรุปความเชื่อมโยงเชิงเหตุผลในเชิงวิเคราะห์ การพัฒนากลยุทธ์และแนวทางการจัดการเชิงวัฒนธรรม นำผลการวิเคราะห์มาพัฒนาแนวทางการจัดการและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและการรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพโดดเด่นในระดับประเทศและระดับนานาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ เนื่องจาก

เป็นเมืองหลวงเก่าที่มีบทบาทสำคัญในประวัติศาสตร์ไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ที่ซึ่งยังคงหลงเหลือโบราณสถานและโบราณวัตถุจำนวนมากที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมโดยองค์การยูเนสโก เช่น วัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดมหาธาตุ พระราชวังบางปะอิน และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอยุธยา ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นถึงความรุ่งเรืองด้านศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม และวิถีชีวิตของสังคมในอดีต นอกจากแหล่งโบราณสถานแล้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยายังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและชุมชนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น ตลาดน้ำลำคลอง และวิถีชีวิตชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยา ที่พร้อมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการรักษาและถ่ายทอดประเพณี วัฒนธรรม รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นเสน่ห์ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ ศักยภาพของจังหวัดในด้านการท่องเที่ยวยังได้รับการสนับสนุนจากโครงสร้างพื้นฐานและการเชื่อมโยงการคมนาคมที่สะดวกสบาย ทั้งทางถนนและทางน้ำ ทำให้การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ง่ายและเข้าถึงได้สะดวก นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาระบบบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ด้วยปัจจัยเหล่านี้ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจึงมีศักยภาพสูงในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมและการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว พร้อมทั้งส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและความยั่งยืนของทรัพยากรในระยะยาว พระนครศรีอยุธยามีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ได้แก่ โบราณสถาน วัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดมหาธาตุ วัดไชยวัฒนาราม พิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา วิถีชีวิตชุมชน ตลาดน้ำอโยธยา ชุมชนบ้านป้อมเพชร งานประเพณีวิถีไทย มีจุดแข็งด้านการเข้าถึงที่สะดวกจากกรุงเทพฯ มีระบบคมนาคมพื้นฐานที่ดี และมีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพสูง แต่ก็ประสบกับปัญหาและข้อจำกัดหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ปัญหาหลักที่พบ ได้แก่

1. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่ทั่วถึง การจัดการแหล่งท่องเที่ยวยังขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนหรือขาดความต่อเนื่องในการวางแผนและดำเนินงาน ส่งผลให้ทรัพยากรวัฒนธรรมบางส่วนไม่ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม

2. ปัญหาการแออัดของนักท่องเที่ยว ในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก แหล่งโบราณสถานและพื้นที่ท่องเที่ยวบางแห่งเกิดความแออัด ส่งผลต่อประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว และอาจทำให้เกิดความเสียหายทางกายภาพต่อโบราณสถาน

3. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน การท่องเที่ยวที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยไม่มีมาตรการควบคุมที่ชัดเจนอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น มลพิษทางน้ำและอากาศ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น

4. ข้อจำกัดด้านการส่งเสริมการตลาดและเทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการตลาดออนไลน์ยังไม่เต็มประสิทธิภาพ ส่งผลให้การประชาสัมพันธ์และการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายบางกลุ่มมีข้อจำกัด

5. ข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการรองรับในบางพื้นที่ยังขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่พัก ร้านอาหาร และระบบขนส่งสาธารณะที่ครอบคลุม ทำให้นักท่องเที่ยวบางกลุ่มไม่สะดวกในการเดินทางและใช้บริการการกระจุกตัว ของนักท่องเที่ยวในแหล่งหลัก ส่งผลต่อความแออัดและความเสื่อมโทรม รายได้ไม่กระจายสู่ชุมชนอย่างทั่วถึง ขาดระบบการจัดการข้อมูลท่องเที่ยวแบบบูรณาการ ความเข้าใจในแนวคิด “การท่องเที่ยวยั่งยืน” ของคนในพื้นที่ยังอยู่ในระดับเริ่มต้น การแก้ไขปัญหาและข้อจำกัดเหล่านี้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้เติบโตอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์ที่ 3 นำเสนอแนวทางพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

1. การอนุรักษ์และฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรม ควรให้ความสำคัญกับการดูแลรักษาและฟื้นฟูโบราณสถาน วัดวาอาราม และแหล่งโบราณวัตถุอย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษาคุณค่าทางประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบไป พร้อมกับส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการบูรณะและจัดแสดงอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและบริหารจัดการการท่องเที่ยว รวมถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อให้ชุมชนเป็นเจ้าของและได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง

3. พัฒนาระบบการตลาดและการสื่อสารดิจิทัล นำเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อดิจิทัลมาใช้ในการประชาสัมพันธ์และสร้างแบรนด์การท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อขยายฐานนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายทั้งในและต่างประเทศ เช่น การจัดทำเว็บไซต์ แอปพลิเคชัน และใช้โซเชียลมีเดียอย่างครบวงจร

4. ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเชิงวัฒนธรรม พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวที่เน้นการเรียนรู้และสัมผัสวิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตลาดน้ำ และกิจกรรมทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่แตกต่างและมีคุณค่า

5. พัฒนาสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก ลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ เช่น ระบบขนส่งสาธารณะ ที่พัก ร้านอาหาร และบริการข้อมูลนักท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มความสะดวกสบายและความปลอดภัยในการเดินทางของนักท่องเที่ยว

6. ส่งเสริมการจัดการจำนวนนักท่องเที่ยวและการบริหารความยั่งยืน กำหนดมาตรการควบคุมจำนวนและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อป้องกันผลกระทบเชิงลบและรักษาคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว

7. สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างครบวงจรและมีประสิทธิภาพสูงสุด การมีส่วนร่วมของชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนมีบทบาทในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว เช่น การจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน นวัตกรรมดิจิทัล พัฒนาแอปพลิเคชันนำชมเมืองแบบ AR/VR การใช้คิวอาร์โค้ดอธิบายประวัติศาสตร์ ความร่วมมือแบบพหุภาคี ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐ ภาคธุรกิจ และชุมชน โดยมีแผนแม่บทท่องเที่ยวร่วมกัน

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีศักยภาพโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ทั้งจากการเป็นเมืองมรดกโลก โบราณสถานสำคัญ และชุมชนวิถีไทยริมแม่น้ำเจ้าพระยา อีกทั้งยังมีโครงสร้างพื้นฐานดีและการเข้าถึงสะดวก ทำให้เหมาะสมต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของมรดกโลก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญฤทัย เดชทองคำ (2566) ศึกษา “การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีชุมชนเชิงสร้างสรรค์” กรณีชุมชนบ้านเกาะเกิด ริมแม่น้ำเจ้าพระยา พบว่าทำเลที่อยู่ติดน้ำ ช่วยสร้างเอกลักษณ์และดึงดูดนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวยั่งยืนของ UNWTO (2019) ที่เน้นการอนุรักษ์วัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของชุมชน และการบริหารจัดการอย่างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคม การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระและคณะ (2561) วิจัย

“ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหหวัดระนครศรีอยุธยา” ระบุว่าศักยภาพสะท้อนจากแหล่งดึงดูด การเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก โครงสร้างพื้นฐานตามโมเดล 6A ของ Buhalis

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ปัญหาและข้อจำกัด การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวยังขาดการบูรณาการ มีความแออัดในบางพื้นที่ขาดมาตรการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อม ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และโครงสร้างพื้นฐานบางส่วนไม่ทั่วถึง ทำให้ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวและการกระจายรายได้ยังไม่สมดุลการส่งเสริมบทบาทของชุมชนในฐานะเจ้าของพื้นที่และผู้มีส่วนร่วมตรงกับงานของ Scheyvens (1999) ซึ่งเน้นว่าการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของชุมชนจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนและลดความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับวัฒนธรรมท้องถิ่น สอดคล้องกับการวิจัยของธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระและคณะ (2561) การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยธยา พบว่า กิจกรรมนั่งช้าง ควรพัฒนา เส้นทางจักรยานและฟื้นฟูกิจกรรมนั่งรถม้าและนั่งสามล้อปั่น 5) ด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานเพื่อรองรับนักทองเที่ยว ด้านธนาคารและการเงินมีจุดให้ บริการแลกเงินตราต่างประเทศไม่ทั่วถึง ด้านการโทรคมนาคมและการประชาสัมพันธ์ประสบปัญหาป้ายมีเพียงภาษาไทย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า แนวทางการพัฒนาแนวทางสำคัญ ได้แก่ การอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของชุมชน การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (เช่น AR/VR, QR Code) การพัฒนาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเชิงอนุรักษ์ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือแบบพหุภาคี เพื่อบรรลุเป้าหมายการท่องเที่ยวยั่งยืนในระยะยาว นอกจากนี้ แนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวยังสะท้อนแนวคิดของ Buhalis & Law (2008) ที่ชี้ให้เห็นว่า e-Tourism เป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับประสบการณ์และการเข้าถึงนักท่องเที่ยวยุคใหม่ สอดคล้องกับการวิจัยของ ตรีธวัฒน์ มีสมศักดิ์ (2563) วิเคราะห์แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยใช้องค์ประกอบจากละคร “บุพเพสันนิวาส” สะท้อนการใช้เสื้อผ้าพื้นเมืองเพิ่มความโดดเด่นในภาพลักษณ์เชิงวัฒนธรรม สอดคล้องกับการวิจัยของพัดยศ เพชรวงษ์ (2561) ศึกษาการส่งเสริมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยเน้นโบราณสถานสำคัญ เช่น วัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดพนัญเชิง ฯลฯ และนำเสนอมาตรการพัฒนายั่งยืน สอดคล้องกับการวิจัยของ วันทนีย์ แสนภักดี (2562) ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอยุธยาเมืองมรดกโลก ในมุมมองของผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว

พบว่า ด้านการควบคุม 1) ปรับปรุงการจัดระบบการจราจร โดยเฉพาะวันหยุดและช่วงเวลาคับขัน 2) ควรมีการดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาสภาพพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้มีความสวยงามเพื่อดึงดูดใจให้น่าท่องเที่ยว 3) ควรจัดระเบียบร้านค้า ชุมชน ให้มีความเหมาะสม และไม่บดบังทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยว

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยนี้ มีองค์ความรู้ที่เกิดใหม่ดังนี้ การบูรณาการศักยภาพเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และโครงสร้างพื้นฐาน พบว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีศักยภาพที่โดดเด่นมากกว่าที่ผ่านมาเคยถูกวิเคราะห์ไว้ โดยเฉพาะการผสมผสานโบราณสถานระดับโลกเข้ากับวิถีชีวิตชุมชนแบบดั้งเดิมริมแม่น้ำเจ้าพระยากลายเป็น “ต้นแบบของเมืองมรดกทางวัฒนธรรมที่มีชีวิต” (Living Heritage City) ซึ่งสามารถพัฒนาให้เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในระยะยาวได้ การชี้ให้เห็นช่องว่างด้านการจัดการเชิงระบบงานวิจัยได้เปิดเผยว่า แม้พื้นที่จะมีศักยภาพสูง แต่การจัดการแหล่งท่องเที่ยวยังมี จุดอ่อนสำคัญ ได้แก่ ขาดกลไกบูรณาการข้ามหน่วยงาน ขาดมาตรการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยว ยังไม่สามารถใช้เทคโนโลยีมาบูรณาการกับบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อมูลนี้สามารถเป็นฐานในการพัฒนานโยบาย “Tourism Governance” ที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น นวัตกรรมทางแนวคิดด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม งานวิจัยนำเสนอแนวทางใหม่ที่ชัดเจน ได้แก่ การนำเทคโนโลยี AR/VR เทคโนโลยี QR Code และ Application นำชมเมือง เข้ามาช่วยเล่าเรื่องมรดกวัฒนธรรม ส่งเสริมบทบาทของชุมชนในฐานะ “เจ้าของเรื่องราว” (Narrative Owner) การออกแบบ “เส้นทางท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบหมุนเวียน” เพื่อลดการกระจุกตัวในแหล่งหลัก การสร้างเครือข่ายพหุภาคีระหว่างรัฐ ภาคเอกชน และชุมชนให้เป็นกลไกความร่วมมือระยะยาว

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปในภาพรวมของบทความ 1) ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีศักยภาพโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ทั้งจากการเป็นเมืองมรดกโลก โบราณสถานสำคัญ และชุมชนวิถีไทยริมแม่น้ำเจ้าพระยา อีกทั้งยังมีโครงสร้างพื้นฐานดีและการเข้าถึงสะดวก ทำให้เหมาะสมต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับมรดกโลก 2) ปัญหาและข้อจำกัด การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวยังขาดการบูรณาการมีความแออัดในบางพื้นที่ ขาดมาตรการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อม ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และโครงสร้างพื้นฐานบางส่วนไม่ทั่วถึง ทำให้ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวและการกระจายรายได้ยังไม่สมดุล 3) แนวทางการพัฒนา แนวทางสำคัญ ได้แก่ การอนุรักษ์มรดก

วัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของชุมชน การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (เช่น AR/VR, QR Code) การพัฒนาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเชิงอนุรักษ์ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือแบบพหุภาคี เพื่อบรรลุเป้าหมายการท่องเที่ยวยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยจัดทำแผนยุทธศาสตร์ที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและการรักษามรดกทางวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น

1.2 ข้อเสนอแนะเชิงการจัดการ

ผู้ประกอบการและชุมชนควรพัฒนาความร่วมมือในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว พร้อมกับนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารและการตลาด รวมทั้งจัดการจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อป้องกันปัญหาการแออัดและผลกระทบเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชน

1.3 ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนาและส่งเสริมชุมชน

ควรส่งเสริมการสร้างความตระหนักและความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชน พร้อมสนับสนุนการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้กับผู้นำชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาที่เจาะลึกถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างละเอียด เพื่อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสมและยั่งยืนยิ่งขึ้น

2.2 การวิจัยครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตไปยังพื้นที่ท่องเที่ยวอื่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวมทั้งเปรียบเทียบกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในบริบทที่แตกต่างกัน เพื่อเพิ่มความหลากหลายของข้อมูลและบทเรียน

2.3 ควรศึกษาและพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ผสมผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น การใช้แอปพลิเคชันนำเที่ยวเสมือนจริง (Virtual Reality) หรือแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อเพิ่มประสบการณ์นักท่องเที่ยวและกระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2565). รายงานสถิติการท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปี 2565. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

ขวัญฤทัย เดชทองคำ (2566). การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีชุมชนเชิงสร้างสรรค์ กรณีชุมชนบ้านเกาะเกิด ริมแม่น้ำเจ้าพระยา.วารสารวิชาการอยุธยาศึกษา, 15(2), 65-79.

สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). แผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย พ.ศ. 2566–2570. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

นฤมล ธารทอง (2564). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารการท่องเที่ยวไทย, 18(2), 45-60.

พัดยศ เพชรวงษ์ (2561). การส่งเริมการท่องที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนประเภทโบราณสถาน กรณีศึกษาในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

ตรีธวัฒน์ มีสมศักดิ์ (2563). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กรณีศึกษา : ปรากฏการณ์แต่งกายแบบไทย จากกระแสละครบุพเพสันนิวาส. วารสารวิชาการอยุธยาศึกษา, 12(2), 96-106.

สุจิตรา นาคะปรีชา (2563). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. วารสารบริหารธุรกิจ, 12(1), 21-33.

ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ เสรี วงษ์มณฑา ชุษณะ เตชคณา และ ณัฐพล ประดิษฐผลเลิศ (2561). การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, 10(1), 65-80.

ศิริพร เนาวประทีป (2559). ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไทย. วารสารวิจัยการท่องเที่ยวและการบริการ, 11(1), 15-30.

วราพรรณ ภู่ประเสริฐ และสุนทรี บัวสมบัติ. (2564). เศรษฐกิจสร้างสรรค์กับการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน. วารสารวิจัยธุรกิจและเศรษฐกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏ, 13(2), 45–59.

วันทนีย์ แสนภักดี (2562). แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอยุธยาเมืองมรดกโลก ในมุมมองของผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 9(1), 36–49.

สุพัตรา พงษ์พานิช (2561). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: แนวคิดและการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธาราทิพย์ ศิริวัฒน์. (2561). การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: แนวคิดและกรณีศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Andereck, K. L., Valentine, K. M., Knopf, R. C., & Vogt, C. A. (2005). Residents' perceptions of community tourism impacts. Annals of Tourism Research, 32(4), 1056–1076. https://doi.org/10.1016/j.annals.2005.03.001

Buhalis, D., & Law, R. (2008). Progress in information technology and tourism management: 20 years on and 10 years after the Internet-The state of eTourism research. Tourism Management, 29(4), 609- 623. https://doi.org/10.1016/j.tourman.2008.01.005

Howkins, J. (2001). The creative economy: How people make money from ideas. Penguin.https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2018.03.004

Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). Naturalistic Inquiry. Newbury Park, CA: Sage Publications.

Su, M. M., & Wall, G. (2011). Community participation in tourism at a world heritage site: Mutianyu Great Wall, Beijing, China. International Journal of Tourism Research, 13(6), 433–446. https://doi.org/10.1002/jtr.839

Timothy, D. J., & Boyd, S. W. (2003). Heritage Tourism. Pearson Education.

Richards, G. (2018). Cultural tourism: A review of recent research and trends. Journal of Hospitality and Tourism Management, 36, 12–21.

Richards, G., & Wilson, J. (2006). Developing creativity in tourist experiences: A solution to the serial reproduction of culture? Tourism Management, 27(6), 1209–1223. https://doi.org/10.1016/j.tourman.2005.06.002

Scheyvens, R. (1999). Ecotourism and the empowerment of local communities. Tourism Management, 20(2), 245–249. https://doi.org/10.1016/S0261-5177(98)00098-7

UNESCO. (1991). World Heritage List: Historic City of Ayutthaya. Retrieved from https://whc.unesco.org/

United Nations World Tourism Organization (UNWTO). (2020). International tourism highlights: 2020 edition. https://www.unwto.org/international-tourism-highlights

United Nations World Tourism Organization (UNWTO). (2019). Tourism and culture synergies. UNWTO Publications.

United Nations World Tourism Organization. (2005). Making tourism more sustainable: A guide for policy makers. Madrid: UNWTO.

วิเคราะห์การปฏิบัติกรรมฐานทางพระพุทธศาสนาในคัมภีร์การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานฉบับอักษรล้านนา*

ANALYZE BUDDHIST MEDITATION PRACTICES IN THE LANNA VERSION OF THE VIPASSANA MEDITATION SCRIPTURES

พระลิขสิทธิ์ วิสุทฺธสีโล (ช่างงาน)[1], พระมหาประทีป อภิวฑฺฒโน[2] และ พระมหาไพฑูรย์ สิริธมฺโม[3]

Phra Likkhasit Visuddhasīlō (Changngan)[1], Phamaha Prateep Abhivatdhano[2]

and Phramaha Paitool Siridhammo[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

[1-3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nong Khai Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: 6402105009@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ : 30 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 5 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 7 สิงหาคม 2568

Received 30 July 2025; Revised 5 August 2025; Accepted 7 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานทางพระพุทธศาสนาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาการปฏิบัติกรรมฐานในคัมภีร์วิปัสสนากรรมฐานฉบับอักษรล้านนา และ 3) เพื่อวิเคราะห์การปฏิบัติกรรมฐานทางพระพุทธศาสนาในคัมภีร์การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานฉบับอักษรล้านนา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลด้านเอกสารเปรียบเทียบการปฏิบัติกรรมฐานในคัมภีร์ กับฉบับอักษรล้านนา แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูล

Citation:

* พระลิขสิทธิ์ วิสุทฺธสีโล (ช่างงาน), พระมหาประทีป อภิวฑฺฒโน และ พระมหาไพฑูรย์ สิริธมฺโม. (2568). วิเคราะห์การปฏิบัติกรรมฐานทางพระพุทธศาสนาในคัมภีร์การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานฉบับอักษรล้านนา. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 142-158.

Phra Likkhasit Visuddhasīlō (Changngan), Phamaha Prateep Abhivatdhano and Phramaha Paitool Siridhammo. (2025). Analyze Buddhist Meditation Practices In The Lanna Version Of The Vipassana Meditation Scriptures. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 142-158.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ผลการวิจัยพบว่า 1) การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวเถรวาท มีหัวใจสำคัญคือ สติปัฏฐาน 4 เพื่อพัฒนา “ปัญญาเห็นแจ้ง” ในสภาวะของรูปธรรมและนามธรรมตามหลักไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) เป็นแนวทางสู่ความดับทุกข์ โดยมีลำดับขั้นและวิธีการชัดเจน ตั้งแต่การฝึกสติ พิจารณากาย เวทนา จิต และธรรม สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อการพัฒนาจิตใจและการพ้นทุกข์ได้อย่างแท้จริง 2) แนวทางกรรมฐานในคัมภีร์ฉบับอักษรล้านนา มีลักษณะเฉพาะ เริ่มด้วยพิธีกรรมทางศาสนา เน้นสมถะผ่าน กายคตาสติ (อาการ 32) และ พุทธานุสสติ โดยใช้การสวดมนต์ บริกรรมควบคู่ความหมาย ก่อนเข้าสู่การเจริญวิปัสสนา วิเคราะห์นาม–รูปตามหลักอภิธรรม และพิจารณาไตรลักษณ์เทียบกับนิพพาน จุดเด่นคือการใช้ลูกประคำ เทคนิคเฉพาะ และการบูรณาการศรัทธา สมาธิ และปัญญา 3) การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ พบว่า แนวทางล้านนามีความสอดคล้องกับหลักเถรวาทในด้านเป้าหมาย โครงสร้าง และเนื้อหาธรรมะ เช่น สติปัฏฐาน 4 แต่แตกต่างกันในพิธีกรรม เทคนิค และการผสานวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งสะท้อนถึงภูมิปัญญาและคุณค่าที่ทั้งสากลและเฉพาะถิ่น

คำสำคัญ: การปฏิบัติ, กรรมฐาน, พระพุทธศาสนา, คัมภีร์, อักษรล้านนา

Abstract

This research aims to: 1) Examine the practice of Vipassan**ā** meditation within Theravāda Buddhism; 2) Investigate the methods of meditation practice as presented in the Lanna-script version of the Vipassan**ā** meditation manual; and 3) Analyze the Buddhist meditation practices described in the Lanna-script Vipassan**ā** manual. This study employs a qualitative research methodology, focusing on document analysis. It involves a comparative examination between traditional canonical texts and the Lanna-script version of the Vipassan**ā** meditation manual, followed by an in-depth analytical interpretation of the data.

The findings are as follows: 1) The practice of Vipassan**ā** meditation in the Theravāda tradition emphasizes the development of insight (vipassan**ā**-paññ**ā**) through the cultivation of the Four Foundations of Mindfulness (satipaṭṭh**ā**na).

This practice aims to directly perceive the nature of physical and mental phenomena in accordance with the Three Characteristics (tilakkhaṇa): impermanence, suffering, and non-self. The process follows a systematic approach that includes mindfulness of the body, feelings, mind, and mental objects, offering practical application for personal development and the cessation of suffering. 2) The Vipassanā Meditation Manual in Lanna Script presents a distinct methodology that integrates local religious rituals. The practice begins with devotional ceremonies, emphasizing calmness meditation (samatha) through mindfulness of the body (kāyagatāsati, particularly the 32 parts of the body) and recollection of the Buddha (buddhānussati), accompanied by chanting and recitation with meaning. This is followed by insight meditation, involving analytical contemplation of nāma and rūpa based on Abhidhamma principles and reflection on the Three Characteristics in relation to Nibbāna. Unique features include the use of ritual tools such as prayer beads, specific techniques, and the integration of faith, concentration, and wisdom. 3) The comparative analysis reveals that the Lanna approach aligns with the fundamental objectives, structure, and doctrinal elements of Theravāda Buddhism—particularly the Four Foundations of Mindfulness—while differing in its emphasis on rituals, specific techniques, and integration of local cultural elements. These findings reflect the intellectual heritage and values that are both universal and uniquely local.

Keywords: Practice, Meditation, Buddhism, Scripture, Lanna Script

บทนำ

พระพุทธศาสนาเถรวาทเน้นการปฏิบัติเพื่อการหลุดพ้นจากกิเลสและความทุกข์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งเป็นกระบวนการฝึกฝนจิตให้เกิดปัญญาเห็น

แจ้งตามความเป็นจริงในไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อันเป็นหนทางแห่งอริยมรรคมีองค์ 8 ที่นำไปสู่พระนิพพาน (พุทธทาสภิกขุ, 2544) การเจริญสติปัฏฐาน 4 ซึ่งประกอบด้วย การพิจารณากาย เวทนา จิต และธรรม เป็นหลักการสำคัญของวิปัสสนา และถือเป็นแนวทางกลางที่พระพุทธองค์ตรัสรับรองว่าเป็น “ทางเอกเพื่อการบริสุทธิ์จากอาสวะ” (พระไตรปิฎก เล่มที่ 10, ข้อ 60) ในประเทศไทย แนวปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามคัมภีร์และคำสอนในพระไตรปิฎกได้รับการถ่ายทอดและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันมีหลายสำนักปฏิบัติธรรมที่มุ่งเน้นการฝึกสติอย่างเคร่งครัด เช่น แนวสติปัฏฐานของพระอาจารย์มหาสีสยาดอ จากพม่า ที่มีอิทธิพลต่อวงการวิปัสสนาไทยในปัจจุบัน (ปราโมทย์ ปาโมชโช, 2562)

อย่างไรก็ตาม ในดินแดนล้านนา (ภาคเหนือของประเทศไทย) มีมรดกภูมิปัญญาด้านกรรมฐานที่ถูกบันทึกไว้ในรูปแบบคัมภีร์โบราณ เรียกว่า คัมภีร์วิปัสสนากรรมฐานฉบับอักษรล้านนา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแนวปฏิบัติกรรมฐานที่ผสมผสานหลักธรรมกับวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างกลมกลืน โดยมีลักษณะเฉพาะ เช่น การเริ่มต้นด้วยพิธีกรรมทางศาสนา การใช้กายคตาสติ (การพิจารณาอาการ 32) การบริกรรมบทพุทธานุสสติ การใช้ลูกประคำ การสวดพร้อมความหมาย รวมถึงการวิเคราะห์นาม-รูปตามแนวอภิธรรม (อนุสรณ์ ติปยานนท์, 2555)

คัมภีร์ดังกล่าวไม่ได้เป็นเพียงแนวทางปฏิบัติธรรม แต่ยังแสดงถึง “วิธีคิด” และ “โครงสร้างทางจิตวิญญาณ” ที่สืบทอดมาหลายชั่วอายุคนของชาวล้านนา อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเกี่ยวกับคัมภีร์วิปัสสนากรรมฐานในอักษรล้านนายังมีจำนวนจำกัด และขาดการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักวิปัสสนาตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาทอย่างเป็นระบบ (เกษม สุวรรณกุล, 2560) สภาพปัญหาในปัจจุบันคือ องค์ความรู้เกี่ยวกับคัมภีร์วิปัสสนาในล้านนาเริ่มสูญหายตามกาลเวลา ทั้งจากการเสื่อมถอยของการใช้ภาษาและอักษรล้านนาในวงวิชาการ และการที่รูปแบบการปฏิบัติธรรมในปัจจุบันมีแนวโน้มถูกครอบงำด้วยวิธีสมัยใหม่ ทำให้แนวปฏิบัติเก่าแก่เหล่านี้ถูกมองข้ามหรือเข้าไม่ถึง (พระทรงศักดิ์ โชติโก (แสงทนงค์), 2564)

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาวิเคราะห์แนวปฏิบัติกรรมฐานในคัมภีร์วิปัสสนากรรมฐานฉบับอักษรล้านนา จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งในแง่ของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น การเข้าใจความหลากหลายของพุทธปฏิบัติ และการเสริมสร้างฐานข้อมูลทางวิชาการเพื่อต่อยอดการ

ประยุกต์ใช้ในชีวิตร่วมสมัย โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมจริยธรรม การพัฒนาจิตใจ และการเสริมพลังทางจิตวิญญาณแก่ประชาชนในยุคที่เต็มไปด้วยความเร่งรีบและความวุ่นวายทางจิตใจ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานทางพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาการปฏิบัติกรรมฐานในคัมภีร์วิปัสสนากรรมฐานฉบับอักษรล้านนา
3. เพื่อวิเคราะห์การปฏิบัติกรรมฐานทางพระพุทธศาสนาในคัมภีร์การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานฉบับอักษรล้านนา

การทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นการทบทวนวรรณกรรมที่มีเนื้อหาคลอบคลุมทั้ง แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับสติปัฏฐาน 4 คือ ฐานของการเจริญสติ ประกอบด้วย กายานุปัสสนา (พิจารณากายในกาย) เวทนานุปัสสนา (พิจารณาความรู้สึก) จิตตานุปัสสนา (พิจารณาจิต) ธัมมานุปัสสนา (พิจารณาธรรม) การนับลูกประคำสัมพันธ์กับการฝึก จิตตานุปัสสนา และ ธัมมานุปัสสนา อย่างใกล้ชิด โดยลูกประคำเป็น “ตัวกลางทางกาย” ที่ช่วยให้เกิดการระลึกรู้ในขณะจิต ทำให้จิตไม่ฟุ้งซ่าน และตั้งมั่นอยู่กับอารมณ์กรรมฐาน เช่น พุท-โธ หรือสวดมนต์ระลึกถึงพระรัตนตรัย (แม่ชีธัมมนันทา, 2547) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์ธนอรรถ รตนสิริ (ทะปะละ) (2565) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ลูกประคำในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติกัมมัฏฐานของพระสงฆ์ล้านนา” พบว่า ลูกประคำในล้านนาไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือนับจำนวน แต่เป็นสัญลักษณ์ของการเดินทางทางจิตวิญญาณที่ช่วยให้พระสงฆ์ฝึกจิตให้มั่นคงและเข้าถึงสมาธิที่ลึกซึ้ง โดยเฉพาะในยุคหลังการฟื้นฟูเชียงใหม่สมัยพระเจ้ากาวิละ ลูกประคำมีบทบาทสำคัญในการฝึกสติ สมาธิ และปัญญา ช่วยให้จิตจดจ่อกับการภาวนาและระลึกถึงพระรัตนตรัย ทั้งยังใช้เป็นเครื่องบริกรรม เครื่องระลึก และบริขารที่พระอุปัชฌาย์

มอบให้ผู้บวช ตัวอย่างสำคัญคือครูบาศรีวิชัย ผู้ใช้ลูกประคำในการปฏิบัติธรรมและเผยแผ่พระพุทธศาสนา สะท้อนถึงคุณค่าทางจิตวิญญาณของลูกประคำในวิถีปฏิบัติของพระสงฆ์ล้านนาอย่างลึกซึ้ง

แนวคิดเกี่ยวกับ “การปฏิบัติธรรมแบบบูรณาการ” (Integrative Practice) จากเนื้อหาในคัมภีร์ซึ่งรวมบทสวด การภาวนา สมาธิ วิปัสสนา การเดินจงกรม ฯลฯ แสดงถึงลักษณะการฝึกแบบ “บูรณาการ” (integrative practice) ที่เชื่อมระหว่างพิธีกรรม ความศรัทธา และปัญญา ซึ่งสะท้อนแนวทางการพัฒนาจิตที่ครอบคลุมทั้งกาย วาจา ใจ (ไพศาล วิสาโล, 2552) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูบริสุทธิ์สังขวิจิตร (สังข์ทอง สุทฺธจิตฺโต) (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบและวิธีการปฏิบัติกัมมัฏฐานตามที่ปรากฏในคัมภีร์มูลกัมมัฏฐาน ฉบับวัดบ้านหลุก จังหวัดลำพูน” พบว่า รูปแบบการปฏิบัติกัมมัฏฐานในประเทศไทยและล้านนาแบ่งออกเป็น 5 สายหลัก ได้แก่ สายธุดงค์ (พุทโธ), สายอานาปานสติ, สายสติปัฏฐาน (ยุบหนอ พองหนอ), สายธรรมกาย (สัมมาอรหัง) และสายประยุกต์ โดยในล้านนาใช้แนวทางตามคัมภีร์วิสุทธิมรรคและเพิ่มการใช้ลูกประคำเป็นเครื่องมือประกอบการปฏิบัติ คัมภีร์มูลกัมมัฏฐานฉบับนี้มีลำดับการปฏิบัติที่ละเอียด ตั้งแต่การยอคุณพระรัตนตรัย การสลัดนิวรณ์ ไปจนถึงการภาวนาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น อสุภะ อานาปานสติ พรหมวิหาร วิปัสสนาญาณ และการเดินจงกรม มีบทบริกรรมเฉพาะ เช่น การบริกรรมขณะบิณฑบาตและคำภาวนาเบ็ดเตล็ด ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของล้านนา สะท้อนถึงความหลากหลายและความบูรณาการในการปฏิบัติกัมมัฏฐานของภูมิภาคนี้อย่างเด่นชัด

แนวคิดเกี่ยวกับ “กัมมัฏฐาน 40 ประการ” (40 Meditation Subjects) เป็นการศึกษาคำสอนเรื่องอนุสสติกัมมัฏฐานจำเป็นต้องเข้าใจว่าเป็นหนึ่งในหมวดของกรรมฐาน 40 ซึ่งแสดงถึงระบบการฝึกจิตที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้เหมาะกับจริตของผู้ปฏิบัติแต่ละประเภท (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2562) และแนวคิด “อนุสสติ 10” (Ten Recollections) อนุสสติ 10 เป็นหมวดกรรมฐานที่ใช้การระลึกถึงสิ่งอันควรระลึก เช่น พระพุทธเจ้า ธรรมะ สังฆะ ความตาย หรือความสงบ เพื่อพัฒนาสมาธิในระดับต่าง ๆ และเหมาะกับผู้มีศรัทธาจริต (ศรัทธาธิมุตตบุคคล) (พระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินฺทปญฺโญ), 2546) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาธีรพันธ์ ธีรกิตฺติ (ปัญญาเหล็ก) (2561)

ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาเปรียบเทียบคำสอนเรื่องอนุสสติกัมมัฏฐานในคัมภีร์วิสุทธิมรรคกับคัมภีร์กัมมัฏฐานรอม” พบว่า อนุสสติเป็นหนึ่งในกรรมฐาน 40 ประการ โดยเฉพาะ 10 อนุสสติที่ใช้ฝึกสมาธิในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่อุปจารสมาธิจนถึงฌาน 4 ทั้งคัมภีร์วิสุทธิมรรคและคัมภีร์กัมมัฏฐานรอม (ฉบับวัดต้นผึ้ง) กล่าวถึงอนุสสติ 10 ประการเหมือนกัน แต่มีความแตกต่างเพียงในลำดับเนื้อหา โดยเฉพาะพุทธานุสสติที่มีการอธิบายคล้ายคลึงกัน สะท้อนถึงความสอดคล้องและการปรับใช้คำสอนตามบริบทของแต่ละคัมภีร์

สรุป แนวคิด สติปัฏฐาน 4 (Four Foundations of Mindfulness) ได้แก่ กายานุปัสสนา, เวทนานุปัสสนา, จิตตานุปัสสนา และธัมมานุปัสสนา เป็นฐานการฝึกสติและเจริญวิปัสสนา โดยเฉพาะการนับลูกประคำสัมพันธ์ใกล้ชิดกับ จิตตานุปัสสนา และ ธัมมานุปัสสนา เพราะช่วยให้จิตระลึกรู้อยู่กับกรรมฐาน เช่น “พุท-โธ” และไม่ฟุ้งซ่าน แนวคิด การปฏิบัติธรรมแบบบูรณาการ (Integrative Practice) เป็นการฝึกกรรมฐานในล้านนาผสมผสานบทสวด ภาวนา สมาธิ วิปัสสนา และกิจปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เช่น การเดินจงกรมหรือบิณฑบาต เป็นการฝึกที่รวมทั้ง “กาย วาจา ใจ” สะท้อนแนวคิดบูรณาการทางจิตวิญญาณ แนวคิด กรรมฐาน 40 ประการ (40 Meditation Subjects) เป็นแนวทางฝึกสมาธิที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้เหมาะกับ “จริต” ของผู้ปฏิบัติ งานของพระมหาธีรพันธ์ (2561) ยืนยันว่า อนุสสติ 10 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกรรมฐาน 40 มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสมาธิในระดับต่าง ๆ และมีเนื้อหาสอดคล้องระหว่างคัมภีร์วิสุทธิมรรคและคัมภีร์กัมมัฏฐานรอม แม้จะมีความต่างด้านโครงสร้าง แนวคิด อนุสสติ 10 (Ten Recollections) เป็นการระลึกถึงสิ่งอันควรระลึก เช่น พุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ มรณานุสติ ฯลฯ ซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการของสมาธิ เหมาะกับผู้มีศรัทธาจริต และเป็นแนวปฏิบัติที่ทั้งคัมภีร์วิสุทธิมรรคและคัมภีร์กัมมัฏฐานรอมให้ความสำคัญร่วมกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์การปฏิบัติกรรมฐานทางพระพุทธศาสนาในคัมภีร์การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานฉบับอักษรล้านนา” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งเน้นการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาในคัมภีร์ที่เขียนด้วยอักษรล้านนา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ

วิปัสสนากรรมฐาน เพื่อให้เข้าใจหลักการ แนวปฏิบัติ โครงสร้าง และองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ปรากฏในเอกสารนั้น การดำเนินการวิจัยประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

1. การกำหนดกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์การวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัยให้ครอบคลุมเนื้อหาการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่ปรากฏในคัมภีร์ฉบับอักษรล้านนา โดยตั้งวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบ ขั้นตอน วิธีการปฏิบัติ และแนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้อง

2. การรวบรวมข้อมูลเอกสาร

ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาข้อมูลจากเอกสารหลักและเอกสารรอง ได้แก่ 1. เอกสารหลัก (Primary Sources) คัมภีร์การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานฉบับอักษรล้านนา เช่น คัมภีร์ใบลาน หรือหนังสือโบราณที่เก็บรักษาไว้ในวัด พิพิธภัณฑ์ หรือหอสมุดท้องถิ่นในภาคเหนือของไทย 2. เอกสารรอง (Secondary Sources) งานวิจัย หนังสือ วิทยานิพนธ์ และบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติกรรมฐาน วิปัสสนา และอักษรล้านนา รวมถึงเอกสารวิเคราะห์คัมภีร์ล้านนาที่มีการถอดความและแปลไว้แล้ว

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1. การอ่านวิเคราะห์ และตีความข้อความในคัมภีร์อักษรล้านนาโดยเน้นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เช่น แนวคิดเชิงธรรมะ ขั้นตอนกรรมฐาน วิธีบริกรรม การฝึกสมาธิ และการพิจารณาไตรลักษณ์ 2. การเปรียบเทียบเนื้อหาที่ได้จากคัมภีร์ล้านนากับหลักกรรมฐานในคัมภีร์มาตรฐาน เช่น คัมภีร์วิสุทธิมรรค เพื่อค้นหาความเหมือนและความแตกต่าง 3. การจัดหมวดหมู่ข้อมูลและสังเคราะห์สาระสำคัญที่สะท้อนรูปแบบการปฏิบัติกรรมฐานในบริบทล้านนา

4. การตรวจสอบข้อมูลและตีความ

เพื่อลดอคติและเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ และหากจำเป็นจะ

สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา อักษรล้านนา หรือพระสงฆ์ที่มีประสบการณ์ในการศึกษาคัมภีร์ เพื่อยืนยันความถูกต้องของการแปลและตีความ

5. การสรุปผลและจัดทำรายงานวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิเคราะห์ โดยเสนอข้อค้นพบเกี่ยวกับรูปแบบและหลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในคัมภีร์ฉบับอักษรล้านนา พร้อมทั้งอภิปรายเปรียบเทียบกับแนวปฏิบัติในพระพุทธศาสนาเถรวาทโดยทั่วไป ตลอดจนเสนอข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อการอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนาในด้านพระพุทธศาสนา

ผลการวิจัย

1. การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท

การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท มีหัวใจสำคัญคือการเจริญสติปัฏฐาน 4 (กาย เวทนา จิต ธรรม) เพื่อให้เกิดปัญญาเห็นแจ้งสภาวะรูปธรรมและนามธรรมตามหลัก ไตรลักษณ์ อันเป็นหนทางสู่ความดับทุกข์ การปฏิบัติครอบคลุมวิธีการหลากหลายในแต่ละฐาน เช่น การกำหนดลมหายใจ, การรู้อิริยาบถ, การพิจารณาความไม่งามของกาย, การแยกธาตุ, การพิจารณาซากศพ (กายานุปัสสนา), การรู้เท่าทันความรู้สึกสุข ทุกข์ หรือเฉย ๆ (เวทนานุปัสสนา), การรู้เท่าทันสภาวะจิตที่เปลี่ยนแปลง (จิตตานุปัสสนา), และการพิจารณาสภาวธรรมต่าง ๆ เช่น นิวรณ์ ขันธ์ อายตนะ โพชฌงค์ อริยสัจ (ธัมมานุปัสสนา)

องค์ความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติแนวทางนี้ คือความเข้าใจในหลักการและวิธีเจริญสติปัฏฐาน 4 อย่างเป็นระบบ, การเกิดปัญญาเห็นแจ้งในไตรลักษณ์, ความเข้าใจในกระบวนการทำงานของจิตและการเกิดดับของกิเลส, ความรู้ในหลักธรรมสำคัญผ่านการปฏิบัติจริง, ความสามารถในการแยกแยะสภาวะปรมัตถ์จากบัญญัติ, และความเข้าใจในหนทางและลำดับขั้นสู่ความพ้นทุกข์

ในด้านคุณค่าและการประยุกต์ใช้ การปฏิบัติวิปัสสนาตามแนวเถรวาทถือเป็น ทางสายเอก สู่ความหลุดพ้นโดยตรง เป็นการฝึกฝนจิตและปัญญาอย่างเป็นระบบเพื่อเข้าใจตนเองและโลกตามความเป็นจริง ช่วยลดละกิเลสอันเป็นเหตุแห่งทุกข์ และนำมาซึ่งความสงบสุข สามารถ

นำหลักสติปัฏฐาน 4 มา ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อจัดการอารมณ์และความเครียด เป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินชีวิตตามแนวทางพุทธ และช่วยให้เข้าใจโครงสร้างของชีวิตเพื่อคลายความยึดมั่นถือมั่นในตัวตน

2. การปฏิบัติกรรมฐานในคัมภีร์วิปัสสนากรรมฐานฉบับอักษรล้านนา

จากการศึกษาคัมภีร์วิปัสสนากรรมฐานฉบับอักษรล้านนา (วัดหลวง จ.แพร่) สามารถสรุปผลเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติกรรมฐานที่ปรากฏในคัมภีร์ตามประเด็นต่าง ๆ ในรูปแบบความเรียงได้ดังนี้

ในด้านกายานุปัสสนา, คัมภีร์นี้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการพิจารณากาย โดยเน้นการปฏิบัติ กายคตาสติ หรือการสาธยายอาการ 32 ทั้งอนุโลมและปฏิโลมอย่างละเอียด เพื่อใช้เป็นอุบายฝึกสมาธิ ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์ร่างกายโดยความเป็น ธาตุ 4, การพิจารณา ความปฏิกูล และ มรณานุสสติ เพื่อคลายความยึดมั่นในอัตภาพ สำหรับ ด้านเวทนานุปัสสนา, แม้จะกล่าวถึงการรู้ทันเวทนาโดยรวมอย่างสังเขป แต่ได้อธิบายลักษณะของ ปีติ 5 ประเภท ที่เกิดจากสมาธิไว้อย่างละเอียดพิสดาร เพื่อให้ผู้ปฏิบัติเข้าใจสภาวะและใช้เป็นฐานในการปฏิบัติที่สูงขึ้น ในด้านจิตตานุปัสสนา, การปฏิบัติมุ่งเน้นให้รู้เท่าทันสภาพจิต โดยเฉพาะเมื่อ มีกิเลสสำคัญคือ ราคะ โทสะ โมหะ เกิดขึ้น หรือเมื่อจิตปราศจากกิเลสเหล่านั้น ซึ่งเป็นการวางหลักพื้นฐานของการมีสติรู้ตามความเป็นจริง ส่วนด้านธัมมานุปัสสนา นับเป็นส่วนที่คัมภีร์ให้รายละเอียดมากที่สุด ตั้งแต่การเจริญอนุสสติในขั้นสมถะ ไปจนถึงการ วิเคราะห์นาม-รูปอย่างละเอียดตามหลักอภิธรรม ในขั้นทิฏฐิวิสุทธิ, การพิจารณา เหตุปัจจัย ของนามรูปในขั้นกังขาวิตรณวิสุทธิ, และการเจริญวิปัสสนาญาณด้วยการ พิจารณาไตรลักษณ์โดยมีเทคนิคเฉพาะคือการเปรียบเทียบสลับกับคุณลักษณะพระนิพพาน นอกจากนี้ ยังมีการแจกแจงสภาวธรรมฝ่ายกุศลและอกุศล (เจตสิก) รวมถึงโพธิปักขิยธรรม 37 ไว้อย่างครบถ้วน

สำหรับ ลักษณะเฉพาะของคัมภีร์วิปัสสนากรรมฐานฉบับอักษรล้านนานั้น พบว่ามีการผสมผสานพิธีกรรม เช่น การขอขมา การถวายเครื่องบูชา และการอัญเชิญพระอุปคุต เข้ากับการปฏิบัติ ซึ่งสะท้อนอิทธิพลความเชื่อท้องถิ่นในการสร้างขวัญกำลังใจ นอกจากนี้ยัง เน้นกรรมฐานบางหมวด คือ อนุสสติ (โดยเฉพาะพุทธานุสสติและสีลานุสสติ) และกายคตาสติ (อาการ 32) เป็นพิเศษในขั้นสมถะ โดยไม่เน้นกสิณหรืออรูปฌาน และกล่าวถึงอานาปานสติ

น้อยมาก วิธีการปฏิบัติ ที่เด่นชัดคือการเน้น สวดสาธยายและบริกรรม บาลีซ้ำๆ ควบคู่กับการพิจารณาความหมาย (อตฺถะ) อย่างละเอียด และมีการกล่าวถึง การใช้ลูกประคำ ประกอบการบริกรรม ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่อาจได้รับอิทธิพลจากพม่าหรือไทลื้อ ในส่วน การพิจารณาไตรลักษณ์ ก็มีเทคนิคเฉพาะคือ การเปรียบเทียบกับสภาวะตรงข้ามของพระนิพพาน และบริกรรมสลับกันไปเพื่อน้อมจิตสู่นิพพาน ท้ายสุดคือ การอธิบายปรมัตถธรรม ที่มีการวิเคราะห์รูปปรมัตถ์ 17 ชนิดและคำนวณจำนวนรูปในร่างกายถึง 1,501 รูป แสดงถึงความเชี่ยวชาญในพระอภิธรรมของผู้เรียบเรียง

องค์ความรู้ ที่ได้รับจากคัมภีร์นี้คือ ความเข้าใจใน กระบวนการปฏิบัติกรรมฐานที่เป็นระบบแบบแผนของล้านนา ซึ่งบูรณาการทั้งศรัทธา สมาธิ และปัญญาเข้าด้วยกัน ผ่านเทคนิคการปฏิบัติที่เน้นหนักเฉพาะทาง และการประยุกต์ใช้ความรู้เชิงอภิธรรมเข้ากับการภาวนาอย่างชัดเจน

ท้ายที่สุด ด้านคุณค่าและการประยุกต์ใช้ คัมภีร์นี้มีคุณค่าในฐานะ มรดกภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ที่สำคัญของล้านนา นำเสนอแนวทางปฏิบัติที่ละเอียดและมีโครงสร้าง ซึ่งมีคุณค่าทั้งในเชิงวิชาการสำหรับการศึกษาเปรียบเทียบ และในเชิงปฏิบัติสำหรับผู้ที่สนใจแนวทางนี้ นอกจากนี้ การศึกษาและเผยแพร่ยังเป็นการช่วยอนุรักษ์องค์ความรู้และสืบทอดมรดกธรรมอันล้ำค่านี้ให้คงอยู่สืบไป

3. วิเคราะห์การปฏิบัติกรรมฐานทางพระพุทธศาสนาในคัมภีร์การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานฉบับอักษรล้านนา

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวทางการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานระหว่างหลักการพระพุทธศาสนาเถรวาทกับสิ่งที่ปรากฏในคัมภีร์วิปัสสนากรรมฐานฉบับอักษรล้านนาสามารถสรุปตามประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

ด้านกายานุปัสสนา การพิจารณากายในทั้งสองแนวทางมีความสอดคล้องกันในหลักการสำคัญ เช่น การพิจารณาอาการ 32, ธาตุ 4, และมรณานุสสติ อย่างไรก็ตาม แนวทางเถรวาทนำเสนอวิธีการที่หลากหลายกว่า ขณะที่คัมภีร์วิปัสสนากรรมฐานฉบับอักษรล้านนาเน้นหนักไปที่การสวดสาธยายอาการ 32 อย่างละเอียดซ้ำ ๆ และการวิเคราะห์ธาตุ 4 โดยละเอียด ซึ่งการสวดอาการ 32 นี้ดูเหมือนจะเป็นอุบายสำคัญในการฝึกสมาธิขั้นต้นของแนวทางล้านนา ก่อนที่จะนำไปสู่การพิจารณาเชิงวิปัสสนาต่อไป

ด้านเวทนานุปัสสนา แม้ทั้งสองแนวทางจะยอมรับหลักการรู้เท่าทันเวทนา สุข ทุกข์ หรือเฉย ๆ แต่แนวทางเถรวาทอาจมีการจำแนกที่ละเอียดกว่าตามอามิส ในขณะที่คัมภีร์วิปัสสนากรรมฐานฉบับอักษรล้านนากล่าวถึงหลักการนี้โดยสรุป แต่กลับให้รายละเอียดอย่างมากกับการอธิบายปีติ 5 ประเภท ซึ่งเป็นเวทนาฝ่ายสุขที่เกิดจากสมาธิ

ด้านจิตตานุปัสสนา ทั้งสองแนวทางมีหลักการพื้นฐานร่วมกันคือการรู้ทันสภาวะจิตตามความเป็นจริง โดยเฉพาะเมื่อมีกิเลสหลักคือ ราคะ โทสะ โมหะ เกิดขึ้น แต่แนวทางเถรวาทมักครอบคลุมการพิจารณาสภาวะจิตที่หลากหลายกว่า ส่วนคัมภีร์วิปัสสนากรรมฐานฉบับอักษรล้านนาเน้นการรู้ทันกิเลสหลัก 3 ตัวเป็นสำคัญ

ด้านธัมมานุปัสสนา ในส่วนนี้มีความสอดคล้องกันในด้านกรอบหลักธรรมที่ใช้ (ขันธ์ 5, อายตนะ 12, อริยสัจ 4, โพธิปักขิยธรรม 37) และเป้าหมายเพื่อเห็นไตรลักษณ์และเข้าใจเหตุปัจจัย แต่มีความแตกต่างในจุดเน้นและวิธีการ โดยคัมภีร์วิปัสสนากรรมฐานฉบับอักษรล้านนาเน้นอนุสสติเป็นพิเศษในขั้นสมถะ, มีการวิเคราะห์นาม-รูปตามแนวอภิธรรมที่ละเอียดมาก, มีเทคนิคเฉพาะในการพิจารณาไตรลักษณ์เทียบกับนิพพาน, และมีการแจกแจงเจตสิกธรรมอย่างละเอียด

ด้านองค์ความรู้จากคัมภีร์ ทั้งสองแนวทางให้องค์ความรู้พื้นฐานเรื่องเป้าหมาย หลักการ และโครงสร้างการปฏิบัติที่สอดคล้องกัน แต่แนวทางเถรวาทให้ภาพรวมที่กว้างและยืดหยุ่นกว่า ขณะที่คัมภีร์วิปัสสนากรรมฐานฉบับอักษรล้านนาให้องค์ความรู้ที่เฉพาะเจาะจงและเป็นระบบ เน้นเทคนิคปฏิบัติที่ชัดเจน ให้ความรู้เชิงลึกด้านพระอภิธรรม และสะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านคุณค่าและการประยุกต์ใช้ ทั้งสองแนวทางมีคุณค่าในการพัฒนาจิตใจและนำไปสู่ความสงบสุข แนวทางเถรวาทมีคุณค่าในฐานะหลักการสากลที่เข้าถึงง่ายและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ส่วนคัมภีร์วิปัสสนากรรมฐานฉบับอักษรล้านนามีคุณค่าในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมและเป็นแนวทางปฏิบัติเฉพาะที่เหมาะกับผู้ต้องการโครงสร้างชัดเจนและเน้นศรัทธาควบคู่สมาธิ ซึ่งการศึกษาสามารถนำไปสู่ความเข้าใจในประวัติศาสตร์และความหลากหลายทางพุทธศาสนาในล้านนา และอาจนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาเชิงลึกหรือฟื้นฟูแนวปฏิบัตินี้ต่อไปได้

อภิปรายผล

1. การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานทางพระพุทธศาสนาเถรวาท มีหัวใจสำคัญคือการเจริญสติปัฏฐาน 4 เพื่อให้เกิดปัญญาเห็นแจ้งในไตรลักษณ์ อันเป็นหนทางสู่ความดับทุกข์ ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ พระมหาวุฒิชัย วุฑฺฒิชโย (2563) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการพัฒนาจิตของกรรมฐาน 5 สายในสังคมไทย ซึ่งพบว่าแม้จะมีวิธีการปฏิบัติที่แตกต่างกันในรายละเอียด (เช่น สายพุทโธ, สายอานาปานสติ, สายยุบหนอ-พองหนอ, สายรูปนาม, สายสัมมาอะระหัง) แต่ทุกสายต่างอ้างอิงหลักการปฏิบัติพื้นฐานของเถรวาท โดยเฉพาะหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ซึ่งสอดคล้องกับการเจริญสติปัฏฐาน 4 และมีจุดมุ่งหมายเพื่อความพ้นทุกข์เช่นเดียวกันทั้งหมด การค้นพบนี้ยืนยันว่าแนวทางการปฏิบัติวิปัสสนาตามหลักเถรวาทที่วิเคราะห์ในงานวิจัยนี้ เป็นหลักการพื้นฐานที่ได้รับการยอมรับและสืบทอดในหลากหลายรูปแบบการปฏิบัติ

2. การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การปฏิบัติกรรมฐานในคัมภีร์วิปัสสนากรรมฐานฉบับอักษรธรรมล้านนา (วัดหลวง จ.แพร่) มีแนวทางที่เป็นระบบเฉพาะตัว ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ พระครูเมธานันทกิจ และศิริศักดิ์ อภิศักดิ์มนตรี (2562) ในงานวิจัยเรื่อง “กัมมัฏฐานล้านนา: กระบวนการสั่งสมบุญบารมีและพัฒนาตน” ซึ่งระบุว่าการปฏิบัติกรรมฐานล้านนาประกอบด้วยหลักการสำคัญ 5 ประการ, มีพิธีกรรม 4 ชนิด และขั้นตอนการปฏิบัติ 11 ขั้น ที่ผสมผสานการทำบุญกิริยาวัตถุ (ทาน ศีล ภาวนา) เข้ากับการปฏิบัติ โดยมีพิธีกรรมเบื้องต้น การเจริญสมถะ (เช่น พุทธานุสสติ) และวิปัสสนา มีการใช้ลูกประคำ และผลการปฏิบัติสอดคล้องกับวิสุทธิมรรคแม้จะมีรายละเอียดเฉพาะของล้านนา ซึ่งยืนยันลักษณะที่พบในคัมภีร์วัดหลวงที่ศึกษานี้ว่าเป็นการปฏิบัติที่เป็นระบบ มีทั้งพิธีกรรม เน้นกรรมฐานเฉพาะ (อนุสสติ, กายคตาสติ) และดำเนินตามหลักวิสุทธิมรรค

3. การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบพบว่าแนวทางปฏิบัติในคัมภีร์ล้านนามีความสอดคล้องกับหลักการเถรวาท แต่ก็มีลักษณะเฉพาะที่เกิดจากการบูรณาการเข้ากับบริบทท้องถิ่น ทั้งด้านพิธีกรรม เทคนิคการปฏิบัติ และจุดเน้น ผลการวิเคราะห์นี้ สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ พระครูบริสุทธิ์สังฆวิจิตร (สังข์ทอง สุทฺธจิตฺโต) (2565) ในงานวิจัยเรื่อง “กรรมฐานในล้านนา” ซึ่งได้สรุปว่า การปฏิบัติกรรมฐานในล้านนามี

หลายสาย แต่โดยหลักแล้วยึดตามแบบแผนในคัมภีร์วิสุทธิมรรค แต่มีการเพิ่มเติมลักษณะเฉพาะให้เหมาะกับบริบทท้องถิ่น เช่น การใช้ลูกประคำ การใช้ภาษาบาลีสำเนียงล้านนา การสวดบทบริกรรมยาวๆ และการเดินจงกรมควบคู่การภาวนา ซึ่งเป็นลักษณะที่แตกต่างจากคู่มือทั่วไปแต่ไม่ขัดกับหลักพุทธธรรม การค้นพบจากการเปรียบเทียบในงานวิจัยนี้ที่ชี้ให้เห็นทั้งรากฐานทางเถรวาทและเอกลักษณ์เฉพาะของคัมภีร์วัดหลวง (เช่น พิธีกรรมเทคนิคเฉพาะ) จึงเป็นการตอกย้ำข้อสรุปดังกล่าว

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

1. ด้านหลักธรรมและปรัชญา 1. การปฏิบัติกรรมฐานในคัมภีร์ล้านนาแม้มีลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น แต่ยังคงยึดเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาเถรวาท คือ พระนิพพาน 2. มีการนำเสนอเทคนิคการพิจารณาไตรลักษณ์โดยเปรียบเทียบกับคุณลักษณะของนิพพาน ซึ่งเปิดมุมมองใหม่ทั้งในเชิงทฤษฎีและการภาวนา 3. การผสานพระอภิธรรมเข้ากับการปฏิบัติ โดยเฉพาะการวิเคราะห์นาม-รูป แสดงถึงความเชื่อมโยงของปริยัติกับปฏิบัติอย่างลึกซึ้ง

2. ด้านเทคนิคและวิธีการปฏิบัติ 1. แนวทางกรรมฐานของล้านนาเน้นอนุสสติและกายคตาสติ พร้อมการบริกรรมซ้ำและการพิจารณาความหมาย ซึ่งสะท้อนแนวสมถะเฉพาะ 2. โครงสร้างการเจริญวิปัสสนาตามขั้นวิสุทธิ และเทคนิคการพิจารณาไตรลักษณ์เชิงเปรียบเทียบช่วยเสริมการเจริญปัญญาอย่างเป็นระบบ

3. ด้านวัฒนธรรมและบริบท 1. การบูรณาการพิธีกรรม ความเชื่อ และอุปกรณ์ เช่น ลูกประคำ สะท้อนความเชื่อพื้นบ้านที่หลอมรวมกับการภาวนา 2. คัมภีร์นี้มีคุณค่าในฐานะมรดกภูมิปัญญาทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของล้านนา

4. ด้านความหลากหลายและการเปรียบเทียบ 1. แสดงให้เห็นความหลากหลายภายในกรอบพระพุทธศาสนาเถรวาท ที่สามารถปรับประยุกต์ตามบริบทท้องถิ่น 2. การศึกษานี้สามารถระบุจุดร่วมและจุดต่างของแนวทางปฏิบัติได้อย่างชัดเจน ทำให้เกิดความเข้าใจเชิงเปรียบเทียบที่ลุ่มลึกยิ่งขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์การปฏิบัติกรรมฐานทางพระพุทธศาสนาในคัมภีร์การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานฉบับอักษรล้านนา” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาวิเคราะห์เชิงเอกสารจากคัมภีร์วิปัสสนากรรมฐานฉบับอักษรล้านนา (จากวัดหลวง จ.แพร่) เปรียบเทียบกับหลักปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาท ผลการวิจัยสรุปได้เป็น 5 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. ด้านกายานุปัสสนา ทั้งสองแนวทางมีจุดร่วมในการพิจารณาอาการ 32 ธาตุ 4 และมรณานุสสติ แต่คัมภีร์อักษรล้านนาเน้นการสวดอาการ 32 อย่างต่อเนื่องและมีการวิเคราะห์ธาตุ 4 อย่างละเอียดเพื่อเป็นอุบายฝึกสมาธิ

2. ด้านเวทนานุปัสสนา แนวทางเถรวาทมีการวิเคราะห์เวทนาหลากหลายตามประเภท ขณะที่คัมภีร์ล้านนาเน้นการอธิบายปีติ 5 ประเภทที่เกิดจากสมาธิอย่างละเอียด เพื่อใช้เป็นฐานแห่งการภาวนา

3. ด้านจิตตานุปัสสนา ทั้งสองแนวทางเน้นการรู้เท่าทันจิตโดยเฉพาะเมื่อมีกิเลสเกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม คัมภีร์ล้านนาให้ความสำคัญเฉพาะราคะ โทสะ โมหะ เป็นหลัก

4. ด้านธัมมานุปัสสนา แนวทางเถรวาทให้กรอบธรรมะทั่วไป ขณะที่คัมภีร์ล้านนาเน้นอนุสสติขั้นสมถะ วิเคราะห์นาม-รูปอย่างละเอียดตามหลักอภิธรรม พร้อมเทคนิคเฉพาะในการพิจารณาไตรลักษณ์เทียบกับพระนิพพาน

5. องค์ความรู้และคุณค่า แนวทางเถรวาทให้กรอบที่ยืดหยุ่นและเข้าถึงง่าย ส่วนคัมภีร์ล้านนาให้แนวปฏิบัติที่เป็นระบบ มีเทคนิคเฉพาะทาง สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นและความเชี่ยวชาญทางอภิธรรม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยผู้วิจัยได้ข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ ควรส่งเสริมการศึกษาคัมภีร์กรรมฐานฉบับอักษรล้านนาในฐานะแหล่งองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาเชิงปฏิบัติที่สะท้อนลักษณะเฉพาะของภูมิปัญญาท้องถิ่น นักวิจัยด้านพระพุทธศาสนาและวิปัสสนาควรนำแนวทางการปฏิบัติในคัมภีร์นี้ไปศึกษาเปรียบเทียบกับแนวทางอื่น ๆ เช่น สายพม่า, ไทใหญ่, และไทยโบราณ เพื่อค้นหาความเชื่อมโยงหรือความหลากหลายในกระแสพระพุทธศาสนาเถรวาท

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ควรมีการถอดความและเรียบเรียงคัมภีร์วิปัสสนากรรมฐานฉบับอักษรล้านนาให้อ่านง่าย และเผยแพร่สู่สาธารณะ เพื่อให้ผู้สนใจแนวปฏิบัติดั้งเดิมเข้าถึงได้ง่ายขึ้น ควรพัฒนาหลักสูตรหรือกิจกรรมอบรมที่ใช้แนวทางกรรมฐานตามคัมภีร์ล้านนา เพื่อสืบทอดแนวปฏิบัติโบราณและสร้างทางเลือกสำหรับผู้ปฏิบัติธรรม

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบเชิงลึกกับคัมภีร์กรรมฐานฉบับล้านนาอื่น ๆ หรือเปรียบเทียบกับแนวทางของคัมภีร์ฝั่งพม่า-โยนก เพื่อค้นหารากเหง้าทางวิชาการและวัฒนธรรม ควรศึกษาผลของการปฏิบัติตามแนวทางของคัมภีร์นี้ในกลุ่มผู้ปฏิบัติจริง เพื่อประเมินผลลัพธ์ทางจิตใจหรือพฤติกรรมโดยใช้แนววิจัยเชิงประจักษ์

เอกสารอ้างอิง

เกษม สุวรรณกุล. (2560). พุทธศาสนากับมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่น: กรณีศึกษาคัมภีร์ล้านนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยทางวัฒนธรรม.

ธัมมนันทา, แม่ชี (2547). อานาปานสติภาวนา: การเจริญสติด้วยลมหายใจเข้าออก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.

ปราโมทย์ ปาโมชโช. (2562). ธรรมเทศนาเรื่องสติปัฏฐาน 4. นครปฐม: มูลนิธิบ้านอารีย์.

พระครูบริสุทธิ์สังขวิจิตร (สังข์ทอง สุทฺธจิตฺโต). (2565). กรรมฐานในล้านนา. วารสารศาสตร์แห่งพุทธ, 1(2), 37-52.

พระครูบริสุทธิ์สังขวิจิตร (สังข์ทอง สุทฺธจิตฺโต). (2565). รูปแบบและวิธีการปฏิบัติกัมมัฏฐานตามที่ปรากฏในคัมภีร์มูลกัมมัฏฐานฉบับวัดบ้านหลุก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน. ในวิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระครูเมธานันทกิจ และคณะ. (2562). กัมมัฏฐานพระมหาสมเด็จเจ้ากัญไชยราช วัดป่าบง เมืองยอง ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา. วารสารไทยศึกษา. 16(1), 165-188.

พระครูสังฆรักษ์ธนอรรถ รตนสิริ (ทะปะละ). (2565). การศึกษาวิเคราะห์ลูกประคำในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติกัมมัฏฐานของพระสงฆ์ล้านนา. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2539). เล่ม 10 มหาเถรคณะ. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระทรงศักดิ์ โชติโก (แสงทนงค์). (2564). การสร้างศรัทธาชาวพุทธผ่านคำสอนในคัมภีร์ธรรมล้านนา. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 12(1), 132-144.

พระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินฺทปญฺโญ). (2546). อธิบายกรรมฐาน 40 กอง. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระมหาธีรพันธ์ ธีรกิตฺติ (ปัญญาเหล็ก). (2561). ศึกษาเปรียบเทียบคำสอนเรื่องอนุสสติกรรมฐานในคัมภีร์วิสุทธิมรรคกับคัมภีร์กัมมัฏฐานรอม. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาวุฒิชัย วุฑฺฒิชโย. (2563). การศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการพัฒนาจิตของกรรมฐาน 5 สายในสังคมไทย. วารสารธรรมธารา, 6(1), 4-21.

พุทธทาสภิกขุ. (2544). ปฏิจจสมุปบาทและอนัตตา. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.

ไพศาล วิสาโล. (2552). การปฏิบัติธรรมแบบบูรณาการ. กรุงเทพมหานคร: สวนโมกข์กรุงเทพ.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2562). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อนุสรณ์ ติปยานนท์. (2555). วิปัสสนากรรมฐานในคัมภีร์โบราณล้านนา. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

แนวทางพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1*

GUIDELINE FOR DEVELOPING LEADERSHIP SKILLS INTO THE 21ST CENTURY OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER RATCHA BURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

สุรินทร์ สำลี[1], สง่า จันทร์วิเศษ[2] และ สมกิต บุญยะโพธิ์[3]

Surin Samlee[1], Sanga Chanwise[2] and Somgit Boonyapo[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

[1-3]Western University, Thailand

Corresponding Author's Email: asiriporn1993@gmail.com

วันที่รับบทความ : 12 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 5 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 7 กรกฎาคม 2568

Received 12 June 2025; Revised 5 July 2025; Accepted 7 July 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา และ 2) แนวทางพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 24 คน และครู จำนวน 303 คน รวมทั้งสิ้น 327 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างแบบหลายขั้นตอน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซีและมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม

Citation:

* สุรินทร์ สำลี, สง่า จันทร์วิเศษ และ สมกิต บุญยะโพธิ์. (2568). แนวทางพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 159-174.

Surin Samlee, Sanga Chanwise and Somgit Boonyapo. (2025). Guideline For Developing Leadership Skills Into The 21st Century Of School Administrators Under Ratcha Buri Primary Educational Service Area Office 1. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 159-174.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 40 ข้อ เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่า IOC ระหว่าง 0.66-1.00 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.89 และศึกษาแนวทางพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 7 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีความต้องการจำเป็น และการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพปัจจุบัน ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพพึงประสงค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็น เรียงตามลำดับความสำคัญ ดังนี้ 1) ทักษะวิสัยทัศน์ 2) ทักษะการสื่อสาร 3) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ 4) ทักษะความคิดสร้างสรรค์ และ 5) ทักษะด้านเทคโนโลยี

2. แนวทางพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 มี 5 ด้าน โดยด้านที่ 1 ได้แก่ ทักษะวิสัยทัศน์ มี 6 แนวทาง ทักษะการสื่อสาร มี 3 แนวทาง ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ มี 3 แนวทาง ทักษะความคิดสร้างสรรค์ มี 7 แนวทาง และทักษะด้านเทคโนโลยี มี 5 แนวทาง

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนาทักษะ, ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to study 1) the current status, the desired status, and the need for leadership skills in the 21st century of school administrators and 2) the development of leadership skills in the 21st century of school administrators under Ratcha Buri Primary Educational Service Area 1. The sample consisted of 24 school administrators and 303 teachers, totaling 327 people were selected by multi-stage random sampling, with the sample size determined from the Krejci and Morgan tables. The instrument used was a questionnaire consisting of 40 questions in the form of a 5-point rating scale. an IOC value between 0.66-1.00 and a reliability of 0.89. The study of the development of leadership skills in the 21st century was

conducted using semi-structured interviews with 7 school administrators by purposive selection. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, need index, and descriptive content analysis.

The research results found that:

1. The current status of 21st century leadership skills of school administrators under Ratcha Buri Primary Educational Service Area 1, is at a moderate level overall. The desired status is at the highest level overall. The necessary needs are ranked in order of importance as follows: 1) Vision skills 2) Communication skills 3) Human relations skills 4) Creativity skills and 5) Technology skills.

2. Guidelines for developing 21st century leadership skills of school administrators under Ratcha Buri Primary Educational Service Area 1, are divided into 5 areas: Area 1 includes vision skills with 6 approaches, communication skills with 3 approaches, human relations skills with 3 approaches, creativity skills with 7 approaches, and technology skills with 5 approaches.

Keywords: Guideline for Developing, Leadership Skills into the 21st Century, School Administrator

บทนำ

เทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้กิจกรรมทางด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมมีการดำเนินไปอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการแข่งขันที่สูงขึ้น การเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่างสารผ่านโลกออนไลน์เพิ่มขึ้นแบบก้าวกระโดด ประกอบกับรัฐบาลมีนโยบายที่ได้กำหนดให้ประเทศไทยก้าวออกจากกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง ด้วยการใช้นวัตกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพสูง เพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนประเทศในศตวรรษที่ 21 ให้พัฒนาอย่างก้าวกระโดดด้วยเช่นกัน เนื่องจากสังคมโลกในปัจจุบันเป็นสังคมที่ไร้พรมแดน จึงจำเป็นส่งเสริมให้มีการผลักดันนโยบายการศึกษาให้ทันต่อการ

เปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกด้วย ซึ่งจะเป็นการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาประเทศที่จะเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ดังนั้น การศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ โดยการนำเอาศึกษามาเป็นนโยบายหลักสำหรับการพัฒนาคนให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อสังคม และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การยกระดับคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ในประเทศ เพื่อเตรียมกำลังคนให้พร้อมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยสู่ประเทศชั้นนำทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติต่อไป (มณฑาทิพย์ นามนุ, 2561)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้รัฐบาลมีหน้าที่ดำเนินการกำกับส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและได้มาตรฐานตามแบบสากล ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติและการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย ส่วนที่กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษา คือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งปัจจุบันเป็นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2551 ซึ่งสาระสำคัญที่มีการเปลี่ยนแปลงนี้จะเป็นการกำหนดทิศทางใหม่ของการจัดการศึกษาในอนาคตของไทยได้เป็นอย่างดี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ว่า คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นความจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรการศึกษาในระดับต่าง ๆ ที่สามารถสร้างเสริมทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 นั้น โรงเรียนจะต้องพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ความสามารถ ให้มีทักษะการเรียนรู้และเกิดนวัตกรรมทางด้านการเรียนการสอน ที่จะสร้างทักษะชีวิตและอาชีพ รวมไปถึงทักษะทางด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ซึ่งผู้บริหารจะต้องรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน และพัฒนาตนเองในการคิดหายุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการใหม่ ๆ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของผู้ปฏิบัติงานทั้งในและนอกองค์กร ให้ความสนใจต่อวัฒนธรรมองค์ การที่มุ่งผลลัพธ์ ใส่ใจในเรื่องของศาสตร์การสอนที่เหมาะสมกับบริบทรอบด้าน และต้องเข้ามารับบทบาทในการเร่งปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของครู ปรับเปลี่ยนเนื้อหาตามหลักสูตรควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ให้กับครูผู้สอนและบุคลากรสานสนับสนุน ส่งเสริมให้มีการนำ

เทคโนโลยีมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาให้สูงขึ้น รวมทั้งสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่หลากหลายมิติ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และมีทักษะทัดเทียมเป็นที่ยอมรับของนานาอารยประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

จากความสำคัญดังกล่าว ทักษะภาวะผู้นำถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารสถานศึกษา จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษานำผลการศึกษาที่จะนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา และเป็นข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการวางแผนงาน ตลอดจนพัฒนาการบริหารงานในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของทักษะภาวะนำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1

2. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 2,277 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 165 คน และครู 2,112 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie, R. V., & Morgan, D. W., 1970). และการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 327 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 24 คน ครูจำนวน 303 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามแนวทางพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) ประกอบด้วย ตำแหน่งงานปัจจุบัน ประสบการณ์การทำงาน จำนวน 2 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับแนวทางพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ใน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ 2) ด้านทักษะการสื่อสาร 3) ด้านทักษะวิสัยทัศน์ 4) ด้านทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และ 5) ด้านทักษะด้านเทคโนโลยี ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) กำหนดระดับความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ จำนวน 40 ข้อ

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำมาวิเคราะห์โครงสร้างของเนื้อหาตามนิยามศัพท์ ตัวแปรที่ศึกษา และกำหนดตัวชี้วัด

3.2 สร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยกำหนดประเด็นคำถามตามตัวชี้วัด ให้ครอบคลุมตัวแปรที่ศึกษาตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

3.3 นำเสนอร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบ แนะนำ ปรับปรุง แก้ไข ให้ถูกต้องครอบคลุมและตรงตามเนื้อหาของการวิจัย

3.4 หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามแต่ละข้อ ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและลงความเห็นข้อคำถามแต่ละข้อ ให้มีความสอดคล้องและวัดได้ ตรงตามวัตถุประสงค์ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

3.5 นำแบบสอบถามที่ได้จากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาปรับปรุงตามข้อข้อเสนอแนะ แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-Out) เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) กับผู้บริหารสถานศึกษาและ ครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน มีค่าอำนาจจำแนก และจากผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามแบบปรนัย ได้ค่าอำนาจจำแนก 0.21-0.57 ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ และหาค่าสัมประสิทธิ์ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์

สัน ตามวิธีของ Crombach (Cronbach, L. J., & Furby, L., 1970) โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89

3.6 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการส่งแบบสอบถามให้แก่ผู้บริหารและคณะครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างผ่านระบบ Google form โดย ส่งแบบสอบถามทั้งหมด 330 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 327 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 99.09

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ตามขั้นตอนดังนี้

5.1 การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ ของทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้วยการหาค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละ

5.2 การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.3 การวิเคราะห์แนวทางพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ด้วยวิธีการสรุปเนื้อหา

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของแนวทางพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทักษะด้านเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ทักษะวิสัยทัศน์ สภาพที่พึงประสงค์แนวทางพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทักษะวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ทักษะด้าน มนุษยสัมพันธ์ และค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 โดยภาพรวม พบว่า ค่าดัชนีของความต้องการจำเป็นเฉลี่ย ($PNI_{modified}$) เท่ากับ 0.49 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีความสำคัญอันดับหนึ่ง คือ ทักษะวิสัยทัศน์ ($PNI_{modified}$ = 0.54) รองลงมา คือ ทักษะการสื่อสาร ($PNI_{modified}$ = 0.53) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ($PNI_{modified}$ = 0.51) ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ($PNI_{modified}$ = 0.44) ทักษะด้านเทคโนโลยี ($PNI_{modified}$ = 0.43) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นต่อองค์ประกอบทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1

องค์ประกอบทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา	**สภาพปัจจุบัน**			**สภาพที่พึงประสงค์**			**PNI**	**ลำดับ**
	$\overline{X}$	**S.D.**	**แปรผล**	$\overline{X}$	**S.D.**	**แปรผล**		
ทักษะความคิดสร้างสรรค์	3.30	0.24	ปานกลาง	4.74	0.13	มากที่สุด	0.44	4
ทักษะการสื่อสาร	3.13	0.19	ปานกลาง	4.79	0.15	มากที่สุด	0.53	2
ทักษะวิสัยทัศน์	3.11	0.15	ปานกลาง	4.80	0.19	มากที่สุด	0.54	1
ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์	3.18	0.13	ปานกลาง	4.81	0.16	มากที่สุด	0.51	3
ทักษะด้านเทคโนโลยี	3.36	0.33	ปานกลาง	4.79	0.16	มากที่สุด	0.53	5
รวม	3.22	0.09	ปานกลาง	4.79	0.08	มากที่สุด	0.49	

2. แนวทางพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 มีองค์ประกอบ 5 ด้าน 24 แนวทาง ดังนี้

2.1 ทักษะวิสัยทัศน์ มี 6 แนวทาง ได้แก่ 1) ผู้บริหารสามารถกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน 2) ผู้บริหารใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลายในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและการบริหารสถานศึกษา 3) ผู้บริหารใช้หลักการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายในการปฏิบัติงาน 4) ผู้บริหารสามารถกำหนดวิสัยทัศน์และปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ 5) ผู้บริหารมีการสื่อสารวิสัยทัศน์ให้บุคลากรมีความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา 6) ผู้บริหารสามารถวิเคราะห์บริบทสถานศึกษาเพื่อกำหนดแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

2.2 ทักษะการสื่อสาร มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) ผู้บริหารสามารถถ่ายทอดเนื้อหาสาระและแสดงข้อมูลด้วยวิธีการที่หลากหลาย 2) ผู้บริหารสามารถถ่ายทอดความรู้และข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจร่วมกัน 3) ผู้บริหารสามารถใช้รูปแบบการสื่อสารที่เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์

2.3 ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) ผู้บริหารยอมรับและนำการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมาสู่การทำงานได้ 2) ผู้บริหารมีการเสริมสร้างความร่วมมือซึ่งกันและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ผู้บริหารมีการสร้างเครือข่ายกับชุมชน และเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานอื่น 4) ผู้บริหารมีความยืดหยุ่น เข้าใจ ความแตกต่างและความต้องการระหว่างบุคคล 5) ผู้บริหารมีวิธีการที่หลากหลายในการสร้างความร่วมมือกับผู้ร่วมงานในฐานะผู้นำ 6) ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน และมีความเข้าใจผู้อื่น 7) ผู้บริหารสามารถประสานงานและให้คำปรึกษาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างดี

3.4 ทักษะความคิดสร้างสรรค์ มี 7 แนวทาง ได้แก่ 1) ผู้บริหารเป็นแบบอย่างและกระตุ้นให้บุคลากรมีความคิดริเริ่มใหม่ ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์ 2) ผู้บริหารสามารถแก้ไขปัญหาโดยอาศัยข้อมูลและทฤษฎีที่หลากหลายควบคู่กับความรู้ใหม่ เพื่อนำไปสู่ทางเลือกที่ดีที่สุดในการแก้ไขปัญหา 3) ผู้บริหารมีวิธีคิดแปลกใหม่ โดยมีการนำความรู้มาประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) ผู้บริหารมีวิจารณญาณในการหาสาเหตุของปัญหาและแก้ไขปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ 5) ผู้บริหารสนับสนุนให้บุคลากร มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ตลอดจน การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ในการพัฒนางานของสถานศึกษา

3.5 ทักษะด้านเทคโนโลยี มี 5 แนวทาง ได้แก่ 1) ผู้บริหารนำเครื่องมือสื่อสารมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงาน 2) ผู้บริหารมีความรู้และใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานให้ประสบความสำเร็จ 3) ผู้บริหารใช้เทคโนโลยีเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติงานการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น 4) ผู้บริหารใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสื่อสาร เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ 5) ผู้บริหารสื่อสารข้อมูลที่จำเป็นและประชาสัมพันธ์ข้อมูลของสถานศึกษาสู่สังคมผ่านสื่อออนไลน์ได้ และ 6) ผู้บริหารใช้เทคโนโลยีในการค้นคว้า หาความรู้ และเป็นแบบอย่างในการใช้เทคโนโลยี

อภิปรายผล

จากการศึกษาแนวทางพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 มีประเด็นที่สำคัญในการอภิปรายดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทักษะด้านเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารมีการเลือกใช้เครื่องมือ สื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการพัฒนางาน สามารถปฏิบัติงานผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและนำนวัตกรรมและข้อมูลจากเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการตัดสินใจ และส่งเสริมสนับสนุนให้มีสื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเพียงพอต่อการใช้งาน มีการสื่อสารผ่านสังคมออนไลน์และใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารงานระหว่างบุคคล และหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนและโรงเรียนด้านต่าง ๆ ผ่านเว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์ สอดคล้องกับมณฑาทิพย์ นามนุ (2561) ทำการศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้านเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับไกรศร เจียมทอง (2561) ทำการศึกษา พบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการสื่อสารและเทคโนโลยี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ วิชุดา บุญทรัพย์ (2563) ทำการศึกษา พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำในยุคศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการสื่อสาร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

สอดคล้องกับ ณิชาวรณัฐ ซองดี (2563) ทำการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3 ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ วรีภรณ์ นระแสน (2563) ทำการศึกษา พบว่า ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. สภาพพึงประสงค์ของทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทักษะวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารใช้หลักการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายในการปฏิบัติงาน สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อกำหนดแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติงาน ให้บรรลุเป้าหมายและนโยบายได้อย่างเหมาะสม ทั้งยังสามารถสื่อสารวิสัยทัศน์ได้ชัดเจน โน้มน้าวจูงใจหรือกระตุ้นให้ผู้ตามเกิดความเข้าใจต่อวิสัยทัศน์ สอดคล้องกับ ผ่องพรรณ พลราช และเกริกไกร แก้วล้วน (2560) ทำการศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้านความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ สุพล ครองยุติ (2562) ทำการศึกษา พบว่า ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนขยาย โอกาส ด้านการกำหนดทิศทางองค์กร อยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับ ณิชาวรณัฐ ซองดี (2563) ทำการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในอำเภอวังเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และด้านการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

3. ความต้องการจำเป็นของทักษะภาวะผู้น่าในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 พบว่า ทักษะด้านวิสัยทัศน์มีความสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา คือ ทักษะการสื่อสาร อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารจำเป็นต้องกำหนดทิศทางเป้าหมายในอนาคตของสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน ต้องวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อกำหนดแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายและนโยบายได้ มีการปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป สามารถนำแผนกลยุทธ์แผนปฏิบัติงานมาปฏิบัติในสถานศึกษาได้จริงและเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ใช้

เทคนิควิธีการที่หลากหลายในการบริหารจัดการสถานศึกษา เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ ณีชาวรณัฐ ซองดี (2563) ทำการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในอำเภอวังเหนืออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ สัตตบุษย์ โพธิรุท (2564) ทำการศึกษา พบว่า ระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษ ที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านทักษะการกำหนดวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

4. แนวทางพัฒนาทักษะทักษะภาระผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 มีองค์ประกอบ 5 ด้าน 27 แนวทาง ดังนี้ 1) ทักษะวิสัยทัศน์ ผู้บริหารสามารถกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน ใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลายในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและการบริหารสถานศึกษา ใช้หลักการมีส่วนร่วมในการกาหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายในการปฏิบัติงาน สามารถกำหนดวิสัยทัศน์และปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้มีการสื่อสารวิสัยทัศน์ให้บุคลากรมีความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา สามารถวิเคราะห์บริบทสถานศึกษา เพื่อกำหนดแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา 2) ทักษะการสื่อสาร ผู้บริหารสามารถถ่ายทอดเนื้อหาสาระและแสดงข้อมูลด้วยวิธีการที่หลากหลาย สามารถถ่ายทอดความรู้ และข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจร่วมกัน ใช้รูปแบบการสื่อสารที่เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ 3) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ผู้บริหารยอมรับและนำการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมาสู่การทางานได้ เสริมสร้างความร่วมมือซึ่งกันและสามารถทางานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างเครือข่ายกับชุมชน และเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานอื่น มีความยืดหยุ่น เข้าใจ ความแตกต่างและความต้องการระหว่างบุคคล มีวิธีการที่หลากหลายในการสร้างความร่วมมือให้กับผู้ร่วมงานในฐานะผู้นำ รับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน และมีความเข้าใจผู้อื่น สามารถประสานงานและให้คำปรึกษาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างดี 4) ทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารเป็นแบบอย่างและกระตุ้นให้บุคลากรมีความคิดริเริ่มใหม่ ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์ แก้ไขปัญหาโดยอาศัยข้อมูลและทฤษฎีที่หลากหลายควบคู่กับความรู้ใหม่ เพื่อนำไปสู่ทางเลือกที่ดี

ที่สุดในการแก้ไขปัญหา มีวิธีคิดแปลกใหม่ โดยมีการนำความรู้มาประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีวิจารณญาณในการหาสาเหตุของปัญหาและแก้ไขปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ สนับสนุนให้บุคลากรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตลอดจนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ในการพัฒนางานของสถานศึกษา 5) ทักษะด้านเทคโนโลยี ผู้บริหารนำเครื่องมือสื่อสารมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงาน มีความรู้และใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานให้ประสบความสำเร็จ ใช้เทคโนโลยีเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติงาน การสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ สื่อสารข้อมูลที่จำเป็น และประชาสัมพันธ์ข้อมูลของสถานศึกษาสู่สังคมผ่านสื่อออนไลน์ได้ ใช้เทคโนโลยีในการค้นคว้าหาความรู้ และเป็นแบบอย่างในการใช้เทคโนโลยี สอดคล้องกับ กรรณิกา กันทำ และพระครูธรรมาภิสมัย (2561) ทำการศึกษา พบว่า ตัวบ่งชี้ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) องค์ประกอบ ทักษะการสื่อสาร ได้แก่ การรู้เท่าทันสื่อ ทักษะด้านเทคโนโลยี และการนำเสนอ 2) องค์ประกอบทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ ความคิดริเริ่ม ความท้าทาย ความยืดหยุ่นและจินตนาการ 3) องค์ประกอบทักษะ วิสัยทัศน์ ได้แก่ การสร้างวิสัยทัศน์ การสื่อสารวิสัยทัศน์ และการสร้างแรงบันดาลใจ และ 4) องค์ประกอบ ทักษะความร่วมมือ ได้แก่ การมีส่วนร่วม ความไว้วางใจ และแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และสอดคล้องกับพรทิพย์ มงคลเสถียร, พิมผกา ธรรมสิทธิ์ และชัชภูมิ สีชมภู (2563) ทำการศึกษา พบว่า ตัวบ่งชี้ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ วิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำ คิดริเริ่มสร้างสรรค์ การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การศึกษาและการสอน และ 21 ตัวบ่งชี้ โดยด้านวิสัยทัศน์ ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ผู้บริหารกำหนดภาพในอนาคตที่พึงประสงค์และชัดเจนให้ บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ 2) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายในสถานศึกษา 3) มีการ วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลสภาพการณ์ของโรงเรียน และ 4) เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมอภิปรายกำหนด เป้าหมายและวิสัยทัศน์ของโรงเรียนเพื่อเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาถึงแนวทางพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ทำให้สรุปได้ว่า สภาพปัจจุบัน ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพพึงประสงค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและความต้องการจำเป็น เรียงตามลำดับความสำคัญ ดังนี้ 1) ทักษะวิสัยทัศน์ 2) ทักษะการสื่อสาร 3) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ 4) ทักษะความคิดสร้างสรรค์ และ 5) ทักษะด้านเทคโนโลยี และค้นพบแนวทางพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 มี 5 ด้าน ได้แก่ ทักษะวิสัยทัศน์ มี 6 แนวทาง ทักษะการสื่อสาร มี 3 แนวทาง ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ มี 3 แนวทาง ทักษะความคิดสร้างสรรค์ มี 7 แนวทาง และทักษะด้านเทคโนโลยี มี 5 แนวทาง

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็น แนวทางในการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาโดยเฉพาะ ทักษะวิสัยทัศน์ เพื่อให้ผู้บริหารสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ได้อย่างชัดเจน ใช้หลักการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์และมีการสื่อสารวิสัยทัศน์ให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็น แนวทางพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา โดยนำไปกำหนดเป็นหลักสูตรการพัฒนาผู้บริหารจัดให้มีการกำหนดแผนงานโครงการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา มีแผนการนิเทศกำกับติดตาม และประเมินผล

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1

2.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1

เอกสารอ้างอิง

กรรณิกา กันทำ และพระครูธรรมาภิสมัย. (2561). ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ไกรศร เจียมทอง.(2561). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. ใน ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ณิชาวรณัฐ ซองดี. (2563). การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่21 ของโรงเรียนในอำเภอวังเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ลำปางเขต 3. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง. ใน ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยพะเยา.

ผ่องพรรณ พลราช และเกริกไกร แก้วล้วน. (2560). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29. Journal of Ratchathani Innovative Social Sciences. 1(1), 27-40.

พรทิพย์ มงคลเสถียร พิมผกา ธรรมสิทธิ์ และชัชภูมิ สีชมภู. (2563). การพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3. วารสารบัณฑิตวิจัย, 11(1), 121-134.

มณฑาทิพย์ นามนุ. (2561). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

วรีภรณ์ นระแสน (2564) แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดหนองบัวลำภู. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิชุดา บุญทรัพย์. (2563) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครรังสิต ปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2560 – 2579 ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2550-2554). กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

สัตตบุษย์ โพธิรุท. (2564), ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. ในวิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สุพล ครองยุติ. (2562). ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1. ใน การศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. แขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยกลุ่มเจเนอเรชันซี ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่*

MOTIVATIONS OF THAI GENERATION Z TOURISTS INFLUENCING THEIR DECISION TO CHOOSE CHIANG MAI AS A TRAVEL DESTINATION

นันท์นภัส นุชสาย[1], ปริณดา กิตติกุลนที[2], ฐิติมา อังกุรวัชรพันธุ์[3], ปุญธินันต์ สอนถม[4], รัชนิดาวรรณ โภคทรัพย์[5] และ รพีพรรณ รัตนาธิวัฒน์[6]

Nannaphat Nuchsai[1], Parinda Kittikunnatee[2], Thitima Angkurawacharapan[3], Punthinan Sonthom[4], Ratchanidawan Pokasub[5] and Raphiphan Rattanathiwat[6]

[1-6]คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

[1-6]Faculty of Environmental Culture and Ecotourism Srinakharinwirot University, Thailand

Corresponding Author's Email: nannaphat525@gmail.com

วันที่รับบทความ : 19 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 2 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 4 กรกฎาคม 2568

Received 19 June 2025; Revised 2 July 2025; Accepted 4 July 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแรงจูงใจและกระบวนการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยกลุ่มเจเนอเรชันซีที่ตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ส่งผลต่อแรงจูงใจปัจจัยผลักและแรงจูงใจปัจจัยดึงดูด 3) เพื่อศึกษาแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยกลุ่มเจเนอเรชันซีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีแรงจูงใจปัจจัยผลักปัจจัยดึงดูด และ

Citation:

* นันท์นภัส นุชสาย, ปริณดา กิตติกุลนที, ฐิติมา อังกุรวัชรพันธุ์, ปุญธินันต์ สอนถม, รัชนิดาวรรณ โภคทรัพย์ และ รพีพรรณ รัตนาธิวัฒน์. (2568). แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยกลุ่มเจเนอเรชันซีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 175-195.

Nannaphat Nuchsai, Parinda Kittikunnatee, Thitima Angkurawacharapan, Punthinan Sonthom, Ratchanidawan Pokasub and Raphiphan Rattanathiwat. (2025). Motivations Of Thai Generation Z Tourists Influencing Their Decision To Choose Chiang Mai As A Travel Destination. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 175-195.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ทฤษฎีการตัดสินใจเลือกของผู้บริโภค กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยกลุ่มเจเนอเรชันซี อายุ 18–28 ปี จำนวน 385 คน ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามเรื่องแรงจูงใจปัจจัยผลักแรงจูงใจปัจจัยดึงดูด และการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยว ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และมีค่าความเที่ยงสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.85 ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย พบว่า

1. แรงจูงใจปัจจัยผลักภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=4.16) มีประเด็นการพักผ่อนหย่อนใจและลดความเครียดมากที่สุด ($\bar{x}$=4.45) แรงจูงใจปัจจัยดึงดูดภาพรวมอยู่ในมากที่สุด ($\bar{x}$=4.26) มีประเด็นแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายมากที่สุด ($\bar{x}$=4.44) กระบวนการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=4.11) มีประเด็นพฤติกรรมหลังการท่องเที่ยวมากที่สุด ($\bar{x}$=4.38)

2. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$)

3. แรงจูงใจปัจจัยผลักและปัจจัยดึงดูดส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวและอธิบายความแปรปรวนของการตัดสินใจเลือกได้ร้อยละ 43 ($R^2 = 0.43$)

คำสำคัญ: แรงจูงใจปัจจัยผลัก, แรงจูงใจปัจจัยดึงดูด, เจเนอเรชันซี, การตัดสินใจเลือก

Abstract

This research aimed to 1) investigate the motivations and decision-making processes of Thai Generation Z tourists in selecting Chiang Mai as a travel destination, 2) examine the influence of personal factors specifically average monthly income on push and pull travel motivations, and 3) analyze how such motivations affect travel decision-making. The study employed the push and pull motivation theory and the consumer decision-making theory as conceptual frameworks. The sample consisted of 385 Thai Generation Z tourists aged 18–28 years, selected using convenience sampling. The research instrument was a

questionnaire that covered push motivation, pull motivation, and travel decision-making. The questionnaire was validated for content validity and had a Cronbach's alpha coefficient of 0.85, indicating acceptable reliability. Descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation, were used to analyze the data. Inferential statistics, including one-way analysis of variance (ANOVA) and multiple regression analysis, were used to test the hypotheses.

The findings revealed that

1. The overall level of push motivation was high (mean = 4.16), with relaxation and stress reduction being the highest-rated factor (mean = 4.45). The overall level of pull motivation was at the highest level (mean = 4.26), with diverse tourist attractions being the most significant factor (mean = 4.44). The overall level of the travel decision-making process was high (mean = 4.11), with post-travel behavior receiving the highest rating (mean = 4.38).

2. Average monthly income was significantly associated with travel motivations at the 0.05 significance level ($P < 0.05$).

3. Push and pull motivations had a positive influence on travel decision-making and could explain 43% of the variance in travel decision behavior ($R^2 = 0.43$).

Keywords: Push Motivation, Pull Motivation, Generation Z, Decision

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือเป็นหนึ่งในกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย โดยมีบทบาททั้งในด้านการสร้างรายได้ การจ้างงาน และการพัฒนาภูมิภาคอย่างยั่งยืน จังหวัดเชียงใหม่ในฐานะเมืองท่องเที่ยวหลักของภาคเหนือ มีศักยภาพสูงจากการเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ และได้รับการจัดอันดับให้เป็นเมืองท่องเที่ยวสำคัญในระดับโลก (กรมการส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2555) ส่งผลให้การพัฒนากลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดนี้ ต้องมีความสอดคล้องกับพฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทโลกในปัจจุบัน ในช่วงทศวรรษที่

ผ่านมา ลักษณะการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวได้เปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการขยายตัวของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยรุ่นใหม่ที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์เฉพาะบุคคล การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการแสวงหาความหมายจากการเดินทางมากกว่าการบริโภคเพียงเชิงปริมาณ (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่, 2564) หนึ่งในกลุ่มที่น่าจับตามอง คือ เจเนอเรชันซี (Generation Z) ซึ่งหมายถึงประชากรที่เกิดในช่วงปี พ.ศ. 2538–2552 ซึ่งในปัจจุบันมีช่วงอายุประมาณ 16–28 ปี เป็นกลุ่มที่เติบโตมากับสื่อดิจิทัลและเครือข่ายสังคมออนไลน์ และเริ่มมีบทบาทสำคัญในตลาดการท่องเที่ยวภายในประเทศอย่างชัดเจน นักท่องเที่ยวกลุ่มเจเนอเรชันซีแสดงออกถึงลักษณะเฉพาะของพฤติกรรม เช่น การเลือกเดินทางด้วยตนเอง (Independent travel) การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการวางแผนการเดินทาง การให้ความสำคัญกับความยั่งยืน (Sustainability) และประสบการณ์เฉพาะตน (Personalized Experience) ซึ่งต่างจากกลุ่มรุ่นก่อนอย่างมีนัยสำคัญ (Seyfi et al., 2024) ข้อมูลจาก Airbnb (อ้างถึงในไทยรัฐออนไลน์, 2568) ระบุว่านักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังจังหวัดเชียงใหม่จากภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเจเนอเรชันวายและเจเนอเรชันซีรวมกันกว่า 70% ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของกลุ่มประชากรนี้ในฐานะกลุ่มเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ของจังหวัด

แม้จะมีการกล่าวถึงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวกลุ่มเจเนอเรชันซีในงานวิจัยหลายฉบับ แต่ยังขาดการศึกษาเชิงลึกที่เจาะจงไปถึงแรงจูงใจปัจจัยผลัก (Push Factors) และแรงจูงใจปัจจัยดึงดูด (Pull Factors) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเดินทางในบริบทของจังหวัดเชียงใหม่โดยเฉพาะ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะทั้งด้านภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่แตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น งานวิจัยที่มีอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่มุ่งวิเคราะห์ภาพรวมของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวไทยหรือกลุ่มวัยรุ่นโดยรวม โดยไม่ได้แยกแยะลักษณะเฉพาะของเจเนอเรชันซีที่มีการตัดสินใจอย่างซับซ้อนมากขึ้นภายใต้บริบทของเทคโนโลยี ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม และแนวคิดเรื่องความยั่งยืน เช่น การเลือกที่พักจากแพลตฟอร์ม Airbnb หรือการสนับสนุนกิจกรรมท้องถิ่น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับแรงจูงใจเฉพาะกลุ่มในพื้นที่เป้าหมายอย่างจังหวัดเชียงใหม่

เพื่อเติมเต็มช่องว่างทางองค์ความรู้ดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวของกลุ่มเจเนอเรชันซี โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีแรงจูงใจปัจจัยผลักและปัจจัยดึงดูด ซึ่งได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในการศึกษาแรงจูงใจด้านการท่องเที่ยว (Crompton McKay, 1997; Uysal & Hagan (1993, as cited in Khan

et al., 1993; Pearce & brent (2006, as cited in Goeldner & Ritchie, 2012; บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, (2555) ทั้งนี้การศึกษาครั้งนี้มุ่งทำความเข้าใจแรงจูงใจปัจจัยผลัก เช่น ความต้องการพักผ่อน คลายเครียด (Push Factors) รวมถึงแรงจูงใจปัจจัยดึงดูด เช่น ธรรมชาติ วัฒนธรรม การเข้าถึง ความปลอดภัย และการประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยว (Pull Factors) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการวางแผนกลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของนักท่องเที่ยวกลุ่มเจเนอเรชันซี อีกทั้งยังเป็นแนวทาง ในการวางแผนการตลาด การจัดบริการ และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแรงจูงใจและกระบวนการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยกลุ่มเจเนอเรชันซีที่ตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ส่งผลต่อแรงจูงใจปัจจัยผลักและแรงจูงใจปัจจัยดึงดูด

3. เพื่อศึกษาแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยกลุ่มเจเนอเรชันซีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีแรงจูงใจปัจจัยผลักและปัจจัยดึงดูดต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

วิจัยนี้ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดสำคัญ 3 กลุ่มหลัก เพื่อวิเคราะห์แรงจูงใจและกระบวนการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวกลุ่มเจเนอเรชันซี

ตัวแปรอิสระ

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ อ้างอิงแนวคิดของ Kerin, Hartley & Rudelius (2013 อ้างถึงใน นภวรรณ คณานุรักษ์, 2563) ซึ่งเสนอว่า ปัจจัยด้านอายุ เพศ รายได้ การศึกษา และอาชีพ เป็นตัวแปรที่สามารถใช้ในการแบ่งส่วนตลาดและทำความเข้าใจ

พฤติกรรมผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในกลุ่มนักท่องเที่ยววัยรุ่นและวัยเริ่มทำงาน ซึ่งมีพฤติกรรมเฉพาะตัวสูง

2. แรงจูงใจในการท่องเที่ยว งานวิจัยนี้ได้นำแนวคิดแรงจูงใจจากหลายทฤษฎีมาสังเคราะห์ ได้แก่ Crompton & McKay (1997), Uysal & Hagan (1993, as cited in Khan et al., 1993), Pearce & brent (2006, as cited in Goeldner & Ritchie, 2012) และบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2555) ซึ่งคณะผู้วิจัยได้สังเคราะห์แรงจูงใจออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) แรงจูงใจปัจจัยผลัก (Push Factors) ได้แก่ การพักผ่อนหย่อนใจและลดความเครียด การเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ได้พบสิ่งแปลกใหม่ การฟื้นฟูร่างกายและจิตใจ การผจญภัย ความสนุกสนานตื่นเต้น และเป็นที่ยอมรับของสังคม แรงจูงใจปัจจัยดึงดูด (Pull Factors) ได้แก่ ความมีชื่อเสียงและได้รับความนิยม ความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน แหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย อาหารขึ้นชื่อและหลากหลาย มีข้อมูลการท่องเที่ยวมาก ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวราคาถูก

ตัวแปรตาม

3. กระบวนการตัดสินใจผู้บริโภค (Consumer Decision-Making Process) ใช้แนวคิดของ Blackwell, Miniard & Engel (2012) ซึ่งเสนอแบบจำลองการตัดสินใจ 7 ขั้นตอน โดยงานวิจัยนี้เน้น 5 ขั้นตอนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การรับรู้ความต้องการ การค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และการประเมินผลหลังการซื้อ เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการเลือกท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่าง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยกลุ่มเจเนอเรชันซีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ มีวิธีการดำเนินวิจัยดังนี้

1. ประชากร คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยกลุ่มเจเนอเรชันซีที่ตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยกลุ่มเจเนอเรชันซีที่ตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งไม่สามารถระบุจำนวนประชากรได้อย่างแน่ชัด จึงใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตาม Cochran (1977) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อน

ร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) ในช่วงเดือนมีนาคม 2568 ถึงเดือนเมษายน 2568

3. ประเภทข้อมูล แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้ 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการเก็บข้อมูลโดยตรงจากกลุ่มตัวอย่างผ่านการตอบแบบสอบถาม 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการศึกษาวรรณกรรม เอกสาร หนังสือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการสร้างกรอบแนวคิดและแบบสอบถาม

4. ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามในเรื่องแรงจูงใจปัจจัยผลัก แรงจูงใจปัจจัยดึงดูด และการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยกลุ่มเจเนอเรชันซี ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) เท่ากับ 0.98 และมีค่าความเที่ยงสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.85 แบบสอบถาม แบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ เพศ รายได้ การศึกษา และอาชีพ เป็นคำถามแบบคำถามหลายตัวเลือก (Multiple Choice)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยกลุ่มเจเนอเรชันซีที่ตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ โดยประเมินแรงจูงใจปัจจัยผลักและแรงจูงใจปัจจัยดึงดูด เป็นแบบสอบถามแบบสเกล การจัดลำดับทัศนคติ (Likert Scale) โดยใช้มาตราวัดแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด (5 คะแนน) มาก (4 คะแนน) ปานกลาง (3 คะแนน) น้อย (2 คะแนน) และน้อยที่สุด (1 คะแนน)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามกระบวนการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวไทยกลุ่มเจเนอเรชันซี เป็นแบบสอบถามแบบสเกลการจัดลำดับทัศนคติ (Likert Scale) โดยใช้มาตราวัดแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างแรงจูงใจทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยกลุ่มเจเนอเรชันซีที่ตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเสนอได้อย่างอิสระ

5. วิธีการเก็บรวมรวบข้อมูล การกำหนดพื้นที่เก็บข้อมูล

ดำเนินการเก็บข้อมูลในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวหลัก 4 ประเภทตามเกณฑ์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2568)

ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเพื่อการนันทนาการ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวกในช่วงเดือนมีนาคม 2568 ถึงเดือนเมษายน 2568

6. การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ด้วยสถิติความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์แรงจูงใจ (ปัจจัยผลักและปัจจัยดึงดูด) โดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และประเมินระดับความคิดเห็นตามมาตรวัดแบบสเกลการจัดลำดับทัศนคติ (Likert Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด (5 คะแนน) มาก (4 คะแนน) ปานกลาง (3 คะแนน) น้อย (2 คะแนน) และน้อยที่สุด (1 คะแนน)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์กระบวนการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ทั้งนี้ ได้คำนวณค่าความกว้างของอันตรภาคชั้น (Class Interval) เท่ากับ 0.80 เพื่อใช้ในการแปลผลระดับความคิดเห็นตามช่วงคะแนน

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน ใช้เพื่อทดสอบสมมติฐานของการวิจัย โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อทดสอบความแตกต่างของแรงจูงใจตามปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้ โดยในกรณีที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะดำเนินการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธี Least Significant Difference (LSD) ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาผลของแรงจูงใจปัจจัยผลักและปัจจัยดึงดูดที่มีส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่โดยกำหนดระดับนัยสำคัญที่ 0.05

ผลการวิจัย

1. แรงจูงใจและกระบวนการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยกลุ่มเจเนอเรชันซีที่ตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจปัจจัยผลักในการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวไทยกลุ่มเจเนอเรชันซี

แรงจูงใจปัจจัยผลักในการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวไทยกลุ่มเจเนอเรชันซี	$\bar{x}$	S.D.	ระดับแรงจูงใจ
1. การพักผ่อนหย่อนใจและลดความเครียด	4.45	0.62	มากที่สุด
2. การเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิต	3.95	0.88	มาก
3. ได้พบสิ่งแปลกใหม่	4.21	0.78	มากที่สุด
4. การฟื้นฟูร่างกายและจิตใจ	4.39	0.71	มากที่สุด
5. การผจญภัย	4.23	0.79	มากที่สุด
6. ความสนุกสนานตื่นเต้น	4.44	0.67	มากที่สุด
7. เป็นที่ยอมรับของสังคม	3.44	1.33	มาก
ภาพรวม	**4.16**	**0.55**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า แรงจูงใจปัจจัยผลักในการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย กลุ่มเจเนอเรชันซีในจังหวัดเชียงใหม่ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=4.16) และเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า แรงจูงใจด้านการพักผ่อนหย่อนใจและลดความเครียดมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$=4.45) รองลงมา ได้แก่ ด้านความสนุกสนานตื่นเต้น ($\bar{x}$=4.44) ด้านฟื้นฟูร่างกายและจิตใจ ($\bar{x}$=4.39) ด้านการผจญภัย ($\bar{x}$=4.23) ด้านได้พบสิ่งแปลกใหม่ ($\bar{x}$=4.21) ด้านการเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ($\bar{x}$=3.95) และด้านการเป็นที่ยอมรับของสังคม ($\bar{x}$=3.44) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจปัจจัยดึงดูดในการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวไทยกลุ่มเจเนอเรชันซี

แรงจูงใจปัจจัยดึงดูดในการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวไทยกลุ่มเจเนอเรชันซี	$\bar{x}$	**S.D.**	**ระดับแรงจูงใจ**
1. ความมีชื่อเสียงและได้รับความนิยม	4.24	0.82	มากที่สุด
2. ความปลอดภัย	4.07	0.81	มาก
3. สิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน	4.19	0.76	มาก
4. แหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย	4.44	0.66	มากที่สุด
5. อาหารขึ้นชื่อและหลากหลาย	4.42	0.66	มากที่สุด
6. มีข้อมูลทางการท่องเที่ยวมาก	4.31	0.70	มากที่สุด
7. ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวราคาถูก	4.18	0.72	มาก
ภาพรวม	**4.26**	**0.53**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า แรงจูงใจปัจจัยดึงดูดในการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย กลุ่มเจเนอเรชันซี ในจังหวัดเชียงใหม่ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$=4.26) และเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.44) รองลงมา ได้แก่ อาหารขึ้นชื่อและหลากหลาย ($\bar{x}$=4.42) มีข้อมูลทางการท่องเที่ยวมาก ($\bar{x}$=4.31) เป็นเมืองที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยม ($\bar{x}$=4.24) มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน ($\bar{x}$=4.19) ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวราคาถูก ($\bar{x}$=4.18) และความปลอดภัย ($\bar{x}$=4.07) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการตัดสินใจของกระบวนการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวไทยกลุ่มเจเนอเรชันซี

กระบวนการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการตัดสินใจ
1. การรับรู้ปัญหา	**3.84**	**0.74**	**มาก**
ความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยว	3.51	1.04	มาก
พิจารณาปัจจัยด้านค่าใช้จ่ายและงบประมาณของการเดินทาง	3.96	0.88	มาก
พิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพอากาศและช่วงเวลาที่เหมาะสมก่อนเลือกเดินทาง	4.05	0.87	มาก
2. การค้นหาข้อมูล	**4.06**	**0.71**	**มาก**
ค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดเชียงใหม่จากเว็บไซต์ท่องเที่ยว	3.94	1.01	มาก
ค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการเดินทางและที่พักในจังหวัดเชียงใหม่จากโซเชียลมีเดีย	4.34	0.80	มากที่สุด
สอบถามข้อมูลจากเพื่อนหรือคนรู้จักที่เคยเดินทางไปจังหวัดเชียงใหม่	3.92	0.99	มาก
3. การประเมินทางเลือก	**4.06**	**0.73**	**มาก**
พิจารณาเปรียบเทียบจังหวัดเชียงใหม่กับจุดหมายปลายทางอื่นในแง่ของความสะดวกและการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวก่อนตัดสินใจเดินทาง	4.03	0.93	มาก
เปรียบเทียบค่าใช้จ่ายรวมของการเดินทางไปจังหวัดเชียงใหม่กับจุดหมายปลายทางอื่นก่อนตัดสินใจเดินทาง	3.88	1.01	มาก
เลือกจังหวัดเชียงใหม่เป็นจุดหมายปลายทางเพราะมีสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมที่เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยว	4.26	0.74	มากที่สุด
4. การตัดสินใจเลือกท่องเที่ยว	**4.23**	**0.64**	**มากที่สุด**
เลือกเดินทางไปจังหวัดเชียงใหม่เพราะคิดว่าเหมาะสมที่สุดสำหรับการเดินทางท่องเที่ยว	4.22	0.79	มากที่สุด
เลือกที่พักหรือบริการในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีบริการดีและราคาคุ้มค่า	4.26	0.76	มากที่สุด
เลือกจังหวัดเชียงใหม่เพราะการเดินทางสะดวกและสามารถวางแผนการท่องเที่ยวได้ง่าย	4.20	0.75	มาก
5. พฤติกรรมหลังการท่องเที่ยว	**4.38**	**0.61**	**มากที่สุด**
พึงพอใจกับการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่	4.36	0.70	มากที่สุด
มีแนวโน้มที่จะแนะนำการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ให้กับผู้อื่น	4.35	0.73	มากที่สุด
แนวโน้มที่จะเดินทางกลับไปจังหวัดเชียงใหม่อีกในอนาคต	4.44	0.69	มากที่สุด

กระบวนการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการตัดสินใจ
ภาพรวม	4.11	0.55	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า กระบวนการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวไทย กลุ่มเจเนอเรชันซีภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=4.11) และเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า พฤติกรรมหลังการท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$=4.38) รองลงมา ได้แก่ การตัดสินใจเลือก ($\bar{x}$=4.23) และในลำดับถัดมา ได้แก่ การค้นหาข้อมูล และการประเมินทางเลือก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{x}$=4.06) ส่วนการรับรู้ปัญหามีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{x}$=3.84)

2) ปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ส่งผลต่อแรงจูงใจปัจจัยผลักและแรงจูงใจปัจจัยดึงดูด

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า F และค่านัยสำคัญทางสถิติ (P) ของการเปรียบเทียบแรงจูงใจด้านปัจจัยผลักและปัจจัยดึงดูดของนักท่องเที่ยวชาวไทยกลุ่มเจเนอเรชันซีจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ข้อมูล	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน										F	P
	1*		2†		3‡		4§		5**			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
ปัจจัยผลัก												
1. การพักผ่อนหย่อนใจและลดความเครียด	4.38	0.64	4.53	0.57	4.63	0.61	4.29	0.61	4.46	0.64	1.95	0.10
2. การเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิต	3.97	0.86	4.08	0.85	3.87	0.86	3.86	0.86	3.43	1.00	3.19	0.01
3. ได้พบสิ่งแปลกใหม่	4.25	0.76	4.25	0.74	4.47	0.63	3.79	0.80	3.75	0.97	4.63	0.00

* **รายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท**

† **รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,000 - 25,000 บาท**

‡ **รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 25,001 - 35,000 บาท**

§ **รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 35,001 - 45,000 บาท**

** **รายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงกว่า 45,000 บาท**

ข้อมูล	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน										F	P
	1*		2†		3‡		4§		5**			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
4. การฟื้นฟูร่างกายและจิตใจ	4.32	0.75	4.48	0.65	4.70	0.53	4.14	0.66	4.36	0.73	2.78	0.03
5. การผจญภัย	4.29	0.76	4.19	0.83	4.37	0.72	3.93	0.83	3.93	0.81	2.14	0.08
6. ความสนุกสนานตื่นเต้น	4.39	0.69	0.59	0.57	4.57	0.63	4.07	0.62	4.36	0.83	3.11	0.02
7. เป็นที่ยอมรับของสังคม	3.51	1.31	3.42	1.34	3.30	1.34	3.00	1.36	3.39	1.10	0.64	0.63

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ข้อมูล	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน										F	P
	1††		2‡‡		3§§		4***		5†††			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
ปัจจัยดึงดูด												
1. ความมีชื่อเสียงและได้รับความนิยม	4.25	0.79	4.29	0.83	4.23	0.96	3.93	1.00	4.14	0.80	0.69	0.60
2. ความปลอดภัย	4.02	0.87	4.17	0.70	4.03	0.76	3.79	0.80	4.29	0.71	1.58	0.18
3. สิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน	4.1	0.74	4.27	0.8	4.3	0.7	4.21	0.7	4.39	0.74	1.66	0.16
4. แหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย	4.39	0.67	4.51	0.67	4.53	0.57	4.21	0.58	4.54	0.74	1.28	0.28
5. อาหารขึ้นชื่อและหลากหลาย	4.36	0.71	4.47	0.61	4.5	0.57	4.57	0.51	4.5	0.58	0.96	0.43

†† **รายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท**

‡‡ **รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,000 - 25,000 บาท**

§§ **รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 25,001 - 35,000 บาท**

*** **รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 35,001 - 45,000 บาท**

††† **รายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงกว่า 45,000 บาท**

ข้อมูล	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน										F	P
	1††		2‡‡		3§§		4***		5†††			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
6. มีข้อมูลทางการท่องเที่ยวมาก	4.27	0.71	4.38	0.63	4.47	0.63	4.14	0.66	4.29	0.94	1.04	0.39
7. ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวราคาถูก	4.17	0.75	4.18	0.69	4.23	0.73	4.07	0.73	4.21	0.63	0.15	0.97

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว พบว่า มีปัจจัยผลักในด้านการเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ด้านได้พบสิ่งแปลกใหม่ ด้านการฟื้นฟูร่างกายและจิตใจ และด้านความสนุกสนานตื่นเต้น มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) โดยจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท กับ สูงกว่า 45,000 บาท และ 15,001-25,000 บาท กับ สูงกว่า 45,000 บาท มีค่าแรงจูงใจด้านการเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ($P = 0.01$)

ด้านได้พบสิ่งแปลกใหม่ พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท กับ 35,001-45,000 บาท และน้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท กับ สูงกว่า 45,000 บาท และ 15,001-25,000 บาท กับ 35,001-45,000 บาท และ 15,001-25,000 บาท กับ สูงกว่า 45,000 บาท และ25,001-35,000 บาท กับ 35,001-45,000 และ 25,001-35,000 บาท กับ สูงกว่า 45,000 บาท มีค่าแรงจูงใจ ด้านได้พบสิ่งแปลกใหม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ($P = 0.00$)

ด้านการฟื้นฟูร่างกายและจิตใจ พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท กับ 25,001-35,000 บาท มีค่าแรงจูงใจด้านการฟื้นฟูร่างกายและจิตใจแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ($P = 0.03$) ด้านความสนุกสนานตื่นเต้น พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยน้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท กับ 15,001-25,000 บาท และน้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท กับ 35,001-45,000 บาท และ 25,001-35,000 บาท กับ 35,001-45,000 บาท มีค่าแรงจูงใจด้านความสนุกสนานตื่นเต้นแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ($P = 0.02$)

3) แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยกลุ่มเจเนอเรชันซีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

สมการถดถอยเชิงพยากรณ์ได้ดังนี้ การตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ = 1.00 + (0.36 × X) + (0.38 × Y) (X คือ แรงจูงใจปัจจัยผลัก และ Y คือ แรงจูงใจปัจจัยดึงดูด)

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณระหว่างแรงจูงใจกับการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

ตัวแปรอิสระ B	ค่าสัมประสิทธิ์ std error	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน	ค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน BETA
ค่าคงที่	1.00	0.19	-
แรงจูงใจปัจจัยผลัก	0.36	0.05	0.36
แรงจูงใจปัจจัยดึงดูด	0.38	0.52	0.36

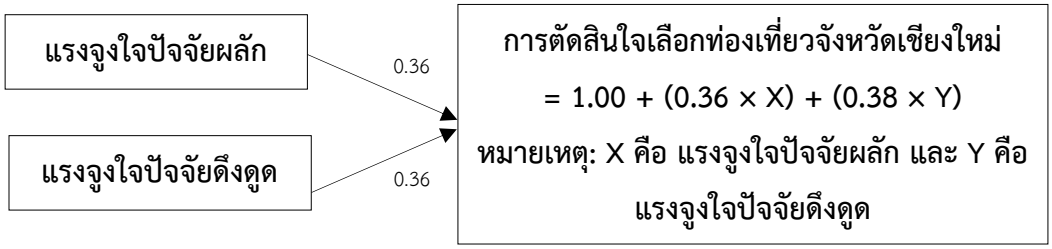
จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า แรงจูงใจปัจจัยผลักและแรงจูงใจปัจจัยดึงดูด มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) และส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ โดยตัวแปรทั้งสองมีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐานในระดับที่เท่ากัน (Beta = 0.36) แสดงให้เห็นว่าแรงจูงใจทั้งสองประเภทมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 6 ค่าวัดอำนาจของการพยากรณ์ของแบบจำลอง

ค่า	ผลลัพธ์
R	0.66
R Square	0.43
Adjust R Square	0.43
Standard Error of Estimate	0.42

จากตารางที่ 6 พบว่า ค่า R Square เท่ากับ 0.43 แสดงให้เห็นว่า แบบจำลองสามารถอธิบายความแปรปรวนของการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ได้ร้อยละ 42.8 ซึ่งถือ

ได้ว่าอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนให้เห็นว่าแรงจูงใจทั้งสองปัจจัยมีความสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวไทยกลุ่มเจเนอเรชันซีอย่างมีนัยสำคัญ

ภาพที่ 1 แผนภาพโมเดลการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Model Diagram) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจปัจจัยผลักและแรงจูงใจปัจจัยดึงดูดกับการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า แรงจูงใจปัจจัยผลัก สะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียน/นักศึกษา เผชิญกับความเครียดจากการเรียนและภาระกิจกรรมภายในสถานศึกษา จึงมีความต้องการในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนและลดความเครียด โดยเฉพาะในช่วงปิดภาคเรียน ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมในการฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ Crompton & McKay (1997) และ Uysal & Hagan (1993, as cited in Khan et al., 1993) ที่อธิบายว่า แรงจูงใจด้านปัจจัยผลักเป็นแรงผลักดันภายในของบุคคล อันเกิดจากความรู้สึกเบื่อหน่าย ความเครียด ความต้องการหลีกหนีจากกิจวัตรประจำวัน และแนวคิดของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2555) ที่ชี้ให้เห็นว่า แรงจูงใจด้านนี้มีรากฐานมาจากความต้องการพื้นฐานทางจิตใจของมนุษย์ นอกจากนี้ สัมพันธ์กับผลการศึกษาของ รัชตะสรณ์ จันทรวรศิษฐ์ (2564) และนวพร บุญประสม และคณะ (2564) ซึ่งกล่าวไว้ว่า การพักผ่อนเป็นแรงจูงใจหลักของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ โดยเฉพาะกลุ่มวัยเรียนและวัยเริ่มต้นทำงานที่มีความต้องการเดินทางเพื่อคลายความเครียดและแสวงหาความสมดุลในชีวิต แรงจูงใจปัจจัยดึงดูดสะท้อนให้เห็นว่า จังหวัดเชียงใหม่เป็นจุดหมายปลายทางที่มีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวเจเนอเรชันซี โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียน/นักศึกษา เพราะจังหวัดเชียงใหม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งด้านธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตท้องถิ่น รวมถึงอาหารท้องถิ่นที่มีชื่อเสียงและมีเอกลักษณ์ เช่น ข้าวซอย ซึ่งเป็นอาหารที่ได้รับความนิยมสูงจากการรีวิวในสื่อโซเชียล

มีเดีย ทำให้เกิดแรงจูงใจในกลุ่มนักท่องเที่ยววัยรุ่นที่ต้องการมาสัมผัสประสบการณ์ตรงตามที่ได้เห็นจากช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ นอกจากนี้ การที่จังหวัดเชียงใหม่มีข้อมูลด้านการท่องเที่ยวที่เผยแพร่ผ่านสื่อหลากหลายช่องทาง เช่น เว็บไซต์ แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย และแอปพลิเคชันการท่องเที่ยวต่าง ๆ ยังช่วยเพิ่มความมั่นใจและความสะดวกในการวางแผนเดินทางให้กับนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่อีกด้วย ปัจจัยดึงดูดเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Pearce & Brent (2006, as cited in Goeldner & Ritchie, 2012) ที่ระบุว่า ปัจจัยดึงดูดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะเมื่อจุดหมายปลายทางนั้นมีคุณลักษณะที่สามารถสร้างแรงจูงใจได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยอิทธิพลของแรงจูงใจปัจจัยผลักที่มีต่อแรงจูงใจปัจจัยดึงของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทยของ เลิศพร ภาระสกุล (2559) พบว่า ปัจจัยดึงดูดที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวจีน ได้แก่ ความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก และความเป็นมิตรของคนไทย กระบวนการตัดสินใจท่องเที่ยว สะท้อนให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มนักเรียน/นักศึกษาเจเนอเรชันซีให้ความสำคัญกับประสบการณ์ที่ได้รับหลังการเดินทางท่องเที่ยว อาจเกี่ยวข้องกับระดับความพึงพอใจ ความประทับใจ การบอกต่อผ่านช่องทางออนไลน์ รวมถึงความตั้งใจที่จะกลับมาเยือนจุดหมายเดิมอีกครั้งในอนาคต สอดคล้องกับแนวคิดของ Blackwell et al, (2012) ที่เสนอว่า กระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภคระกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรับรู้ปัญหา การค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมหลังการบริโภค ขั้นตอนสุดท้ายนี้ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความจงรักภักดี การบอกต่อแบบปากต่อปาก และความตั้งใจในการกลับมาใช้บริการซ้ำ สัมพันธ์กับกับงานวิจัยการศึกษาพฤติกรรมและแรงจูงใจในการตั้งใจกลับมาท่องเที่ยวซ้ำ กรณีศึกษา จังหวัดสุรินทร์ ของวนารัตน์ บุณธรรม และมนภัทร บุษปฤกษ์ (2564) ที่กล่าวไว้ว่านักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อประสบการณ์หลังการท่องเที่ยว และประสบการณ์ดังกล่าวมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวซ้ำในอนาคต

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีผลต่อแรงจูงใจในการท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท มีระดับแรงจูงใจในด้านการพักผ่อนและความสนุกสนานสูงกว่ากลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงกว่าอย่างชัดเจน สะท้อนถึงความต้องการทางจิตวิทยาและอารมณ์ของกลุ่มผู้มีรายได้น้อยกว่าที่อาจประสบกับภาวะความเครียดจากการ

เรียนหรือข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ จึงมีแนวโน้มที่จะมองการท่องเที่ยวเป็นโอกาสสำคัญในการคลายความเครียดและสร้างความสุขภายใต้ข้อจำกัดด้านงบประมาณ ทั้งนี้ แรงจูงใจในการแสวงหาความผ่อนคลายและความเพลิดเพลินอาจมีความสำคัญมากกว่าด้านอื่น ๆ เช่น ความหรูหราหรือความพิเศษของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งอาจสัมพันธ์กับระดับรายได้ที่ไม่สูง สอดคล้องกับแนวคิดของ Crompton & McKay (1997) และ Uysal & Hagan (1993, as cited in Khan et al., 1993) ที่อธิบายว่าแรงจูงใจด้านผลักดันซึ่งเกิดจากแรงผลักภายใน เช่น ความเครียด ความเบื่อหน่าย และความต้องการพักผ่อน มีบทบาทอย่างยิ่งในกลุ่มประชากรที่มีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจหรือทรัพยากร โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนหรือนักศึกษา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า อิทธิพลของแรงจูงใจต่อการตัดสินใจ ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า แรงจูงใจปัจจัยผลักและปัจจัยดึงดูดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเดินทางท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวกลุ่มเจเนอเรชันซีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) โดยโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการตัดสินใจได้ร้อยละ 43 ($R^2 = 0.43$) ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับปานกลาง ชี้ให้เห็นว่า แรงจูงใจมีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวเจเนอเรชันซี ทั้งในแง่ของแรงผลักดันจากภายใน เช่น ความต้องการพักผ่อนคลายเครียด ความสนุกสนาน และแรงดึงดูดจากภายนอก เช่น แหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายอาหารท้องถิ่น และข้อมูลท่องเที่ยวที่เข้าถึงได้ง่าย สอดคล้องกับแนวคิดของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2555) ที่ระบุว่า การตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเกิดขึ้นจากการรวมตัวของแรงจูงใจภายในและภายนอกที่ได้รับการหล่อหลอมผ่านประสบการณ์ส่วนตัว การรับรู้ข้อมูล และความคาดหวัง ต่อจุดหมายปลายทางซึ่งส่งผลต่อการกำหนดพฤติกรรมการเลือกเดินทางในท้ายที่สุด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยกลุ่มเจเนอเรชันซีมีแรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่จากความเครียดในการเรียนและความต้องการพักผ่อน โดยจังหวัดเชียงใหม่มีความโดดเด่นด้านธรรมชาติ วัฒนธรรม อาหารท้องถิ่น และได้รับความนิยมจากสื่อสังคมออนไลน์อย่างแพร่หลาย นอกจากนี้ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งแรงจูงใจปัจจัยผลักและปัจจัยดึงดูดยังส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเดินทางท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญอีกด้วย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังจังหวัดท่องเที่ยวอื่น เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มเจเนอเรชันซี ตามบริบทที่แตกต่างกัน เช่น จังหวัดในภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือภาคกลาง

2. ควรศึกษาปัจจัยเพิ่มเติมที่อาจมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว เช่น ทัศนคติ หรือความคาดหวังด้านประสบการณ์

3. ควรดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแรงจูงใจและมุมมองส่วนบุคคล

4. ควรศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์และแพลตฟอร์มดิจิทัล ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยว เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวางกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ในอนาคต

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายและตอบสนองต่อแรงจูงใจ ด้านการพักผ่อนหย่อนใจและความสนุกสนานของกลุ่มเจเนอเรชันซี

2. ควรส่งเสริมการสื่อสารทางการตลาดผ่านสื่อออนไลน์และโซเชียลมีเดีย ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการบริโภคข้อมูลของกลุ่มเป้าหมาย

3. ควรจัดกิจกรรมหรือบริการที่เน้นประสบการณ์หลังการท่องเที่ยว เช่น การรีวิวออนไลน์หรือสิทธิพิเศษ เพื่อส่งเสริมการเดินทางซ้ำและความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากคณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2568). ประเภทแหล่งท่องเที่ยว. เรียกใช้เมื่อ 6 มีนาคม 2568 จาก https://tourismawards.tourismthailand.org/download/Factsheet-%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%A0%E0%B8%97%E0%B9%81%E0%B8%AB%E0%B8%A5%E0%B9%88%E0%B8%87%E0%B8%97%E0%B9%88%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B9%80%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%E0%B8%A2%E0%B8%A7.pdf

กรมการส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2555). แผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ 4 ปี (พ.ศ. 2557-2560). เรียกใช้เมื่อ 6 มีนาคม 2568 จาก https://www.dla.go.th/upload/ebook/column/2013/6/2076_5347.pdf

ไทยรัฐออนไลน์. (2568). “เชียงใหม่” จุดหมายท่องเที่ยวยอดนิยมของนักเดินทางชาวเอเชีย กลุ่ม Millennials และ Gen Z. เรียกใช้เมื่อ 5 มีนาคม 2568 จาก https://www.thairath.co.th/lifestyle/travel/thaitravel/2837816

นภวรรณ คณานุรักษ์. (2563). พฤติกรรมผู้บริโภค. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: บริษัท กรีนแอปเปิ้ลกราฟฟิค พริ้นติ้ง จำกัด.

นวพร บุญประสม, เบญจมาภรณ์ ชำนาญฉา, ศุภลักษณ์ สุริยะ, อติ เรียงสุวรรณ, ประวีร์เหวียนระวี และ วัลยา ชูประดิษฐ์. (2564). แรงจูงใจและการรับรู้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอิทธิพลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำ กรณีศึกษา: วัดสำคัญในจังหวัดสมุทรปราการ. ใน รายงานการวิจัย. วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2555). พฤติกรรมนักท่องเที่ยว. นนทบุรี: เฟิร์นข้าหลวง พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.

รัชตะสรณ์ จันทรวรศิษฐ์. (2564). แรงจูงใจการท่องเที่ยวและประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

เลิศพร ภาระสกุล. (2559). อิทธิพลของแรงจูงใจปัจจัยผลักที่มีต่อแรงจูงใจปัจจัยดึงของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทย. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

วนารัตน์ บุญธรรม และ มนภัทร บุษปฤกษ์. (2564). การศึกษาพฤติกรรมและแรงจูงใจในการตั้งใจกลับมาท่องเที่ยวซ้ำ กรณีศึกษาจังหวัดสุรินทร์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่. (2564). ข้อมูลทั่วไปจังหวัด. เรียกใช้เมื่อ 5 มีนาคม 2568 จาก https://chiangmai.moc.go.th/th/content/page/index/id/1055

Blackwell, R. D., Miniard, P. W., & Engel, J. F. (2012). Consumer behavior. Singapore : Cengage Learning.

Crompton, J. L., & McKay, S. L. (1997). Motives of visitors attending festival events. Annals of Tourism Research, 24 (2), 425–439.

Cochran, W. G. (1977). Sampling Techniques. (3rd ed.). New York : John Wiley & Sons.

Goeldner, C. R., & Ritchie, J. R. B. (2012). Tourism: Principles, practices, philosophies. (12th ed.). John Wiley & Sons.

Goeldner, C. R., & Ritchie, J. R. B. (2012). Tourism: Principles, practices, philosophies. (12th ed.). John Wiley & Sons.

Khan, M. A., Olsen, M. D., & Var, T. (Eds.). (1993). VNR's encyclopedia of hospitality and tourism. New York : Van Nostrand Reinhold.

Seyfi, S., Hall, C.M., & Strzelecka, M. (Eds.). (2024). Gen Z, Tourism, and Sustainable Consumption: The Most Sustainable Generation Ever?. (1st ed.). New York : Routledge.

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม : กรอบแนวคิดเชิงบูรณาการจากอดีตสู่ยุคดิจิทัล*

SOCIAL CHANGE: AN INTEGRATIVE FRAMEWORK FROM THE PAST TO THE DIGITAL AGE

วรพล เชาวนะ[1], มะลิ ทิพพ์ประจง[2] และ นพวรรณ์ ไชยชนะ[3]

Worapol Chaowana[1], Mali Thipprajong[2] and Noppawan Chaichana[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[1-3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: thipprajongmali@gmail.com

วันที่รับบทความ : 3 สิงหาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 5 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 7 สิงหาคม 2568

Received 3 August 2025; Revised 5 August 2025; Accepted 7 August 2025

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากยุคอดีตจนถึงยุคดิจิทัล โดยใช้แนวคิดเชิงทฤษฎีจากนักสังคมวิทยาชั้นนำทั้งในและต่างประเทศเป็นกรอบในการทำความเข้าใจ เนื้อหาครอบคลุมพัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในแต่ละยุค ตั้งแต่ยุคโบราณ-เกษตรกรรม ยุคอุตสาหกรรม ยุคสมัยใหม่ ไปจนถึงยุคดิจิทัลและหลังสมัยใหม่ บทความนี้ได้นำเสนอกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการ ได้แก่ แนวคิดโครงสร้างนิยม ปฏิสัมพันธ์นิยม แนวคิดหลังสมัยใหม่ และแนวคิดเทคโนโลยีกับสังคม เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ความต่อเนื่องและความขาดตอนของโครงสร้างทางสังคม การปรับเปลี่ยนบทบาทของสถาบันต่าง ๆ รวมถึงการเกิดขึ้นของสังคมเครือข่ายและตัวตนดิจิทัล นอกจากนี้ ยังระบุประเด็นท้าทายและแนวโน้มในอนาคต เช่น ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลและความเปราะบางของข้อมูล เพื่อ

Citation:

* วรพล เชาวนะ, มะลิ ทิพพ์ประจง และ นพวรรณ์ ไชยชนะ. (2568). การเปลี่ยนแปลงทางสังคม : กรอบแนวคิดเชิงบูรณาการจากอดีตสู่ยุคดิจิทัล. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 196-207.

Worapol Chaowana, Mali Thipprajong and Noppawan Chaichana. (2025). Social Change: An Integrative Framework From The Past To The Digital Age. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 196-207.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

เป็นแนวทางในการกำหนดข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การศึกษา และการปรับตัวของชุมชนในอนาคต

คำสำคัญ: การเปลี่ยนแปลงทางสังคม, สังคมดิจิทัล, ทฤษฎีสังคมวิทยา, สังคมหลังความจริง, การรู้เท่าทันสื่อ

Abstract

This study aims to analyze social change from the past to the digital era, using theoretical frameworks from leading sociologists both in Thailand and abroad. The content covers the development of social change through different periods: the ancient-agricultural era, the industrial era, the modern era, and the digital and postmodern era. This article presents an integrated conceptual framework, including structuralism, interactionism, postmodern theory, and technology and society theory, to analyze the continuity and discontinuity of social structures, the changing roles of various institutions, and the emergence of network society and digital identity. Furthermore, it identifies future challenges and trends, such as digital inequality and data vulnerability, to provide a basis for policy recommendations, educational strategies, and community adaptation in the future.

Keywords: Social change, Digital society, Sociological theory, Post-truth society, Media literacy

บทนำ

ความสำคัญของการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change) คือการที่โครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม และสถาบันต่าง ๆ เกิดการปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลา การศึกษาเรื่องนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะช่วยให้เราเข้าใจว่าสังคมเกิดขึ้น พัฒนา และเปลี่ยนแปลงไปได้อย่างไร การเข้าใจกระบวนการเหล่านี้ช่วยให้เราสามารถคาดการณ์ผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น และเตรียมพร้อมรับมือกับความท้าทายใหม่ ๆ ที่มาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ยังช่วยให้เราสามารถวิเคราะห์ประเด็นทางสังคมที่

ซับซ้อน เช่น ความเหลื่อมล้ำ ความขัดแย้ง และการปรับตัวของสถาบันต่าง ๆ ได้อย่างมีหลักการ

สถานการณ์ปัจจุบันของการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลในยุคดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและทั่วถึง เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนสังคม ทำให้เกิดการเชื่อมต่ออย่างไร้พรมแดน เกิดการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารอย่างมหาศาล และส่งผลกระทบต่อทุกมิติของชีวิต ตั้งแต่การทำงาน การศึกษา การสื่อสาร ไปจนถึงการเมืองและวัฒนธรรม สังคมยุคดิจิทัลจึงเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยโอกาสและความท้าทายใหม่ ๆ ที่จำเป็นต้องได้รับการวิเคราะห์และทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง Deborah Lupton, รศ.ดร.ยุกติ มุกดาวิจิตรความสำคัญของการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคม Anthony Giddens (แอนโธนี กิดเดนส์, ค.ศ. 1938 - ปัจจุบัน). นักสังคมวิทยาชาวอังกฤษผู้มีผลงานสำคัญเรื่องโครงสร้างสังคมในยุคสมัยใหม่ (Modernity) และโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะในหนังสือ The Consequences of Modernity (ค.ศ. 1990) Manuel Castells (มานูเอล คาสเทลส์, ค.ศ. 1942 - ปัจจุบัน). นักสังคมวิทยาชาวสเปน-อเมริกัน ผู้ศึกษาเรื่องสังคมเครือข่าย (Network Society) และผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะในหนังสือไตรภาค The Information Age (ค.ศ. 1996 - 1998) ศ.ดร.อัมมาร สยามวาลา (พ.ศ. 2482 - ปัจจุบัน). นักเศรษฐศาสตร์และนักวิชาการไทยที่ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของไทย โดยเฉพาะผลกระทบของนโยบายรัฐและการพัฒนาชนบท สถานการณ์ปัจจุบันของการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล Deborah Lupton (เดโบราห์ ลัพตัน, ค.ศ. 1957 - ปัจจุบัน). นักสังคมวิทยาชาวออสเตรเลีย ผู้บุกเบิกสาขาสังคมวิทยาดิจิทัล (Digital Sociology) และการวิเคราะห์ผลกระทบของข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ต่อชีวิตประจำวันในหนังสือ Digital Sociology (ค.ศ. 2015) ส.ศิวรักษ์ (สุลักษณ์ ศิวรักษ์, พ.ศ. 2476 - ปัจจุบัน). นักคิดและนักวิชาการไทย ผู้เสนอแนวคิดในการวิพากษ์และทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของไทย รศ.ดร.ยุกติ มุกดาวิจิตร (พ.ศ. 2512 - ปัจจุบัน). นักวิชาการไทยจากคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้ศึกษาเรื่องอัตลักษณ์และวัฒนธรรมในยุคดิจิทัลกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางสังคม โครงสร้างนิยม (Structuralism) Karl Marx (คาร์ล มาร์กซ์, ค.ศ. 1818 - 1883). นักเศรษฐศาสตร์และนักปรัชญาชาวเยอรมัน ผู้เสนอแนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากการต่อสู้ทางชนชั้น (Class Struggle) ในช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 Émile Durkheim (เอมีล ดูร์ไคม์, ค.ศ. 1858 - 1917) นักสังคม

วิทยาชาวฝรั่งเศส ผู้ศึกษาเรื่องการแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) และการเปลี่ยนแปลงจากความสามัคคีแบบกลไกไปสู่ความสามัคคีแบบอินทรีย์ ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 Max Weber (มักซ์ เวเบอร์, ค.ศ. 1864 - 1920). นักสังคมวิทยาชาวเยอรมัน ผู้ศึกษาเรื่องกระบวนการทำให้เป็นเหตุผล (Rationalization) และการที่ศาสนามีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20ศ.นิธิ เอียวศรีวงศ์ (พ.ศ. 2483 - 2566). นักประวัติศาสตร์และนักวิจารณ์สังคมไทย ผู้เสนอแนวคิดในการวิเคราะห์โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมไทยในเชิงประวัติศาสตร์

แนวคิดปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism)

Erving Goffman (เออร์วิง กอฟฟ์แมน, ค.ศ. 1922 - 1982) นักสังคมวิทยาชาวแคนาดา ผู้พัฒนาแนวคิดการแสดงละคร (Dramaturgy) ซึ่งช่วยอธิบายการนำเสนอตัวตนในปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในทศวรรษที่ 1950-1960 George Herbert Mead (จอร์จ เฮอร์เบิร์ต มี้ด, ค.ศ. 1863 - 1931) นักสังคมวิทยาและนักปรัชญาชาวอเมริกัน ผู้พัฒนาทฤษฎีอัตลักษณ์ (Self) และการที่อัตลักษณ์ถูกสร้างขึ้นผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ศ.ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (พ.ศ. 2499 - ปัจจุบัน) นักรัฐศาสตร์และนักวิชาการไทย ผู้ศึกษาเรื่องความขัดแย้งและสันติวิธี โดยใช้กรอบแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

แนวคิดหลังสมัยใหม่ (Postmodern Social Theory)

Michel Foucault (มิเชล ฟูโกต์, ค.ศ. 1926 - 1984) นักปรัชญาและนักประวัติศาสตร์ชาวฝรั่งเศส ผู้ศึกษาเรื่องอำนาจ (Power) และความรู้ (Knowledge) ที่มีอยู่ในสถาบันสังคมต่าง ๆ โดยมีผลงานเด่นในช่วงทศวรรษที่ 1960-1970 Jean Baudrillard (ฌอง โบดริยาร์ด, ค.ศ. 1929 - 2007) นักปรัชญาชาวฝรั่งเศส ผู้เสนอแนวคิดเรื่องภาพจำลอง (Simulacra) และสังคมจำลอง (Hyperreality) ที่ความเป็นจริงถูกสร้างขึ้นใหม่ผ่านสื่อ โดยมีผลงานสำคัญในช่วงทศวรรษที่ 1980 Manuel Castells (มานูเอล คาสเทลส์, ค.ศ. 1942 - ปัจจุบัน) ผู้ที่ใช้แนวคิดหลังสมัยใหม่ในการวิเคราะห์สังคมเครือข่ายและพลังของข้อมูล แนวคิดเทคโนโลยีกับสังคม (Technological Determinism / Digital Sociology) Julie M. Albright (จูลี เอ็ม. อัลไบรท์, ค.ศ. 1963 - ปัจจุบัน) นักสังคมวิทยาดิจิทัลชั้นนำ ผู้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยีกับชีวิตประจำวันและผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ Simon Lindgren (ไซมอน ลินด์เกรน,

ค.ศ. 1974 - ปัจจุบัน) ศาสตราจารย์ด้านสังคมวิทยาดิจิทัล ผู้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ เช่น ไซเบอร์บูลลี และการเคลื่อนไหวทางสังคมในโลกออนไลน์ รศ.ดร.พิรงรอง รามสูต (พ.ศ. 2505 - ปัจจุบัน). นักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์และการสื่อสารของไทย ผู้ศึกษาประเด็นนโยบายสื่อและผลกระทบของสื่อใหม่ต่อสังคม

พัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในแต่ละยุค

1. ยุคโบราณ – เกษตรกรรม

ระบบชนชั้น, ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ สังคมยุคนี้มีลักษณะเป็นสังคมแบบชนบท มีการแบ่งชนชั้นทางสังคมอย่างชัดเจน เช่น ชนชั้นปกครอง นักบวช และชาวนา ความสัมพันธ์ในสังคมส่วนใหญ่เป็นแบบเครือญาติและชุมชนท้องถิ่นอิทธิพลของศาสนาและประเพณี ศาสนาและประเพณีเป็นเสาหลักที่กำหนดกฎเกณฑ์ บรรทัดฐาน และวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม มีบทบาทสำคัญในการควบคุมและสร้างความสามัคคีในชุมชน

2. ยุคอุตสาหกรรม

เมืองและการแบ่งแรงงาน การปฏิวัติอุตสาหกรรมทำให้เกิดการย้ายถิ่นฐานจากชนบทเข้าสู่เมือง เกิดเป็นสังคมเมืองขนาดใหญ่ มีโรงงานและเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย การแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) กลายเป็นเรื่องปกติ

การเกิดขึ้นของชนชั้นกลางและแรงงาน การเกิดขึ้นของโรงงานและอุตสาหกรรมทำให้เกิดชนชั้นใหม่คือชนชั้นแรงงาน และชนชั้นกลางที่เป็นเจ้าของกิจการหรือทำงานในสำนักงาน

3. ยุคสมัยใหม่

แนวคิดโลกาภิวัตน์ การพัฒนาของเทคโนโลยีการขนส่งและการสื่อสารทำให้โลกเชื่อมต่อกันมากขึ้น เกิดแนวคิดโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และแนวคิดข้ามพรมแดนการเติบโตของสถาบันรัฐและเทคโนโลยี สถาบันรัฐสมัยใหม่เข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการสังคมในระดับมหภาค ขณะที่เทคโนโลยีได้พัฒนาอย่างก้าวกระโดดและเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของผู้คน

4. ยุคดิจิทัลและหลังสมัยใหม่

เครือข่ายสังคมออนไลน์การเกิดขึ้นของอินเทอร์เน็ตและเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Networks) ทำให้การสื่อสาร การสร้างความสัมพันธ์ และการรวมกลุ่มเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง

การเปลี่ยนผ่านของอัตลักษณ์ อัตลักษณ์ของบุคคลไม่ได้ถูกจำกัดอยู่แค่ในโลกแห่งความเป็นจริง แต่ยังสามารถสร้างและนำเสนออัตลักษณ์ในโลกออนไลน์ได้หลากหลายพลังของข้อมูลและ AI ข้อมูล (Data) กลายเป็นทรัพยากรที่มีค่า และปัญญาประดิษฐ์ (AI) ได้เข้ามามีบทบาทในการประมวลผล วิเคราะห์ และขับเคลื่อนการตัดสินใจในด้านต่าง ๆ

กรอบแนวคิดเชิงบูรณาการในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

1. โครงสร้างนิยม (Structuralism)

นักวิชาการ Karl Marx, Émile Durkheim, Max Weber, ศ.นิธิ เอียวศรีวงศ์ แนวคิดมองว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมถูกขับเคลื่อนด้วยโครงสร้างทางสังคมขนาดใหญ่ เช่น ระบบเศรษฐกิจ การแบ่งงานกันทำ หรือการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและศาสนา

2. ปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism)

นักวิชาการ Erving Goffman, George Herbert Mead, ศ.ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ แนวคิด เน้นไปที่การวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในชีวิตประจำวัน โดยเชื่อว่าสังคมถูกสร้างขึ้นผ่านการกระทำและความหมายที่ผู้คนมีร่วมกัน แนวคิดหลังสมัยใหม่ (Postmodern Social Theory)นักวิชาการ Michel Foucault, Jean Baudrillard, Manuel Castells แนวคิด มองว่าสังคมไม่ได้มีโครงสร้างที่ชัดเจน แต่เป็นการไหลเวียนของข้อมูล ภาพลักษณ์ และอำนาจที่กระจัดกระจายไปทั่วแนวคิดเทคโนโลยีกับสังคม (Technological Determinism / Digital Sociology) นักวิชาการ Julie M. Albright, Simon Lindgren, รศ.ดร.พิรงรอง รามสูตแนวคิดมองว่าเทคโนโลยีเป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม หรืออีกนัยหนึ่งคือ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล

3. การบูรณาการกรอบคิดเพื่อวิเคราะห์โลกปัจจุบัน

การใช้กรอบแนวคิดที่หลากหลายช่วยให้เราสามารถวิเคราะห์สังคมยุคดิจิทัลได้อย่างครอบคลุม เช่น การใช้แนวคิดของ Marx เพื่อวิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่เกิดจากแพลตฟอร์มดิจิทัล, การใช้แนวคิดของ Castells เพื่อทำความเข้าใจโครงสร้างของสังคมเครือข่าย, หรือการใช้แนวคิดของ Baudrillard เพื่อวิเคราะห์การสร้างภาพลักษณ์และอัตลักษณ์ในโลกออนไลน์

วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบจากอดีตสู่ยุคดิจิทัล

ความต่อเนื่องและความขาดตอนของโครงสร้างทางสังคม โครงสร้างทางสังคมบางอย่างยังคงอยู่ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและชนชั้น แต่ก็เกิดความเปลี่ยนแปลงในรูปแบบที่แตกต่างไป เช่น ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลที่เกิดขึ้นใหม่

การปรับเปลี่ยนบทบาทของสถาบันต่าง ๆ เช่น ครอบครัว รัฐ ศาสนา สถาบันเหล่านี้ยังคงมีความสำคัญ แต่บทบาทและวิธีการทำงานได้เปลี่ยนไป ครอบครัวอาจมีความสัมพันธ์ที่ห่างไกลขึ้น รัฐต้องเผชิญกับความท้าทายในการควบคุมข้อมูลข่าวสาร และศาสนาต้องปรับตัวเพื่อเข้าถึงผู้คนผ่านช่องทางออนไลน์

การเกิดขึ้นของ “สังคมเครือข่าย” และ “ตัวตนดิจิทัล”สังคมยุคใหม่คือ “สังคมเครือข่าย” ที่ความสัมพันธ์ไม่ได้ถูกจำกัดด้วยพื้นที่ทางกายภาพและ “ตัวตนดิจิทัล” กลายเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้คนสร้างและนำเสนอในโลกออนไลน์

ประเด็นท้าทายและแนวโน้มในอนาคต

1. ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล ความแตกต่างในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีทำให้เกิดช่องว่างทางสังคมและเศรษฐกิจที่กว้างขึ้น

2. ความเปราะบางของข้อมูลและความเป็นส่วนตัว การเก็บรวบรวมและใช้ข้อมูลส่วนบุคคลจำนวนมหาศาลทำให้เกิดความเสี่ยงต่อความเป็นส่วนตัวและความมั่นคงทางข้อมูล

3. ความสัมพันธ์ใหม่ระหว่างมนุษย์กับเทคโนโลยีเทคโนโลยีอย่าง AI และหุ่นยนต์จะเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างมนุษย์กับเทคโนโลยีสังคมหลังความจริง (Post-truth Society)การไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารจำนวนมหาศาลและข่าวปลอม ทำให้ความจริงและข้อเท็จจริงถูกตั้งคำถามและถูกบิดเบือนได้ง่าย

สังคมหลังความจริง (Post-truth Society)

สังคมหลังความจริง (Post-truth Society) คือ สภาวะที่ข้อเท็จจริงตามหลักฐานและเหตุผลมีอิทธิพลต่อการกำหนดความคิดเห็นสาธารณะน้อยกว่าการใช้ความเชื่อส่วนบุคคลและอารมณ์ความรู้สึก คำว่า “Post-truth” ได้รับการคัดเลือกให้เป็นคำแห่งปีของ Oxford Dictionaries ในปี 2016 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปรากฏการณ์ที่ชัดเจนขึ้นในสังคมร่วมสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของ
การเมืองและการสื่อสารดิจิทัล

ลักษณะสำคัญของสังคมหลังความจริง

1. การลดทอนความสำคัญของข้อเท็จจริง (Fact-based evidence) ในสังคมหลังความจริง ข้อมูลที่ตรวจสอบได้และหลักฐานเชิงประจักษ์ถูกมองว่าเป็นเพียง “ความจริงอีกชุดหนึ่ง” (alternative facts) ซึ่งสามารถถูกปฏิเสธได้ง่าย ๆ หากไม่สอดคล้องกับความเชื่อหรืออคติที่มีอยู่เดิม

2. อิทธิพลของอารมณ์ความรู้สึกและความเชื่อส่วนบุคคล การตัดสินใจและการยอมรับข้อมูลข่าวสารของผู้คนไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของการวิเคราะห์เชิงเหตุผล แต่กลับพึ่งพาอารมณ์ความรู้สึกร่วม หรือความเชื่อที่ฝังรากลึกในกลุ่มทางสังคมที่ตนสังกัดอยู่

3. การเพิ่มขึ้นของข่าวปลอมและข้อมูลบิดเบือน (Fake News and Disinformation) โลกออนไลน์ โดยเฉพาะแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย กลายเป็นช่องทางหลักในการเผยแพร่ข่าวปลอมและข้อมูลบิดเบือนอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความสับสน ความเกลียดชัง หรือเพื่อประโยชน์ทางการเมืองและเศรษฐกิจ

4. ฟองสบู่ข้อมูล (Filter Bubbles) และห้องสะท้อนเสียง (Echo Chambers) อัลกอริทึมของแพลตฟอร์มดิจิทัลจะนำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับความสนใจและความเชื่อของผู้ใช้งาน ทำให้ผู้คนได้รับข้อมูลเพียงด้านเดียวและถูกปิดกั้นจากมุมมองที่แตกต่าง ซึ่งเป็นการตอกย้ำให้ความเชื่อเดิมแข็งแกร่งขึ้นและส่งเสริมให้เกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย

5. ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลที่ไม่ชัดเจน ขอบเขตระหว่างสื่อหลักที่มีการตรวจสอบข้อมูลกับบล็อกส่วนตัวหรือโพสต์บนโซเชียลมีเดียเริ่มเลือนลาง ผู้คนจึงอาจรับข้อมูลจากแหล่งที่ไม่น่าเชื่อถือและนำมาเผยแพร่ต่อโดยปราศจากการตรวจสอบ

การเกิดขึ้นของสังคมหลังความจริงในยุคดิจิทัล

การเกิดขึ้นของสังคมหลังความจริงมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับการปฏิวัติข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีดิจิทัล Manuel Castells นักสังคมวิทยาได้กล่าวถึง “พลังของเครือข่าย” และผลกระทบที่เทคโนโลยีมีต่อสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างอัตลักษณ์และชุมชนในโลกออนไลน์ ซึ่งส่งผลให้การรับรู้ความจริงของผู้คนเป็นไปตามชุมชนหรือเครือข่ายที่ตนสังกัดในขณะที่ Jean Baudrillard ได้อธิบายถึงแนวคิด “สังคมจำลอง” (Hyperreality) ที่ความเป็นจริงและภาพจำลองเลือนหายไป ทำให้ผู้คนไม่สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดคือของจริง สิ่งใดคือสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมา ซึ่งแนวคิดนี้สามารถนำมาอธิบายปรากฏการณ์ข่าวปลอมและการสร้างภาพลักษณ์ในสังคมหลังความจริงได้อย่างดีนอกจากนี้ Michel Foucault ยังได้ชี้ให้เห็น

ว่าอำนาจและความรู้มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยอำนาจไม่ได้มีเพียงแค่การปกครอง แต่ยังรวมถึงการควบคุมการสร้างความรู้และความจริงในสังคม ซึ่งในยุคดิจิทัลนี้ อำนาจในการกำหนด “ความจริง” ไม่ได้อยู่กับสถาบันหรือรัฐเพียงอย่างเดียว แต่ยังกระจายไปสู่ผู้ที่มีอิทธิพลบนโลกออนไลน์อีกด้วย

ผลกระทบและความท้าทาย

1. ต่อประชาธิปไตยและการเมือง สังคมหลังความจริงทำให้การอภิปรายสาธารณะขาดเหตุผล ประชาชนอาจลงคะแนนเสียงจากอารมณ์มากกว่าการพิจารณานโยบายอย่างรอบด้าน

2. ต่อความสัมพันธ์ทางสังคม ความขัดแย้งและความแตกแยกในสังคมเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากผู้คนยึดมั่นในความเชื่อของตนเองและปฏิเสธมุมมองที่แตกต่าง

3. ต่อการศึกษาและการเรียนรู้ ความสามารถในการแยกแยะข้อมูลจริงและปลอม (Digital Literacy) กลายเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งในการอยู่รอดในยุคดิจิทัล

สังคมหลังความจริงไม่ใช่เพียงแค่ปรากฏการณ์ชั่วคราว แต่เป็นสภาวะที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของการรับรู้ "ความจริง" ในสังคมยุคดิจิทัล ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการทำความเข้าใจและหาแนวทางในการรับมือเพื่อลดผลกระทบเชิงลบต่อสังคมในวงกว้าง

การปรับตัวของชุมชนในอนาคต

ชุมชนคือหน่วยที่สำคัญที่สุดในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ชุมชนที่เข้มแข็งจะสามารถปรับตัวและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ ดังนี้

1. การสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนดิจิทัล ชุมชนสามารถจัดตั้งศูนย์กลางที่ให้ความรู้และฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน เช่น การทำธุรกรรมออนไลน์ การใช้แอปพลิเคชันเพื่อสุขภาพ หรือการตลาดดิจิทัลสำหรับสินค้าท้องถิ่น

2. การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการมีส่วนร่วม ชุมชนสามารถใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการเปิดเวทีอภิปรายประเด็นสำคัญในท้องถิ่น การระดมความคิดเห็น หรือการแจ้งข่าวสารสำคัญ เพื่อให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ร่วมกัน

3. การรักษาสมดุลระหว่างเทคโนโลยีกับวัฒนธรรม ชุมชนควรใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการสืบสานและเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การสร้างพิพิธภัณฑ์เสมือนจริง

หรือการทำสารคดีออนไลน์เกี่ยวกับประเพณีและวิถีชีวิตดั้งเดิม เพื่อให้คุณค่าทางวัฒนธรรมยังคงอยู่และเป็นที่รู้จักในวงกว้าง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลควรเข้ามามีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมที่พร้อมรับมือกับยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นไปที่การลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลและการสร้างความมั่นคงทางข้อมูล นโยบายควรครอบคลุมในหลายมิติ ดังนี้

2. นโยบายส่งเสริมการเข้าถึงเทคโนโลยีอย่างเท่าเทียม รัฐควรลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงข้อมูลและบริการดิจิทัลได้อย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ ควรมีโครงการสนับสนุนการจัดหาอุปกรณ์ดิจิทัลราคาถูกหรือให้ยืมแก่ครัวเรือนที่มีรายได้น้อย เพื่อให้สามารถเข้าร่วมในสังคมดิจิทัลได้อย่างเต็มที่

3. นโยบายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและป้องกันภัยไซเบอร์ การออกกฎหมายและบังคับใช้มาตรการที่เข้มงวดในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (เช่น พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล) เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ควรมีการรณรงค์สร้างความตระหนักรู้แก่ประชาชนถึงความสำคัญของการรักษาความเป็นส่วนตัวและวิธีการป้องกันตนเองจากภัยคุกคามทางไซเบอร์ เช่น การหลอกลวงออนไลน์ (Phishing) และการโจรกรรมข้อมูล

4. นโยบายส่งเสริมความโปร่งใสของข้อมูลและการรู้เท่าทันสื่อ รัฐควรมีกลไกในการตรวจสอบและจัดการกับข่าวปลอม (Fake News) อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการส่งเสริมสื่อที่ตรวจสอบได้และสร้างความน่าเชื่อถือให้กับแหล่งข้อมูลที่ถูกต้อง ควบคู่ไปกับการสนับสนุนโครงการที่สอนให้ประชาชนสามารถวิเคราะห์และแยกแยะข้อมูลจริงและข้อมูลปลอมได้อย่างมีวิจารณญาณ

ข้อเสนอแนะด้านการศึกษา

ระบบการศึกษาต้องปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของโลกยุคดิจิทัล โดยมุ่งเน้นที่การพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคต ดังนี้

1. การบูรณาการทักษะด้านดิจิทัลในหลักสูตร ควรมีการสอนทักษะการใช้งานเทคโนโลยีและการคิดเชิงคำนวณ (Computational Thinking) ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา เพื่อ

สร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่ง นอกจากนี้ หลักสูตรระดับอุดมศึกษาควรปรับปรุงให้ทันสมัยและครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี เช่น AI, Big Data, และความมั่นคงทางไซเบอร์

2. การส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการรู้เท่าทันสื่อ การเรียนรู้ไม่ควรจำกัดอยู่แค่การท่องจำ แต่ควรมุ่งเน้นการสอนให้ผู้เรียนรู้จักตั้งคำถาม วิเคราะห์ข้อมูล และประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล โดยเฉพาะข้อมูลที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์

3. การพัฒนาทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์และการทำงานร่วมกัน แม้เทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทมาก แต่ทักษะด้านอารมณ์และสังคม (Soft Skills) ยังคงมีความสำคัญ การศึกษาควรส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การสื่อสาร และการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนร่วมกัน ซึ่งเป็นทักษะที่ AI ยังไม่สามารถทำแทนได้

สรุป

บทความเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงทางสังคม : กรอบแนวคิดเชิงบูรณาการจากอดีตสู่ยุคดิจิทัล” นำเสนอการวิเคราะห์พัฒนาการของสังคมมนุษย์ผ่านกรอบแนวคิดแบบบูรณาการที่เชื่อมโยงระหว่างประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และเทคโนโลยี โดยเริ่มจากสังคมดั้งเดิมที่เน้นโครงสร้างเครือญาติและศาสนาเป็นศูนย์กลาง ก้าวสู่ยุคอุตสาหกรรมที่แรงงานและการผลิตกลายเป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนสังคม ต่อเนื่องไปยังยุคสมัยใหม่ที่ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ ปัจเจกนิยม และการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างจนเข้าสู่ยุคดิจิทัล ซึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิธีคิด วิถีชีวิต รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม ตลอดจนโครงสร้างอำนาจและการสื่อสาร บทความชี้ให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมไม่สามารถพิจารณาแยกส่วนได้ แต่ควรมองแบบองค์รวมที่เชื่อมโยงปัจจัยต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ และเสนอว่าการเข้าใจการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องอาศัยกรอบแนวคิดแบบสหวิทยาการที่ผสานความรู้จากหลายศาสตร์ เพื่ออธิบายพลวัตของสังคมร่วมสมัยอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2539). ความรุนแรงและสันติวิธีในพุทธศาสนาเถรวาท. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.

พิรงรอง รามสูต. (2560). ภูมิทัศน์สื่อไทย: การเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยุกติ มุกดาวิจิตร. (2556). พรมแดนความรู้: อ่านงานเขียนทางมานุษยวิทยา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สมมติ.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2545). การเมืองไทยสมัยพระนารายณ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.

สุลักษณ์ ศิวรักษ์. (2517). สังคมไทยในความคิดของสุลักษณ์ ศิวรักษ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย.

อัมมาร สยามวาลา. (2550). รายงานการวิจัยเรื่องการปฏิรูปภาคการเกษตรไทย: ความท้าทายในโลกที่เปลี่ยนไป. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI).

Albright, J. M. (2018). The social media handbook: A guide to creating, managing, and measuring a social media strategy. Kogan Page.

Baudrillard, J. (1994). Simulacra and simulation. (S. F. Glaser, Trans.). University of Michigan Press.

Castells, M. (1996). The rise of the network society, Vol. 1. Blackwell Publishers.

Durkheim, É. (1984). The division of labor in society. (W. D. Halls, Trans.). Free Press.

Foucault, M. (1977). Discipline and punish: The birth of the prison. (A. Sheridan, Trans.). Vintage Books.

Giddens, A. (1990). The consequences of modernity. Stanford University Press.

Goffman, E. (1959). The presentation of self in everyday life. Doubleday.

Lindgren, S. (2017). Digital sociology: A guide to the digital age. Polity Press.

Lupton, D. (2015). Digital sociology. Routledge.

Marx, K. (1867). Das kapital: Kritik der politischen Oekonomie. Verlag von Otto Meissner.

Mead, G. H. (1934). Mind, self, and society. (C. W. Morris, Ed.). University of Chicago Press.

Weber, M. (2002). The protestant ethic and the spirit of capitalism. (S. Kalberg, Trans.). Roxbury Publishing Company.

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1*

OPERATIONS OF STUDENT CARE SYSTEM IN SCHOOLS UNDER TRANG PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

นพพร สม่าหลี[1], โสภณ เพ็ชรพวง[2] และ วรรณะ บรรจง[3]

Nopporn Samalee[1], Sopon Pechrpuang[2] and Wanna Banchong[3]

[1-3]สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

[1-3]Major In Educational Administation, Soutern College Of Technology, Thailand

Corresponding Author's Email: Nopporn15351@gmail.com

วันที่รับบทความ : 5 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 14 มิถุนายน 2568; วันตอบรับบทความ : 16 มิถุนายน 2568

Received 5 June 2025; Revised 14 June 2025; Accepted 16 June 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนตามการรับรู้ของครู 2) เปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามการรับรู้ของครู จำแนกตามเพศ วิทยฐานะ ประสบการณ์ทำงาน เพศของผู้บริหาร วิทยฐานะผู้บริหาร และขนาดโรงเรียน และ 3) ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดังกล่าว กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 จำนวน 289 คน ได้จากการสุ่มแบบชั้นภูมิสองขั้นตอน โดยแบ่งโรงเรียนตามขนาด (เล็ก กลาง ใหญ่) แล้วสุ่มครูในแต่ละโรงเรียนแบบง่าย และคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากโรงเรียนที่ได้รับรางวัลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนดีเด่นจำนวน 8 คน ด้วย

Citation:

* นพพร สม่าหลี, โสภณ เพ็ชรพวง และ วรรณะ บรรจง. (2568). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 208-224.

Nopporn Samalee, Sopon Pechrpuang and Wanna Banchong. (2025). Operations Of Student Care System In Schools Under Trang Primary Educational Service Area Office 1. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 208-224.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

วิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC ระหว่าง .80–1.00) และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .934 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การเปรียบเทียบพหุคูณแบบ LSD และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับดี 2) ครูที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี และครูที่สอนในโรงเรียนขนาดเล็กรับรู้การดำเนินงานสูงกว่ากลุ่มอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยอื่นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 3) ปัญหาที่พบ ได้แก่ การเก็บข้อมูลและคัดกรองนักเรียนไม่ต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะคือควรส่งเสริมกระบวนการให้คำปรึกษาอย่างทั่วถึง เก็บข้อมูลเป็นระบบ และดูแลนักเรียนกลุ่มเสี่ยงอย่างใกล้ชิดด้วยวิธีหลากหลาย

คำสำคัญ: ระบบดูแลนักเรียน, ระบบช่วยเหลือนักเรียน, โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

The purposes of this study were to investigate the operation of the student care and support system in schools as perceived by teachers, to compare the implementation of the student care and support system in schools as perceived by teachers in relevance to teachers' gender, academic standing, work experience, administrators' gender and academic standing, and school size, and to identify problems and suggestions related to the operation of student care and support system in schools. The sample consisted of 289 teachers from schools under Trang Primary Educational Service Area Office 1, obtained through stratified random sampling, followed by simple random sampling. The data collection instrument was a five-point rating scale questionnaire with a consistency index ranging from .80 - 1.00 and the reliability coefficient of .934. The data analysis statistics included mean, standard deviation, One-way ANOVA, multiple comparisons using the LSD method, and content analysis.

The findings revealed that: 1) the overall operation of the student care and support system in schools as perceived by teachers was found at a good

level; 2) the overall comparison of the student care and support system operation in schools as perceived by teachers in relevance to their gender, academic standing, administrators' gender and academic standing showed no significant differences. Teachers with less than 5 years of work experience had a higher perception of the student care and support system operation of schools to those with more than 10 years of work experience, at .05 level of significant. In terms of school size. Teachers working in small schools had a higher perception than those working in large schools,at.05 level of significant. 3) Problems and suggestions indicated that some schools still lacked a systematic and continuous approach to collecting student data and screening students. Therefore, they should establish a process for counseling and providing equal attention to all students, and also collect data continuously. For at-risk students facing issues, close and special care should be provided along with various methods of assistance and prevention.

Keywords: Implementation, Student Care and Support System, Primary Schools

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์และการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคม (กรมสุขภาพจิต, 2554, น. 26) ในบริบทของโลกศตวรรษที่ 21 ที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศให้สามารถยืนหยัดในระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัตได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, น. 1) ด้วยเหตุนี้ประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศไทยจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืนผ่านระบบการศึกษา โดยอาศัยกฎหมายแม่บทสำคัญอย่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ที่กำหนดให้การจัดการศึกษามุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, น. 2

ในยุคที่สังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การดำเนินชีวิตของนักเรียนไทยจำนวนมากได้รับผลกระทบจากปัญหาเศรษฐกิจ สื่อ เทคโนโลยี และสภาพครอบครัวที่เปลี่ยนไป ปรากฏการณ์เหล่านี้ส่งผลให้เกิดปัญหาเด็กออกกลางคัน ความเครียด พฤติกรรมเบี่ยงเบน และการเข้าถึงสารเสพติดที่ง่ายขึ้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จึงได้ส่งเสริมแนวทาง "ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน" เพื่อให้มีการดำเนินงานเป็นระบบ มีเครื่องมือที่เป็นมาตรฐาน และอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรภายในและภายนอกสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559, น. 9) โดยเฉพาะบทบาทของครูที่ปรึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องมีความใกล้ชิดกับผู้เรียน พร้อมทั้งสามารถส่งเสริม ป้องกัน และให้ความช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม (พัฒนพงษ์ มมประโคน, 2553, น. 1)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ซึ่งมีโรงเรียนในสังกัดกว่า 132 โรงเรียน จึงให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยได้ดำเนินการพัฒนาบุคลากร อบรมครูที่ปรึกษาในด้านการให้คำปรึกษาเบื้องต้น การประเมินนักเรียนกลุ่มเสี่ยง และการประสานงานกับหน่วยงานสหวิชาชีพ เช่น โรงพยาบาล หน่วยงานพัฒนาสังคม และผู้นำชุมชน เพื่อให้การดูแลนักเรียนครอบคลุมทั้งร่างกาย จิตใจ และพฤติกรรม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1, 2565, น. 76; 2566, น. 78)

จากบริบทดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการดำเนินงานระบบนี้อย่างเป็นรูปธรรม และต้องการศึกษาถึงลักษณะการดำเนินงานโดยละเอียด เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนวทางในการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาระบบให้เกิดความยั่งยืน ทั้งในระดับสถานศึกษา เขตพื้นที่ และระดับนโยบาย ซึ่งจะช่วยลดปัญหาการออกกลางคัน สร้างโอกาสทางการศึกษา และพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566, น. 3)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน ตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1

2. เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามการรับรู้ของครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ตามตัวแปร เพศ วิทยฐานะ ประสบการณ์ทำงาน เพศของผู้บริหาร วิทยฐานะผู้บริหาร และขนาดโรงเรียน

3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1

สมมติฐานการวิจัย

1. ครูที่มีเพศ วิทยฐานะ และ ประสบการณ์ทำงาน ต่างกัน มีการรับรู้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 แตกต่างกัน

2. ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ผู้บริหารมีเพศ และวิทยฐานะต่างกัน มีการรับรู้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 แตกต่างกัน

3. ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีการรับรู้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 แตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของการศึกษาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพทั้งด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะชีวิต จริยธรรม และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งล้วนเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ โดยเฉพาะในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม ความสามารถในการปรับตัวและการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพจึงกลายเป็นทักษะที่จำเป็นยิ่ง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) นอกจากนี้ การศึกษาที่ยึดหลักการพัฒนาผู้เรียนให้ครบทุกมิติ ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม จึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศสู่ความยั่งยืนในระยะยาว (กรมสุขภาพจิต, 2554)

2. แนวคิดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทด้านการศึกษา ได้กำหนดเป้าหมายสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนา “คนไทย” ให้มีความสมบูรณ์ในทุกด้าน พร้อมดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข โดยเฉพาะมาตรา 6 และมาตรา 22 ที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ ส่งเสริมให้สามารถคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์ และมีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) นอกจากนี้ แนวทางการจัดการศึกษายังเน้นให้ครูและสถานศึกษามีบทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริมผู้เรียนในทุกมิติของการพัฒนา ไม่ใช่เพียงการสอนในห้องเรียนเท่านั้น แต่ต้องครอบคลุมถึงการดูแล ป้องกัน และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของนักเรียนอย่างรอบด้าน

3. แนวคิดเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นนโยบายสำคัญของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษามีกระบวนการดูแล ป้องกัน แก้ไข และส่งต่อปัญหาของนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพและสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) ระบบดังกล่าวครอบคลุมกิจกรรมหลัก 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมพัฒนา การป้องกัน และการให้ความช่วยเหลือ แก้ไข และส่งต่อ โดยมีหลักฐานการดำเนินงานที่ตรวจสอบได้ พร้อมด้วยเครื่องมือที่มีคุณภาพ ซึ่งการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจะส่งผลให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงได้รับการดูแลอย่างมีประสิทธิภาพ ลดปัญหาการออกกลางคัน และส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม

4. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของครูที่ปรึกษาในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการขับเคลื่อนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีหน้าที่ในการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน รับฟังปัญหา และให้การปรึกษาเบื้องต้น อีกทั้งยังต้องทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างนักเรียน ผู้ปกครอง และหน่วยงานภายนอกในกรณีที่จำเป็น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) การปฏิบัติหน้าที่ของครูที่ปรึกษาให้มีประสิทธิภาพจึงต้องอาศัยทักษะด้านการให้คำปรึกษา การสร้างสัมพันธภาพที่ดี และความเข้าใจในบริบทของนักเรียนอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะในสังคมยุคใหม่ที่มีความซับซ้อน

มากขึ้น ครูจึงต้องปรับบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้ดูแลและผู้ส่งเสริมพัฒนาการนักเรียนในทุกมิติอย่างแท้จริง

5. แนวคิดการพัฒนาเชิงบูรณาการผ่านภาคีเครือข่ายและชุมชน

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นหากมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในระดับโรงเรียน ชุมชน และองค์กรภาครัฐ อาทิ โรงพยาบาล หน่วยงานสาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานพัฒนาสังคม และผู้นำชุมชน ซึ่งสามารถให้การช่วยเหลือและส่งเสริมการพัฒนานักเรียนในมิติต่าง ๆ ได้อย่างรอบด้าน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1, 2566) ตัวอย่างเช่น การจัดทีมสหวิชาชีพในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีภาวะเสี่ยงทางพฤติกรรมหรือสุขภาพจิต หรือการติดตามนักเรียนที่มีความเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษา ถือเป็นแนวทางที่สะท้อนถึงการดำเนินงานแบบองค์รวมที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งควรได้รับการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง (พัฒนพงษ์ มมประโคน, 2553)

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะเมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบโดยตรงต่อตัวนักเรียนในหลายมิติ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และพฤติกรรม ดังนั้นการพัฒนาระบบดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน รวมถึงการมีบทบาทเชิงรุกของครูที่ปรึกษา และการบูรณาการข้อมูลกับภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่ เพื่อให้การดูแลนักเรียนเป็นไปอย่างรอบด้าน ต่อเนื่อง และยั่งยืน ซึ่งประเด็นเหล่านี้เป็นกรอบแนวคิดสำคัญที่นำไปสู่การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยดำเนินการดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 จำนวน 1,150 คน จาก 132 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1, 2566)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูจำนวน 289 คน คำนวณจากตารางของ Krejcie และ Morgan (1970) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิสองขั้นตอน (Two-stage Stratified Random Sampling) ในขั้นแรก แบ่งโรงเรียนออกเป็น 3 กลุ่มตามขนาด ได้แก่ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ จากนั้นในขั้นที่สองดำเนินการสุ่มครูจากแต่ละโรงเรียนด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายและเป็นตัวแทนที่เหมาะสมของประชากร

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพิ่มเติมจำนวน 8 คน จากโรงเรียนที่ได้รับรางวัลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนดีเด่น โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือประกอบด้วย

1) แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป แบบวัดการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้าน และคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ

2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ด้วยดัชนี IOC และความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรของ Cronbach ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .934 ส่วนแบบสัมภาษณ์ผ่านการตรวจสอบเช่นเดียวกันโดยเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 ขึ้นไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามจัดทำในรูปแบบ Google Form ส่งผ่านระบบ Smart Area พร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังโรงเรียนในสังกัด การสัมภาษณ์ดำเนินการตามนัดหมาย พร้อมบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วย One-way ANOVA และ LSD สำหรับเปรียบเทียบรายคู่ข้อมูลปลายเปิดและข้อมูลจากการสัมภาษณ์วิเคราะห์ด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เสริมเชิงอรรถาธิบาย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนาสถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยพิจารณาค่า IOC ที่มีค่ามากกว่า 0.50 ขึ้นไป และใช้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Cronbach's Alpha Coefficient) เพื่อประเมินความสม่ำเสมอภายใน ได้ค่าสัมประสิทธิ์ทั้งฉบับเท่ากับ .934

2. สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) เพื่อนำเสนอข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำแนกตามประเด็นที่ศึกษา

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ใช้การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีลักษณะต่างกันตามเพศ วิทยฐานะ ประสบการณ์ และขนาดโรงเรียน หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะใช้วิธีการเปรียบเทียบรายคู่แบบ Least Significant Difference (LSD) ต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน ตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 4.12, S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านการคัดกรองนักเรียน

ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการป้องกันและการแก้ไขปัญหา และด้านการส่งต่อ ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1

ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.30	0.48
การคัดกรองนักเรียน	4.19	0.50
การส่งเสริมนักเรียน	4.11	0.55
การป้องกันและการแก้ไขปัญหา	4.06	0.54
การส่งต่อ	3.94	0.53
รวม	**4.12**	**0.52**

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 4.12, S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.48) รองลงมาคือ ด้านการคัดกรองนักเรียน ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = 0.50) ด้านการส่งเสริมนักเรียน ($\bar{X}$ = 4.11, S.D. = 0.55) ด้านการป้องกันและการแก้ไขปัญหา ($\bar{X}$ = 4.06, S.D. = 0.54) และด้านการส่งต่อ ($\bar{X}$ = 3.94, S.D. = 0.53) ตามลำดับ ซึ่งทุกด้านอยู่ในระดับดี สะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านที่เกี่ยวข้องกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลและการคัดกรองที่มีความโดดเด่น

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามการรับรู้ของครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ตามตัวแปร เพศ วิทยฐานะ ประสบการณ์ทำงาน เพศของผู้บริหาร วิทยฐานะผู้บริหาร และขนาดโรงเรียน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลการทดสอบความแตกต่างของการรับรู้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำแนกตามเพศ และวิทยฐานะของผู้บริหารโรงเรียน

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ยกลุ่มที่ 1	ค่าเฉลี่ยกลุ่มที่ 2	ค่า F	ค่า Sig.
เพศ	4.25	4.1	2.87	0.091
วิทยฐานะ	4.12	4.3	4.56	0.004

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนซึ่งมีผู้บริหารเพศต่างกัน มีค่าเฉลี่ยการรับรู้แตกต่างกัน แต่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Sig. = .091) ขณะที่ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีผู้บริหาร ซึ่งมีวิทยฐานะต่างกัน มีการรับรู้ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Sig. = .004) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า วิทยฐานะของผู้บริหารมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน

3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ดังตารางที่ 3

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดและการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ปัญหาที่สำคัญของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางและกระบวนการของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างแท้จริงในหมู่ครูบางส่วน ครูมีภาระงานมาก ไม่สามารถแบ่งเวลาเพื่อดำเนินกิจกรรมระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเต็มที่ ขาดแคลนบุคลากรเฉพาะทาง เช่น นักจิตวิทยา หรือครูแนะแนว การประสานงานกับผู้ปกครองยังไม่ต่อเนื่องและขาดความร่วมมือ ระบบการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนไม่เป็นระบบ ทำให้ติดตามนักเรียนรายบุคคลได้ยาก

ข้อเสนอแนะที่ได้จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ได้แก่ ควรจัดอบรมครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ลดภาระงานอื่นของครูเพื่อให้สามารถให้เวลากับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้มากขึ้น ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมระหว่างครูประจำชั้น ครูแนะแนว และผู้บริหาร เพื่อให้ระบบดำเนินไปอย่างราบรื่น สนับสนุน

งบประมาณและสื่ออุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินการ ส่งเสริมความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อให้เกิดการดูแลนักเรียนแบบองค์รวม

อภิปรายผล

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนในเชิงรุก ทั้งในด้านการป้องกัน แก้ไข และส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสม โดยผลการวิจัยสามารถอธิบายได้ทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ที่ให้ความสำคัญกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในทุกมิติของการพัฒนาเด็กและเยาวชน ซึ่งผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยและแนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในด้านการจัดการศึกษาเชิงระบบ การบริหารจัดการภาวะผู้นำ และการมีส่วนร่วมของครูในการพัฒนานักเรียนอย่างรอบด้าน ต่อไปนี้เป็นการอภิปรายผลแยกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ผลศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน ตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1

จากผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนมีการรับรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = 0.52) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการคัดกรองนักเรียนและการส่งเสริมพัฒนา ซึ่งเป็นกระบวนการที่โรงเรียนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญและมีการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม การรับรู้ในระดับมากดังกล่าว อาจสะท้อนถึงความตระหนักรู้ของครูในการทำหน้าที่ดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างรอบด้าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ที่กำหนดให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นนโยบายที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัฒนพงษ์ มมประโคน (2553) ที่พบว่าโรงเรียนที่มีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีคุณภาพ ส่งผลให้นักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมและสามารถป้องกันปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการติดตามและช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ซึ่งหากดำเนินการอย่างต่อเนื่องจะทำให้การแก้ปัญหาเชิงป้องกันบรรลุผลในระยะยาว

2. ผลเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามการรับรู้ของครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ตามตัวแปร เพศ วิทยฐานะ ประสบการณ์ทำงาน เพศของผู้บริหาร วิทยฐานะผู้บริหาร และขนาดโรงเรียน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีผู้บริหารเพศต่างกันไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ .05 ขณะที่ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีผู้บริหารต่างวิทยฐานะ มีการรับรู้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูในโรงเรียนที่มีผู้บริหารมีวิทยฐานะเชี่ยวชาญ มีการรับรู้ในระดับสูงกว่า

ผลการวิจัยนี้สามารถอธิบายได้ว่า ผู้บริหารที่มีวิทยฐานะสูงกว่า มักมีประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจในระบบการจัดการศึกษามากขึ้น สามารถส่งเสริมหรือขับเคลื่อนนโยบายที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเป็นระบบ ส่งผลต่อการรับรู้ของครูผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Sergiovanni (1984) ที่ระบุว่าภาวะผู้นำทางการศึกษา มีบทบาทสำคัญในการผลักดันภารกิจของโรงเรียน โดยเฉพาะนโยบายที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพผู้เรียน

3. ผลศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1

จากข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์คำตอบจากแบบสอบถามปลายเปิด พบว่าปัญหาหลักที่โรงเรียนเผชิญในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ ความไม่ต่อเนื่องของกระบวนการ ความเข้าใจของครูที่ไม่เท่ากันภายในโรงเรียน การขาดการมีส่วนร่วมจากผู้ปกครอง และการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่ยังมีข้อจำกัด

ข้อเสนอแนะที่ครูเสนอ ได้แก่ ควรมีการอบรมพัฒนาครูอย่างสม่ำเสมอ มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน มีการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ และควรส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน หน่วยงานชุมชน และผู้ปกครองอย่างจริงจัง

ผลนี้สอดคล้องกับงานของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 (2566) ที่ระบุว่าความสำเร็จของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนขึ้นอยู่กับความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการคัดกรอง ติดตาม และส่งต่อ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลายหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 มีระดับการรับรู้ของครูอยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของระบบดังกล่าวที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างครอบคลุม ทั้งด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริม การป้องกันและแก้ปัญหา รวมถึงการส่งต่อ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนอย่างยั่งยืน อีกทั้งปัจจัยด้านเพศและวิทยฐานะของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับระดับการรับรู้ของครูอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทผู้นำในการสนับสนุนระบบอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นปัญหาและข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โรงเรียนควรมีกระบวนการรวบรวมข้อมูลด้านการรู้จักนักเรียนรายบุคคล ทั้งด้านบวกและด้านลบที่เป็นปัจจุบัน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน การศึกษาข้อมูล และการทดสอบ ทำให้สามารถนำไปวางแผน ในการป้องกันช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม

1.2 จากผลการวิจัยด้านการคัดกรองนักเรียน โรงเรียนควรมีกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนต่างๆ ด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อการคัดกรองนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ตามเกณฑ์การคัดกรอง เพื่อสามารถวางแผนจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนา นักเรียนและในแต่ละกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 จากผลการวิจัยด้านการส่งเสริมนักเรียน โรงเรียนควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนานักเรียน เพื่อส่งเสริมจุดเด่นและพัฒนาจุดด้อยเป็นรายบุคคลตามระดับความสามารถปัจจุบันของนักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีความภาคภูมิใจในตนเอง สามารถปรับตัวเผชิญกับปัญหาดำรงตนได้เหมาะสม

1.4 จากผลการวิจัยด้านการป้องกันและการแก้ปัญหา โรงเรียนควรมีการให้คำปรึกษาเบื้องต้น กิจกรรมในชั้นเรียน การสื่อสารกับผู้ปกครอง กิจกรรมเสริมหลักสูตร และการเยี่ยมบ้านนักเรียน และรายงานผลความก้าวหน้าแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบอย่างเป็นระบบ

1.5 จากผลการวิจัยด้านการส่งต่อ โรงเรียนควรมีกระบวนการใช้เทคนิควิธีการต่างๆที่หาก นักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ต้องดำเนินการส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างรวดเร็วถูกต้องและถูกวิธี

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนกับประสิทธิผลของการดำเนินงานด้านการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียน

2.2 ควรศึกษาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1

2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จขอองระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน

2.4 ควรศึกษารูปแบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมเชิงบวก

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). รายงานสรุปผลการจัดการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

_____. (2566). รายงานการประชุมเชิงนโยบายการจัดการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและแผนการศึกษา.

กรมสุขภาพจิต. (2554). ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพฯ: กรมสุขภาพจิต.

_____. (2554). คู่มือพัฒนาทักษะชีวิตเด็กและเยาวชนในศตวรรษที่ 21. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.

จุฑามาศ ดวงงาม. (2563). การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 22(2), 1–12.

ทิศนา แขมมณี. (2560). ศิลปะการสอน (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญทัน ดอกไธสง. (2559). การบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พเยาว์ ยินดีสุข. (2563). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 20(3), 145–160.

พัฒนพงษ์ มมประโคน. (2553). บทบาทของครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา.

_____. (2563). รายงานการประเมินผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยและประเมินผลการศึกษา.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1. (2565). รายงานสรุปผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ปีงบประมาณ 2565. ตรัง: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1.

_____. (2566). คู่มือการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ปีงบประมาณ 2566. ตรัง: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). รายงานการวิเคราะห์นโยบายการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

_____. (2560). รายงานผลการประเมินคุณภาพระบบการศึกษาไทยในทศวรรษที่สอง. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

สุภาภรณ์ อินทร์ใจ. (2564). การศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพัทลุง. วารสารวิชาการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 15(1), 101–115.

Halliday, M. A. K. (1994). An introduction to functional grammar (2nd ed.). London: Edward Arnold.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

Sergiovanni, T. J. (1984). Leadership and excellence in schooling. Educational Leadership, 41(5), 4–13.

การสร้างคู่มือการสอนทักษะการขับร้องเบื้องต้น ตามแนวทางของโคดายสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*

THE CREATION OF A BASIC VOCAL INSTRUCTION MANUAL BASED ON THE KODÁLY APPROACH FOR LOWER SECONDARY SCHOOL STUDENTS

บุญวรรณ ยอดสุขประเสริฐ[1], ณัฐศรัณย์ ทฤษฎิคุณ[2] และ วรินธร สีเสียดงาม[3]

Boonyawan Yodsukprasert[1], Natsarun Tissadikun[2] and Warinthorn Sisiadngam[3]

[1-3]วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

[1-3]College of Music, Rajabhat Bansomdejchaopraya University, Thailand

Corresponding Author's Email: boonyawan.y@gmail.com

วันที่รับบทความ : 11 พฤษภาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 28 มิถุนายน 2568; วันตอบรับบทความ : 30 มิถุนายน 2568

Received 11 May 2025; Revised 28 June 2025; Accepted 30 June 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง การสร้างคู่มือการสอนทักษะการขับร้องเบื้องต้นตามแนวทางของโคดายสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการสอนทักษะการขับร้องเบื้องต้นตามแนวทางของโคดายสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างคู่มือการสอนทักษะการขับร้องเบื้องต้นตามแนวทางของโคดายสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือวิจัยแบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญจำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนดนตรีตามแนวทางของ โคดาย และผู้เชี่ยวชาญ

Citation:

* บุญวรรณ ยอดสุขประเสริฐ, ณัฐศรัณย์ ทฤษฎิคุณ และ วรินธร สีเสียดงาม. (2568). การสร้างคู่มือการสอนทักษะการขับร้องเบื้องต้นตามแนวทางของโคดายสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 225-243.

Boonyawan Yodsukprasert, Natsarun Tissadikun and Warinthorn Sisiadngam. (2025). The Creation Of A Basic Vocal Instruction Manual Based On The Kodály Approach For Lower Secondary School Students. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 225-243.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ด้านการสอนขับร้อง รวมทั้งสิ้น 5 คน และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ผล โดยการนำบทสัมภาษณ์มาจัดเรียงลำดับเนื้อหารายบท วิเคราะห์ข้อมูล และนำมาจัดสร้างเป็นคู่มือการสอนทักษะการขับร้องเบื้องต้นตามแนวทางของโคดายสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ผลการศึกษา พบว่า

1) ได้แนวทางการสอนทักษะการขับร้องเบื้องต้นตามแนวทางของโคดาย ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีประสิทธิภาพ จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน

2) ได้แนวทางการสร้างคู่มือการสอนทักษะการขับร้องเบื้องต้นตามแนวทางของโคดาย ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การสอนดนตรีตามแนวทางของโคดาย และการสอนขับร้องเพลงเบื้องต้นมีความสัมพันธ์กัน เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาพื้นฐานดนตรีตามแนวคิดของโคดาย คือ ทักษะการฟังและการร้อง นอกจากนี้การใช้กลวิธีและเครื่องมือในการนำมาใช้ประกอบกิจกรรมการสอนดนตรี อาทิ การใช้สัญลักษณ์มือ (Hand signs) ที่จะช่วยสร้างความเข้าใจในการเรียนรู้ระดับเสียง ผ่านการปฏิบัติการฟังและร้องให้ตรงกับระดับเสียง ส่วนการสอนขับร้องที่มีการเน้นด้านทักษะการฟัง และการร้องเช่นเดียวกัน แต่มุ่งเน้นในด้านของท่าทางการร้อง (Posture) การออกเสียง และมีความเข้าใจเรื่องระดับเสียง ทำนอง และจังหวะเพื่อไปสู่การตีความบทเพลง ด้านแนวทางการจัดสร้างคู่มือ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีการให้ข้อเสนอแนะโดยแบ่งการจัดสร้างคู่มือออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ คู่มือสำหรับครูที่จะต้องเรียนรู้และฝึกฝนทักษะของครูให้มีพื้นฐานและเข้าใจวัตถุประสงค์ของคู่มือที่จะนำไปใช้สอนขับร้องก่อน แล้วจึงสร้างคู่มืออีกฉบับที่มุ่งเน้นการอธิบายรูปแบบกิจกรรมที่จะสามารถนำไปใช้สอนให้กับผู้เรียนได้ อีกทั้งควรมีการกำหนดเนื้อหาและวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่กำหนดไว้

คำสำคัญ: คู่มือการสอน, การขับร้องเบื้องต้น, โคดาย

Abstract

The research article on the development of a teaching manual for basic singing skills according to Kodaly's approach for lower secondary school students aims to 1) study the teaching methods for basic singing skills according to Kodaly's approach for lower secondary school students and 2) study the development of a teaching manual for basic singing skills according to Kodaly's

approach for lower secondary school students. The researcher created an interview research instrument to interview two groups of expert informants: experts in music teaching according to Kodaly's approach and experts in singing teaching, totaling 5 people. The data were analyzed by arranging the interviews in order of content, analyzing the data, and creating a teaching manual for basic singing skills according to Kodaly's approach for lower secondary school students.

The results of the study found that:

1) The teaching guidelines for basic singing skills according to Kodaly's approach at the lower secondary school level were obtained from the 5 experts.

2) The teaching manual for basic singing skills according to Kodaly's approach at the lower secondary school level was obtained from the 5 experts.

From the foregoing, it can be concluded that. Teaching music according to Kodaly's approach and teaching basic singing are related. The tools used to develop the basics of music according to Kodaly's concept are listening and singing skills which are the foundation and tools for learning basic musical skills in Kodaly's way. In addition, the use of strategies and tools in music teaching activities, such as the use of hand signs, which will help create understanding in learning pitch levels through listening and singing practices that match pitch levels. As for singing teaching, which emphasizes listening and singing skills as well, but focuses on singing postures, pronunciation, and understanding pitch levels, melody, and rhythm to interpret songs. In terms of the guidelines for creating the manual, it was found that the informants provided suggestions by dividing the creation of the manual into 2 parts: a manual for teachers who must learn and practice their skills to have a foundation and understand the purpose of the manual to be used to teach singing first, and then creating another manual that focuses on explaining the activity formats that can be used to teach

students. In addition, the content and objectives should be specified to be consistent with the specified curriculum.

Keywords: Teaching Manual, Vocal Instruction Manual, Kodály

บทนำ

การเรียนการสอนในประเทศไทยมักประสบปัญหาเนื่องจากผู้สอนส่วนใหญ่ได้รับมอบหมายให้สอนไม่ตรงตามวิชาเอกที่สำเร็จ ส่งผลให้ผู้สอนขาดความแม่นยำในเนื้อหาเชิงลึก ถ่ายทอดเนื้อหาได้ไม่ดี อาจเป็นอุปสรรคต่อการเรียนที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจยาก รวมถึงขาดวิธีการประเมินนักเรียนที่เหมาะสม (วนิดา ประคัลภ์กุล, 2558 : 391) สอดคล้องกับการศึกษาของ ยุทธนาวี เมืองซอง (2555) ที่ได้ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการเรียนการวิชาดนตรี ผู้วิจัยสรุปได้ว่า เนื้อหาข้อที่มีปัญหามาก คือ การวิเคราะห์เนื้อหากิจกรรมเน้นการฟังและการร้องเพลง ผู้สอนขาดทักษะความชำนาญ แผนการสอนที่เขียนจากสำนักพิมพ์ต่าง ๆ หรือจากส่วนกลางไม่ค่อยสอดคล้องกับการเรียนการสอน และเนื้อหาบางเรื่องผู้สอนไม่สามารถทำการสอนได้จริง ควรจัดอัตราครูดนตรีโดยเฉพาะมาทำการสอนหรือควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการวิเคราะห์เนื้อหาหรือกิจกรรม ซึ่งในความเป็นจริงแล้วนั้นการจัดสรรผู้สอนที่สำเร็จการศึกษาด้านการขับร้องโดยตรงนั้นไม่เพียงพอต่อการกระจายไปยังโรงเรียนทั่วประเทศ

จากปัญหาที่กล่าวมาการจัดทำคู่มือการสอนจึงนับเป็นทางเลือกที่ดีที่จะช่วยให้ผู้สอนสามารถสอนทักษะการร้องเพลงได้ง่ายมากยิ่งขึ้น คู่มือการสอนจัดเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีบทบาทสำคัญต่อการสอน โดยบรรจุเนื้อหาที่ช่วยให้ผู้สอนเข้าใจถึงหลักสูตร เนื้อหา สาระการเรียนรู้ รวมถึงวิธีการสอน กระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้สอนสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งวิธีการสอนดนตรีแบบดั้งเดิมนั้นมุ่นเน้นกระบวนการเรียนรู้แบบใส่ความรู้เป็นฐาน (Input Based Education; IBE) จากการฟังบรรยาย (Lecture-based Learning) ทฤษฎีในตำราเรียนตลอดทั้งคาบยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลาง (Teacher-centered) ทำให้ความรู้ที่ผู้เรียนได้รับนั้นไม่ยั่งยืน (สุริยา วิทยาประดิษฐ์, 2561 : 90) เพื่อให้การสอนทักษะการร้องบรรลุเป้าหมาย จึงต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการสอนให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การมุ่งเน้นผลลัพธ์ (Outcome Based Education; OBE) ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-centered) วิธีการสอนที่มุ่งเน้นสิ่งที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้จริงหลังจาก

ได้รับกระบวนการเรียนรู้ทั้งหมด โดยการกำหนดผลลัพธ์ไว้ก่อนและสร้างหลักสูตร หรือกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนผลลัพธ์ที่ตั้งใจไว้ นำไปสู่กระบวนการวางแผนที่แตกต่างจากการวางแผนการศึกษาแบบเดิม (Bouslama, Lansari, Al-Rawi & Abonamah, 2003 : 204) ซึ่งตรงกับแนวทางและกระบวนการสอนของโคดาย (Zoltán Kodály) ที่ผู้สอนจะต้องวางแผนปรับเปลี่ยนกระบวนการวิธีการสอนให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตามเป้าหมาย หรือผลลัพธ์ที่กำหนดไว้ได้

ดังนั้นแนวทางและกระบวนการสอนของโคดาย ในปัจจุบันยังนิยมนำไปประยุกต์เข้ากับการสอนดนตรีสมัยใหม่ทั่วโลก (Coban, 2016 : 25) เนื่องจากกระบวนการสอนของโคดายนั้นสามารถทำให้ผู้สอนบรรลุเป้าหมายในการสอนทักษะดนตรี ซึ่งเป็นรูปธรรมที่จับต้องได้ยาก ให้เข้าใจได้ง่าย ผ่านทางการทำกิจกรรมที่มีความสนุกสนาน เน้นให้ผู้สอนจัดกระบวนการสอนที่เน้นการลงมือปฏิบัติ ยึดหลักการให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2536, อ้างถึงใน, ธนวัฒน์ กองผาสุก, 2564 : 85) กล่าวถึงแนวทางการสอนโคดายไว้ว่า การสอนของโคดายเน้นการร้องเป็นหลักโดยมีการจัดสาระดนตรีอย่างเป็นระบบ และใช้ระบบสัญลักษณ์แทนเสียงดนตรีที่เหมาะสมกับผู้เรียน ควบคู่กับระบบการอ่านโน้ตแบบซอล-ฟา โดยให้ตัวโทนิค คือ โด ในบันไดเสียงเมเจอร์และ ลา ในบันไดเสียงไมเนอร์ รวมถึงการอ่านโน้ตแบบโด เคลื่อนที่และกำหนดสัญลักษณ์มือแทนระดับเสียง สอดคล้องกับผลวิจัยของ วรรณวุฒิ วรรณารุณ (2553) ที่ได้ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมดนตรีตามแนวคิดโคดายที่มีต่อทักษะทางดนตรีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดทรงธรรม อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า นักเรียนมีทักษะทางดนตรีมากขึ้นหลังจากการใช้ชุดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยังสอดคล้องกับผลวิจัยของ ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์ (2557) ศึกษาแนวทางการสอนโคดาย เพื่อสร้างชุดการสอนคีย์บอร์ดเบื้องต้น พบว่าวิธีการสอนโคดายสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับวิธีการสอนปฏิบัติเครื่องดนตรีในระดับพื้นฐานได้ดีอย่างยิ่ง สามารถสอนนักเรียนให้เข้าใจสัญลักษณ์ทางดนตรี การอ่านโน้ต จังหวะ ระดับเสียง ประโยคเพลงเพื่อให้นักเรียนเกิดความสนุกสนานและงานวิจัยของ นิตยา ลิ่มสนิท (2561) ที่ได้ศึกษาการใช้ชุดกิจกรรมการสอนมัลติมีเดีย ผสมผสานกับการจัดระบบการเรียนการสอนตามแนวคิดของโคดาย เพื่อพัฒนาความสามารถด้านดนตรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า โดยภาพรวมคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและนักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

จากที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยจึงมีความสนใจสร้างคู่มือการสอนทักษะการขับร้องเบื้องต้น โดยใช้แนวทางของโคดายเป็นกิจกรรมในการเรียนรู้ สำหรับผู้สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของประเทศไทยเพื่อเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้สอนพัฒนาทักษะทางด้านการร้องของผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้แนวทางการสอนดนตรีแบบโคดายมาปรับใช้เพื่อให้การสอนขับร้องได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการสอนทักษะการขับร้องเบื้องต้นตามแนวทางของโคดาย สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2. เพื่อพัฒนาคู่มือการสอนทักษะการขับร้องเบื้องต้นตามแนวทางของโคดาย สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสอนดนตรีตามแนวทางของโคดาย จำนวน 3 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสอนขับร้อง จำนวน 2 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่สำเร็จการศึกษาโดยตรงด้านการสอนดนตรีตามแนวทางของโคดาย มีประสบการณ์ด้านการสอนและอบรมการสอนดนตรี การฟัง การร้องในเชิงการฝึกโสตประสาทโดยใช้แนวทางของโคดายเป็นหลักมาไม่น้อยกว่า 10 ปี หรือเป็นอาจารย์สอนวิชาเอกขับร้องตะวันตก ที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 10 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ จำนวน 1 ฉบับ เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ชื่อ-สกุล อายุ ตำแหน่ง สังกัด คุณวุฒิทางการศึกษาความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ และผลงาน เป็นต้น และส่วนที่ 2 ประเด็นข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ได้แก่ แนวคิดการสอนดนตรีตามแนวทางของโคดาย แนว

ทางการจัดกิจกรรมการสอนการฟังและร้องโดยใช้แนวคิดของโคดายและแนวทางการสอนทักษะการขับร้องเบื้องต้น

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

1.1 ผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ด้านแนวทางการสอนดนตรีแบบโคดาย และทักษะการขับร้องเบื้องต้น รวมถึงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานปี พ.ศ. 2551 ของตัวชี้วัดการสอนดนตรีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

1.2 นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปออกแบบข้อคำถามและการสร้างเครื่องมือวิจัยแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และการจัดทำคู่มือ

1.3 นำเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องของข้อคำถาม จากนั้นจึงนำเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ไปตรวจสอบประสิทธิภาพของเครื่องมือวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญในลำดับต่อไป

ผู้วิจัยนำเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ไปทำการหาประสิทธิภาพใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence : IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน โดยความเที่ยงตรงของเนื้อหาจะต้องได้ค่าเฉลี่ยรวม IOC ไม่น้อยกว่า 0.50 ขึ้นไป จึงจะถือว่าเครื่องมือวิจัยมีประสิทธิภาพและความเที่ยงตรง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำการนัดหมายกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์

2. สังเกตการณ์สอนและอบรมอย่างไม่เป็นทางการด้านการสอนดนตรีตามแนวทางของโคดาย

3. ทำการบันทึกภาพ เสียง เพื่อจัดเก็บข้อมูลสำหรับการรายงานผลการศึกษาตามประเด็นในแบบสัมภาษณ์

4. ทำการรายงานผลการวิจัยที่ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ตามประเด็นต่าง ๆ ในลักษณะของการบรรยาย และพรรณนา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำการรายงานผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์ ไปวิเคราะห์เทียบเคียงกับหลักการและทฤษฎีของการสอนตามแนวทางแบบโคดายและทักษะการขับร้องเบื้องต้นที่ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

1. แนวคิด และความสำคัญของการสอนดนตรีตามแนวทางของโคดาย

1.1 แนวคิด ความสำคัญ จุดเด่นของการสอนดนตรีตามแนวทางของโคดาย

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูล A และ B มีความเห็นที่สอดคล้องกันในด้านของการสอนดนตรีตามแนวทางของโคดายจะช่วยในการพัฒนาทักษะด้านการฟัง หรือที่เรียกว่าการจินตนาการเสียงในใจ (Inner Hearing) และด้านทักษะการพูด อ่าน และเขียนได้อย่างครบถ้วน เพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ทางดนตรีสำหรับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในด้านการสอนดนตรีตามแนวทางของโคดาย ในด้านจุดเด่น ปรัชญา เป้าหมาย และหลักการของการสอนดนตรีตามแนวทางของโคดาย มีจุดเด่นในด้านการเน้นการได้ยินเสียงจากภายในของผู้เรียน ที่เรียกว่าการจินตนาการเสียงในใจ โดยใช้รูปแบบของการสอนร้องเพลงเป็นเครื่องมือหลักในการนำมาใช้ในการสอนดนตรี ซึ่งเป็นจุดเด่นของการสอนแบบโคดายที่ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้อุปกรณ์หรือเครื่องดนตรีให้กับผู้เรียน นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล B มีความเห็นสอดคล้องในด้านจุดเด่นของการสอนดนตรีตามแนวทางของโคดาย คือ การมุ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านการร้องเพลงเช่นเดียวกัน ซึ่งส่งผลต่อเป้าหมายของผู้เรียนด้านการพัฒนาทักษะทางการร้อง การฟัง การอ่าน และการเขียนโน้ตเพลงได้อย่างครบถ้วน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนที่ผู้เรียนจะต่อยอดทักษะทางดนตรีไปสู่เครื่องดนตรีที่ตนเองสนใจได้ต่อไป

ดังนั้น แนวทาง ความสำคัญ และจุดเด่นของการสอนดนตรีตามแนวทางของโคดายจากการศึกษา พบว่า เป็นการใช้วิธีการร้องเพลงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสอนโดยเน้นการพัฒนาการได้ยินเสียงจากภายใน (Inner Hearing) แทนการใช้เครื่องดนตรี และมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะพื้นฐานทางดนตรีในทุกด้านก่อนที่จะเริ่มการเล่นเครื่องดนตรี

1.2 การนำแนวทางการสอนโคดายไปสู่การต่อยอดการพัฒนาทักษะด้านการร้องเพลง

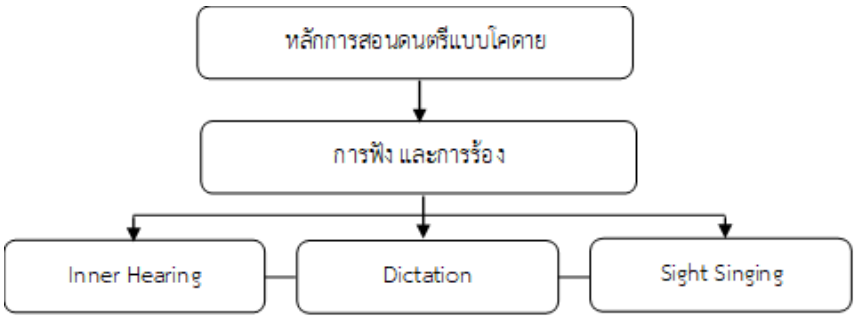
จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล A พบว่า การสอนดนตรีตามแนวทางของโคดายในประเทศไทยได้รับความนิยมระดับหนึ่ง โดยเฉพาะโรงเรียนที่มีข้อจำกัดด้านเครื่องดนตรีหรือครูผู้สอนไม่จำเป็นต้องมีความเชี่ยวชาญในการเล่นเครื่องดนตรี นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูล B ยังมีความคิดเห็นว่า การสอนดนตรีตามแนวทางของโคดายในประเทศไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสอนดนตรีในระดับมหาวิทยาลัยได้ เพื่อพัฒนาทักษะสำคัญสำหรับนักดนตรี (Aural Skills) และการฝึกโสตประสาท (Ear Training) อย่างแพร่หลาย และในโรงเรียนทั่วไปยังขาดการรับรู้ว่ามีแนวทางการสอนดนตรีแบบโคดาย และขาดการรับรู้ในกลุ่มของผู้ปกครอง

ดังนั้น ในประเทศไทย แนวทางของโคดายได้รับความนิยมในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะในบริบทที่โรงเรียนมีข้อจำกัดด้านเครื่องดนตรีหรือครูผู้สอนไม่เชี่ยวชาญการเล่นเครื่องดนตรี อย่างไรก็ตาม การรับรู้เกี่ยวกับโคดายในกลุ่มผู้ปกครองยังค่อนข้างจำกัด แม้ว่าจะมีการนำไปใช้ในระดับมหาวิทยาลัยและโรงเรียนเฉพาะกลุ่ม

2. แนวทางการสอนดนตรีตามแนวทางโคดายกับการพัฒนาทักษะการขับร้องในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2.1 หลักการและกลวิธีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการฟังและการร้อง

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล A พบว่า โคดายมุ่งเน้นด้านเสียงร้องเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ รวมถึงการพัฒนาทักษะการฟังผ่าน Inner Hearing เช่น การฝึกเขียนโน้ต (Dictation) และการร้องโน้ตฉับพลัน (Sight Singing) อีกทั้งการร้องยังช่วยให้เกิดความแม่นยำในระดับเสียง จังหวะ และพัฒนาทักษะการฟังได้ ส่วนผู้ให้ข้อมูล B จากการสัมภาษณ์ พบว่า แนวทางการสอนโคดายสามารถปรับประยุกต์ใช้ได้กับทุกเพศ ทุกวัย โดยเป้าหมายของการสอนดนตรีคือการพัฒนาทักษะความเป็นดนตรี (Musicianship) และสำหรับผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษา สามารถฝึกการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนร้องได้ตรงระดับเสียง พร้อมกับการพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากลได้ ดังนั้น แนวทางโคดาย มุ่งเน้นการใช้ “เสียงร้อง” ซึ่งเป็นเครื่องมือที่เข้าถึงได้ง่ายและเหมาะสมกับผู้เรียนทุกช่วงวัย โดยหลักการสำคัญของการพัฒนาทักษะการฟังและการร้อง

ภาพที่ 1 หลักการด้านการพัฒนาทักษธการฟังและร้อง
ที่มา : บุญวรรณ ยอดสุขประเสริฐ (2568)

จากภาพที่ 1 หลักการด้านการพัฒนาทักษธการฟังและร้อง โดยสรุปได้ว่า หลักการสำคัญของการพัฒนาทักษะการฟังและการร้องในการสอนดนตรีตามแนวทางของโคดาย ประกอบไปด้วย การฝึกการจินตนาการเสียงในใจ (Inner Hearing) การเขียนโน้ต (Dictiation) และการร้องโน้ตฉับพลัน (Sight Singing)

2.2 เนื้อหา ทฤษฎี และทักษะดนตรีสำหรับการสอนดนตรี

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ A และB มีความเห็นสอดคล้องกัน พบว่า เนื้อหาควรครอบคลุมองค์ประกอบ (Element) ทางดนตรีทั้งหมด เช่น ระดับเสียง ความดัง-เบา ทำนอง จังหวะ การอ่านโน้ต และจังหวะ

ดังนั้น เนื้อหาและทฤษฎีดนตรีสำหรับการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรครอบคลุมองค์ประกอบดนตรีพื้นฐานที่เหมาะสมกับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นควรได้รับการเรียนรู้ด้านการร้องเพลง เทคนิคการร้อง การเล่น และการแสดงออกทางดนตรี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 197) โดยเนื้อหาและแนวทางการสอนแบบโคดายมีความครอบคลุมในองค์ประกอบทางดนตรีตามแบบแผนของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ระดับเสียง (Pitch) ทำนอง (Melody) จังหวะ (Rhythm) และการอ่านโน้ต (Notation) โดยเริ่มต้นด้วยโน้ตบันไดเสียง 5 ตัว (Pentatonic Scale) ซึ่งเป็นรูปแบบที่ง่ายต่อการเข้าใจ และค่อย ๆ เพิ่มความซับซ้อน เช่น แคนอน (Canon) และการซ้ำวลี (Ostinato) เพื่อพัฒนาทักษะดนตรีอย่างต่อเนื่อง

2.3 การจัดกิจกรรมการสอนดนตรีตามแนวทางของโคดายที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการฟัง การร้องและการอ่านโน้ต สำหรับการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ A และB มีความเห็นสอดคล้องกัน พบว่า แนวทางการจัดกิจกรรมการสอนดนตรีตามแนวทางของโคดายที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการฟัง การร้อง และการอ่านโน้ตสำหรับการนำไปใช้ในการสอนผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน ดังนี้

การฝึกเขียน (Dictation) จากการฟังภายใน

1) ฟังเพลงสั้น ๆ แล้วให้ผู้เรียนจินตนาการเสียงในใจ

2) จากนั้นให้เขียนโน้ตเพลงนั้นลงบนกระดาษโดยไม่ได้ฟังซ้ำ

3) ตรวจสอบความถูกต้องโดยการเล่นหรือร้องตามโน้ตที่เขียน

การฝึกแทนที่เสียงด้วยการเคาะจังหวะ

1) ร้องเพลงแล้วค่อย ๆ แทนที่โน้ตบางตัวด้วยการเคาะจังหวะ

2) เพิ่มจำนวนโน้ตที่แทนที่ด้วยการเคาะมากขึ้นเรื่อย ๆ

3) สุดท้ายเหลือเพียงการเคาะจังหวะล้วน ๆ แต่ยังได้ยินทำนองในใจ

การฝึกร้องในใจ

1) ร้องเพลงให้ผู้เรียนฟัง แล้วให้ร้องตาม

2) จากนั้นให้ร้องเป็นกลุ่ม แล้วค่อย ๆ ให้ร้องในใจบางส่วน

3) เพิ่มความท้าทายโดยให้ร้องในใจมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งร้องทั้งหมดในใจ แล้วกลับมาร้องออกเสียงพร้อมกันตามสัญญาณ

การร้องแนวหนึ่งเล่นดนตรีอีกแนวหนึ่ง (Sing & Play)

สำหรับผู้เชี่ยวชาญ B ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมไว้ว่า ผู้สอนต้องวางแผนลำดับขั้นการสอนอย่างชัดเจน โดยเริ่มจากการเลือกเพลงตามเป้าหมายในระยะยาว และค่อย ๆ เรียงลำดับกิจกรรมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และต่อยอดได้โดยเริ่มจากเพลงง่ายที่มีโน้ต 5 ตัว (Pentatonic) ก่อน แล้วค่อยเพิ่มความซับซ้อนเป็นการซ้ำวลี (Ostinato) และ แคนอน (Canon) โดยในแต่ละคาบเรียนแบ่งตามขั้นตอนการสอน

ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนดนตรีตามแนวทางของโคดาย ซึ่งมีแนวคิดที่สำคัญคือการพัฒนาผู้เรียนด้านการฟัง และการร้องเป็นพื้นฐาน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกการ

จินตนาการเสียงในใจ (Inner Hearing) การเขียนโน้ต (Dictiation) และการร้องโน้ตฉับพลัน (Sight Singing) นอกจากนี้ ยังมีแบบแผนและระบบของการจัดรูปแบบการสอนบนพื้นฐานกิจกรรมดนตรีอย่างเป็นลำดับขั้น ได้แก่ 1) การฝึกเขียน (Dictation) จากการฟังภายใน 2) การฝึกแทนที่เสียงด้วยการเคาะจังหวะ 3) การฝึกร้องในใจ และ 4) การร้องแนวหนึ่งเล่นดนตรีอีกแนวหนึ่ง (Sing & Play)

3. แนวทางการสอนขับร้องสำหรับผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

3.1 ด้านความสำคัญของการสอนขับร้องที่มีผลต่อการเรียนรู้ทางดนตรี

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล C และ D มีความเห็นด้านความสำคัญของการเรียนรู้การขับร้องที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนรู้ทางดนตรีของผู้เรียน พบว่า การเรียนรู้การร้องเพลงมีความสำคัญต่อผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เนื่องจากเป็นพื้นฐานสำคัญที่เชื่อมโยงไปสู่การเรียนเครื่องดนตรีอื่น ๆ ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูล C อธิบายและชี้ให้เห็นว่าการร้องเพลงช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเสียงและจังหวะ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำหรับดนตรีทุกแขนง ขณะที่ผู้ให้ข้อมูล D ได้มีการระบุว่าทักษะนี้ช่วยพัฒนาทักษะด้านโสตประสาทการฟังระดับเสียง ทักษะการอ่านโน้ต และรู้ความเข้าใจทฤษฎีดนตรี

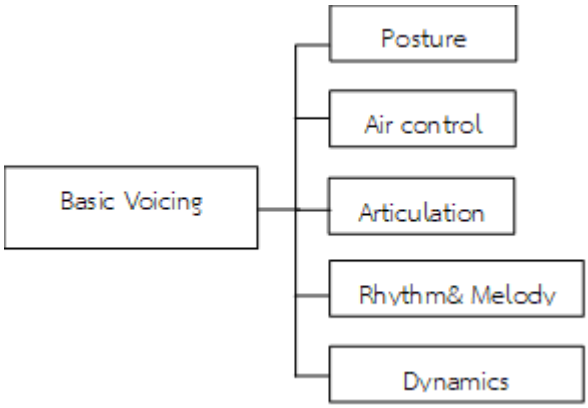
ดังนั้น แนวคิดการขับร้องช่วยพัฒนาผู้เรียนดนตรีในด้านต่าง ๆ ซึ่งการเรียนรู้ด้านการขับร้องสำหรับผู้เรียน จะช่วยพัฒนาทางดนตรีในด้านต่าง ๆ ได้แก่ โสตประสาทด้านการฟังเสียง การฟังระดับเสียงสูง-ต่ำ และการฟังไปสู่การปฏิบัติการร้องเพลงให้เป็นไปตามจังหวะจากบทเพลงที่ขับร้อง ดังนั้น ผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ในวัยที่เข้าสู่การเปลี่ยนแปลงด้านสรีระ ร่างกายอย่างรวดเร็ว และความสามารถในการเข้าใจการเรียนรู้ด้านการขับร้องในเชิงทักษะและทฤษฎีดนตรีต่าง ๆ อย่างสัมพันธ์กันได้

3.2 การกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ของการขับร้อง

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล C และ D พบว่า การกำหนดเป้าหมายคือการให้ผู้เรียนสามารถร้องเพลงได้อย่างถูกต้องและไพเราะ ผู้ให้ข้อมูล C แนะนำการเริ่มต้นจากโน้ตเพียงไม่กี่ตัว และเพิ่มจำนวนโน้ตมากขึ้น และเพิ่มระดับความซับซ้อนของเนื้อหาและทักษะไปทีละน้อย ส่วนผู้ให้ข้อมูล D ให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงเนื้อหาการสอนในแต่ละคาบเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายที่ผู้สอนกำหนดไว้ในการสอนขับร้อง

นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล C และ D ได้ระบุว่าทักษะหลักที่ควรเน้นในการสอนขับร้องสำหรับผู้เรียนในระดับเบื้องต้น ได้แก่ ท่าทางการร้อง (Posture) การหายใจ การเปล่งเสียง การควบคุมจังหวะและทำนอง รวมถึงการตีความบทเพลงและการควบคุมระดับ

เสียงดัง-เบา (Dynamic) อย่างเหมาะสม โดยผู้ให้ข้อมูล C เน้นถึงการฝึกฝนเสียงสระ และเสียงพยัญชนะของคำในแต่ละระดับทั้งระดับพื้นฐานไปถึงระดับสูง ขณะที่ผู้ให้ข้อมูล D ให้ความสำคัญกับการฝึกอวัยวะที่เกี่ยวข้องและการควบคุมลมหายใจ

ภาพที่ 2 สรุปความสำคัญของการสอนพื้นฐานขับร้อง
ที่มา : บุญวรรณ ยอดสุขประเสริฐ (2568)

3.3 กระบวนการและการจัดกิจกรรมการสอนขับร้อง

ด้านกระบวนการสอนเริ่มจากการเตรียมร่างกาย การวอร์มเสียง การฝึกการควบคุมลมหายใจ และการเปล่งเสียง โดยกลุ่มตัวอย่าง C ให้ความสำคัญกับการสอนเทคนิคต่าง ๆ เช่น การวางท่าทาง (Posture) และการใช้เสียงในระดับต่าง ๆ ส่วนผู้ให้ข้อมูล D ให้ความสำคัญกับการร้องเปลี่ยนโน้ตแบบการกระจายโน้ตในคอร์ดด้วยอาร์เปโจ (Arpeggio) รวมถึงการกำกับจังหวะ และการตีความบทเพลง

นอกจากนี้ ด้านกลวิธีในการสอนขับร้องให้เกิดความน่าสนใจ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล C พบว่า ผู้สอนต้องเป็นแบบอย่างที่ดีและสามารถสร้างแรงบันดาลใจผ่านการแสดงตัวอย่างหรือการใช้สื่อต่าง ๆ ให้เกิดความน่าสนใจ ขณะที่ผู้ให้ข้อมูล D เสนอให้มีกิจกรรมหรือเกมที่สนุกสนานและเกี่ยวข้องกับจุดประสงค์การสอน

4. แนวทางการจัดสร้างคู่มือการสอนขับร้องเพลงเบื้องต้นตามแนวทางของโคดาย

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลด้านแนวทางการจัดสร้างคู่มือการสอนขับร้องเพลงเบื้องต้นตามแนวทางของโคดายสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า

คู่มือควรมีการแยกเนื้อหาออกเป็นสองส่วน ได้แก่ ทักษะสำคัญสำหรับนักดนตรี (Aural Skills) และการขับร้อง (Singing) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะในแต่ละด้านอย่างมีประสิทธิภาพ

กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล B มีความเห็นว่า คู่มือควรประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

4.1 คู่มือสำหรับพัฒนาทักษะครู เพื่อเพิ่มความสามารถในการร้อง ฟัง อ่าน และการเขียนโน้ต (Dictation) ของครู โดยครูต้องมีพื้นฐานทักษะทางดนตรีที่ดี เช่น การอ่านโน้ต การฟัง และการร้องเพลง เพื่อที่จะสามารถใช้คู่มือได้อย่างมีประสิทธิภาพ

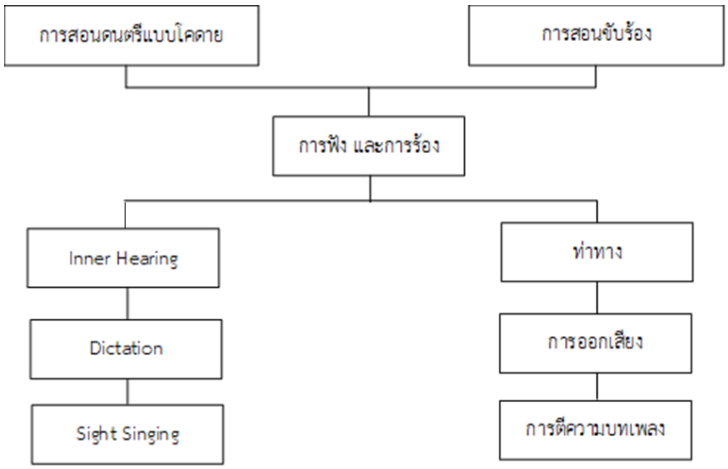
4.2 คู่มือสำหรับการสอนกิจกรรมเน้นการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ส่วนระยะเวลาและความต่อเนื่องของเนื้อหา จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล B พบว่า ด้านระยะเวลาและความต่อเนื่องของเนื้อหา ควรกำหนดระยะเวลาและเป้าหมายของคอร์สอย่างชัดเจน เช่น ระยะเวลา 1 ภาคเรียน หรือ 1 ปีการศึกษา และออกแบบลำดับบทเรียนให้ต่อเนื่องและสัมพันธ์กับตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางของระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านความยืดหยุ่นในการสอนดนตรีตามแนวทางของโคดายต่อการนำไปใช้ในการสอนดนตรีและการขับร้องเพลง พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล B ได้อธิบายว่าคู่มือต้องมีความยืดหยุ่นเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและกลุ่มผู้เรียนแต่ละแห่ง และควรสนับสนุนการพัฒนาและการอบรมครู (Teacher Training) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้คู่มือ

อภิปรายผล

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทั้ง 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนดนตรีตามแนวทางของโคดาย และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนขับร้อง พบว่า มีความสัมพันธ์กันในด้านของการพัฒนาทักษะพื้นฐานดนตรีของผู้เรียนเป็นหลัก โดยการสอนดนตรีตามแนวทางของโคดายให้ความสำคัญและมุ่งเน้นด้านการฟัง การร้อง และการอ่านโน้ตเป็นหลัก สอดคล้องกับแนวคิดของณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2543 : 113-114) ที่อธิบายถึงการสอนดนตรีตามแนวทางของโคดายที่มุ่งส่งเสริมในเรื่องการร้องและการอ่าน ซึ่งโคดายนำสิ่งต่างๆ ต่อไปนี้มาช่วยในการสอนดนตรีเพื่อให้ผู้เรียนร้องและอ่าน ตลอดจนเป็นพื้นฐานในการฝึกทักษะอื่นๆ ทางดนตรีต่อไป และแนวทางมุ่งเน้นการสอนดนตรีแบบโคดายดังกล่าวได้มีความสอดคล้องกับหลักการสอนขับร้องที่มุ่งเน้นทักษะด้านการฟัง ร้อง และการอ่านโน้ต

เช่นเดียวกัน โดยแนวคิดเชื่อมโยงของการสอนดนตรีตามแนวทางของโคดาย และการขับร้อง ดังนี้

ภาพที่ 3 ความสัมพันธ์ของแนวคิดการสอนดนตรีแบบโคดายและการสอนขับร้อง
ที่มา : บุญวรรณ ยอดสุขประเสริฐ (2568)

จากภาพที่ 3 ความสัมพันธ์ของแนวคิดการสอนดนตรีแบบโคดายและการสอนขับร้อง เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาพื้นฐานดนตรีตามแนวคิดของโคดาย คือ ทักษะการฟัง และการร้องที่เป็นพื้นฐานและเครื่องมือในการเรียนรู้ทักษะพื้นฐานทางดนตรีในแบบของโคดาย นอกจากนี้การใช้กลวิธีและเครื่องมือในการนำมาใช้ประกอบกิจกรรมการสอนดนตรี อาทิ การใช้สัญลักษณ์มือ (Hand signs) ที่จะช่วยสร้างความเข้าใจในการเรียนรู้ระดับเสียง ผ่านการปฏิบัติการฟังและร้องให้ตรงกับระดับเสียง ส่วนการสอนขับร้องที่มีการเน้นด้านทักษะการฟังและการร้องเช่นเดียวกัน แต่มุ่งเน้นในด้านของท่าทางการร้อง (Posture) การออกเสียง และมีความเข้าใจเรื่องระดับเสียง ทำนอง และจังหวะเพื่อไปสู่การตีความบทเพลง การขับร้องเบื้องต้นดังกล่าวที่มุ่งเน้นในด้านทักษะและความเข้าใจทางดนตรีดังกล่าว สอดคล้องกับหลักการของดวงใจ อมาตยกุล (2545 : 2) ที่กล่าวถึงทำนองและจังหวะว่าเป็นสื่อที่พาให้เสียงเพลงขับร้องไปสู่โสตของผู้ฟัง รูปร่างของทำนองและการควบคุมลักษณะเสียงร้องเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยเน้นความไพเราะของเนื้อเพลงการดำเนินทำนองจะแสดงให้เห็นถึงอารมณ์เพลง

ด้านเนื้อหาและกิจกรรมการสอนดนตรีตามแนวทางของโคดายและการขับร้องเพลง โดยสามารถนำแนวทางการสอนดนตรีแบบโคดาย อาทิ การใช้สัญลักษณ์มือ มาช่วยในการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจแก่ผู้เรียนขับร้องได้เป็นอย่างดี ประโยชน์ของการใช้สัญลักษณ์แทนระดับเสียงในการสอนดนตรีตามแนวทางของโคดายสอดคล้องกับความเห็นของณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2543 : 113-114) ที่อธิบายถึงประโยชน์ของการใช้สัญลักษณ์ตามแนวทางโคดายเป็นสิ่งที่ช่วยให้การเรียนรู้เรื่องระดับเสียงเป็นรูปธรรมมากขึ้น ทำให้ผู้เรียน เรียนรู้ระดับเสียงต่างๆได้ง่าย ซึ่งเป็นไปตามหลักการพัฒนาการของการเรียนรู้ เนื่องจากผู้เรียนจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดีกว่า เมื่อสิ่งนั้นเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีความสามารถในเชื่อมโยงข้อมูลจากสัญลักษณ์และทำความเข้าใจกับระดับเสียงสูง-ต่ำ ด้วยวิธีการปฏิบัติทักษะการขับร้องเพลงได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งแนวทางการสอนแบบโคดายมีหลักการสอนมุ่งเน้นด้านการฝึกการจินตนาการเสียงในใจ (Inner Hearing) ที่จะทำให้ผู้เรียนขับร้องได้ร้องเพลงที่ตรงกับระดับเสียง และการสื่อสารอารมณ์ในการตีความบทเพลงที่จะร้องได้เป็นอย่างดี รวมถึงการอ่านโน้ตแบบฉับพลัน เมื่อผู้เรียนมีพื้นฐานการฝึกการจินตนาการเสียงในใจแล้ว จะช่วยให้การอ่านโน้ต และการร้องแบบฉับพลันได้แม่นยำและรวดเร็วมากขึ้น ส่งผลต่อการเรียนรู้ทักษะอื่น ๆ ด้านการขับร้องเพลงที่ซับซ้อนมากขึ้น เช่น การออกเสียง การควบคุมเสียง และเทคนิคการขับร้องเพลง เป็นต้น

การสร้างความสนใจให้กับผู้เรียนในการขับร้อง จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสอนขับร้อง พบว่า ควรมีกิจกรรมการสอนที่มีความน่าสนใจ ดังนั้น จึงสามารถนำกิจกรรมการสอนดนตรีตามแนวทางของโคดายมาประยุกต์ใช้ในการสอนและมุ่งเน้นไปในเนื้อหาด้านการสอนขับร้องเพลงแบบเฉพาะทางได้เป็นอย่างดี จากการใช้กิจกรรมดนตรีตามแนวทางของโคดายมาประยุกต์ใช้การสอนขับร้องเบื้องต้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของกฤษดา หุ่นเจริญ (2561) พบว่า จากการสังเกตพฤติกรรมและแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็น นักเรียนส่วนใหญ่ตั้งใจปฏิบัติตามเนื้อหาบทเรียนที่กำหนดไว้ ให้ความร่วมมือตั้งใจและสนุกสนานมีความชื่นชอบในกิจกรรม สื่อการสอน และเวลาที่ใช้เป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงทำให้เห็นว่าการใช้กิจกรรมดนตรีสำหรับเด็กมาประยุกต์ใช้ในการสอน จะช่วยให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนมากยิ่งขึ้น

ด้านแนวทางการจัดสร้างคู่มือ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีการให้ข้อเสนอแนะ โดยแบ่งการจัดสร้างคู่มือออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ คู่มือสำหรับครูที่จะต้องเรียนรู้และฝึกฝนทักษะของครูให้มีพื้นฐานและเข้าใจวัตถุประสงค์ของคู่มือที่จะนำไปใช้สอนขับร้องก่อน แล้วจึงสร้างคู่มืออีกฉบับ

ที่มุ่งเน้นการอธิบายรูปแบบกิจกรรมที่จะสามารถนำไปใช้สอนให้กับผู้เรียนได้ ด้านแนวทางการจัดสร้างคู่มือดังกล่าวสอดคล้องกับการให้ความหมายของคู่มือของอร่าม เสือเดช (2549 : 3) ที่ได้ให้ความหมายของคู่มือว่า เป็นหนังสือที่เขียนเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ใช้คู่มือได้ศึกษาทำความเข้าใจ และง่ายต่อการปฏิบัติตามได้ ในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย รวมถึงการออกแบบคู่มือควรมีเนื้อหาและลำดับเนื้อหาที่สอดคล้องกับหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง และการกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน และคู่มือนั้นจะต้องมีความยืดหยุ่น สามารถนำไปใช้สอนสำหรับครูที่สอนโรงเรียนในหลากหลายรูปแบบได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้

1. ผู้วิจัยควรศึกษาตัวอย่างรูปแบบกิจกรรมการสอนดนตรี และการสอนขับร้องเพลงเบื้องต้นจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง เพื่อให้เป็นตัวอย่างในการนำไปประยุกต์ใช้และจัดทำเป็นรูปแบบกิจกรรมการสอนขับร้องในคู่มือได้

2. ผู้วิจัยควรทำการศึกษาตัวอย่างแบบฝึกหัดการขับร้อง และบทเพลงที่เหมาะสำหรับผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มเติม เพื่อเป็นรายการแบบฝึกหัดและบทเพลงที่นำไปเป็นแนวทางนำไปใช้สอนขับร้องเพิ่มเติมสำหรับครูต่อไปได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผู้วิจัยควรมีการต่อยอดงานวิจัยไปสู่การจัดสร้างคู่มือการสอนขับร้องในระดับต่าง ๆ โดยแบ่งเป็นระดับทักษะการขับร้อง เช่น ระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นในการนำไปปรับใช้กับผู้เรียนทุกช่วงวัย

2. ผู้วิจัยควรทำการศึกษาวิจัยการสร้างสรรค์แบบฝึกหัดสำหรับการฝึกขับร้องเพลงเบื้องต้นที่เหมาะสมกับผู้เรียนขับร้องในช่วงวัยต่าง ๆ ที่คำนึงถึงความสามารถในด้านช่วงเสียงของผู้ร้องในแต่ละเพศ และแต่ละวัยได้อย่างเหมาะสม

3. ผู้วิจัยควรจัดเสนอให้หน่วยงานใดใช้คู่มือ หรือต้องมีการอบรมครูในการสอนร้องเพลงในรูปแบบโคดาย เพื่อให้ครูเป็นตัวอย่างในการนำไปประยุกต์ใช้และจัดทำเป็นรูปแบบกิจกรรมการสอนขับร้องในคู่มือได้

เอกสารอ้างอิง

กฤษดา หุ่นเจริญ. (2561). ชุดการสอนวิชาดนตรี เรื่องทักษะการฟังสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการประยุกต์แนวคิดของออร์ฟ โคดาย และดาลโครซ. ในวิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2543). กิจกรรมดนตรีสำหรับครู. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดวงใจ อมาตยกุล. (2545). วรรณคดีเพลงร้อง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนวัฒน์ กองผาสุก. (2564). แนวทางการสร้างสรรค์ชุดเพลงตามแนวคิดแบบโคดายเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานด้านการร้องเพลงสำหรับผู้สูงอายุ. วารสารดนตรีบ้านสมเด็จ, 3(2), 85-98.

นิตยา ลิ่มสนิท. (2561). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนการสอนมัลติมิเดียเพื่อพัฒนาความสามารถด้านดนตรีสากลตามแนวคิดโคดาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์. (2557). การศึกษาเพื่อสร้างชุดการสอนคีย์บอร์ดเบื้องต้นโดยใช้วิธีการของโคดาย. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ, 16(1), 68-79.

ยุทธนาวี เมืองซอง. (2555). สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนดนตรีช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี. วารสารการวิจัยกาสะลองคำ, 6(2), 99-106.

วนิดา ประคัลภ์กุล. (2559). การศึกษาสภาพการใช้ครูและการรับรู้ความสามารถในตนเองของครูประถมศึกษาที่สอนไม่ตรงวิชาเอก. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 11(3), 390-406.

วรรณวุฒิ วรรณารุณ. (2553). ผลการใช้กิจกรรมดนตรีตามแนวคิดของโคไดที่มีต่อทักษะทางดนตรีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดทรงธรรม อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุริยา วิทยาประดิษฐ์. (2561). รูปแบบการสอนตามแนวทางการศึกษามุ่งผลลัพธ์เป็นฐานสำหรับวิชาอิเล็กทรอนิกส์ชีวแพทย์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร. Engineering Transactions, 21(1). เรียกใช้เมื่อ 5 มิถุนายน 2567, จาก https://www.tci-thaijo.org

อร่าม เสือเดช. (2549). คู่มือการดำเนินงานตามกระบวนการในระบบการดูแลช่วงเหลือนักเรียนโรงเรียนวัดช้างเผือก. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Bouslama, F., Lansari, A., Al-Rawi, A., & Abonamah, A. (2003). A novel outcome-based educational model and its effect on student learning, curriculum development, and assessment. Journal of Information Technology Education, 2(1), 11–20. Retrieved June 5, 2024, from https://www.researchgate.net/publication/26388614

Coban, S. (2016). Can we apply Kodaly philosophy in Turkey as school music education programme? Electronic International Journal of Education, Arts, and Science, 2(4), 25–30. Retrieved June 6, 2024, from https://www.researchgate.net/publication/313012766

แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ด้านการวิจัยของครูในยุคดิจิทัลตามหลักอริยสัจ 4 ของเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาชุมพลบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2*

GUIDELINE FOR DEVELOPMENT OF RESEARCH LEARNING IN DIGITAL AGE BASED ON ARIYASACCA 4 OF CHUMPHON BURI EDUCATIONAL QUALITY DEVELOPMENT NETWORK UNDER SURIN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA

รัชนี มีแก้ว[1], สิน งามประโคน[2] และ ชูชัย ประดับสุข[3]

Ratchanee Meekaew[1], Sin Ngamprakhon[2] and Chuchai Pradubsook[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

[1-3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University Surin Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: ratchanee.7109@gmail.com

วันที่รับบทความ : 16 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 23 มิถุนายน 2568; วันตอบรับบทความ : 25 มิถุนายน 2568

Received 16 June 2025; Revised 23 June 2025; Accepted 25 June 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการพัฒนาการเรียนรู้ด้านการวิจัยของครูในยุคดิจิทัล ของเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาชุมพลบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 2) เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาการเรียนรู้ด้านการวิจัยของครูในยุคดิจิทัล ตามหลักอริยสัจ 4 ของเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาชุมพลบุรี สำนักงานเขต

Citation:

* รัชนี มีแก้ว, สิน งามประโคน และ ชูชัย ประดับสุข. (2568). แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ด้านการวิจัยของครูในยุคดิจิทัลตามหลักอริยสัจ 4 ของเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาชุมพลบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 244-256.

Ratchanee Meekaew, Sin Ngamprakhon and Chuchai Pradubsook. (2025). Guideline For Development Of Research Learning In Digital Age Based On Ariyasacca 4 Of Chumphon Buri Educational Quality Development Network Under Surin Primary Educational Service Area. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 244-256.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ด้านการวิจัยของครูในยุคดิจิทัล ตามหลักอริยสัจ 4 ของเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาชุมพลบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างข้าราชการครูเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาชุมพลบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 จำนวน 196 คน และแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 7 รูป/คน สถิติที่ใช้ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันการพัฒนาการเรียนรู้ด้านการวิจัยของครูในยุคดิจิทัล ของเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาชุมพลบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 มี 5 องค์ประกอบ พบว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ การวางแผนพัฒนา การสรุปผล การประเมินผลและการนำไปใช้ การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย การสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาการวิจัย/ความต้องการ และการดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย 2) วิธีการพัฒนาการเรียนรู้ด้านการวิจัยของครูในยุคดิจิทัล ตามหลักอริยสัจ 4 ของเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาชุมพลบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 มี 5 องค์ประกอบ รวม 25 วิธี 3) แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ด้านการวิจัยของครูในยุคดิจิทัล ตามหลักอริยสัจ 4 ของเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาชุมพลบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 รวม 18 แนวทาง

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, การเรียนรู้ด้านการวิจัยของครูในยุคดิจิทัล, หลักอริยสัจ 4

Abstract

This research employed a mixed-method approach, combining both quantitative and qualitative research methodologies. The research tools included questionnaires distributed to a sample of 196 teachers from the Chumphonburi Educational Quality Development Network under the Office of Surin Primary Educational Service Area 2, as well as interviews with 7 key informants. The statistical methods used included mean, percentage, standard deviation, necessary needs index, and content analysis. The research findings revealed that:

1. The current state of research-based learning development among teachers in the digital era within the Chumphonburi Educational Quality Development Network, under the Office of Surin Primary Educational Service Area 2, consisted of six components. Overall, the appropriateness was rated at a high level, with an average score of 4.43. When ranked in descending order based on the average score, the components were as follows: development planning, conclusion and summary, evaluation and application, research data analysis, research problem/needs assessment, and conducting research according to research methodology. 2. The methods for developing research-based learning among teachers in the digital era based on the Four Noble Truths within the Chumphonburi Educational Quality Development Network, under the Office of Surin Primary Educational Service Area 2, consisted of five components. 25 methods were identified. 3. The guidelines for developing research-based learning among teachers in the digital era based on the Four Noble Truths within the Chumphonburi Educational Quality Development Network, under the Office of Surin Primary Educational Service Area 2, 18 guidelines were proposed.

Keywords: Guideline for Development, Research Learning in Digital Age Based, Ariyasacca 4

บทนำ

ในยุคดิจิทัลมีการปรับเปลี่ยนในทุกๆด้านทั้งการดำรงชีวิตและการทำงานล้วนมีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการแพร่กระจายของข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จนทำให้ความรู้ในยุคปัจจุบันมีการผลิตและเกิดขึ้นของความรู้อย่างรวดเร็ว แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 กับเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติด้านการศึกษาและแนวทางการพัฒนากล่าวได้ว่า ผู้นำด้านการศึกษาบุคลากรด้านการศึกษาทั้งของภาครัฐ และเอกชนต่างทำความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษายุค 4.0 ซึ่งเป็นยุคของการขับเคลื่อนประเทศด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม

ครูจึงมีบทบาทที่จำเป็นในการพัฒนาการศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาวิธีการสอน การจูงใจให้ผู้เรียน การพัฒนาพฤติกรรมผู้เรียน การเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาส่งเสริมการสอนให้ผู้สอนใช้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ แต่จากการศึกษาสภาพปัญหาของครูที่มีต่อการพัฒนาการวิจัยในชั้นเรียน บังอร ลำภา ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับปัญหาของครูนักวิจัย พบว่า ครูส่วนใหญ่ยังรายงานการวิจัยในชั้นเรียนไม่เป็นทางการ ยังขาดความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการทำวิจัยในชั้นเรียน สุวิมล ว่องวานิชได้ทำวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน และการทำวิจัยของครูในปัจจุบัน คือ การทำกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมการวิจัยแบบแยกส่วน เป็นเหตุให้สภาพที่ปรากฏให้เห็นในโรงเรียนจึงเป็นภาพของครูที่ทำหน้าที่สอนโดยเน้นการจัดกิจกรรมการสอนเพียงอย่างเดียว ภณิดา ชูช่วยสุวรรณ ได้ศึกษาสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาเรื่องการทำวิจัย ส่วนใหญ่ครูมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการทำวิจัย ดังนั้นสภาพปัญหาของครูนักวิจัยมีทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติต่อการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ การที่จะปฏิรูปการศึกษาประสบความสำเร็จต้องพัฒนาครูให้เกิดสมรรถนะการวิจัยอย่างจริงจังและยั่งยืน

หลัก “อริยสัจ 4” มีความหมายว่าความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ซึ่งสอดคล้องกับพระราชดำรัสของพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลที่ 9 พระองค์ทรงตั้งโจทย์การวิจัยเพื่อนำเอาหลักอริยสัจ 4 มาใช้ในการเรียนรู้การวิจัย คือ 1. ทุกข์ คือ ปัญหา, แนวทาง 2. สมุทัย คือ เหตุปัจจัย SWOT 3. นิโรธ คือตั้งเป้าประสงค์ Target 4. มรรค คือ วิธีทำทางเลือก 2-4 ทางด้วยกระบวนการ PDCA (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล, 2563)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ด้านการวิจัยของครูในยุคดิจิทัลตามหลักอริยสัจ 4 ของเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาชุมพลบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 อันเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาทำให้ครูพัฒนาการเรียนรู้ด้านการวิจัยอย่างจริงจังและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการพัฒนาการเรียนรู้ด้านการวิจัยของครูในยุคดิจิทัล ของเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาชุมพลบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาการเรียนรู้ด้านการวิจัยของครูในยุคดิจิทัล ตามหลักอริยสัจ 4 ของเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาชุมพลบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ด้านการวิจัยของครูในยุคดิจิทัล ตามหลักอริยสัจ 4 ของเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาชุมพลบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุรินทร์ เขต2

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาชุมพลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 มีจำนวน 3 เครือข่าย จำนวน 48 โรง จำนวนข้าราชการครู 394 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) จำนวน 196 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยระบบ Google form

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นแบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ (Percentage) แบบสอบถามตอนที่ 2 วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแบบสอบถามตอนที่ 3 แบบสอบถามแบบปลายเปิด ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่นำเสนอในรูปของความเรียง

ระยะที่ 2 การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 รูป/คน มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1) ผู้มีความรู้ทางด้านหลักอริยสัจ 4 จำนวน 1 รูป/คน มีคุณสมบัติ คือ จบเปรียญธรรมตั้งแต่ ๓ ประโยคขึ้นไป และเคยอุปสมบทมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 พรรษา

2) ผู้มีความรู้ มีประสบการณ์และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้านการวิจัยของครูในยุคดิจิทัล ตามหลักอริยสัจ 4 จำนวน 6 คน มีคุณสมบัติ คือ จบการศึกษาด้านการศึกษา ตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีประสบการณ์ด้านการสอนไม่น้อยกว่า 5 ปี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ลงพื้นที่ และใช้โปรแกรม Zoomในการสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การสร้างและการใช้องค์ความรู้

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันการพัฒนาการเรียนรู้ด้านการวิจัยของครูในยุคดิจิทัลของเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาชุมพลบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ได้แก่ 1.1 การสำรวจ และวิเคราะห์ปัญหาการวิจัย/ความต้องการ พบว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 1.2 การวางแผนพัฒนา พบว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 1.3 การดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย พบว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 1.4 การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย พบว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 และ1.5 การสรุปผล การประเมินผล และการนำไปใช้ พบว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44

2. วิธีการพัฒนาการเรียนรู้ด้านการวิจัยของครูในยุคดิจิทัล ตามหลักอริยสัจ 4 ของเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาชุมพลบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

2.1 สำรวจ และวิเคราะห์ปัญหาการวิจัยการวิจัย/ความต้องการ ได้แก่ 2.1.1 มีการจำแนกประเภทของปัญหาว่าเป็นปัญหาเชิงแก้ไขและเชิงพัฒนา มี 2 วิธี ซึ่งสอดคล้องกับหลักอริยสัจ 4 ทุกข์ สมุทัย ได้แก่ 1) ครูจะต้องมีการระบุปัญหาการวิจัยที่ชัดเจนว่าเป็นปัญหาเชิงแก้ไขและเชิงพัฒนา 2) ครูมีการการทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกระบวนการทางการวิจัย 2.1.2 มีความสามารถระบุปัญหาความสำคัญของปัญหาได้ตรงประเด็น มี 4 วิธี ซึ่งสอดคล้องกับหลักอริยสัจ 4 ทุกข์ สมุทัย ได้แก่ 1) ครูมีการทำการวิจัยตามความถนัดและความสนใจในชั้นเรียนตามสภาพจริง 2) ครูมีการไม่ทำวิจัยที่ซ้ำซ้อนกับงานวิจัย

อื่น 3) ครูมีการเล็งเห็นความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับจากงานวิจัย 4) ครูมีการบริหารจัดการปัญหาในชั้นเรียนโดยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และนวัตกรรมใหม่ ๆ

2.2 การวางแผนพัฒนา ได้แก่ 2.2.1 มีความสามารถค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องผ่านระบบห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์มี 2 วิธี ซึ่งสอดคล้องกับหลักอริยสัจ 4 ทุกข์ สมุทัย และมรรค ได้แก่ 1) ครูมีการสมัครลงทะเบียนเข้าใช้งานระบบห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ หรือแหล่ง Thaijo ที่มีอยู่จำนวนมากในระบบออนไลน์ 2) ครูมีการสืบค้นข้อมูลในระบบห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์โดยใช้คำสำคัญในการค้นคว้า 2.2.2 มีการกำหนดวิธีดำเนินการวิจัย/ระเบียบวิจัยตามวัตถุประสงค์ มี 3 วิธี ซึ่งสอดคล้องกับหลักอริยสัจ 4 มรรค ได้แก่ 1) ครูมีองค์ความรู้เกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัย/ระเบียบวิจัยให้ถูกต้องและชัดเจน โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ครูต้องทราบวัตถุประสงค์การวิจัย 3) ครูมีการกำหนดวิธีดำเนินการวิจัย/ระเบียบวิจัยตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้

2.3 การดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย ได้แก่ 2.3.1 มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยอย่างถูกต้อง มี 2 วิธี ซึ่งสอดคล้องกับหลักอริยสัจ 4 มรรค ได้แก่ 1) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยการไม่ใช้สถิติ ได้แก่ การทบทวนวรรณกรรมโดยผู้วิจัย การตรวจสอบผ่านผู้เชี่ยวชาญ และการสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่างจริง 2) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยการใช้สถิติ ได้แก่ การใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคำนวณหาค่าทางสถิติ ได้แก่ ความตรง(Validity) ความเที่ยง (Reliability) และความยากง่าย(Difficulty) 2.3.2 มีการใช้ระบบออนไลน์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มี 2 วิธี ซึ่งสอดคล้องกับหลักอริยสัจ 4 มรรค การเก็บรวบรวมข้อมูลออนไลน์จะขึ้นอยู่กับเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น Google form 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น ระบบ Zoom, Class room, ไลน์ และเฟสบุ๊ค

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย ได้แก่ 2.4.1 มีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้สารสนเทศที่ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย มี 4 วิธี ซึ่งสอดคล้องกับหลักอริยสัจ 4 มรรค ได้แก่ 1) ครูมีการวิเคราะข้อมูลตามวัตถุประสงค์ 2) ครูมีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในลักษณะของตัวเลข 3) ครูมีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในลักษณะเนื้อหาเชิงพรรณนา 4) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยการใช้สถิติ 2.4.2 มีการใช้เทคโนโลยีช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นตรงกัน 3 วิธี ซึ่งสอดคล้องกับหลักอริยสัจ 4 มรรค ได้แก่ 1) ครูมีการเลือกใช้โปรแกรมให้เหมาะสมกับรูปแบบการวิจัย เช่น การวิจัยเชิงปริมาณใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Excel, SPSS ในการคำนวณค่าสถิติ และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้

ระบบ AI ช่วยในการประมวณผล และเรียบเรียงข้อมูลให้เป็นระบบ 2) การใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจะต้องใช้ตามเงื่อนไขและให้ถูกต้องตามกฎหมายลิขสิทธิ์ 3) ครูจะต้องศึกษาคู่มือการใช้โปรแกรมสำเร็จรูประบบนั้นๆอย่างละเอียด

2.5 สรุปผล การประเมินผล และการนำไปใช้ ได้แก่ 2.5.1 มีการเผยแพร่งานวิจัยสู่สาธารณะผ่านระบบออนไลน์ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นตรงกัน 4 วิธี ซึ่งสอดคล้องกับหลักอริยสัจ 4 นิโรธ ได้แก่ 1) ครูมีการเลือกสถาบันการประชุมวิชาการที่เป็นที่ยอมรับของสถาบันการวิจัย 2) ครูอ่านเกณฑ์การเข้าร่วม และสมัครเข้าร่วมเพื่อเผยแพร่ผลงาน 3) ครูนำเสนอผลงานตามรูปแบบจากบรรณาธิการ 4) ครูมีการรอรับผลการพิจารณาประเมินคุณค่าและความถูกต้อง หากได้รับการยอมรับผลงานก็จะถูกตีพิมพ์ แต่หากมีการแก้ไข ก็นำมาแก้ไขเพื่อเสนอใหม่ หรืออาจถูกปฏิเสธผลงานก็ได้ 2.5.2 มีการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามข้อมูลเป็นจริง ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นตรงกัน 2 วิธี ซึ่งสอดคล้องกับหลักอริยสัจ 4 นิโรธ ครูมีการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นจริง ในรูปแบบ ได้แก่ 1) วิธีการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบไม่มีแบบแผน 2) การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบมีแบบแผน

3. แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ด้านการวิจัยของครูในยุคดิจิทัล ตามหลักอริยสัจ 4 ของเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาชุมพลบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุรินทร์ เขต 2

3.1 สำรวจ และวิเคราะห์ปัญหาการวิจัยการวิจัย/ความต้องการ ได้แก่ 3.1.1 มีการจำแนกประเภทของปัญหาว่าเป็นปัญหาเชิงแก้ไขและเชิงพัฒนา มี 2 แนวทาง ซึ่งสอดคล้องกับหลักอริยสัจ 4 ทุกข์ สมุทัย ได้แก่ 1) ควรมีการจัดอบรมครูให้มีความรู้ความเข้าใจและใช้กระบวนการวิจัยในยุคดิจิทัล 2) ครูควรมีความรู้ความเข้าใจในการจำแนกประเภทของปัญหา 3.1.2 มีความสามารถระบุปัญหาความสำคัญของปัญหาได้ตรงประเด็น มี 2 แนวทาง ซึ่งสอดคล้องกับหลักอริยสัจ 4 ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ได้แก่ 1) ครูควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการระบุปัญหาความสำคัญของปัญหา 2) ครูควรพัฒนาตนเองและวิชาชีพอยู่เสมอ

3.2 การวางแผนพัฒนา ได้แก่ 3.2.1 มีความสามารถค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องผ่านระบบห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์มี 2 แนวทาง ซึ่งสอดคล้องกับหลักอริยสัจ 4 ทุกข์ สมุทัย และมรรค ได้แก่ 1) ครูควรศึกษาการใช้งานระบบห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ให้ชัดเจน 2) ครูควรกำหนดคำสำคัญในการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3.2.2 มีการกำหนดวิธีดำเนินการวิจัย/ระเบียบวิจัยตามวัตถุประสงค์ มี 2 แนวทาง ซึ่งสอดคล้องกับหลักอริยสัจ 4

ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ได้แก่ 1) ครูควรศึกษาวัตถุประสงค์การวิจัยให้ชัดเจน 2) ครูควรกำหนดวิธีดำเนินการวิจัย/ระเบียบวิจัยเป็นระยะให้ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย

3.3 การดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย ได้แก่ 3.3.1 มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยอย่างถูกต้อง มี 2 แนวทาง ซึ่งสอดคล้องกับหลักอริยสัจ 4 มรรค ได้แก่ 1) ครูควรวิเคราะห์เครื่องมือของตนเองก่อนว่าเป็นเครื่องมือเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพ 2) ครูควรตรวจสอบเครื่องมือผ่านผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3,5,7,9 คน 3.3.2 มีการใช้ระบบออนไลน์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มี 3 แนวทาง ซึ่งสอดคล้องกับหลักอริยสัจ 4 มรรค การเก็บรวบรวมข้อมูลออนไลน์จะขึ้นอยู่กับเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) ครูควรศึกษาคู่มือการใช้ระบบaaa 2) ครูควรศึกษาลักษณะแนวทางของเครื่องมือให้ชัดเจน 3) ครูควรเลือกใช้เครื่องมือให้เหมาะสมกับระบบออนไลน์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย ได้แก่ 3.4.1 มีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้สารสนเทศที่ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย มี 1 แนวทาง ซึ่งสอดคล้องกับหลักอริยสัจ 4 ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ได้แก่ ครูควรวิเคราะข้อมูลเพื่อให้ได้สารสนเทศตามวัตถุประสงค์ทีละข้อเรียงลงมาตามการเก็บรวบรวมข้อมูล 3.4.2 มีการใช้เทคโนโลยีช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นตรงกัน 2 แนวทาง ซึ่งสอดคล้องกับหลักอริยสัจ 4 ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ได้แก่ 1) ครูควรเลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูปที่น่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับในการวิจัย2) ครูควรเลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูปให้ถูกต้องตามกฎหมายลิขสิทธิ์

3.5 สรุปผล การประเมินผล และการนำไปใช้ ได้แก่ 3.5.1 มีการเผยแพร่งานวิจัยสู่สาธารณะผ่านระบบออนไลน์ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นตรงกัน 2 แนวทาง ซึ่งสอดคล้องกับหลักอริยสัจ 4 ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ได้แก่ 1) ครูควรเลือกเผยแพร่งานวิจัยสู่สาธารณะผ่านระบบออนไลน์ที่ได้รับการยอมรับของสถาบันการวิจัยและน่าเชื่อถือ ได้แก่ การประชุมทางวิชาการระดับชาติ หรือระดับนานาชาติที่สถาบันการศึกษาหรือองค์กรต่างจัดขึ้นทั้งภายในและนอกประเทศ 2) ครูควรนำงานวิจัยไปเผยแพร่สู่โลกโซเชียลได้ หากได้รับการยอมรับจากสถาบันแล้ว 3.5.2 มีการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามข้อมูลเป็นจริง ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นตรงกัน 2 แนวทาง ซึ่งสอดคล้องกับหลักอริยสัจ 4 สมุทัย นิโรธ และมรรค ได้แก่ 1) ครูจะต้องนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามข้อมูลเป็นจริง 2) ครูควรมีคุณธรรมจริยธรรมในตนเอง

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันการพัฒนาการเรียนรู้ด้านการวิจัยของครูในยุคดิจิทัล ของเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาชุมพลบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 พบว่า โดยภาพรวมทั้ง 5 องค์ประกอบ อยู่ในระดับมากทั้งหมด โดยเรียงจากมากไปน้อย คือ องค์ประกอบที่ 2 การวางแผนพัฒนา องค์ประกอบที่ 5 สรุปผล การประเมินผล และการนำไปใช้ องค์ประกอบที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย องค์ประกอบที่ 1 สำรวจ และวิเคราะห์ปัญหา/ความต้องการ องค์ประกอบที่ 3 การดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชาญยุทธ ชัยโคตร ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้สำหรับครูประถมศึกษา พบว่า สภาพปัจจุบันการพัฒนาครูด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งหมด สอดคล้องกับผลการวิจัยของกฤติพงศ์ โภคาพานิช ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการพัฒนาครู พบว่า สภาพปัจจุบันการพัฒนาครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีปัญหาการพัฒนาครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของกฤติภณ เณรตาก้อง ได้วิจัยและพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนวัดจันทาราม (ตั้งตรงจิตร5) พบว่า สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมาก

2. วิธีการพัฒนาการเรียนรู้ด้านการวิจัยของครูในยุคดิจิทัล ตามหลักอริยสัจ 4 ของเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาชุมพลบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 พบว่า 5 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 การสำรวจ และวิเคราะห์ปัญหาการวิจัย/ความต้องการ องค์ประกอบที่ 2 การวางแผนพัฒนา องค์ประกอบที่ 3 การดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย องค์ประกอบ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย และ องค์ประกอบที่ 5 การสรุปผล การประเมินผล และการนำไปใช้ มี 25 วิธีการ สอดคล้องกับงานวิจัยของบังอร ลำภา ได้วิจัยเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการพัฒนาการวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียน พบว่า ด้านการกำหนดวิธีการแก้ปัญหา ได้แก่ ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ใช้เครื่องมือในการแก้ปัญหาให้เหมาะสมและตรงกับปัญหาที่พบ และศึกษาวิธีสอนแบบใหม่หรือใช้นวัตกรรมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครู ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประจักษ์ สนยืน ได้วิจัยเรื่องปัญหาแนวทางการพัฒนาการวิจัยในชั้นเรียนโรงเรียน มีแนวทางการพัฒนาการวิจัยในชั้นเรียน คือ ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น วารสาร ผลงานวิจัยหนังสือ แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ศึกษาวิธี

สอนแบบใหม่หรือใช้นวัตกรรมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครู และใช้เครื่องมือในการแก้ปัญหาให้หมาะสมและตรงกับปัญหาที่พบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของเจริญเนตร แสงดวงแข ได้วิจัยเรื่อง การเผยแพร่งานวิจัยผ่านนักสื่อสารงานวิจัยท้องถิ่นภาคใต้ พบว่า 1) การเผยแพร่งานวิจัย มีกระบวนการ คือคัดเลือกนักวิจัย ประสานงานนักวิจัยเจ้าของผลงานที่จะเผยแพร่ ประสานอาจารย์ผู้สอนรายวิชาที่เกี่ยวกับการผลิตสื่อ คัดเลือกนักศึกษาที่สามารถสร้างสรรค์และผลิตสื่อ จัดกิจกรรมพบปะนักวิจัย วิเคราะห์ต้นทุนและศักยภาพของกลุ่มตัวอย่าง จัดกิจกรรมพัฒนานักสื่อสารงานวิจัย และประเมินผลงานสื่อจากนักสื่อสารงานวิจัย 2) การพัฒนานักสื่อสารงานวิจัย ใช้การจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการโดยผู้วิจัย

3. แนวทางการการพัฒนาการเรียนรู้ด้านการวิจัยของครูในยุคดิจิทัล ตามหลักอริยสัจ 4 ของเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาชุมพลบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 พบว่า วิธีการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด มี 5 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 การสำรวจ และวิเคราะห์ปัญหาการวิจัย/ความต้องการ องค์ประกอบที่ 2 การวางแผนพัฒนา องค์ประกอบที่ 3 การดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย องค์ประกอบ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย และ องค์ประกอบที่ 5 การสรุปผล การประเมินผล และการนำไปใช้ สอดคล้องกับงานวิจัยของภณิดา ชูช่วยสุวรรณ ได้วิจัยแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียน พบว่า ด้านความรู้ มีแนวทางแก้ปัญหา 3 แนวทาง คือ 1) ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้แก่ครูอย่างต่อเนื่อง 2) มีการนิเทศ ติดตาม 3) หลักสูตรผลิตครูควรมุ่งเน้นเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ด้านทักษะ มีแนวทางแก้ปัญหา 3 แนวทาง คือ 1) หลักสูตรผลิตครูควรเน้นสอนการวิจัยในชั้นเรียน และเชื่อมโยงสู่การปฏิบัติจริง 2) ควรจัดให้มีการอบรมและฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ และ 4) นิเทศ ติดตาม อย่างต่อเนื่อง ด้านเจตคติมีแนวทางแก้ปัญหา 2 แนวทาง คือ 1) ผู้บริหารควรหาแนวทางสร้างขวัญ กำลังใจ สร้างแรงจูงใจ และ 2) ภาครัฐควรพัฒนาครูให้มีความคิดสร้างสรรค์ และสอดคล้องกับวิจัยของชัชวาล พฤกษ์พงศ์พันธ์ ได้ทำการวิจัยการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน พบว่า ควรจัดอบรมให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างเป็นรูปธรรมและการสนับสนุนเงินทุนในการวิจัยในชั้นเรียนคำสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของศุภมาศ มหาสุข พบว่า 1) คลังสารสนเทศสถาบันวิจัยสำหรับงานวิจัยที่พัฒนาขึ้นควรอำนวยความสะดวกให้ผู้ใช้แก้ไขข้อมูลตนเองได้ จัดการผลงานของตนเองในคลังสารสนเทศสถาบัน จำกัดสิทธิ์ให้ผู้ใช้แต่ละกลุ่มได้ สามารถสืบค้น ตามชื่อผู้แต่ง ตามคำสำคัญ และตามหัวเรื่อง และต้องการให้เกรมประเภท search engine สามารถค้นคืนข้อมูลจากคลังสารสนเทศสถาบันได้ 2) พัฒนาคลังสารสนเทศสถาบัน

สำหรับงานวิจัย มีระบบบงานด้านต่าง ๆ คือ ระบบงานดูแลระบบงานนำเข้าเอกสารและจัดการเอกสาร และระบบบการค้นคืนสารสนเทศ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ด้านการวิจัยของครูในยุคดิจิทัลตามหลักอริยสัจ 4 ของเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาชุมพลบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2” มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ **1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** ได้แก่ 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาการเรียนรู้ด้านการวิจัยของครูในยุคดิจิทัลตามหลักอริยสัจ 4 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้ด้านการวิจัยในยุคดิจิทัลตามหลักอริยสัจ 4 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนข้อมูลให้สามารถแลกเปลี่ยนพัฒนาการเรียนรู้ด้านการวิจัยของครูในยุคดิจิทัลตามหลักอริยสัจ 4 ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ **2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้** ได้แก่ 1) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาการเรียนรู้ด้านการวิจัยของครูในยุคดิจิทัลตามหลักอริยสัจ 4 2) ครูผู้สอนควรพัฒนาตนเองให้มีการพัฒนาการเรียนรู้ด้านการวิจัยของครูในยุคดิจิทัลตามหลักอริยสัจ 4 3) ครูควรจัดให้มีเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ด้านการวิจัยของครูในยุคดิจิทัลตามหลักอริยสัจ ๔ ได้

เอกสารอ้างอิง

กฤติพงศ์ โภคาพานิช. (2563). สภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการพัฒนาครูของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร. ใน วิทยานิพนธ์. สถาบันมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

กฤติภณ เณรตาก้อง. (2564). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนวัดจันทาราม (ตั้งตรงจิตร5). ใน วิทยานิพนธ์. สถาบันมหาวิทยาลัยคริสเตียน.

เจริญเนตร แสงดวงแข. (2568). การเผยแพร่งานวิจัยผ่านนักสื่อสารงานวิจัยท้องถิ่นภาคใต้. เรียกใช้เมื่อ 3 มกรคม 2568 จากhttps://so02.tcithaijo.org/index.php/jcomm/article/view/259767/180074

ชัชวาล พฤกษ์พงศ์พันธ์. (2558). การส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์. สถาบันมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ชาญยุทธ ชัยโคตร. (2565). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้สำหรับครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์. สถาบันมหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บังอร ลำภา. (2560). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์. สถาบันมหาวิทยาลัยบูรพา.

ประจักษ์ สนยืน. (2558). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. ใน วิทยานิพนธ์. สถาบันมหาวิทยาลัยบูรพา.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2532. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 หน้า 7. (สิงหาคม 2542)

ภณิดา ชูช่วยสุวรรณ. (2562). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานในวิชาเคมีพื้นฐานที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ใน รายงานวิจัย. สถาบันมหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2562). การจัดการเรียนรู้ในยุค Disruptive Innovation. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.

ศุภมาศ มหาสุข. (2562). การพัฒนาคลังสารสนเทศสถาบันสำหรับงานวิจัยของคณะอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร.ใน วิทยานิพนธ์. สถาบันมหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุวิมล ว่องวานิช. (2560). การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560–2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด. หน้า 5.

การประเมินโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง โรงเรียนวัดท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1*

THE EVALUATION FOR THE GOOD STUDENTS PROJECT OF WATTAMUANG SCHOOL UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

สุทิตยา ส้มชู[1], นิลรัตน์ นวกิจไพฑูรย์[2] และ นพรัตน์ ชัยเรือง[3]

Suthitaya Somchoo[1], Nilrat Navakitpaiboon[2] and Nopparat Chairueng[3]

[1-2]มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

[1-3]Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: bumsuthitaya@gmail.com

วันที่รับบทความ : 11 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 14 มิถุนายน 2568; วันตอบรับบทความ : 16 มิถุนายน 2568

Received 11 June 2025; Revised 14 June 2025; Accepted 16 June 2025

บทคัดย่อ

การประเมินโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง โรงเรียนวัดท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินระหว่างดำเนินการ 2) ประเมินผลรวม 3) ประเมินเกณฑ์ภายใน และ 4) ประเมินความคุ้มค่า กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 และนักเรียนโรงเรียนวัดท่าม่วงในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 รวมทั้งสิ้น 41 คน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์จำนวน 3 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ การวิเคราะห์เนื้อหา

Citation:

* สุทิตยา ส้มชู, นิลรัตน์ นวกิจไพฑูรย์ และ นพรัตน์ ชัยเรือง. (2568). การประเมินโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง โรงเรียนวัดท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 257-274.

Ratchanee Meekaew. (2025). The Evaluation For The Good Students Project Of Wattamuang School Under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 1.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 257-274.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านการประเมินระหว่างดำเนินการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ การวางแผนการดำเนินโครงการ รองลงมา คือการประเมินผลการดำเนินโครงการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การดำเนินกิจกรรมตามโครงการ

2. ด้านการประเมินด้านการประเมินผลรวม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ผู้เรียนนำหลักคุณธรรม จริยธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน รองลงมา คือ ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับหลักคุณธรรม จริยธรรมและด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อคุณธรรม จริยธรรม

3. ด้านการประเมินด้านการประเมินเกณฑ์ภายใน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การเป็นที่ยอมรับและแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น รองลงมา คือ การมีทัศนคติเชิงบวกต่อคุณธรรม จริยธรรม

4. ด้านการประเมินด้านการประเมินความคุ้มค่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ผลการวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นไปตามเป้าหมายของสถานศึกษา รองลงมาคือ การนำผลการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงเป็นไปตามเป้าหมายของสถานศึกษา ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผลการวัดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนเป็นไปตามเป้าหมายของสถานศึกษา

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, การประเมินแบบสคริฟเวน, โรงเรียนคุณธรรม

Abstract

Project Evaluation of the “Good Student of Wat Thamuang” Program under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 1 This study aimed to evaluate the “Good Student of Wat Thamuang” project in four aspects: 1) formative evaluation, 2) summative evaluation, 3) intrinsic evaluation, and 4) payoff evaluation. The sample consisted of 41 participants, including school administrators, teachers of Primary Levels 1–6, and students from Primary

Levels 1–6 at Wat Thamuang School. The research instruments included a five-point Likert scale questionnaire and an interview form administered to three participants. The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The results showed that:

1. Formative Evaluation: Overall, the formative evaluation was at the highest level. When analyzed by specific aspects, the highest average score was in project planning, followed by project performance evaluation, while the lowest average score was in project activity implementation.

2. Summative Evaluation: Overall, the summative evaluation was at the highest level. When analyzed by specific aspects, the highest average score was in students' application of moral and ethical principles in daily life, followed by students' knowledge of moral and ethical principles, while the lowest average score was in students' positive attitude toward morality and ethics.

3. Internal Criteria Evaluation: Overall, the internal criteria evaluation was at the highest level. When analyzed by specific aspects, the highest average score was in being accepted and serving as a good role model for others, followed by having a positive attitude toward morality and ethics.

4. Cost-effectiveness Evaluation: Overall, the cost-effectivenessevaluation was at the highest level. When analyzed by specific aspects, the highest average score was in assessment results of desirable characteristics being aligned with the school's goals, followed by application of learning outcomes in real life in accordance with the school's goals, while the lowest average score was in assessment results of students' key competencies being aligned with the school's goals.

Keywords: Project Evaluation, Scriven Model, Moral school

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้สังคมไทยมีการพัฒนา และเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้านส่งผลให้เกิดช่องว่างระหว่างความเจริญทางด้านวัตถุกับความเจริญทางด้านจิตใจ ประกอบกับความอ่อนแอของวัฒนธรรมไทยที่ไม่สามาถสร้างภูคุ้มกันให้กับเด็กเพื่อรับความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอย่างมากมาย ซึ่งส่งผลให้เด็กและเยาวชนไทย มีพฤติกรรมและค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ปัญหาเด็กติดยาเสพติด ปัญหาเรื่องโรคเอดส์ จากการมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาการใช้ความรุนแรง ปัญหาเรื่องความฟุ่มเฟือยไม่ประหยัด ซึ่งสังคมอาจมองว่าคุณธรรมจริยธรรมเสื่อมลง ปัญหาคุณธรรมจริยธรรมถือเป็นปัญหาสังคมโดยรวม ซึ่งเกี่ยวพันไปถึงเด็กด้วย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา 65 กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าวโดยให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ และต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 โดยกำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติเพื่อรับผิดชอบในการจัดทำ (ร่าง) ยุทธศาสตร์ชาติและได้มีพระราชโองการโปรดเกล้าให้ใช้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580 และประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2561

แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) เป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเป็นกรอบในการจัดทำแผน เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยซึ่งต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐให้ดำเนินไปในทางสายกลาง เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกในยุคโลกาภิวัตน์ โดยการพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลาของยุทธศาสตร์ชาติจะมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมโดยประกอบ ด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) ด้านความมั่นคง 2) ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ 4) ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม 5) ด้านสร้างการเติบโต

บนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และ 6) ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

มาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 เมื่อมีพระบรมราชโองการประกาศใช้ยุทธศาสตร์ชาติแล้ว ให้คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติแต่ละด้านจัดทำแผนแม่บทเพื่อบรรลุเป้าหมายตามที่กหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติเสนอต่อคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติพิจารณาให้ความเห็นชอบ และเสนอต่อคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ และประกาศในราชกิจจานุเบกษา แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ เป็นแผนแม่บทเพื่อบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติมีทั้งสิ้น 23แผนแม่บท ได้แก่ 1) ความมั่นคง 2) การต่างประเทศ 3) การพัฒนาการเกษตร 4) อุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคต 5) การท่องเที่ยว 6) พื้นที่และเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ 7) โครงสร้างพื้นฐานระบบโลจิสติกส์และดิจิทัล 8) ผู้ประกอบการและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยุคใหม่ 9) เขตเศรษฐกิจพิเศษ 10) การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม 11) ศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต 12) การพัฒนาการเรียนรู้ 13) การเสริมสร้างคนไทยให้มีสุขภาวะที่ดี 14) ศักยภาพการกีฬา 15) พลังทางสังคม 16)เศรษฐกิจฐานราก 17) ความเสมอภาคและหลักประกันทางสังคม 18) การเติบโตอย่างยั่งยืน 19) การบริหารจัดการทั้งระบบ 20) การบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ 21) การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ 22) กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม 23) การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม (สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) แผนแม่บทที่ 12 การพัฒนา การเรียนรู้ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่เน้นทั้งการแก้ไขปัญหาในปัจจุบันและการเสริมสร้างและยกระดับการพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้ทั้งการศึกษาในระบบนอกระบบและการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ การเปลี่ยนแปลงบทบาทครู การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษา และการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถกำกับการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองได้อย่างต่อเนื่องแม้จะออกจากระบบการศึกษาแล้วควบคู่กับการส่งเสริมการพัฒนาคนไทยตามพหุปัญญาให้เต็มตามศักยภาพ รวมถึงการสร้างเสริมศักยภาพผู้มีความสามารถพิเศษให้สามารถต่อยอดการประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคงโดยประกอบด้วย 2 แผนย่อย คือ การปฏิรูปการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 และการตระหนักถึงพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลาย (สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไข

เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มีความมุ่งหมายในหลักการโดยการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความ สุข ซึ่งมาตรฐานการศึกษาของชาติพ.ศ. 2561 กล่าวว่า ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา หมายถึง คุณลักษณะของคนไทย 4.0 นั่นคือเป็นคนดี มีคุณธรรม ยึดค่านิยมร่วมของสังคม เป็นฐานในการพัฒนาให้เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะขั้นต่ำ 3 ด้าน คือ 1) ผู้เรียนรู้ เป็นผู้มีความเพียร ใฝ่เรียนรู้และมีทักษะการเรียนรู้ ตลอดชีวิตเพื่อก้าวทันโลกยุคดิจิทัลและโลกในอนาคต และมีสมรรถนะ (compe tency) ที่เกิดจากความรู้ ความรอบรู้ด้านต่าง ๆ มีสุนทรียะ รักษ์และประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาไทย มีทักษะชีวิต เพื่อสร้างงานหรือสัมมาอาชีพบนพื้นฐานของความพอเพียงความมั่นคงในชีวิต และคุณภาพชีวิตที่ดีต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม 2) ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และ 3) พลเมืองที่เข้มแข็ง เป็นไปตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตร ฐานการเรียนรู้ที่กำหนด จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี อีกทั้งหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนคีรีราษฎร์พัฒนาที่สอดคล้องกัน โดยเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก 8 ประการ คือ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2)ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย และ 8) มีจิตสาธารณะ

โรงเรียนวัดท่าม่วงเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 เปิดสอนนักเรียนระดับชั้นอนุบาล 1 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีบทบาทสำคัญในการให้การศึกษามีเป้าหมายที่จะพัฒนาระบบการเรียนการสอน โดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ มุ่งจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนทุกคนมีคุณภาพ สิ่งสำคัญในการพัฒนาให้ผู้เรียนทุกคนมีคุณภาพ มีจิตใจที่ดี มีความประพฤติดี ทำความดี และทำจิตใจให้ผ่องใส่ มีวินัย มีสติ รู้กตัญญู มีเมตตา กรุณา รู้จักการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความขยันและอดทน ซื่อสัตย์ รู้จักประหยัด ไม่เห็นแก่ตัว ข้อมูลจากครูผู้สอนและครูประจำชั้นของโรงเรียนวัดท่าม่วง พบว่านักเรียนยังมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์บางประการได้แก่ 1) พฤติกรรมขาดวินัยเช่นมาสายเรียนแต่งกายไม่ถูกระเบียบ 2) พฤติกรรมขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยเช่นไม่มีสัมมาคารวะพูดคำหยาบ 3) พฤติกรรมขาดความรับผิดชอบเช่นไม่ตั้งใจเรียนลอก

การบ้าน ไม่ไม่ส่งการบ้าน ไม่ปิดน้ำ - ไฟหลังใช้ ไม่รักษาความสะอาดในโรงเรียน ขาดจิตสำนึกสาธารณะ 4) พฤติกรรมขาดความซื่อสัตย์สุจริต เช่น ลักขโมย โทษโกหก ทุจริตการสอบ เก็บของได้ไม่ส่งคืนและ 5) พฤติกรรมเสี่ยงก้าวร้าว เช่นสูบบุหรี่ ทะเลาะวิวาท ติดเกม ทำลายทรัพย์สินของส่วนรวม ข่มขู่รังแกเพื่อน เป็นต้น ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากตัวนักเรียนเอง และครอบครัว ผู้ประเมินพอสรุปได้ว่าพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงความถดถอยของคุณธรรม จริยธรรม ดังนั้นโรงเรียนวัดท่าม่วงได้เห็นความสำคัญของการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม จึงได้จัดทำโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งเน้นพัฒนาให้นักเรียนเป็นพลเมืองดี มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเป็นไทย เป็นที่พึ่งประสงค์ของโรงเรียน ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ ดังนั้นทางโรงเรียนวัดท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 จึงได้ทำโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง ภายใต้การดำเนินงานของครูและบุคลากรโรงเรียนวัดท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 1 ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงอย่างมีคุณภาพ

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้ประเมินจึงได้วางแผนดำเนินการและพัฒนาการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมนักเรียน โดยศึกษาค้นคว้า หลักการ แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูล และเลือกกำหนดรูปแบบการดำเนินงานพัฒนาเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมนักเรียน เพื่อมุ่งในการพัฒนาให้ นักเรียนเจริญงอกงามในทุก ๆ ด้านและได้ประยุกต์รูปแบบการประเมินแบบสคริฟเวน (Scriven Model) ซึ่งเป็นรูปแบบการ ประเมินที่เน้นการตัดสินคุณค่าของโครงการ ประกอบด้วย 1) การประเมินระหว่างดำเนินการ (Formative Evaluation) 2) การประเมินผลรวม (Summative Evaluation) 3) การประเมินเกณฑ์ภายใน (Intrinsic Evaluation) 4) การประเมินความคุ้มค่า (Payoff Evaluation) ในการดำเนินงานตามโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง โรงเรียนวัดท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การประเมินโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง โรงเรียนวัดท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อประเมินระหว่างดำเนินการของโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง โรงเรียนวัดท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

2. เพื่อประเมินผลรวมของการพัฒนาโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง โรงเรียนวัดท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

3.เพื่อประเมินเกณฑ์ภายในของโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง โรงเรียนวัดท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

4.เพื่อการประเมินความคุ้มค่าของโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง โรงเรียนวัดท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยได้ใช้แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง โดยแต่ละแนวคิด ทฤษฎี จะเป็นปัจจัยสนับสนุนนำไปสู่การตกผลึกข้อสรุปสร้างเป็น กรอบแนวคิดในการวิจัย โดยแบ่งแนวคิด ทฤษฎี ได้ดังนี้

1. แนวคิดการประเมินโครงการตามแบบของสคริฟเวน (Scriven’s Model) ได้กล่าวถึง การประเมินเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูล การตัดสินใจเลือกใช้เครื่องมือ เพื่อเก็บข้อมูลและการกำหนดเกณฑ์ประกอบในการประเมินเป้าหมายสำคัญของการประเมินคือการตัดสินคุณค่าให้กับกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องการจะประเมิน สคริฟเวน (Scriven) ได้จำแนกประเภทและบทบาทของการประเมินออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1. การประเมินระหว่างดำเนินการ (Formative Evaluation) 2. การประเมินผลรวม (Summative Evaluation) (เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2555 : 30-32)

2. แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรม กล่าวถึง ความหมายคุณธรรมไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่มีคุณค่า มีประโยชน์ เป็นความดีงามเป็นมโนธรรม เป็นเครื่องประคับประคองใจให้เกลียดความชั่ว กลัวบาปใฝ่ความดีเป็นเครื่องกระตุ้นผลักดันให้เกิดความรู้สึกผิดชอบเกิดจิตสำนึกที่ดี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

3. แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรม กล่าวถึง ความหมายไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง มาตรฐานหลักปฏิบัติที่ดีงามถูกต้องเหมาะสมกล่าวโดยสรุป คุณธรรมและจริยธรรมก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเอง คือ ทำให้ตนเอง มีชีวิตที่สงบ มีความเจริญรุ่งเรืองในชีวิตส่วนตัวและการงานอาชีพ มีความมั่นคงก้าวหน้า ได้รับการยกย่องจากบุคคลทั่วไป ครอบครัวอบอุ่น มีความสุข ฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคงประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติคือ สถาบันครอบครัวได้รับการยกย่อง สถาบันการศึกษา หรือสถาบันอื่น ๆ มีชื่อเสียง ทำให้บุคคลอื่นศรัทธาเลื่อมใส สถาบันหรือ

หน่วยงานที่ตนเองสังกัดมีความเจริญก้าวหน้าสังคมได้รับความสงบสุขและได้รับการพัฒนา สถาบันชาติศาสนา และพระมหากษัตริย์มีความมั่นคง ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติมีความมั่นคงถาวร เพราะทุกคนมีความรู้ความเข้าใจและเต็มใจยึดถือปฏิบัติตาม (ดรุณี โอวจริยาพิทักษ์และคณะ, 2557 : 23)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่ามีแนวคิดที่เห็นความสำคัญของการประเมินโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง มีรูปแบบการประเมินสครีฟเวน มีแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งในด้านส่วนตนและส่วนรวมเพราะหากคนในสังคมขาดซึ่งคุณธรรมจริยธรรมแล้ว จะส่งผลเสียหายแก่สังคม คุณธรรมมีความสำคัญต่อบุคคล ทำให้บุคคลมีศักดิ์ศรีที่ได้รับการยอมรับ ได้รับความสำเร็จและมีความปลอดภัยในการดำรงชีวิตในสังคม ทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข

วิธีดำเนินการวิจัย

การประเมินโครงการในครั้งนี้เป็นการประเมินโครงการโรงเรียนเด็กดีศรีท่าม่วง โรงเรียนวัดท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการประเมินโครงการครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนวัดท่าม่วง จำนวน 5 คน และนักเรียนโรงเรียนวัดท่าม่วง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ในปีการศึกษา 2567 จำนวน 36 คน รวมทั้งสิ้น 41 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินโครงการครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนวัดท่าม่วง จำนวน 5 คน และนักเรียนโรงเรียนวัดท่าม่วง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ในปีการศึกษา 2567 จำนวน 36 คน รวมทั้งสิ้น 41 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงโดยผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด

ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนวัดท่าม่วง จำนวน 3 คน รวมทั้งหมด 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วย เครื่องมือการให้ข้อมูลเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม และเครื่องมือการให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1.การสร้างแบบสอบถาม

1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม เพื่อประเมินให้ครอบคลุมตรงตามเนื้อหาของเรื่องที่จะทำการประเมิน

1.2 ศึกษาการประเมินรูปแบบของสคริฟเวน (Scriven Model) และกำหนดกรอบแนวความคิดโดยการศึกษาจากเอกสารในข้อ 1 แล้วนำมา วิเคราะห์สร้างเป็นกรอบแนวความคิดในการสร้างเครื่องมือฉบับร่างให้ครอบคลุมการประเมินโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง โรงเรียนวัดท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

1.3 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า มาวิเคราะห์ และสร้างเครื่องมือฉบับร่าง ให้ตรงกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาของการประเมิน

1.4 สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง โรงเรียนวัดท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

1.5 นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอประธานกรรมการที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระตรวจพิจารณา แล้วแก้ไขตามข้อเสนอแนะของประธานกรรมการที่ปรึกษาและที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ

1.6 นำแบบสอบถามทั้ง 4 ฉบับ เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม ความเหมาะสมด้านภาษาและความชัดเจนของข้อคำถาม

1.7 หาค่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็นค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อที่ต้องการประเมิน IOC (Index of Item-Objective Congruence) โดยคัดเลือกข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะก่อนที่จะนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

1.8 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนอประธานกรรมการที่ปรึกษาและที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระตรวจพิจารณาอีกครั้ง

1.9 จัดทำแบบสอบถามฉบับจริงที่ปรับปรุงแก้ไข้เรียบร้อยแล้ว ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2. การสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง โรงเรียนวัดท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

เครื่องมือที่ใช้วิจัยในขั้นตอนนี้ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ผู้วิจัยศึกษาหลักการวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview)

2.2 กำหนดกรอบในการสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก

2.3 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาร่างเป็นแนวทางการดำเนินงานโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง

2.4 ร่างแนวทางการพัฒนาโครงการโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง เสนอต่อประธานที่ปรึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาค้นคว้าอิสระ เพื่อขอรับความเห็นชอบและข้อเสนอแนะ

2.5 นำข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงและจัดทำเป็นแบบบันทึกเพื่อจัดการสัมภาษณ์เชิงลึกต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนที่ 1 แบบสอบถาม

1. ทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้ประเมินดำเนินการแจกแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ให้กับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามและให้ส่งแบบสอบถามคืนตามที่กำหนด

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมดตรวจความสมบูรณ์ครบถ้วนของข้อมูลภายในแบบสอบถามแต่ละฉบับจนได้ครบตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้

4. นำข้อมูลที่รวบรวมได้ไปวิเคราะห์ผล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้ประเมินเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) มีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้ประเมินขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชถึงผู้ทรง คุณวุฒิเพื่อขอเชิญสัมภาษณ์

2. ผู้วิจัยนำแบบบันทึกการสัมภาษณ์เรื่องแนวทางการพัฒนาโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง

โรงเรียนวัดท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ไปบันทึกการสัมภาษณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน เพื่อบันทึกข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิด้วยการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งบันทึกเสียง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถามทั้ง 4 ฉบับ ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยหาค่าความถี่และร้อยละ

2. ข้อมูลเกี่ยวกับด้านการประเมินระหว่างดำเนินการ (Formative Evaluation) ด้านการประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ด้านการประเมินเกณฑ์ภายใน (Intrinsic Evaluation) และด้านการประเมินความคุ้มค่า (Payoff Evaluation) ของโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และแปลความหมายของค่าเฉลี่ย (&) โดยใช้เกณฑ์ แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับการวิเคราะห์ข้อมูลในแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) ผู้ประเมินนำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง โรงเรียนวัดท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 มาวิเคราะห์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. นำเนื้อหาที่ได้บันทึกมาถอดความ ทั้งที่เป็นคำพูด อากัปกิริยาและท่าทีของผู้ให้สัมภาษณ์ในขณะทำการสัมภาษณ์

2. ตีความและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูล เพื่อนำมาสังเคราะห์และจัดกลุ่มข้อมูล ให้เป็นหมวดหมู่

3. นำข้อความของผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมาจัดเรียงให้เข้ากลุ่มเพื่อนำไปกำหนดเป็นปัจจัยในด้านต่าง ๆ ตามรูปแบบการประเมิน Scriven Model

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อนำไปใช้ในการแปลผล ผู้วิจัยใช้ค่าสถิติดังต่อไปนี้

1. ค่าเฉลี่ย (Mean)

2. ค่าร้อยละ (Percentage)

3. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

ผลการประเมินโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง โรงเรียนวัดท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 1 ใช้แบบสอบถามรูปแบบการประเมินของสคริฟเวน (Scriven Model) 4 ด้าน คือ ด้านการประเมินระหว่างดำเนินการ (Formative Evaluation) ด้านการประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ด้านการประเมินเกณฑ์ภายใน (Intrinsic Evaluation) และด้านการประเมินความคุ้มค่า (Payoff Evaluation) สรุปดังนี้

1) ผลการประเมินระหว่างดำเนินการของโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง โรงเรียนวัดท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 1 ตามความคิดเห็นของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการประเมินระหว่างดำเนินการของโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง โรงเรียนวัดท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ตามความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การวางแผนการดำเนินโครงการปัจจุบัน รองลงมา คือ การประเมินผลการดำเนินโครงการ ติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่องและกำหนดระยะเวลาและขั้นตอนการดำเนินงานที่เหมาะสมกับโครงการและด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การดำเนินกิจกรรมตามโครงการ ตามความคิดเห็นนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ นักเรียนเห็นความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมรองลงมา คือ นักเรียนเห็นด้วยกับการจัดโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง นักเรียนคิดว่าโครงการนี้ส่งผลดีต่อพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น การปรับปรุงและพัฒนาโครงการให้เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนเป็นสำคัญและด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การดำเนินโครงการที่หลากหลายและน่าสนใจ

2) ผลการประเมินผลรวมของโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง โรงเรียนวัดท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 1 ตามความคิดเห็นของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการประเมินด้านการประเมินผลรวมของโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง โรงเรียนวัดท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 1 ตามความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ผู้เรียนนำหลักคุณธรรม จริยธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน รองลงมา คือ ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับหลักคุณธรรม จริยธรรม ผู้เรียนนำแบบอย่างที่ดีในด้านคุณธรรมและจริยธรรมมาใช้กับตนเองและสังคมในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้เรียนนำหลักคุณธรรม จริยธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

3) ผลการประเมินเกณฑ์ภายในของโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง โรงเรียนวัดท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 1 ตามความคิดเห็นของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการประเมินด้านการประเมินเกณฑ์ภายในของโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง โรงเรียนวัดท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ตามความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่1-6 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การเป็นที่ยอมรับและแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่นและด้านที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ การมีทัศนคติเชิงบวกต่อคุณธรรม จริยธรรม

4) ผลการประเมินความคุ้มค่าของโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง โรงเรียนวัดท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 1 ตามความคิดเห็นของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการประเมินด้านการประเมินความคุ้มค่าโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง โรงเรียนวัดท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ตามความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ผลการวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นไปตามเป้าหมายของสถานศึกษาและด้านที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ การนำผลการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงเป็นไปตามเป้าหมายของสถานศึกษาและผลการวัดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนเป็นไปตามเป้าหมายของสถานศึกษา

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถนำมาอภิปรายผลการประเมินโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง โรงเรียนวัดท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ผู้ประเมินอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การประเมินระหว่างดำเนินการของโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง โดยความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.56, SD = 0.53) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การวางแผนการดำเนินโครงการ (= 4.66, SD = 0.51) รองลงมาคือการประเมินผลการดำเนินโครงการ (= 4.56, SD = 0.53) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือการดำเนินกิจกรรมตามโครงการ (= 4.53, SD = 0.54) ทั้งนี้เป็นเพราะ โครงการมีการเตรียมการอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดแนวทางชัดเจนตั้งแต่เริ่มต้น และผู้เกี่ยวข้องมีความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับเป้าหมายของโครงการ ส่งผลให้การดำเนินการอยู่ในทิศทางที่ถูกต้อง สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ ศิริวรรณ กันศิริ (2559) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการอบรมบ่มเพาะคุณธรรมในเด็กว่ามีผลต่อการพัฒนาจริยธรรมในระยะยาว โดยเฉพาะหากมีการวางแผนและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ย่อมทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม และยึดมั่นในความดีงามได้อย่างมั่นคง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการประเมินแบบสรุป (Summative Evaluation) ของโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง โดยความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.63, SD = 0.46) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ผู้เรียนนำหลักคุณธรรมจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (= 4.74, SD = 0.42) รองลงมาคือความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม (= 4.62, SD = 0.47) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือทัศนคติที่ดีต่อคุณธรรมจริยธรรม (= 4.54, SD = 0.49) ทั้งนี้เป็นเพราะโครงการสามารถปลูกฝังแนวคิดทางคุณธรรมได้ในระดับพฤติกรรม และผู้เรียนมีโอกาสได้ฝึกปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ พวงรัตน์ ชำนาญเลิศกิจ (2558) ที่พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นในหลายด้าน เช่น ความกตัญญู วินัย ซื่อสัตย์ ประหยัด และเมตตา ซึ่งเป็นผลจากการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมอย่างมีระบบและต่อเนื่อง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การประเมินเกณฑ์ภายใน (Intrinsic Evaluation) ของโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.60, SD = 0.48) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การเป็นที่ยอมรับและแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น (= 4.62, SD = 0.47) รองลงมาคือการมีทัศนคติเชิงบวกต่อคุณธรรมจริยธรรม (= 4.58, SD = 0.49) ทั้งนี้เป็นเพราะ โครงการไม่เพียงเน้นความรู้และพฤติกรรม แต่ยังเน้นปลูกฝังเจตคติและความภาคภูมิใจในการเป็น “คนดี” ทำให้ผู้เรียนซึมซับและสะท้อนออกมาในพฤติกรรมที่เห็นได้ชัด สอดคล้อง

กับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ ชฎาพร เสนเผือก (2560) ซึ่งพบว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนคุณธรรม ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะการมีแบบอย่างที่ดีในโรงเรียน และเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงทัศนคติและค่านิยมภายในตนเอง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า การประเมินด้านความคุ้มค่าของโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.63, SD = 0.51) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ผลการวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นไปตามเป้าหมายของสถานศึกษา (= 4.80, SD = 0.44) รองลงมาคือการนำผลการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริง (= 4.60, SD = 0.54) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผลการวัดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน (= 4.40, SD = 0.54) ทั้งนี้เป็นเพราะ โครงการสามารถส่งเสริมคุณลักษณะและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน แม้ว่าสมรรถนะบางด้านอาจยังพัฒนาไม่เต็มที่ แต่โดยรวมถือว่าคุ้มค่ากับทรัพยากรที่ใช้ไป สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ พระครูประโชติจันทวิมล (นาม จนทโชโต) (2555) ที่พบว่า การส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาสามารถยกระดับพฤติกรรมที่ดีของนักเรียนได้ในหลายมิติ ทั้งน้ำใจ วินัย ความขยัน และความซื่อสัตย์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะพื้นฐานของผู้มีคุณธรรมในสังคม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุป

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลการประเมินโครงการ “เด็กดีศรีท่าม่วง” เป็นโครงการที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพทั้งในด้านการวางแผน การดำเนินงาน การพัฒนานักเรียน และความคุ้มค่าในการดำเนินงาน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในตัวนักเรียนอย่างชัดเจน เหมาะสมที่จะส่งเสริมให้ดำเนินโครงการต่อเนื่อง และขยายผลสู่โรงเรียนอื่นในพื้นที่ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการประเมินข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการประเมินไปประยุกต์ใช้ต่อ ครูและผู้เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง โรงเรียนวัดท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 1 ดังนี้

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. โรงเรียนควรสนับสนุนให้ชุมชน ผู้ปกครองและหน่วยงานต่างๆเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง ของโรงเรียนวัดท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ให้มากยิ่งขึ้น

2. โรงเรียนควรจัดการด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมโครงการเด็กดีศรีท่าม่วง ของโรงเรียนวัดท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

3. ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนมีภาวะผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรมและเป็นแบบอย่างที่ดี

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1.ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลการดำเนินโครงการกับโรงเรียนอื่นที่ไม่มีการจัดกิจกรรมลักษณะเดียวกัน เพื่อประเมินความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางพฤติกรรม

2.ควรศึกษาผลกระทบในระยะยาวของโครงการต่อพฤติกรรมและคุณลักษณะของนักเรียน เพื่อให้เห็นถึงความยั่งยืนของผลการพัฒนา

3.ควรใช้วิธีการประเมินแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่ครอบคลุมมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ชฎาพร เสนเผือก. (2560). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนคุณธรรมกับพฤติกรรมและทัศนคติของนักเรียน. วารสารวิชาการการบริหารการศึกษา, 15(3), 70-85.

ดรุณี โอวจริยาพิทักษ์ และคณะ. (2557). การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระครูประโชติ จันทวิมล (นาม จนทโชโต). (2555). ผลของการส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาต่อพฤติกรรมนักเรียน. วารสารการศึกษาพระพุทธศาสนา, 8(2), 25-39.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก หน้า 1 (19 สิงหาคม 2542).

พวงรัตน์ ชำนาญเลิศกิจ. (2558). การส่งเสริมคุณธรรมในนักเรียนผ่านกิจกรรมอย่างมีระบบและต่อเนื่อง. วารสารวิชาการการศึกษา, 10(1), 30-42.

เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2555). การประเมินผลโครงการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศิริวรรณ กันศิริ. (2559). ความสำคัญของการอบรมบ่มเพาะคุณธรรมในเด็กที่มีผลต่อการพัฒนาจริยธรรมในระยะยาว. วารสารการศึกษาและพัฒนาชุมชน, 12(2), 45-58.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(2551).หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

_____. (2562). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). มาตรฐานการศึกษาของชาติ พุทธศักราช 2561. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2562). รายงานผลการวิจัยเรื่องการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนไทย. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

Scriven, M. (1991). Evaluation Thesaurus. (4th ed.). Newbury Park, CA: Sage.

รูปแบบการพัฒนากระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*

DEVELOPMENT MODEL OF MATHEMATICAL THINKING PROCESS FOR BACHELOR OF EDUCATION STUDENTS IN MATHEMATICS, SISAKET RAJABHAT UNIVERSITY

ประดิษฐ์ วงศ์สุวรรณ

Pradit Wongsuwan

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Sisaket Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: toko46@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 4 พฤษภาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 18 พฤษภาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 20 พฤษภาคม 2568

Received 4 May 2025; Revised 18 May 2025; Accepted 20 May 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาในการปลูกฝังกระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ และเพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมกระบวนการคิดดังกล่าวให้กับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยดำเนินการวิจัยใน 3 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ศึกษาสภาพและปัญหาโดยใช้แบบสอบถามกับนักศึกษาและคณาจารย์ จำนวน 334 คน (2) ศึกษาพฤติกรรมการคิดทางคณิตศาสตร์ผ่านกิจกรรมค่ายในสถานศึกษา 5 แห่ง โดยใช้แบบสังเกตเป็นเครื่องมือหลัก และ (3) พัฒนารูปแบบการส่งเสริมกระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ โดยอาศัยความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 16 คน การ

Citation:

* ประดิษฐ์ วงศ์สุวรรณ. (2568). รูปแบบการพัฒนากระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 275-291.

Pradit Wongsuwan. (2025). Development Model Of Mathematical Thinking Process For Bachelor Of Education Students In Mathematics, Sisaket Rajabhat University. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 275-291.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ สนทนากลุ่ม และการสังเกต

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพปัญหาการปลูกฝังกระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.29) โดยด้านที่มีคะแนนสูงสุดคือการเรียนรู้แบบร่วมมือ (ค่าเฉลี่ย 4.34) และต่ำสุดคือการเสริมแรง (ค่าเฉลี่ย 2.42)

2) จากการสังเกตพฤติกรรมในกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์ พบว่านักศึกษาสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้รับคำชื่นชมจากโรงเรียนเป้าหมาย แต่ยังขาดความตระหนักรู้ว่าตนเองกำลังใช้กระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ ส่งผลให้คณาจารย์ต้องเน้นการบรรยายความรู้เรื่องกระบวนการคิดมากขึ้นก่อนจัดการเรียนการสอน

3) รูปแบบการส่งเสริมกระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ที่พัฒนาขึ้น มีผู้เกี่ยวข้องหลัก ได้แก่ คณาจารย์ในสาขาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ และนักศึกษา โดยบทบาทของคณาจารย์แบ่งเป็น 3 ขั้น คือ ขั้นนำ (อธิบายกระบวนการคิด), ขั้นสอน (บูรณาการกระบวนการคิดกับเนื้อหา), และขั้นสรุป (ชี้ให้เห็นการประยุกต์ใช้กระบวนการคิด) ส่วนคณะครุศาสตร์สนับสนุนตามหลัก 4M ได้แก่ MAN (การพัฒนาบุคลากร), MONEY (งบประมาณ), MATERIAL (อุปกรณ์การเรียนรู้), และ MANAGEMENT (การบริหารจัดการ) นักศึกษาจะได้รับการฝึกฝนกระบวนการคิดผ่านกิจกรรมค่ายฯ โดยต้องมีความเข้าใจขั้นตอนของกระบวนการคิดที่ใช้จริงในการจัดกิจกรรม ซึ่งจะได้รับคำอธิบายจากคณาจารย์ก่อนลงมือปฏิบัติจริง

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา, กระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์, นักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต, สาขาคณิตศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, การจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์

Abstract

This research aimed to study the current conditions and problems in fostering mathematical thinking processes, as well as to develop a model for promoting such thinking among students enrolled in the Bachelor of Education Program in Mathematics at Sisaket Rajabhat University. The research was conducted in three phases: (1) examining the current conditions and problems

through questionnaires administered to 334 students and instructors, (2) observing mathematical thinking behaviors through mathematics camp activities conducted in five schools, using observation forms as the primary instrument, and (3) developing a model to promote mathematical thinking processes based on input from 16 experts. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics including percentage, mean, and standard deviation, while qualitative data were analyzed through content analysis from interviews, focus group discussions, and observations.

The research findings were as follows:

1. The overall level of problems in fostering mathematical thinking was moderate (mean = 3.29). The highest-rated aspect was cooperative learning (mean = 4.34), while the lowest was reinforcement (mean = 2.42).

2. From observations during mathematics camp activities, it was found that students implemented the activities effectively and received positive feedback from the participating schools. However, students lacked awareness that they were applying mathematical thinking processes, indicating a need for instructors to emphasize conceptual explanations prior to instructional activities.

3. The developed model for promoting mathematical thinking involved three main stakeholders: mathematics instructors, the Faculty of Education, and the students. The instructors' roles were divided into three stages: the introduction stage (explaining the thinking process), the instructional stage (integrating the process into content), and the conclusion stage (highlighting applications of the thinking process). The Faculty of Education provided support based on the 4M principles: Man (personnel development), Money (budget), Material (learning materials), and Management (administrative support). Students were trained in mathematical thinking through camp activities and were required to understand the actual thinking steps used in activity design, which were explained by instructors before practical implementation.

Keywords: Development Model, Mathematical Thinking Process, Bachelor of Education Students, Mathematics Program, Rajabhat Sisaket University, Mathematics Camp Activities

บทนำ

การจัดการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2566–2580 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทุนมนุษย์ของประเทศให้มีคุณภาพ มีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถปรับตัวได้ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ วิชาคณิตศาสตร์ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ ช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลและสามารถเชื่อมโยงความรู้เพื่อแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562) กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และพัฒนาผู้เรียนให้สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และมีทักษะในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ดังนั้นกระบวนการจัดการเรียนการสอนจึงต้องมุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์ที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิด โดยเฉพาะในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ซึ่งมีเป้าหมายในการผลิตครูมืออาชีพที่มีความรู้ความสามารถทั้งด้านเนื้อหาและวิธีการสอน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่นักศึกษาครูจะต้องมีทักษะด้านกระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ เพื่อสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้และทักษะเหล่านี้ไปสู่ผู้เรียนในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาภาคสนามและการจัดกิจกรรมในรายวิชา รวมถึงการจัดค่ายคณิตศาสตร์ในสถานศึกษาหลายแห่ง พบว่า นักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต สาขาคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ แม้สามารถดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับคณิตศาสตร์ได้อย่างดีเยี่ยม และได้รับคำชื่นชมจากผู้บริหารและครูในโรงเรียน แต่กลับขาดความตระหนักรู้ ว่าตนเองกำลังใช้กระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ในห้องเรียนยังขาดความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดทางทฤษฎีกับการปฏิบัติจริง

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมให้นักศึกษาครูมีความเข้าใจ และสามารถใช้กระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ได้อย่างตระหนักรู้ โดยการบูรณาการแนวคิด ทฤษฎีทางการสอน และการฝึกประสบการณ์จริง เพื่อยกระดับคุณภาพของนักศึกษาครูให้สามารถเป็นครูมืออาชีพที่ตอบโจทย์ความต้องการของสังคมในปัจจุบันและอนาคตได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการปลูกฝังกระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ รวมถึงพฤติกรรมการใช้กระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยผ่านกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์และค่ายวิชาการ
2. เพื่อพัฒนาและร่างรูปแบบการพัฒนากระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์สำหรับนักศึกษาหลักสูตร ครุศาสตรบัณฑิต สาขาคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยผ่านกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์และค่ายวิชาการ
3. เพื่อทดลองใช้ ตรวจสอบ และปรับปรุงให้ได้รูปแบบการพัฒนากระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้จริง โดยผ่านกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์และค่ายวิชาการ

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีกระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ เช่น แนวคิดของ Polya (1957) ที่เสนอขั้นตอนการแก้ปัญหาเชิงคณิตศาสตร์ 4 ขั้น ได้แก่ เข้าใจปัญหา วางแผน แก้ปัญหา และตรวจสอบคำตอบ รวมถึงการต่อยอดจาก Krulik & Rudnick (1996) ที่แบ่งการคิดเป็นเชิงอนุมาน อุปนัย คิดสร้างสรรค์ และคิดวิพากษ์

ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวสร้างองค์ความรู้ (Constructivism) จากแนวคิดของ Piaget และ Vygotsky ซึ่งเน้นให้นักเรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านประสบการณ์จริง และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เช่น การทำกิจกรรมกลุ่มหรือค่ายการเรียนรู้

ทฤษฎี 4M เพื่อการจัดการศึกษา ได้แก่ Man, Money, Material, Management ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของคณะครุศาสตร์ที่ต้องมีการสนับสนุนทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และระบบการบริหารจัดการ

2. งานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้อง

อัญชลี มุกดารา (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ของนักศึกษาครู พบว่า การจัดกิจกรรมแบบโครงงานช่วยส่งเสริมกระบวนการคิดได้อย่างมีนัยสำคัญ

สมพร อ่อนสำอางค์ (2562) ได้วิจัยเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาในระดับอุดมศึกษา พบว่านักศึกษาเกิดความเข้าใจเนื้อหาคณิตศาสตร์ลึกซึ้งขึ้น และมีพฤติกรรมการคิดที่เป็นระบบมากขึ้น

นิภา แสงอุดม (2564) ได้ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD ที่ส่งผลต่อการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์ของนักศึกษาครู พบว่าเทคนิคดังกล่าวช่วยพัฒนาทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและกระบวนการคิดอย่างชัดเจน

3. งานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

Schoenfeld, A. H. (1985) ได้ผลิตผลงานเรื่อง Mathematical Problem Solving อธิบายถึงการคิดทางคณิตศาสตร์ว่าไม่ใช่เพียงการคิดตามขั้นตอน แต่รวมถึงการวางแผน ควบคุมตนเอง และไตร่ตรอง (metacognition)

NCTM (National Council of Teachers of Mathematics) ได้ส่งเสริมให้ครูสอนคณิตศาสตร์โดยมุ่งเน้น “กระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์” (Mathematical Thinking Process) เป็นหัวใจหลักของการสอนในศตวรรษที่ 21 การศึกษาครั้งนี้ได้นำแนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญมาประกอบ ได้แก่

- แนวคิดกระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ของ Polya (1957) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การเข้าใจปัญหา วางแผน ดำเนินการ และตรวจสอบ

- ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ของ Piaget และ Vygotsky ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์และปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

- แนวคิด 4M ได้แก่ Man, Money, Material, Management ซึ่งเป็นหลักในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ พบว่าการจัดกิจกรรม เช่น ค่ายคณิตศาสตร์หรือโครงงาน มีผลต่อการพัฒนาทักษะการคิดของนักศึกษาครู และส่งเสริมให้เกิดความมั่นใจและทัศนคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์

ในส่วนของงานวิจัยต่างประเทศ เช่น Schoenfeld (1985) และ NCTM (2000) ได้เสนอว่าการคิดทางคณิตศาสตร์ควรรวมถึงการวางแผน การประเมินตนเอง และการมีความสามารถในการจัดการกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาครูคณิตศาสตร์ในอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และพัฒนารูปแบบการพัฒนากระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยมีขั้นตอน 5 ขั้น ได้แก่ 1) ศึกษาสภาพและปัญหา 2) ศึกษาพฤติกรรมกระบวนการคิด 3) ร่างรูปแบบการพัฒนา 4) ตรวจสอบรูปแบบ และ5) สรุปรูปแบบที่สมบูรณ์

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาและคณาจารย์ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

กลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 3 ชุด ตามลักษณะของการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย 1) นักศึกษาและคณาจารย์ จำนวน 334 คน 2) ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู และนักเรียน จากโรงเรียน 5 แห่ง และ3) ผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหาร และนักศึกษา จำนวน 16 คน สำหรับการตรวจสอบและพัฒนารูปแบบ

3. วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

ใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกกลุ่มที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ทั้งในระดับอุดมศึกษาและระดับโรงเรียน รวมถึงผู้ที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในการพัฒนาทักษะทางคณิตศาสตร์

4. การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย 1) แบบสอบถามสภาพและปัญหา 2) แบบสังเกตพฤติกรรม 3) แบบสัมภาษณ์และ5) แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนา

เครื่องมือทั้งหมดผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการรวบรวมข้อมูลโดย

- แจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์นักศึกษาและคณาจารย์
- สังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาระหว่างการจัดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์
- ประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินและให้ข้อเสนอแนะต่อรูปแบบที่พัฒนา

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

- ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์ประเด็นจากคำสัมภาษณ์และข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ผลการวิจัย

1. จากการศึกษาสภาพปัญหาการปลูกฝังกระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ใน 6 ด้าน พบว่า

1.1 ด้านการออกแบบกิจกรรม อยู่ในระดับ น้อย (เฉลี่ย 2.44) โดยนักศึกษามีความสามารถในการประเมินผลและนิยามปัญหาในระดับปานกลาง แต่ยังขาดทักษะในการพิจารณาข้อมูลเบื้องต้น

1.2 ด้านการเสริมแรง อยู่ในระดับ น้อย (เฉลี่ย 2.42) โดยเฉพาะการใช้การเสริมแรงเชิงบวกและการจัดกิจกรรมตามลำดับความยาก

1.3 ด้านกระบวนการคิดทางสติปัญญา อยู่ในระดับ ปานกลาง (เฉลี่ย 3.36) โดยนักศึกษามีความสามารถในการรู้ผลของการกระทำมากที่สุด

1.4 ด้านการเรียนรู้แบบร่วมมือ อยู่ในระดับ มาก (เฉลี่ย 4.34) นักศึกษามีทักษะการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 ด้านการประเมินค่า อยู่ในระดับ ปานกลาง (เฉลี่ย 3.43) โดยนักศึกษาตระหนักถึงความโปร่งใสของกระบวนการ ECD มากที่สุด

1.6 ด้านการเรียนรู้ อยู่ในระดับ มาก (เฉลี่ย 3.73) โดยมีการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้และสังเคราะห์ความรู้ได้ดี

โดยสรุป นักศึกษามีระดับกระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์โดยรวมในระดับ ปานกลาง (เฉลี่ย 3.29) โดย จุดแข็ง คือการเรียนรู้แบบร่วมมือ และการเรียนรู้ ส่วนจุดอ่อน อยู่ที่การเสริมแรงและการออกแบบกิจกรรม และ

2. การศึกษาพฤติกรรมกระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ ผ่านกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์และค่ายวิชาการ พบว่าพฤติกรรมการใช้กระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ใน 5 ขั้นตอน

2.1 ขั้นระลึกได้ (Recall) นักศึกษาสามารถจดจำและนำความรู้มาใช้ได้โดยอัตโนมัติ แต่ไม่รู้ตัวว่ากำลังใช้กระบวนการคิด

2.2 ขั้นการคิดขั้นพื้นฐาน นำความรู้พื้นฐานมาใช้ในกิจกรรม เช่น การละลายพฤติกรรม

2.3 ขั้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ นักศึกษาสามารถประเมินสถานการณ์ และจัดการบทบาทหน้าที่ได้อย่างลงตัว

2.4 ขั้นการคิดสร้างสรรค์ นักศึกษานำความรู้หลากหลายมาสร้างนวัตกรรมใหม่ในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

2.5 ขั้นการสะท้อน แม้จะใช้กระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์อยู่เสมอ แต่ไม่สามารถระบุได้ว่าตนเองใช้วิธีคิดนั้นอยู่ ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาในการตระหนักรู้

2.6 ข้อค้นพบเพิ่มเติม แม้นักศึกษาจะมีทักษะการคิดดี แต่ขาดการตระหนักรู้ว่ากำลังใช้กระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการคิดโดยเฉพาะ

3. การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมกระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยผ่านกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์และค่ายวิชาการ

จากการวิจัยที่ศึกษา ได้แก่ การศึกษาสภาพปัญหา และพฤติกรรมการคิดผ่านกิจกรรมค่าย และการออกแบบรูปแบบการพัฒนา ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และพัฒนารูปแบบการพัฒนา

กระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ที่เหมาะสมกับบริบทของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต สาขาคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ดังนี้

1. หลักการของรูปแบบการพัฒนานี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Constructivism) และกระบวนการคิดขั้นสูง (Higher-order thinking skills: HOTs) ซึ่งเน้นให้นักศึกษา สร้างความรู้ด้วยตนเอง พัฒนาเมตาค็อกนิชัน (การตระหนักรู้ในกระบวนการคิดของตนเอง) และประยุกต์ใช้กระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ในสถานการณ์จริง

2. องค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก คือ

2.1 กระบวนการจัดการเรียนรู้ของคณาจารย์ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน

ขั้นนำ (Initiation) คือ 1) อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ 2) กระตุ้นให้นักศึกษาตระหนักรู้ว่ากำลังใช้กระบวนการคิด และ 3) ยกตัวอย่างสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริงเพื่อเชื่อมโยงกับการคิดทางคณิตศาสตร์

ขั้นสอน (Instruction) คือ 1) ออกแบบกิจกรรมที่เน้นการใช้กระบวนการคิดในบริบทจริง 2) จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative learning) และ 3) แทรกการประเมินระหว่างเรียน เพื่อสะท้อนการคิดของนักศึกษาเป็นระยะ

ขั้นสรุป (Reflection) คือ 1) ให้นักศึกษาสะท้อนกระบวนการคิดของตนเอง 2) แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่ม เพื่อเรียนรู้จากกันและกัน และ 3) สรุปแนวทางหรือกลยุทธ์ที่ใช้ในการคิดและการแก้ปัญหา

2.2 ระบบสนับสนุนโดยคณะครุศาสตร์ (หลัก 4M) ประกอบด้วย 1) Man พัฒนาคณาจารย์ให้มีทักษะในการส่งเสริมการคิดทางคณิตศาสตร์ 2) Material จัดเตรียมสื่อนวัตกรรม และเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้แบบใช้กระบวนการคิด 3) Management วางแผนการสอนที่มีเป้าหมายชัดเจนในการพัฒนาทักษะคิดเชิงคณิตศาสตร์ และ4) Measurement ออกแบบเครื่องมือวัดที่สะท้อนการใช้กระบวนการคิด ทั้งด้านพฤติกรรม ผลลัพธ์ และความตระหนักรู้

3. ลักษณะเด่นของรูปแบบ คือ 1) เน้นการ มีส่วนร่วมของนักศึกษา ผ่านกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง 2) ส่งเสริมการ ตระหนักรู้ในกระบวนการคิด (Metacognitive awareness) 3) ผสมผสานการเรียนรู้ในและนอกห้องเรียน (เช่น ค่ายคณิตศาสตร์) และ 4) มีการติดตามและประเมินผลต่อเนื่อง ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

4. ประโยชน์ของรูปแบบ คือ 1) ช่วยให้นักศึกษามีความเข้าใจและสามารถใช้กระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ได้จริง 2) ส่งผลต่อความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียน

การสอนคณิตศาสตร์ในอนาคต และ3) พัฒนาศักยภาพของคณาจารย์ในการบูรณาการกระบวนการคิดกับรายวิชา

เมื่อนำรูปแบบฯนี้ มาทดลองใช้จริงกับนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต สาขาคณิตศาสตร์ เพื่อตรวจสอบแขะประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนากระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ โดยผ่านกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์และค่ายวิชาการว่าเหมาะสมหรือไม่ หากไม่เหมาะสม ก็จะนำปรับปรุงรูปแบบฯให้เหมาะสมยิ่งขึ้นตามต่อไป

ตารางที่ 1 วิธีดำเนินการทดลองและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนากระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ที่ได้ออกแบบไว้ และนำไปใช้จริงกับนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต สาขาคณิตศาสตร์ โดยอาศัยกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์และค่ายวิชาการ

ขั้นตอน	รายละเอียด
1. ดำเนินกิจกรรมค่าย	จัดค่ายคณิตศาสตร์และค่ายวิชาการตามแผนที่ออกแบบไว้
2. สังเกตพฤติกรรม	สังเกตการมีส่วนร่วม ความคิดสร้างสรรค์ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการใช้กระบวนการคิด
3. เก็บรวบรวมข้อมูล	ผ่านแบบบันทึกการสังเกต แบบสัมภาษณ์ และผลงานกิจกรรมของนักศึกษา
4. วิเคราะห์ข้อมูล	ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสังเคราะห์เชิงคุณภาพ
5. ปรับปรุงรูปแบบ	รับข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์พี่เลี้ยง และนักศึกษา เพื่อปรับรูปแบบให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

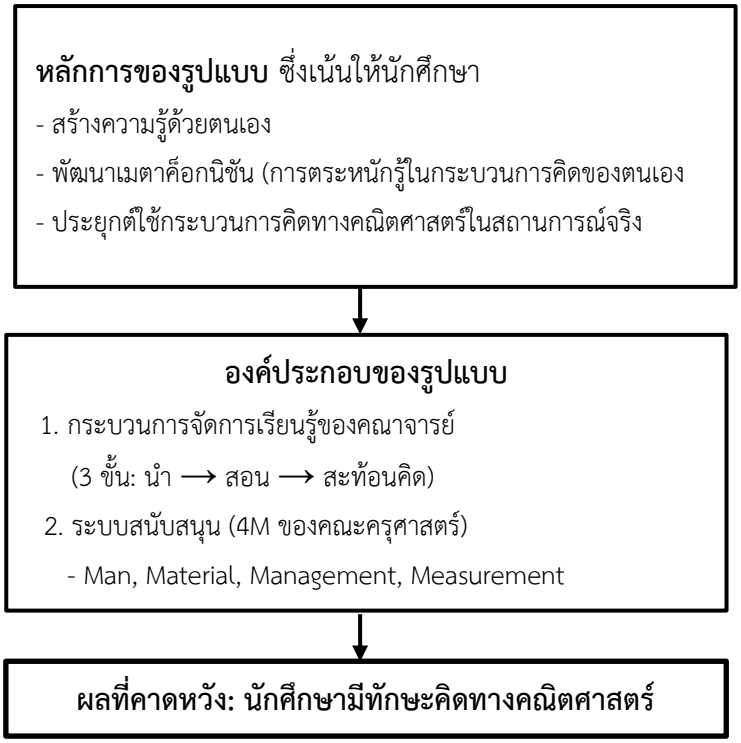
ผลลัพธ์ที่ได้

1. นักศึกษามีพัฒนาการด้านกระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ อย่างเห็นได้ชัด

2. กิจกรรมค่ายส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และเป็นการสร้างประสบการณ์ตรงที่มีความหมาย

3. รูปแบบได้รับข้อเสนอแนะให้สามารถนำไปปรับใช้ได้จริง ในชั้นเรียนวิชาเอกคณิตศาสตร์และการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

รูปแบบการพัฒนากระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้จริง โดยผ่านกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์และค่ายวิชาการ คือ

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนากระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้จริง โดยผ่านกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์และค่ายวิชาการ

อภิปรายผล

ประเด็นที่ 1 พบว่าสภาพปัญหาในการปลูกฝังกระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์อยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่นักศึกษาทำได้ดีคือ “การเรียนรู้แบบร่วมมือ” ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Vygotsky (1978) ที่เน้นบทบาทของการเรียนรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์และการทำงานร่วมกับผู้อื่นในการพัฒนาความคิดระดับสูง การที่นักศึกษามีคะแนนสูงในด้านนี้แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มหรือกิจกรรมร่วมกันสามารถส่งเสริมกระบวนการคิดได้อย่างเป็นรูปธรรม ในทางกลับกัน ด้านที่ได้คะแนนต่ำสุดคือ “การเสริมแรง” แสดงให้เห็นว่ายังขาดกลไกในการให้แรงจูงใจหรือการสะท้อนผลในเชิงบวกเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการคิด ซึ่งเป็นสิ่งที่

จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในระยะยาว ตามแนวคิดของ Skinner (1953) ที่เน้นบทบาทของการเสริมแรงในการปรับพฤติกรรม

ประเด็นที่ 2 ผลจากการสังเกตพฤติกรรมในกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์พบว่านักศึกษาสามารถออกแบบและดำเนินกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพจนได้รับคำชื่นชมจากสถานศึกษาเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม นักศึกษายังขาดความตระหนักรู้ว่าตนเองได้นำกระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์มาใช้ในการดำเนินงาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทักษะเชิงกระบวนการของนักศึกษาถูกพัฒนาแล้วในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่ได้รับการเชื่อมโยงกับความรู้ทางทฤษฎีอย่างเป็นระบบ สะท้อนถึงความจำเป็นที่คณาจารย์ควรจัดการเรียนการสอนที่เน้นการ “อธิบายและตระหนักรู้” ก่อนการฝึกปฏิบัติจริง เพื่อให้นักศึกษาเชื่อมโยงประสบการณ์กับแนวคิดได้อย่างลึกซึ้ง ตรงกับแนวคิดของ Kolb (1984) ที่เสนอว่าการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์และการสะท้อนคิด

ประเด็นที่ 3 การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมกระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ได้ออกแบบโครงสร้างที่ชัดเจน มีผู้เกี่ยวข้องหลัก 3 กลุ่ม ได้แก่ คณาจารย์ คณะครุศาสตร์ และนักศึกษา โดยบทบาทของคณาจารย์แบ่งเป็น 3 ขั้น คือ ขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ตามขั้นตอน (scaffolding) ของ Bruner (1978) ที่เน้นการวางโครงสร้างการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาแนวคิดได้ทีละขั้น ในขณะที่การสนับสนุนจากคณะครุศาสตร์ตามแนวคิด 4M คือ MAN, MONEY, MATERIAL และ MANAGEMENT เป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่ช่วยให้การจัดการเรียนรู้เกิดขึ้นได้จริงในเชิงระบบ นอกจากนี้ การที่นักศึกษาได้ฝึกฝนกระบวนการคิดผ่านกิจกรรมค่ายที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง ช่วยให้เกิดทักษะเชิงปฏิบัติและการประยุกต์ใช้ ซึ่งตรงกับแนวคิด Constructivism ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำและบริบทที่แท้จริง

โดยสรุป ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า แม้นักศึกษาจะมีทักษะในการใช้กระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ในการปฏิบัติงานจริง แต่ยังต้องการการส่งเสริมในด้านความรู้ ความเข้าใจ และการตระหนักรู้ที่ชัดเจนมากขึ้น เพื่อให้สามารถนำทักษะดังกล่าวไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในฐานะครูในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ ชื่อโมเดล: 3P-MC (Three-Phase Model for Mathematical Thinking Competency) โครงสร้างโมเดลประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก (3P)

1. Preparation (การเตรียมความพร้อม)

วัตถุประสงค์: สร้างแรงจูงใจ เตรียมความรู้พื้นฐาน และกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ กิจกรรม: การกระตุ้นความคิดด้วยปัญหาเชิงคณิตศาสตร์ การตั้งคำถามเชิงวิเคราะห์ และการอภิปรายร่วมกันก่อนเข้าค่าย

2. Process-based learning (กระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ)

วัตถุประสงค์: พัฒนากระบวนการคิดผ่านการลงมือทำจริง และเรียนรู้ร่วมกัน กิจกรรมหลักในค่ายคณิตศาสตร์และค่ายวิชาการ: การเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จำลอง การทำโครงงานคณิตศาสตร์ การใช้เกมหรือกิจกรรมกลุ่มเพื่อกระตุ้นการคิด และการจัดเวิร์กช็อปเชิงทักษะ (Skill-based workshops)

3. Post-Reflection (การสะท้อนและประเมินผล)

วัตถุประสงค์: สรุปบทเรียน วิเคราะห์ตนเอง และประเมินพัฒนาการทางความคิด กิจกรรม: การเขียนบันทึกสะท้อนคิด (Reflection Log) การอภิปรายและให้ข้อเสนอแนะระหว่างเพื่อน และการนำเสนอผลการเรียนรู้แบบกลุ่ม

คำอธิบายเสริมของโมเดล

1. โมเดลนี้พัฒนาขึ้นจากหลักการของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) และแนวคิดการพัฒนาทักษะการคิดระดับสูง (Higher-order Thinking Skills)

2. มีลักษณะเป็น วงจรพัฒนาแบบยืดหยุ่น ที่สามารถปรับใช้ได้ตามบริบทของผู้เรียน

3. เน้นการ “ลงมือทำ”, “การสะท้อนคิด”, และ “การประยุกต์ใช้” (ใช้กิจกรรมค่ายเป็นพื้นที่ทดลองความคิด ฝึกฝน และท้าทายทักษะนักศึกษาในสภาพแวดล้อมที่ไม่ใช่ห้องเรียน)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อพัฒนา ตรวจสอบ และปรับปรุงรูปแบบการพัฒนากระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยใช้กิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์และค่ายวิชาการเป็นเครื่องมือหลักในกระบวนการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นส่งผลให้นักศึกษามีการพัฒนา

กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงระบบ และการคิดแก้ปัญหาเชิงคณิตศาสตร์ ทั้งยังช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์และเกิดความเชื่อมั่นในการเรียนการสอนในวิชาชีพครู

รูปแบบการพัฒนาที่ได้จากการวิจัยสามารถสังเคราะห์ออกมาในลักษณะของ “โมเดล 3P” ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) Preparation คือการเตรียมความพร้อมทั้งด้านความรู้พื้นฐานและทัศนคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์ (2) Process-based Learning คือการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมค่ายที่ออกแบบให้ผู้เรียนได้ลงมือคิด แก้ปัญหา ทำงานร่วมกัน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ (3) Post-Reflection คือการสะท้อนคิด และประเมินตนเองจากประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผ่านมา ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมการคิดเชิงลึกอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

จากผลการวิจัย จึงมีข้อเสนอแนะในหลายระดับ โดยสำหรับผู้สอนควรนำรูปแบบนี้ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบนอกห้องเรียนหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ฝึกกระบวนการคิดในบริบทจริงที่หลากหลาย สำหรับสถาบันการศึกษาควรส่งเสริมการจัดค่ายวิชาการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาครูในระยะยาว ขณะเดียวกันผู้พัฒนาหลักสูตรควรพิจารณาบูรณาการแนวคิดจากรูปแบบนี้ลงในแผนการเรียนรู้หรือแผนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพอย่างเป็นองค์รวม

สำหรับแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังนักศึกษาครูจากสถาบันอื่น ๆ เพื่อศึกษาความเหมาะสมและประสิทธิผลของรูปแบบในบริบทที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ ควรศึกษาผลในระยะยาวของการใช้โมเดลนี้ต่อการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครู รวมทั้งพัฒนาเครื่องมือหรือระบบติดตามผลที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลหรือแพลตฟอร์มการเรียนรู้ร่วมด้วย เพื่อให้การประเมินผลการพัฒนากระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์มีความครอบคลุมและแม่นยำยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป ผลการวิจัยครั้งนี้นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบของโมเดลการพัฒนากระบวนการคิดที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีแนวทางชัดเจนในการต่อยอดงานวิจัยเพื่อการพัฒนาการศึกษาวิชาคณิตศาสตร์ในระดับอุดมศึกษาอย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2566–2580. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562). เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก ราชกิจจานุเบกษา หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

นิภา แสงอุดม. (2564). ผลของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD ที่มีต่อการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์ของนักศึกษาครู. วารสารวิชาการครุศาสตร์, 19(2), 45–60.

ปัญญา ถนอมรอด. (2560). การพัฒนาทักษะกระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ของนักศึกษาครูโดยใช้กิจกรรมโครงงาน. วารสารครุศาสตร์ศึกษา, 25(3), 121–135.

สมพร อ่อนสำอางค์. (2562). การใช้กิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาในระดับอุดมศึกษา. วารสารการเรียนรู้และการสอน, 17(1), 73–89.

Bruner, J. S. (1978). The role of dialogue in language acquisition. In A. Sinclair, R. J. Jarvelle, & W. J. M. Levelt (Eds.), The child's conception of language (pp. 241–256). Springer.

Kolb, D. A. (1984). Experiential learning: Experience as the source of learning and development. Prentice-Hall.

Krulik, S., & Rudnick, J. A. (1996). The new sourcebook for teaching reasoning and problem solving in elementary schools. Allyn and Bacon.

National Council of Teachers of Mathematics. (2000). Principles and standards for school mathematics. NCTM.

Piaget, J. (1973). To understand is to invent: The future of education. Grossman.

Polya, G. (1957). How to solve it: A new aspect of mathematical method (2nd ed.). Princeton University Press.

Schoenfeld, A. H. (1985). Mathematical problem solving. Academic Press.

Skinner, B. F. (1953). Science and human behavior. Macmillan.

Vygotsky, L. S. (1978). Mind in society: The development of higher psychological processes. Harvard University Press.

การพัฒนากิจกรรมตามแนวคิดสตอรีไลน์ เพื่อส่งเสริมการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม: ภาษาญี่ปุ่น*

THE DEVELOPMENT OF ACTIVITIES BASED ON THE STORYLINE APPROACH TO PROMOTE INTERCULTURAL COMMUNICATION: JAPANESE LANGUAGE

นิคม กงนะ[1], อุดมลักษม์ กูลศรีโรจน์[2] และ ศิริรัตน์ ศรีสอาด[3]

Nikhom Kongna[1], Udomluk Koolsriroj[2] and Sirirat Srisa-ard[3]

[1-3]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

[1-3]Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand

Corresponding Author's Email: nikhom.ko@ku.th

วันที่รับบทความ : 7 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 12 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 14 กรกฎาคม 2568

Received 7 July 2025; Revised 12 July 2025; Accepted 14 July 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่นโดยใช้แนวคิดสตอรีไลน์ 2) เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่นโดยใช้แนวคิดสตอรีไลน์ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนภาษาญี่ปุ่น โรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์ จังหวัดตราด จำนวน 12 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 4 แผน 2) แบบบันทึกการเรียนรู้และแบบประเมินความสามารถทางภาษาและความสามารถทาง

Citation:

* นิคม กงนะ, อุดมลักษม์ กูลศรีโรจน์ และ ศิริรัตน์ ศรีสอาด. (2568). การพัฒนากิจกรรมตามแนวคิดสตอรีไลน์เพื่อส่งเสริมการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม: ภาษาญี่ปุ่น. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 292-306.

Nikhom Kongna, Udomluk Koolsriroj and Sirirat Srisa-ard. (2025). The Development Of Activities Based On The Storyline Approach To Promote Intercultural Communication: Japanese Language. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 292-306.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

วัฒนธรรม 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ทุกแผนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$= 4.82, S.D.= 0.38) 2) ผลการใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า มีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ประเมินผลสัมฤทธิ์หลังเรียนเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 50 และมีผลการประเมินความสามารถทางภาษาและความสามารทางวัฒนธรรมในระดับดีขึ้นไป จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$= 4.57, S.D.= 0.67)

คำสำคัญ: ภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่น, สตอรีไลน์, การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

Abstract

This research aimed to: 1) develop Japanese language and culture learning activities based on the storyline approach; 2) examine the outcomes of implementing the storyline-based learning activities; and 3) investigate students' satisfaction with the learning activities. The target group consisted of 12 Grade 11 students in the Japanese language program at Satreeprasertsin School, Trat Province, selected through purposive sampling. The research instruments included: 1) four learning activity plans; 2) learning journals and language and cultural competence assessment forms; 3) an achievement test; and 4) a satisfaction questionnaire. Data were analyzed using percentage, mean, and standard deviation.

The results revealed that: 1) the appropriateness of the learning activity plans was rated at the highest level ($\overline{X}$= 4.82, S.D. = 0.38); 2) after implementing the plans, 6 students (50%) achieved the post-test criteria of 80%, and 8 students (66.67%) demonstrated language and cultural competence at a good level or above; and 3) students' satisfaction with the learning activities was at the highest level ($\overline{X}$= 4.57, S.D. = 0.67).

Keywords: Japanese language and culture, Storyline, Intercultural communication

บทนำ

ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีความมั่งคั่ง ร่ำรวยทางเศรษฐกิจและมีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีจึงมีบริษัทและองค์กรต่าง ๆ มากมายจากทั่วโลกที่ต้องการร่วมงานกับชาวญี่ปุ่นหรือผู้ที่มีความรู้ภาษาญี่ปุ่น การเรียนรู้และมีทักษะภาษาญี่ปุ่นจึงช่วยให้โอกาสในการทำงานเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย (สมาคมนักเรียนเก่าญี่ปุ่นในพระบรมราชูปถัมภ์, 2564) หรือบางคนอาจเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อเข้าถึงวัฒนธรรมญี่ปุ่น แต่อย่างไรก็ตาม การเรียนภาษาญี่ปุ่นก็ล้วนมีประโยชน์และช่วยให้พัฒนาตนเองในหลาย ๆ ด้าน

การจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นให้มีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จนั้นมีปัญหาและข้อจำกัดอยู่หลายประการ แก้วกัลยาณี ใจสมัคร และณิรดา เวชญาลักษณ์ (2565) กล่าวถึงอุปสรรคในการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นไว้ว่าเกิดจากปัจจัยสำคัญ 2 ประการ คือ ปัญหาจากตัวผู้เรียนเองที่ขาดแรงจูงใจในการเรียนเนื่องจากขาดเป้าหมายในการเรียน และปัญหาจากครูผู้สอนที่เกิดจากการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่มีประสิทธิภาพ ศิรารัตน์ ปิงเมือง และคณะ (2564) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการสอนภาษาญี่ปุ่นไว้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพจะช่วยพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนได้ ตรงกับผลการศึกษาของวรรณิษา ไวยฉายี (2563) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายตรงความต้องการของผู้เรียนจะสามารถพัฒนาทักษะทางภาษาของผู้เรียนให้สูงขึ้น เช่น การใช้บทบาทสมมติ การจัดการเรียนรู้โดยใช้สตอรีไลน์ (Storyline) เป็นต้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของสาธิมา ทองขุนวงศ์ (2562) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบสตอรีไลน์ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะทางภาษาของผู้เรียน อีกทั้งยังช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานจากการฝึกใช้ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ ส่งเสริมความมั่นใจในการใช้ภาษาสื่อสารของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาญี่ปุ่นระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์ จังหวัดตราด พบว่านักเรียนใช้เหตุผลหรือบริบททางวัฒนธรรมไทยเป็นพื้นฐานในการใช้ภาษาญี่ปุ่น เช่น การทักทายเมื่อเจอกันด้วยการถามคำถาม “ทานข้าวหรือยัง” แทนการทักทายตามเวลาตามมารยาทของชาวญี่ปุ่น หรือการตอบปฏิเสธคำเชิญชวนโดยใช้คำ

ว่า “ไม่” อย่างตรงไปตรงมา ซึ่งตรงข้ามกับวัฒนธรรมของชาวญี่ปุ่นที่มักจะตอบปฏิเสธแบบอ้อม ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ในการใช้ภาษาญี่ปุ่นสื่อสาร นักเรียนมักจะแปลหรือเปลี่ยนประโยคในภาษาไทยไปเป็นภาษาญี่ปุ่นโดยไม่ได้คำนึงถึงบริบทการใช้ภาษาเชิงวัฒนธรรม ทั้งนี้เนื่องจากผู้เรียนขาดประสบการณ์ในการใช้ภาษาหรือขาดการฝึกฝนการใช้ภาษาในสถานการณ์จริง (สุณีย์รัตน์ เนียรเจริญสุข, 2562) ดังนั้นเพื่อสร้างความคุ้นเคยในการใช้ภาษาญี่ปุ่นได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับบริบททางวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา ครูผู้สอนจึงควรส่งเสริมและสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการใช้ภาษาที่ถูกต้องในสถานการณ์ที่เหมาะสม

ผู้วิจัยจึงได้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสตอรีไลน์ (Storyline Approach) มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โครงการห้องเรียนพิเศษทางภาษา (ภาษาญี่ปุ่น) โรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์ จังหวัดตราด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่นโดยใช้แนวคิดสตอรีไลน์
2. เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่นโดยใช้แนวคิดสตอรีไลน์
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่นโดยใช้แนวคิดสตอรีไลน์

การทบทวนวรรณกรรม

1. การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Intercultural Communication) เป็นกระบวนการที่บุคคลจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมีปฏิสัมพันธ์กันผ่านการใช้ภาษา พฤติกรรม หรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างด้านค่านิยม ความเชื่อ ระบบความคิด และบริบททางสังคม อาจเป็นอุปสรรคที่ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการสื่อสาร (Samovar & McDaniel, 2013) การศึกษาการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจึงมีบทบาทสำคัญในการทำความเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์ภายใต้บริบททางวัฒนธรรมที่หลากหลาย โดยเฉพาะในโลกยุคปัจจุบันที่การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนจากวัฒนธรรมต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและกว้างขวาง และยังเป็นแนวทางในการปรับตัวเพื่อสื่อสารและทำงาน

ร่วมกับผู้คนต่างวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ (นฤมล ภมรมาศ, 2567) ในบริบทของวัฒนธรรมญี่ปุ่นถือเป็นวัฒนธรรมที่ให้คุณค่าแก่ความสุภาพ และการไม่แสดงออกอย่างเด่นชัด

ดังนั้นผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นจำเป็นต้องเข้าใจรูปแบบการสื่อสารของเจ้าของภาษา เพื่อหลีกเลี่ยงความเข้าใจผิดและสามารถสื่อสารได้อย่างเหมาะสมในบริบททางวัฒนธรรมที่แตกต่างจากตนเอง (สรัลนันท์ ภูมิชิษสานันท์, 2559)

สรุปได้ว่า การส่งเสริมการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาให้สามารถรับรู้และตีความพฤติกรรมการสื่อสารทั้งในเชิงวัจนภาษาและอวัจนภาษาได้อย่างเหมาะสมภายใต้บริบทวัฒนธรรมเป้าหมาย โดยออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะการสื่อสารในสถานการณ์จำลองทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถเสริมสร้างความเข้าใจและลดปัญหาการสื่อสารผิดพลาดอันเกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. แนวคิดสตอรีไลน์ (Storyline Approach) เป็นวิธีการสอนที่ถูกพัฒนาขึ้นโดย Steve Bell และ Sallie Harkness นักการศึกษาชาวสกอตแลนด์ (Dini Afifah, 2023) โดยวิธีการสอนแบบสตอรีไลน์ (Storyline) เกิดจากคำในภาษาอังกฤษ 2 คำ คือคำว่า story (เรื่องราว) และคำว่า line (เส้นทาง) ดังนั้น storyline จึงหมายถึง วิธีการสอนที่ใช้เส้นทางเดินของเรื่องราว หรือการดำเนินเรื่องราวที่เรียงร้อยต่อกันเป็นลำดับ และมีการใช้คำถามเพื่อนำผู้เรียนไปยังไปตามเส้นทางเรื่องที่ครูผู้สอนวางแผนไว้ (จิตราวดี เกิดศิริ, 2566)

การจัดการเรียนรู้แบบสตอรีไลน์จะเริ่มต้นจากการกำหนดหัวเรื่องหรือเลือกเรื่องที่จะสอนผู้เรียนแล้วนำมาสร้างเป็นเรื่องราว ตั้งคำถามนำเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความรู้และประสบการณ์ในการค้นหาคำตอบด้วยตนเอง โดยผู้สอนจะเป็นผู้กำหนดกรอบของเส้นทางเดินเรื่องและเวลาของกิจกรรมให้ผู้เรียนอย่างยืดหยุ่นและเหมาะสมกับเรื่องที่จัดการเรียนรู้ (ภาสกร บุตรศรี, 2563) มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ฉาก (Setting) ได้แก่สถานที่หรือภาพกว้าง ๆ ที่เป็นความคิดรวบยอดเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของตัวละครในเรื่องนั้น ๆ สถานที่อาจจะเป็นการกำหนดตามเรื่องที่สร้างขึ้น

2. ตัวละคร (Character) ตัวละครที่สร้างขึ้นจะต้องมีความกลมกลืนสัมพันธ์กับฉาก และคำนึงอยู่เสมอว่า ผู้เรียนจะต้องมีส่วนร่วมอยู่ในเรื่องที่จะเรียนด้วยเสมอ โดยผู้เรียนจะมีฐานะเป็นตัวละครหนึ่งของเรื่องและมีบทบาทในการเดินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ

3. การดำเนินชีวิต (Way of Life) คือ การนำเอาองค์ประกอบต่าง ๆ ในชีวิตจริง มาผสมผสานเข้ากับเนื้อหาการเรียนรู้ในรูปแบบของเรื่องราวเพื่อให้ผู้เรียนสัมผัสประสบการณ์เสมือนจริงที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันโดยปกติของตัวละคร

4. เหตุการณ์หรือปัญหาที่ต้องแก้ไข ได้แก่เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหรือปัญหาในความเป็นจริงที่ตัวละครต้องเผชิญ หรือเป็นการสร้างสถานการณ์สมมติขึ้นมา แล้วให้ผู้เรียนฝึกแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ

สรุปได้ว่าวิธีสอนแบบสตอรีไลน์ คือการนำเรื่องราวหรือเหตุการณ์มาเป็นแกนหลักในการจัดการเรียนรู้โดยผูกเนื้อหาต่างๆ เข้ากับเรื่องราวที่น่าสนใจ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ประการ ได้แก่ ฉาก ตัวละคร วิถีชีวิต และเหตุการณ์หรือปัญหาที่รอการแก้ไขโดยแต่ละองค์ประกอบถูกร้อยเรียงเข้าด้วยกันโดยใช้คำถามนำ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความรู้และประสบการณ์ในการค้นหาคำตอบด้วยตนเอง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยประยุกต์ (Applied Research)มุ่งเน้นการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดสตอรีไลน์ (Storyline Approach) เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในภาษาญี่ปุ่น โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบกลุ่มเดียวทดสอบหลังเรียน (One Group Posttest Only Design)

2. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โครงการห้องเรียนพิเศษทางภาษา (ภาษาญี่ปุ่น) โรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์ จังหวัดตราด ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 12 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบตามแนวคิดสตอรีไลน์

3.2 แบบบันทึกการเรียนรู้และแบบประเมินความสามารถภาษาและวัฒนธรรม

3.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ

3.4 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้

4. การสร้างเครื่องมือ

4.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิดสตอรีไลน์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในรูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนอย่างถูกต้องเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

4.2 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับแนวคิดและองค์ประกอบของกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสตอรีไลน์ โดยจะต้องคำนึงถึง 4 องค์ประกอบหลัก คือ ฉาก ตัวละคร วิถีชีวิต และเหตุการณ์หรือปัญหาที่รอการแก้ไข

4.3 เขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสตอรีไลน์ และสร้างแบบบันทึกการเรียนรู้และแบบประเมินความสามารถภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่น ประกอบด้วยหัวข้อการประเมินความสามารถทางภาษาและแบบประเมินความสามารถทางวัฒนธรรม ซึ่งปรับประยุกต์จาก The Japan Foundation (2014) และ Byram (1997)

4.4 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ และสร้างแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านเนื้อหา และด้านครูผู้สอน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 ชี้แจง จุดประสงค์การเรียนรู้ ลักษณะของกิจกรรม รวมถึงวิธีการและเกณฑ์การวัดประเมินผลให้ผู้เรียนทราบก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้

5.2 ประเมินความสามารถทางภาษาและความสามารถทางวัฒนธรรมในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 4 ครั้ง โดยใช้แบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าทางสถิติที่กำหนดไว้และแปลผล

5.3 วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 4 กิจกรรม โดยใช้แบบทดสอบ ข้อสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปประเมินหาค่าทางสถิติ

5.4 เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งสุดท้าย แล้วนำไปวิเคราะห์ผลและแปลผล

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลตามจุดประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. วิเคราะห์คุณภาพแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบวัดสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และแบบประเมินความสามารถทางภาษาและวัฒนธรรม เพื่อเปรียบเทียบคะแนนหลังการจัดการเรียนรู้เป็นรายบุคคลกับเกณฑ์ร้อยละ 80 โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่นโดยใช้แนวคิดสตอรีไลน์ ผู้วิจัยได้พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสตอรีไลน์ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง โฮมสเตย์ ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ 4 แผน ได้แก่ 1) เรื่องบ้านของคนญี่ปุ่น 2) เรื่องออกไปนอกบ้าน 3) เรื่องซื้อของ และ 4) เรื่องไปเที่ยว โดยทุกแผนการจัดการเรียนรู้มีผลการพิจารณาความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่น จำนวน 5 ท่าน ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$= 4.82, S.D.= 0.38)

2. ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่นโดยใช้แนวคิดสตอรีไลน์

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ตารางที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ลำดับ	ผลการทดสอบหลังเรียน		รวม (40 คะแนน)	ร้อยละ	ผลการประเมิน
	ด้านภาษา (20 คะแนน)	ด้านวัฒนธรรม (20 คะแนน)			
1.	9	13	22	55.00	
2.	16	18	34	85.00	ผ่าน
3.	11	13	24	60.00	
4.	9	12	21	52.50	
5.	11	13	24	60.00	
6.	18	19	37	92.50	ผ่าน
7.	16	17	33	82.50	ผ่าน

ลำดับ	ผลการทดสอบหลังเรียน		รวม (40 คะแนน)	ร้อยละ	ผลการประเมิน
	ด้านภาษา (20 คะแนน)	ด้านวัฒนธรรม (20 คะแนน)			
8.	10	12	22	55.00	
9.	10	16	26	65.00	
10.	16	17	33	82.50	ผ่าน
11.	18	18	36	90.00	ผ่าน
12.	15	17	32	80.00	ผ่าน
$\bar{X}$	13.25	15.42	28.67		
S.D.	3.55	2.61	6.02		

***เกณฑ์ผ่านตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป

จากตาราง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามคิดสตอรีไลน์ พบว่า มีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 80 ขึ้นไปจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 50 นักเรียนมีผลคะแนนการทดสอบหลังเรียนรวมทั้งสองด้านสูงสุด 37 คะแนน (ร้อยละ 92.50) และคะแนนรวมต่ำสุด 21 คะแนน (ร้อยละ 52.50)

2.2 ผลการวิเคราะห์ความสามารถทางภาษาและความสามารถโดยการตรวจและวิเคราะห์จากแบบบันทึกการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ตารางที่ 2 สรุปผลการประเมินความสามารถทางภาษาและความสามารถทางวัฒนธรรมโดยการตรวจจากแบบบันทึกการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ลำดับ	กิจกรรมที่ 1 (40 คะแนน)		กิจกรรมที่ 2 (40 คะแนน)		กิจกรรมที่ 3 (40 คะแนน)		กิจกรรมที่ 4 (40 คะแนน)		รวม 160 คะแนน	ร้อยละ	คะแนนเฉลี่ยรวม 4 กิจกรรม	แปลผล
	ภาษา (20)	วัฒนธรรม (20)	ภาษา (20)	วัฒนธรรม (20)	ภาษา (20)	วัฒนธรรม (20)	ภาษา (20)	วัฒนธรรม (20)				
1	5	15	5	10	5	10	5	10	65	40.63	16.25	**พอใช้**
2	15	15	20	16	10	17	10	17	120	75.00	30	**ดี**
3	5	13	5	10	5	10	5	10	63	39.38	15.75	**พอใช้**
4	5	10	5	10	5	10	5	10	60	37.50	15	**พอใช้**

ลำดับ	กิจกรรมที่ 1 (40 คะแนน)		กิจกรรมที่ 2 (40 คะแนน)		กิจกรรมที่ 3 (40 คะแนน)		กิจกรรมที่ 4 (40 คะแนน)		รวม 160 คะแนน	ร้อยละ	คะแนนเฉลี่ยรวม 4 กิจกรรม	แปลผล
	ภาษา (20)	วัฒนธรรม (20)	ภาษา (20)	วัฒนธรรม (20)	ภาษา (20)	วัฒนธรรม (20)	ภาษา (20)	วัฒนธรรม (20)				
5	10	17	15	15	10	17	10	16	110	68.75	27.5	**ดี**
6	20	18	20	16	20	17	19	18	148	92.50	37	**ดีเยี่ยม**
7	15	18	15	16	20	14	15	19	132	82.50	33	**ดีเยี่ยม**
8	5	15	5	14	5	17	5	17	83	51.88	20.75	**พอใช้**
9	10	18	10	15	15	16	10	16	110	68.75	27.5	**ดี**
10	20	18	20	18	20	16	20	20	152	95.00	38	**ดีเยี่ยม**
11	15	17	15	16	10	17	10	16	116	72.50	29	**ดี**
12	15	17	20	16	10	18	19	17	132	82.50	33	**ดีเยี่ยม**
$\bar{X}$	11.67	15.92	12.92	14.33	11.25	14.92	11.08	15.50				
S.D.	5.77	2.47	6.56	2.77	6.08	3.12	5.82	3.53				

***เกณฑ์ผ่านระดับดีขึ้นไป

จากตาราง พบว่า จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินความสามารถทางภาษาและความสามารถทางวัฒนธรรมในระดับดีขึ้นไป จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 โดยนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินสูงสุดมีคะแนนเฉลี่ย 38 คะแนน คิดเป็น ร้อยละ 95

3. ผลศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่นโดยใช้แนวคิดสตอรีไลน์

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดสตอรีไลน์

รายการประเมิน	ความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.58	0.67	มากที่สุด
ด้านเนื้อหารายวิชา	4.51	0.69	มากที่สุด
ด้านครูผู้สอน	4.63	0.64	มากที่สุด

รายการประเมิน	ความพึงพอใจ		
	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
เฉลี่ยรวมทุกด้าน	4.57	0.67	มากที่สุด

จากตาราง พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$= 4.57, S.D.= 0.67) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านและเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจด้านครูผู้สอนในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$= 4.63, S.D.= 0.64) รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$= 4.58, S.D.= 0.67) และด้านเนื้อหารายวิชาในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$= 4.51, S.D.= 0.69) ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่นโดยใช้แนวคิดสตอรีไลน์ มีลักษณะเด่นคือการจัดการเรียนรู้ที่เน้นบริบทวัฒนธรรมญี่ปุ่นที่ชัดเจน ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้และความเข้าใจภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่นได้เป็นอย่างดี ผู้ยังเรียนได้เรียนรู้คำศัพท์สำนวน และโครงสร้างประโยคผ่านองค์ประกอบของสตอรีไลน์ทำให้เข้าใจความหมายและใช้ภาษาอย่างเป็นธรรมชาติมากยิ่งขึ้น (Mochizuki & Hu, 2017) นอกจากนี้ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบด้วยสตอรีไลน์ยังกระตุ้นให้ผู้เรียนฝึกใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารที่เหมาะสมกับผู้ฟังและสถานการณ์ทางวัฒนธรรมนั้น ๆ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิผล (Richards, 2008) รวมถึงพัฒนาความสามารถในการปรับตัวเพื่อสื่อสารในบริบทข้ามวัฒนธรรมซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของความสามารถในการสื่อสารเชิงวัฒนธรรม (Byram, 1997)

2. ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่นโดยใช้แนวคิดสตอรีไลน์

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดกิจกรรมพบว่าผู้เรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 50 สะท้อนข้อจำกัดของเกณฑ์ร้อยละ 80 ซึ่งสูงมากเมื่อเทียบกับความซับซ้อนของภาษาญี่ปุ่นสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา แม้ว่ากิจกรรมสตอรีไลน์จะส่งเสริมการพัฒนาทักษะภาษาและวัฒนธรรมได้ชัดเจน แต่เกณฑ์ดังกล่าวซึ่งอิงมาตรฐานการประกันคุณภาพของโรงเรียนอาจไม่สอดคล้องกับศักยภาพจริงของผู้เรียน จึงควรพิจารณาปรับเกณฑ์ประเมินให้เหมาะสมกับบริบทและระดับความสามารถของผู้เรียน (Richards, 2008)

2.2 ผลการวิเคราะห์ความสามารถทางภาษาและความสามารถโดยการตรวจและวิเคราะห์จากแบบบันทึกการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรีไลน์ มีส่วนส่งเสริมทักษะภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่นของผู้เรียน โดยเฉพาะด้านวัฒนธรรม เนื่องจากความใกล้เคียงระหว่างวัฒนธรรมไทยและญี่ปุ่นที่ช่วยลดอุปสรรคด้านทัศนคติ และเพิ่มการยอมรับวัฒนธรรมเจ้าของภาษา (Befu, 2001) ขณะเดียวกันก็พบข้อจำกัดจากความแตกต่างด้านพื้นฐานทางภาษาในกลุ่มผู้เรียน ซึ่งส่งผลต่อการถ่ายโยงความรู้ด้านวัฒนธรรมสู่การใช้ภาษา สอดคล้องกับผลการศึกษาของวรท ตันติเวชวุฒิกุล (2565) เรื่องผู้เรียนระดับต้นมีข้อจำกัดด้านการใช้ภาษาญี่ปุ่นมากกว่าระดับกลางและสูง

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยกิจกรรมที่ออกแบบตามแนวคิดสตอรีไลน์ช่วยพัฒนาความสามารถด้านภาษาและวัฒนธรรมของผู้เรียนผ่านสถานการณ์จำลองที่ใกล้เคียงชีวิตจริง ทำให้ผู้เรียนรู้สึกภาคภูมิใจเมื่อสื่อสารได้ดีขึ้น และเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ต่อไป (พิชามนญ์ ผิวอ่อนดี, 2565) อีกทั้งกิจกรรมยังส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับแนวทาง Active Learning ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนเป็นหลัก (ธนกร หงษ์วิหค, 2565) นอกจากนี้จากการตรวจแบบสอบถามปลายเปิดยังได้รับความคิดเห็นเชิงบวก เช่น “ครูสอนไม่เครียด ไม่อึดอัด” และ “ชอบบรรยากาศในห้องเรียน” เป็นต้น สะท้อนให้เห็นว่าครูและบรรยากาศในห้องเรียนมีบทบาทสำคัญต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้และบรรยากาศที่ผ่อนคลายช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปได้ว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบตามแนวคิดสตอรีไลน์มีส่วนช่วยส่งเสริมการพัฒนาของผู้เรียนทั้งด้านภาษาและวัฒนธรรม โดยเฉพาะด้านวัฒนธรรมที่ปรากฏผลลัพธ์เด่นชัดกว่าด้านภาษา สะท้อนถึงประสิทธิภาพของกิจกรรมในระดับที่น่าพึงพอใจ แต่ทั้งนี้ควรพิจารณาปรับเกณฑ์การประเมินให้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียนมากขึ้น เพื่อเสริมแรงจูงใจและสนับสนุนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การเรียนรู้วัฒนธรรมของบุคคลอื่นควรเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การสร้างความเข้าใจและความเคารพซึ่งกันและกัน ครูผู้สอนจำเป็นต้องอธิบายให้ชัดเจนถึงความสำคัญของการเคารพและให้เกียรติแก่ทุกวัฒนธรรม

2. ครูผู้สอนต้องอธิบายและถ่ายทอดให้ครบถ้วน เนื่องจากเนื้อหาบทเรียนบางส่วนยังยากต่อการทำความเข้าใจสำหรับนักเรียนที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์การใช้ชีวิตในประเทศญี่ปุ่น โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมญี่ปุ่นเชิงลึกที่ไม่สามารถมองเห็นได้ เพื่อสร้างความเข้าใจของผู้เรียนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรพัฒนาและใช้เครื่องมือวัดผลที่หลากหลายและเหมาะสมกับลักษณะการเรียนรู้ในสตอรีไลน์ เช่น แบบสอบถามวัดแรงจูงใจ แบบทดสอบความเข้าใจวัฒนธรรม ฯลฯ เพื่อให้การวิเคราะห์ผลการวิจัยมีความลึกซึ้งและครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

แก้วกัลยาณี ใจสมัคร และณิรดา เวชญาลักษณ์. (2565). การศึกษาสภาพการบริหารการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาญี่ปุ่นของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เปิดสอนวิชาภาษาญี่ปุ่น. ในเขตภาคเหนือ. Journal of Roi Kaensarn Academi, 7(5), 170-183.

จิตราวดี เกิดศิริ. (2566). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์วิชาภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ธนกร หงษ์วิหค. (2565). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์เพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางศีลธรรม สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ หอวัง นนทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นฤมล ภมรมาศ. (2567). การศึกษาปัญหาในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในสถานประกอบการญี่ปุ่นแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกของประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร. มหาวิทยาลัยบูรพา.

พิชามนญ์ ผิวอ่อนดี. (2565). ผลของการใช้เทคนิค Storyline และนิทานพื้นบ้านเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ในวิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ภาสกร บุตรศรี. (2563). กิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคสตอรีไลน์ ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัล เรื่อง การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ กรุงเทพมหานคร. ในวิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ธุรกิจและคอมพิวเตอร์ศึกษา. สาขาธุรกิจและคอมพิวเตอร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วรท ตันติเวชวุฒิกุล. (2565). การศึกษาทัศนคติ แรงจูงใจ และความวิตกกังวลในการอ่านภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษาชาวไทยวิชาเอกภาษาญี่ปุ่น. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาญี่ปุ่นศึกษา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วรรณิษา ไวยฉายี. (2563). ความคิดเห็นของผู้เรียนและผู้สอนต่อหลักสูตรและการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น: กรณีศึกษาศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย สถาบันเอเชียตะวันออกศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. วารสารญี่ปุ่นศึกษาสถาบันเอเชียตะวันออกศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 37(2), 51-66.

ศิรารัตน์ ปิงเมือง และคณะ. (2564). การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น โดยบูรณาการ แนวการสอนวรรณกรรมสัมพันธ์ร่วมกับแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ เชิงสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาญี่ปุ่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา, 32 (2), 151.

สมาคมนักเรียนเก่าญี่ปุ่นในพระบรมราชูปถัมภ์. (2564). ข้อดีของการเรียนภาษาญี่ปุ่น. โรงเรียนสอนภาษาสมาคมนักเรียนเก่าญี่ปุ่นในพระบรมราชูปถัมภ์. เรียกใช้เมื่อ 11 สิงหาคม 2564 จาก https://www.school.ojsat.or.th/japan-learning-japanese/

สรัลนันท์ ภูมิชิษสานันท์. (2559). การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมระหว่างผู้เรียนชาวไทยและผู้สอนชาวสเปนในชั้นเรียนภาษาสเปนในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาสเปน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สาธิมา ทองขุนวงศ์. (2562). การศึกษาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์. วารสารคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน, 34 (1), 175.

สุณีย์รัตน์ เนียรเจริญสุข. (2562). การพัฒนาทักษะการฟัง - พูดภาษาญี่ปุ่นโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ. วารสารญี่ปุ่นศึกษาสถาบันเอเชียตะวันออกศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 36 (1), 117.

Afifah, D. (2023). Storyline Approach in English Learing with CircularI Communication Models for Student's Reading Comprehension Mastery Muhammadiyah University of Jakarta.

Befu, H. (2001). Hegemony of Homogeneity: An Anthropological Analysis of Nihonjinron. Trans Pacific Press.

Byram, M. (1997). Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. Multilingual Matters.

Mochizuki, T., & Hu, G. (2017). The Storyline approach in language education: A case study of Japanese language learning. The Journal of Asia TEFL, 14 (4), 743-759.

Richards, J. C. (2008). Teaching listening and speaking: From theory to practice. Cambridge University Press.

Samovar, L. A., & McDaniel, E. R,. (2013). Intercultural communication: A reader. Wadsworth Cengage Learning.

The Japan Foundation. (2014). 国際交流基金 日本語教授法シリーズ 11　日本事情・日本文化を教える. 三美印刷株式会社.

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี*

DIGITAL PERFORMANCE EFFICIENCY OF KHAO RUAK SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION PERSONNEL, LAM SONTHI DISTRICT, LOPBURI PROVINCE

ธัชพล ทีดี[1] และ จุฑามาศ พรรณสมัย[2]

Thatchapon Teedee[1] and Juthamard Pansamai[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

[1-2]Rajabhat Thepsatri University, Thailand

Corresponding Author's Email: Juthamard.P@lawasri.tru.ac.th

วันที่รับบทความ : 2 สิงหาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 4 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 6 สิงหาคม 2568

Received 2 August 2025; Revised 4 August 2025; Accepted 6 August 2025

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัล ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลเขารวกอำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี 2) ระดับทักษะดิจิทัลที่จำเป็นของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลเขารวกอำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี และ 3) แนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลเขารวกอำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี รูปแบบการวิจัย คือ การวิจัยแบบผสม ประชากรที่ใช้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ คือบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก จำนวน 33 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

Citation:

* ธัชพล ทีดี และ จุฑามาศ พรรณสมัย. (2568). ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 307-321.

Thatchapon Teedee and Juthamard Pansamai. (2025). Digital Performance Efficiency Of Khao Ruak Subdistrict Administrative Organization Personnel, Lam Sonthi District, Lopburi Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 307-321.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

เขารวก จำนวน 8 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัล ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความรวดเร็ว ด้านความคุ้มค่าของทรัพยากร ด้านคุณภาพของงาน และด้านปริมาณงาน ตามลำดับ 2) ระดับทักษะดิจิทัลที่จำเป็นของบุคลากร ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านคุณลักษณะ ด้านความสามารถ ด้านประสบการณ์ และด้านความรู้ ตามลำดับ และ 3) แนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัล มี 3 แนวทางหลัก ได้แก่ (1) การพัฒนาทักษะและศักยภาพบุคลากร (2) การปรับปรุงระบบและโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล และ (3) การมุ่งเน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, การปฏิบัติงานด้านดิจิทัล, ทักษะดิจิทัล, องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

This study aimed to examine: 1) the digital performance efficiency of personnel in Khao Ruak Subdistrict Administrative Organization, Lam Sonthi District, Lopburi Province; 2) the level of digital skills required by the personnel; and 3) guidelines for enhancing their digital performance efficiency. A mixed-methods research design was employed. Quantitative data were collected from 33 Khao Ruak Subdistrict Administrative Organization personnel using a questionnaire and analyzed using means and standard deviations. Qualitative data were gathered through structured interviews with eight Khao Ruak Subdistrict Administrative Organization personnel, obtained through purposively selected. The data were analyzed using content analysis.

The research findings reveal that:

1) The overall level of digital performance efficiency was high. All aspects were rated at a high level. From highest to lowest average, speed, resource

efficiency, work quality, and work quantity were found respectively, 2) The overall level of digital skills required by the personnel was also high. Each component was rated at a high level. From highest to lowest, characteristics, abilities, experience, and knowledge were found respectively, and 3) Three key approaches to improving digital work efficiency were identified: (1) developing personnel skills and capabilities; (2) enhancing the fundamental digital infrastructure; and (3) focusing on work efficiency and effectiveness.

Keywords: Efficiency, Digital work practices, Digital skills, Subdistrict administrative organizations

บทนำ

การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบราชการไทยเป็นประเด็นสำคัญที่ได้รับความสนใจจากหน่วยงานภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมาโดยตลอด ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) และแผนรัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566 - 2570 ได้ให้ความสำคัญกับการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐโดยการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารราชการแผ่นดินและการให้บริการสาธารณะ ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน (สถาบันพัฒนาข้าราชการกรุงเทพมหานคร, 2564)

เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในทุกภาคส่วน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการให้บริการของภาครัฐ ภาครัฐจำเป็นต้องปรับตัวและนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังจะเห็นได้จากการออกแผนรัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566 - 2570 ที่มุ่งเน้นการยกระดับภาครัฐไทยให้สามารถให้บริการที่ตอบสนองประชาชน ลดความเหลื่อมล้ำ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคธุรกิจ และสร้างความโปร่งใสผ่านการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐโดยไม่ต้องร้องขอ รวมถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน), 2566) เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2560 คณะรัฐมนตรี ให้ความเห็นชอบในแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลสำหรับข้าราชการและบุคลากรภาครัฐ โดยมีวัตถุประสงค์ในการสร้างกำลังคนภาครัฐที่มีทักษะดิจิทัลเพียงพอ เพื่อให้

สามารถนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งทักษะดิจิทัลประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความสามารถในการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้เพื่อพัฒนางานและองค์กร 2) ความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน 3) ประสบการณ์ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการทำงาน และ 4) คุณลักษณะส่วนบุคคลที่เอื้อต่อการเรียนรู้และปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2560; เทพศักดิ์ บุณยรัตพันธุ์, 2566)

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญในการแปลงนโยบายสาธารณะสู่การปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ หากขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ อาจทำให้การดำเนินงานล่าช้าและขาดความต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามหากมีการบริหารที่ดีจะสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ชนะดา วีระพันธ์, 2555)

องค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีบทบาทในการพัฒนาพื้นที่โดยมุ่งเน้นวิสัยทัศน์ “ตำบลน่าอยู่ ชุมชนมีความเข้มแข็ง เศรษฐกิจดี พัฒนาระบบการบริหารจัดการ” โดยมี 3 ยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่ 1) การพัฒนาด้านตำบลน่าอยู่ 2) การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง และ 3) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง (องค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก, 2568) การนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอาจเป็นความท้าทายสำหรับบุคลากรที่ยังขาดความพร้อมหรือขาดทักษะดิจิทัลที่จำเป็น จึงมีความจำเป็นในการส่งเสริมให้บุคลากรสามารถปรับตัวและใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด (นันทะ บุตรน้อย และคณะ, 2563)

จากความสำคัญดังกล่าวจึงมีความจำเป็นในการศึกษาระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัล ระดับทักษะดิจิทัลที่จำเป็นของบุคลากร และแนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานให้มีความทันสมัย ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และสามารถตอบสนองต่อบริบททางสังคมในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัล ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลเขารวกอำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี

2. เพื่อศึกษาระดับทักษะดิจิทัลที่จำเป็นของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลเขารวกอำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี

3. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลเขารวกอำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) โดยวิธีการวิจัยการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบวิจัยเชิงสำรวจ

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก จำนวน 33 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก, 2568)

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปแบบตรวจสอบรายการ ส่วนที่ 2 ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัล ส่วนที่ 3 ทักษะด้านดิจิทัลที่จำเป็นของบุคลากร แบบมาตราส่วนประมาณ 5 ระดับ และ ส่วนที่ 4 เกี่ยวกับข้อเสนอแนะ เป็นคำถามปลายเปิด

1.3 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย นำ(ร่าง) แบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวตรวจสอบเที่ยงตรง, ความครอบคลุมเนื้อหา, และความถูกต้องสมบูรณ์ของภาษา รวมจำนวน 3 คน ผลการทดสอบได้ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 จากนั้นทีมวิจัยได้นำแบบสอบถามฉบับร่างที่ได้รับการแก้ไขจากทรงคุณวุฒิแล้วไปทดลองใช้ (Try-Out) กับบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มตัวอย่าง รวมจำนวน 30 คน หนังจากนั้นหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (α-Coefficient) ของครอนบาค ผลการหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามซึ่งมีค่าเท่ากับ .970 ซึ่งหลักการจะต้องมีค่าตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป แบบสอบถามจึงถือว่ามีความเที่ยงตรงใช้ได้ (ดวงเด็ด ย้วยความดี, 2565)

1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ทีมวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการ เดือนมิถุนายน 2568 ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามจำนวน 33 ชุด ด้วยตนเอง และได้รับการตอบกลับจำนวน 33 ชุด คิดเป็นเป็นร้อยละ 100

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้ใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้การแจกแจง ความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) วิเคราะห์ข้อมูลจากข้อมูลแบบสอบถาม ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลและทักษะด้านดิจิทัลที่จำเป็นของบุคลากร โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้เกณฑ์การแปลผลของข้อมูลการวิเคราะห์ ตามแนวทางของ บุญชม ศรีสะอาด (2558)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้วิจัยใช้การวิจัยระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative methods) บนพื้นฐานคติแบบปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) ซึ่งเชื่อว่าความจริงมีหลากหลายและมีลักษณะจำเพาะ (ชาย โพธิสิตา, 2552) ทำการศึกษาแนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลเขารวกอำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี

2.1 ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้ได้รับการเลือกแบบเจาะจงจากกลุ่มผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารก ซึ่งเป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยมีการคาดการณ์ว่าเป็นตัวแทนที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายและพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากร จำนวน 8 คน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล, รองนายก, ประธานสภา, ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล, หัวหน้าสำนักงานปลัด, ผู้อำนวยการกองคลัง, ผู้อำนวยการกองช่าง และผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แนวคำถามในการสัมภาษณ์ของการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย 1) ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย ชื่อ ตำแหน่งการทำงานในปัจจุบัน 2) แนวคำถามในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย แนวทางแนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัล (ปริมาณงาน/คุณภาพของงานความรวดเร็ว และความคุ้มค่าของทรัพยากร) ให้ประสบผลสำเร็จควรเป็นอย่างไร

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยทำการศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เช่น หนังสือ เอกสารวิชาการ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นข้อมูลที่เคยมีผู้

ศึกษาแล้ว เพื่อนำมาใช้สนับสนุนข้อมูลที่ได้รับให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังมีการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อประกอบการศึกษาเพิ่มเติม

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่ไปกับการเก็บรวบรวมข้อมูล และทำการวิเคราะห์เพิ่มเติมหลังจากการเก็บข้อมูลสิ้นสุดลง โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งจะจัดกลุ่มข้อความที่มีความเกี่ยวข้องกัน และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบการพรรณนาบรรยาย.

ผลการวิจัย

1. ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัล ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลเขารวกอำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ในภาพรวม โดยสามารถแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นค่าเฉลี่ย (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ในรูปของตารางพร้อมทั้งคำบรรยาย มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัล ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลเขารวกอำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ในภาพรวม

รายการ	ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัล		
	μ	σ	การแปลผล
1. ด้านปริมาณงาน	4.20	.553	มาก
2. ด้านคุณภาพของงาน	4.26	.580	มาก
3. ด้านความรวดเร็ว	4.35	.643	มาก
4. ด้านความคุ้มค่าของทรัพยากร	4.33	.561	มาก
เฉลี่ยรวม	**4.29**	**.548**	**มาก**

จากตารางที่ 1 ผู้ที่ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลเขารวกอำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี จำนวน 33 ราย มีระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.29 และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่า ด้านความรวดเร็ว มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านความคุ้มค่าของทรัพยากร อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ด้านคุณภาพของงาน

อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านปริมาณงาน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 ตามลำดับ

2. ระดับทักษะดิจิทัลที่จำเป็นของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลเขารวกอำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ในภาพรวม โดยสามารถแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นค่าเฉลี่ย (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ในรูปของตารางพร้อมทั้งคำบรรยาย มีรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับทักษะดิจิทัลที่จำเป็นของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ในภาพรวม

รายการ	**ระดับทักษะด้านดิจิทัลที่จำเป็นของบุคลากร**		
	μ	**σ**	**การแปลผล**
1. ด้านความสามารถ	4.02	.592	มาก
2. ด้านความรู้	3.94	.578	มาก
3. ด้านประสบการณ์	3.96	.545	มาก
4. ด้านคุณลักษณะ	4.28	.435	มาก
เฉลี่ยรวม	**4.05**	**.472**	**มาก**

จากตารางที่ 2 ผู้ที่ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี จำนวน 33 ราย ระดับทักษะด้านดิจิทัลที่จำเป็นของบุคลากร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.05 และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่า ด้านคุณลักษณะ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 อยู่ในระดับมากรองลงมา คือ ด้านความสามารถ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 ด้านประสบการณ์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความรู้ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 ตามลำดับ

3. แนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลเขารวกอำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี

จากการดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญในการดำเนินการวิจัย จำนวน 12 คน สามารถสรุปความคิดเห็นได้ว่า แนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้าน

ดิจิทัลของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลเขารวกอำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี มีรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปผลแบบสัมภาษณ์ แนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากร

รายการ	แนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัล
- ด้านปริมาณงาน - ด้านคุณภาพของงาน - ด้านความรวดเร็ว - ด้านความคุ้มค่าของทรัพยากร	1. เสริมสร้างทักษะดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง จัดการฝึกอบรมที่หลากหลายและเฉพาะทางตามความต้องการของแต่ละบุคคล รวมถึงการให้ความรู้และทักษะในการใช้เครื่องมือและระบบดิจิทัลที่จำเป็นต่อการทำงาน สนับสนุนให้บุคลากรเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีใหม่ ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ในการทำงานประจำวันได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ 2. ส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้และการปรับตัว สร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดโอกาสให้บุคลากรได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล และนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานจริง สร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัย 3. พัฒนาทักษะเฉพาะด้าน มุ่งเน้นการฝึกอบรมที่ตรงกับความรู้ความสามารถของบุคลากร เพื่อเพิ่มพูนทักษะในการทำงานด้านดิจิทัลให้ถูกต้อง แม่นยำ และส่งมอบงานได้ทันตามกำหนดเวลา 4. นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในกระบวนการทำงานปรับปรุงกระบวนการทำงานให้เป็นระบบดิจิทัล เพื่อลดขั้นตอน เพิ่มความรวดเร็ว และลดภาระงานของบุคลากร เช่น การใช้ระบบออนไลน์ในการเบิกจ่าย การสร้างระบบรายงานอัตโนมัติที่ดึงข้อมูลจากฐานข้อมูลได้ทันที 5. สร้างแพลตฟอร์มและศูนย์กลางข้อมูล พัฒนาแพลตฟอร์มเพื่อให้บริการประชาชนที่เข้าถึงง่าย รวมถึงการสร้างศูนย์กลาง

	เชื่อมต่อข้อมูล และบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การบริการภาครัฐสะดวกและเข้าถึงประชาชนได้อย่างรวดเร็ว 6. ปรับปรุงเทคโนโลยีและอุปกรณ์ สนับสนุนการปรับปรุงและจัดหาเทคโนโลยีและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงานให้มีความทันสมัยและเพียงพอต่อการใช้งานของบุคลากร 7. เพิ่มผลผลิตและลดเวลาในการทำงาน: ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มผลผลิตและลดเวลาในการทำงาน ซึ่งทำได้โดยการปรับปรุงกระบวนการทำงาน และการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในงานต่าง ๆ เพื่อให้บุคลากรสามารถทำงานได้อย่างรวดเร็ว 8. พัฒนานวัตกรรมและบริการที่ตอบสนองความต้องการ มุ่งเน้นการสร้างสรรค์นวัตกรรมและบริการใหม่ ๆ ที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างทันเหตุการณ์ โดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล 9. ทำงานอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงสุด เน้นการเพิ่มพูนทักษะด้านดิจิทัลและการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีเพื่อให้บุคลากรสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดในการทำงานด้านคุณภาพของงาน

จากตารางที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากร เป็น 3 แนวทางหลัก ดังนี้ 1) พัฒนาทักษะและศักยภาพบุคลากร แนวทางนี้มุ่งเน้นการยกระดับความสามารถของบุคลากรในการใช้เทคโนโลยี 2) ปรับปรุงระบบและโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล แนวทางนี้เน้นการพัฒนาและนำเทคโนโลยีมาใช้ในกระบวนการทำงาน และ 3) มุ่งเน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน แนวทางนี้จะเชื่อมโยงกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับผลลัพธ์ของการทำงานและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทันท่วงที

อภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบถึงระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัล ระดับทักษะดิจิทัลที่จำเป็นของบุคลากร และได้แนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัล ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลเขารวกอำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัล ปริมาณงาน คุณภาพของงานความรวดเร็ว และความคุ้มค่าของทรัพยากร ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลเขารวกได้มีการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการปรับปรุงกระบวนการดำเนินงาน และการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการภายในองค์กร สอดคล้องกับการศึกษาของ พงศภัค แสงใสแก้ว (2566) ที่ศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากร กรมการปกครอง สังกัดกระทรวงมหาดไทย โดยผลการศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรกรมการปกครอง สังกัดกระทรวงมหาดไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมาก ด้านความรวดเร็ว ด้านความประหยัด หรือคุ้มค่าของทรัพยากร ด้านปริมาณงาน และด้านคุณภาพงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ ศุภเชษฐ์ สิทธิสุนทรวงศ์ (2565) ที่ได้ศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานตรวจสอบภายในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยผลการศึกษาพบว่า ระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานตรวจสอบภายใน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พบว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านเวลาอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านคุณภาพของงาน และด้านปริมาณงานน้อยที่สุด และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ จุฑามาศ นิ่มจิตต์ (2564) ที่ได้ศึกษา ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรสำนักงานอัยการจังหวัดนนทบุรี พบว่า การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในสำนักงานอัยการจังหวัดนนทบุรีมีผลต่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพและประหยัดทรัพยากรให้คุ้มค่ามากขึ้น

2. ระดับทักษะดิจิทัลที่จำเป็นของบุคลากร ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก สะท้อนถึงบุคลากรมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของ ณิศรานันท์ ขันทอง และสุชาดา บุบผา (2564) ทำการศึกษาเรื่องทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า ทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร

สถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ เกศรินทร์ นามวัชระโสพิศ และคณะ (2568) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของบุคลากรปฏิบัติงานประจำสำนักงานเทศบาลเมืองนาสารในยุคราชการ 4.0 ผลการศึกษาพบว่า ทักษะด้านดิจิทัลของบุคลากรปฏิบัติงานประจำสำนักงานเทศบาลเมืองนาสารในยุคราชการ 4.0 ภาพรวมอยู่ในระดับ และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วราพินทร์ ชาววิวัฒน์ (2565) ที่ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมทักษะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 พบว่า ทักษะดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ในภาพรวมมีระดับทักษะอยู่ในระดับมาก

3. แนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัล ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลเขารวกอำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี มี 3 แนวทางหลัก ได้แก่ 1) การพัฒนาทักษะและศักยภาพบุคลากร 2) การปรับปรุงระบบและโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล และ 3) การมุ่งเน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน แนวทางดังกล่าวสอดรับกับผลการวิจัยของ ปุณณาสา คชศิลา (2565) ที่ศึกษาเรื่องการยกระดับความสามารถด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรภาครัฐ ซึ่งเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาความรู้ผ่านการฝึกอบรมต่าง ๆ และการศึกษาด้วยตนเองผ่านระบบหลักสูตรออนไลน์ของสำนักงาน ก.พ. นอกจากนี้ การคัดเลือกหลักสูตรเพื่อเพิ่มพูนทักษะดิจิทัลควรเป็นหลักสูตรที่จัดทำโดยหน่วยงานที่น่าเชื่อถือ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือสถาบันการศึกษา โดยต้องเป็นหลักสูตรที่ผ่านการรับรองมาตรฐานจากองค์กรที่เชื่อถือได้ ในทำนองเดียวกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ พงษ์วัตร บุญสนองโชคยิ่ง (2563) ศึกษาการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลเพื่อเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงสู่องค์กรดิจิทัล โดยเฉพาะสำหรับบุคลากรของสำนักงานเลขานุการ สำนักการแพทย์กรุงเทพมหานคร ชี้ให้เห็นรูปแบบการเรียนรู้และพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลที่หลากหลายได้แก่ 1) การเพิ่มคุณค่าในงาน 2) การลงมือปฏิบัติงานจริง 3) การเรียนรู้ด้วยตนเอง 4) การสอนงาน 5) การประชุม 6) การอบรม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ พบผลการวิจัยที่สำคัญ 3 ประการ 1) ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าบุคลากรมีความสามารถในการใช้

เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ระดับทักษะดิจิทัลที่จำเป็นของบุคลากรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบุคลากรมีพื้นฐานทักษะดิจิทัลที่ดี และ 3) แนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัล มี 3 แนวทางหลัก ได้แก่ 1) การพัฒนาทักษะและศักยภาพบุคลากร 2) การปรับปรุงระบบและโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล และ 3) การมุ่งเน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลในองค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี สามารถดำเนินการได้ดังนี้

1) การพัฒนานโยบายดิจิทัลท้องถิ่น โดยจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาดิจิทัลขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก ระยะ 5 ปี กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จด้านดิจิทัลที่ชัดเจนและวัดผลได้

2) การมุ่งเน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน ควรตั้งมาตรฐานและตัวชี้วัดประสิทธิภาพที่ชัดเจนสำหรับการทำงานในด้านดิจิทัล โดยการประเมินผลการปฏิบัติงานทางดิจิทัลอย่างสม่ำเสมอ และปรับปรุงกระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายองค์กร

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการขยายการศึกษาครอบคลุมถึงหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ ที่มีลักษณะการทำงานคล้ายคลึงกัน เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่อื่น ๆ ของจังหวัดลพบุรีหรือจังหวัดใกล้เคียง เพื่อเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความแตกต่างในประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัล

2) ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะดิจิทัลและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาทักษะที่มีผลกระทบโดยตรงต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน

เอกสารอ้างอิง

เกศรินทร์ นามวัชระโสพิศ และคณะ.(2568). การพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของบุคลากรปฏิบัติงานประจำสำนักงานเทศบาลเมืองนาสาร ในยุคราชการ 4.0. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

จุฑามาศ นิ่มจิตต์ และโกวิทย์ กังสนันท์. (2564). ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรของสำนักงานอัยการจังหวัดนนทบุรีที่มีผลมาจากการปรับใช้เทคโนโลยีดิจิทัล. วารสารนวัตกรรมการบริการและการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์, 9(3), 36-50.

ชนะดา วีระพันธ์. (2555). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี. ปัญหาพิเศษ รป.ม. (การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน). ชลบุรี: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาชัยบูรพา.

ชาย โพธิสิตา. (2552). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง.

ณิศรานันท์ ขันทอง และสุชาดา บุบผา. (2564). ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย. Journal of Modern Learning Development, 6(4), 148-163.

ดวงเด็ด ย้วยความดี. (2565). เขียนวิทยานิพนธ์อย่างไรไม่โดนเท. กรงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เทพศักดิ์ บุณยรัตพันธุ์. (2565). การประเมินทักษะดิจิทัลของบุคลากรสายวิชาการมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม, 12(2), 107-120.

นันทะ บุตรน้อย และคณะ. (2563). ผลกระทบของการปรับเปลี่ยน สู่การ เป็นองค์กรดิจิทัลต่อการพัฒนาการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤศจิกายน 2567 จาก https://so04.tci-thaijo.org/index.php/colak

บุญชม ศรีสะอาด. (2558). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุริยาสาส์น

ปุณณาสา คชศิลา (2565). แนวทางการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการหน่วยงานภาครัฐแห่งหนึ่ง. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พงศภัค แสงใสแก้ว. (2566). ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากร กรมการปกครอง สังกัดกระทรวงมหาดไทย. ใน ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

พงษ์วัตร บุญสนองโชคยิ่ง. (2563) . การพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสู่องค์กรดิจิทัลของบุคลากรสำนักงานเลขานุการ สำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วราพินทร์ ชาววิวัฒน์. (2565). แนวทางการส่งเสริมทักษะดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2. ใน การค้นคว้าอิสระ ศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ศุภเชษฐ์ สิทธิสุนทรวงศ์. (2565). ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานตรวจสอบภายในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันพัฒนาข้าราชการกรุงเทพมหานคร. (2564). แผนพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการกรุงเทพมหานครและบุคลากรกรุงเทพมหานครเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล ระยะเริ่มแรก (Early) (พ.ศ. 2564 - 2565). กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาข้าราชการกรุงเทพมหานคร.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2560). แนวทางการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการ และบุคลากรภาครัฐเพื่อรับเปลี่ยนภาครัฐเป็นรัฐบาลดิจิทัล. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (2566). แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570. กรงเทพมหานคร: สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)

องค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก. (2568). แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ.2566-2570 ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก อำเภออำสนธิ จังหวัดลพบุรี. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม 2568 จาก https://www.khaoruak.go.th/project-detail?hd=7&id=12736

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1*

STRATEGIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATOR UNDER THE YALA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

มูยาฮีดะห์ โซ๊ะรี[1] และ ซูฮัยรี บือง่าฉา[2]

Muyaheedah Sohree[1] and Suhairee Beungacha[2]

[1-2]คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

[1-2]Faculty of Education, Yala Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: Muyaheedah40@gmail.com

วันที่รับบทความ : 15 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 21 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 23 สิงหาคม 2568

Received 15 June 2025; Revised 21 August 2025; Accepted 23 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 2) เปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ช่วงอายุ ประสบการณ์ทำงาน ขนาดสถานศึกษา 3) ประมวลปัญหาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลาเขต 1 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู จำนวน 313 คน โดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน และการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม

Citation:

* มูยาฮีดะห์ โซ๊ะรี และ ซูฮัยรี บือง่าฉา. (2568). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 322-342.

Muyaheedah Sohree and Suhairee Beungacha. (2025). Strategic Leadership Of School Administrator Under The Yala Primary Educational Service Area Office 1. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 322-342.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

จากแนวคิดของดูบรินทั้ง 5 ด้าน 35 ข้อ สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที ทดสอบค่าเอฟ และทดสอบความแตกต่างด้วยวิธีเชฟเฟ่

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลาเขต 1 จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา พบว่าโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามช่วงอายุ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา พบว่าโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 3. ข้อเสนอแนะของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 คือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมองภาพรวมของสถานศึกษาทั้งบริบทภายในและบริบทภายนอกสถานศึกษา การมีความรู้ความสามารถวางแผนงานที่ดีในการบริหารจัดสรรทรัพยากรงบประมาณให้สอดคล้องกับเป้าหมาย และวัตถุประสงค์

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์, ครูและบุคลากรทางการศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลาเขต 1

Abstract

This research aims to : 1. Examine the level of strategic leadership among school administrators under the Yala Primary Educational Service Area Office 1 2.Compare the levels of strategic leadership among these administrators based on gender, educational attainment, age, work experience, and school size 3. Analyze the problems related to strategic leadership of school administrators under the Yala Primary Educational Service Area Office 1.The sample group consisted of 313 teachers, determined using Krejcie and Morgan’s sample size table and selected through simple random sampling. The research instrument employed was a questionnaire based on the five dimensions of DuBrin’s concept, 35 item of strategic leadership. The statistical methods used included frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test (ANOVA), and Scheffé’s method for post hoc comparisons.

Research Findings : 1. The overall level of strategic leadership among school administrators under the Yala Primary Educational Service Area Office 1 was found to be high. 2. The comparison of strategic leadership levels among school administrators, classified by gender and educational attainment, revealed no significant differences. However, when classified by age, work experience, and school size, statistically significant differences. 3. Recommendations regarding the strategic leadership of school administrators under the Yala Primary Educational Service Area Office 1 include the necessity for administrators to consider both the internal and external contexts of the school holistically. They must also possess the knowledge and ability to effectively plan and allocate budgetary resources in alignment with institutional goals and objectives.

Keywords: Strategic leadership, The Yala Primary Educational Service Area Office 1, Teachers and educational personnel

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สร้างสังคม และเสริมสร้างชาติเพื่อความมั่นคงในระยะยาว โดยทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพ เพื่อสนับสนุนการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคมท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศ เพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจ และสังคมที่เป็นพลวัตประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ สังคมของประเทศภูมิภาค และของโลกควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะกับความต้องการของตลาดงาน เพื่อให้คนไทยได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีสังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรม จริยธรรม และประเทศสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วรองรับการเปลี่ยนแปลง

ของโลกทั้งในยุคปัจจุบันและอนาคตของประเทศไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส มีเอกลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีคุณสมบัติผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสม เพื่อรับมือกับบริบทเฉพาะ และขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงพฤติกรรมเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะเป็นบุคคลที่มีวิสัยทัศน์ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เสริมสร้างพลังทางปัญญาให้กับครูด้วยการสนับสนุนให้ครูทดลองสิ่งใหม่ ๆ กระตุ้นการสร้างระบบความคิด เรียนรู้วิธีแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้ครูรู้จักวิเคราะห์ปัญหาแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และสิ่งสำคัญของการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง คือ ผู้บริหารต้องปฏิบัติให้เป็นแบบอย่าง (Role Model) ภายใต้แนวความคิดที่ทันสมัย รูปแบบการปฏิบัติงานใหม่ ๆ เป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้อง และมีความเป็นประชาธิปไตย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2555)

จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาผู้นำเชิงกลยุทธ์ในระบบการศึกษาเพื่อให้สามารถขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ กลยุทธ์ที่ดีจะเป็นกุญแจสำคัญในการบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมและสนับสนุนการกำหนดและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาให้เป็นไปตามทิศทางที่ชัดเจน รวมถึงยังสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงกับบริบทของสังคม ปัจจุบันงานวิจัยส่วนใหญ่ยืนยันว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีทักษะการบริหารเชิงกลยุทธ์สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อสถานศึกษาและต่อผู้เรียน แม้งานวิจัยจะได้กล่าวถึงภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา แต่พบว่ายังไม่มีงานวิจัยในลักษณะภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่กล่าวถึงในบริบทเฉพาะของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 ซึ่งเป็นพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีลักษณะเฉพาะทั้งด้านวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจรวมถึงสภาวะการณ์ปัจจุบันโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ ด้านอย่างรวดเร็ว ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 จึงต้องคำนึงถึงปัจจัยเหล่านี้เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุตามวัตถุประสงค์ ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 เพื่อนำข้อสรุปที่เป็น

แนวทางของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงมี โดยภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สามารถมองเห็นอนาคต และกำหนดวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ เพื่อนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายได้สำเร็จ ผู้นำจึงต้องเรียนรู้ และปรับวิสัยทัศน์ของการบริหารองค์กรให้ทันสมัย ดังนั้นภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จึงมีความสำคัญต่อผู้นำอย่างมาก เพราะจะทำให้ผู้นำมีแผนการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ สามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน รวมถึงการเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์จะสามารถทำให้สถานศึกษาอยู่รอดในทุกสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1

2. เพื่อเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ช่วงอายุ ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษา

3. เพื่อประมวลปัญหาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1

สมมติฐานการวิจัย

ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติอยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลาเขต 1 จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ช่วงอายุ ประสบการณ์การทำงาน ขนาดสถานศึกษา มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารแตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

1. การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การวางแผน การจัดการ การควบคุม และการประเมินผลในด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาทั้ง 4 งาน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน สร้างความร่วมมือของบุคลากร และส่งเสริมให้สถานศึกษาบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ หมายถึง ความสามารถและพฤติกรรมของผู้นำในการกำหนดทิศทาง วิสัยทัศน์ และกลยุทธ์ขององค์กร โดยใช้ความคิดอย่างเป็นระบบ สร้างสรรค์ ปรับตัวได้

และสามารถสร้างอิทธิพลจูงใจบุคลากรทุกระดับให้ร่วมกันขับเคลื่อนองค์กรสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน

3. การบริหารการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2546 ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และได้จัดรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา โดยแบ่งโรงเรียนออกเป็นศูนย์เครือข่ายสถานศึกษา รวมทั้งสิ้น 13 ศูนย์เครือข่าย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 ในการทำวิจัยครั้งนี้ดำเนินการมีขั้นตอนตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากร ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1,701 คน จากสถานศึกษา 110 แห่ง

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 313 คน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหากลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน Krejcie and Morgan (1970) และการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ตามกรอบแนวคิดของดูบริน (Dubrin, 1998) จำนวน 5 ด้าน 35 ข้อ แบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เมื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเรียบร้อยแล้ว จึงทดลองใช้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 1,701 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลาเขต 1 เพื่อให้ครูในสังกัดตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 313 คน และนำแบบสอบถามตรวจสอบความถูกต้องและนำไปใช้วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติในขั้นต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบรายการ (Check List) โดยวิธีการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) นำผลการวิเคราะห์เสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทดสอบค่าที ทดสอบค่าเอฟ และทดสอบความแตกต่างด้วยวิธีเชฟเฟ่ โดยภาพรวมและรายด้าน นำเสนอเป็นตารางประกอบการแปลความหมาย

4.3 วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในแต่ละด้านโดยการประมวลทัศนะในแต่ละด้านแล้วนำเสนอข้อมูลในรูปแบบความเรียง

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1

ด้านที่	ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1	การมีความคิดความเข้าใจระดับสูง	4.04	.72	มาก	5
2	การนำปัจจัยต่างๆมากำหนดกลยุทธ์	4.19	.66	มาก	2
3	การมีวิธีคิดเชิงปฏิบัติ	4.18	.69	มาก	3
4	การสร้างโอกาสสำหรับอนาคต	4.14	.65	มาก	4
5	การกำหนดกลยุทธ์	4.20	.64	มาก	1
	รวม	**4.18**	**.65**		

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลาเขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = .65) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการกำหนดกลยุทธ์ ($\bar{X}$= 4.20 ,S.D. = .64) รองลงมาคือ ด้านการนำปัจจัยต่างๆ

มากำหนดกลยุทธ์ ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = .66) ด้านการมีวิธีคิดเชิงปฏิบัติ ($\bar{X}$ = 4.18 ,S.D. = .69) และด้านการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต ($\bar{X}$ =4.14 ,S.D. = .65) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการมีความคิดความเข้าใจระดับสูง ($\bar{X}$ = 4.04, S.D. = .72)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ช่วงอายุ ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษา

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลาเขต 1 จำแนกตามเพศ

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์	เพศ				t	P - value
	ชาย		หญิง			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. การมีความคิดความเข้าใจระดับสูง	4.065	.65	4.03	.75	.372	.710
2. การนำปัจจัยต่าง ๆ มากำหนดกลยุทธ์	4.25	.65	4.15	.66	1.217	.224
3. การมีวิธีคิดเชิงปฏิบัติ	4.26	.61	4.14	.72	1.426	.155
4. การสร้างโอกาสสำหรับอนาคต	4.15	.62	4.13	.66	.265	.791
5. การกำหนดกลยุทธ์	4.26	.58	4.17	.66	1.141	.255
รวม	4.20	.57	4.12	.67	.937	.349

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลาเขต 1 จำแนกตามเพศ พบว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลาเขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันซึ่งปฏิเสธสมมติฐาน

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลาเขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์	ระดับการศึกษา				t	P - value
	ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. การมีความคิดความเข้าใจระดับสูง	4.03	.70	4.05	.79	- .177	.860
2. การนำปัจจัยต่าง ๆ มากำหนดกลยุทธ์	4.17	.66	4.22	.68	- .610	.543
3. การมีวิธีคิดเชิงปฏิบัติ	4.19	.68	4.15	.72	.422	.673
4. การสร้างโอกาสสำหรับอนาคต	4.15	.63	4.11	.70	.469	.640
5. การกำหนดกลยุทธ์	4.20	.64	4.17	.64	.366	.714
รวม	**4.15**	**.62**	**4.14**	**.67**	**.094**	**.925**

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลาเขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลาเขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐาน

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลาเขต 1 จำแนกตามช่วงอายุ Generation

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์	ช่วงอายุ Generation								F	P – value
	อายุน้อยกว่า26 ปี		อายุ 27 - 44 ปี		อายุ 45 - 59 ปี		มากกว่า 59 ปีขึ้นไป			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		

1. การมีความคิดความเข้าใจระดับสูง	3.81	.60	4.05	.72	4.10	.68	3.45	1.09	2.93	.034
2. การนำปัจจัยต่างๆมากำหนดกลยุทธ์	3.83	.53	4.18	.63	4.27	.67	3.60	.97	4.76	.003
3. การมีวิธีคิดเชิงปฏิบัติ	3.96	.63	4.18	.65	4.27	.68	3.48	1.06	4.61	.004
4. การสร้างโอกาสสำหรับอนาคต	4.03	.63	4.16	.63	4.18	.61	3.54	1.05	3.20	.024
5. การกำหนดกลยุทธ์	4.15	.65	4.19	.61	4.26	.62	3.68	.98	2.61	.052
รวม	3.96	.58	4.15	.60	4.21	.62	3.55	1.01	3.92	.009

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 จำแนกตามช่วงอายุ Generation พบว่า ครู และบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การมีความคิดความเข้าใจระดับสูง และการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต กลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุต่างกันมีทัศนะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รวมทั้งด้านการนำปัจจัยต่าง ๆ มากำหนดกลยุทธ์ และด้านการมีวิธีคิดเชิงปฏิบัติ กลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุต่างกันมีทัศนะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลาเขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์	ประสบการณ์การทำงาน						F	P - value
	น้อยกว่า 10 ปี		ระหว่าง 10 – 20 ปี		มากกว่า 20 ปีขึ้นไป			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. การมีความคิดความเข้าใจระดับสูง	3.93	.72	4.13	.64	3.97	.88	2.55	.08
2. การนำปัจจัยต่าง ๆ มากำหนดกลยุทธ์	4.04	.61	4.30	.61	4.08	.81	5.63	.004
3. การมีวิธีคิดเชิงปฏิบัติ	4.13	.69	4.24	.59	4.08	.87	1.48	.229
4. การสร้างโอกาสสำหรับอนาคต	4.03	.64	4.22	.56	4.08	.83	2.80	.062
5. การกำหนดกลยุทธ์	4.12	.60	4.27	.58	4.12	.78	2.18	.114
รวม	4.05	.60	4.23	.55	4.07	.81	3.08	.048

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า ครู และบุคลากรทาง การศึกษามีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการนำปัจจัยต่าง ๆ มากำหนดกลยุทธ์ กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกันมีทัศนะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลาเขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์	ขนาดของสถานศึกษา								F	P-value
	ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่		ขนาดใหญ่พิเศษ			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. การมีความคิดความเข้าใจระดับสูง	4.31	.64	3.92	.73	4.29	.64	4.01	.73	5.96	.001
2. การนำปัจจัยต่าง ๆ มากำหนดกลยุทธ์	4.44	.54	4.07	.69	4.40	.47	4.16	.67	6.37	.000
3. การมีวิธีคิดเชิงปฏิบัติ	4.40	.64	4.08	.72	4.24	.63	4.23	.53	3.66	.013
4. การสร้างโอกาสสำหรับอนาคต	4.35	.57	4.05	.68	4.26	.49	4.16	.60	3.89	.009
5. การกำหนดกลยุทธ์	4.43	.54	4.08	.67	4.43	.53	4.25	.53	6.34	.000
รวม	4.38	.54	4.04	.66	4.32	.50	4.16	.56	5.79	.001

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า ครู และบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลาเขต 1 โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดสถานศึกษาต่างกันมีทัศนะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อประมวลปัญหาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1

1. การมีความคิดความเข้าใจระดับสูง พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรเข้าใจบริบทของสถานศึกษาทั้งภายในและภายนอก มีวิสัยทัศน์ เปิดรับเทคโนโลยี และบริหารอย่างเป็นธรรม

2. การนำปัจจัยต่าง ๆ มากำหนดกลยุทธ์ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องวิเคราะห์ SWOT เพื่อวางแผนและบริหารทรัพยากรให้สอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา

3. การมีวิธีคิดเชิงปฏิบัติ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องพัฒนาตนเองและสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง คิดเชิงวิพากษ์ มีจริยธรรม และสื่อสารอย่างสร้างสรรค์

4. การสร้างโอกาสสำหรับอนาคต พบว่า ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำที่สร้างแรงจูงใจ วางแผนระยะยาว และพัฒนาทักษะของบุคลากรให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

5. การกำหนดกลยุทธ์ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องกำหนดกลยุทธ์ที่ชัดเจน ยืดหยุ่น สื่อสารได้ดี และนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของฏิมากร บุ้นกี้ (2563) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของคชาภรณ์ เสริมศรี (2557) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการกำหนดทิศทางขององค์กร และสามารถนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังส่งเสริมการเรียนรู้ และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง พร้อมปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมอย่างเหมาะสม มีภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและการยอมรับจากครูและบุคลากร โดยมุ่งสู่ผลสำเร็จเกินกว่าความคาดหวังที่ตั้งไว้ รวมถึงกระบวนการใช้อิทธิพลของผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ในการบริหารสถานศึกษา โดยยึดเป้าหมายและภารกิจขององค์การเป็นหลัก และจะสรรหาวิธีการบริหารงานด้วยการกำหนดทิศทางที่

ชัดเจนในการกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา จูงใจด้วยรางวัลอันเกิดจากการบรรลุผลสำเร็จในงาน การริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ โดยให้อำนาจแก่ผู้ปฏิบัติงานให้มีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานเพื่อให้องค์การสามารถดำเนินงานได้ตามเป้าหมายโดยจัดให้มีสภาพ แวดล้อมในการทำงานที่ดีและยังคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพระหว่างบุคลากรด้วยกัน (มนสิชา ธรรมรักษ์, 2561) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560) ได้กำหนดว่า ผู้บริหารซึ่งเป็นตัวจักรสำคัญเป็นผู้ที่มีเป้าหมายความสำเร็จที่ชัดเจนและมีความมุ่งมั่นที่จะนำไปสู่เป้าหมายนั้นให้จงได้ ทุ่มเทพลังกายและความคิดอย่างเต็มกำลัง มีความเป็นผู้นำทางวิชาการสูง มีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์ รอบรู้ เป็นที่พึ่งทางวิชาการให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีความสามารถในการจัดการองค์การ มอบหมายงานให้บุคลากรได้เหมาะสมกับศักยภาพ ใช้หลักการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมในการบริหาร ส่งเสริมให้มีการจัดหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับผู้เรียน ส่งเสริมการพัฒนา นวัตกรรม การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ผู้บริหารสามารถทำให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาตระหนักถึงหน้าที่ที่รับผิดชอบ สอดคล้องกับงานวิจัยของนวลจันทร์ จุนทนพ (2559) ได้ศึกษาบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลในจังหวัดจันทบุรี ระยองและตราด ผลการวิจัย พบว่า บทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลในจังหวัดจันทบุรี ระยองและตราดโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของคมกฤช พรหมฉิน (2560) ได้ศึกษาวิจัยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของภาวะผู้เชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 ซึ่งจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ช่วงอายุ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามเพศ พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่าง สอดคล้องกับงานวิจัยของอำนวย มีราคา (2564) ได้ศึกษาวิจัยการศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 11 ศรีสะเกษนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์ พบว่า ความ

คิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่มีเพศต่างกันพบว่าโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของจารุสิริ ทองเกตุแก้ว (2562) ได้ศึกษาวิจัยภาวะผู้นำและบรรยากาศสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี พบว่าภาวะผู้นำกับบรรยากาศสถานศึกษาพบว่าโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารให้ความสำคัญต่อหลักความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางเพศในการปฏิบัติงาน โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมตามบริบทของสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ มีการวางแผนการจัดการ การสั่งการ และการควบคุมการดำเนินงานของบุคลากร รวมถึงการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว นอกจากนี้ผู้บริหารยังส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความร่วมมือ การมีน้ำใจไมตรี และความเป็นกัลยาณมิตร ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนการทำงานขององค์การให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของประมวล อุ่นเรือน (2565) ได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่าง สอดคล้องกับงานวิจัยของมูฮัมหมัดอัสรี ยูโซะ (2567) ได้ศึกษาวิจัยภาวะผู้นำเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารตามแผนกลยุทธ์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนราธิวาส พบว่า ความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารตามแผนกลยุทธ์ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน พบว่าโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของศรีจันทร์ สามงามพุ่ม (2559) ครูที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู ในกลุ่มเครือข่ายบางพลี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาสามารถกระตุ้นผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาให้เกิดการทำงานเป็นทีมโดยการให้กำลังใจกัน ยกย่องและชมเชยครูอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารสถานศึกษามีการกระตุ้นให้ตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา ทำให้ผู้ตามมีความต้องการหาแนวทางใหม่ ๆ มาแก้ไขปัญหาในสถานศึกษา เพื่อหาข้อสรุปใหม่ที่ดีกว่าเดิม เพื่อทำให้เกิดสิ่งใหม่และสร้างสรรค์โดยผู้บริหารมีการคิดและแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ผุสดี จิรนากุล (2562) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเข้ามาพูดคุย ปรึกษาหารือด้วยความเป็นกันเอง และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน คอยเป็นพี่เลี้ยงและเป็นที่ปรึกษา คอยช่วยเหลือ ชี้แนะ สนับสนุนอยู่เสมอ เอาใจเขามาใส่ใจเราและคำนึงถึงความต้องการเป็นรายบุคคลสิ่งเหล่านี้จะทำให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษารู้สึกว่าผู้บริหารคอยเป็นโค้ชและเป็นที่ปรึกษาอยู่ตลอดเวลา ส่งผลต่อความสุขในการทำงาน และนำไปสู่การนำพาองค์การไปสู่เป้าหมายที่ประสบผลสำเร็จ

2.3 ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามช่วงอายุ พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 จำแนกตามช่วงอายุ ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีช่วงอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของจันทร์ทิพย์ จิตอ่ำ (2566) ได้ศึกษาวิจัยภาวะผู้นำเชิงกลยุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมด้านช่วงอายุแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฏฐ์ แสงนุสิทธิ์ และกัลยมน อินทุสุต (2565) ได้วิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร พบว่า ครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน

ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการจัดการและดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ผ่านการมอบหมายงานให้สอดคล้องกับความถนัดและประสบการณ์ของผู้ร่วมงาน มากกว่าการยึดถืออายุเป็นหลัก ส่งผลให้บุคลากรเกิดความยอมรับ ความเชื่อมั่น ความศรัทธา และความภาคภูมิใจในตัวผู้นำ อีกทั้งยังพร้อมที่จะทุ่มเทการปฏิบัติงานตามภารกิจ

ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลัง นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษายังประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี โดยมุ่งสร้างประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม แสดงออกถึงความเสียสละเพื่อประโยชน์ของกลุ่ม และให้ความสำคัญต่อค่านิยม ความเชื่อ ตลอดจนการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน อันเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างแรงจูงใจและขับเคลื่อนสถานสึกษาสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ณภัทร ปัญญาวงค์ (2563) ได้กล่าวไว้ว่าเพราะความแตกต่างทางด้านประสบการณ์ของบุคลากรที่เพิ่งเข้าปฏิบัติงานกับบุคลากรที่ปฏิบัติงานมานานแล้วย่อมมีความคิดเห็นและการรับรู้เกี่ยวกับประสิทธิภาพ สมรรถนะ และพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหาร ตลอดถึงการได้รับแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานจากผู้บริหารแตกต่างกัน

2.4 ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยซาฝีน๊ะ แอหลัง (2561) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาได้รับการอบรมศึกษาดูงาน มีการประชุมประจำเดือน มีแนวการปฏิบัติงาน การวางแผน และพัฒนาตนเองที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดความรู้ มีวิสัยทัศน์ในการปฏิบัติงานต่างกัน รวมถึงผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงแสดงภาวะผู้นำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความศรัทธา เชื่อมั่น และเลื่อมใสในตัวผู้บริหารโดยบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารในยุคปัจจุบันต้องมีคุณสมบัติในการนำพาสถานศึกษาก้าวไปข้างหน้าอย่างมีเป้าหมาย ผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leadership) เป็นรูปแบบของผู้นำสมัยใหม่ที่นำความเจริญก้าวหน้ามาสู่สถานศึกษาความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์เริ่มจากการมีคุณสมบัติสำคัญ คือ เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกลจะนำวิสัยทัศน์มาสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นผลสำเร็จตามขั้นตอน

2.5 ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีขนาดสถานศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยฏิมากร บุ้นกี้ (2563) ได้ทำการศึกษาบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราดพบว่า บทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยธนกร สร้อยสวรรค์ (2565) ที่ได้ ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบแตกต่างกันไปตามขนาดของสถานศึกษา ซึ่งส่งผลให้เกิดมุมมองและความคิดเห็นที่หลากหลาย ทั้งนี้เนื่องมาจากความสามารถในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาของผู้บริหารที่ต้องดำเนินการภายใต้บริบทของวัฒนธรรมองค์กร ขนาดของสถานศึกษา ลักษณะของภารกิจ และจำนวนบุคลากรที่เกี่ยวข้อง บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความแตกต่างกันตามบริบทของแต่ละสถานศึกษา โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ ผู้บริหารในโรงเรียนขนาดเล็กมักมีบทบาทและภารกิจน้อยกว่า เมื่อเทียบกับผู้บริหารในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษที่ต้องรับผิดชอบในภารกิจที่มีความซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องแสดงภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในระดับที่เหมาะสมกับบทบาทและหน้าที่ที่ได้รับ โดยมุ่งเน้นการแสดงความสามารถ การโน้มน้าวและสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรเกิดความเชื่อมั่น ยอมรับ และพร้อมที่จะทุ่มเทความพยายามในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งมีภารกิจและบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารในระดับที่น้อยกว่า อาจส่งผลให้การแสดงออกถึงภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ลดลงตามบริบทของสถานศึกษาและขอบเขตความรับผิดชอบที่แตกต่างกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำที่มีภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง ใช้กลยุทธ์ในการบริหาร สามารถส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้ตามเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ เพื่อสามารถมองเห็นอนาคต กำหนดกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม แล้วนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายได้สำเร็จ 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย 2.1) ควรทำการศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในการวิจัยและพัฒนาหรือการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้มีความเหมาะสมต่อการประเมินผู้บริหารสถานศึกษาอย่างคลอบคลุม 2.2) ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

คชาภรณ์ เสริมศรี. (2557). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลาภู เขต 1. วารสารศึกษาศาสตร์ หาวิทยาลัยขอนแก่น, 37(4), 25-33.

คมกฤช พรหมฉิน. (2560). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 15(2), 374-384.

จารุสิริ ทองเกตุแก้ว. (2562). ภาวะผู้นำและบรรยากาศสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี. วารสารลวะศรี มหาวิทยาวัยราชภัฏเทพสตรี. 3(1), 63-80.

จันทร์ทิพย์ จิตอ่ำ. (2566). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ซาฝีน๊ะ แอหลัง. (2561). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 5(2), 163-172.

ฏิมากร บุ้นกี้. (2563). การศึกษาบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ณภัทร ปัญญาวงค์. (2563). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาตามความคิดเห็นของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 5(1), 163-172.

ณัฏฐ์ แสงนุสิทธิ์ และกัลยมน อินทุสุต.(2565). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 5(2), 163-172.

ธนกร สร้อยสวรรค์. (2565). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 16(3), 48-61.

นวลจันทร์ จุนทนพ. (2559). การศึกษาบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ประมวล อุ่นเรือน. (2565). บทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์, 4(4), 149-160.

ผุสดี จิรนากุล. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอแม่ฟ้าหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยพะเยา.

มนสิชา ธรรมรักษ์. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารวิชาการของโรงเรียนในเครือสวนกุหลาบวิทยาลัย. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

มูฮัมหมัดอัสรี ยูโซะ. (2567). ภาวะผู้นำเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารตามแผนกลยุทธ์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนราธิวาส. วารสารทัศนมิติทางการศึกษา, 2(3), 33-44.

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2561). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1. Walailak Procedia, 10(4), 70-78.

ศรีจันทร์ สามงามพุ่ม. (2559). การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในกลุ่มเครือข่ายบางพลี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 2. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, 4(3), 9-17.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). คู่มือการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2555). ชุดเครื่องมือการพัฒนาองค์การ (Organization improvement toolkits) ตามแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ: หมวด 3 การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

Andrew J. Dubrin. (1998). Leadership: Research Findings, Practice and Skills. Boston: Houghton.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์*

PARTICIPATORY ADMINISTRATION MODEL USING ACADEMIC ADMINISTRATION STRATEGIES TO DEVELOP STUDENTS' QUALITY AT WEERAWATYOTHIN SCHOOL, SURIN PROVINCE, SURIN SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA

เสกสันต์ สัมฤทธิ์

Seksunt Sumrith

โรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน

Weerawatyothin School, Thailand

Corresponding Author's Email: saksan.3988@gmail.com

วันที่รับบทความ : 28 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 3 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 5 สิงหาคม 2568

Received 28 July 2025; Revised 3 August 2025; Accepted 5 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่ต้องการ และระดับความต้องการจำเป็นของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ 2) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่

Citation:

* เสกสันต์ สัมฤทธิ์. (2568). รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 343-366.

Seksunt Sumrith. (2025). Participatory Administration Model Using Academic Administration Strategies To Develop Students' Quality At Weerawatyothin School, Surin Province, Surin Secondary Education Service Area. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 343-366.; DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ 4) เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยการใช้แบบสอบถาม ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่ต้องการ และระดับความต้องการจำเป็น จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง ครูผู้สอน จำนวน 120 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 124 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม ข้อมูลเป็นแบบประเมินความต้องการจำเป็น (Need Assessment) แบบประเมินความคิดเห็น และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่ต้องการ และระดับความต้องการจำเป็นเพื่อสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ พบว่า สภาพปัจจุบัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และสภาพที่ต้องการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ พบว่า ผลสำเร็จของผู้เข้าร่วมโครงการ ทั้ง 10 โครงการ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

4. ผลการประเมินการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้เรียนหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยก่อนใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 รางวัลที่ผู้เรียน

ครูผู้สอน หลังการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนฯ รวมทั้งสิ้น 74 รางวัล ผลการศึกษาการประเมินตนเองของผู้เรียนที่ร่วมโครงการประเมินกลยุทธ์ที่ 1 และกลยุทธ์ที่ 5 พบว่า ผลการประเมินตนเองของผู้เรียนด้านคุณภาพของผู้เรียน และด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานของผู้เข้าร่วมโครงการทดลองในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: สมรรถนะ, ผู้บริหาร, การศึกษาพิเศษ

Abstract

This research had four objectives To study the current conditions, desired conditions, and the needs assessment level of a participatory management model using academic administration strategies to improve student quality at Weerawatyothin School, Surin Province, under the Secondary Educational Service Area Office Surin. To develop a participatory management model using academic administration strategies to improve student quality at Weerawatyothin School. To implement the developed participatory management model using academic administration strategies at Weerawatyothin School. To evaluate the implementation results of the participatory management model using academic administration strategies to improve student quality at Weerawatyothin School. Data collection involved questionnaires to assess the current and desired conditions and needs. The sample consisted of 4 school administrators selected by purposive sampling and 120 teachers, totaling 124 participants. The research instruments included needs assessment forms, opinion evaluation forms, and satisfaction questionnaires. Data were analyzed using mean, standard deviation, and content analysis.

The findings were as follows

1 . Current and desired conditions and needs assessment for developing the participatory management model using academic administration strategies revealed that the current condition was at a low level overall, while the desired condition was at the highest level.

2. Model development results showed that the overall appropriateness and feasibility of the participatory management model were rated at the highest level. The evaluation of the user manual also received the highest rating.

3. Implementation of the model involved 10 projects with participation from school administrators, teachers, school board members, and community representatives. The results showed that the average overall success level of participants in all 10 projects was high.

4. Evaluation of the model's implementation revealed that student opinions after the trial showed a significantly higher mean score compared to before implementation, at a 0.05 significance level. Following implementation, students and teachers won a total of 74 awards. Self-assessments by students in Strategies 1 and 5 showed that both student quality and the learner-centered instructional process had high average scores. Overall satisfaction with the implementation among participants was also at a high level.

Keywords: Competency, School Administrators, Special Education

บทนำ

การจัดกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วนในการพัฒนาการศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนายกระดับคุณภาพการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ในมาตรา 24 บัญญัติไว้ว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังนี้ 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา 3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น รักการการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง 4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ ในทุกวิชา 5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้กระบวนการเรียนรู้ โดยผู้สอนและผู้เรียน

อาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ 6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559 : 9) สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณภาพ 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ ซึ่งถูกกำหนดเป็น 1 ในนโยบายเร่งด่วน (Quick Win) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 โดยพัฒนาต่อยอดจากโครงการโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล โรงเรียนคุณภาพของชุมชน โรงเรียนมัธยมดีสี่มุมเมือง และโรงเรียนที่สามารถดำรงตนอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) โดยการผลักดันโรงเรียนคุณภาพเพื่อขับเคลื่อนให้แต่ละอำเภอได้มีโรงเรียนที่มีคุณภาพอย่างน้อย 1 โรงเรียนขึ้นไปมีการพัฒนายกระดับคุณภาพการศึกษา สามารถรองรับผู้เรียนโรงเรียนเครือข่ายโดยรอบที่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กให้มีการเรียนรวมที่โรงเรียนคุณภาพ มีการแบ่งปันทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันอย่างมีคุณภาพ ส่งผลให้ผู้ปกครองและชุมชนเกิดความเชื่อมั่นโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาที่มีการส่งเสริมให้มีศักยภาพ ทั้งในด้านการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ สามารถดึงดูดผู้เรียนจากโรงเรียนเครือข่ายโดยรอบที่เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เป็นทางเลือกให้แก่ผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งเป็นการลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มโอกาสในการศึกษาของผู้เรียนได้รับการพัฒนาด้านการศึกษาให้มีคุณภาพและปลอดภัย การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ จัดทำระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนของครู รวมทั้งการกำกับติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา การวัดและประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเพื่อพัฒนาให้เป็นโรงเรียนคุณภาพสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวไว้ว่า การพัฒนามาตรฐานการศึกษา มีแนวคิดว่าต้องเป็นมาตรฐานที่สถานศึกษาปฏิบัติได้จริงประเมินได้จริงกระชับ และจำนวนน้อยแต่สามารถสะท้อนบริบทของสถานศึกษาและคุณภาพการศึกษาได้จริง ข้อมูลที่ได้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่ระดับสถานศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับหน่วยงานต้น สังกัด และระดับชาติ ดังนั้น การกำหนดมาตรฐานการศึกษาจึงเน้นที่คุณภาพผู้เรียน คุณภาพผู้บริหารสถานศึกษา และคุณภาพครู มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติ และข้อกำหนดในกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 นโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 โดยมีใจความระบุว่า ศธ.ดำเนินการภารกิจหลักตามยุทธศาสตร์ชาติ ร่างแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566-2580) ฉบับปรับปรุง ได้ประกาศนโยบายและจุดเน้น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ดังนี้ 1) การจัดการศึกษาเพื่อความปลอดภัย 2) การยกระดับคุณภาพการศึกษา 3) การสร้างโอกาส

ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษาทุกช่วงวัย 4) การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน 5) การส่งเสริมสนับสนุนวิชาชีพครู บุคลากรทางการศึกษาและบุคลากร6) การพัฒนาระบบราชการและการบริการภาครัฐยุคดิจิทัล 7) การขับเคลื่อนกฎหมายการศึกษาและแผนการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561 : 11)

การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา จะสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยลักษณะเฉพาะหลายประการ ได้แก่ 1) ยึดคุณภาพผู้เรียนเป็นเป้าหมายสูงสุด โดยจัดให้มีการประกันคุณภาพ 2) ใช้กระบวนการบริหารอย่างเป็นระบบครบถ้วนและเน้นการบริหารงานวิชาการเป็นที่ตั้ง 3) บริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาล 4) ใช้กระบวนการกลุ่มในการทำงานและแก้ปัญหา ยินยอมให้ทุกส่วนทุกฝ่ายมีส่วนร่วม 5) ทำให้โรงเรียนเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) สนใจใฝ่รู้ ริเริ่ม สร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง 6) กระจายอำนาจการบริหารให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม 7) ปรับเปลี่ยน เสริมสร้างวัฒนธรรมในการบริหาร กระบวนการจัดการศึกษาให้เป็นโรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอน ในปีการศึกษา 2567 โดยยึดตามแผนพัฒนางานวิชาการ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ และโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา 2565 - 2567 ได้ดำเนินโครงการและจัดกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2565 – 2567 โรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน ได้ดำเนินการพัฒนางานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์

จากความสำคัญและสภาพปัญหาการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการสถานศึกษา มีหน้าที่ในการบริหารในการจัดการศึกษา จึงมีความตระหนักความจำเป็นที่ช่วยให้เข้าถึงสภาพปัจจุบันและปัญหาในด้านการบริหารงานวิชาการเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้โดยมีเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา ดำเนินงานพัฒนางานวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษา และทุกกลุ่มเป้าหมาย พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้เป็นสารสนเทศ ในการแก้ปัญหางานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยใช้กระบวนการบริหารการวางแผนดำเนินงานและประกอบการตัดสินใจแล้วยังนำไปสู่การพัฒนาความคิดและสร้างทางเลือกใหม่ ๆ ในการวางแผนดำเนินการให้โรงเรียนจัดทำมาตรฐานและตัวชี้วัดมาตรฐานคุณภาพการศึกษา อันเป็นสิ่งที่แสดงให้

เห็นถึงคุณภาพของโรงเรียนและเป็นเป้าหมายที่กำหนดสอดคล้องกับอมรรัตน์ เตชะนอก ได้เสนอแนะแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาไทยให้ก้าวหน้าทันโลกในศตวรรษที่ 21 ว่าต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ มีหน้าที่ในการนำแนวคิดใหม่ ๆ ไปสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาสถานศึกษาด้านต่าง ๆ ต้องทำตัวเป็นผู้จุดประกายความคิดในการพัฒนาคุณภาพงานในสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนาสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จได้ต้องอาศัยบุคลากรที่ทำหน้าที่บริหารสถานศึกษาจะต้องมี วิสัยทัศน์ เป็นผู้นำกล้าเปลี่ยนแปลง กล้าตัดสินใจ มีคุณธรรมจริยธรรมและมีจรรยาบรรณทางวิชาชีพ มีความสามารถในการติดต่อสื่อสารและมีความรู้วิชาชีพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่ต้องการ และระดับความต้องการจำเป็นของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

4. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 4 คน (ไม่รวมผู้วิจัย) และครูผู้สอน จำนวน 126 คน รวมจำนวน 130 คน ที่ปฏิบัติงานที่โรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ ในปีการศึกษา 2567

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน (ไม่รวมผู้วิจัย) เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และครูผู้สอน จำนวน 120 คน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนโดยใช้ ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ตามสัดส่วนของครูในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) รวมทั้งสิ้นจำนวน 124 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในวิจัยรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่ต้องการของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

ตอนที่ 3 สภาพปัจจุบันและสภาพที่ต้องการของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ซึ่งมีความหมาย ดังนี้

5 หมายถึง มีความคิดเห็นตรงกับสภาพที่เป็นจริงอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความคิดเห็นตรงกับสภาพที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีความคิดเห็นตรงกับสภาพที่เป็นจริงอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความคิดเห็นตรงกับสภาพที่เป็นจริงอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีความคิดเห็นตรงกับสภาพที่เป็นจริงอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ตามลำดับดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากบุคลากรของ โรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์

2. ผู้วิจัยติดตามและรวบรวมแบบสอบถามทั้งของผู้บริหารสถานศึกษาและของครูผู้สอน ให้ครบตามจำนวนที่ต้องการ

3. ผู้วิจัยติดตามและรวบรวมแบบสอบถามที่เป็นของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 ฉบับ ได้รับคืน จำนวน 4 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และครูผู้สอน จำนวน 120 ฉบับ ได้รับคืน จำนวน 120 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าร้อยละ

2. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่ต้องการของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย กำหนดเกณฑ์ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 166)

4.50 – 5.00 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันและสภาพที่ต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด

3.50 – 4.49 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันและสภาพที่ต้องการอยู่ในระดับมาก

2.50 – 3.49 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันและสภาพที่ต้องการอยู่ในระดับปานกลาง

1.50 – 2.49 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันและสภาพที่ต้องการอยู่ในระดับระดับน้อย

1.00 – 1.49 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันและสภาพที่ต้องการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการขับเคลื่อนรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าร้อยละ

4. ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการขับเคลื่อนรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาสุรินทร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหา ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐาน (S.D.) ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย กำหนดเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 :166)

4.50 – 5.00 หมายถึง มีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด

3.50 – 4.49 หมายถึง มีปัญหาอยู่ในระดับมาก

2.50 – 3.49 หมายถึง มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

1.50 – 2.49 หมายถึง มีปัญหาอยู่ในระดับระดับน้อย

1.00 – 1.49 หมายถึง มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

5. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยขับเคลื่อนรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาสุรินทร์ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย กำหนดเกณฑ์ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 166)

4.50 – 5.00 หมายถึง เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องอยู่ในระดับมากที่สุด

3.50 – 4.49 หมายถึง เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องอยู่ในระดับมาก

2.50 – 3.49 หมายถึง เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องอยู่ในระดับปานกลาง

1.50 – 2.49 หมายถึง เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องอยู่ในระดับน้อย

1.00 – 1.49 หมายถึง เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องอยู่ในระดับน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2561 : 38)

1.1 ร้อยละ P

เมื่อ P แทน ค่าร้อยละ

แทน ความถี่ที่ต้องการให้เป็นร้อยละ

n แทน จำนวนคนทั้งหมด

1.2 ค่าเฉลี่ย =

เมื่อ แทน ค่าเฉลี่ย

แทน ผลรวมของทั้งหมดในกลุ่ม

แทน จำนวนคะแนนในกลุ่ม

1.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ภัทรธร บุญยะวาหะ และคณะ. 2562 : 216)

S.D. =

เมื่อ S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัว

แทน ผลรวมคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง

N แทน ค่าเฉลี่ยของประชากร

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

2.1 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index Objective Congruence : IOC) เพื่อหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (ปราณี มีหาญพงษ์, 2561 : 11)

เมื่อ แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาความต้องการกับจุดประสงค์ที่ต้องการทราบทั้ง 5 ด้าน

แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการครอนบาค (ปราณี มีหาญพงษ์, 2561 : 13)

เมื่อ แทน ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น

แทน จำนวนข้อคำถาม

แทน ผลรวมความแปรปรวนของคะแนนรายข้อ

แทน ความแปรปรวนของคะแนน

2.3 การจัดลำดับความสำคัญของค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (Priorty Needs Index ; PNImodified) ค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็น (วรรณพร รุจิพงษ์กุล, 2564 : 219) คำนวณโดยใช้สูตร ดังนี้

ค่า PNImodified = (I-D)/D

เมื่อ I แทน ความรู้/ทักษะ/เจตคติที่คาดหวัง

D แทน ความรู้/ทักษะ/เจตคติที่มีในปัจจุบัน

ค่า PIN = (I-D)/×I

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่ต้องการ ระดับความต้องการจำเป็นและปัญหาการขับเคลื่อน เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

1.1 ผลจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ จากการสังเคราะห์หลักการแนวคิดทฤษฎีจากเอกสาร และงานวิจัยการที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐาน ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ วงจรคุณภาพเดมมิ่ง (Deming Circle) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความต้องการจำเป็น และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและพัฒนารูปแบบ พบว่า และผลการศึกษาภาพปัจจุบัน สภาพที่ต้องการ และระดับความต้องการจำเป็นของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ก่อนการพัฒนา พบว่า สภาพปัจจุบัน ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.40) และสภาพที่ต้องการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.63) โดยด้านที่มีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ ด้านพัฒนาคุณภาพครูและนักเรียน และด้านพัฒนาคุณภาพกิจกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตามประเมินผล และมีดัชนีความต้องการจำเป็นโดยรวมเท่ากับ = 0.76

1.2 ผลการศึกษาสภาพปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวกับการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ พบว่า สภาพปัญหาของการขับเคลื่อนของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.95, S.D. = 0.80) และปัจจัยการขับเคลื่อนของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.69, S.D. = 0.70)

1.3 ผลการศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนางานวิชาการ ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน จำนวน 2 สถานศึกษา รวมจำนวน 6 คน แล้วดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา ตามประเด็นที่เกี่ยวข้อง

1.4 ผลการศึกษาปัจจัยการขับเคลื่อนการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนภายหลังการจัดอันดับความสำคัญของปัจจัยในแต่ละด้าน ประกอบด้วยจุดแข็งจุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค 3 ลำดับแรก สรุปได้ดังนี้ จุดแข็ง (Strengths) ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีความรู้ ความสามารถ มีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ก้าวไกลในการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 2) ผู้บริหารใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมและหลักธรรมาภิบาล 3) ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในวางแผนการบริหารสถานศึกษา จุดอ่อน (Weaknesses) มีดังนี้ 1) ผู้บริหารขาดข้อมูลสารสนเทศในการบริหารงานที่เป็นระบบ 2) ผู้บริหารมีความรู้ในการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนน้อย 3) การบริหารงานขาดกระบวนการนิเทศติดตามทบทวนตรวจสอบการพัฒนางาน วิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน โอกาส (Opportunities) ได้แก่ 1) โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากชุมชน ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา องค์กรเอกชน ร่วมกับทางโรงเรียนได้รับการบริจาคทุนทรัพย์และวัสดุอุปกรณ์สนับสนุนการศึกษา ส่งผลให้นักเรียนมีโอกาสทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น 2) โครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) พระราชบัญญัติการศึกษา ให้ทุกคนมีโอกาสศึกษาตามศักยภาพของแต่ละบุคคล อุปสรรค (Threats) ได้แก่ 1) ผู้ปกครองบางส่วนขาดความพร้อมในการสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน 2) ปัญหาทางด้านภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอยส่งผลให้ผู้ปกครองบางส่วนขาดความคล่องตัวด้านค่าใช้จ่ายของบุตรหลาน 3) ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีฐานะยากจนมีปัญหา

ครอบครัว ปล่อยลูกให้ปู่ย่ายายดูแล ขาดการดูแลบุตรอย่างใกล้ชิด ส่งผลกระทบต่อผลการเรียนของนักเรียน โดยนำมากำหนดกรอบกลยุทธ์ในการพัฒนา 5 ด้าน กลยุทธ์ที่ 1 ด้านการพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่มีคุณภาพมี 2 ตัวชี้วัดและ 2 โครงการ กลยุทธ์ที่ 2 ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและชุมชนในการสนับสนุนทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้มี 2 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดและ 2 โครงการ กลยุทธ์ที่ 3 ด้านพัฒนาคุณภาพครูและนักเรียน มี 2 ตัวชี้วัดและ 2 โครงการ กลยุทธ์ที่ 4 ด้านพัฒนาคุณภาพกิจกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตามประเมินผล มี 2 ตัวชี้วัด และ 2 โครงการ กลยุทธ์ที่ 5 ด้านการพัฒนาระบบการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ มี 2 ตัวชี้วัด และ 2 โครงการ

2. ผลการสร้างกลยุทธ์การขับเคลื่อนรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ สรุปได้ดังนี้

2.1 ผลการจัดทำร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ผลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนงานรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ และผู้เชี่ยวชาญด้านกลยุทธ์ โดยได้ร่วมกันวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก และร่วมกันจัดทำร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ได้วิสัยทัศน์ โรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ มุ่งมั่นพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน พันธกิจ ประกอบด้วย 1) พัฒนาระบบการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ 2) พัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและชุมชนในการสนับสนุน 3) พัฒนาคุณภาพครูและนักเรียน 4) พัฒนาคุณภาพกิจกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตามประเมินผล 5) พัฒนาระบบการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ เป้าประสงค์ ประกอบด้วย 1) คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา 2) สถานศึกษามีการติดตรวจสอบคุณภาพ 3) สถานศึกษามีระบบการประเมินคุณภาพงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งกลยุทธ์ มี 5

กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 ด้านการพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่มีคุณภาพมี 2 ตัวชี้วัดและ 2 โครงการ กลยุทธ์ที่ 2 ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและชุมชนในการสนับสนุนทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ มี 2 ตัวชี้วัด และ 2 โครงการ กลยุทธ์ที่ 3 ด้านพัฒนาคุณภาพครูและนักเรียน มี 2 ตัวชี้วัดและ 2 โครงการ กลยุทธ์ที่ 4 ด้านพัฒนาคุณภาพกิจกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตามประเมินผล มี 2 ตัวชี้วัด และ 2 โครงการ กลยุทธ์ที่ 5 ด้านการพัฒนาระบบการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ มี 2 ตัวชี้วัด และ 2 โครงการ

2.2 ผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า ด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยคะแนนเฉลี่ยสูงกว่า 3.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 ทุกองค์ประกอบ และความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.54)

2.3 ผลการตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าในภาพรวมของกลยุทธ์ที่ 1 ถึงกลยุทธ์ 5 พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การประเมิน ตัวชี้วัดและโครงการผ่านเกณฑ์การประเมินทุกข้อ

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยดำเนินการทดลองตามโครงการทดลองใช้รูปแบบการบริหาร

แบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาสุรินทร์ จำนวน 10 โครงการ เพื่อทดลองใช้กลยุทธ์ ทั้ง 5 กลยุทธ์ ตามตัวชี้วัดในแต่ละกลยุทธ์ พบว่า ผลการทดลองผ่านเกณฑ์ตามที่ตัวชี้วัดกำหนดไว้ทุกตัวชี้วัด ดังนี้

3.1 ผลการประเมินความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.88)

3.2 ผลการศึกษาความคิดเห็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้แทนชุมชนที่มีต่อการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ พบว่า ความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้แทนชุมชน ที่มีต่อการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.31, S.D. = 0.61)

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ผลการประเมินผลรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่นำกลยุทธ์ไปใช้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ดังนี้

4.1 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ก่อนใช้และหลังใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนฯ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.26, S.D. = 0.75)

4.2 รางวัลที่ผู้เรียน ครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา และสถานศึกษาได้รับหลังการทดลองใช้กลยุทธ์ รวมทั้งสิ้น 74 รางวัล โดยผ่านเกณฑ์ประเมินที่กำหนดไว้จำนวนผลงานไม่น้อยกว่า 30 ผลงาน โดยใช้จำนวนผลงานปีการศึกษา 2567 เป็นเกณฑ์ซึ่งมีผลงานเพิ่มขึ้นจากเดิม 25 ผลงาน จึงสรุปได้ ว่าผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้

4.3 ผลการศึกษาการประเมินตนเองของผู้เรียนที่ร่วมโครงการประเมินกลยุทธ์ที่ 1 และกลยุทธ์ที่ 5 พบว่า ผลการประเมินตนเองเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนที่ร่วมโครงการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณภาพของผู้เรียน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.37, S.D. = 0.77) และด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญส่วนใหญ่ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.48, S.D. = 0.67)

4.4 ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานของผู้เข้าร่วมโครงการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ตามกลยุทธ์ที่ 1 และกลยุทธ์ที่ 5 ดังนี้

1) ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานตามโครงการของผู้บริหารและครูผู้สอนที่เข้าร่วมโครงการทดลองใช้กลยุทธ์ที่ 1 และกลยุทธ์ที่ 5 ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.89, S.D. = 0.83)

2) ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานตามโครงการของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้แทนชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ ทดลองใช้กลยุทธ์ที่ 1 และกลยุทธ์ที่ 5 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้แทนชุมชน มีความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานตามโครงการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.37, S.D. = 0.61)

3) ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานตามโครงการของผู้เรียนที่เข้าร่วมโครงการ ทดลองใช้กลยุทธ์ที่ 1 และกลยุทธ์ที่ 5 ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานตามโครงการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ

เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.70)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ที่นำเสนอข้างต้น ผู้วิจัยดำเนินการอภิปรายผลตามผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่ต้องการ และระดับความต้องการจำเป็นการขับเคลื่อนของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

1.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่ต้องการ และระดับความต้องการจำเป็นและปัญหาการขับเคลื่อนของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ก่อนการพัฒนา พบว่า ผู้บริหารและครูแสดงความคิดเห็น ในการตอบแบบสอบถามสภาพที่เป็นอยู่ในการด้านการพัฒนางานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนใน 5 ด้าน สภาพปัจจุบันภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (= 2.40) และสภาพที่ต้องการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (= 4.63) โดยด้านที่มีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ ด้านพัฒนาคุณภาพครูและนักเรียน และด้านพัฒนาคุณภาพกิจกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตามประเมินผล และมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นโดยรวมเท่ากับ (PNImodified = 0.76) จากการสังเคราะห์หลักการแนวคิดทฤษฎีจากเอกสาร และงานวิจัยการที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพผู้เรียน ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ วงจรคุณภาพเดมมิ่ง (Deming Circle) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความต้องการจำเป็น ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและพัฒนารูปแบบ กำหนดกรอบการพัฒนา 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) พัฒนาระบบการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ 2) พัฒนา

และใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและชุมชนในการสนับสนุน 3) พัฒนาคุณภาพครูและผู้เรียน 4) พัฒนาคุณภาพกิจกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล 5) พัฒนาระบบการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับ พงศกร อดุลพิทยาภรณ์ (บทคัดย่อ : 2560) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กตามแนวคิดเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กตามแนวคิดเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางและมาก (สภาพปัจจุบัน Mean = 2.85 และสภาพที่พึงประสงค์ Mean = 4.12) โดยด้านที่มีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ การจัดการเรียนการสอน และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (PNImodified = 0.39) ซึ่งจากการศึกษาการบริหารจัดการงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน พบว่า .สถานศึกษาขาดการวางแผนงานพัฒนาวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ขาดกำหนดให้ผู้สอนและบุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนงานพัฒนาวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ขาดการจัดระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนางานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ขาดการวางแผนงานพัฒนาวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนขาดการดำเนินงานตามแผนพัฒนาวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ขาดการกำหนดมาตรฐานคุณภาพงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ขาดการดำเนินการตรวจสอบคุณภาพงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน สถานศึกษามีการดำเนินการนำผลการพัฒนาผู้เรียนมาปรับปรุงพัฒนา และการกำกับตรวจสอบคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่องสถานศึกษา ขาดการนำผลการประเมินมาวางแผนปรับปรุงงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในปีถัดไป ครูไม่ได้ศึกษาและวิเคราะห์ด้านหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูไม่ได้มีแผนการจัดการเรียนการสอน ครูขาดองค์ความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ในการวัดและประเมินผลอย่างหลากหลายทำให้งานด้านวิชาการและงานด้านนิเทศติดตามในระดับสถานศึกษาไม่ได้รับการดูแลอย่างจริงจัง ทำให้ผู้บริหารและครูเกิดความต้องการพัฒนาตนเอง ใน 5 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและชุมชนในการสนับสนุนทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ ด้านพัฒนาคุณภาพครูและนักเรียน ด้านพัฒนาคุณภาพกิจกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตามประเมินผล และด้านการพัฒนาระบบการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ ซึ่งทั้ง 5 ด้านดังกล่าวเป็นหน้าที่หลักของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะพัฒนางานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพื่อให้ผู้บริหาร

และครูมีองค์ความรู้ดังกล่าวไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับชั้นเรียนเพื่อให้มีคุณภาพผู้เรียน ซึ่งมีรูปแบบกระบวนการที่พัฒนางานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

ผลการสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ พบว่า กลยุทธ์ที่สร้างขึ้นมี 5 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาระบบการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและชุมชนในการสนับสนุนทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาคุณภาพครูและนักเรียน กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาคุณภาพกิจกรรมการนิเทศ กำกับติดตามประเมินผล และกลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาระบบการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ เป็นกลยุทธ์ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ ในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็น

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ผลการทดลองใช้ พบว่า จากผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ซึ่งดำเนินการทดลอง ตามโครงการทดลองใช้กลยุทธ์ โดยมีกิจกรรมทดลองใช้กลยุทธ์ จำนวน 10 โครงการเพื่อทดลองใช้กลยุทธ์ทั้ง 5 กลยุทธ์ ตามตัวชี้วัดในแต่ละกลยุทธ์ พบว่า ผลการทดลองผ่านเกณฑ์ตามที่ตัวชี้วัดกลยุทธ์กำหนดไว้ทุกตัวชี้วัดผู้บริหาร ครูผู้สอนและผู้เรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานตามโครงการทดลองใช้กลยุทธ์ อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนฯที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องครอบคลุมคุณภาพการศึกษาทุกตัวชี้วัด ซึ่งเมื่อนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนฯ ได้ผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนฯอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ

4. การประเมินผลรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษษมัธยมศึกษาสุรินทร์ ผลการประเมิน พบว่า

4.1 ผลผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ก่อนใช้และหลังใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนฯ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.26, S.D. = 0.75)

4.2 รางวัลที่ผู้เรียน ครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา และสถานศึกษาได้รับหลังการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนฯ รวมทั้งสิ้น 74 รางวัล ผ่านเกณฑ์ที่ตัวชี้วัดกลยุทธ์กำหนดไว้ 20 รางวัลขึ้นไป ทั้งนี้อาจเนื่องจากรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนฯ มีเป้าหมายและขั้นตอนกระบวนการสร้างที่ถูกต้อง เหมาะสมแต่ละขั้นตอนดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีกระบวนการสร้าง ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจุบัน สภาพทีต้องการรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ และขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

4.3 ผลการศึกษาการประเมินตนเองของผู้เรียนที่ร่วมโครงการประเมินกลยุทธ์ที่ 1 และกลยุทธ์ที่ 5 พบว่า ผลการประเมินตนเองของผู้เรียนเกี่ยวกับคุณภาพผู้เรียนของผู้เรียนที่ร่วมโครงการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนฯในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.37, S.D. = 0.77)

สอดคล้องกับแนวคิดของภรนันท์ชัย สวัสสละ (2563 : 13) กระบวนการในบริหารงานครอบคลุมกระบวนการวางแผน การปฏิบัติการตรวจสอบ การปรับปรุง และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียน โดยเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับครู นักเรียนบุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมกันดำเนินการในด้านการปรับปรุงการเรียนการสอน หลักสูตรการประเมินผล การจัดการสอน การนิเทศ และการติดตามการสอนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร รวมทั้งการดำเนินกิจการหรือการดำเนินงานทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และพัฒนาในด้านต่าง ๆ ตามพันธกิจและเป้าหมายสถานศึกษา

4.4 ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานของผู้เข้าร่วมโครงการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ตามกลยุทธ์ที่ 1 และกลยุทธ์ที่ 5 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้แทนชุมชน และนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ทดลองใช้กลยุทธ์ที่ 1 และกลยุทธ์ที่ 5 มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของสมทรัพย์ ภูโสดา (บทคัดย่อ : 2564) ที่ได้ทำการวิจัย เรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบรบือวิทยาคาร ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพปัจจุบันจุดที่ควรพัฒนา ได้แก่ ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน การยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้พัฒนาสูงขึ้น สภาพปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหา 5 อันดับแรก ได้แก่ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการ วิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา และการนิเทศการศึกษา ตามลำดับ 2. รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 2.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการ 2.2 การทำงานเป็นทีม 2.3 หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม 2.4 กระบวนการบริหารงานวิชาการ 2.5 ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ 3. ผลการประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน การประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ปีการศึกษา 2564 ด้านคุณภาพผู้เรียน อยู่ในระดับยอดเยี่ยม ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และค่าเฉลี่ยผลการประเมินคุณลักษณะอันพึง

ประสงค์ของผู้เรียนสูงขึ้น ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สูงกว่าระดับประเทศทุกรายวิชา และผู้เรียนมีผลงานเชิงประจักษ์ทุกรายการที่ได้เข้าประกวดและแข่งขัน 4. ครู นักเรียน และผู้ปกครอง มีความพึงพอใจต่อ รูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับระดับมากที่สุด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า สภาพปัจจุบัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และสภาพที่ต้องการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมองค์ประกอบ ใน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ มี 2 ตัวชี้วัดและ 2 โครงการ 2) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาโดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและชุมชนในการสนับสนุนทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ มี 2 ตัวชี้วัดและ 2 โครงการ 3) ด้านการพัฒนาคุณภาพครูและผู้เรียน มี 2 ตัวชี้วัด และ 2 โครงการ 4) ด้านการพัฒนาคุณภาพกิจกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตามประเมินผล มี 2 ตัวชี้วัด และ 2 โครงการ 5) ด้านการพัฒนาระบบการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการ มี 2 ตัวชี้วัด และ 2 โครงการ ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ผลสำเร็จของผู้เข้าร่วมโครงการทั้ง 10 โครงการ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ก่อนนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ไปทดลองใช้ควรจัดปฐมนิเทศผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้เรียน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้แทนชุมชน ให้สร้างความรู้ความเข้าใจก่อน

1.2 ควรจัดประชุมบุคลากรที่รับผิดชอบงานวิชาการสู่คุณภาพผู้เรียนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความตระหนักและให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารโดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนางานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

1.3 ควรนิเทศติดตามรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 ควรศึกษาปัจจัยในการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด.(2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10 ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ปราณี มีหาญพงษ์. (2561). การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยทางการพยาบาล. วารสารพยาบาลทหารบก. 19(1), 9-15.

โรงเรียนวีรวัฒโยธิน (2567). รายงานการผลการปฏิบัติงานประจำปีการศึกษา. 2566. สุรินทร์: งานวิชาการ.

ศิริ ถีอาสนา. (2557). เทคนิคการจัดการการคุณภาพแนวใหม่ : แนวคิด หลักการสู่การบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: 21 เซนจูรี่ จำกัด.

สมทรัพย์ ภูโสดา (2565) การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบรบือวิทยาคาร โรงเรียนบรบือวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 9(8), 162-182.

พงศกร อดุลพิทยาภรณ์. (2560). แนวทางพัฒนาการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กตามแนวคิดเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. ใน วิทยานิพนธ์ ค.ม. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W., (1970). Determining Sample Size for Research Activities. 7th Edition. New York: John Wiley & Sons.

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ*

THE COMPETENCY OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN SPECIAL EDUCATION CENTER UNDER SPECIAL EDUCATION BUREAU MANAGEMENT

ฐานิส แป้นธัญญานนท์[1] และ สาลินี มีเจริญ[2]

Tanis Pantunyanon[1] and Salinee Mecharoen[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

[1-2]Saint John's University, Thailand

Corresponding Author's Email: bangseu039@gmail.com

วันที่รับบทความ : 16 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 21 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 23 กรกฎาคม 2568

Received 16 July 2025; Revised 21 July 2025; Accepted 23 July 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลางสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ 2)

เปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำแนกตาม เพศ อายุ ตำแหน่ง สถานที่ปฏิบัติงาน ประสบการณ์การทำงาน และ 3) พัฒนาแนวทางในการวางแผนพัฒนาสมรรถนะ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูของศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง สังกัดสำนักงานบริหารงาน

Citation:

* ฐานิส แป้นธัญญานนท์ และ สาลินี มีเจริญ. (2568). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 367-387.

Tanis Pantunyanon and Salinee Mecharoen. (2025). The Competency Of School Administrators In Special Education Center Under Special Education Bureau Management.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 367-387.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

การศึกษาพิเศษ จำนวน 136 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) Independent t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยทุกด้านมีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ สมรรถนะด้านเทคนิค รองลงมาคือสมรรถนะด้านการบริหารจัดการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือสมรรถนะหลัก เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำแนกตามเพศ อายุ ตำแหน่ง สถานที่ปฏิบัติงาน ประสบการณ์การทำงาน พบว่า ครูที่มีเพศและอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ครูที่มีตำแหน่ง สถานที่ปฏิบัติงาน ประสบการณ์แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: สมรรถนะ, ผู้บริหาร, การศึกษาพิเศษ

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the competency levels of school administrators in Special Education Center under the Special Education Bureau Management; 2) to compare the competencies of school administrators in Special Education center under the Bureau of Special Education Management, classified by gender, age, position, workplace, and work experience; and 3) to develop guidelines for planning competency development.

The research sample consisted of 136 teachers from Special Education Center under the Bureau of Special Education Management. Data analysis employed frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.), Independent t-tests, and one-way ANOVA. The research findings revealed that the overall opinion level regarding the competencies of school administrators was at the highest level, with all aspects showing the highest average. The aspect with the highest average score was technical competency, followed by management competency, and the aspect with the lowest average score was core

competency. A comparison of teachers' opinions on the competency levels of school administrators at Special Education Center under the Bureau of Special Education Management, classified by gender, age, position, workplace, and work experience, found that teachers with different genders and ages showed no statistically significant in their opinions on the competency levels of school administrators. However, teachers with different positions, workplaces, and work experiences showed statistically significant in their opinions on the competency levels of school administrators.

Keywords: Competency, School Administrators, Special Education

บทนำ

ในยุคที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว องค์กรสามารถปรับตัวและเตรียมความพร้อมให้เกิดความสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้เร็วเท่าไร ย่อมมีความได้เปรียบมากเท่านั้น องค์กรทางการศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญต่อชาติก็ได้รับผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเช่นเดียวกัน (ปุณณิฐฐา มาเชค, 2565 : 1) ในยุคปัจจุบัน ปัจเจกชน ชุมชน ประเทศ และภูมิภาค มีการพึ่งพาอาศัยกันทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ นิเวศวิทยา และการเมืองในระดับที่สูงขึ้น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในทุกภาคส่วนทำให้เกิดกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) สังคมในปัจจุบันจึงเป็น สังคมข้อมูลข่าวสาร (Information Society) หรือสังคมความรู้ (Knowledge Society) หรือสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledgebase Society Economy) และการจัดการความรู้ (Knowledge Management) โลกจะต้อง “เชื่อมต่อและร่วมมือกัน” แสวงหาผลประโยชน์ร่วมกัน และสร้างกฎเกณฑ์ร่วมกัน จากกระแสความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันบนเวทีโลก ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 : 1) จากความเปลี่ยนแปลงนี้เอง กระทรวงศึกษาธิการกล่าวถึงได้วิสัยทัศน์ของแผนการศึกษาชาติไว้ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 : ฉ)

การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลอย่างยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานศึกษา เนื่องจากคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดนโยบาย โดยยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย คุณภาพของคนทุกช่วงวัย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศ ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ และวิกฤติด้านสิ่งแวดล้อม โดยนำยุทธศาสตร์ชาติ มาเป็นกรอบความคิดสำคัญในการจัดทำแผนการศึกษา แห่งชาติและการปฏิรูปการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางการศึกษา ต้องเป็นผู้นำที่มีพฤติกรรมทางวิชาการ มีความรู้ความสามารถ และมีความเป็นมืออาชีพที่สามารถบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โดยอาศัยทักษะ ซึ่งเป็นคุณลักษณะภายในของบุคคล ทำให้เกิดการจูงใจ ผลักดันการสร้างผลการปฏิบัติงาน ส่วนประสบการณ์ สมรรถนะ และความรู้ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นเรื่องที่ต้องค้นคว้าและฝึกปฏิบัติจากการลงมือเพื่อให้เกิดแนวคิดในการปฏิบัติ ตลอดจนความร่วมมือของครูและบุคลากรในสถานศึกษา ชุมชนและผู้ปกครอง (ชัยยนต์ เพาพาน, 2559 : 1 - 9) ดังนั้นจึงมิใช่ทำหน้าที่เพียงการบริหารโรงเรียนเท่านั้น แต่จำเป็นต้องแสดงบทบาทของผู้นำสถานศึกษาด้วย ทั้งนี้ผู้บริหารจึงต้องมีสมรรถนะตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ทั้ง 4 สมรรถนะในการบริหารจัดการองค์กรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ไม่เพียงแต่มุ่งเน้นแต่ผลงานด้านการบริหารงานภายในโรงเรียนให้ดีเด่นเพียงอย่างเดียว แต่ต้องมองว่าบุคลากรภายในองค์การของตนเองว่าเป็นเช่นไร มีความสุขในการทำงานหรือไม่ ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานมีมากน้อยเพียงใด สร้างภาวะกดดันให้กับครูหรือไม่ (พิชามณชุ์ ลาวชัย, 2562 : 1 – 2) ผู้บริหาร จำเป็นต้องสร้างค่านิยมคุณภาพการทำงานให้ผู้รับบริการมีความเชื่อมั่นศรัทธาและพึงพอใจ เพื่อให้ได้ผลผลิตตามความต้องการ และความคาดหวังของสังคม ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องมีความสามารถในการสร้างบรรยากาศการทำงานแห่งความเป็นกัลยาณมิตรประสานการทำงานอย่างเป็นระบบนำไปสู่การสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กร โดยจะต้องมี การพัฒนาบุคลิกภาพที่ดี ในการแสดงความเป็นผู้นำที่มีลักษณะที่น่าเชื่อถือ มีวิสัยทัศน์และทัศนคติในการวางแผนเพื่อแก้ปัญหาอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม มนุษยสัมพันธ์ในการบริหารงาน บุคคล โดยใช้อำนาจหน้าที่ให้สอดคล้องกับความรู้ความสามารถเพื่อให้ประสิทธิผลของของงานปรากฏชัดเจน สามารถใช้ภาวะผู้นำอย่างเหมาะสม ผู้บริหารสถานศึกษายังเป็นจุดเชื่อมของนโยบายกับการปฏิบัติที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด ซึ่งแน่นอนว่าผู้บริหารสถานศึกษานอกจากจะต้องมีคุณลักษณะที่ดีมีความรู้

ความสามารถ เป็นผู้นำครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนผู้ปกครอง และชุมชนให้มาร่วมมือ ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้บรรลุผล สิ่งเหล่านี้สามารถเรียกรวมได้ว่า “สมรรถนะ” (Competency) ซึ่งหมายถึง บุคลิกลักษณะภายในตัวบุคคล ได้แก่ ความรู้ ทักษะ บุคลิก และคุณลักษณะอื่นๆ ที่จำเป็นต้องมีตามสายงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานสำเร็จ สมรรถนะนี้สามารถสร้างขึ้นโดยผ่านการอบรมและพัฒนา และสามารถวัดผลเพื่อจำแนกความแตกต่างได้ (กฤษณะ เชียงแรง, 2564 : 7) การศึกษาด้านสมรรถนะ นอกจากจะช่วยให้หน่วยงานสามารถคัดสรรบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับงานแล้วเพื่อสนับสนุนงานให้บรรลุเป้าหมายแล้ว ยังช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานทราบถึงระดับความสามารถของตนเอง ว่าต้องพัฒนาในเรื่องใดเพื่อปรับสมรรถนะของตนเองให้เข้ากับเป้าหมายขององค์กร จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาและกำหนดทิศทางความสำเร็จของโรงเรียน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีการศึกษาและพัฒนาตนเองเพื่อที่ทำให้เกิดกระบวนการในการพัฒนา สร้างเสริมสมรรถนะที่พึงประสงค์

การศึกษาพิเศษเป็นกระบวนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษา ที่ต้องการความช่วยเหลือแตกต่างไปจากเด็กปกติทั่วไป ไม่ว่าความต้องการพิเศษนั้นจะเกิดขึ้นเนื่องจากสาเหตุความบกพร่องของร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และรวมถึงเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ซึ่งการจัดการศึกษาในรูปแบบปกติ ไม่สามารถช่วยให้เด็กเรียนรู้และพัฒนาได้เต็มศักยภาพ โดยการจัดการศึกษาพิเศษ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลือทางการศึกษา ให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จัดทำหรือปรับหลักสูตรรวมถึงการวัดประเมินผลให้สอดคล้องตามสภาพความพิการ และส่งเสริมให้สังคมมองเห็นว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เป็นส่วนหนึ่งในสังคม มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ (ดนยา อินจำปา และคณะ, 2560 : 1 - 2) สำหรับประเทศไทยการศึกษาพิเศษได้เริ่มเป็นทางการในปี พ.ศ.2582 (มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. ออนไลน์: 2567, 8 กันยายน) ตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534 และนโยบายการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของรัฐบาลร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ มีความต้องการจะปรับปรุงการจัดระบบการศึกษา สำหรับคนพิการในประเทศไทย ให้เกิดความเสมอภาคทั้งเชิงโอกาสและเชิงคุณภาพ จึงได้มีการประกาศก่อตั้งศูนย์การศึกษาพิเศษขึ้น เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2539 เพื่อให้เป็นศูนย์ปฏิบัติการฟื้นฟูสมรรถภาพให้แก่ผู้พิการโดยใช้กระบวนการทางการศึกษา โดยมีการจัดตั้งศูนย์

การศึกษาพิเศษขึ้นพร้อมกันจำนวน 13 แห่งทั่ว ประเทศ ณ จังหวัดที่เป็นที่ตั้งของเขตการศึกษา 12 แห่ง และอีก 1 แห่ง จัดตั้งขึ้นที่กรุงเทพมหานคร โดยใช้ ชื่อว่า “ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง” มีบทบาทหน้าที่ตามกฎกระทรวง ปัจจุบันมีจำนวนบุคลากรทั้งสิ้น 247 คน และนักเรียน จำนวน 1,177 คน (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. 2565 : 4 - 11)

จากความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา และการจัดการศึกษาให้กับผู้พิการภายใต้ความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นแรงผลักดันให้ผู้บริหารจำเป็นต้องหาวิธีการในการบริหารจัดการคุณภาพเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดขององค์กร ซึ่งส่งผลให้ผู้บริหารจะต้องใช้ “สมรรถนะ” ในด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพราะสมรรถนะของผู้บริหารเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อผลสัมฤทธิ์ขององค์กร พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 ได้กำหนดให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นตำแหน่งที่มีวิทยฐานะ และมีค่าตอบแทนวิทยฐานะ อีกทั้งเป็นตำแหน่งที่ได้รับการยอมรับจากบุคคลทั้งภายในและภายนอก (ณัฐณิชา เขียวอ่อน, 2565 : 2 – 3) ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2551 ได้กำหนดมาตรฐานความรู้ความสามารถ ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับตำแหน่งข้าราชการพลเรือนสามัญไว้ 5 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ด้านจริยธรรม ด้านการร่วมแรงรวมใจ ด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และด้านบริหารการเปลี่ยนแปลง รวมถึงกำหนดนโยบายในการบริหารจัดการสถานศึกษา ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาทุกระดับจะต้องระดมความคิด ปรับกระบวนทัศน์ทางการศึกษาให้สอดรับกับกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ (ราชกิจจานุเบกษา, 2551 : 18 – 19) ดังนั้นสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา จึงต้องมีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา ตลอดจนมีความรู้ ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้การจัดการศึกษาสำเร็จตามเป้าหมาย และต้องมีทักษะในการประเมินตนเองเพื่อพัฒนาทักษะที่ขาดหายไป เพื่อนำองค์กรสู่สังคมแห่งความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การประเมินสมรรถนะ (Competency Assessment) จะช่วยให้ทราบถึง ความรู้ ทักษะ ความสามารถ พฤติกรรมการทำงานของบุคคล รวมถึงคุณลักษณะที่แสดงออก ว่าอยู่ในระดับใด มีความจำเป็นต้องพัฒนาในเรื่องใด ผลที่ได้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการ พัฒนาตนเอง วางแผนบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล

จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการบริหารงานและจัดการศึกษาให้กับผู้พิการซึ่งมีคุณสมบัติพิเศษแตกต่างจากนักเรียนทั่วไป การวางแผนการศึกษาและการบริหารงานที่เป็นระบบ จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถขับเคลื่อนนโยบายต่าง ๆ ให้เกิดคุณภาพในการจัดการศึกษายิ่งขึ้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจ

ศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อ สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง เพื่อทราบถึงความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อสมรรถนะของผู้บริหาร นำไปวางแผนปรับปรุง และพัฒนาคุณลักษณะสำคัญที่เอื้อต่อการนำสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายเพื่อให้การบริหารงานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2. เปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

3. ศึกษาแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีมีประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 205 คน แบ่งเป็นครูที่ปฏิบัติงานในศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง ดินแดง จำนวน 116 คน ครูที่ปฏิบัติงานในหน่วยบริการ 28 คน โรงพยาบาล 26 คน และโรงเรียนร่วม/เรียนรวม จำนวน 35 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ครูของศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง ในการศึกษา 2567 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหากลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan. 1970 : 607-610) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 136 คน สุ่มตัวอย่างโดยวิธีแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จากนั้นกำหนดสัดส่วนที่เหมาะสม นำไปสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็น 2 รูปแบบ ได้แก่

1. แบบสอบถาม

แบบสอบถามเกี่ยวกับ สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง สถานที่ปฏิบัติงาน และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา 5 ด้าน ได้แก่ สมรรถนะหลัก สมรรถนะด้านการบริหารจัดการ สมรรถนะในหน้าที่หรือสมรรถนะในวิชาชีพ สมรรถนะเชิงเทคนิค สมรรถนะส่วนบุคคล เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert) มีเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้

5 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา มีสมรรถนะมากที่สุด
4 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา มีสมรรถนะมาก
3 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา มีสมรรถนะปานกลาง
2 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา มีสมรรถนะน้อย
1 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา มีสมรรถนะน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2. แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการสร้างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษโดยกำหนดโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องและครอบคลุม สมรรถนะหลัก สมรรถนะด้านการบริหารจัดการ สมรรถนะในหน้าที่หรือสมรรถนะในวิชาชีพ สมรรถนะเชิงเทคนิค สมรรถนะส่วนบุคคล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1.1 ขอหนังสือจากวิทยาลัยนวัตกรรมทางการศึกษา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น ถึงผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง เพื่อแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ในการวิจัย และขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง

1.2 ยื่นหนังสือขออนุญาตจากวิทยาลัยนวัตกรรมทางการศึกษา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น ต่อผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจาก ครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง

1.3 ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามกับครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง ด้วยตนเอง และแบบออนไลน์ (Google Forms) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล และเก็บแบบสอบถามคืนภายใน 15 วัน

1.4 ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม หากพบว่าไม่สมบูรณ์หรือไม่ได้รับคืน ผู้วิจัยจะส่งแบบสอบถามให้อีกครั้งและติดตามการส่งคืน

1.5 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบจำนวนความสมบูรณ์ทุกฉบับ จนได้จำนวนแบบสอบถามครบถ้วนตามที่คำนวณได้ แล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการโดยมีขั้นตอน ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยนัดหมายสัมภาษณ์ พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์เกี่ยวกับแนวทางการสร้างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2.2 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น ไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ หัวหน้างานของศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 5 คน โดยพิจารณาจากคุณสมบัติ ดังนี้ 1) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทสาขาบริหารการศึกษาหรือสาขาที่เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา 2) มีประสบการณ์ด้านการศึกษาพิเศษ ไม่น้อยกว่า 7 ปี

2.3 จดบันทึกประเด็นสำคัญและหลอมรวมประเด็นต่างๆ จากผู้ให้ข้อมูลตามประเด็นขององค์ประกอบ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์และกำหนดเป็นแนวทางการสร้างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากเก็บข้อมูลแล้วผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง สถานที่ปฏิบัติงาน และประสบการณ์ทำงาน โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ข้อมูลสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้วยค่าเฉลี่ย ( ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยแบ่งระดับคะแนนออกเป็น 5 ระดับและมีเกณฑ์ในการแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา มีสมรรถนะในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา มีสมรรถนะในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา มีสมรรถนะในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา มีสมรรถนะในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา มีสมรรถนะอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำแนกตามเพศ อายุ ตำแหน่ง สถานที่ปฏิบัติงาน และประสบการณ์ทำงาน โดย กรณีที่ตัวแปรต้น 2 กลุ่มใช้สถิติ Independent t-test กรณีที่ตัวแปรต้นมีมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไปใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยให้ทำการเปรียบเทียบรายคู่โดยใช้วิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe)

4. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของแบบสอบถาม ได้แก่

1.1 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบสอบถามกับวัตถุประสงค์ (IOC)

1.2 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิแอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค

2. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

2.1 ค่าความถี่ (Frequency) ใช้อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

2.2 ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

2.3 ค่าเฉลี่ย ใช้อธิบายสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2.4 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้อธิบายสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2.5 ค่าที (t-test: Independent Samples) ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ครูที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ แตกต่างกัน

2.6 ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA/F-test) ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน กลุ่มตัวอย่างที่มี ครูที่มีอายุ ประเภทบุคลากร สถานที่ปฏิบัติงาน ประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ต่างกัน ในกรณีที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะนำไปทดสอบความแตกต่างรายคู่ โดยใช้วิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe)

2.7 บทสัมภาษณ์ที่มีต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการ ทำความเข้าใจ ตีความหมายของผลที่ได้ และค้นหาข้อสรุปเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหาร

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ความคิดเห็นของครูต่อระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยทุกด้านมีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ สมรรถนะด้านเทคนิค รองลงมาคือสมรรถนะด้านการบริหารจัดการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือสมรรถนะหลัก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1.1 สมรรถนะหลัก ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาหัวข้อย่อย พบว่าทุกข้อมีอยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นสู่ความสำเร็จ รองลงมาคือผู้บริหารมีการทำงานเป็นทีม/ร่วมแรงร่วมใจ ที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือผู้บริหารให้บริการที่ดีและให้ความสำคัญกับบุคลากร

1.2 สมรรถนะด้านการบริหารจัดการ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือผู้บริหารมี

วิสัยทัศน์ คำนึงถึงผลกระทบระยะยาว รองลงมาคือผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือผู้บริหารสามารถวางแลยุทธ์การบริหารสถานศึกษา และผู้บริหารมีศักยภาพนำการปรับเปลี่ยนหรือบริหารภายใต้ความเปลี่ยนแปลง

1.3 สมรรถนะในหน้าที่หรือสมรรถนะวิชาชีพ พบว่า ระดับสมรรถนะในหน้าที่หรือสมรรถนะวิชาชีพ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารมีการมองภาพองค์รวม รองลงมาคือผู้บริหารมีการบริหารเชิงรุก และข้อที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารมีสุนทรียภาพทางศิลปะ

1.4 สมรรถนะด้านเทคนิคพบว่า ระดับสมรรถนะด้านเทคนิค ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารมีความคิดเชิงวิเคราะห์ รองลงมาคือผู้บริหารมีความใส่ใจเรื่องคุณภาพ และที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 สมรรถนะส่วนบุคคลพบว่า ระดับสมรรถนะส่วนบุคคลภาพ รวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีข้อที่ค่าเฉลี่ยสูงสุด 2 หัวข้อคือ ผู้บริหารมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี และผู้บริหารมีการตระหนักรับรู้โลกาภิวัตน์ รองลงมาคือผู้บริหารมีความซื่อสัตย์ มีค่าเฉลี่ย และข้อที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารมีความอดทนต่อแรงกดดัน

1.6 เมื่อเปรียบเทียบระดับสมรรถนะรายข้อย่อยในภาพรวม พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในกลุ่มสมรรถนะหลักคือ ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นสู่ความสำเร็จ รองลงมาอยู่ในกลุ่มสมรรถนะด้านเทคนิค คือ ผู้บริหารมีความคิดชิงวิเคราะห์ และข้อที่มีค่าน้อยที่สุดอยู่ในกลุ่มสมรรถนะหลักคือ ผู้บริหารให้ความสำคัญกับบุคลากร

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำแนกตาม เพศ อายุ ตำแหน่ง สถานที่ปฏิบัติงาน ประสบการณ์การทำงาน ได้ผลดังนี้

2.1 จำแนกตามเพศ ครูที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ ไม่แตกต่างกัน

2.2 จำแนกตามอายุ ครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

2.3 จำแนกตามตำแหน่ง ครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษในภาพรวมมีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามี 3 สมรรถนะที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ได้แก่ สมรรถด้านการบริหารจัดการ สมรรถนะด้านเทคนิค และสมรรถนะส่วนบุคคล เมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ พบว่าสมรรถนะด้านการบริหารจัดการไม่มีคู่ใดที่แตกต่างกัน สมรรถนะด้านเทคนิค มีคู่ที่แตกต่างกัน 2 คู่คือ ข้าราชการกับพนักงานราชการ และพนักงานราชการกับครูอัตราจ้าง สมรรถนะส่วนบุคคลมีคู่ที่แตกต่างกันคือ ข้าราชการกับพนักงานราชการ

2.4 จำแนกตามสถานที่ปฏิบัติงาน ครูที่อยู่ในสถานที่ปฏิบัติงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษในภาพรวม แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีความแตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ พบว่า สมรรถนะหลัก ไม่มีคู่ใดที่แตกต่างกัน สมรรถนะด้านการบริหารจัดการ มีคู่ที่แตกต่างกัน 2 คู่คือ ผู้ปฏิบัติงานศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลางดินแดง กับผู้ปฏิบัติงานในหน่วยบริการ และผู้ปฏิบัติงานศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลางดินแดง กับผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนร่วม/เรียนรวม สมรรถนะในหน้าที่หรือสมรรถนะวิชาชีพ มีคู่ที่แตกต่างกัน 1 คู่ คือ ผู้ปฏิบัติงานศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลางดินแดง กับผู้ปฏิบัติงานในหน่วยบริการ ส่วนสมรรถนะด้านเทคนิคและสมรรถนะส่วนบุคคล ไม่มีคู่ใดที่แตกต่างกัน

2.5 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน : ครูที่อยู่ในสถานที่ปฏิบัติงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษในภาพรวม แตกต่างกัน โดยมี 2 คู่ที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ผู้มีประสบการณ์น้อยกว่า 3 ปี กับผู้มีประสบการณ์ 6 ปีขึ้นไป และผู้มีประสบการณ์ 3 – 5 ปี กับผู้มีประสบการณ์ 6 ปีขึ้นไป เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีความแตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ พบว่า ทุกสมรรถนะมีความแตกต่างรายคู่ ได้แก่ สมรรถนะหลัก คู่ที่มีความแตกต่างกันคือ ผู้มีประสบการณ์น้อยกว่า 3 ปี กับผู้มีประสบการณ์ 6 ปีขึ้นไป สมรรถนะด้านการบริหารจัดการคู่ที่มีความแตกต่างคือ ผู้มีประสบการณ์น้อยกว่า 2 ปี กับผู้มีประสบการณ์ 6 ปีขึ้นไป สมรรถนะในหน้าที่หรือสมรรถนะวิชาชีพ มีความแตกต่าง 2 คู่คือ ผู้มี

ประสบการณ์น้อยกว่า 3 ปี กับผู้มีประสบการณ์ 6 ปีขึ้นไป และผู้มีประสบการณ์ 3 – 5 ปี กับผู้มีประสบการณ์ 6 ปีขึ้นไป สมรรถนะด้านเทคนิค มีความแตกต่าง 2 คู่ คือ ผู้มีประสบการณ์น้อยกว่า 3 ปี กับผู้มีประสบการณ์ 6 ปีขึ้นไป และผู้มีประสบการณ์ 3 – 5 ปี กับผู้มีประสบการณ์ 6 ปีขึ้นไป สมรรถนะส่วนบุคคล คู่ที่มีความแตกต่างคือ ผู้มีประสบการณ์น้อยกว่า 3 ปี กับผู้มีประสบการณ์ 6 ปีขึ้นไป

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาสมรรถนะได้ดังนี้

3.1 การให้บริการที่ดีและให้ความสำคัญกับบุคลากร ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับบุคคล 2 กลุ่มคือ กลุ่มบุคลากรโดย ส่งเสริมทักษะการให้บริการ ทัศนคติที่ดีต่อการบริการ สนับสนุนการปฏิบัติงาน มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สร้างวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีม ให้รางวัลและยกย่องผู้มีผลงานดีเด่นเพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน กลุ่มผู้รับบริการ ควรแสดงออกถึงความใส่ใจ แนะนำด้วยความสุภาพ ดูแลอย่างเท่าเทียม สนับสนุนให้บุคลากรมีจิตสำนึกในการให้บริการ

3.2 การวางกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษา และการนำการปรับเปลี่ยนหรือบริหารภายใต้ความเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารต้องสามารถวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของสถานศึกษา มีวิสัยทัศน์ สร้างความเชื่อมั่นใจการทำงาน มีการวางแผนที่มีความยืดหยุ่น มีการใช้วิธีการใหม่ๆ ใช้ข้อมูลสารสนเทศประกอบการตัดสินใจ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเอง พัฒนาบุคลากร รวมถึงมีเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในภายนอก รวมถึงมีการประเมินติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุง

3.3 สุนทรียภาพทางศิลปะ สามารถสรุปได้เป็น 3 ประเด็น ประเด็นแรก คือการนำศิลปะมาใช้เป็นเครื่องมือส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กพิเศษ โดยการบูรณาการศิลปะแขนงต่าง ๆ เข้าไปในกิจกรรมการเรียนรู้ ประเด็นสอง คือการจัดบรรยากาศเพื่อเปิดโอกาสให้แสดงออกทางศิลปะ และประเด็นสาม คือ การใช้ศิลปะในการบริหารคนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์เพื่อแก้ปัญหาในการทำงาน

3.4 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรพัฒนาตนเองให้มีทักษะพื้นฐานในการใช้เทคโนโลยีในการทำงาน ส่งเสริมให้เกิดการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน

3.5 ความอดทนต่อแรงกดดัน ผู้บริหารควรมีการพัฒนาตนเองให้สามารถเผชิญสถานการณ์ที่มีความเครียดและกดดัน สามารถปรับตัวและแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด พิจารณาสถานการณ์ต่างๆ อย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจ รู้จักการเจรจาต่อรอง มีกิจกรรมลดความเครียด บริหารความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน มองโลกในแง่บวก

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้วิจัยนำประเด็นน่าสนใจมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การศึกษาความคิดเห็นของครูต่อระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า สมรรถนะในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และทุกสมรรถนะอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง สังกัดสำนักงานการศึกษาพิเศษ มีการแสดงออกทักษะในทุกด้านอย่างชัดเจนเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานของศูนย์ อย่างเป็นประจำสม่ำเสมอ และผู้บริหารเป็นผู้มีประสบการณ์การทำงานมาเกินกว่า 10 ปี จึงได้รับการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องมีประสบการณ์ทำงานที่หลากหลาย สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน ทำให้ผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ นาวิน พินิจอภิรักษ์และไตรรัตน์ สิทธิทูล (2564) ณัฐนิชา เขียวอ่อน (2565) และธวัชชัย แสนดวง (2565) และ Sullivan (2014) ที่พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าสมรรถนะที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ สมรรถนะด้านเทคนิค ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษณะ เชียงแรง (2564) ที่พบว่าสมรรถนะที่มีระดับมากที่สุด คือ สมรรถนะหลัก อาจเนื่องมาจากการบริหารงานในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ จำเป็นต้องใช้เทคนิคในการบริหารงานที่แตกต่างจากการบริหารในโรงเรียนปกติ

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดของสมรรถนะหลักคือ ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นสู่ความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของประเสริฐ กำเลิศทอง (2560) กฤษณะ เชียงแรง (2564) นาวิน พินิจอภิรักษ์ และไตรรัตน์ สิทธิทูล (2564) Client William M. Milinao and Romy G. Ebi (2020) ว่า สมรรถนะที่ผู้บริหารควรมี ได้แก่ ความยืดหยุ่น นวัตกรรม การตัดสินใจเชิงบูรณาการ และการคิดวิเคราะห์ ที่พบว่า สมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์เป็นสมรรถนะที่อยู่ในระดับมากที่สุด เพราะผู้ริหารมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานใน

หน้าที่ให้ถูกต้องครบถ้วน ครบหรือเกินมาตรฐานที่มีอยู่ เพื่อมุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียน ทั้งนี้เพราะผู้บริหารคือสัญลักษณ์ขององค์กรที่ต้องมีบทบาทสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษา

สมรรถนะด้านการบริหารจัดการ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์คำนึงถึงผลกระทบระยะยาว สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ มงคลเสถียร พิมผกา ธรรมสิทธิ์ และชัชภูมิ สีชมภู (2563) ที่พบว่า ตัวบ่งชี้สำคัญของทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ และงานวิจัยของ ธวัชชัย แสนดวง (2565) ที่พบว่าสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการมีวิสัยทัศน์ เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความสามารถในการกำหนดทิศทาง หรือสร้างภาพในอนาคตของโรงเรียนได้อย่างชัดเจน

สมรรถนะในหน้าที่หรือสมรรถนะวิชาชีพ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารมีการมองภาพองค์รวม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ มงคลเสถียร พิมผกา ธรรมสิทธิ์ และชัชภูมิ สีชมภู (2563) ว่า ผู้บริหารควรต้องสามารถวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลสภาพการณ์ของโรงเรียนได้โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ มาวิเคราะห์ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์

สมรรถนะด้านเทคนิค ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารมีความคิดเชิงวิเคราะห์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ มงคลเสถียร พิมผกา ธรรมสิทธิ์ และชัชภูมิ สีชมภู (2563) ว่า ผู้บริหารต้องมีทักษะในการวิเคราะห์ แยกแยะและสื่อสารข้อมูลที่ถูกต้อง เพื่อให้ข้อเสนอแนะกับครูและบุคลากรได้อย่างเหมาะสม รวมถึงสร้างความเข้าใจระหว่างผู้บริหารกับบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

สมรรถนะส่วนบุคคล ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารมีมนุษย์สัมพันธ์ และผู้บริหารมีการตระหนักรับรู้โลกาภิวัตน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มานะ ครุธาโรจน์ พิณสุดา สิริธรังศร และ สรรเสริญ สุวรรณ์ (2563) ที่พบว่า สมรรถนะที่ผู้บริหารควรมีได้แก่ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความสามารถในการใช้นวัตกรรมใหม่ และงานวิจัยของกฤษณะ เชียงแรง (2565) และ Semuel R. Olayvar (2021) ที่ว่าผู้บริหารมีผลสัมฤทธิ์ด้านการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับสูงที่สุด เนื่องจากจะต้องให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุน เสริมแรง ให้กำลังใจแก่ประชาชนและเพื่อนร่วมงาน รวมถึงสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม เมื่อพิจารณารายข้อย่อยทั้งหมดพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในกลุ่มสมรรถนะหลักคือ ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นสู่ความสำเร็จ

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา

2.1 ครูที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน ได้แก่ เพศ และอายุ มีความคิดเห็นต่อระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลางไม่ต่างกัน สอดคล้องกับ

นิรัชชา คงประดิษฐ์ และจุฑารัตน์ คชรัตน์ (2565) ที่พบว่าครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาไม่ต่างกัน และงานวิจัยของ นฤพล สายวิลัย และจิราภรณ์ ผันสว่าง (2566) และประเสริฐ กำเลิศทอง (2560) ที่พบว่า ครูที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาไม่ต่างกัน เนื่องจากครูทุกคนที่ผู้ภายใต้การบังคับบัญชาต้องปฏิบัติตามนโยบายในการดำเนินงานเดียวกันจึงได้รับประสบการณ์คล้าย ๆ กัน

2.2 ครูที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน ได้แก่ ตำแหน่ง สถานที่ปฏิบัติงานและประสบการณ์การทำงาน มีความคิดเห็นต่อระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง ต่างกัน ความคิดเห็นที่ต่างกันนี้ อาจเกิดจากการสื่อสารที่ไม่ทั่วถึงครอบคลุม

1) ด้านตำแหน่ง ครูที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง ต่างกัน สอดคล้องกับนิรัชชา คงประดิษฐ์ และจุฑารัตน์ คชรัตน์ (2565) เนื่องมากจากการปฏิบัติหน้าที่ที่ต่างกัน ทำให้ได้รับการปฏิบัติ หรือการพัฒนาที่แตกต่างกัน

2) ด้านสถานที่ปฏิบัติงาน ครูที่ปฏิบัติงานในสถานที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อระดับสมรรถนะของผู้บริหารต่างกัน เนื่องผู้ที่อยู่ในศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง ดินแดง มีความใกล้ชิดผู้บริหารมากกว่า สามารถรับรู้ข่าวสารได้รวดเร็ว ชัดเจน สามารถสอบถามทำความเข้าใจได้สะดวก แต่ครูที่ปฏิบัติงานอยู่ที่อ่านอาจทำให้การสื่อสารไม่ชัดเจนเพียงพอ

3) ด้านประสบการณ์ ครูที่ปฏิบัติงานมานานกว่า ผ่านประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมานานกว่า นอกจากนี้ยังผ่านการร่วมงานกับผู้บริหารมามากกว่า ทำให้มีความเข้าใจในการปฏิบัติงาน และมีมุมมองในการบริหารงานของผู้บริหารแตกต่างจากครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤพล สายวิลัย และจิราภรณ์ ผันสว่าง (2566) ที่พบว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาต่างกัน

3. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ สามารถสรุปแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะย่อย 5 สมรรถนะคือ 1) การให้บริการที่ดีและให้ความสำคัญกับบุคลากร 2) การวางแผนกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษา 3) การนำการปรับเปลี่ยนหรือบริหารภายใต้ความเปลี่ยนแปลง 4) การมีสุนทรียภาพทางศิลปะ 5) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ 6) ความอดทนต่อแรงกดดัน ซึ่งสมรรถนะเหล่านี้เป็นสมรรถนะสำคัญที่จะช่วยให้การพัฒนาสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พีรพงษ์ สิงห์สุข สวัสดิ์ (2566) ธวัชชัย แสนดวง (2565) พิชามญชุ์ ลาวชัย (2562) วิกานดา จิรพุทธกร (2565) ที่ว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ในระดับสูงกับการบริหารงานบุคคล คุณภาพชีวิตของบุคลากร และความสำเร็จของสถานศึกษา และงานวิจัยของ Kin, T. M. & Kareem, O. A. (2019) ที่ว่าผู้บริหารต้องมีสมรรถนะที่จำเป็น คือ สมรรถนะด้านข้อมูลดิจิทัล สมรรถนะด้านการแก้ปัญหา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ระดับความคิดเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยทุกด้านมีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ สมรรถนะด้านเทคนิค รองลงมาคือสมรรถนะด้านการบริหารจัดการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือสมรรถนะหลัก เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำแนกตาม เพศ อายุ ตำแหน่ง สถานที่ปฏิบัติงาน ประสบการณ์การทำงาน พบว่า ครูที่มีเพศและอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ครูที่มีตำแหน่ง สถานที่ปฏิบัติงาน ประสบการณ์แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรมีการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารด้านต่างๆ เช่น ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม การติดตามและการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ การบริการที่ดี การคิดเชิงกลยุทธ์ การบริหารการเปลี่ยนแปลง เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านต่างๆ ของผู้บริหารให้มีมากยิ่งขึ้น

1.2 ควรมีการส่งเสริมบรรยากาศในการทำงาน เช่น การยกย่องให้รางวัลแก่ผู้ปฏิบัติงาน การจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นต่อการทำงาน การเป็นพี่เลี้ยงหรือจัดพี่เลี้ยงให้

คำปรึกษาแก่ครูที่มีประสบการณ์น้อย จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานรับรู้ถึงสมรรถนะของผู้บริหารมากขึ้น

1.3 ผู้บริหารควรมีการวางแผน ปรับกลยุทธ์ในการทำงาน เพื่อเตรียมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม ของสังคม ของเศรษฐกิจในอนาคตข้างหน้า

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาสังกัดหน่วยงานอื่นๆ เพื่อนำผลที่ได้ไปกำหนดนโยบายในการพัฒนาสถานศึกษาให้ดีขึ้น

2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาของการบริหารงานตามสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำผลการวิจัยไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

2.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับ สมรรถนะส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กฤษณะ เชียงแรง. (2564). การศึกษาสมรรถนะหลักผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กลุ่มสหวิทยาเขตเบญจมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง. การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยพะเยา.

ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น, 12(1), 1-9.

ณัฐณิชา เขียวอ่อน. (2565). การศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเฉพาะความพิการ กลุ่ม 6 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. ใน การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง. ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยพะเยา.

ดนยา อินจำปาและคณะ. (2560). เอกสารประกอบการเรียนรายวิชา 1083102 การศึกษาพิเศษ (Special Education). กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.

ธวัชชัย แสนดวง. (2565). สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 จังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์. ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

นฤพล สายวิลัย และจิราภรณ์ ผันสว่าง. (2566). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาศตวรรษที่ 21 ในสหวิทยาเขตสาเกตนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด. วารสารบริหารการศึกษา มมร. วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 3(1), 14-26.

นาวิน พินิจอภิรักษ์ และ ไตรรัตน์ สิทธิทูล. (2564). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 1. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ, 8(2), 328-342.

นิรัชชา คงประดิษฐ์ และจุฑารัตน์ คชรัตน์ (2565). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสงขลา. ในการประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 13 (1386 – 1399). 2565, 12 พฤษภาคม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ปุณณิฐฐา มาเชค. (2565). การบริหารองค์กรทางการศึกษาในยุคดิจิทัล. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ.2566 - 2570. (2565). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258 ง หน้า 121 – 131.

พิชามณชุ์ ลาวชัย. (2562). สมรถนะของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พีรพงษ์ สิงห์สุขสวัสดิ์. (2566). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

พรทิพย์ มงคลเสถียร, พิมผกา ธรรมสิทธิ์ และชัชภูมิ สีชมภู. (2563). การพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3. วารสารบัณฑิตวิจัย, 11(1), 121-134.

มานะ ครุธาโรจน์, พิณสุดา สิริธรังศร และสรรเสริญ สุวรรณ์. (2563). กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ยุคการศึกษา 4.0. Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology, 5(9), 351-369.

มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. ประวัติความเป็นมาของการศึกษาพิเศษ. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. เรียกใช้เมื่อ 8 กันยายน 2567. จาก http://saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=16&chap=10&page=t16-10-infodetail06.html.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 – 2579. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2565). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง ปีการศึกษา 2565. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

Kin, T. M., & Kareem, O. A. (2019). School leaders' competencies that make a difference in the era of Education 4.0: A conceptual framework. International Journal of Academic Research Business and Social Sciences, 9(5), 214–225.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W., (1970). Determining Sample Size for Research Activities. 7th Edition. New York: John Wiley & Sons.

Semuel R. Olayvar. (2021). School Heads' New Normal Leadership and Its Influence on Collaborative School Culture. International Journal of Academic Multidisciplinary Research (IJAMR), 5

Sullivan. 2014. The Core Competency: a systems approach to quantum improvement and global success. New York: McGraw-hill.

การบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ*

THE PARTICIPATORY MANAGEMENT OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS WITHIN SPECIAL EDUCATION CENTERS IN SPECIAL EDUCATION EFFICIENCY PROMOTION NETWORK GROUP 1 UNDER THE SPECIAL EDUCATION BUREAU

พิสิษฐ์ ศรีศุภชัยยา[1] และ สาลินี มีเจริญ[2]

Pisit Srisuppachaiya[1] and Salinee Mecharoen[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

[1-2]Saint John's University, Thailand

Corresponding Author's Email: goddam699@gmail.com

วันที่รับบทความ : 15 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 21 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 23 กรกฎาคม 2568

Received 15 July 2025; Revised 21 July 2025; Accepted 23 July 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพ ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ 2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพ ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู

Citation:

* พิสิษฐ์ ศรีศุภชัยยา และ สาลินี มีเจริญ. (2568). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 388-409.

Pisit Srisuppachaiya and Salinee Mecharoen. (2025). The Participatory Management Of Educational Institutions Within Special Education Centers In Special Education Efficiency Promotion Network Group 1 Under The Special Education Bureau. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 388-409.; DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

จำนวน 242 คน จากครูภายในศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 12 แห่ง และตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้แก่ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างาน 12 คน ในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ การแจกแจงค่าความถี่ ค่าร้อย ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหาสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก การบริหารแบบมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในกระบวนการคิดตัดสินใจ และปฏิบัติงานร่วมกับผู้บริหาร ซึ่งทำให้รู้สึกทำให้เป็นส่วนหนึ่ง 2) แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 ประกอบด้วยแนวด้านการไว้วางใจกัน ด้านความยึดมั่นผูกพัน ด้านการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน และด้านความมีอิสระในการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ: การบริหารแบบมีส่วนร่วม, ศูนย์การศึกษาพิเศษ, การศึกษาพิเศษ

Abstract

The purposes of this research were to (1) examine participatory management of the Special Education Efficiency Promotion Network Group 1 under the Special Education Bureau (2) to propose guidelines in developing participatory management of the Special Education Efficiency Promotion Network Group 1 under the Special Education Bureau. Mixed methodology was used. The qualitative data was collected by in-depth interviews involved with 12 lead teachers in the Special Education Efficiency Promotion Network Group 1 under the Special Education Bureau which analyzed in the technique of content analysis. For quantitative data, Questionnaires were used. 242 teachers who work in the Special Education Efficiency Promotion Network Group 1 under the Special Education

Bureau were selected to participate in this research as sample. The statistics for data analysis were frequency distribution, percentage, mean, and standard deviation.

The results revealed that (1) the participatory management of teachers in the Special Education Efficiency Promotion Network Group 1 under the Special Education Bureau was rated at a high level in all aspects. Participatory management not only allows teachers to take part in thinking and decision-making, but also gives them the opportunity to work with administrators at the management level, making them feel like valued members of the organization. (2) The proposed guidelines for developing participatory management of the Special Education Efficiency Promotion Network Group 1 under the Special Education Bureau include four key aspects: trust, engagement, collaborative goal and objective setting, and work autonomy.

Keywords: Participatory Management, Special Education Center, Special Education

บทนำ

แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทั่วโลก ส่งผลให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการปกครองเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่ทุกประเทศเกิดความเจริญก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างมีกระบวนการเพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องจาก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ในหมวด 5 ส่วนที่ 1 การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ ในมาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง พร้อมทั้งบัญญัติว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) และสอดคล้องกับที่แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้กล่าว ไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา และส่งเสริม ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา นอกจากนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)

ถือเป็นแผนแม่บทหลักในการพัฒนาประเทศ โดยมีหลักการสำคัญ คือ “ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความ เป็นคนที่สมบูรณ์ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานหลักในภาคการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพคนของประเทศ ที่มุ่งหวังให้มีการใช้ทรัพยากรทั้งด้านงบประมาณและบุคลากรได้อย่างคุ้มค่า ไม่เกิดการสูญเปล่าและมีความคล่องตัว ซึ่งตอบสนองการพัฒนาในด้านประสิทธิภาพ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2560) ทั้งนี้การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อสถานศึกษาหรือไม่ ก็ย่อมขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการบริหารงานของสถานศึกษา ให้บรรลุตามเป้าหมาย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

จากพระราชบัญญัติฯ ข้างต้น ได้มุ่งให้การจัดระบบการบริหารและการจัดการศึกษาของประเทศ กระจายอำนาจและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การกระจายอำนาจดังกล่าวจะทำให้สถานศึกษามีความคล่องตัว มีอิสระในการบริหารจัดการตามหลักการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management : SBM) ซึ่งจะเป็นการสร้างรากฐาน และความเข้มแข็งในสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ และสามารถพัฒนาได้ต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) นอกจากนี้ยังพบว่า บางแห่งมีการจัดการศึกษาแบบศูนย์เรียนรวมโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งมีการปรับงานทั้ง 4 งานให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบท คือ 1) งานวิชาการ ดำเนินการหลอมรวมหลักสูตรสถานศึกษาใช้ร่วมกัน จัดเวลาเรียน จัดครูเข้าสอนตามความถนัดและความสนใจ 2) งานงบประมาณในส่วนที่ได้รับเงินสนับสนุนในนามของโรงเรียนจะมอบหมายให้โรงเรียนที่รับผิดชอบดูแลและเป็นผู้ดำเนินการ 3) งานบริหารบุคคล แบ่งงานมอบหมายให้แต่ละฝ่ายรับผิดชอบ ส่วนการกำหนด อัตราตำแหน่ง การย้าย การพิจารณาความดีความชอบเป็นหน้าที่ของโรงเรียนเดิม 4) งานบริหารทั่วไป ดูแลด้านระเบียบวินัย ทุนการศึกษา บริการรถรับส่งนักเรียน ประกันชีวิตนักเรียน ดูแลอาคารสถานที่ และจัดกิจกรรม ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์เรียนรวมกับชุมชน ซึ่งเป็นสัญญาณที่ส่งให้โรงเรียนขนาดเล็กปรับตัวให้อยู่รอด และมีบางแห่งอาจจะต้องปิดตัวไปเองในที่สุด (มานพ ยอดเกตุ และณิรดา เวชญาลักษณ์, 2565)

การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตั้งแต่การเริ่มคิดการวางแผน นำไปปฏิบัติและประเมินผล รวมทั้งได้รับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ร่วมกัน

ดังนั้น หากผู้บริหารสถานศึกษาใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการปฏิบัติงานในสถานศึกษา จะส่งผลให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับบุคลากรของสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลในการพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการบริหารที่ส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาได้ใช้ความรู้ ความสามารถของตนให้เกิดประโยชน์ ปฏิบัติหน้าที่ได้สำเร็จอย่างรวดเร็ว ถูกต้อง ตรงเวลา ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ได้รับมอบหมาย และส่งผลให้งานประสบความสำเร็จดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องสร้างทีมงานที่มีคุณภาพขึ้นมา เพื่อช่วยในการพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุ จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ภายใต้การขับเคลื่อนด้านการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับยุคสมัย ที่เปลี่ยนแปลงไป (ประภาพร ชื่อสุทธิกุล, 2550) ผู้บริหารที่ดีควรใช้หลัก ในการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการทำงาน เพื่อความเจริญทางด้านการศึกษาต่อไป ซึ่งจันทรานี สงวนนาม (2553) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการจูงใจให้ผู้มีส่วนร่วมปฏิบัติงานในองค์การได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมมือในการพัฒนาองค์การที่ปฏิบัติอยู่ด้วยความเต็มใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานขององค์การทำให้เกิดผลดีกับสถานศึกษา

การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participatory administration) นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารงานด้านต่าง ๆ ซึ่ง สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2554) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม คือการที่ผู้บริหารหรือเจ้าของกิจการใช้วิธีการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนช่วยเสนอแนะข้อคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บริหาร ตลอดจนการให้โอกาสและให้อิสระกับกลุ่มที่จะตัดสินใจทำงานเอง ภายใต้เป้าหมายและนโยบายที่มอบหมาย แต่การบริหารแบบมีส่วนร่วมอาจยังมีน้อยมากในสถานศึกษา เนื่องจากสถานศึกษาไม่มีการประชุมชี้แจงในการมอบหมายงาน การวางแผนงาน โครงการต่าง ๆ ไม่ชัดเจน และขาดการมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษาเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา โดยควรจะต้องมีการประชุม เพื่อวางแผนการดำเนินงานร่วมกันมีการติดต่อสื่อสารให้ทีมงานเข้าใจตรงกัน มีการแสดงความคิดเห็น และยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน (อนุวัฒน์ ทัศบุตร, 2565) ในการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้น เกิดจากปัจจัยหลายประการ ซึ่งได้มีทุกตำแหน่งในการมีส่วนร่วมตัดสินใจ แสดงความคิดเห็นเพื่อให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดการตัดสินใจที่ดีกว่า การตัดสินใจที่ดีจะทำให้

ประสิทธิภาพการทำงานสูงขึ้น เนื่องจากผู้ใต้บังคับบัญชา มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ พวกเขาย่อมมีความผูกพันต่อผลของการตัดสิน ที่ต้องการให้บรรลุเป้าหมาย ความผูกพันจึงนำไปสู่ประสิทธิภาพในการทำงานที่สูงขึ้น ในส่วนของกำลังใจและความพอใจในงานที่ทำงาน เป็นสิ่งที่เกิดจากการที่พวกเขามี ความรู้สึกว่าพวกเขาเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ ฉะนั้น ความรู้สึกห่างเหิน คับอกคับใจ และความไม่พอใจ ที่จะนำไปสู่ความเฉื่อยชา การออกจากงานและการขาดงานน้อยมาก การลดความไม่พอใจ ด้วยการใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมสามารถแก้ปัญหานี้ได้

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรส่วนหนึ่งของการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ จึงมีความสนใจอย่างยิ่ง ที่จะศึกษา วิจัย แสวงหาข้อมูล อันเป็นข้อเท็จจริง ที่เป็นสภาพความเป็นจริงของการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อแสวงหาคำตอบอันจะเป็นเหตุปัจจัยที่นำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขและจะเป็นวิธีการให้ค้นพบคำตอบที่เป็นแนวทางการพัฒนางานบริหารศูนย์ที่เหมาะสม และเป็นองค์ความรู้ใหม่สำหรับนำไปปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านการบริหารที่มีประสิทธิภาพภายในองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ในสังคมปัจจุบันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพ ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพ ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครู จำนวน 606 คน จากจำนวน 12 ศูนย์การศึกษาพิเศษ และตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูที่ปฏิบัติหัวหน้างาน 12 คน ในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 ของแต่ละศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ครู 242 คน จากจำนวน 12 ศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบจากตารางสำเร็จรูปของกลุ่มตัวอย่างของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1986, p. 345 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560. น. 121) โดยการคำนวณตามสัดส่วนประชากร (Probability Proportional) และทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง อย่างง่าย แต่ละศูนย์การศึกษาพิเศษ

ตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้แก่ ครูของสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานหัวหน้างาน 12 คน ในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดการวิจัย 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถาม การบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพ ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 1 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ข้อคำถามประกอบด้วยปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านเพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษตามความคิดเห็นของครู ได้แก่ 1. การไว้วางใจกัน 2. ความยึดมั่นผูกพัน

3. การตั้งเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ร่วมกัน 4. ความมีอิสระในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ท (Liken) ดังนี้

5 หมายถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในระดับมาก

3 หมายถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในระดับปานกลาง

2 หมายถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในในระดับน้อย

1 หมายถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ การบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 ของแต่ละศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกในกลุ่ม ครูที่ปฏิบัติหัวหน้างาน 12 คน ในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ขอหนังสือจากวิทยาลัยนวัตกรรมทางการศึกษา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น เพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ในการวิจัย และขอความอนุเคราะห์จาก 12 ศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2. ยื่นหนังสือจากวิทยาลัยนวัตกรรมทางการศึกษา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น ถึงผู้อำนวยการทั้ง 12 ศูนย์การศึกษาพิเศษ ในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามให้แก่ครูของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยผ่านระบบออนไลน์และขอข้อมูลภายใน 15 วัน หลังจากที่แจกแบบสอบถาม

4. ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม หากพบว่าไม่สมบูรณ์หรือไม่ได้รับคืน ผู้วิจัยจะส่งแบบสอบถามให้อีกครั้งและติดตามการส่งคืน

5. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาพิจารณาตรวจสอบจำนวนและความถูกต้องสมบูรณ์จนได้จำนวนแบบสอบถามที่ผู้ตอบแบบสอบถามตอบครบถ้วนสมบูรณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ครูของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์ในการทำงาน โดยใช้การแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. การวิเคราะห์การศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยตามเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2556 :121)

คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูอยู่ในระดับน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป หาค่าสถิติ ดังนี้

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของแบบสอบถาม

1.1 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบสอบถามกับวัตถุประสงค์ (IOC)

1.2 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีครอนบาค

2. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

2.1 ค่าความถี่ (Frequency) ใช้ในการอธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ ในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2.2 ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้ในการอธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ ในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2.3 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ใช้ในการอธิบายระดับการศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ ในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2.4 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้ในการอธิบายระดับการศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ ในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2.5 แบบสัมภาษณ์เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาเรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้ ประเด็นที่ควรนำมาพิจารณาเพื่อให้ทราบถึงสภาพอันแท้จริง ทั้งนี้ยังสามารถนำไปใช้พัฒนาให้เกิดประโยชน์ในการบริหารสถานศึกษา โดยผู้ทำการวิจัยขอนำเสนอผลจากการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ การบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 ของแต่ละศูนย์การศึกษาพิเศษ สรุปผลเป็นประเด็นสำคัญดังนี้

1. ผลการศึกษาปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ครูส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาไม่เกินปริญญาตรี และครูส่วนใหญ่มีอายุไม่เกิน 30 ปี โดยส่วนมากเป็นตำแหน่งข้าราชการครู ทั้งนี้ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน ไม่เกิน 5 ปี

2. การศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 ในภาพรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน ด้านความยึดมั่นผูกพัน ด้านความมีอิสระในการปฏิบัติงาน และด้านการไว้วางใจกันตามลำดับ โดยมีรายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านการไว้วางใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหาร ครู เชื่อมั่นแก่ผู้ร่วมงานที่ปฏิบัติงานในฝ่ายเดียวกัน รองลงมาคือ ผู้บริหาร ครู ยอมรับและไว้วางใจในการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงาน ผู้บริหาร ครู ยอมรับและช่วยเหลือจากผู้ร่วมงานที่ปฏิบัติงานคนละฝ่ายที่แตกต่างกัน ผู้บริหาร ครู แสดงการยอมรับและเชื่อมั่นในความรู้ความสามารถ ผู้บริหาร ครู ไว้ใจผู้ร่วมงานโดยคำนึงถึงปฏิบัติงานในศูนย์การศึกษาพิเศษผลสำเร็จจะเกิดแก่องค์กรเป็นที่ตั้ง ผู้บริหาร ครู มอบหมายงาน และเชื่อว่าสามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จ ผู้บริหาร ครู กำกับ ติดตามการปฏิบัติงานโดยมีการยอมรับความรู้ความสามารถของผู้ร่วมงานในการปฏิบัติงาน ผู้บริหาร ครู เชื่อมั่นว่าผู้ร่วมงานสามารถปฏิบัติงานทดแทนตนเองได้ ผู้บริหาร ครู ให้ความเชื่อใจแก่ผู้ร่วมงานที่ปฏิบัติงานในฝ่ายที่แตกต่างกัน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหาร ครู ให้ความไว้วางใจ รับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ของผู้ร่วมงาน ตามลำดับ

ด้านความยึดมั่นผูกพัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหาร ครู ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้เข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถอยู่เสมอ รองลงมาคือ ผู้บริหาร ครู เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติแสวงหาความรู้เพิ่มเติมได้ตามบทบาทและความเหมาะสม ผู้บริหาร ครู ยอมรับข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์แก่องค์กร ผู้บริหาร ครู ยอมรับในความคิดเมื่อผู้ปฏิบัติเสนอแนวทางเสริมแรงที่เป็นบวกด้วยตนเอง ผู้บริหาร ครู เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานพูดคุยปรึกษาหารือเกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติ ผู้บริหาร ครู เปิดโอกาสให้มีการพูดคุย เสนอแนะแนวทางการทำงานอย่างเปิดเผย ผู้บริหาร ครู มีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ปัญหาร่วมกัน ผู้บริหาร ครู แสดงพฤติกรรมเป็นกัลยาณมิตรและใช้บรรยากาศการทำงานแบบประชาธิปไตย ผู้บริหาร ครู ให้ข้อมูล แนะนำส่งเสริมและฝึกฝนวิธีการปฏิบัติงานอยู่เสมอ และ รายข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหาร ครู ส่งเสริมโดยให้แรงเสริมทางบวกประสิทธิภาพการทำงาน ตามลำดับ

ด้านการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหาร ครู เปิดโอกาสให้พูดคุยปรึกษาหารือเกี่ยวกับงานที่กำลังดำเนินการ รองลงมาคือ ผู้บริหาร ครูมีกระบวนการบริหารงานเป็นไปตามขั้นตอนมีการวางแผนการดำเนินงานและประเมินผล ผู้บริหาร ครู แสวงหาแนวทางของวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับการศึกษายุคปัจจุบัน ผู้บริหาร ครู ยอมรับในผลที่เกิดจากการตั้งเป้าหมายร่วมกัน ผู้บริหาร ครู ยึดมั่นในมติของที่ประชุมในเรื่องการตั้งวัตถุประสงค์ ตั้งเป้าหมาย ผู้บริหาร ครู ตั้งเป้าหมายขององค์กรโดยรับฟังความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติทั้งหมด ผู้บริหาร ครู ให้โอกาสมีส่วนร่วมในการ

แสดงความคิดเห็น และปรับปรุง พัฒนาเป้าหมายขององค์กร ผู้บริหาร ครู ยอมรับความคิดเห็นและนำความคิดเห็นไปประกอบการพิจารณาอยู่เสมอ ผู้บริหาร ครู มีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันในการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ สร้างความชัดเจน และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงาน และรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหาร ครู ไม่เปลี่ยนวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเพียงลำพัง หลังจากการประชุม ตามลำดับ

ด้านความมีอิสระในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหาร เปิดโอกาสให้ ครู แสดงความคิดอย่างสร้างสรรค์อยู่เสมอ รองลงมาคือ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ ผู้บริหารให้ครูสามารถแสดงทัศนะในเรื่องของการทำงานได้อย่างอิสระ ผู้บริหารเปิดโอกาสครูให้มีส่วนร่วมในการ กำกับ ควบคุมการปฏิบัติงาน ผู้บริหารยอมรับวิธีการสมัยใหม่ที่ครูปฏิบัติ นอกเหนือจากรูปแบบเดิม ผู้บริหารให้ครูสร้างแนวทาง กระบวนการทำงานที่ไปถึงผลลัพธ์ได้อย่างอิสระ ผู้บริหารไม่จำกัดขอบเขตของครูในการแสดงผลงานตามที่ได้รับมอบหมาย ผู้บริหารให้อิสระครูในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงผลลัพธ์ที่เกิดมากกว่ากระบวนการ ผู้บริหารให้ครูมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่และเหมาะสม และรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหาร ให้ครูมีการการตัดสินใจเกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมายอย่างอิสระตามบทบาทและหน้าที่ ตามลำดับ

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 จากการสัมภาษณ์ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างานภายในศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 ควรได้รับการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน สรุปผลได้ดังนี้

1) ด้านการไว้วางใจกัน โดยประเด็นที่ควรมีการพัฒนา คือ ผู้บริหาร ครู ให้ความไว้วางใจ รับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ร่วมงาน ซึ่งเป็นด้านหนึ่งของการบริหาร อย่างมีส่วนร่วม ในด้านนี้ ผู้บริหาร ครูควรมีการเปิดใจยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ควรมีการเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานได้แสดงออกทางความคิดอย่างเปิดเผยในที่ประชุม การประชุมอย่างไม่เป็นทางการ การประชุมกลุ่มย่อย หรือกล้าพูดในแนวทางของตน โดยผู้ฟังไม่ว่าจะเป็นครูหรือผู้บริหารต้องรับฟังอย่างไม่มีอติ รับฟังความคิดเห็นของครูซึ่งนำไปซึ่งการเปลี่ยนแปลง หาช่องทางเพิ่มเติมในการนำเสนอความคิดเห็น เปิดโอกาสให้ครูได้ถามในประเด็นที่สงสัย และ

สามารถตอบคำถามพร้อมอธิบายเหตุผลได้ ทั้งยังต้องไม่ตัดสิน หรือวิพากษ์วิจารณ์ในข้อสงสัยอย่างไม่มีเหตุผล

2) ด้านการยึดมั่นผูกพัน โดยประเด็นที่ควรมีการพัฒนา คือ ผู้บริหาร ครู ส่งเสริมโดยให้แรงเสริมทางบวกประสิทธิภาพการทำงาน ในด้านนี้ ควรมีการให้แรงเสริมที่เป็นแค่บวกแก่ผู้ร่วมงาน ไม่ว่าจะเป็นการกล่าวชื่นชม ให้กำลังใจในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเล็กหรือใหญ่ สร้างความภาคภูมิใจในหน้าที่หรือบทบาทที่ได้รับ ควรเพิ่มรางวัลหรือเกียรติบัตรเพื่อสร้างแรงผลักดันในหน้าที่การงาน รวมทั้งหาเวทีภายในและภายนอกเพื่อแสดงผลงาน อีกทั้งยังควรมีการพัฒนาระบบสวัสดิการครู เพื่อเชื่อโยงให้ครูหรือบุคลากรในศูนย์การศึกษาพิเศษรู้สึกว่าหน่วยงานไม่ทอดทิ้งพร้อมดูแลครูเมื่อพบเจอปัญหาทางการเงิน จัดหากองทุนต่าง ๆ ที่ทำให้ครูไม่รู้สึกว่าเป็นอาชีพด้อยค่า เป็นงานที่มั่นคงและเป็นอาชีพที่จะประสบความสำเร็จได้ต่อไปในอนาคต รวมทั้งสนับสนุนให้ครูได้เข้าอบรม ร่วมกิจกรรมต่างๆเพื่อสร้างองค์ความรู้เพิ่มเติม ทั้งนี้การมีกิจกรรมนันทนาการสำหรับครูในศูนย์การศึกษาพิเศษจะช่วยให้ครูมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน รวมทั้งยังสามารถสร้างบรรยากาศที่มีความสุขในการทำงาน

3) ด้านการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์โดยประเด็นที่ควรมีการพัฒนา คือ ผู้บริหาร ครู ไม่เปลี่ยนวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเพียงลำพัง หลังจากการประชุม ต้องมีการใช้หลักการมีส่วนร่วม และปฏิบัติตามร่วมกันทั้งหมดของคนภายในศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง ใช้การมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย ไม่กระทำโดยใครเพียงลำพังหรือทำเพียงฝ่ายใดฝ่ายเดียว ต้องมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเพื่อให้เป้าหมาย วัตถุประสงค์ เกิดขึ้นจากทุกคน อาจมีการแบ่งกลุ่มย่อยก่อนที่จะนำความเห็นทุกกลุ่มมาสรุปรวม มีการใช้ความยึดมั่นในมติร่วมของทุกคนภายในศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง ควรมีการทำข้อตกลงเห็นชอบในทุกๆครั้งที่มีการประชุม ทั้งนี้ในการเปลี่ยนแปลงเป้าหมายสามารถทำได้เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ทันด่วนเพื่อเป็นไปตามสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลง แต่จำเป็นต้องขอมติเห็นชอบจากครู บุคลากรภายในศูนย์ รวมทั้งต้องมีการอธิบายสาเหตุของการเปลี่ยนแปลง และควรมีช่องทางการสื่อสารที่มากกว่าการประชุมประจำเดือน เพื่อเพิ่มโอกาสการเสนอ ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงแก้ไข ทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้อธิบาย สอบถาม รวมทั้งให้ข้อคิดเห็น ความเพิ่มการประชุมเพื่อชี้แจงรายงานในภาพรวมของศูนย์การศึกษาพิเศษ อาจแบ่งเป็นไตรมาส หรือรายงานภาพรวมในครึ่งปีแรงเพื่อทราบความสำเร็จ ปัญหา แล้วจึงหาแนวทางปรับปรุงร่วมกัน

4) ด้านความมีอิสระในการปฏิบัติงาน โดยประเด็นที่ควรมีการพัฒนา คือ ผู้บริหาร ให้ครูมีการการตัดสินใจเกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมายอย่างอิสระตามบทบาทและหน้าที่ ผู้บริหาร

ครูหัวหน้างาน ควรคำนึงถึงความสามารถ ความถนัดของแต่ละบุคคลที่จะทำหน้าที่นั้น ๆ จำเป็นอย่างยิ่งที่ควรมอบหมายงานที่ถนัดในด้านนั้น ๆ แก่คนที่มีองค์ความรู้ และมีความสามารถที่จะทำให้งานนั้นสำเร็จ การมอบหมายงานตามที่ถนัดหรือสนใจจะทำให้ครูผู้ปฏิบัติสามารถทำได้ด้วยความชำนาญ อีกทั้งผู้สั่งการยังมีความเชื่อมั่นว่างานนั้นจะสำเร็จได้โดยผู้สั่งการ หรือผู้บังคับบัญชาควรเป็นผู้อำนวยความสะดวก คอยเป็นผู้ให้ความสนับสนุน รวมทั้งให้คำปรึกษา เพื่อไม่เป็นการสร้างกรอบบังคับแก่ครูผู้ปฏิบัติจนเกิดไป ทั้งยังควรยอมรับความคิดเห็นเมื่อผู้ปฏิบัติได้ทำในสิ่งที่นอกกรอบ เพื่อเป็นการส่งเสริมหรือสร้างแนวทางเพิ่มเติมจากเดิม ส่งเสริมครูให้มีการเข้ากลุ่มการเรียนรู้อย่างมืออาชีพ เพื่อแลกเปลี่ยนแนวทาง วิธีการ กระบวนการ การส่งเสริมนี้จะทำให้ครูมีอิสระ สามารถกล้าที่จะทำงานหรือค้นหาวิธีการใหม่ๆ นำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อที่ให้เพื่อนครูสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ได้ต่อไป

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1.การศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 ด้านการไว้วางใจกัน ด้านการยึดมั่นผูกพัน ด้านการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ และด้านความมีอิสระในการปฏิบัติงานในภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวทางที่เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมในกระบวนการคิด ตัดสินใจ และปฏิบัติงานร่วมกับผู้บริหาร ซึ่งทำให้รู้สึกทำให้เป็นส่วนหนึ่ง และส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะใน 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ 1 ด้านการไว้วางใจกัน ด้านการยึดมั่นผูกพัน ด้านการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ และด้านความมีอิสระในการปฏิบัติงาน ทำให้บุคลากรเข้าใจทิศทางขององค์กรอย่างชัดเจน และเกิดความมุ่งมั่นในการร่วมกันขับเคลื่อนงาน ความยึดมั่นผูกพันช่วยเสริมความภักดีต่อองค์กร และกระตุ้นให้บุคลากรทุ่มเทในการทำงานอย่างเต็มที่ ความมีอิสระในการปฏิบัติงานส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ และการตัดสินใจด้วยตนเองอย่างมีความรับผิดชอบ ส่วนความไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างผู้บริหารและผู้ร่วมงาน ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่หล่อหลอมให้เกิดความร่วมมือและบรรยากาศการทำงานที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด

ของ อมรภัค ปิ่นกำลัง (2562) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหา ร่วมกำหนดเป้าหมาย และยุทธศาสตร์ขององค์การ พร้อมทั้งร่วมดำเนินการตามเป้าหมายที่กำหนดให้การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุตามเป้าหมายขององค์การ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิชัย อุตทาสา (2563) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 พบว่า การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับ สุภาวดี ใจภักดี (2563) ศึกษาเรืองพบว่า ครูผู้สอนในสถานศึกษา โดยรวม และในแต่ละด้าน อยู่ในระดับมาก และเช่นเดียวกับ โกศล เย็นสุขใจชน (2565) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของครูสอนในการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 4 ด้าน อภิปรายผลได้ดังนี้

1) ด้านการไว้วางใจ พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะเนื่องจากการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษมีการบริหารในรูปแบบการกระจายอำนาจ โดยมีการแบ่งการทำงานเป็น 4 ฝ่าย ซึ่งทำให้มีการทำงานร่วมกันภายในฝ่ายอยู่ตลอดเวลาของครูภายในฝ่ายทำให้ครูมีความเชื่อมั่นซึ่งกันและกัน ส่งผลโดยตรงต่อบรรยากาศการทำงาน ความร่วมมือ และประสิทธิภาพขององค์กร หากผู้บริหารแสดงความไว้วางใจในความสามารถของครู และเปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ย่อมสร้างแรงจูงใจ และความรู้สึกเป็นเจ้าของในงาน ขณะเดียวกันครูก็จะมีความเชื่อมั่นในผู้นำ มีความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น และร่วมกันแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Robbin (2005, อ้างถึงใน กัญจน์ชยารัตน์ อุดคำมี, 2561) ได้กล่าวถึง ความไว้วางใจกัน (Mutual trust) หมายถึง ทีมที่มีประสิทธิภาพจะมีความโดดเด่น ในการไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิก เชื่อมั่นและช่วยเหลือกันในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของวิไลวรรณ คล้ายคลึง (2560) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการทำงานเป็นทีมของโรงเรียนวัดมโนรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับ ไพฑูรย์ กลมกูล (2560) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหาร แบบมีส่วนร่วมกับการทำงานเป็นทีมของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 พบว่า ความ

คิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน เกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครู โดยรวม อยู่ในระดับมาก

2) ด้านความยึดมั่นผูกพัน พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ ในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะการบริหารแบบมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพ เป็นแนวทางที่เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ตัดสินใจ และรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งส่งผลให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและสร้างความผูกพันต่อองค์กรมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในด้าน “ความยึดมั่นผูกพัน” (Organizational Commitment) ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้เจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง เมื่อบุคลากรได้รับการยอมรับ มีส่วนร่วมในการบริหาร และได้รับฟังความคิดเห็น บุคลากรทุกคนจะเกิดความภาคภูมิใจในงานของตนเอง มีความเชื่อมั่นในทิศทางขององค์กร และพร้อมที่จะทุ่มเทแรงกาย แรงใจในการทำงานให้ดีที่สุด

ความยึดมั่นผูกพันในองค์กรนี้ ไม่เพียงแต่ทำให้พนักงานอยู่กับองค์กรอย่างยาวนาน แต่ยังทำให้เกิดแรงจูงใจภายใน พร้อมปรับตัว พัฒนา และร่วมมือกันเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ McClelland (1961) ได้กล่าวถึง ความยึดมั่นผูกพัน เป็นความต้องการการอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นในสังคม ต้องการความเป็นมิตรและสัมพันธภาพที่อบอุ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ อำภา สมันพืช (2561) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารกับความยึดมั่นผูกพันกับองค์การของครูในสถาบันการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารของครูในสถาบันการอาชีวศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับ ดลนภา ฐิตะวรรณ และ ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ (2563) ศึกษาเรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3) ด้านการตั้งเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ร่วมกัน พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะ การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวทางการจัดการที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายในองค์กร โดยเฉพาะในกระบวนการ “การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน” ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อทิศทาง

และความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว การกำหนดเป้าหมายร่วมกันช่วยให้บุคลากรทุกคนเข้าใจทิศทาง และเป้าหมายขององค์กรอย่างชัดเจน และที่สำคัญคือทำให้ทุกคนในองค์กรรู้สึกว่าได้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง และขององค์กร เมื่อเป้าหมายเป็นสิ่งที่ร่วมกันสร้างขึ้น ย่อมทำให้เกิดความมุ่งมั่น ความรับผิดชอบ และความสามัคคีในการทำงาน นอกจากนี้ยังช่วยลดความขัดแย้ง เพิ่มความเข้าใจ และสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และเป็นแนวทางที่ช่วยส่งเสริมความร่วมมือ ความรับผิดชอบ และการทำงานอย่างมีเป้าหมายเดียวกัน ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จิตราวรรณ มณีศรีวงศ์กูล (2559) ได้กล่าวถึง ด้านการตั้งเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยทุกคนร่วมกันกำหนดภารกิจ และเป้าหมายในการทำงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ให้การยอมรับด้วยความเต็มใจ ทุกคนให้ความสำคัญ กับเป้าหมายส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว

4) ด้านความมีอิสระในการปฏิบัติงาน พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะ การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวทางที่เน้นการเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการวางแผน แสดงความเห็น และตัดสินใจร่วมกัน ซึ่งส่งผลต่อการสร้างแรงจูงใจ และความภาคภูมิใจในการทำงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านของ “ความมีอิสระในการปฏิบัติงาน” ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพและความคิดสร้างสรรค์ในกระบวนการทำงาน เมื่อบุคลากรได้รับอิสระในการคิด และตัดสินใจภายในขอบเขตของหน้าที่ตนเอง จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นที่ผู้บริหารมีให้ จึงทำให้กล้าคิด กล้าทำ และสามารถแสดงศักยภาพได้อย่างเต็มที่ การมีอิสระในการปฏิบัติงานยังส่งเสริมให้เกิดความรับผิดชอบในหน้าที่มีการพัฒนาตนเอง และเพิ่มความยืดหยุ่นในการปรับตัวต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร แต่ยังช่วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้าง สนับสนุนความคิดใหม่ ๆ และส่งเสริมการเติบโตอย่างยั่งยืนทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Yukl (อ้างถึงในครองคน บำรุงเวช, 2566) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นลักษณะงานที่ผู้นำเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีอิสระในการทำงาน และมีสิทธิในการ เสนอความคิดเห็นเพื่อแก้ไขปัญหา ลักษณะการทำงานดังกล่าวจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานพึงพอใจและเกิด แรงจูงใจรวมถึงมีผลการปฏิบัติงานที่สูงขึ้นระดับมาก

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 โดยภาพรวมพบว่า

ด้านการไว้วางใจกัน ควรมีความไว้วางใจซึ่งกันและกันของผู้บริหาร และครู บุคลากรมีการใช้แนวทางที่ส่งเสริมการไว้วางใจ เปิดโอกาสให้ครู สามารถแสดงความคิดเห็น ในเรื่องต่าง ๆ ภายในศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมกับการในทุกระดับ มีการจัดประชุมในส่วนงานต่าง ๆ ภายในศูนย์การศึกษาพิเศษ สนับสนุนให้ครูกล้าพูด แสดงความคิดเห็น ผู้บริหารรับฟังอย่างไม่มีอคติพร้อมทั้งให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนา มีการเพิ่มเติมการสื่อสารภายในศูนย์การศึกษาพิเศษ ทั้งในรูปแบบออนไลน์ มีช่องการอธิบายเพิ่มเติมในช่องทางการสื่อสารเพื่อไขข้อสงสัยในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ไชยา หานุภาพ (2564) กล่าวว่า การที่บุคคลในองค์การมีความเต็มใจยินยอมหรือเชื่อมั่นของผู้ที่ไว้วางใจต่อผู้ที่ได้รับความไว้วางใจโดยผู้ใต้บังคับบัญชาจะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างสมบูรณ์เรียบร้อย หากได้รับการยอมรับวางใจจากผู้บริหาร

ด้านการยึดมั่นผูกพัน ควรมีการให้แรงเสริมทางบวกด้วยวาจา คำชื่นชม การกล่าวยกย่องต่อหน้าที่ประชุมหรือสาธารณะชน มอบเกียรติบัตรต่างๆเมื่อครูประพฤติกดีทั้งทางการครองตน และครองงาน สนับสนุนส่งเสริมในการนำเสนอผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อเพื่อนครู ทั้งภายในและภายนอกศูนย์การศึกษาพิเศษ พัฒนาระบบสวัสดิการของครูทุกส่วน เพื่อสร้างแรงใจต่ออาชีพและองค์กร จัดหาที่พักอาศัย จัดหากองทุนสวัสดิการ มีการพิจารณาความดีความชอบขึ้นเงินเดือนอย่างเป็นธรรมโปร่งใส ตรวจสอบและอธิบายได้ คณะบริหารศูนย์การศึกษาร่วมแสดงความยินดี และแสดงความเสียใจต่อครูในศูนย์การศึกษาพิเศษตามสมควร สร้างกิจกรรมนันทนาการหลังเลิกงานเพื่อพลานามัยที่ดีและสุขภาพจิตที่ดีขึ้น

ด้านการตั้งเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ ครูบุคลากรรวมทั้งฝ่ายบริหารควรมีการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน มีการตั้งเปาหมายโดยคำนึงถึงจุดมุ่งหมายของศูนย์การศึกษาพิเศษเป็นสำคัญ ในการกำหนดเป้าหมายร่วมกันนั้นต้องเกิดจากการประชุม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นของกันและกัน ทั้งฝ่ายบริหารรวมไปถึงครูผู้ปฏิบัติ มีการประชุมร่วมกันทั้งก่อนและปิดภาคเรียน เพื่อร่วมกันวางแผนในการทำงานที่จะเกิดขึ้นในปีงบประมาณ ให้สอดคล้องกับบริบทของงานภายใต้กรอบการให้บริการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ทั้งนี้ควรมีหลักความยึดมั่นในมติร่วมต้องมีการเห็นร่วมภายในที่ประชุม มีการจดบันทึกการประชุม และขอความเห็นชอบในมติที่ประชุมเป็นลายลักษณ์อักษร เพิ่มช่องทางในการเสนอแนะ หรือแจ้งเรื่องต่าง ๆ ทางออนไลน์ มี

การทบทวนในแผนงานที่วางไว้หลังจากดำเนินเสร็จ เพื่อเป็นการถอดบทเรียนและนำไปวางแผนปิดข้อด้อยในงานถัดไป เพิ่มการจัดทำจดหมายข่าวหรือพื้นที่ในการประชาสัมพันธ์สำหรับการรายงานความก้าวหน้าของแต่ละงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กมลชนก ศรีวรรณา (2561) กล่าวว่า คือ การร่วมกำหนดขอบเขตของงานที่จะทำให้งานสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ระหว่างผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงาน เป็นการสร้างข้อตกลงร่วมกันในองค์กรให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สร้างความรับผิดชอบร่วมกัน และสามารถควบคุมการทำงานได้ง่ายขึ้น

ด้านความมีอิสระในการปฏิบัติงาน ผู้บริหาร หรือหัวหน้าฝ่ายก่อนมอบหมายงานใดควรสังเกต และมองถึงความถนัดของผู้ปฏิบัติเป็นส่วนสำคัญ เช่นเดียวกับการสอนควรมอบหมายการสอนให้คำนึงถึงความสามารถพื้นฐานของครูเป็นที่ตั้ง เมื่อครูได้ทำงานในสิ่งที่ตนถนัดจะทำให้สามารถสร้างสรรค์งานได้ดี โดยปราศจากการตีกรอบหรือเพ่งเล็งจากผู้บังคับบัญชา ทำให้เกิดความอิสระในการทำงาน ทีมผู้บริหารควรเป็นฝ่ายที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก ไม่ทำตัวเป็นเผด็จการ รวมอำนาจ หรือสั่งการเบ็ดเสร็จเพียงลำพัง แต่ต้องเป็นแรงผลักดัน สร้างแรงเสริม เพิ่มแรงจูงใจให้กับครู เพื่อให้ครูได้ลงมือทำอย่างอิสระขาดซึ่งความกังวลจากหัวหน้างานหรือผู้อำนวยการ ทั้งนี้ควรส่งเสริมให้ครูทุกคนค้นหาลักษณะที่เป็นหนึ่งของแต่ละบุคคลของครู ผ่านงาน โครงการ งานวิจัย เพื่อเป็น Best Practices ของครูแต่ละคน ไม่ตีกรอบ หรือสร้างอคติ แต่ให้ดูหลักฐานเชิงประจักษ์ในสิ่งที่ครูได้ปฏิบัติสำเร็จได้อย่างมีขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ครองคน บำรุงเวช (2566) กล่าวว่า คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นลักษณะงานที่ผู้นำเปิด โอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีอิสระในการทำงาน และมีสิทธิในการ เสนอความคิดเห็นเพื่อแก้ไขปัญหา ลักษณะการทำงานดังกล่าวจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานพึงพอใจ และเกิดแรงจูงใจรวมถึงมีผลการปฏิบัติงานที่สูงขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า 1) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก การบริหารแบบมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้

บุคลากรมีส่วนร่วมในกระบวนการคิด ตัดสินใจ และปฏิบัติงานร่วมกับผู้บริหาร ซึ่งทำให้รู้สึกทำให้เป็นส่วนหนึ่ง 2) แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1 ประกอบด้วยแนวด้านการไว้วางใจกัน ด้านความยึดมั่นผูกพัน ด้านการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน และด้านความมีอิสระในการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทุกคนได้แสดงความคิดเห็น ในการประชุมหรือเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอ เช่น เวที PLC (Professional Learning Community) เพื่อสะท้อนปัญหา ข้อเสนอแนะ หรือแนวทางพัฒนาการเรียนการสอนของเด็กพิเศษ และการทำงนภายในศูนย์การศึกพิเศษ

2. ผู้บริหารต้องมีกิจกรรมการชื่นชมและให้กำลังใจอย่างสม่ำเสมอ ให้รางวัลหรือการยกย่องในโอกาสต่าง ๆ เช่น มอบเกียรติบัตร หรือยกย่องเป็น “ครูดีเด่นประจำเดือน” เพื่อเป็นแรงเสริมทางบวกให้ครูมีแรงบันดาลใจในการพัฒนาและทุ่มเทต่อหน้าที่ทั้งในที่ประชุมและในการทำงานรายวัน เพื่อให้ครูรู้สึกมีคุณค่าและภาคภูมิใจในบทบาทของตน ผู้บริหารต้องจัดสวัสดิการให้กับครูภายในศูนย์การศึกษาพิเศษในทุกด้านอย่างทั่วถึง เป็นธรรม คำนึงถึงปัจจัยพื้นฐานที่รัฐสวัสดิการจัดการให้ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ โดยครูไม่ต้องกังวลถึงเรื่องอื่น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการการศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม อาทิ เพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน

2. ควรมีการศึกษาองค์ประกอบอื่นๆ ถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมในของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1

3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 1

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

_____. (2559). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.

กมลชนก ศรีวรรณา. (2561). การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2. ในวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

โกศล เย็นสุขใจชน. (2565). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10. วารสารวิชาการครุศาสตร์สวนสุนันทา, 6(2), 62–70.

ครองคน บำรุงเวช. (2566). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารกับความเพลินในงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา. ในวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

จันทรานี สงวนนาม. (2553). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: บุ๊คพอยท

จิตราวรรณ มณีศรีวงศ์กูล. (2559). กลยุทธ์การทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพเพื่อนำไปสู่องค์กรแห่งความเป็นเลิศ: กรณีศึกษาสำนักงานประกันสังคมจังหวัดพิษณุโลก. ลพบุรี: สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา.

ไชยา หานุภาพ. (2564). การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3. ในวิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ดลนภา ฐิตะวรรณ และปิยะนาถ บุญมีพิพิธ. (2563). การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3. วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 6(2), 447–458.

มานพ ยอดเกตุ และ ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2565). การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

ประภาพร ชื่อสุทธิกุล. (2550). การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์อภิมาน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิไลวรรณ คล้ายคลึง. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการทำงานเป็นทีมของโรงเรียนวัดมโนรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

สิทธิชัย อุตทาสา. (2563). การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. ใน วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

สุภาวดี ใจภักดี. (2563). การมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. วารสารสังคมศาสตร์วิจัย, 11(2), 1–34.

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2554). เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา: หลักการ ทฤษฎี และแนวปฏิบัติทางการบริหารการศึกษา. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อมรภัค ปิ่นกำลัง. (2562). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

อนุวัฒน์ ทัศบุตร. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2. ใน การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

อำภา สมันพืช. (2561). การมีส่วนร่วมในการบริหารกับความยึดมั่นผูกพันกับองค์การของครูในสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร .ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสยาม.

Robbins, S. P. (1990). Organization theory: Structure, design, and applications (p. 356). New Jersey: Prentice Hall.

การบริหารงานบุคคลเพื่อให้มีความผูกพันต่อองค์กรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของพนักงานในเครือบริษัทอู่รุ่งเรืองบริการ 101 จำกัด*

PERSONNEL MANAGEMENT FOR ENHANCEMENT OF COMMITMENT TO THE ORGANIZATION BASED ON FOUR SUBLIME STATES OF MIND OF EMPLOYEES IN RUNGRUANG GARAGE SERVICE 101 COMPANY LIMITED

อนุชิต ลีธนศักดิ์สกุล[1] และ พระครูกิตติวราทร[2]

Anuchit Leetanasaksakul[1] and Phrakhrukittiwarathon[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

[1-2]Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding Author's Email: anuchit@rungruengdump101.com

วันที่รับบทความ : 30 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 3 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 5 สิงหาคม 2568

Received 30 July 2025; Revised 3 August 2025; Accepted 5 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลเพื่อให้มีความผูกพันต่อองค์กรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของพนักงานในเครือบริษัทอู่รุ่งเรืองบริการ 101 จำกัด 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลเพื่อให้มีความผูกพันต่อองค์กรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของพนักงานในเครือบริษัทอู่รุ่งเรืองบริการ 101 จำกัด จำแนกตามเพศ อายุ ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน 3) เพื่อนำข้อเสนอแนะการบริหารงานบุคคลเพื่อให้มีความผูกพันต่อองค์กรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของพนักงานในเครือบริษัทอู่รุ่งเรืองบริการ 101 จำกัด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พนักงานในเครือบริษัท อู่รุ่งเรืองบริการ

Citation:

* อนุชิต ลีธนศักดิ์สกุล และ พระครูกิตติวราทร. (2568). การบริหารงานบุคคลเพื่อให้มีความผูกพันต่อองค์กรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของพนักงานในเครือบริษัทอู่รุ่งเรืองบริการ 101 จำกัด. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 410-426.

Anuchit Leetanasaksakul and Phrakhrukittiwarathon. (2025). Personnel Management For Enhancement Of Commitment To The Organization Based On Four Sublime States Of Mind Of Employees In Rungruang Garage Service 101 Company Limited. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 410-426.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

101 จำนวน 169 คน เครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม มาตราส่วนประมาณค่าห้าระดับ โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ค่าที ค่าความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารงานบุคคลเพื่อให้มีความผูกพันต่อองค์กรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของพนักงานในเครือบริษัทอู่รุ่งเรืองบริการ 101 จำกัด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านเมตตา ด้านมุทิตา ด้านกรุณาและด้านอุเบกขาตามลำดับ ส่วนความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านความทุ่มเทและเสียสละให้กับงาน ด้านความรับผิดชอบต่องาน ด้านความเชื่อในคุณค่าของงาน ด้านการมีส่วนเกี่ยวข้องในงาน และด้านเวลาที่ให้กับงาน ตามลำดับ

2) ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพนักงานต่อการบริหารงานบุคคลเพื่อให้มีความผูกพันต่อองค์กรตามหลักพรหมวิหาร 4 จำแนกตาม ประสบการณ์ ตำแหน่ง โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนจำแนกตาม เพศ ด้านความเชื่อในคุณค่าของงาน และจำแนกตามอายุ ด้านเวลาที่ให้กับงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) ข้อเสนอแนะในการบริหารงานบุคคลเพื่อให้มีความผูกพันต่อองค์กรตามหลักพรหมวิหาร 4 พบว่า ผู้บริหารควรมีจิตเมตตาต่อพนักงานหรือทำให้พนักงานรักและเชื่อใจ ควรส่งเสริมการปฏิบัติงานของพนักงานให้ทำงานร่วมกันด้วยความซื่อสัตย์ พนักงานบริษัทมีการแสดงความรู้สึกที่ดีต่อกันในเวลาทำงาน ไม่ใส่ร้าย ไม่อิจฉา ไม่ทำให้เพื่อนร่วมงานเสื่อมเสีย ผู้บริหารหรือหัวหน้างานมีความเป็นกลาง ยึดหลักคุณธรรมในการบริหารงาน

คำสำคัญ: การบริหารงานบุคคล, ความผูกพันต่อองค์กร, หลักพรหมวิหาร 4

Abstract

The objectives of this research were 1) to study personnel management for enhancement of commitment to the organization based on Four Sublime States of Mind of employees in Rungruang Garage Service 101 Company Limited. 2) to compare the opinions on personnel management for enhancement of commitment to the

organization based on Four Sublime States of Mind of employees in mention, classified by gender, age, position, and work experience. 3) to study recommendations for personnel management for enhancement of commitment to the organization based on Four Sublime States of Mind. The sample group includes employees 169 in number. The research instrument was a five-rating scale questionnaire with reliability at 0.97. The statistical analyses employed include frequency, percentage, mean, standard deviation. The statistics used for hypothesis testing include t-test, one-way analysis of variance (ANOVA), and content analysis.

The research found that:

1) Personnel management for enhancement of commitment to the organization based on Four Sublime States of Mind of employees in Rungruang Garage Service 101 Company Limited overall and each aspect at a high level ranked in order of average scores from highest to lowest as follows: In terms of loving-kindness (metta), sympathetic joy (mudita), compassion (karuna), and equanimity (upekkha), respectively. As for the employees' organizational commitment, both overall and in each aspect, it was at a high level. When ranked from the highest to the lowest average score, the aspects were: dedication and self-sacrifice for work, responsibility toward work, belief in the value of work, involvement in work, and time devoted to work, respectively.

2) The results of the comparison of personnel's opinions on personnel management for enhancement of commitment to the organization based on Four Sublime States of Mind of employees classified by experience and position, there were no significant differences overall or by individual aspects. However, when classified by gender, there was a statistically significant difference at the .05 level in the aspect of belief in the value of work; and when classified by age, there was a statistically significant difference at the .05 level in the aspect of time devoted to work.

3) Recommendations for personnel management for the enhancement of commitment to the organization based on Four Sublime States of Mind of employees in Rungruang Garage Service 101 Company Limited, suggest that executives should show kindness toward employees and foster an environment where employees feel love and

trust. They should promote teamwork based on honesty. Company employees should express goodwill toward one another during work, avoiding slander, jealousy, or actions that harm their colleagues. Executives or supervisors should remain impartial and adhere to moral principles in their management practices.

Keywords: Personnel Management, Commitment to the Organization, Four Sublime States of Mind

บทนำ

การจัดองค์การทั้งภาครัฐและเอกชนในอดีตมักจะไม่ให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์เพราะมีแนวความคิดว่า เมื่อมีความต้องการทรัพยากรมนุษย์เมื่อใดก็สามารถจ้างได้ตามความต้องการ การจะได้บุคลากรหรือทรัพยากรมนุษย์ที่ดีหรือไม่ อยู่ที่ความสามารถในการเลือกสรรหากยังไม่สามารถหาบุคลากรที่เหมาะสมมาทำงานได้ หรือบุคลากรที่มีอยู่ไม่ประสงค์จะอยู่กับองค์การต่อไป องค์การจะสรรหาบุคลากรใหม่เข้ามาปฏิบัติงานแทน หรือบุคลากรที่มีอยู่แล้วไม่ประสงค์จะอยู่กับองค์การต่อไป องค์กรก็จะสรรหาบุคลากรใหม่เข้ามาปฏิบัติงานแทน โดยมองว่าองค์การมีเงินสามารถที่จะจ้างใครก็ได้ มีความสามรถอย่างไรก็ได้เข้ามาทำงาน แต่ในการปฏิบัติ ไม่เป็นเช่นนั้น การที่จะสรรหาบุคลากรที่เหมาะสมกับตำแหน่งเข้ามานั้น กระทำได้ยากซึ่งจะต้องมีขั้นตอนในการสรรหามากมาย และองค์การจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในการสรรหา ฉะนั้น หากองค์การมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถปฏิบัติงานกับองค์การ องค์การพึงต้องเก็บรักษาบุคลากรดังกล่าวเอาไว้ ประดุจทรัพยากรที่มีคุณค่าควรแก่การหวงแหน องค์กรจึงควรให้ความสำคัญกับการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์ แม้ทรัพยากรมนุษย์จะไม่ใช้ทรัพย์สินแต่เป็นทรัพยากรทางการจัดการที่ไม่สามารถซื้อมาได้ง่ายด้วยเงิน องค์กรที่มีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพจะเป็นองค์การที่บรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กรที่กำหนดไว้อย่างมีประมิทธิภาพและมีประสิทธิผล (ธวัชชัย สมอเนื้อ, 2565 : 179)

การเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าในสังคมปัจจุบันทำให้องค์กรหลายแห่งต้องปรับตัวจนมีโครงสร้างที่ซับซ้อนและมีรูปแบบที่หลากหลายขึ้น การขยายตัวและเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอก เช่น เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมือง เทคโนโลยีและโลกาภิวัตน์ สภาพแวดล้อมในการดำเนินงานต่าง ๆ เช่น ลูกค้า คู่แข่งขัน ต่างก็มีอิทธิพลต่อการดำรงอยู่ของทั้งองค์กรและบุคลากรกระแสการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่ต้องเผชิญไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือ

องค์กร การเปลี่ยนแปลงมักเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรง สาเหตุมาจากการเจริญเติบโตแบบก้าวกระโดดของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่พัฒนาอย่างต่อเนื่องและความซับซ้อนของระบบเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลกระทบกับการดำเนินงานขององค์กรธุรกิจทั้งภายในและภายนอกองค์กร โดยองค์กรธุรกิจเปรียบเสมือนสิ่งมีชีวิตที่จะต้องเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้อยู่รอดท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ สำหรับองค์กรที่ด้อยหรือล้าหลังด้านองค์ความรู้หรือเรียนรู้ช้าย่อมดำรงอยู่รอดได้ยากในยุคข้อมูลข่าวสารความรู้และเทคโนโลยีแต่สำหรับองค์การที่ปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและเรียนรู้เร็วย่อมมีทางอยู่รอดและเติบโตได้อย่างมั่นคงการดำเนินการขององค์การในปัจจุบัน จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการพัฒนาองค์กรในลักษณะต่าง ๆ ที่มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยที่มีผลกระทบต่อองค์กร สภาวะแวดล้อมทั่วไปมีมิติที่กำหนดเงื่อนไขในการดำเนินการขององค์กรหรือเรียกได้ว่ามีอิทธิพลต่อองค์กรเป็นอย่างมาก สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นตัวกำหนดการดำเนินการขององค์กร เช่น เศรษฐกิจ เทคโนโลยี สังคม การเมือง กฎหมาย และมิติระหว่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อองค์กรอีกด้วย (Griffin, 1999 : 75-76) ผู้บริหารในองค์การควรคำนึงถึงสภาพแวดล้อมธุรกิจขององค์กร ทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกที่มีความหลากหลาย โดยจะต้องพิจารณาว่าสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจเหล่านี้ ย่อมมีผลกระทบต่อการตัดสินใจและกิจกรรมต่าง ๆ ของธุรกิจผู้บริหารที่สามารถมองสภาพแวดล้อมของธุรกิจได้อย่างเข้าใจครบถ้วนและสามารถควบคุมสภาพแวดล้อมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกับธุรกิจได้นั้น ไปสู่โอกาสที่จะประสบความสำเร็จ ซึ่งโอกาสและวางแผนสำหรับอนาคตทั้งแผนขององค์กร (แผนแม่บท) และแผนกลยุทธ์ที่เป็นยุทธศาสตร์ที่จะทำธุรกิจให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยกำหนดทิศทางและวิธีการทำงานไว้ล่วงหน้าเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถเดินตามแนวทางที่องค์กรกำหนดไว้ได้โดยสะดวกมีการกำหนดแผนระยะสั้น ระยะยาว เพื่อที่จะปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ในแต่ละขณะได้อย่างเหมาะสมลงตัว หากผู้บริหารองค์กรไม่เอาใจใส่ต่อสภาพแวดล้อมย่อมส่งผลให้องค์กรธุรกิจอาจจะดำเนินการไม่บรรลุเป้าหมาย ซึ่งสภาพแวดล้อมขององค์กรจะช่วยส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จขององค์กรได้ เพราะสภาพแวดล้อมประกอบด้วยพลังที่มีอิทธิพลต่อองค์กรทั้งสิ้นจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้องค์กรต่างๆต้องมีการพัฒนาองค์กรเพื่อให้การดำเนินงานที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (จินตนา บุญบงการ, 2557 : 6)

การพัฒนาองค์กรจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในองค์กรเป็นกระบวนการที่ทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพมากขึ้น วัตถุประสงค์หลักของการพัฒนาองค์กรเพื่อพัฒนาการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงองค์การให้ทันสมัยให้องค์กรมีระบบที่สามารถยืดหยุ่นปรับให้เหมาะสมกับสภาพงาน เพิ่มการทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด การปรับปรุงองค์กรอย่างต่อเนื่อง การจัดสรรทรัพยากรตลอดจนสร้างวิธีการที่จะป้อนข้อมูลย้อนกลับในขณะที่องค์กรและหน่วยต่าง ๆ กำลังปฏิบัติงานโดยมุ่งช่วยองค์การให้สามารถตั้งเป้าหมายในการปฏิบัติงานไว้สูงและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้นั้นได้อย่างดีที่สุด ตามมาตรฐานส่งเสริมให้มีทัศนคติแบบร่วมมือร่วมใจต่อการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ขององค์การร่วมกัน ประสานเป้าหมายส่วนบุคคลและเป้าหมายขององค์กรเข้าด้วยกัน ด้วยการเพิ่มสัมพันธภาพให้ดียิ่งขึ้นระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ภายในองค์การระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาในทุก ๆ ระดับชั้นขององค์กรด้วย ช่วยให้บุคคลในองค์กรเผชิญหน้าและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในทางสร้างสรรค์ นำองค์การไปสู่การจัดองค์กรที่มีการตัดสินใจบนพื้นฐานมาจากฐานข้อมูลและมุ่งเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมที่เป็นตัวถ่วงความเจริญขององค์กร ให้เป็นแรงผลักดันหรือตัวเสริมสร้างวิธีการแก้ปัญหาที่ดี ดังนั้นการพัฒนาองค์กรของแต่ละองค์กร ย่อมมีวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจงและแตกต่างกันออกไปแต่วัตถุประสงค์ร่วมที่สำคัญได้แก่การพัฒนาองค์การกระทำเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์การอย่างยั่งยืน (สุนันทา เลาหนันทน์, 2556 : 224)

ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในองค์กรมีความสำคัญในภาพรวมขององค์กรและการบริหารงานขององค์กรให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ การที่บุคลากรมีความผูกพันต่อองค์กรจะส่งผลให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติงานเพื่อองค์กรยอมรับเป้าหมายขององค์กรมีความรักและสามัคคีเต็มใจที่จะรักษาผลประโยชน์และสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่องค์กร นอกจากนั้นแล้วหากบุคลากรมีความผูกพันต่อองค์กรสูงก็จะมีแนวโน้มที่จะคงอยู่กับองค์กรเป็นเวลานานเนื่องจากไม่คิดลาออกจากองค์กร บุคคลใดก็ตามที่มีความผูกพันต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดก็เนื่องจากเขาได้ลงทุนในสิ่งนั้นๆ ไว้เช่นการที่คนเราเข้าไปทำงานอยู่ในองค์การในช่วงระยะเวลาหนึ่ง จะก่อให้เกิดการลงทุนซึ่ง อาจเป็นการลงทุนในรูปของเวลาแรงกายแรงใจ กำลังสติปัญญาตลอดจนการยอมเสียโอกาสบางอย่าง (อนุดิษฐ์ ฐานไชยกร, 2562 : 32)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาหัวข้อการบริหารงานบุคคลเพื่อให้มีความผูกพันต่อองค์กรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของพนักงานในเครือบริษัทอู่รุ่งเรืองบริการ

101 จำกัด เพื่อทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกันอย่างชัดเจนและเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กรต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานบุคคลเพื่อให้มีความผูกพันต่อองค์กรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของพนักงานในเครือบริษัทอู่รุ่งเรืองบริการ 101 จำกัด

2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลเพื่อให้มีความผูกพันต่อองค์กรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของพนักงานในเครือบริษัทอู่รุ่งเรืองบริการ 101 จำกัด จำแนกตาม เพศ อายุ ประสบการณ์และตำแหน่ง

3. เพื่อนำข้อเสนอแนะการบริหารงานบุคคลเพื่อให้มีความผูกพันต่อองค์กรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของพนักงานในเครือบริษัทอู่รุ่งเรืองบริการ 101 จำกัด

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง การบริหารงานบุคคลเพื่อให้มีความผูกพันต่อองค์กรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของพนักงานในเครือบริษัทอู่รุ่งเรืองบริการ 101 จำกัด ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ได้แก่ พนักงานของบริษัทในเครือบริษัทอู่รุ่งเรืองบริการ 101 จำกัด จำนวน 169 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พนักงานในเครือบริษัท อู่รุ่งเรืองบริการ 101 จำกัด กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน (จำนวน 169 คน)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาจากการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิด แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์และตำแหน่ง ลักษณะแบบสอบถามมีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการบริหารงานบุคคลเพื่อให้มีความผูกพันต่อองค์กรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของพนักงานในเครือบริษัทอู่รุ่งเรืองบริการ 101 จำกัด มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามหลักวิธีการของลิเคิร์ด (R.A. Likert) โดยการแบ่งระดับในการวัดออกเป็น 5 ระดับ โดยกำหนดค่าระดับ ดังนี้

5 หมายถึง ความผูกพันต่อองค์กรอยู่ในระดับ มากที่สุด
4 หมายถึง ความผูกพันต่อองค์กรอยู่ในระดับ มาก
3 หมายถึง ความผูกพันต่อองค์กรอยู่ในระดับ ปานกลาง
2 หมายถึง ความผูกพันต่อองค์กรอยู่ในระดับ น้อย
1 หมายถึง ความผูกพันต่อองค์กรอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด (Opened Form) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลเพื่อให้มีความผูกพันต่อองค์กรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของพนักงานในเครือบริษัท อู่รุ่งเรืองบริการ 101 จำกัด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประสานงานกับบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ข้อมูลถึงผู้บริหารในเครือบริษัทอู่รุ่งเรืองบริการ 101 จำกัด เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลทำการวิจัย

2. ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมด้วยผู้ช่วยในการวิจัยทำการแจกเอกสารแบบสอบถาม โดยทำการชี้แจงรายละเอียดของแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างฟัง โดยให้เวลาในการตอบแบบสอบถามในช่วงพักกลางวันและได้รับแบบสอบถามกับคืนมาอีกครั้งในเวลาเลิกงาน

3. เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้จากการตอบแล้วทั้งหมดเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ทั้งฉบับ

2. นำแบบสอบถามที่เลือกไว้แล้ว ดำเนินการให้คะแนนตามเกณฑ์

3. นำคะแนนที่ได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

4. วิเคราะห์ข้อมูลระดับการบริหารงานบุคคลเพื่อให้มีความผูกพันต่อองค์กรตามหลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในเครือบริษัทอู่รุ่งเรืองบริการ 101 จำกัด โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทั้งในภาพรวม รายด้านและเป็นรายข้อ แล้วแปรผลตามเกณฑ์การวิเคราะห์แต่ละข้อ ดังต่อไปนี้

4.51-5.00 หมายถึง ความผูกพันต่อองค์กรอยู่ในระดับ มากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง ความผูกพันต่อองค์กรอยู่ในระดับ มาก

2.51-3.50 หมายถึง ความผูกพันต่อองค์กรอยู่ในระดับ ปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง ความผูกพันต่อองค์กรอยู่ในระดับ น้อย

1.00-1.50 หมายถึง ความผูกพันต่อองค์กรอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

5. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม ตอนที่ 1 เกี่ยวกับ เพศ อายุ ประสบการณ์และตำแหน่ง โดยใช้ความถี่และร้อยละ

6. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าความต่างของการบริหารงานบุคคลเพื่อให้มีความผูกพันต่อองค์กรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของพนักงานในเครือบริษัทอู่รุ่งเรืองบริการ 101 จำกัดจำแนกตามเพศ โดยใช้ค่า T-test (Independent) ในการเปรียบเทียบตัวแปร 2 กลุ่ม

7. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าความต่างของการบริหารงานบุคคลเพื่อให้มีความผูกพันต่อองค์กรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของพนักงานในเครือบริษัทอู่รุ่งเรืองบริการ 101 จำกัดโดยใช้ค่า F-test (One-way ANOVA) ในการเปรียบเทียบตัวแปรที่มีค่ามากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป

8. เก็บรวบรวมแนวทางเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลเพื่อให้มีความผูกพันต่อองค์กรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของพนักงานในเครือบริษัทอู่รุ่งเรืองบริการ 101 จำกัดโดยการแจกแจงความถี่ (Frequencies)

9. นำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

1. ค่าร้อยละ (Percentage) คำนวณจากสูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังนี้

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

เมื่อ P แทน ร้อยละ

f แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นร้อยละ

N แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

2. ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) คำนวณสูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังนี้

$$= \frac{\Sigma X}{N}$$

เมื่อ แทน ค่าเฉลี่ย

∑R แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม

N แทน จำนวนคน

3. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) คำนวณจากสูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังนี้

$$S.D. = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - \left(\sum X\right)^2}{N\left(N-1\right)}}$$

เมื่อ S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

X แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม

X2 แทน ผลรวมกำลังสองของคะแนนในกลุ่ม

N แทน จำนวนคน

∑ แทน ผลรวม

4. ค่า T-test ในการเปรียบเทียบตัวแปรอิสระแก่กัน (Independent) คำนวณจากสูตร (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563) ดังนี้

เมื่อ t แทน ค่าสถิติที่จะใช้เปรียบเทียบกับค่าวิกฤตในการแจกแจงแบบ

$$t \quad \sqrt{\frac{N\sum X^2 - \left(\sum X\right)^2}{N\left(N-1\right)}}$$

เพื่อทราบความมีนัยสำคัญ

$\overline{X}1$ $\overline{X}$ 2 แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 และ กลุ่มที่ 2 ตามลำดับ

S^2_1 S^2_2 แทน ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างที่ 1 และ กลุ่มที่ 2 ตามลำดับ

n1 n2 แทน จำนวนสมาชิกกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มที่ 1 และ กลุ่มที่ 2 ตามลำดับ

5. ค่า F-test (One-way ANOVA) ในการเปรียบเทียบตัวแปรอิสระตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป คำนวณจากสูตร (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563) ดังนี้

$$F = \frac{MS_b}{MS_W}$$

เมื่อ F แทน ค่าที่ใช้พิจารณาใน F-distribution

MSb แทน ค่าความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม

MSw แทน ค่าความแปรปรวนภายในกลุ่ม

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลเพื่อให้มีความผูกพันต่อองค์กรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของพนักงานในเครือบริษัทอู่รุ่งเรืองบริการ 101 จำกัด สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ระดับการบริหารงานบุคคลเพื่อให้มีความผูกพันต่อองค์กรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของพนักงานในเครือบริษัทอู่รุ่งเรืองบริการ 101 จำกัด จำกัด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านเมตตา รองลงมา คือ ด้านมุทิตา ด้านกรุณา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านอุเบกขา ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏดังนี้

1.1 ด้านเมตตา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ท่านมีส่วนร่วมสร้างและปรับปรุงช่วยเหลือกันในบริษัท รองลงมา ท่านช่วยเหลือกันในการทำงาน กำกับติดตามร่วมกันอย่างละเอียด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ท่านมีการประเมินผลการทำงานร่วมกันอยู่เสมอ

1.2 ด้านกรุณา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ หัวหน้าแผนกเปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมในการทำงาน รองลงมา จัดให้พนักงานมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และสร้างความเข้าใจกันไปในแนวทางเดียวกันเพื่อจะบรรลุเป้าหมาย และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารบริษัทสนับสนุนการทำงาน และรับฟังความคิดเห็นจากพนักงาน

1.3 ด้านมุทิตา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ท่านมีความอ่อนโยนต่อเพื่อนร่วมงาน รองลงมา ท่านยินดีกับความสำเร็จ ของผู้อื่น ยินดีในสิ่งที่ผู้อื่นมี ยินดีในสิ่งที่ผู้อื่นเป็น และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารบริษัทและหัวหน้าแผนกคอยแสดงความยินดีแก่พนักงานเมื่อประสบความสำเร็จ คิดยินดี โดยอารมณ์พลอยยินดีนี้ไม่มีเพื่อผลตอบแทน

1.4 ด้านอุเบกขา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ท่านเปิดโอกาสให้องค์กรภายนอก เข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการทำงานในแผนก รองลงมา ท่านเปิดโอกาสให้องค์กรภายนอก เข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการทำงานในแผนก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ท่านรับฟังคำเสนอแนะต่อผู้อื่น

2. ระดับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานในเครือบริษัทอู่รุ่งเรืองบริการ 101 จำกัด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านความทุ่มเทและเสียสละให้กับงาน รองลงมา คือ ด้านความรับผิดชอบต่องาน ด้านความเชื่อในคุณค่าของงาน ด้านการมีส่วนเกี่ยวข้องในงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านเวลาที่ให้กับงาน ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏดังนี้

2.1 ด้านความเชื่อในคุณค่าของงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ท่านกระตือรือร้นในการทำงานเพราะถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิต รองลงมา คือ ท่านให้ความสำคัญเรื่องการทำงานเสมือน เรื่องอื่น ๆ ในชีวิต เช่น เรื่องครอบครัว สุขภาพ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ท่านหลีกเลี่ยงการทำงานนอกเหนือความ

2.2 ด้านความเชื่อในคุณค่าของงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ เมื่อการทำงานของท่านมีข้อผิดพลาดท่านพยายามหาแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาอย่าง เต็มความสามารถ รองลงมา คือ ท่านปฏิบัติงานในหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ เพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ท่านให้ความสนใจและเอาใจใส่ต่องานที่ ได้รับมอบหมาย

2.3 ด้านความทุ่มเทและ เสียสละ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายโดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ การทุ่มเทให้กับการทำงานเป็นเป้าหมายหนึ่งของการดำรงชีวิตของท่าน รองลงมา คือ ท่านมีความปรารถนาที่จะปฏิบัติงานอย่าง เต็มที่เพื่อให้องค์การประสบผลสำเร็จ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ท่านรู้สึกท้อแท้กับการทำงานและมีความรู้สึก ไม่อยากทำงาน ตามลำดับ

2.4 ด้านเวลาที่ให้กับงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ การทำงานถึงจะเหนื่อยสักเพียงใดท่านคิดว่า คุ้มค่ากับเวลาที่เสียไปเสมอ รองลงมา คือ การเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่สามารถทำให้ ท่านขาดงานหรือ

ลางานได้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ในวันหยุดของท่านท่านจะมาทำงานให้เสร็จ แม้ไม่ได้รับค่าตอบแทนหรือรางวัลใด ๆ

2.5 ด้านการมีส่วนร่วมในงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายโดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ของท่านมีส่วนช่วยงาน สำเร็จรองลงมา คือ ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิดใหม่ ๆ ใน การทำงานเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ท่านอาสาเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานอยู่เสมอ

3. ผลเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลเพื่อให้มีความผูกพันต่อองค์กรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของพนักงานในเครือบริษัทอู่รุ่งเรืองบริการ 101 จำแนกตาม ประสบการณ์ ตำแหน่ง โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน จำแนกตาม เพศ ด้านความเชื่อในคุณค่าของงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามอายุ ด้านเวลาที่ให้กับงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ข้อเสนอแนะการบริหารงานบุคคลเพื่อให้มีความผูกพันต่อองค์กรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของพนักงานในเครือบริษัทอู่รุ่งเรืองบริการ 101 จำกัด มีดังนี้

4.1 ด้านเมตตา ได้แก่ ควรมีการส่งเสริมการทำงานของพนักงานในด้านต่างๆ โดยหัวหน้างานเข้ากับดูแลและช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหา ผู้บริหารควรมีจิตใจเมตตาต่อลูกน้องหรือทำให้รักและเชื่อใจ ผู้บริหารหรือหัวหน้างานควรดูแลเอาใจใส่สนับสนุนการทำงานของพนักงานเพื่อให้ลูกน้อง มีความสุขในการทำงานมากขึ้น

4.2 ด้านกรุณา ได้แก่ ผู้บริหารควรให้โอกาสพนักนักงานแสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน ควรส่งเสริมการปฏิบัติงานของพนักงานให้ทำงานร่วมกันด้วยความซื่อสัตย์ ผู้บริหารหรือหัวหน้างานควรว่ากล่าวตักเตือนหรือให้คำแนะนำที่ดีกับพนักงานเมื่อมีปัญหาในการทำงาน

4.3 ด้านมุทิตา มุทิตา ได้แก่ ผู้บริหารบริษัทและหัวหน้าแผนกคอยควรแสดงความยินดีแก่พนักงานเมื่อประสบความสำเร็จ ควรให้พนักงานบริษัทแสดงความรู้สึกที่ดีต่อกันในเวลาทำงาน ไม่ใส่ร้าย ไม่อิจฉา ไม่ทำให้เพื่อนร่วมงานเสื่อมเสีย

4.4 ด้านอุเบกขา ได้แก่ ผู้บริหารหรือหัวหน้างานจะต้องเป็นกลาง ไม่เอนเอียง ผู้บริหารหรือหัวหน้างานควรปฏิบัติหน้าที่อย่างยุติธรรม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลเพื่อให้มีความผูกพันต่อองค์กรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของพนักงานในเครือบริษัทอู่รุ่งเรืองบริการ 101 จำกัดที่นำเสนอข้างต้น ผู้วิจัยดำเนินการอภิปรายผลตามผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ระดับการบริหารงานบุคคลเพื่อให้มีความผูกพันต่อองค์กรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของพนักงานในเครือบริษัทอู่รุ่งเรืองบริการ 101 จำกัด โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการบริหารงานบุคคลเพื่อให้มีความผูกพันต่อองค์กรตามหลักพรหมวิหาร 4 พนักงานมีพฤติกรรมและทัศนคติความรู้สึกของบุคคลต่อองค์การ ที่เต็มใจที่จะปฏิบัติงานโดยการทุ่มเทความรู้ความสามารถที่มีอยู่ให้กับองค์การเพื่อให้องค์การ ประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายที่องค์การได้วางไว้ อีกทั้งยังมีความเชื่อมั่น ศรัทธา จงรักภักดี และรักในองค์การโดยมี ความใฝ่ฝัน ความหวัง ความปรารถนาที่จะเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร ที่จะสร้างความเข้าใจกันไปในแนวทางเดียวกันเพื่อจะบรรลุเป้าหมาย และมีการแสดงความยินดีแก่พนักงานเมื่อประสบความสำเร็จ จากผู้บริหารบริษัทและหัวหน้าแผนก ที่มีต่อพนักงานในองค์กร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริพร สิทธิศิริ และคณะ (2565 : 215) ได้ศึกษา การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารกับประสิทธิผล การปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ความผูกพันต่อองค์กรพนักงานในเครือบริษัทอู่รุ่งเรืองบริการ 101 จำกัด โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าพฤติกรรมและทัศนคติความรู้สึกของบุคคลต่อองค์การที่เต็มใจที่จะปฏิบัติงาน โดยการทุ่มเทความรู้ความสามารถที่มีอยู่ให้กับองค์การเพื่อให้องค์การประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายที่องค์การได้วางไว้ สอดคล้องกันแนวคิดของ Steers (1977 : 122-123) กล่าวว่าความผูกพันต่อองค์กรหมายถึง ความรู้สึกของผู้ปฏิบัติงานที่แสดงตนเป็นหนึ่งเดียวกับองค์กร มีค่านิยมที่กลมกลืนกับสมาชิกองค์กรคนอื่น ๆ และเต็มใจที่จะอุทิศกำลังกายและกำลังใจเพื่อปฏิบัติภารกิจขององค์กรความรู้สึกนี้จะต่างจากความผูกพันต่อองค์กรอันเนื่องมาจากการเป็นสมาชิกขององค์กรโดยปกติตรงที่พฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งความผูกพันต่อองค์กร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชลี สงวนตัด (2566 : 182) ได้ศึกษา ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เขต 13 กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ระดับความ

ผูกพันของบุคลากรสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เขต 13 กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ผลเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลเพื่อให้มีความผูกพันต่อองค์กรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของพนักงานในเครือบริษัทอู่รุ่งเรืองบริการ 101 จำกัด จำแนกตาม ประสบการณ์ตำแหน่ง โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน เป็นเพราะว่าการบริหารงานบุคคลเพื่อให้มีความผูกพันต่อองค์กร สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เพชรวิภา ช่างเก็บ (2566 : 60) ได้ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของพนักงานบริษัทเอกชน Generation Z ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครทุกด้านไม่แตกต่างกัน

จำแนกตามเพศ และอายุ โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นเพราะว่า พนักงานในเครือบริษัทอู่รุ่งเรืองบริการ 101 จำกัด มีความคิดเห็นต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พลอยลลินน์ จันทร์มี (2565 : 70) ได้ศึกษา การสื่อสารภายในองค์กรและปัจจัยด้านความสุขในการปฏิบัติงานที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานองค์กรเอกชน ผลการศึกษาพบว่า ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานองค์กรเอกชนมากที่สุด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.5

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่อง การบริหารงานบุคคลเพื่อให้มีความผูกพันต่อองค์กรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของพนักงานในเครือบริษัทอู่รุ่งเรืองบริการ 101 จำกัด ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การบริหารงานบุคคลโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านเมตตา ด้านมุทิตา ด้านกรุณาและด้านอุเบกขา ตามลำดับ ส่วน ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านความทุ่มเทและเสียสละให้กับงาน ด้านความรับผิดชอบต่องาน ด้านความเชื่อในคุณค่าของงาน ด้านการมีส่วนเกี่ยวข้องในงาน และด้านเวลาที่ให้กับงาน ตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพนักงานต่อการบริหารงานบุคคล จำแนกตาม ประสบการณ์ ตำแหน่ง โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนจำแนกตาม เพศ ด้านความเชื่อในคุณค่าของงาน และจำแนกตามอายุ ด้านเวลาที่ให้กับงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ข้อเสนอแนะในการบริหารงานบุคคล ผู้บริหารควรมีจิตเมตตาต่อพนักงานหรือทำให้พนักงานรักและเชื่อใจ ควรส่งเสริมการปฏิบัติงานของพนักงานให้ทำงานร่วมกันด้วยความซื่อสัตย์ พนักงานบริษัทมีการแสดง

ความรู้สึกที่ดีต่อกันในเวลาทำงาน ไม่ใส่ร้าย ไม่อิจฉา ไม่ทำให้เพื่อนร่วมงานเสื่อมเสีย ผู้บริหารหรือหัวหน้างานมีความเป็นกลาง ยึดหลักคุณธรรมในการบริหารงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาความผูกพันต่อองค์กรเพื่อประสิทธิภาพในการทำงาน เช่น แรงจูงใจ ความเครียด วัฒนธรรมองค์การ ความพึงพอใจ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ ค่านิยม ในการทำงาน เป็นต้น เพื่อองค์การจะสามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยมาใช้ในการพัฒนา ปรับปรุง การบริหารองค์การให้มีประสิทธิภาพการทำงานสูงขึ้น

2) ควรมีการศึกษาและทำวิจัยเกี่ยวกับพนักงานอื่น ๆ ที่ไม่ใช่แค่พนักงานเพิ่มเติม หรือเฉพาะเจาะจงภายในองค์การของท่าน เพื่อจะสามารถใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาองค์การได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จินตนา บุญบงการ. (2557). สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10 ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2563). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส. อาร์. พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด. น.554-555.

ธวัชชัย สมอเนื้อ. (2565). การจัดการทรัพยากรมนุษย์ในการท างานที่มีผลต่อพฤติกรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในองค์กร. วารสาร มจร เลย ปริทัศน์, 3(1), 178-184

พลอยลลินน์ จันทร์มี. (2565). การสื่อสารภายในองค์กรและปัจจัยด้านความสุขในการปฏิบัติงานที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานองค์กรเอกชน. ใน การค้นคว้าอิสระ วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการการสื่อสารองค์กร. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เพชรวิภา ช่างเก็บ. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของพนักงานบริษัทเอกชน Generation Z ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร. ใน การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุนันทา เลาหนันทน์. (2556). การพัฒนาองค์การ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ดีดีบุ๊คสโตร์.

สิริพร สิทธิศิริ และคณะ. (2565). การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารกับประสิทธิผล การปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2. วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์, 8(2), 215-232.

สุชลี สงวนตัด. (2566). ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เขต 13 กรุงเทพมหานคร. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 25(3), 182-195.

อนุดิษฐ์ ฐานไชยกร. (2562). ความผูกพันในองค์การ. Journal of Roi Kaensarn Academi, 4(1), 32-46.

Griffin, R. W. (1999). Management. Boston MA: Houghton Mifflin Company.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W., (1970). Determining Sample Size for Research Activities. 7th Edition. New York: John Wiley & Sons.

Steers, M. R. (1977). Organizational Effectiveness: A Behavioral View. California: Goodyear Publishing.

พุทธธรรม : เส้นทางสู่การสร้างองค์กรคุณธรรมที่ยั่งยืน*

BUDDHADHAMMA : THE PATH TO CREATING A SUSTAINABLE MORAL ORGANIZATION

ปุณจ์ษรณ์ ยิ่งธนาทร

Punnasorn Yingtanatron

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

Graduate Studies Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phrae Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: punnasorn.th@gmail.com

วันที่รับบทความ : 2 สิงหาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 9 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 11 สิงหาคม 2568

Received 2 August 2025; Revised 9 August 2025; Accepted 11 August 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้หลักพุทธธรรมในการสร้างองค์กรคุณธรรมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ท่ามกลางบริบทของโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่องค์กรต้องเผชิญกับความท้าทายด้านการแข่งขัน ความโปร่งใส และความคาดหวังของสาธารณชน การดำรงอยู่ขององค์กรในระยะยาวจึงต้องอาศัยมากกว่าประสิทธิภาพเชิงระบบ หากแต่ต้องมีรากฐานทางคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม หลักพุทธธรรม เช่น อริยสัจ 4 พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 อิทธิบาท 4 และสัปปุริสธรรม 7 สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมความดีงามในระดับบุคคล ทีมงาน และระบบองค์กร โดยเน้นการพัฒนาคุณลักษณะของผู้นำ การสร้างความสัมพันธ์ที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน และการวางระบบกลยุทธ์องค์กรที่มีมิติทางจริยธรรมควบคู่ไปกับเป้าหมายทางธุรกิจ

บทความได้นำเสนอแนวทางการบูรณาการพุทธธรรมเข้าสู่กระบวนการบริหารจัดการในองค์กร ได้แก่ การเสริมสร้างศักยภาพและคุณธรรมของบุคลากร การหล่อหลอมวัฒนธรรม

Citation:

* ปุณจ์ษรณ์ ยิ่งธนาทร. (2568). พุทธธรรม : เส้นทางสู่การสร้างองค์กรคุณธรรมที่ยั่งยืน. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 427-442.

Punnasorn Yingtanatron. (2025). Buddhadhamma : The Path To Creating A Sustainable Moral Organization. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 427-442.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

องค์กรบนฐานคุณธรรม และการวางระบบองค์กรที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีจริยธรรมเป็นแกนกลาง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาองค์กรให้สามารถสร้างสมดุลระหว่างความสามารถกับความดี และระหว่างการเติบโตทางธุรกิจกับความรับผิดชอบต่อสังคม ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าพุทธธรรมเป็นระบบคุณค่าที่ลึกซึ้งและยืดหยุ่น สามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรมในบริบทองค์กรสมัยใหม่ เพื่อเสริมสร้าง “องค์กรคุณธรรม” ที่มีความมั่นคงทางจริยธรรม และสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืนในสังคมร่วมสมัย

คำสำคัญ: พุทธธรรม, องค์กรคุณธรรม, ความยั่งยืน, การพัฒนาองค์กร

Abstract

This article aims to explore the application of Buddhist principles in systematically and sustainably building a Moral Organization amid the context of globalization, where organizations face challenges related to competition, transparency, and public expectations. The long-term survival of organizations requires more than systemic efficiency; it must also be grounded in moral integrity, ethical values, and social responsibility. Buddhist principles such as the Four Noble Truths, the Four Brahmavihāra, the Four Saṅgahavatthu, the Four Iddhipāda, and the Seven Sappurisa-dhamma can be applied to promote virtue at the individual, team, and organizational levels. The focus is placed on developing leadership qualities, fostering collaborative relationships, and designing organizational strategies that integrate ethical dimensions alongside business goals.

This article presents an approach to integrating Buddhist principles into organizational management processes. Key areas include enhancing the moral capacity and competencies of personnel, fostering an organizational culture rooted in ethical values, and establishing transparent, accountable systems with ethics at the core. The goal is to develop organizations that can balance competence with virtue, and business growth with social responsibility. The findings of this study suggest that Buddhist principles offer a profound and

adaptable value system that can be concretely applied in modern organizational contexts, thereby supporting the creation of “Moral organizations” that are ethically grounded and capable of sustainable growth in contemporary society.
Keywords: Buddhist principles, Moral Organization, Sustainability, Organizational Development

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่เต็มไปด้วยการแข่งขันทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และข้อมูลข่าวสาร องค์กรต่าง ๆ ต้องเผชิญกับแรงกดดันทั้งจากภายในและภายนอก อันส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง การบริหาร และระบบคุณค่าขององค์กร การพัฒนาองค์กรให้มีความสามารถในการแข่งขัน จึงมิอาจมุ่งเน้นเพียงประสิทธิภาพเชิงระบบเท่านั้น หากแต่ต้องคำนึงถึงหลักคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งถือเป็นกลยุทธ์สำคัญขององค์กรในศตวรรษที่ 21 (ศักดิ์สิทธิ์ ไม้ลำ, 2566 : 9-12) แนวคิด “องค์กรคุณธรรม” ได้รับการส่งเสริมอย่างชัดเจนในยุคปัจจุบัน โดยหมายถึงองค์กรที่มีระบบโครงสร้างและวัฒนธรรมที่หล่อหลอมให้บุคลากรตระหนักถึงคุณค่าแห่งความดี ซื่อสัตย์ เสียสละ และโปร่งใส ซึ่งมีความสอดคล้องกับ “สัปปุริสธรรม 7” ในพระพุทธศาสนา ที่เน้นการรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน และรู้จักประมาณในการดำรงชีวิต องค์กรที่มีรากฐานจากคุณธรรมมั่นคง ย่อมสามารถพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทั้งด้านจิตใจและความสามารถในการทำงาน พร้อมทั้งสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันอย่างสันติและสร้างสรรค์ จากรายงานของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ระบุว่า องค์กรที่ประสบความสำเร็จในเชิงคุณธรรม จะมีลักษณะเด่น 4 ประการ ได้แก่ 1) การบริหารโดยยึดหลักธรรมาภิบาล 2) การเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร 3) การมีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม 4) การมีส่วนร่วมของบุคลากรในทุกระดับ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2565 : 30) สิ่งเหล่านี้สอดคล้องกับแนวทางที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการวางรากฐานแห่งความดีในสังคมสงฆ์ เช่น การเน้น “พรหมวิหารธรรม” เพื่อเสริมสร้างความเอื้ออาทรและการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข (ที.ป. (ไทย) 13/168/310) เมื่อองค์กรมีคุณธรรมเป็นรากฐาน ย่อมก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในมิติของผลผลิต ประสิทธิภาพ และคุณค่าทางสังคม กล่าวได้ว่า “คุณธรรม” มิใช่เพียง

ค่านิยมทางศีลธรรม หากแต่เป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญในการจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์กรสมัยใหม่

อย่างไรก็ตาม ปัญหาความเสื่อมคุณธรรมในภาคองค์กรยังคงเป็นประเด็นที่พบเห็นได้อย่างต่อเนื่องทั้งในรูปแบบของการทุจริต การใช้อำนาจโดยมิชอบ การแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน และการขาดจิตสำนึกต่อส่วนรวม ซึ่งปรากฏการณ์เหล่านี้ไม่เพียงส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือและภาพลักษณ์ขององค์กรเท่านั้น หากยังบั่นทอนศักยภาพในการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว ทั้งนี้ ความเสื่อมทางจริยธรรมในองค์กรเป็นเสมือนมลทินที่ค่อย ๆ กัดกร่อนโครงสร้างภายใน ทำให้บุคลากรขาดขวัญกำลังใจในการทำงาน เกิดวัฒนธรรมองค์กรที่อิงผลประโยชน์มากกว่าคุณธรรม ในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงตรัสถึงเหตุแห่งความเสื่อมว่าเกิดจากอธรรมวัตถุ (สิ่งที่ไม่เป็นธรรม) อันได้แก่ ความโลภ ความโกรธ และความหลง ซึ่งเป็นรากเหง้าของความประพฤติที่เบี่ยงเบนไปจากศีลธรรม บุคคลหรือองค์กรที่ถูกครอบงำด้วยอคติ ได้แก่ ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และภยาคติ ย่อมตัดสินใจผิดพลาด ลำเอียง และมุ่งผลประโยชน์เฉพาะตน (องฺ.จตุกฺก. (ไทย) 21/208/139) สิ่งเหล่านี้ไม่เพียงแต่ขัดต่อหลักธรรมะเท่านั้น หากยังเป็นภัยต่อความมั่นคงในระยะยาวขององค์กรและสังคมโดยรวม รายงานจากองค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ ระบุว่า การทุจริตในภาครัฐและเอกชนยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เพราะไม่เพียงส่งผลต่อการสูญเสียทรัพยากร หากยังบั่นทอนศรัทธาของประชาชนที่มีต่อระบบองค์กร ดังนั้น การฟื้นฟูจริยธรรมในองค์กร จึงไม่ใช่เพียงการรณรงค์เป็นระยะ แต่ต้องเป็นกระบวนการปลูกฝังอย่างเป็นระบบตั้งแต่ระดับนโยบาย วัฒนธรรมองค์กร ไปจนถึงจิตสำนึกของบุคลากรทุกระดับชั้น

ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลไทยจึงได้กำหนดนโยบายยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) โดยมีเป้าหมายสำคัญในการยกระดับคุณธรรมของสังคมไทยอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ผ่านแนวทางการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชน หรือภาคประชาสังคม โดยเฉพาะการขับเคลื่อน “องค์กรคุณธรรมต้นแบบ” ที่สามารถหล่อหลอมบุคลากรให้มีจิตสำนึกสาธารณะ มีความรับผิดชอบ โปร่งใส และมีจริยธรรมในการทำงาน แนวนโยบายดังกล่าวได้เน้นการบูรณาการคุณธรรมเข้ากับโครงสร้างองค์กร ระบบการบริหาร และวัฒนธรรมองค์กรอย่างกลมกลืน เพื่อสร้างรากฐานทางจริยธรรมที่มั่นคง ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวยังมีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 16 ว่าด้วย “สันติภาพ ความยุติธรรม และสถาบันที่เข้มแข็ง” ซึ่งตอกย้ำถึงความสำคัญของการมีองค์กรที่

ยึดมั่นในหลักนิติธรรม มีความโปร่งใสและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม (สำนักคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2564)

หลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนา อาทิ อริยสัจ 4 พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 อิทธิบาท 4 และสัปปุริสธรรม 7 เป็นหลักธรรมที่มีศักยภาพในการพัฒนาองค์กร ในมิติต่าง ๆ ทั้งในด้านการเสริมสร้างคุณธรรมภายในองค์กร การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ตลอดจนการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืน หลักอริยสัจ 4 ประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค สามารถนำมาใช้วิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางแก้ไขได้อย่างมีระบบ โดยชี้ให้เห็นสาเหตุของปัญหา (สมุทัย) แนวทางการดับปัญหา (นิโรธ) และวิธีการดำเนินการแก้ไข (มรรค) พรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เป็นหลักแห่งความเอื้ออาทรที่สามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้นำกับบุคลากร ตลอดจนระหว่างบุคลากรด้วยกันเอง สังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา เป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งภายใน และภายนอกองค์กร อิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ถือเป็นหลักสำคัญในการปลุกเร้าแรงจูงใจภายในของบุคลากรให้ทำงานด้วยความรักในงาน มีความพากเพียร ใส่ใจ และใฝ่หาความรู้ความเข้าใจเพื่อพัฒนาผลงานให้ดียิ่งขึ้น ส่วนสัปปุริสธรรม 7 อันได้แก่ สัทธา สีลวะ พาหุสัจจะ จาคะ ปัญญา ปฏิสัมภิทา และอธิกัญญา เป็นคุณสมบัติของบุคคลผู้ประเสริฐที่องค์กรควรส่งเสริมให้บุคลากรยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อสร้างคนดีมีคุณธรรม มีเหตุผล และรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้น การใช้หลักพุทธธรรมเหล่านี้จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถเสริมสร้างองค์กรคุณธรรมให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง และส่งผลต่อความยั่งยืนทั้งในเชิงคุณค่าและประสิทธิภาพ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพุทธธรรมกับการสร้างองค์กรคุณธรรมที่ยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการใช้หลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา อาทิ อริยสัจ 4 พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 อิทธิบาท 4 และสัปปุริสธรรม 7 ซึ่งล้วนเป็นหลักธรรมที่สามารถเชื่อมโยงกับการบริหารจัดการองค์กรได้อย่างลึกซึ้ง บทความนี้จะเสนอแนวทางการบูรณาการหลักธรรมเหล่านี้เข้ากับระบบการบริหารองค์กรในมิติต่าง ๆ เช่น การบริหารทรัพยากรบุคคล การวางแผนกลยุทธ์ การบริหารภาวะผู้นำ และการสร้างวัฒนธรรมองค์กร โดยมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาองค์กรอย่างสมดุล ทั้งด้านคุณธรรมและประสิทธิภาพ ทั้งนี้ยังเสนอวิธีการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรเชิงคุณธรรมที่เน้น การมีส่วนร่วม การสื่อสารที่มีเมตตา การหล่อหลอมค่านิยมร่วม ตลอดจนการ

เป็นแบบอย่างของผู้นำ ในด้านคุณธรรม เพื่อให้สามารถสร้างองค์กรที่มีความมั่นคงในจิตใจของบุคลากร เกิดความภักดีต่อองค์กร และนำไปสู่ความยั่งยืนในระยะยาวอย่างแท้จริง

พุทธธรรมกับการสร้างองค์กรคุณธรรม

ในบริบทของสังคมยุคปัจจุบันที่องค์กรต่างๆ ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน การสร้างองค์กรคุณธรรมจึงกลายเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทั้งในระดับโครงสร้างและจิตใจของบุคลากร พุทธธรรมในพระพุทธศาสนาได้เสนอหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน โดยเน้นการพัฒนาคุณธรรมภายในบุคคล ความสัมพันธ์ในองค์กร และระบบการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับหลักเหตุผลและเมตตาธรรม หลักธรรมเหล่านี้มิได้เป็นเพียงแนวคิดเชิงศาสนา แต่เป็นแนวทางที่สามารถส่งเสริมศักยภาพขององค์กรในด้านจริยธรรม ความสามัคคี และประสิทธิภาพการทำงาน เมื่อองค์กรยึดมั่นและดำเนินการตามพุทธธรรมอย่างเป็นระบบ ย่อมสามารถก้าวสู่ความยั่งยืนอย่างแท้จริงทั้งในระดับภายในและภายนอกองค์กร

การสร้างองค์กรคุณธรรมที่ยั่งยืนมิใช่เพียงการกำหนดนโยบายหรือแนวทางการบริหารงานที่โปร่งใสเท่านั้น หากแต่ต้องอาศัยการปลูกฝังคุณธรรมจากภายใน โดยอิงอาศัยหลักจริยธรรมที่มั่นคงและยั่งยืน ซึ่งหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นแหล่งแนวคิดที่ลึกซึ้งและครอบคลุม สามารถนำมาปรับใช้ในระดับต่าง ๆ ขององค์กรได้อย่างสอดคล้องเป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาจิตใจของบุคลากร การส่งเสริมคุณธรรมของผู้นำ หรือการหล่อหลอมวัฒนธรรมองค์กรให้เต็มไปด้วยบรรยากาศแห่งความเมตตา ความสามัคคี และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยขอยกหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องมีหลายประการ ได้แก่

1) อริยสัจ 4 (ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) หลักธรรมนี้เป็นกรอบแนวคิดพื้นฐานที่ช่วยให้องค์กรสามารถวิเคราะห์และเข้าใจ “ปัญหา” (ทุกข์) ที่เกิดขึ้นภายในระบบงานหรือความสัมพันธ์บุคลากรอย่างลึกซึ้ง ไปจนถึง “เหตุแห่งปัญหา” (สมุทัย) ซึ่งอาจเป็นกิเลสความเห็นแก่ตัว หรือโครงสร้างที่ไม่เป็นธรรม จากนั้นจึงมองเห็น “แนวทางการดับปัญหา” (นิโรธ) และกำหนด “วิถีปฏิบัติที่ถูกต้อง” (มรรค) เพื่อพัฒนาองค์กรให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว

2) พรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) พรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมที่เสริมสร้างจิตสำนึกอันดีงาม โดยเฉพาะในผู้นำองค์กรและผู้ปฏิบัติงานในทุกระดับ เมตตาคือ

การปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข กรุณาคือความเข้าใจและพร้อมช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหา มุทิตาคือความยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น และอุเบกขาคือการวางใจเป็นกลางในสถานการณ์ที่ไม่อาจควบคุมได้ คุณธรรมเหล่านี้เป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้ออาทร มีความเข้าใจ และไม่แข่งขันทำลายกัน

3) สังคหวัตถุ 4 (ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา สมานัตตตา) หลักธรรมนี้เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในองค์กร ทาน คือความเอื้อเฟื้อแบ่งปัน ปิยวาจา คือถ้อยคำอ่อนโยน อัตถจริยา คือการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความหวังดี และสมานัตตตา คือการวางตนเสมอกัน ไม่ถือตัว การนำสังคหวัตถุ 4 ไปใช้ในการบริหารจัดการองค์กร จะช่วยส่งเสริมความสามัคคี ความไว้วางใจ และการทำงานอย่างมีน้ำใจ

4) อิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) หลักธรรมชุดนี้แสดงถึงองค์ประกอบของความสำเร็จในงาน ฉันทะ คือความพอใจและรักในสิ่งที่ทำ วิริยะคือความเพียรพยายาม จิตตะคือ ความตั้งใจมั่น และวิมังสาคือการใช้ปัญญาพิจารณาอย่างรอบคอบ เมื่อบุคลากรในองค์กรมีอิทธิบาท 4 เป็นพื้นฐาน จะเกิดแรงจูงใจภายในที่แท้จริง ทำให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความทุ่มเทและประสิทธิภาพ ไม่ต้องพึ่งแรงกดดันภายนอก

5) สัปปุริสธรรม 7 (รู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้ชุมชน รู้บุคคล) หลักธรรมนี้เน้นความรอบรู้และความฉลาดทางจริยธรรมในการดำเนินชีวิตและการทำงาน การรู้เหตุรู้ผลช่วยให้วิเคราะห์ปัญหาอย่างมีระบบ การรู้ตนและรู้ประมาณช่วยให้วางบทบาทตนเองอย่างเหมาะสม การรู้กาล รู้ชุมชน และรู้บุคคล ทำให้องค์กรสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างเหมาะสมกับบริบทและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ส่งผลให้องค์กรดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและได้รับความไว้วางใจจากสังคม

สรุปได้ว่า พุทธธรรมข้างต้นล้วนมีความสำคัญต่อการสร้างองค์กรคุณธรรมในทุกมิติ ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร ไปจนถึงการกำหนดวิสัยทัศน์และวัฒนธรรมองค์กร โดยหากนำมาปรับใช้อย่างจริงจัง จะนำพาองค์กรไปสู่ความยั่งยืนทั้งในด้านจริยธรรม ความสามัคคี และประสิทธิภาพในการดำเนินงานอย่างแท้จริง

แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรคุณธรรม

ในยุคปัจจุบันที่สังคมต้องเผชิญกับปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และความเสื่อมถอยของค่านิยมความดีงาม การพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรคุณธรรมจึงกลายเป็นแนวทางที่ได้รับ

ความสนใจอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ องค์กรคุณธรรมไม่เพียงเน้นผลลัพธ์ของงาน แต่ยังให้ความสำคัญกับกระบวนการที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกสาธารณะ แนวคิดเรื่องค์กรคุณธรรมจึงครอบคลุมทั้งมิติของพฤติกรรมบุคคล ระบบการบริหารจัดการ และวัฒนธรรมองค์กร โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อความซื่อสัตย์ ความโปร่งใส และความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาองค์กรอย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว ประกอบด้วย

1) ความหมายขององค์กรคุณธรรม องค์กรคุณธรรมเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการจัดการองค์กรโดยยึดหลักคุณธรรมและจริยธรรมเป็นพื้นฐานในการดำเนินงาน ทั้งในด้านการบริหาร การตัดสินใจ และพฤติกรรมของบุคลากรทุกระดับ แนวคิดนี้ไม่ได้มุ่งเพียงการสร้างผลสัมฤทธิ์ทางธุรกิจหรือการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใส เป็นธรรม และรับผิดชอบต่อสังคม โดยแนวคิดของนักวิชาการร่วมสมัยได้เสนอให้องค์กรพัฒนา “จิตสำนึกเชิงคุณธรรม” ควบคู่ไปกับโครงสร้างและระบบการบริหาร ในขณะเดียวกัน ภาครัฐและภาคเอกชนได้นำแนวคิดนี้ไปประยุกต์ใช้ในเชิงนโยบายเพื่อยกระดับมาตรฐานจริยธรรมในองค์กร และสร้างความยั่งยืนในระยะยาวทั้งในระดับบุคคลและสังคม โดยมีความหมายขององค์กรคุณธรรม ดังนี้

องค์กรคุณธรรม หมายถึง องค์กรที่ส่งเสริมให้บุคลากรมีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และประพฤติปฏิบัติตนบนพื้นฐานของคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อประโยชน์ขององค์กรและสังคมโดยรวม ซึ่งคุณธรรมเหล่านี้จะกลายเป็นแนวทางในการดำเนินงานของทั้งองค์กรอย่างเป็นระบบ (บุญมี สมบัติพิบูลย์, 2558 : 98)

องค์กรคุณธรรม คือ องค์กรที่มุ่งเน้นการบริหารจัดการโดยอาศัยหลักคุณธรรมเป็นเครื่องกำกับพฤติกรรมของสมาชิกในองค์กร มีการหล่อหลอมจิตสำนึกแห่งความดีงาม มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาองค์กรอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน โดยคุณธรรมจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมในทุกระดับ (วิศิษฐ์ เตชะเกษม, 2562 : 112)

องค์กรคุณธรรม เป็นองค์กรที่บูรณาการคุณธรรมเข้าไว้ในโครงสร้าง วัฒนธรรม และการบริหารจัดการทั้งระบบ เพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานที่เกื้อกูล โปร่งใส และเป็นธรรม ซึ่งส่งผลให้บุคลากรทำงานอย่างมีความสุขและเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างยั่งยืน (สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์, 2560 : 85)

องค์กรคุณธรรม เป็นองค์กรที่ดำเนินงานบนพื้นฐานของหลักคุณธรรมและจริยธรรม โดยให้ความสำคัญกับการประพฤติชอบ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ องค์กรลักษณะนี้ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงผลสัมฤทธิ์ทางธุรกิจหรือผลกำไรทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ให้ความสำคัญกับกระบวนการที่สะท้อนถึงความดี ความถูกต้อง และการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคม องค์กรคุณธรรมจึงถือเป็นระบบที่หล่อหลอมพฤติกรรมของบุคลากรให้ยึดมั่นในจริยธรรม และนำพาองค์กรไปสู่การพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน

2) ลักษณะขององค์กรที่มีคุณธรรม องค์กรที่มีคุณธรรมจะมีลักษณะเด่นในหลายมิติ เช่น การมีผู้นำที่ยึดมั่นในความถูกต้องและโปร่งใส การบริหารจัดการด้วยหลักธรรมาภิบาล การส่งเสริมค่านิยมร่วมในองค์กร เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ อีกทั้งยังมีระบบสนับสนุนให้บุคลากรปฏิบัติงานตามหลักจริยธรรม และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืนบนพื้นฐานของคุณธรรมเป็นหลัก ได้แก่

(1) การบริหารจัดการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเป็นธรรม การบริหารจัดการที่โปร่งใสเป็นการดำเนินงานขององค์กรที่เปิดเผยข้อมูลและกระบวนการตัดสินใจให้ผู้มีส่วนได้เสียสามารถเข้าถึงได้ง่าย โปร่งใสช่วยลดปัญหาการทุจริตและเพิ่มความเชื่อมั่นของสังคม ตรวจสอบได้คือการมีระบบติดตาม ประเมิน และรายงานผลอย่างเป็นระบบ ขณะที่ความเป็นธรรมหมายถึงการให้โอกาสที่เสมอภาคและการตัดสินใจที่ไม่ลำเอียงหรือเลือกปฏิบัติ เพื่อสร้างความไว้วางใจและความเป็นธรรมในองค์กรอย่างยั่งยืน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), 2553 : 112)

(2) ผู้นำองค์กรมีวิสัยทัศน์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเมตตา ความรับผิดชอบ และความเป็นธรรม ผู้นำที่มีคุณธรรมจะมองการณ์ไกลโดยไม่ละเลยจริยธรรมพื้นฐาน ความเมตตาช่วยให้ผู้นำใส่ใจความรู้สึกและความต้องการของผู้ร่วมงาน ความรับผิดชอบทำให้การบริหารมีความมั่นคงและสามารถรับผลของการตัดสินใจได้อย่างสง่างาม ส่วนความเป็นธรรมทำให้เกิดการกระจายอำนาจและผลประโยชน์อย่างเสมอภาค ซึ่งส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่อบอุ่นและน่าเชื่อถือ (สุวรรณา ศรีนวล, 2560 : 85)

(3) บุคลากรในองค์กรมีจิตสำนึกแห่งความดี มีความสามัคคี และพร้อมทำงานร่วมกันเพื่อส่วนรวม บุคลากรที่มีจิตสำนึกแห่งความดีจะยึดถือคุณธรรมในการดำเนินชีวิตและการทำงาน เช่น ความซื่อสัตย์ ขยัน และรับผิดชอบ ความสามัคคีเกิดจากการเคารพซึ่งกันและกัน

และความเข้าใจในเป้าหมายร่วม การทำงานเพื่อส่วนรวมจึงไม่ใช่เพียงหน้าที่ แต่เป็นพันธกิจที่เกิดจากความผูกพันในองค์กร ส่งผลให้เกิดพลังร่วมในการพัฒนาองค์กรให้ก้าวหน้าอย่างยั่งยืน

(4) มีวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมคุณธรรม เช่น การยกย่องผู้ประพฤติดี การให้อภัย การส่งเสริมการเรียนรู้ และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดีต้องอาศัยการปลูกฝังคุณธรรมผ่านกิจกรรมและแนวปฏิบัติ เช่น การยกย่องผู้มีพฤติกรรมดีเพื่อเป็นต้นแบบ การให้อภัยในความผิดพลาดเล็กน้อยเพื่อเปิดโอกาสในการเรียนรู้ และการส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเองอยู่เสมอ วัฒนธรรมเช่นนี้จะหล่อหลอมให้เกิดบรรยากาศที่เกื้อกูลและเอื้อต่อการทำงานอย่างสร้างสรรค์ในระยะยาว (อำไพ กิตติพิบูลย์, 2559 : 133)

(5) มีกลไกหรือระบบสนับสนุน เช่น นโยบายคุณธรรม แผนพัฒนาคุณธรรมองค์กร และกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมคุณธรรมในองค์กรไม่ควรเป็นเพียงแนวคิด แต่ต้องแปลงเป็นกลไกที่ชัดเจน เช่น การกำหนดนโยบายที่เน้นจริยธรรม การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านคุณธรรม และการดำเนินกิจกรรมที่มีเป้าหมายในการเสริมสร้างพฤติกรรมที่ดี กลไกเหล่านี้จะช่วยประคับประคองให้คุณธรรมฝังรากลึกในวัฒนธรรมองค์กร และสร้างองค์กรที่มั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

3) ความสำคัญของคุณธรรมต่อการพัฒนาองค์กร คุณธรรมถือเป็นหัวใจของการพัฒนาองค์กรอย่างแท้จริง เพราะเป็นปัจจัยพื้นฐานที่หล่อหลอมให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ และเคารพในสิทธิของผู้อื่น เมื่อบุคลากรมีคุณธรรม ย่อมส่งผลให้เกิดความไว้วางใจ ความร่วมมือ และความภักดีต่อองค์กร ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการขับเคลื่อนองค์กรให้เจริญเติบโตอย่างมั่นคง นอกจากนี้ คุณธรรมยังช่วยให้องค์กรสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีได้อย่างมีสติและยืดหยุ่น เพราะองค์กรที่มีคุณธรรมจะมุ่งเน้นการตัดสินใจที่รอบคอบ คำนึงถึงผลกระทบในระยะยาว และมีความยั่งยืนเป็นเป้าหมายหลัก องค์กรเช่นนี้จึงมีศักยภาพในการสร้างความเชื่อมั่นจากภาคส่วนต่าง ๆ และเป็นพลังที่แท้จริงในการพัฒนาองค์กรให้เจริญอย่างมั่นคงและยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับ องค์กรคุณธรรม มักเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนคุณธรรมและจริยธรรมในทุกระดับขององค์กร โดยเน้นให้ความสำคัญกับการปฏิบัติที่ยึดถือหลักการทางศีลธรรมและความซื่อสัตย์ เพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนและความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว โดยมีหลักการสำคัญที่ควรพิจารณา ได้แก่

(1) หลักการจริยธรรม ผู้นำในองค์กรต้องมีการเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านจริยธรรม โดยแสดงออกถึงความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม และความรับผิดชอบทั้งในด้านการทำงานและการตัดสินใจ เพื่อให้พนักงานอื่นๆ เห็นและปฏิบัติตาม

(2) การเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณธรรม องค์กรต้องสร้างวัฒนธรรมที่สนับสนุนการทำดี การช่วยเหลือผู้อื่น และการทำงานร่วมกันในทางที่มีจริยธรรม ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการทำงานที่มีคุณภาพและความพึงพอใจในระยะยาว

(3) การสื่อสารและการสร้างความโปร่งใส การเปิดเผยข้อมูลและการสื่อสารที่โปร่งใสในองค์กร เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกในองค์กร รวมถึงการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากทุกภาคส่วน

(4) การฝึกอบรมและพัฒนา การอบรมพนักงานให้มีความรู้และทักษะในการดำเนินชีวิตและการทำงานอย่างมีคุณธรรม เป็นการเสริมสร้างการทำงานที่มีความรับผิดชอบและมีจริยธรรม

(5) การมีมาตรการตรวจสอบและประเมินผล การตรวจสอบการทำงานและการประเมินผลที่โปร่งใสและยุติธรรม เพื่อให้แน่ใจว่าองค์กรสามารถดำเนินการได้ตามมาตรฐานจริยธรรมที่กำหนดไว้

(6) การมีค่านิยมร่วมกัน องค์กรควรกำหนดค่านิยมที่สะท้อนถึงความเชื่อมั่นในด้านคุณธรรม เช่น ความเคารพในความแตกต่าง ความร่วมมือ และการแบ่งปันความสำเร็จเพื่อสร้างบรรยากาศ

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรคุณธรรม เน้นการบริหารจัดการที่ตั้งอยู่บนหลักคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกสาธารณะ เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใส เป็นธรรม และรับผิดชอบต่อสังคม องค์กรคุณธรรมไม่เพียงพัฒนาเป้าหมายทางธุรกิจ แต่ยังหล่อหลอมบุคลากรให้มีจิตสำนึกแห่งความดี ส่งผลให้เกิดความสามัคคี ความไว้วางใจ และความยั่งยืนในระยะยาว

พุทธธรรม : เส้นทางสู่การสร้างองค์กรคุณธรรมที่ยั่งยืน

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และสังคมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว องค์กรต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ ทั้งในด้านการแข่งขัน ความโปร่งใส และความคาดหวังจากสาธารณชน การดำรงอยู่ขององค์กรจึงไม่สามารถพึ่งพาเพียงประสิทธิภาพเชิง

ระบบหรือกำไรทางธุรกิจเพียงอย่างเดียว หากแต่ต้องให้ความสำคัญกับมิติทางจริยธรรม ความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากรภายในองค์กรด้วย การปลูกฝังคุณธรรมในระดับปัจเจกวัฒนธรรมองค์กร และระบบบริหารจัดการจึงเป็นรากฐานสำคัญของความยั่งยืนในระยะยาว แนวทางหนึ่งที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการดังกล่าวได้อย่างรอบด้านคือ “พุทธธรรม” ซึ่งถือเป็นระบบคุณค่าที่สมบูรณ์แบบ มีความลึกซึ้ง และยืดหยุ่นต่อการประยุกต์ใช้ในบริบทต่าง ๆ โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาทั้งบุคลิกภาพผู้นำ ความสัมพันธ์ในองค์กร และการจัดวางระบบกลยุทธ์อย่างมีจริยธรรม องค์กรที่นำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้จะสามารถรักษาดุลยภาพระหว่าง “ความดี” กับ “ความสามารถ” และสร้างสมดุลระหว่าง “การเติบโต” กับ “การรับผิดชอบต่อสังคม” ได้อย่างยั่งยืน ได้แก่

1) การใช้อริยสัจ 4 ในการแก้ปัญหาและพัฒนาองค์กร อริยสัจ 4 ประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค เป็นหลักการวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการแก้ไขอย่างเป็นระบบ หากนำมาใช้กับองค์กรจะช่วยให้สามารถวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาได้อย่างลึกซึ้ง และวางแนวทางพัฒนาองค์กรบนฐานของปัญญา เช่น การวิเคราะห์จุดอ่อนของระบบ การค้นหาต้นตอของปัญหาจริยธรรม และการวางแนวปฏิบัติเพื่อสร้างองค์กรที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), 2561 : 475-479)

2) การใช้พรหมวิหาร 4 เพื่อสร้างผู้นำที่มีเมตตาและเข้าใจผู้อื่น พรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เป็นหลักธรรมที่เสริมสร้างภาวะผู้นำที่มีความเข้าอกเข้าใจ รู้จักดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเสมอภาค ผู้นำที่มีพรหมวิหารจะสามารถบริหารคนอย่างมีจริยธรรม และสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นสุข เป็นธรรม และเปี่ยมด้วยพลังสร้างสรรค์ (ที.ปา. (ไทย) 15/280/301)

3) การใช้สังคหวัตถุ 4 เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในองค์กร สังคหวัตถุ 4 คือ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา เป็นหลักธรรมเพื่อการสงเคราะห์และการอยู่ร่วมกันในสังคม หากนำมาใช้ในองค์กรจะช่วยเสริมสร้างความสามัคคี ความเข้าใจ และการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในทีมงานที่หลากหลาย ต้องอาศัยท่าทีที่เคารพ รับฟัง และช่วยเหลือกันอย่างจริงใจ (ที.ปา. (ไทย) 11/190/256)

4) การใช้อิทธิบาท 4 เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในองค์กร การนำอิทธิบาท 4 มาส่งเสริมแรงจูงใจและความเพียรของบุคลากรอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นหลักที่เสริมพลังในการทำงานอย่างเต็มศักยภาพ หากองค์กรสามารถปลูกฝังแรงบันดาลใจ

ให้บุคลากรรู้สึก “รักในงานที่ทำ” และมุ่งมั่นพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ก็จะเกิดพลังสร้างสรรค์และแรงจูงใจที่ยั่งยืน (ที.ปา. (ไทย) 23/103/136)

5) การใช้สัปปุริสธรรม เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของบุคลากรที่ดี สัปปุริสธรรม ได้แก่ ความรู้จักเหตุ ผล ตน ขอบเขต กาล รู้จักบุคคล และรู้จักหลักธรรม เป็นหลักธรรมที่หล่อหลอมบุคลากรให้เป็น “บัณฑิตในองค์กร” ไม่เพียงเก่งในงาน แต่ต้องมีปัญญาในการดำเนินชีวิตและสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างเหมาะสม องค์กรที่ส่งเสริมหลักธรรมนี้จะได้บุคลากรที่รอบรู้และรอบธรรมการพัฒนากลยุทธ์องค์กรที่มีรากฐานจากพุทธธรรม (ที.ปา. (ไทย) 18/280/300)

6) การพัฒนากลยุทธ์องค์กรที่มีรากฐานจากพุทธธรรม การพัฒนาองค์กรในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องขับเคลื่อนด้วยกลยุทธ์ที่ไม่เพียงแต่ตอบสนองต่อเป้าหมายทางธุรกิจหรือการบริหารจัดการเชิงประสิทธิภาพเท่านั้น แต่ต้องมีรากฐานทางจริยธรรมที่มั่นคงและยั่งยืน แนวคิดของ “พุทธธรรม” จึงมีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมกลยุทธ์องค์กรให้เป็นไปในทิศทางที่สมดุลระหว่างประโยชน์ตน และประโยชน์ส่วนรวมสูงสุดของสังคม

สรุปได้ว่า พุทธธรรมเป็นแนวทางการพัฒนาองค์กรที่บูรณาการคุณธรรมเข้ากับระบบบริหารอย่างลึกซึ้งและยั่งยืน โดยเน้นการพัฒนาคน ระบบ และความสัมพันธ์อย่างมีจริยธรรม องค์กรที่ยึดพุทธธรรมสามารถสร้างสมดุลระหว่างความสามารถและความดี สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มั่นคง โปร่งใส และเอื้อต่อประโยชน์ร่วมของสังคมในระยะยาว

การพัฒนาองค์กรคุณธรรมอย่างเป็นระบบเพื่อความยั่งยืน

การพัฒนาองค์กรคุณธรรมอย่างเป็นระบบเพื่อความยั่งยืน เป็นแนวทางที่มุ่งสร้างรากฐานขององค์กรให้มั่นคงทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม และประสิทธิภาพในการดำเนินงาน องค์กรที่มีระบบคุณธรรมย่อมสามารถสร้างความไว้วางใจจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และรักษาสมดุลระหว่างผลประโยชน์ขององค์กรกับประโยชน์ส่วนรวม การพัฒนาดังกล่าวมิใช่เพียงการอบรมหรือรณรงค์ชั่วคราว แต่ต้องอาศัยการวางระบบที่ครอบคลุมตั้งแต่ระดับบุคคล วัฒนธรรมองค์กร ไปจนถึงโครงสร้างและกลยุทธ์ขององค์กร การยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างองค์กรคุณธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน เพราะเป็นหลักที่ผ่านการพิสูจน์และนำไปใช้ได้ในทุกระดับของสังคม ได้แก่

1) การเสริมสร้างศักยภาพและคุณธรรมของปัจเจกบุคคลในองค์กร การพัฒนาองค์กรคุณธรรมเริ่มต้นจากการปลูกฝังจิตสำนึกแห่งความดีให้แก่บุคลากรแต่ละคน ทั้งในด้านความ

ซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และความเสียสละ ควบคู่กับการส่งเสริมทักษะและศักยภาพในการทำงานเพื่อให้บุคคลสามารถเป็นทั้ง “คนดี” และ “คนเก่ง” อย่างสมดุล

2) การหล่อหลอมวัฒนธรรมองค์กรและพัฒนาทีมงานบนฐานคุณธรรม การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณธรรมต้องอาศัยการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เช่น การยกย่องผู้ทำความดี การสร้างแบบอย่างที่ดีในองค์กร และการพัฒนาให้ทีมงานมีความสามัคคี เข้าใจซึ่งกันและกัน ตลอดจนมีเป้าหมายร่วมที่ตั้งอยู่บนความรับผิดชอบและจริยธรรม

3) การวางระบบและกลยุทธ์องค์กรเชิงคุณธรรมสู่ความยั่งยืน การพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืนต้องวางระบบบริหารจัดการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และยึดหลักธรรมาภิบาล โดยกลยุทธ์ต้องคำนึงถึงคุณค่าเชิงจริยธรรม ความยั่งยืนของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้องค์กรเติบโตอย่างมีคุณธรรมและได้รับการยอมรับจากสังคมในระยะยาว

สรุปได้ว่า การพัฒนาองค์กรคุณธรรมอย่างเป็นระบบเพื่อความยั่งยืน คือกระบวนการที่มุ่งเน้นการวางรากฐานขององค์กรบนหลักคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการพัฒนาบุคคล วัฒนธรรมองค์กร และกลยุทธ์ที่ยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างเป็นองค์รวม เพื่อให้องค์กรสามารถเติบโตอย่างยั่งยืนและได้รับความไว้วางใจจากสังคมในระยะยาว

ตัวอย่างกรณีศึกษาองค์กรที่นำหลักพุทธธรรมไปใช้

กรณีศึกษา “สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.)” ถือเป็นแบบอย่างสำคัญของการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในระดับองค์กร โดยการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมต้นแบบนั้นมิได้หยุดอยู่ที่นโยบายเท่านั้น แต่ได้บูรณาการหลักธรรมสำคัญอย่างสัปปุริสธรรม 7 และพรหมวิหาร 4 เข้าสู่ระบบบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรม ส่งเสริมให้ผู้นำมีวิสัยทัศน์เชิงเมตตาและยึดหลักเหตุผล ขณะเดียวกันยังสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใสและมีความรับผิดชอบต่อสังคมผ่านการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับ ผลลัพธ์คือการเสริมสร้างศรัทธาภายในองค์กร เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน และวางรากฐานสู่ความยั่งยืนในระยะยาว

แนวปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) เป็นตัวอย่างชัดเจนที่สะท้อนว่าหลักพุทธธรรมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในเชิงโครงสร้างองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการบริหารด้วยธรรมาภิบาล การพัฒนาองค์กรต้นแบบที่มีคุณธรรมเป็นแกนกลาง รวมทั้งการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ตั้งอยู่บนความโปร่งใส ความเสียสละ และ

ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม หลักธรรมอย่างสัปปุริสธรรม ๗ และพรหมวิหาร ๔ ถูกบูรณาการเข้าสู่การบริหารงานอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านผู้นำ การทำงานร่วมกัน และการพัฒนาบุคลากร ส่งผลให้องค์กรเกิดความไว้วางใจจากภายใน ขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายด้วยความมั่นคง และสามารถเป็นแบบอย่างขององค์กรคุณธรรมที่ยั่งยืนในยุคสมัยใหม่ได้อย่างแท้จริง

สรุป

พุทธธรรมเป็นแนวทางที่สามารถประยุกต์ใช้เพื่อสร้างองค์กรคุณธรรมที่มั่นคงและยั่งยืนในโลกยุคปัจจุบัน โดยหลักธรรมสำคัญ เช่น อริยสัจ 4 พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 อิทธิบาท 4 และสัปปุริสธรรม 7 ได้ถูกนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาองค์กรทั้งในด้านบุคลิกภาพผู้นำ การสร้างความสัมพันธ์ในองค์กร และการวางกลยุทธ์ที่มีจริยธรรมควบคู่กับประสิทธิภาพ องค์กรที่นำหลักธรรมเหล่านี้มาปรับใช้อย่างจริงจังจะสามารถสร้างสมดุลระหว่าง “ความดี” และ “ความสามารถ” ส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใส มีคุณค่า และยั่งยืนอย่างแท้จริงในสังคมร่วมสมัย

การสร้างองค์กรคุณธรรมมิใช่เพียงแค่การรณรงค์เชิงนโยบาย แต่ต้องเริ่มจากการปลูกฝังคุณธรรมในระดับบุคคล หล่อหลอมวัฒนธรรมองค์กร และจัดวางระบบบริหารที่ยึดมั่นในธรรมาภิบาล องค์กรที่มีคุณธรรมเป็นรากฐานจะสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมั่นคง และได้รับความไว้วางใจจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระยะยาว พุทธธรรมจึงมิใช่เพียงหลักศาสนา แต่คือเครื่องมือในการยกระดับจริยธรรมองค์กรให้สามารถเติบโตอย่างมีคุณภาพ เคียงคู่กับความดีงาม และรับผิดชอบต่อสังคมอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

บุญมี สมบัติพิบูลย์. (2558). ธรรมาภิบาลกับการบริหารจัดการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2553). แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาล. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

_____. (2561). พุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิศิษฐ์ เตชะเกษม. (2562). จริยธรรมกับการพัฒนาองค์การ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

ศักดิ์สิทธิ์ ไม้ลำ. (2566). องค์กรคุณธรรมในศตวรรษที่ 21. วารสารคุณธรรมศึกษา, (8)2, 9–12.

สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์. (2560). องค์กรคุณธรรมในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.

สุวรรณา ศรีนวล. (2560). ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมกับการพัฒนาองค์กร. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2565). คู่มือแนวทางการส่งเสริมองค์กรคุณธรรมต้นแบบ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ก.พ.ร.

สำนักคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2564). แนวทางการส่งเสริมองค์กรคุณธรรมต้นแบบในภาคราชการ. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ก.พ.ร.

อำไพ กิตติพิบูลย์. (2559). วัฒนธรรมองค์กรและการสร้างคุณธรรมในการบริหาร. กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยในประเทศไทย: บทวิเคราะห์ผ่านกรอบโครงสร้างและตัวแสดงทางการเมือง*

DEMOCRATIC TRANSITION IN THAILAND: AN ANALYSIS THROUGH POLITICAL STRUCTURES AND ACTORS

สุพัตรา สันติรุ่งโรจน์[1], กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์[2] และ ณัฐฐา แจ้งอักษร[3]

Supattra Santirungroj[1], Kanjira Wijitwatchararak[2] and Nuttha Jangaksorn[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

[1-3]Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding Author's Email: Supattra.san@mbu.ac.th

วันที่รับบทความ : 21 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 3 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 5 สิงหาคม 2568

Received 21 July 2025; Revised 3 August 2025; Accepted 5 August 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์กระบวนการเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยของประเทศไทย โดยใช้กรอบแนวคิดเชิงโครงสร้างและตัวแสดงทางการเมือง เพื่ออธิบายพลวัตของอำนาจ การต่อรอง และข้อจำกัดในการพัฒนาประชาธิปไตยในบริบทไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน การศึกษาพบว่า แม้มีความพยายามจากตัวแสดงบางกลุ่มในการปฏิรูประบบการเมือง แต่โครงสร้างทางอำนาจดั้งเดิม อาทิ กองทัพ ระบบราชการ องค์กรอิสระ และทุนผูกขาด ยังคงมีอิทธิพลสูง และสามารถจำกัดหรือควบคุมความเคลื่อนไหวทางการเมืองได้อย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลให้การเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยของไทยมีลักษณะไม่สมบูรณ์ และดำรงอยู่ในรูปแบบของระบอบประชาธิปไตยแบบไฮบริด บทความจึงเสนอแนวทางเชิงนโยบายในการปฏิรูปโครงสร้าง

Citation:

* สุพัตรา สันติรุ่งโรจน์, กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์ และ ณัฐฐา แจ้งอักษร. (2568). การเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยในประเทศไทย: บทวิเคราะห์ผ่านกรอบโครงสร้างและตัวแสดงทางการเมือง. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 443-460.

Supattra Santirungroj, Kanjira Wijitwatchararak and Nuttha Jangaksorn. (2025). Democratic Transition In Thailand: An Analysis Through Political Structures And Actors. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 443-460.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

อำนาจ เสริมสร้างพรรคการเมือง และเปิดพื้นที่ให้ประชาชนโดยเฉพาะเยาวชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการเมือง เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยไทยให้ยั่งยืนในระยะยาว
คำสำคัญ: ประชาธิปไตยไทย, โครงสร้างทางการเมือง, ตัวแสดง, กองทัพ, ระบอบไฮบริด

Abstract

This article analyzes Thailand's democratic transition through the framework of political structures and actors. It explores the dynamic interaction between institutional power and the agency of political groups in shaping, obstructing, or redirecting democratization efforts from 1932 to the present. The study finds that despite repeated attempts by political actors such as political parties and civil movements to reform the system, entrenched structures including the military, bureaucracy, independent agencies, and economic monopolies continue to dominate and constrain democratic processes. Consequently, Thailand's democracy remains unconsolidated and functions under a hybrid regime. The article concludes with policy recommendations to reduce military influence, strengthen political parties, enhance institutional accountability, and expand participatory space especially for youth in order to foster long-term democratic sustainability.
Keywords: Thai democracy, Political structure, Actors, Military, Hybrid regime

บทนำ

การเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตย (Democratic Transition) เป็นหัวข้อสำคัญที่ได้รับความสนใจในวงวิชาการรัฐศาสตร์ เนื่องจากเป็นกระบวนการที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและอำนาจภายในสังคมการเมืองที่ส่งผลต่อเสถียรภาพ ความชอบธรรม และการมีส่วนร่วมของพลเมืองในระบบการเมือง การศึกษาเรื่องการเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยของประเทศไทยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในบริบทที่ประเทศเผชิญกับวงจรรัฐประหาร การเลือกตั้งที่ไม่เสรี และการสืบทอดอำนาจของกลุ่มชนชั้นนำ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงลักษณะของการ

เมืองไทยที่ยังคงอยู่ภายใต้โครงสร้างแบบอำนาจนิยมในระบบประชาธิปไตยที่ไม่สมบูรณ์ (unconsolidated democracy) (Diamond, 1999; Case, 2002)

ในบริบทดังกล่าว บทความนี้ตั้งคำถามหลักว่า “โครงสร้างและตัวแสดงทางการเมืองมีบทบาทอย่างไรในการเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยของประเทศไทยในช่วงหลังรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ถึงปัจจุบัน?” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. วิเคราะห์ปัจจัยเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนผ่านและการถอยกลับของประชาธิปไตยไทย

2. ศึกษาบทบาทของตัวแสดงทางการเมือง เช่น พรรคการเมือง ขบวนการประชาชน และองค์กรอิสระ

3. นำเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาเงื่อนไขประชาธิปไตยที่ยั่งยืน

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วย แนวคิดโครงสร้างนิยม (structuralism) ซึ่งมุ่งอธิบายว่าปัจจัยทางสถาบัน เช่น รัฐธรรมนูญ กองทัพ ระบบราชการ และทุนผูกขาด มีบทบาทจำกัดการเปลี่ยนแปลงของตัวแสดงทางการเมือง (Skocpol, 1979; Althusser, 1971) และ แนวคิดปฏิสัมพันธ์นิยมระหว่างโครงสร้างและตัวแสดง (structure-agency interaction) ซึ่งเสนอว่าการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองเกิดจากการปฏิสัมพันธ์เชิงพลวัตระหว่างข้อจำกัดของโครงสร้างกับความสามารถของตัวแสดงในการต่อรองและแทรกแซงระบบอำนาจ (Giddens, 1984; Hay, 2002) แนวคิดนี้ช่วยให้สามารถอธิบายพลวัตการเมืองไทยที่ซับซ้อนและไม่เป็นเส้นตรง (non-linear democratization) ได้อย่างครอบคลุม

วิธีการศึกษาของบทความนี้ใช้ ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ (qualitative method) โดยอาศัยการวิเคราะห์เอกสารทางประวัติศาสตร์ เอกสารทางรัฐศาสตร์ รวมถึงรายงานขององค์กรสิทธิมนุษยชนและการสังเกตการณ์การเมือง เพื่อทำความเข้าใจพัฒนาการของประชาธิปไตยไทยตั้งแต่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 จนถึงปัจจุบัน การใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ประกอบกับการวิเคราะห์แนวคิดทางทฤษฎีจะช่วยเปิดเผยปัจจัยเชิงโครงสร้างและบทบาทของตัวแสดงในการสร้างหรือขัดขวางประชาธิปไตย

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาการเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยจำเป็นต้องอาศัยการทำความเข้าใจผ่านทั้งมุมมองทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างและตัวแสดงทางการเมือง ซึ่งช่วยให้

สามารถอธิบายพลวัตของการเมืองไทยได้อย่างลึกซึ้งและเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะที่การเปลี่ยนผ่านไม่ได้เป็นเส้นตรงและมีลักษณะถอยกลับ (democratic backsliding) อยู่เสมอ

1. ทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตย (Democratic Transition Theories)

แนวคิดว่าด้วยการเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยเริ่มเป็นที่แพร่หลายภายหลังการล่มสลายของระบอบเผด็จการในยุโรปและลาตินอเมริกา โดย O'Donnell และ Schmitter (1986) ได้นำเสนอแนวคิดที่เน้น "บทบาทของตัวแสดง" ในช่วงเปลี่ยนผ่าน ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มผู้นำภาครัฐ (hardliners vs. softliners) และฝ่ายต่อต้าน (moderates vs. radicals) โดยการเปลี่ยนผ่านจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับการเจรจาและต่อรองทางอำนาจของกลุ่มเหล่านี้ภายใต้บริบทโครงสร้างที่มีอยู่

ในขณะที่ Linz และ Stepan (1996) ได้นำเสนอแนวคิดการสร้างความมั่นคงของประชาธิปไตย (consolidation of democracy) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การมีเพียงการเลือกตั้งไม่เพียงพอ หากแต่ต้องมีการพัฒนาในมิติของระบบนิติธรรม วัฒนธรรมประชาธิปไตย และสถาบันที่มีความเป็นอิสระและมีประสิทธิภาพ พวกเขายังเสนอว่า การเปลี่ยนผ่านจะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อกลุ่มตัวแสดงหลัก "ยอมรับกติกาประชาธิปไตย" เป็นแนวทางหลักในการแข่งขันอำนาจ

2. แนวคิดโครงสร้างทางการเมือง (Political Structures)

แนวคิดโครงสร้างนิยม (structuralism) ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยเชิงโครงสร้าง เช่น ระบบราชการ กองทัพ สถาบันทางการเมือง และทุนเศรษฐกิจ เป็นตัวกำหนดกรอบและข้อจำกัดของการดำเนินการทางการเมืองของตัวแสดง ตัวอย่างเช่น Skocpol (1979) เสนอว่า การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากไม่พิจารณาถึงโครงสร้างของรัฐและชนชั้นนำเดิม

2.1 ระบบราชการ ในประเทศไทยยังคงมีลักษณะรวมศูนย์และมีอิทธิพลสูงต่อการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งทำให้การเปลี่ยนแปลงประชาธิปไตยต้องเผชิญกับแรงต้านจากระบบอำนาจเดิม

2.2 กองทัพ มีบทบาทอย่างต่อเนื่องในการเมืองไทย ผ่านการรัฐประหารและการสืบทอดอำนาจ ซึ่งแสดงถึงโครงสร้างอำนาจนอกระบบที่บั่นทอนหลักการประชาธิปไตย

2.3 สถาบันทางการเมือง โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระมักถูกออกแบบให้จำกัดอำนาจของประชาชนและผู้แทนที่มาจากการเลือกตั้ง

2.4 ทุนเศรษฐกิจ และกลุ่มทุนผูกขาดมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐและพรรคการเมือง ทำให้ระบบการเมืองมีแนวโน้มตอบสนองผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มมากกว่าผลประโยชน์สาธารณะ

3. แนวคิดตัวแสดงทางการเมือง (Political Actors)

แนวคิดว่าด้วย “ตัวแสดง” (agency) เน้นบทบาทของบุคคลหรือกลุ่มที่มีความสามารถในการตัดสินใจ กระทำ หรือเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมือง ตัวแสดงสำคัญในบริบทไทย ได้แก่

3.1 พรรคการเมือง ซึ่งในประเทศไทยมักขาดความต่อเนื่องและไม่สามารถพัฒนาเป็นสถาบันที่เข้มแข็ง ส่งผลให้ประชาธิปไตยขาดเสถียรภาพและกลไกตรวจสอบจากภายใน

3.2 ผู้นำทางการเมือง มีบทบาทอย่างมากในช่วงวิกฤต โดยเฉพาะในบริบทของการเปลี่ยนผ่าน เช่น การเจรจาหลังเหตุการณ์รัฐประหาร หรือการจัดตั้งรัฐบาลภายใต้เงื่อนไขรัฐธรรมนูญที่ไม่เอื้อต่อประชาธิปไตย

3.3 ขบวนการภาคประชาชน เช่น พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย นปช. กปปส. และกลุ่มเยาวชนปลดแอก ซึ่งมีบทบาทในการเรียกร้องหรือคัดค้านการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ทั้งในรูปแบบที่สนับสนุนประชาธิปไตยและแบบอนุรักษนิยม

3.4 สื่อมวลชนและโซเชียลมีเดีย เป็นตัวแสดงที่มีอิทธิพลต่อการสร้างวาทกรรมและความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน โดยเฉพาะในหมู่เยาวชน

จะเห็นได้ว่า การศึกษาการเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยจำเป็นต้องอาศัยการทำความเข้าใจผ่านทั้งมุมมองทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างและตัวแสดงทางการเมือง ซึ่งช่วยให้สามารถอธิบายพลวัตของการเมืองไทยได้อย่างลึกซึ้งและเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะที่การเปลี่ยนผ่านไม่ได้เป็นเส้นตรงและมีลักษณะถอยกลับอยู่เสมอ ทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยเริ่มเป็นที่แพร่หลายภายหลังการล่มสลายของระบอบเผด็จการ โดย O’Donnell และ Schmitter ได้เสนอแนวคิดที่เน้นบทบาทของตัวแสดงในการเจรจาระหว่างผู้นำภาครัฐและฝ่ายต่อต้าน ขณะที่ Linz และ Stepan เน้นการสร้างความมั่นคงของประชาธิปไตยผ่านการยอมรับกติกาและพัฒนาสถาบันสำคัญต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ในขณะเดียวกัน แนวคิดโครงสร้างนิยมเสนอว่าระบบราชการ กองทัพ สถาบันทางการเมือง และทุนผูกขาดเป็นปัจจัยกำหนดข้อจำกัดของตัวแสดง เช่น ระบบราชการไทยที่รวมศูนย์ กองทัพที่แทรกแซงทางการเมือง รัฐธรรมนูญที่จำกัดอำนาจประชาชน และทุนที่มีอิทธิพลเหนือพรรค

การเมือง ส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงประชาธิปไตยมักเผชิญแรงต้านจากโครงสร้างเหล่านี้ ขณะเดียวกันแนวคิดตัวแสดงทางการเมืองเน้นความสามารถของบุคคลหรือกลุ่มในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง โดยตัวแสดงสำคัญในไทย ได้แก่ พรรคการเมืองที่ยังไม่พัฒนาเป็นสถาบันที่มั่นคง ผู้นำที่มีบทบาทสูงในช่วงวิกฤต ขบวนการภาคประชาชนที่มีทั้งแนวประชาธิปไตยและอนุรักษนิยม และสื่อมวลชนรวมถึงโซเชียลมีเดียที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความตื่นตัวและวาทกรรมทางการเมืองในสังคมไทย โดยเฉพาะในหมู่เยาวชน ทั้งนี้การทำความเข้าใจพลวัตของการเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยของไทยจึงต้องวิเคราะห์ผ่านทั้งมิติของโครงสร้างที่จำกัดและตัวแสดงที่พยายามเปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งตระหนักถึงการปะทะและการปรับตัวระหว่างสององค์ประกอบนี้อย่างต่อเนื่อง

พัฒนาการของประชาธิปไตยไทย: ภาพรวมเชิงประวัติศาสตร์

การเมืองไทยนับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน ได้ผ่านกระบวนการเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยที่มีลักษณะไม่เป็นเส้นตรง (non-linear transition) ซึ่งเต็มไปด้วยความย้อนแย้งระหว่างความพยายามสร้างระบอบประชาธิปไตยกับการสืบทอดอำนาจของชนชั้นนำดั้งเดิม โดยเฉพาะบทบาทของกองทัพ ระบบราชการ และกลุ่มทุนผูกขาดที่ยังคงครอบงำโครงสร้างอำนาจทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง การพัฒนานี้จึงเป็นกระบวนการเปลี่ยนผ่านที่ยังไม่สมบูรณ์ (unconsolidated democracy) ดังที่ Linz และ Stepan (1996) ได้ชี้ว่า การเปลี่ยนผ่านจะไม่สมบูรณ์หากตัวแสดงหลักในสังคมการเมืองยังไม่ยอมรับ “กติกา” ของประชาธิปไตยโดยสมัครใจ

1. การเปลี่ยนผ่านตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ถึงปัจจุบัน

การปฏิวัติ พ.ศ. 2475 นำโดยคณะราษฎร เป็นจุดเริ่มต้นของการสถาปนาระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐธรรมนูญในประเทศไทย โดยมุ่งจำกัดอำนาจสมบูรณาญาสิทธิราชย์และสร้างระบบการปกครองที่ประชาชนมีส่วนร่วม อย่างไรก็ตาม อำนาจกลับตกอยู่ในมือของกองทัพและชนชั้นนำใหม่ที่สืบทอดบทบาทต่อจากระบอบเก่า

ตลอดระยะเวลาเกือบศตวรรษ ประเทศไทยเผชิญกับ การรัฐประหารมากกว่า 13 ครั้ง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเปราะบางของระบอบประชาธิปไตย และยังเป็นหลักฐานว่ากองทัพมีบทบาทสถาบันทางการเมืองที่ทรงพลังอย่างต่อเนื่อง (Bunbongkarn, 2002) ช่วงเวลาสั้น ๆ ที่มีรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้งมักจบลงด้วยการถูกรัฐประหารหรือถูกแทรกแซงผ่านองค์กรตุลาการหรือองค์กรอิสระที่ออกแบบมาเพื่อคานอำนาจประชาชน

2. บทบาทรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และ 2560

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ได้รับการขนานนามว่าเป็น “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” เนื่องจากกระบวนการจัดทำที่มีการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง และเน้นการปฏิรูปโครงสร้างการเมืองเพื่อลดการรัฐประหารและการเมืองแบบอุปถัมภ์ โดยสร้างกลไกถ่วงดุล ตรวจสอบ และส่งเสริมเสถียรภาพของรัฐบาล เช่น ระบบเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียว การจัดตั้งองค์กรอิสระ และการส่งเสริมสิทธิเสรีภาพพลเมือง (McCargo, 2002)

อย่างไรก็ตาม หลังวิกฤตการณ์การเมืองช่วง พ.ศ. 2548–2549 รัฐธรรมนูญถูกยกเลิกจากการรัฐประหาร และนำไปสู่รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2560 ซึ่งถูกวิจารณ์ว่าเป็นเครื่องมือสืบทอดอำนาจของคณะรัฐประหาร โดยใช้กลไกวุฒิสภาที่มาจากการแต่งตั้ง การกำหนดคุณสมบัตินายกรัฐมนตรีให้ไม่ต้องมาจากการเลือกตั้ง และการให้อำนาจองค์กรอิสระและศาลในการควบคุมฝ่ายนิติบัญญัติและบริหาร (Connors, 2019) สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการย้อนกลับของประชาธิปไตยในเชิงโครงสร้าง (structural regression)

3. การแทรกแซงของกองทัพและการรัฐประหาร

กองทัพมีบทบาทเป็นตัวแสดงสำคัญที่ขัดขวางการเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง โดยอ้างเหตุผลเรื่องการรักษาความมั่นคงและการจัดระเบียบสังคมทุกครั้งที่เข้ายึดอำนาจ ตั้งแต่ปี 2475 จนถึงการรัฐประหารล่าสุดในปี 2557 โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่นำโดย พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา

การแทรกแซงทางการเมืองของกองทัพไม่ได้จำกัดอยู่แค่การยึดอำนาจ แต่ยังรวมถึงการออกแบบโครงสร้างรัฐธรรมนูญ การแต่งตั้งวุฒิสภา และการใช้กลไกพิเศษเพื่อสืบทอดอำนาจในระยะยาว ซึ่งบั่นทอนหลักการประชาธิปไตยในทางปฏิบัติ แม้จะยังคงมีการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ แต่ก็อยู่ภายใต้ข้อจำกัดที่ริดรอนอำนาจของประชาชน

4. การเปลี่ยนผ่านที่ไม่สมบูรณ์ (Unconsolidated Democracy)

ในภาพรวม ประเทศไทยยังคงอยู่ในสถานะ “ประชาธิปไตยที่ยังไม่สมบูรณ์” โดยปรากฏการณ์ทางการเมืองมีลักษณะของระบอบผสม (hybrid regime) ที่มีทั้งองค์ประกอบของประชาธิปไตยและอำนาจนิยมอยู่ร่วมกัน เช่น การเลือกตั้งที่เกิดขึ้นภายใต้ข้อจำกัดทางโครงสร้าง การใช้กฎหมายควบคุมเสรีภาพการแสดงออก และการใช้อำนาจตุลาการเป็นเครื่องมือทางการเมือง (Croissant & Bünte, 2008)

แม้จะมีช่วงเวลาที่ประชาธิปไตยมีแนวโน้มพัฒนา เช่น หลังรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 หรือช่วงรัฐบาลพลเรือนบางชุด แต่ก็ถูกขัดขวางโดยโครงสร้างอำนาจเดิมและกลไกนอกระบบอยู่เสมอ การเปลี่ยนผ่านจึงไม่สามารถสถาปนา “วัฒนธรรมประชาธิปไตย” ได้อย่างมั่นคงในระดับโครงสร้างและจิตสำนึกทางการเมืองของสังคม

การวิเคราะห์โครงสร้างทางการเมืองไทย

การเมืองไทยไม่อาจเข้าใจได้เพียงจากการวิเคราะห์ตัวแสดง เช่น พรรคการเมืองหรือผู้นำเท่านั้น หากแต่ต้องพิจารณาโครงสร้างเชิงลึกที่กำหนดขอบเขตและทิศทางของพฤติกรรมทางการเมือง ซึ่งโครงสร้างเหล่านี้มีลักษณะสืบทอดจากอดีตและปรับตัวเพื่อดำรงอยู่ในระบอบที่เรียกว่า "ประชาธิปไตยแบบอำนาจนิยม" (authoritarian democracy) โครงสร้างสำคัญในบริบทการเมืองไทย ได้แก่ อำนาจนิยมเชิงสถาบัน โครงสร้างเศรษฐกิจการเมือง และวัฒนธรรมการเมืองแบบอุปถัมภ์และอนุรักษนิยม

1. อำนาจนิยมเชิงสถาบัน: รัฐราชการ กองทัพ และองค์กรอิสระ

รัฐราชการ ของไทยมีลักษณะรวมศูนย์และมีบทบาทสูงต่อการกำหนดนโยบาย ซึ่งเป็นมรดกจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และการบริหารแบบราชการสมัยใหม่ในช่วงรัชกาลที่ 5 แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 แต่ระบบราชการยังคงดำรงอยู่ในฐานะกลไกอำนาจที่ไม่ได้ผ่านการเลือกตั้ง และยังมีอิทธิพลต่อการควบคุมสังคมผ่านระบบราชการรวมศูนย์ (Riggs, 1966)

กองทัพ มีบทบาทเป็นทั้งผู้รักษาความมั่นคงและเป็นผู้กำหนดทิศทางการเมือง โดยเฉพาะผ่านการรัฐประหาร ซึ่งกลายเป็น “ธรรมเนียมทางการเมือง” ของไทย การแทรกแซงของกองทัพไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการยึดอำนาจ แต่ยังรวมถึงการควบคุมการร่างรัฐธรรมนูญ การกำหนดบุคคลในตำแหน่งสำคัญ และการจัดระเบียบสังคม (Chambers, 2013)

องค์กรอิสระ เช่น ศาลรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการการเลือกตั้ง และคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ถูกออกแบบมาเพื่อคานอำนาจทางการเมือง แต่ในหลายกรณีกลับทำหน้าที่สนับสนุนหรือรับรองอำนาจที่มาจากการรัฐประหารและอำนาจนอกระบบ (Dressel, 2010) ซึ่งเป็นลักษณะของ “อำนาจนิยมแบบนิติธรรม” (rule by law)

2. โครงสร้างเศรษฐกิจการเมือง: กลุ่มทุน ความเหลื่อมล้ำ และทุนผูกขาด

กลุ่มทุน มีบทบาทอย่างมากในการเมืองไทย โดยเฉพาะหลังวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ที่ส่งผลให้ทุนใหญ่เข้าไปมีบทบาทในพรรคการเมืองและกำหนดนโยบายสาธารณะ เช่น กลุ่มทุน

อสังหาริมทรัพย์ กลุ่มทุนโทรคมนาคม และธนาคาร ส่งผลให้การเมืองกลายเป็น “สนามของชนชั้นนำเศรษฐกิจ” มากกว่าการเป็นตัวแทนประชาชน (Phongpaichit & Baker, 2004)

ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและภูมิภาค ส่งผลให้การเข้าถึงอำนาจทางการเมืองไม่เท่าเทียม เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าภาคกลาง มักถูกมองว่าเป็น “ผู้ขายเสียง” หรือ “ฐานอำนาจนิยมใหม่” ซึ่งสะท้อนถึงความล้มเหลวของระบบในการสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมที่ทั่วถึง

อิทธิพลทุนผูกขาด ทำให้เกิดปัญหาความไม่เป็นธรรมในการแข่งขันทางธุรกิจ การจัดซื้อจัดจ้าง และนโยบายรัฐ เช่น การจัดสรรคลื่นความถี่ พลังงาน และสื่อสารมวลชน ซึ่งนำไปสู่การวิพากษ์ว่าเป็น “ทุนนิยมผูกขาดแบบพรรคพวก” (crony capitalism) (Gomez, 2009)

3. โครงสร้างวัฒนธรรมการเมืองแบบอุปถัมภ์และอนุรักษนิยม

วัฒนธรรมการเมืองแบบอุปถัมภ์ (patron-client system) ยังคงฝังรากลึกในสังคมไทย โดยผู้มีอำนาจใช้ทรัพยากรเพื่อแลกกับความภักดีหรือคะแนนเสียง ขณะที่ประชาชนจำนวนมากมองการเมืองผ่านสายสัมพันธ์และผลประโยชน์เฉพาะหน้า มากกว่าหลักการหรืออุดมการณ์ (Phongpaichit & Baker, 1995)

ขณะเดียวกัน แนวคิด อนุรักษนิยมแบบไทย ที่เชื่อมโยงกับชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ ก็ถูกใช้เป็นเครื่องมือสร้างความชอบธรรมให้กับการแทรกแซงของชนชั้นนำและกองทัพ เช่น การรัฐประหารในนาม “ความสงบเรียบร้อย” หรือการจำกัดเสรีภาพเพื่อ “ปกป้องสถาบัน” กลายเป็นแนวคิดที่จำกัดพื้นที่ของประชาธิปไตยในเชิงอุดมการณ์ (Connors, 2007)

วัฒนธรรมเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียง “ค่านิยม” หากแต่ถูกเสริมด้วยโครงสร้างสถาบัน เช่น ระบบการศึกษา สื่อ และกลไกของรัฐ ซึ่งผลิตซ้ำความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบแนวดิ่งและความจงรักภักดีโดยปราศจากการตั้งคำถาม

การวิเคราะห์ตัวแสดงทางการเมือง

การเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยไม่ได้อาศัยเพียงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างเท่านั้น หากแต่ต้องอาศัย "ตัวแสดงทางการเมือง" (political actors) ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนหรือขัดขวางกระบวนการประชาธิปไตย โดยในบริบทการเมืองไทย ตัวแสดงทางการเมืองที่มีนัยสำคัญ ได้แก่ พรรคการเมืองและผู้นำทางการเมือง

ขบวนการภาคประชาชน และองค์กรที่มีบทบาทควบคุมอำนาจ เช่น ศาลรัฐธรรมนูญ และสื่อมวลชน

1. พรรคการเมืองและผู้นำ: ความต่อเนื่องและความล้มเหลวในการสร้างสถาบันพรรค

พรรคการเมืองควรเป็นสถาบันที่รวบรวมและแปรความต้องการของประชาชนไปสู่กระบวนการนโยบายอย่างมีระบบ อย่างไรก็ตาม พรรคการเมืองไทยส่วนใหญ่มักขาด ความเป็นสถาบัน (party institutionalization) และมีลักษณะ “พรรคเฉพาะกิจ” ที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนผู้นำหรือกลุ่มทุนเฉพาะกลุ่ม เช่น พรรคไทยรักไทย พรรคพลังประชารัฐ ฯลฯ ซึ่งมักมีอายุสั้นและเปลี่ยนชื่อหรือแยกตัวเมื่อเผชิญวิกฤต (Ufen, 2008)

ลักษณะเช่นนี้ทำให้พรรคการเมืองอ่อนแอ ขาดแนวทางอุดมการณ์ที่ชัดเจน ขึ้นอยู่กับ “ผู้นำแบบคาริสมาติก” (charismatic leader) และการจัดสรรผลประโยชน์ มากกว่าการตอบสนองต่อพลเมืองในระยะยาว ทั้งยังเปิดช่องให้ชนชั้นนำใช้พรรคเป็นเครื่องมือสืบทอดอำนาจ เช่นกรณีรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร กับนโยบายประชานิยม หรือกรณีการจัดตั้งรัฐบาลหลังปี 2562 ที่พรรคพลังประชารัฐใช้โครงสร้างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 เป็นฐานอำนาจ

2. ขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชน: พันธมิตรฯ นปช. กปปส. เยาวชนปลดแอก

ภาคประชาชนเป็นตัวแสดงที่มีพลวัตสูง โดยเฉพาะหลังวิกฤตการณ์ทางการเมืองช่วง พ.ศ. 2549 เป็นต้นมา โดยปรากฏกลุ่มเคลื่อนไหวสำคัญ ได้แก่

2.1 พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) เกิดขึ้นจากความไม่พอใจต่อรัฐบาลทักษิณ โดยมีฐานคิดอนุรักษนิยมและอิงสถาบัน ทำให้กลุ่มนี้สนับสนุนการรัฐประหารในบางกรณี

2.2 แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) มีฐานสนับสนุนจากชนบทและคนชั้นล่างในภาคอีสานและเหนือ เรียกร้องประชาธิปไตยในเชิงตัวแทนและคัดค้านอำนาจนอกระบบ

2.3 คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ (กปปส.) นำโดยสุเทพ เทือกสุบรรณ มีแนวทางกดดันรัฐบาลยิ่งลักษณ์และเรียกร้อง “ปฏิรูปก่อนเลือกตั้ง” ซึ่งนำไปสู่การรัฐประหาร 2557

2.4 กลุ่มเยาวชนปลดแอกและราษฎร ที่เกิดขึ้นหลังปี 2563 มีลักษณะใหม่คือเป็นขบวนการไร้ผู้นำ ใช้โซเชียลมีเดียเป็นฐานต่อสู้ และเรียกร้องการปฏิรูปโครงสร้างรัฐ รวมถึงสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างเปิดเผย

ขบวนการเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ภาคประชาชนไทยมิใช่กลุ่มที่เป็นเนื้อเดียวกัน แต่สะท้อนความแตกต่างเชิงอุดมการณ์ วัฒนธรรมการเมือง และเครือข่ายผลประโยชน์ ซึ่งบางครั้งขัดแย้งกันเองและถูกใช้เป็นเครื่องมือของชนชั้นนำ (Walker, 2012)

3. ศาล รัฐธรรมนูญ และสื่อมวลชนในฐานะตัวแสดงทางอำนาจ

ศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระ กลายเป็น “ตัวแสดงทางการเมือง” โดยตรงในช่วงหลังรัฐประหารปี 2549 ผ่านการตัดสินคดีทางการเมือง เช่น การยุบพรรค การตัดสิทธิ์นักการเมือง หรือการตีความรัฐธรรมนูญ ซึ่งหลายกรณีถูกวิจารณ์ว่าเป็น “การใช้กฎหมายเพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมือง” (lawfare) (Dressel, 2010)

สื่อมวลชน มีบทบาทสำคัญในการผลิตวาทกรรมทางการเมืองและชี้นำทัศนคติของสาธารณชน โดยเฉพาะในยุคโซเชียลมีเดียที่ข่าวปลอมและการโจมตีฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองแพร่หลาย ปรากฏการณ์ echo chamber ทำให้การเมืองไทยมีลักษณะการแบ่งขั้วรุนแรงมากขึ้น (Sinpeng, 2014)

นอกจากนี้ รัฐยังใช้อำนาจควบคุมสื่อผ่าน พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ การใช้ ม.112 และการควบคุมแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งส่งผลให้สื่อไม่สามารถทำหน้าที่ “ตรวจสอบอำนาจ” ได้อย่างอิสระ

ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างและตัวแสดงในการเปลี่ยนผ่าน

การวิเคราะห์การเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยในประเทศไทยจะไม่สมบูรณ์หากไม่นำเสนอ “ความสัมพันธ์เชิงปฏิสัมพันธ์” ระหว่างโครงสร้างและตัวแสดงทางการเมือง แนวคิดของ Anthony Giddens (1984) ในเรื่อง *Structuration Theory* ชี้ให้เห็นว่า โครงสร้าง (structures) มิได้เป็นเพียงกรอบจำกัดพฤติกรรมของตัวแสดง (agents) แต่ตัวแสดงเองก็มีศักยภาพในการกระทำซ้ำ (reproduce) หรือเปลี่ยนแปลง (transform) โครงสร้าง อย่างไรก็ตาม ในบริบทการเมืองไทย พบว่าแม้จะมีความพยายามเปลี่ยนแปลงจากตัวแสดงบางกลุ่ม แต่โครงสร้างอำนาจดั้งเดิมกลับสามารถปรับตัวเพื่อควบคุม ปรับทิศทาง หรือสกัดกั้นการเปลี่ยนผ่านดังกล่าว

1. ตัวแสดงที่พยายามเปลี่ยนโครงสร้าง แต่ถูกควบคุมโดยโครงสร้างเดิม

ตัวแสดงหลายกลุ่มได้พยายามผลักดันการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง โดยเฉพาะผ่านพรรคการเมืองเชิงนโยบาย เช่น พรรคไทยรักไทยในช่วงทศวรรษ 2540–2550 ซึ่งใช้กลยุทธ์ประชานิยมและการกระจายอำนาจเพื่อสร้างฐานสนับสนุนจากกลุ่มชนชั้นล่างและชาวชนบท

อย่างไรก็ตาม ความพยายามดังกล่าวถูกมองว่าเป็นการท้าทายโครงสร้างอำนาจดั้งเดิม ทั้งในมิติของระบบราชการ กองทัพ สถาบันกษัตริย์ และกลุ่มทุนเก่า ส่งผลให้เกิดแรงต้านอย่างรุนแรงจากฝ่ายอนุรักษนิยม ซึ่งนำไปสู่รัฐประหารและการ “ถอนราก” พลังทางการเมืองที่ไม่พึงประสงค์ผ่านกลไกตุลาการและองค์กรอิสระ (McCargo, 2005)

ขบวนการประชาชน เช่น กลุ่ม นปช. และเยาวชนปลดแอก ก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งของความพยายามเรียกร้องการปฏิรูปโครงสร้าง โดยเฉพาะในประเด็นสิทธิเสรีภาพ การปฏิรูปรัฐธรรมนูญ และการตรวจสอบสถาบันหลักของรัฐ แต่กลับถูกควบคุมผ่านกลไกความมั่นคง กฎหมายพิเศษ และกระบวนการยุติธรรม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการ “ยึดคืนพื้นที่ทางการเมือง” โดยโครงสร้างเดิม

2. ตัวอย่างเหตุการณ์: รัฐประหาร 2549 และ 2557, การเลือกตั้ง 2562

2.1 รัฐประหาร พ.ศ. 2549 เกิดขึ้นหลังจากรัฐบาลทักษิณได้รับชัยชนะจากการเลือกตั้งติดต่อกันสองสมัย และมีแนวโน้มขยายฐานอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจ รัฐประหารจึงเป็นการตอบโต้จากโครงสร้างอำนาจเดิมที่รู้สึกว่าถูกคุกคาม

2.2 รัฐประหาร พ.ศ. 2557 เป็นผลจากวิกฤตทางการเมืองที่เกิดจากความขัดแย้งระหว่างฝ่ายสนับสนุนประชาธิปไตยกับฝ่ายอนุรักษนิยม การเข้ายึดอำนาจของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) นำไปสู่การควบคุมทางการเมืองอย่างเบ็ดเสร็จ การกำหนดรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 และการออกแบบกลไกสืบทอดอำนาจของกองทัพ

2.3 การเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 แม้เป็นการกลับคืนสู่ระบอบเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ แต่ก็อยู่ภายใต้ข้อจำกัดอย่างรุนแรง เช่น การแต่งตั้งวุฒิสภาโดย คสช. การแทรกแซงขององค์กรอิสระ และการจำกัดสิทธิเสรีภาพของฝ่ายค้าน ซึ่งแสดงถึงลักษณะของระบอบประชาธิปไตยแบบจำกัด (restricted democracy)

3. การเมืองแบบไฮบริด (Hybrid Regime): การเลือกตั้งภายใต้ข้อจำกัด

ประเทศไทยหลังปี 2560 ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่ม “ระบอบไฮบริด” (hybrid regime) ซึ่งมีลักษณะกึ่งประชาธิปไตยกึ่งอำนาจนิยม คือมีการเลือกตั้งและสถาบันตามระบอบประชาธิปไตย แต่มีข้อจำกัดในด้านเสรีภาพ การแข่งขันที่เป็นธรรม และการตรวจสอบถ่วงดุล (Levitsky & Way, 2010) ลักษณะเด่นของระบอบไฮบริดในไทย ได้แก่

- กลไกทางกฎหมายที่ใช้ขัดขวางการดำเนินกิจกรรมของฝ่ายค้าน
- การใช้องค์กรอิสระและศาลในการคัดออกฝ่ายตรงข้าม
- การควบคุมสื่อและพื้นที่การแสดงออก

- การใช้วุฒิสภาที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งเพื่อควบคุมการจัดตั้งรัฐบาล

สิ่งเหล่านี้ทำให้การเลือกตั้งไม่สามารถแสดงเจตจำนงของประชาชนได้อย่างแท้จริง และแสดงให้เห็นถึง “การเปลี่ยนผ่านที่ย้อนกลับ” (reverse transition) ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ขัดแย้งกับแนวคิดประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม

ข้อเสนอเชิงนโยบายและการปฏิรูป

เพื่อให้กระบวนการเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยของประเทศไทยเกิดขึ้นอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องมีการปฏิรูปเชิงโครงสร้างที่สามารถลดอิทธิพลของอำนาจนอกระบบ เสริมสร้างสถาบันทางการเมืองให้เข้มแข็ง และเปิดพื้นที่ให้พลเมืองมีส่วนร่วมในระบบการเมืองอย่างแท้จริง โดยบทความนี้เสนอข้อเสนอเชิงนโยบาย 4 ประการหลัก ดังนี้

1. การลดบทบาทกองทัพในทางการเมือง

การแทรกแซงของกองทัพในการเมืองไทยตลอดศตวรรษที่ผ่านมา เป็นอุปสรรคสำคัญต่อกระบวนการประชาธิปไตย การลดบทบาทของกองทัพจึงต้องทำผ่านมาตรการทั้งในระดับกฎหมายและโครงสร้าง เช่น

- แก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อยกเลิกอำนาจพิเศษของกองทัพในภาวะปกติ
- ปรับโครงสร้างกระทรวงกลาโหมให้มีพลเรือนควบคุมอย่างแท้จริง (civilian control of the military) ตามแนวทางของ Huntington (1957)
- ปฏิรูปกระบวนการแต่งตั้งข้าราชการทหารระดับสูงให้มีความโปร่งใส
- จำกัดอำนาจของกองทัพในการจัดสรรงบประมาณและดำเนินกิจกรรมทางการเมือง เช่น การจัดรายการสื่อ หรือการสนับสนุนพรรคการเมืองทางอ้อม

การลดบทบาทกองทัพในทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญของการเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยที่สำเร็จในหลายประเทศ เช่น อินโดนีเซียหลังการสิ้นสุดระบอบซูฮาร์โต (Mietzner, 2009)

2. การส่งเสริมความเข้มแข็งของพรรคการเมือง

พรรคการเมืองเป็นกลไกหลักในการเชื่อมโยงประชาชนกับรัฐ หากพรรคการเมืองอ่อนแอ จะเปิดโอกาสให้โครงสร้างอำนาจนอกระบบเข้ามาแทรกแซงได้ง่าย การส่งเสริมความเข้มแข็งของพรรคควรดำเนินการโดย:

- ส่งเสริมการกำหนดนโยบายจากฐานสมาชิกและประชาชน แทนการผูกขาดโดยผู้นำพรรค

- ปฏิรูประบบเลือกตั้งให้สะท้อนความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง เช่น ระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วนผสม (MMP)

- สนับสนุนการพัฒนาพรรคการเมืองระดับท้องถิ่น เพื่อสร้างฐานพรรคที่มั่นคงในระยะยาว

- เพิ่มการสนับสนุนทางการเงินแบบโปร่งใสจากรัฐ เพื่อให้พรรคไม่ต้องพึ่งพากลุ่มทุนมากเกินไป

แนวทางเหล่านี้จะช่วยให้พรรคสามารถพัฒนาเป็นสถาบันทางการเมืองที่มั่นคงและตอบสนองต่อพลเมือง มากกว่าการเป็นเครื่องมือเฉพาะกิจของชนชั้นนำ

3. การสร้างระบบตรวจสอบสมดุลขององค์กรอิสระ

องค์กรอิสระ เช่น ศาลรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ฯลฯ ต้องถูกปฏิรูปให้สามารถทำหน้าที่ตรวจสอบอำนาจรัฐได้อย่างอิสระและไม่ถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง โดย

- ปรับกระบวนการสรรหาและแต่งตั้งให้มีความหลากหลาย โปร่งใส และมีการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

- จำกัดวาระดำรงตำแหน่งและเพิ่มกลไกการประเมินผลการปฏิบัติงานขององค์กรเหล่านี้

- สร้างกลไกอิสระในการตรวจสอบองค์กรอิสระ เช่น สภาภาคประชาชน หรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคประชาสังคม

- ส่งเสริมความโปร่งใสในการทำงาน เช่น การเปิดเผยรายงาน การถ่ายทอดการพิจารณาคดีสำคัญ และการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ

การสร้างสมดุลนี้จะช่วยให้กระบวนการประชาธิปไตยมีความยุติธรรมและเชื่อถือได้มากขึ้น (Schedler, 1999)

4. การเปิดพื้นที่ให้ประชาชนและเยาวชนมีส่วนร่วมในการเมือง

การเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยต้องมีฐานสนับสนุนจาก “วัฒนธรรมประชาธิปไตย” ที่ฝังรากลึกในภาคประชาชน โดยเฉพาะเยาวชนรุ่นใหม่ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการผลักดันข้อเรียกร้องเชิงโครงสร้าง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมควรดำเนินการผ่าน:

- ปฏิรูปการศึกษาให้มีเนื้อหาด้านสิทธิมนุษยชน ประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมพลเมือง

- ส่งเสริมพื้นที่การแสดงออกอย่างเสรี โดยยกเลิกกฎหมายที่จำกัดสิทธิเสรีภาพ เช่น พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ หรือการใช้มาตรา 112 และ 116 อย่างไม่สมเหตุสมผล

- พัฒนาช่องทางการมีส่วนร่วม เช่น e-democracy, สภาเยาวชน, หรือการทำประชามติระดับท้องถิ่น

- สนับสนุนภาคประชาสังคมและขบวนการเคลื่อนไหวอย่างสันติ ให้สามารถมีบทบาทในการกำหนดนโยบายสาธารณะ

การเปิดพื้นที่ให้พลเมือง โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ เป็นเงื่อนไขสำคัญของ “ประชาธิปไตยที่มีชีวิต” (living democracy) ตามแนวคิดของ Dahl (1989) ที่เน้นการมีส่วนร่วมมากกว่าการเลือกตั้งเพียงอย่างเดียว

สรุป

บทความนี้ได้วิเคราะห์การเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยของประเทศไทยโดยอาศัยกรอบแนวคิดเชิงโครงสร้าง (structures) และตัวแสดง (agents) เพื่อชี้ให้เห็นถึงพลวัต ความซับซ้อน และข้อจำกัดในการพัฒนาไปสู่ประชาธิปไตยที่ยั่งยืน โดยเริ่มจากการนำเสนอความสำคัญของการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนผ่าน ซึ่งเกี่ยวข้องกับความมั่นคงของสถาบันการเมือง สิทธิเสรีภาพ และการมีส่วนร่วมของประชาชน อันเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย

ในเชิงทฤษฎี บทความอธิบายผ่านแนวคิดของ O'Donnell & Schmitter (1986) ที่เน้นบทบาทของตัวแสดงในการเจรจาและต่อรองระหว่างระบอบเดิมกับระบอบใหม่ และแนวคิดของ Linz & Stepan (1996) ที่ชี้ถึงเงื่อนไขของการสร้างประชาธิปไตยที่มั่นคง โดยอิงกับปัจจัยเชิงสถาบัน โครงสร้างอำนาจ และวัฒนธรรมทางการเมือง

การเมืองไทยนับตั้งแต่ พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงลักษณะของการเปลี่ยนผ่านที่ไม่สมบูรณ์ (unconsolidated democracy) ซึ่งมีการผลัดเปลี่ยนระหว่างประชาธิปไตยแบบเลือกตั้งกับการแทรกแซงของกองทัพและอำนาจนอกระบบ โดยเฉพาะผ่านรัฐประหาร รัฐธรรมนูญที่จำกัดเสรีภาพ และการออกแบบกลไกที่เอื้อต่อการสืบทอดอำนาจของชนชั้นนำ

ในด้านโครงสร้าง บทความชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลของรัฐราชการ กองทัพ องค์กรอิสระ และกลุ่มทุนที่มีบทบาทควบคุมและกำหนดทิศทางการเมือง ผ่านโครงสร้างอำนาจนิยมเชิงสถาบัน และโครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองแบบทุนผูกขาด ขณะเดียวกัน วัฒนธรรมการเมืองแบบอุปถัมภ์และอนุรักษนิยมก็ยังคงฝังรากลึกและเป็นอุปสรรคต่อการสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตย

ในด้านตัวแสดง พบว่าพรรคการเมืองยังอ่อนแอ ขาดความเป็นสถาบัน และขึ้นกับผู้นำเฉพาะกลุ่ม ขบวนการภาคประชาชนแม้จะมีพลวัต แต่กลับถูกจำกัดโดยโครงสร้างอำนาจและกฎหมายที่กดทับ ส่วนองค์กรตุลาการและสื่อมวลชนก็ถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองในบางช่วงเวลา

ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างกับตัวแสดงในบริบทไทยจึงเป็นลักษณะของการต่อรองที่ไม่เท่าเทียม ตัวแสดงที่พยายามเปลี่ยนแปลงมักเผชิญกับข้อจำกัดจากโครงสร้างเดิม ส่งผลให้เกิด “การเมืองแบบไฮบริด” ซึ่งมีการเลือกตั้งแต่จำกัดเสรีภาพ และไร้การถ่วงดุลที่มีประสิทธิภาพ

ท้ายที่สุด บทความได้นำเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อเสริมสร้างประชาธิปไตยที่ยั่งยืน ได้แก่ การลดบทบาทกองทัพในทางการเมือง การเสริมสร้างพรรคการเมืองให้เข้มแข็ง การปฏิรูปองค์กรอิสระให้เป็นกลาง และการเปิดพื้นที่ให้ประชาชน โดยเฉพาะเยาวชน มีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

Althusser, L. (1971). Ideology and Ideological State Apparatuses. In Lenin and Philosophy and Other Essays. London: New Left Books.

Bunbongkarn, S. (2002). The Military and Democracy in Thailand. In R. H. Taylor (Ed.), The Politics of Transition in Southeast Asia (pp. 54–72). London: Routledge.

Case, W. (2002). Politics in Southeast Asia: Democracy or Less. Richmond: Curzon.

Chambers, P. (2013). Military ‘Shadows’ in Thailand since the 2006 Coup. Asian Affairs: An American Review, 40(2), 67–82.

Connors, M. K. (2007). Democracy and National Identity in Thailand. Copenhagen: NIAS Press.

_____. (2019). Thailand’s Emergency State: Martial Law and the Politics of Public Order. Singapore: ISEAS.

Croissant, A., & Bünte, M. (2008). The Crisis of Democracy in Southeast Asia. Taiwan Journal of Democracy, 4(1), 1–22.

Dahl, R. A. (1989). Democracy and Its Critics. New Haven: Yale University Press.

Diamond, L. (1999). Developing Democracy: Toward Consolidation. Baltimore: Johns Hopkins University Press

Dressel, B. (2010). Judicialization of Politics or Politicization of the Judiciary? Considerations from Recent Events in Thailand. The Pacific Review, 23(5), 671–691.

Giddens, A. (1984). The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration. Cambridge: Polity Press.

Giddens, A. (1984). The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration. Cambridge: Polity Press.

Gomez, E. T. (2009). The Rise and Fall of Crony Capitalism: The Malaysian Case. In E. T. Gomez & Jomo K. S. (Eds.), Malaysia's Political Economy: Politics, Patronage and Profits. Cambridge: Cambridge University Press.

Hay, C. (2002). Political Analysis: A Critical Introduction. Basingstoke: Palgrave.

Huntington, S. P. (1957). The Soldier and the State: The Theory and Politics of Civil-Military Relations. Cambridge: Harvard University Press.

Levitsky, S., & Way, L. A. (2010). Competitive Authoritarianism: Hybrid Regimes after the Cold War. New York: Cambridge University Press.

Linz, J. J., & Stepan, A. (1996). Problems of Democratic Transition and Consolidation: Southern Europe, South America, and Post-Communist Europe. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

Marshall, M. G., & Gurr, T. R. (2020). Polity IV Country Report 2020: Thailand. Center for Systemic Peace.

McCargo, D. (2002). Politics and the Press in Thailand: Media Machinations. London: Routledge.

_____. (2005). Network Monarchy and Legitimacy Crises in Thailand. The Pacific Review, 18(4), 499–519.

Mietzner, M. (2009). Military Politics, Islam, and the State in Indonesia: From Turbulent Transition to Democratic Consolidation. Singapore: ISEAS.

O'Donnell, G., & Schmitter, P. C. (1986). Transitions from Authoritarian Rule: Tentative Conclusions about Uncertain Democracies. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

Phongpaichit, P., & Baker, C. (1995). Thailand: Economy and Politics. Kuala Lumpur: Oxford University Press.

_____. (2004). Thaksin: The Business of Politics in Thailand. Chiang Mai: Silkworm Books.

Riggs, F. W. (1966). Thailand: The Modernization of a Bureaucratic Polity. Honolulu: East-West Center Press.

Schedler, A. (1999). The Logic of Electoral Authoritarianism. In Electoral Authoritarianism: The Dynamics of Unfree Competition. Boulder: Lynne Rienner.

Sinpeng, A. (2014). Digital Media, Political Polarization and Authoritarian Resilience in Thailand. Contemporary Southeast Asia, 36(3), 364–387.

Skocpol, T. (1979). States and Social Revolutions: A Comparative Analysis of France, Russia, and China. Cambridge: Cambridge University Press.

Slater, D. (2010). Ordering Power: Contentious Politics and Authoritarian Leviathans in Southeast Asia. Cambridge: Cambridge University Press.

Ufen, A. (2008). Political Party and Party System Institutionalization in Southeast Asia: Lessons for Democratic Consolidation in Indonesia, the Philippines and Thailand. The Pacific Review, 21(3), 327–350.

Walker, A. (2012). Thailand's Political Peasants: Power in the Modern Rural Economy. Madison: University of Wisconsin Press.

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลการดำเนินกิจการของผู้ประกอบการรายย่อย บริเวณตลาดโรงเกลือ จังหวัดสระแก้ว*

FACTORS INFLUENCING THE PERFORMANCE OF SMALL BUSINESS ENTREPRENEURS AT RONG KLUEA MARKET, SA KAEO PROVINCE

พงศ์ภรณ์ อัคคเดชภูดินันท์[1] และ ศุภพัชร์พิมล สิมลี[2]

Pongbhorn Akkadejbhudinan[1] and Supapatpimol Simlee[2]

[1-2]ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

[1-2]Department of Political Science and Publica Administration, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, Thailand

Corresponding Author's Email: pongbhorn.a@ku.th

วันที่รับบทความ : 3 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 23 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 25 กรกฎาคม 2568

Received 3 June 2025; Revised 23 July 2025; Accepted 25 July 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาผลการดำเนินกิจการของกลุ่มตัวอย่าง 2. ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของกลุ่มตัวอย่าง 3. ศึกษาปัจจัยนโยบายการค้าชายแดนไทย–กัมพูชา 4. ศึกษาเปรียบเทียบผลการดำเนินกิจการของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 5. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรส่วนประสมทางการตลาดกับผลการดำเนินกิจการของกลุ่มตัวอย่าง และ 6. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรนโยบายการค้าชายแดนไทย–กัมพูชากับผลการดำเนินกิจการของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้ประกอบการรายย่อยบริเวณตลาดโรงเกลือ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 368 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

Citation:

* พงศ์ภรณ์ อัคคเดชภูดินันท์ และ ศุภพัชร์พิมล สิมลี. (2568). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลการดำเนินกิจการของผู้ประกอบการรายย่อยบริเวณตลาดโรงเกลือ จังหวัดสระแก้ว. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 461-472.

Pongbhorn Akkadejbhudinan and Supapatpimol Simlee. (2025). Factors Influencing The Performance Of Small Business Entrepreneurs At Rong Kluea Market, Sa Kaeo Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 461-472.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าสถิติทดสอบ t–test, one-way ANOVA, LSD test และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการดำเนินกิจการของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลาง โดยตัวแปรด้านความสามารถในการแข่งขันและความพึงพอใจของลูกค้าอยู่ในระดับสูงที่สุด 2. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดอยู่ในระดับสูง โดยองค์ประกอบด้านผลิตภัณฑ์และสถานที่มีระดับสูงที่สุด 3. ปัจจัยนโยบายการค้าชายแดนไทย–กัมพูชาอยู่ในระดับต่ำ 4. กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ รายได้ต่อเดือนของกิจการ ประเภทของกิจการ และระยะเวลาในการประกอบกิจการที่แตกต่างกัน มีผลการดำเนินกิจการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่เพศและระดับการศึกษาที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อผลการดำเนินกิจการ 5. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับผลการดำเนินกิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 6. ปัจจัยนโยบายการค้าชายแดนไทย–กัมพูชามีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับต่ำกับผลการดำเนินกิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: ผลการดำเนินกิจการ, ผู้ประกอบการรายย่อย, ตลาดโรงเกลือ

Abstract

This research aims to: (1) examine the business performance of the sample group; (2) study the marketing mix factors of the sample group; (3) investigate the factors related to the Thai–Cambodian border trade policy; (4) compare the business performance of the sample group classified by personal factors; (5) analyze the relationship between marketing mix variables and the business performance of the sample group; and (6) analyze the relationship between the Thai–Cambodian border trade policy variables and the business performance of the sample group. The sample group consisted of 368 small-scale entrepreneurs in the Rong Kluea Market area, Sa Kaeo Province. Data were collected using questionnaires. The statistical tools used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, t-test, one-way ANOVA, LSD test, and Pearson’s correlation coefficient, with a significance level set at .05.

The results revealed that the overall business performance of the sample group was at a moderate level. The marketing mix factors were at a high level, while the Thai–Cambodian border trade policy factors were at a low level. Hypothesis testing showed that differences in age, monthly business income, type of business, and duration of business operation significantly affected business performance. However, gender and educational level did not lead to significant differences in business performance. The marketing mix variables were found to be positively and strongly correlated with business performance, whereas the Thai–Cambodian border trade policy variables were negatively and weakly correlated with business performance.

Keywords: The performance, Small business entrepreneurs, Rong Kluea Market

บทนำ

ปัจจุบันเกิดความร่วมมือระหว่างประเทศหลากหลายด้าน โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจที่เกิดความร่วมมือในระดับภูมิภาคและระดับโลก หนึ่งในกลไกสำคัญคือการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและเพิ่มโอกาสทางการตลาดระหว่างกัน ประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน หนึ่งในประเทศคู่ค้าที่สำคัญคือ ประเทศกัมพูชา ซึ่งมีมูลค่าการค้าชายแดนผ่านด่านอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว สูงถึง 109,071.15 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2567 (สำนักงานศุลกากรภาคที่ 1, 2567) สะท้อนถึงความสำคัญเชิงเศรษฐกิจของพื้นที่ดังกล่าว

ตลาดโรงเกลือ ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณด่านอรัญประเทศ เป็นศูนย์กลางการค้าชายแดนที่มีชื่อเสียงและมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการค้าระหว่างไทยกับกัมพูชา (วัชรี พุ่มทอง, กานดา ชูเชิด, ธีระพงษ์ มาลัยทอง และรวีวรรณ เลียดทอง, 2545) อย่างไรก็ตาม การเติบโตทางเศรษฐกิจในพื้นที่นี้ส่งผลให้เกิดข้อจำกัดใหม่ อาทิ ความล่าช้าในการขนส่งจากกระบวนการศุลกากรที่ซับซ้อน และความผันผวนของนโยบายการค้าชายแดน ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินกิจการของผู้ประกอบการรายย่อย แม้ตลาดโดยรวมจะขยายตัว แต่พบว่าผู้ประกอบการบางรายยังคงประสบปัญหาและไม่สามารถเติบโตได้อย่างเต็มศักยภาพ

ความจำเป็นในการศึกษาเรื่องนี้ จึงเกิดจากช่องว่างทางองค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อผลการดำเนินกิจการของผู้ประกอบการรายย่อยในพื้นที่ชายแดน ซึ่งเป็นกลุ่มสำคัญต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นและการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในอนาคต ขณะที่งานวิจัยที่ผ่านมายังขาดการศึกษาเชิงลึกในบริบทของตลาดโรงเกลือซึ่งมีลักษณะเฉพาะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างจากพื้นที่ชายแดนอื่น ๆ

คุณค่าและประโยชน์ของการศึกษา เรื่องนี้จะช่วยให้หน่วยงานภาครัฐสามารถออกแบบนโยบายและมาตรการส่งเสริมผู้ประกอบการได้อย่างตรงจุด เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจรายย่อย และช่วยให้ผู้ประกอบการเข้าใจและปรับตัวได้ดีขึ้นต่อสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันจะส่งผลต่อความยั่งยืนของเศรษฐกิจชายแดนและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลการดำเนินกิจการของผู้ประกอบการรายย่อยบริเวณตลาดโรงเกลือ จังหวัดสระแก้ว เพื่อวิเคราะห์และนำเสนอแนวทางที่จะช่วยเสริมสร้างศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันให้แก่ผู้ประกอบการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการดำเนินกิจการของผู้ประกอบการรายย่อยบริเวณตลาดโรงเกลือ จังหวัดสระแก้ว

2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของผู้ประกอบการรายย่อยบริเวณตลาดโรงเกลือ จังหวัดสระแก้ว

3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลการดำเนินกิจการของผู้ประกอบการรายย่อยบริเวณตลาดโรงเกลือ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรส่วนประสมทางการตลาดกับผลการดำเนินกิจการของผู้ประกอบการรายย่อยบริเวณตลาดโรงเกลือ จังหวัดสระแก้ว

5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรนโยบายการค้าชายแดนไทย–กัมพูชากับผลการดำเนินกิจการของผู้ประกอบการรายย่อยบริเวณตลาดโรงเกลือ จังหวัดสระแก้ว

การทบทวนวรรณกรรม

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ทฤษฎีต่าง ๆ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำแนกออกเป็น 3 แนวคิดทฤษฎี ได้แก่ (1) แนวคิดทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ Bannerman, G. (2014) Smith กล่าวถึงการค้าระหว่างประเทศเป็นการขยายการแบ่งงานระหว่างประเทศ หรือเป็นการแลกเปลี่ยนที่ส่งเสริมความรุ่งเรืองให้แก่กัน อีกทั้งยังได้รับการอำนวยความสะดวกปราศจากข้อจำกัดและส่งเสริมเสรีภาพทางการค้าจากกิจกรรมทางตลาด โดยผลประโยชน์ของแต่ละบุคคลจะกลไกตลาดจัดสรรให้ตามหลักเศรษฐศาสตร์ นอกจากนี้เกิดการแปรรูปอุตสาหกรรมที่รัฐเป็นเจ้าของในรูปแบบรัฐวิสาหกิจ เพื่อป้องกันการมีอำนาจของรัฐบาลมากเกินไปจนเกิดการผูกขาดตลาดขึ้น (Backhouse, R. E., 2005: 355-362) (2) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผลการดำเนินกิจการ Balanced Scorecard ของ Kaplan and Norton (1992) ได้เสนอแนวคิดการประเมินผลการดำเนินกิจการทั้งด้านการเงิน (Financial Measures) และที่ไม่ใช่ตัวเงิน (Non-Financial Measures) (นฤดล ร่มโพธิ์, 2548) ได้มีการแบ่งมุมมองหลักออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการเงิน (Financial Perspective) กำไรที่ได้จากการดำเนินกิจการ 2. ด้านลูกค้า (Customer Perspective) การแบ่งกลุ่มตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าตรงจุด 3. ด้านกระบวนการธุรกิจภายในกิจการ (Internal Business Process Perspective) เน้นการใช้นวัตกรรมในการสร้างมูลค่าแก่ผลิตภัณฑ์ 4. ด้านการเรียนรู้และการเจริญเติบโต (Learning and Growth Perspective) การวางกลยุทธ์โครงสร้างพื้นฐานของกิจการให้พัฒนาศักยภาพ เพื่อบรรลุผลสำเร็จในระยะยาว (3) แนวคิดและทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด Kotler, P. and Armstrong, G. (2018: 244 – 257) ส่วนประสมทางการตลาด หมายถึง เครื่องมือทางการตลาดที่ใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค แบ่งออกเป็น 4 ประการ ดังนี้ 1. ราคา (Price) หมายถึง คุณค่าของผลิตภัณฑ์ในรูปแบบเงินตรา 2. สถานที่ (Place) หมายถึง ช่องทางการเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์จากผู้ประกอบการถึงผู้บริโภค 3. ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่กิจการเสนอขาย 4. การส่งเสริมการขาย (Promotion) หมายถึง การสื่อสารข้อมูลของผลิตภัณฑ์ระหว่างผู้ประกอบการกับผู้บริโภค เพื่อส่งผลต่อทัศนคติที่ดีและพฤติกรรมการซื้อให้แก่ผู้บริโภค

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถนำมาสร้างกรอบแนวความคิดในการศึกษาได้ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลการดำเนินกิจการของผู้ประกอบการรายย่อยบริเวณตลาดโรงเกลือ จังหวัดสระแก้ว

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ประกอบการรายย่อยที่ประกอบกิจการในพื้นที่ตลาดโรงเกลือ จังหวัดสระแก้ว จำนวนทั้งสิ้น 4,519 ราย ตามข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว (อภิรุณ สีเยี่ยม, 2556)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 368 ราย ได้มาจากการคำนวณด้วยสูตรของ Taro Yamane (ปนัดดา เดชประแดง, 2564) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ข้อมูลเชิงประชากร)

ส่วนที่ 2 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix)

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายการค้าชายแดนไทย–กัมพูชา

ส่วนที่ 4 ผลการดำเนินกิจการของผู้ประกอบการรายย่อย

แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.89

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามด้วยตนเองในพื้นที่ตลาดโรงเกลือ โดยเลือกเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการที่ขึ้นทะเบียนกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่

1. การทดสอบ t-test เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่าง 2 กลุ่ม

2. การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการทดสอบความแตกต่างรายคู่แบบ LSD

3.การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

1. ผลการดำเนินกิจการของผู้ประกอบการรายย่อย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 368 ราย พบว่า ผลการดำเนินกิจการของผู้ประกอบการรายย่อยบริเวณตลาดโรงเกลือ จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.26, S.D. = 0.74) โดยตัวแปรที่อยู่ในระดับสูงสุดคือ "ความสามารถในการปรับตัวกับการแข่งขัน" รองลงมาคือ "ระดับความพึงพอใจของลูกค้า" ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการดำเนินกิจการของผู้ประกอบการรายย่อยบริเวณตลาดโรงเกลือ

รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
1. รายได้จากกิจการ	3.18	0.82	ปานกลาง
2. ความพึงพอใจของลูกค้า	3.31	0.75	ปานกลาง
3. การแข่งขันในตลาด	3.42	0.66	สูง
รวม	3.26	0.74	ปานกลาง

2. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของผู้ประกอบการ

พบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}$ = 3.76, S.D. = 0.55) โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ "ผลิตภัณฑ์" รองลงมาคือ "สถานที่" และ "การส่งเสริมการตลาด" ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของผู้ประกอบการรายย่อย

รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	S.D.	ระดับ
ผลิตภัณฑ์ (Product)	3.92	0.50	สูง
ราคา (Price)	3.64	0.61	สูง
สถานที่ (Place)	3.81	0.53	สูง
การส่งเสริมการขาย (Promotion)	3.68	0.56	สูง
รวม	3.76	0.55	สูง

3. เปรียบเทียบผลการดำเนินกิจการ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการทดสอบสมมติฐานด้วย t-test และ ANOVA พบว่า ปัจจัย อายุ รายได้ต่อเดือน ประเภทกิจการ และระยะเวลาดำเนินกิจการ มีความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05 ต่อผลการดำเนินกิจการ ในขณะที่ เพศ และระดับการศึกษา ไม่มีความแตกต่างกัน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบผลการดำเนินกิจการจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัย	ค่า F / t	Sig.	ผลการทดสอบ
เพศ	t = 1.05	.294	ไม่แตกต่างกัน
อายุ	F = 4.21	.016*	แตกต่างกัน
ระดับการศึกษา	F = 1.83	.143	ไม่แตกต่างกัน
รายได้ต่อเดือน	F = 5.37	.005*	แตกต่างกัน
ประเภทกิจการ	F = 6.12	.003*	แตกต่างกัน
ระยะเวลาดำเนินกิจการ	F = 3.97	.021*	แตกต่างกัน

*****หมายเหตุ: *p **< .05** แสดงว่ามีความแตกต่างกันทางสถิติ

4. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับผลการดำเนินกิจการ พบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการดำเนินกิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.712

5. ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายการค้าชายแดนไทย–กัมพูชากับผลการดำเนินกิจการ พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายการค้าชายแดนมีความสัมพันธ์ในทิศทางลบกับผลการดำเนินกิจการ (r = −0.213) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกับผลการดำเนินกิจการ

ตัวแปรอิสระ	r	Sig.	ความสัมพันธ์
ส่วนประสมทางการตลาด	0.712**	.000	สูง บวก
นโยบายการค้าชายแดน	−0.213*	.041	ต่ำ ลบ

*หมายเหตุ: **p < .01, *p < .05

อภิปรายผล

1. เพื่อศึกษาผลการดำเนินกิจการของผู้ประกอบการรายย่อยบริเวณตลาดโรงเกลือ จังหวัดสระแก้ว

ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมผลการดำเนินกิจการของผู้ประกอบการอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความไม่แน่นอนของตลาดชายแดน และข้อจำกัดของผู้ประกอบการรายย่อยในการบริหารจัดการธุรกิจ ทั้งในด้านการเงิน การตลาด และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ งานวิจัยของ ณัฐกฤตา เหล็กเพ็ชร์ (2562) ระบุว่า ผู้ประกอบการชายแดนส่วนใหญ่ขาดการวางแผนธุรกิจอย่างเป็นระบบ ส่งผลต่อความไม่มั่นคงทางรายได้และความยั่งยืนของกิจการ

2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินกิจการ

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินกิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะองค์ประกอบด้าน “ผลิตภัณฑ์” และ “สถานที่” ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าการเลือกสินค้าและทำเลที่ตั้งมีผลโดยตรงต่อยอดขายและความพึงพอใจของลูกค้า สอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler และ Keller (2016) ที่เน้นว่าองค์ประกอบของ Marketing Mix โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ (Product) และสถานที่จำหน่าย (Place) มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจอย่างมาก

3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลการดำเนินกิจการของผู้ประกอบการรายย่อยบริเวณตลาดโรงเกลือ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ รายได้ต่อเดือน ประเภทกิจการ และระยะเวลาดำเนินกิจการ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อผลการดำเนินกิจการ โดยเฉพาะกลุ่มที่มีอายุและประสบการณ์มากกว่ามักมีผลการดำเนินงานที่ดีกว่า ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าประสบการณ์ในการทำธุรกิจมีผลต่อความสามารถในการจัดการ ปรับตัว และวางแผนรับมือกับความเสี่ยง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พีระพงษ์ หาญณรงค์ (2561) ที่พบว่า ประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจมีผลต่อความมั่นคงและประสิทธิภาพของกิจการรายย่อย

4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรส่วนประสมทางการตลาดกับผลการดำเนินกิจการของผู้ประกอบการรายย่อย

ผลการวิเคราะห์พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับผลการดำเนินกิจการ แสดงให้เห็นว่าหากผู้ประกอบการสามารถบริหารจัดการด้านการตลาดได้ดี ย่อมมีแนวโน้มที่จะส่งผลต่อความสำเร็จของกิจการโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ McCarthy (2002) และ Kotler ที่ระบุว่า Marketing Mix ที่ดีจะส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันและเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้าในระยะยาว

5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรนโยบายการค้าชายแดนไทย–กัมพูชากับผลการดำเนินกิจการ

ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายการค้าชายแดนมีความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับผลการดำเนินกิจการ ซึ่งอาจเกิดจากความไม่แน่นอนของนโยบายการจำกัดเสรีทางการค้าหรือการเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้ประกอบการวางแผนธุรกิจได้ยาก ส่งผลต่อเสถียรภาพและรายได้ของกิจการ สอดคล้องกับข้อเสนอของ ธนิต โสรัตน์ (2559) ที่เน้นว่ารัฐควรมีการวางนโยบายด้านการค้าชายแดนที่มีเสถียรภาพ โปร่งใส และสามารถคาดการณ์ได้ เพื่อส่งเสริมกิจการของผู้ประกอบการในพื้นที่พิเศษ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการรายย่อยบริเวณตลาดโรงเกลือ จังหวัดสระแก้ว มีผลการดำเนินกิจการในระดับปานกลาง โดยมีปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่อยู่ในระดับสูง ซึ่งมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับผลการดำเนินกิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายการค้าชายแดนไทย–กัมพูชา มีความสัมพันธ์ในทางลบต่อผลการดำเนินกิจการอย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ รายได้ต่อเดือน ประเภทกิจการ และระยะเวลาดำเนินกิจการ มีความแตกต่างกันต่อผลการดำเนินกิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ภาครัฐควรพิจารณาจัดทำนโยบายการค้าชายแดนที่มีเสถียรภาพ โปร่งใส และสามารถคาดการณ์ได้ เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้ประกอบการในการวางแผนธุรกิจในระยะยาว

1.2 ควรส่งเสริมให้ผู้ประกอบการรายย่อยเข้าร่วมอบรมหรือเวิร์กช็อปด้านการบริหารจัดการธุรกิจ การตลาด และการวิเคราะห์ตลาด เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน

1.3 หน่วยงานท้องถิ่นและองค์กรสนับสนุนผู้ประกอบการควรจัดให้มีศูนย์ให้คำปรึกษาด้านธุรกิจโดยเฉพาะในพื้นที่ตลาดชายแดน เพื่อช่วยเหลือในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การจัดวางสินค้า และการใช้กลยุทธ์การตลาดแบบผสมผสาน

1.4 ควรส่งเสริมช่องทางการตลาดใหม่ ๆ เช่น ตลาดออนไลน์ และการค้าชายแดนแบบดิจิทัล เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถปรับตัวกับบริบททางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างยืดหยุ่น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยด้านจิตวิทยาและแรงจูงใจของผู้ประกอบการรายย่อยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจทางธุรกิจ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกด้านพฤติกรรม

2.2 ควรศึกษาผลกระทบของเหตุการณ์เฉพาะ เช่น การระบาดของโรคระบาดหรือวิกฤตเศรษฐกิจ ต่อผลการดำเนินกิจการของผู้ประกอบการรายย่อยในพื้นที่ชายแดน

2.3 แนะนำให้มีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างตลาดชายแดนในจังหวัดต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของบริบททางเศรษฐกิจและกลยุทธ์ที่ประสบความสำเร็จ

2.4 ควรดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อให้ได้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ อันจะนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายที่ครอบคลุมยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ธนิต โสรัตน์. (2559). แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนของไทยในระยะต่อไป. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI).

นฤดล ร่มโพธิ์. (2548). การวัดผลการดำเนินงานขององค์กรด้วย Balanced Scorecard. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พีระพงษ์ หาญณรงค์. (2561). ประสบการณ์ทางธุรกิจและผลกระทบต่อการเติบโตของผู้ประกอบการรายย่อย. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วัชรี พุ่มทอง, กานดา ชูเชิด, ธีระพงษ์ มาลัยทอง, และรวีวรรณ เลียดทอง. (2545). การศึกษาศักยภาพของตลาดชายแดนไทย–กัมพูชา: กรณีศึกษาตลาดโรงเกลือ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานศุลกากรภาคที่ 1. (2567). รายงานมูลค่าการค้าชายแดนด่านอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ปีงบประมาณ 2567. สระแก้ว: กรมศุลกากร.

อภิรุณ สีเยี่ยม. (2556). รายงานการสำรวจผู้ประกอบการในพื้นที่ตลาดโรงเกลือ จังหวัดสระแก้ว. สระแก้ว: องค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว.

Bannerman, G. (2014). International trade and development economics. Cambridge: Cambridge University Press.

Backhouse, R. E. (2005). The Penguin history of economics. London: Penguin Books.

Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (1992). The Balanced Scorecard – Measures that Drive Performance. Harvard Business Review, 70(1), 71–79.

Kotler, P., & Armstrong, G. (2018). Principles of marketing (17th ed.). Boston: Pearson.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). Marketing management (15th ed.). Boston: Pearson Education.

McCarthy, E. J. (2002). Basic marketing: A managerial approach (14th ed.). New York: Irwin.

รุ่งอรุณของการศึกษา*

THE DAWN OF EDUCATION

พระมหาพิพัฒน์ อภิวฑฺฒโน (อายะนันท์)

PhramahaPipat Apiwattano (Ayanant)

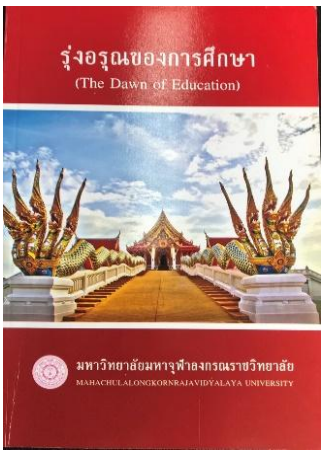
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

Graduate Studies Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus, Thailand

Corresponding Author's E-mail: ppk19999@gmail.com

วันที่รับบทความ : 2 สิงหาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 9 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 11 สิงหาคม 2568

Received 2 August 2025; Revised 9 August 2025; Accepted 11 August 2025

แปลจากหนังสือ : รุ่งอรุณของการศึกษา
ผู้เขียน : พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)
แปล : ดร.สุดารัตน์ บรรเทากุล
สำนักพิมพ์ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ปีที่พิมพ์ : 2556
จำนวนหน้า : 94

บทนำ

หนังสือ "รุ่งอรุณของการศึกษา" โดยพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้นำเสนอทัศนะทางพุทธศาสนาเกี่ยวกับการศึกษาไว้อย่างลุ่มลึกและมีระบบ โดยเน้นให้เห็นว่า "การศึกษา" มิใช่เพียงกระบวนการถ่ายทอดความรู้หรือการอบรมวิชาชีพเท่านั้น หากแต่เป็น

Citation:

* พระมหาพิพัฒน์ อภิวฑฺฒโน (อายะนันท์). (2568). รุ่งอรุณของการศึกษา. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 473-485.

PhramahaPipat Apiwattano (Ayanant). (2025). The Dawn Of Education. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 473-485.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

การฝึกฝนและพัฒนาคนให้มีชีวิตที่ถูกต้อง ดีงาม และสมบูรณ์ การศึกษาตามแนวพุทธจึงเป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิตอย่างมีจุดหมาย คือการพาตนเองก้าวข้ามปัญหาและทุกข์ สู่อิสรภาพและความสุขที่แท้จริง ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่าชีวิตของมนุษย์เปรียบเหมือนการเดินทาง และการศึกษาก็คือเครื่องมือที่ช่วยกำหนดเส้นทางนั้นให้ถูกต้อง ชัดเจน และมั่นคง โดยมีหลัก “ไตรสิกขา” และ “อริยมรรคมีองค์ 8” เป็นรากฐานสำคัญ ทั้งนี้ จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้คือการเสนอ “ธรรม 7 ประการ” ที่เปรียบได้กับแสงแรกของอรุณรุ่ง ซึ่งจะเป็นฐานสำหรับการสร้างเยาวชนให้เติบโตเป็นผู้มีคุณภาพ มีปัญญา และมีจิตใจงดงาม ด้วยภาษาที่เรียบง่ายแต่ลึกซึ้ง หนังสือเล่มนี้จึงไม่เพียงเป็นคู่มือสำหรับนักการศึกษา หากยังเป็นแสงสว่างสำหรับผู้ใฝ่แสวงหาทางชีวิตที่มั่นคงและงดงาม กล่าวได้ว่า “รุ่งอรุณของการศึกษา” มิใช่แค่การเริ่มต้นวันใหม่ หากคือการเริ่มต้นของชีวิตใหม่ ชีวิตที่ตื่นรู้ เติบโต และเบิกบานด้วยปัญญา ดังนั้นหนังสือที่นำมาวิจารณ์ในครั้งนี้ เขียนโดย พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) แปลโดย ดร.สุดารัตน์ บรรเทากุล บทวิจารณ์หนังสือนี้คงอำนวยประโยชน์เชิงวิชาการ แก่นิสิต นักศึกษา และประชาชนผู้ที่สนใจ สืบไป

สำหรับหนังสือเล่มนี้ พิมพ์ครั้งแรก รูปเล่มหนังสือมีขนาด 145X210X5 มม. น้ำหนัก 150 กรัม ชนิดกระดาษเป็นกระดาษถนอมสายตา จัดพิมพ์โดย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีที่พิมพ์จำหน่าย พ.ศ. 2556 พิมพ์จำนวน 2,000 เล่ม เนื้อหาสาระของหนังสือเล่มนี้ มีจำนวนทั้งหมด 7 ส่วน จำนวน 94 หน้า มีลักษณะรูปเล่ม ใช้โทนปกสีแดงเข้ม ทำให้ดูเด่น ตรงบริเวณหน้าปกจะเป็นรูปบันไดพญานาคของวัดมหาจุฬาลงกรณราชูทิศ หน้าปกมีข้อความชื่อหนังสือเขียนเป็นอักษรตัวหนังสือสีขาว “รุ่งอรุณของการศึกษา The Dawn of Education” และด้านล่างของปกหน้ามีตรามหาวิทยาลัยเป็นวงกลมครอบธรรมจักรส่วนกลางเป็นพระเกี้ยว และมีข้อความตัวหนังสือสีขาวเขียนว่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY ส่วนปกด้านหลัง เป็นปกด้านหน้า สำหรับข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ คือ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), (ดร.สุดารัตน์ บรรเทากุล, แปล), รุ่งอรุณของการศึกษา, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556. ISBN : 978-616-612-300-307-8

รุ่นอรุณของการศึกษา

หนังสือเล่มนี้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ “การศึกษาในฐานะกระบวนการพัฒนาชีวิตที่ดีงาม” เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างมนุษย์ให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณค่า มีความสุข และไม่เบียดเบียนตนเองหรือผู้อื่น พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้วางรากฐานความคิดไว้อย่างชัดเจนว่า การศึกษามิใช่เพียงการเรียนรู้เพื่อความรู้หรืออาชีพเท่านั้น แต่คือการฝึกฝนตนให้ดำเนินชีวิตได้ถูกต้องตามหลักธรรม โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือ “ความดับทุกข์” หรือ “อิสรภาพจากปัญหา” อันเป็นเป้าหมายหลักในพุทธศาสนา

แก่นสำคัญของแนวคิดนี้คือการมองชีวิตมนุษย์เป็นการเดินทาง ซึ่งต้องมี “ทาง” และ “จุดหมาย” ที่ชัดเจน การศึกษาจึงเป็นเสมือนแผนที่และพาหนะในการเดินไปสู่จุดหมายนั้น โดยใช้หลักไตรสิกขาและอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นแนวทางในการพัฒนาทั้งกาย วาจา ใจ และปัญญา แต่สิ่งที่ผู้เขียนชี้ให้เห็นเป็นพิเศษ คือ ความสำคัญของ “จุดเริ่มต้นของทาง” นั่นคือการสร้างพื้นฐานคุณธรรมเบื้องต้นให้แก่ผู้เรียน ผ่านธรรม 7 ประการ หรือ “รุ่งอรุณของการศึกษา” ที่เปรียบเสมือนแสงแรกของชีวิตที่งดงาม

ดังนั้น การศึกษาในทัศนะของพระพรหมคุณาภรณ์ จึงมิใช่เพียงเครื่องมือของสังคม แต่คือหัวใจของการพัฒนาชีวิตมนุษย์ทั้งทางโลกและทางธรรม เป็นทั้งจุดเริ่มต้นของความดีงามและเป็นหนทางที่จะนำสู่ความหลุดพ้นอย่างแท้จริง ซึ่งเนื้อหาประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ได้กล่าวถึง แนวทางเบื้องต้นของการศึกษาเพื่อชีวิตที่ดีงาม โดยเน้นว่า “การรู้จักเลือกหาแหล่งความรู้และแบบอย่างที่ดี” เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญยิ่งในการเริ่มต้นพัฒนาตนเอง แนวคิดนี้เรียกว่า “ความมีกัลยาณมิตร” ซึ่งประกอบด้วย 2 มิติ คือ สังคมที่เป็นกัลยาณมิตร และตัวเด็กเองที่รู้จักเลือกคบหากัลยาณมิตร กล่าวคือ สังคมควรจัดสรรสิ่งแวดล้อมที่ดี มีครู พ่อแม่ ผู้นำ และสื่อที่เป็นแบบอย่างที่ดี ขณะเดียวกัน เด็กต้องมีวิจารณญาณในการเลือกคบคนดี เลือกใช้แหล่งความรู้ที่มีคุณภาพ เช่น ห้องสมุด หนังสือ หรือรายการสาระ สารธรรมข้อนี้จึงเป็นเหมือน “แสงแรก”แห่งรุ่งอรุณของการศึกษา ที่จะนำไปสู่การพัฒนาตนอย่างแท้จริง

ส่วนที่ 2 ได้กล่าวถึง การมีชีวิตและการอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีระเบียบด้วย “วินัย” ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำเนินชีวิตและการพัฒนาตนให้ก้าวหน้า โดยเรียกในทางธรรมว่า “สีลสัมปทา” หรือความถึงพร้อมด้วยศีล การมีวินัยนั้นครอบคลุมถึงการรู้จักจัดระเบียบชีวิตให้เรียบร้อย ไม่วุ่นวาย รู้จักแบ่งเวลา มีความประพฤติส่วนตัวที่สุภาพสุจริต และประพฤติตนใน

สังคมอย่างเกื้อกูล ไม่เบียดเบียนผู้อื่น การฝึกฝนวินัยจึงเป็นเหมือนการเตรียมพื้นฐานให้ชีวิตและสังคมพร้อมต่อการพัฒนาเหมือนการเตรียมทางเดินให้สะอาด ราบรื่น เพื่อให้การเดินทางในชีวิตเป็นไปอย่างมีเป้าหมายและสำเร็จผลอย่างแท้จริง

ส่วนที่ 3 ได้กล่าวถึง ความพร้อมด้วยแรงจูงใจใฝ่รู้ใฝ่สร้างสรรค์ ซึ่งถือเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญในการเรียนรู้และพัฒนาตน แรงจูงใจที่ถูกต้องนั้นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของ “ฉันทะ” คือ ความรักในความจริง ความดีงาม และความอยากเห็นสิ่งดีเกิดขึ้นจริง แรงจูงใจเช่นนี้จะทำให้ผู้เรียน แม้ความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ และยืนหยัดในคุณธรรม ในทางตรงกันข้าม หากแรงจูงใจตกอยู่ภายใต้อำนาจของ “ตัณหา” หรือความใฝ่เสพบริโภค ก็จะทำให้เกิดความลุ่มหลง ยึดติด และเบี่ยงเบนออกจากเส้นทางของการพัฒนาอย่างแท้จริง ฉันทะจึงเป็นพลังที่ทำให้คนอยากทำดีโดยไม่ต้องรอคำสั่ง หรือผลตอบแทน และยังเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาสังคมประชาธิปไตยที่มั่นคงและยั่งยืน

ส่วนที่ 4 ได้กล่าวถึง การมุ่งมั่นพัฒนาตนให้เต็มศักยภาพ ซึ่งถือเป็นการเสริมพลังภายในให้กับบุคคล โดยปลูกฝังจิตสำนึกที่คอยกระตุ้นเตือนให้ไม่หยุดนิ่ง และพยายามพัฒนาตนให้ก้าวหน้าสู่ความสมบูรณ์ เรียกในทางธรรมว่า “อัตตสัมปทา” หรือการทำตนให้ถึงพร้อม แนวคิดนี้ตั้งอยู่บนความเชื่อพื้นฐานที่ว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้ และต้องฝึกตน หากไม่พัฒนาคนจะต่ำกว่าสัตว์อื่นในหลายด้าน แต่หากพัฒนาได้เต็มที่ ก็สามารถประเสริฐยิ่ง แม้เทวดาก็ยังเคารพ ความมั่นใจในศักยภาพของตนเองนี้ ยังสอดคล้องกับหลัก “โพธิสัทธา” ที่เชื่อว่าทุกคนสามารถพัฒนาได้จนถึงความเป็นพุทธะ จึงทำให้ผู้เรียนเกิดพลังใจ รู้จักตั้งเป้าหมาย และพยายามฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง เพื่อบรรลุความสมบูรณ์แห่งชีวิตที่ดีงาม

ส่วนที่ 5 ได้กล่าวถึง การปรับทัศนคติและค่านิยมให้สอดคล้องกับเหตุผลและความจริง ซึ่งเรียกว่า “ทิฏฐิสัมปทา” หรือความถึงพร้อมด้วยทิฏฐิ หมายถึง การมีความเห็น ความเชื่อและทัศนคติที่ถูกต้องตามหลักแห่งเหตุปัจจัย แนวคิดนี้เน้นการมองโลกตามความเป็นจริง ไม่ถูกครอบงำด้วยอคติหรือความพอใจส่วนตัว และช่วยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ วิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างมีปัญญา การมีทัศนคติแบบนี้ยังส่งเสริมความรับผิดชอบ ไม่โทษสิ่งภายนอก แต่เชื่อมั่นในความสามารถของตนที่จะเปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้ โดยการรู้จักค้นหาและเข้าใจเหตุแห่งความสำเร็จหรือความล้มเหลว ทั้งของตนเองและของผู้อื่น ทัศนคติที่ถูกต้องนี้จึงเป็นรากฐานสำคัญของชีวิตที่ดีงาม และเป็นพลังเสริมในการแสวงหาความรู้และสร้างสรรค์สิ่งที่มีคุณค่าอย่างแท้จริง

ส่วนที่ 6 ได้กล่าวถึง ความมีสติและความกระตือรือร้นตื่นตัวอยู่เสมอ หรือที่เรียกว่า “อัปปมาทะ” ซึ่งหมายถึง ความไม่ประมาท เป็นจิตสำนึกที่ทำให้มนุษย์เร่งขวนขวายกระทำสิ่งที่ควรทำ ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง ไม่ปล่อยปละละเลยให้เวลาล่วงไปโดยเปล่าประโยชน์ แนวคิดนี้ตั้งอยู่บนความเข้าใจใน “อนิจจตา” หรือความไม่เที่ยงของสรรพสิ่ง ที่ทุกสิ่งเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาและเหตุปัจจัย การตระหนักในความเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้เกิดความเร่งรีบที่มีสติ ไม่ใช่ความเร่งรีบด้วยความหลงผิด แต่เป็นความตั้งใจที่จะทำดี ขวนขวายฝึกฝนตน และสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ก่อนที่โอกาสจะผ่านพ้นไป อัปปมาทะจึงเป็นหัวใจของการปฏิบัติ เพราะเป็นตัวนำให้ธรรมะข้ออื่น ๆ ถูกนำออกมาใช้จริง หากไม่มีสติและความตื่นตัว แม้จะมีความรู้ก็จะกลายเป็นเพียงทฤษฎีที่ไม่มีประโยชน์ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “ธรรมทั้งหลายย่อมรวมลงในอัปปมาทะ เหมือนรอยเท้าสัตว์ทั้งหลายย่อมรวมลงในรอยเท้าช้าง” การฝึกตนให้ตื่นรู้ต่อกาลเวลาและเหตุปัจจัย จึงเป็นการเร่งเร้าชีวิตให้ไม่ตกอยู่ในความประมาท และเดินไปสู่ความเจริญได้อย่างแท้จริง

ส่วนที่ 7 ได้กล่าวถึง ความสามารถในการแก้ปัญหาและพึ่งตนเองได้ด้วยความรู้คิด ซึ่งในทางธรรมเรียกว่า “โยนิโสมนสิการสัมปทา” หมายถึง การคิดอย่างถูกวิธี มีเหตุผล วิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง และรอบด้าน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่แท้จริงและสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาหรือสร้างสรรค์สิ่งดีงามได้ด้วยตนเอง การคิดแบบโยนิโสมนสิการนี้ ไม่ใช่เพียงคิดเฉพาะด้านเหตุผลเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการคิดเชิงคุณธรรม เห็นอกเห็นใจ เข้าใจบริบท และรู้จักเชื่อมโยงความรู้เพื่อพัฒนาตนและผู้อื่น ยิ่งไปกว่านั้น ยังเป็นพื้นฐานของ “สัมมาทิฏฐิ” ที่เป็นองค์แรกของมรรคมีองค์ 8 ซึ่งหมายถึงการเห็นถูก เข้าใจถูก จึงถือเป็นแกนกลางของกระบวนการศึกษาอย่างแท้จริง ในขบวนขององค์ประกอบทั้ง 7 โยนิโสมนสิการเป็นตัวท้ายที่มีบทบาทสำคัญ เพราะเป็นองค์ประกอบภายในที่ทำให้บุคคลพึ่งตนเองได้ ไม่ต้องอิงกัลยาณมิตรตลอดไป เป็นเป้าหมายของการศึกษาเพื่อสร้างอิสรภาพทางปัญญา และทำให้ชีวิตสามารถเจริญก้าวหน้าในทางที่ดีงามด้วยตนเองได้อย่างแท้จริง

บทวิจารณ์

จุดเด่น

หนังสือเล่มนี้เป็นงานวรรณกรรมที่มีความลึกซึ้งและทรงพลัง โดยสามารถถ่ายทอดแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดทิศทางชีวิตของมนุษย์ได้อย่างน่า

ประทับใจ การวิจารณ์หนังสือเล่มนี้สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ รูปแบบทางวรรณกรรม ภาษาและการนำเสนอ การออกแบบเนื้อหา และความทันสมัย ประกอบด้วย

1. รูปแบบทางวรรณกรรม หนังสือ “รุ่งอรุณของการศึกษา” มีความโดดเด่นในด้านรูปแบบทางวรรณกรรมที่ผสานแนวคิดเชิงธรรมะเข้ากับศิลปะการเล่าเรื่องได้อย่างกลมกลืน ผู้เขียนใช้ภาษาที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน แต่แฝงด้วยพลังความหมาย ทำให้แนวคิดทางจิตวิญญาณสามารถเข้าถึงผู้อ่านทั่วไปได้อย่างไม่ยากเย็น อีกทั้งการใช้อุปมาอุปไมยในเรื่องยังช่วยให้ผู้อ่านมองเห็นภาพชัดเจน เกิดความเข้าใจในหลักธรรมเชิงนามธรรมได้ดีขึ้น โครงเรื่องมีความเป็นระบบ เรียงลำดับจากความเข้าใจพื้นฐานไปสู่การไตร่ตรองระดับลึกอย่างมีเหตุมีผล การดำเนินเรื่องมีจังหวะที่เหมาะสม ไม่เร่งเร้าเกินไป ทำให้การอ่านเป็นไปอย่างลื่นไหลและต่อเนื่อง จึงนับได้ว่าเป็นงานวรรณกรรมที่มีความละเมียดละไมทั้งในด้านสาระและศิลป์อย่างแท้จริง

2. ภาษาและการนำเสนอ ภาษาที่ใช้ในหนังสือเล่มนี้มีลักษณะเรียบง่ายแต่เปี่ยมด้วยความหมาย โดยผู้เขียนสามารถผสมผสานภาษาทางธรรมะเข้ากับภาษาสามัญได้อย่างแนบเนียน ทำให้เนื้อหาเข้าถึงได้ง่ายสำหรับผู้อ่านทุกกลุ่ม แม้จะไม่คุ้นชินกับคำศัพท์เชิงศาสนาก็ตาม ภาษาที่กระชับและตรงไปตรงมา ช่วยกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดการคิดวิเคราะห์และใคร่ครวญภายในอย่างลึกซึ้ง อีกทั้งยังมีการสอดแทรกคำถามปลายเปิด ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้ขบคิดและเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของตนเอง ผู้เขียนยังเลือกยกตัวอย่างร่วมสมัยเข้ามาประกอบคำอธิบาย ทำให้แนวคิดธรรมะไม่ห่างไกลหรือเป็นเรื่องนามธรรมจนเกินไป การวางจังหวะของการเล่าเรื่องมีความพอเหมาะ มีทั้งช่วงขยายความและช่วงสรุปที่ช่วยเสริมความเข้าใจ ทำให้การอ่านดำเนินไปอย่างราบรื่นและเกิดความรู้สึกร่วมกับเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้ง

3. การออกแบบเนื้อหา หนังสือเล่มนี้มีการออกแบบโครงสร้างเนื้อหาอย่างเป็นระบบ โดยแบ่งออกเป็น 7 ส่วนหลัก ซึ่งเปรียบได้กับ “แสงเงินแสงทองแห่งรุ่งอรุณ” ที่ค่อย ๆ นำทางผู้อ่านไปสู่ความเข้าใจในเรื่องการศึกษา ทั้งในมิติภายนอก (การเรียนรู้ทางวิชาการ) และภายใน (การเรียนรู้จิตใจ) แต่ละส่วนประกอบด้วยหัวข้อย่อยที่มีความชัดเจน สอดคล้องต่อเนื่องกัน โดยเริ่มจากแนวคิดพื้นฐานแล้วค่อย ๆ นำเข้าสู่ข้อธรรมที่ลุ่มลึกขึ้น การเรียงลำดับเช่นนี้ช่วยให้ผู้อ่านสามารถติดตามและเข้าใจได้ง่าย ไม่รู้สึกสับสนหรือหลงทางในเนื้อหา อีกทั้งยังมีการย้ำประเด็นสำคัญด้วยบทสรุปย่อยในแต่ละช่วง ช่วยเสริมความเข้าใจและการจดจำแนวคิดหลัก นอกจากนี้ ผู้เขียนยังใช้ตัวอย่างจริงจากชีวิตประจำวัน ทั้งในระดับบุคคลและสังคม เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพของการนำธรรมะไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรมและใกล้ตัว

4. ความทันสมัย แม้จะเป็นหนังสือธรรมะเชิงปรัชญา แต่เนื้อหากลับมีความร่วมสมัยอย่างชัดเจน ผู้เขียนนำปัญหาสังคมปัจจุบัน เช่น ความเชื่องมงาย การขาดเหตุผล ความหลงผิดจากข่าวปลอม หรืออิทธิพลของโลกออนไลน์ มาตั้งคำถามและวิเคราะห์ด้วยกรอบคิดเชิงพุทธ โดยเน้นหลักโยนิโสมนสิการและการพึ่งตนเองเป็นเครื่องมือในการพิจารณาอย่างมีวิจารณญาณ ผู้เขียนมิได้กล่าวโทษสังคมหรือสร้างความแตกแยก แต่ชักชวนให้ผู้อ่านหันกลับมาทบทวนตนเองด้วยความเมตตาและปัญญา วิธีการนำเสนอในลักษณะนี้ทำให้ธรรมะไม่เป็นเรื่องล้าสมัยหรือแยกขาดจากโลกจริง แต่สามารถเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของคนรุ่นใหม่ได้อย่างกลมกลืน ทั้งยังเปิดพื้นที่ให้ผู้อ่านเห็นคุณค่าของการพัฒนาภายในอย่างมีจริยธรรม จุดด้อยของหนังสืออาจอยู่ที่การใช้ภาษาธรรมะในบางช่วงซึ่งยังคงลักษณะเฉพาะกลุ่ม อาจทำให้ผู้อ่านทั่วไปต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจมากขึ้นเล็กน้อย

จุดด้อย

ในการวิจารณ์หนังสือ “รุ่งอรุณของการศึกษา” ซึ่งได้นำเสนอแนวคิดทางพุทธศาสนาในมิติของการศึกษาอย่างลึกซึ้งนั้น แม้จะมีคุณค่าอย่างยิ่งในเชิงสาระและจริยธรรม แต่ก็ยังมีจุดที่ควรพิจารณาเพิ่มเติม ประกอบด้วย

1. แนวคิดเข้มข้นทางธรรมะ อาจยากต่อการเข้าถึงสำหรับผู้อ่านทั่วไป แม้หนังสือ “รุ่งอรุณของการศึกษา” จะมีความลึกซึ้งในเชิงธรรมะและปรัชญา แต่เนื้อหาบางตอนกลับใช้ศัพท์เฉพาะทางพุทธศาสนา เช่น โยนิโสมนสิการ วิปัสสนา หรืออริยมรรค ซึ่งอาจไม่คุ้นเคยสำหรับผู้อ่านทั่วไป โดยเฉพาะผู้ที่ไม่มีพื้นฐานด้านพระพุทธศาสนา ทำให้การเข้าถึงความหมายแท้จริงของเนื้อหาในแต่ละบทค่อนข้างยาก นอกจากนี้ โครงสร้างการอธิบายที่เน้นแนวคิดเชิงนามธรรมมากกว่าตัวอย่างเชิงรูปธรรมในชีวิตประจำวัน อาจทำให้ผู้อ่านบางกลุ่มรู้สึกว่าห่างไกลจากประสบการณ์ของตน และไม่สามารถเชื่อมโยงเพื่อการนำไปใช้จริงได้ทันที ดังนั้น การแทรกคำอธิบายเพิ่มเติมหรือกรณีศึกษาจากสถานการณ์ร่วมสมัยอาจช่วยให้หนังสือมีความครอบคลุมและเข้าถึงได้ง่ายขึ้น

2. ขาดตัวอย่างจากสถานการณ์ร่วมสมัยหรือบริบทสังคมปัจจุบัน แม้ว่าหนังสือจะอธิบายแนวคิดทางธรรมะได้อย่างลึกซึ้งและมีหลักการที่มั่นคง แต่ในบางบทบางตอนกลับขาดการเชื่อมโยงกับสถานการณ์ในโลกปัจจุบันอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ปัญหาทางจิตใจของคนในยุคเทคโนโลยี ความเครียดจากการทำงาน หรือปัญหาความขัดแย้งทางสังคม ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้อ่านจำนวนมากกำลังเผชิญ การไม่มีตัวอย่างหรือกรณีศึกษาที่ใกล้ตัวเหล่านี้ ทำให้เนื้อหาบางส่วน

อาจรู้สึกห่างไกลหรือเป็นนามธรรมเกินไป ผู้อ่านจึงอาจไม่สามารถเห็นภาพการประยุกต์ใช้ธรรมะในชีวิตจริงได้อย่างชัดเจน การเติมเต็มด้วยเรื่องเล่า หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน จะช่วยให้แนวคิดทางธรรมะที่ผู้เขียนเสนอมีพลังในการสื่อสารและเข้าถึงจิตใจของผู้อ่านได้มากยิ่งขึ้น

4. การจัดรูปเล่มและการออกแบบทางกายภาพของหนังสือ แม้เนื้อหาภายในหนังสือจะมีคุณค่าและความลึกซึ้งทางปัญญา แต่ในแง่ของการออกแบบทางกายภาพ เช่น หน้าปก รูปแบบตัวอักษร หรือการจัดวางเนื้อหา อาจยังไม่ตอบโจทย์กลุ่มผู้อ่านรุ่นใหม่ได้อย่างเต็มที่ รูปเล่มโดยรวมยังมีลักษณะเป็นทางการหรือค่อนข้างเรียบง่าย ซึ่งอาจไม่กระตุ้นความสนใจตั้งแต่แรกเห็น การใช้ฟอนต์ที่มีขนาดเล็กหรือไม่มีการเน้นจุดสำคัญในหน้าเนื้อหา อาจทำให้การอ่านรู้สึกเหนื่อยหรือลำบาก โดยเฉพาะในยุคที่ผู้อ่านคุ้นชินกับสื่อที่มีความสั้น กระชับ และดึงดูดสายตาได้รวดเร็ว การปรับปรุงในส่วนนี้ เช่น การเพิ่มภาพประกอบ การใช้สีอย่างมีจังหวะ หรือการแบ่งเนื้อหาให้อ่านง่ายขึ้น จึงอาจช่วยให้หนังสือสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายรุ่นใหม่ได้กว้างขวางและมีพลังมากยิ่งขึ้น

วิเคราะห์ประเด็นของคุณค่าของหนังสือ

หนังสือ “รุ่งอรุณของการศึกษา” โดยพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) เป็นผลงานที่ทรงคุณค่าทั้งในเชิงพุทธปรัชญาและแนวคิดด้านการพัฒนาคน ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์ถึง “คุณค่าของหนังสือ” ได้ในหลากหลายมิติ โดยเฉพาะในบริบทของการศึกษาและการสร้างมนุษย์ให้เติบโตอย่างมีคุณธรรมและปัญญา การวิเคราะห์คุณค่าของหนังสือเล่มนี้สามารถแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่

1. คุณค่าด้านสังคม หนังสือเล่มนี้มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อสังคม ด้วยการเน้นแนวทางการพัฒนาคนให้มีคุณธรรม มีเหตุผล และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข แนวคิดเกี่ยวกับ “การศึกษาคือการฝึกตน” ช่วยสร้างความเข้าใจว่าการพัฒนาคนต้องเริ่มจากภายใน ไม่ใช่เพียงแค่ทักษะภายนอก หนังสือยังเสนอว่า ความสัมพันธ์ในสังคมควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของเมตตา การให้เกียรติ และการเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นคุณค่าที่จะช่วยบรรเทาความขัดแย้ง และส่งเสริมสันติภาพในชุมชน

2. คุณค่าด้านการศึกษา หนังสือได้ให้มุมมองใหม่ต่อ “การศึกษา” ว่าไม่ใช่เพียงการเรียนเพื่อความรู้เท่านั้น แต่คือกระบวนการพัฒนาชีวิตและจิตใจให้เจริญงอกงามด้วยปัญญา

และศีลธรรม ผู้เขียนเน้นหลักไตรสิกขาและอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นพื้นฐานในการศึกษา ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการศึกษาแท้จริงต้องเชื่อมโยงกับเป้าหมายของชีวิต ทั้งนี้ แนวทางการฝึกตนให้มี “โยนิโสมนสิการ” หรือการคิดอย่างมีเหตุผล ยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมรับผิดชอบตนเองในฐานะพลเมืองของสังคม

3. คุณค่าด้านการเมืองและการปกครอง แม้หนังสือจะไม่ได้พูดถึงการเมืองโดยตรง แต่ก็สะท้อนแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับจริยธรรมและการบริหารตนเองที่สามารถขยายสู่การบริหารสังคมได้ การเน้นคุณธรรม เช่น กัลยาณมิตร ความมีวินัย และการคิดอย่างโยนิโสมนสิการ เป็นพื้นฐานของการสร้างผู้นำที่ดี มีวิสัยทัศน์ และตัดสินใจบนหลักธรรม ผู้เขียนยังเสนอว่าความยุติธรรมและความเมตตาเป็นหัวใจของการอยู่ร่วมกัน ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้กับการจัดการภาครัฐหรือองค์กรได้อย่างเหมาะสม

4. คุณค่าด้านเศรษฐกิจ แม้หนังสือจะเน้นหลักธรรมและการศึกษาเป็นหลัก แต่แนวคิดที่เสนอสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนได้ เช่น การสร้างวินัยในตนเอง การมีแรงจูงใจที่ตั้งอยู่บนฉันทะ และการมองปัญหาอย่างมีเหตุผล ล้วนเป็นพื้นฐานของผู้ประกอบการที่ดี หนังสือยังช่วยส่งเสริมทัศนคติของการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงและไม่เบียดเบียน ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืนในสังคมไทย

5. คุณค่าด้านศาสนาและวัฒนธรรม “รุ่งอรุณของการศึกษา” เป็นหนังสือที่วางรากฐานทางพุทธธรรมอย่างมั่นคง โดยชี้ให้เห็นว่าศาสนาไม่ใช่เรื่องไกลตัว แต่คือแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ ปัญญา และคุณธรรม หนังสือยังแสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้ธรรมะในชีวิตจริงผ่านการเรียนรู้ด้วยใจ ไม่ใช่เพียงพิธีกรรมหรือความเชื่อเท่านั้น อีกทั้งยังส่งเสริมให้เคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม ด้วยการใช้เหตุผลและความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ซึ่งเป็นหัวใจของการอยู่ร่วมกันในโลกยุคใหม่

หลักธรรมที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้

หนังสือเล่มนี้ถือเป็นแหล่งรวมของหลักธรรมที่เน้นเรื่องการพัฒนาจิตใจและการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ ผู้เขียนได้นำเสนอหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการรู้จักตนเอง ศรัทธาในความดี และการคิดเชิงบวก ซึ่งสอดคล้องกับคำสอนในหลายศาสนา เช่น หลักอิทธิบาท 4 ที่กล่าวถึงความมุ่งมั่นและความเพียร รวมถึงหลักกัลยาณมิตรที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข แนวทาง

เหล่านี้ ช่วยให้ผู้อ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างชีวิตที่มีความสุขและประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน โดยหลักธรรมสำคัญที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ ได้แก่

1. มรรค 8 อริยมรรคมีองค์แปด เน้นการดำเนินชีวิตโดยใช้แนวทางที่ถูกต้อง ได้แก่ 1) สัมมาทิฏฐิ เห็นชอบ ได้แก่ ความรู้อริยสัจจ์ 4 หรือ เห็นไตรลักษณ์ หรือ รู้อกุศลมูลกับกุศลและกุศลมูล หรือเห็นปฏิจจสมุปบาท 2) สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ ได้แก่ เนกขัมมสังกัปป์ อพยาบาทสังกัปป์ อวิหิงสาสังกัปป์ 3) สัมมาวาจา เจรจาชอบ ได้แก่ วจีสุจริต 4) สัมมากัมมันตะ กระทำชอบ ได้แก่ กายสุจริต 3 5) สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ ได้แก่ เว้นมิจฉาชีพ ประกอบสัมมาชีพ 6) สัมมาวายามะ พยายามชอบ ได้แก่ ปธาน หรือ สัมมัปปธาน 4 7) สัมมาสติ ระลึกชอบ ได้แก่ สติปัฏฐาน 4 8) สัมมาสมาธิ ตั้งจิตมั่นชอบ ได้แก่ ฌาน 4 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2551 : 215) มรรคมีองค์ 8 นี้ เป็นอริยสัจจ์ ข้อที่ 4 และได้ชื่อว่า มัชฌิมาปฏิปทา แปลว่า “ทางสายกลาง” เพราะเป็นข้อปฏิบัติอันพอดีที่จะนำไปสู่จุดหมายแห่งความหลุดพ้นเป็นอิสระ ดับทุกข์ ปลอดปัญหาไม่ติดข้องในที่สุดทั้งสอง คือ กามสุขัลลิกานุโยค และอัตตกิลมถานุโยค ที่สุด อริยสัจจ์ 4

2. อริยสัจ 4 อริยสัจจ์ 4 แปลว่า ความจริงอันประเสริฐ, ความจริงของพระอริยะ, ความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะ ซึ่งประกอบด้วย 1) ทุกข์ คือ ความทุกข์ สภาพที่ทนได้ยาก สภาวะที่บีบคั้น ขัดแย้ง บกพร่อง ขาดแก่นสาร และความเที่ยงแท้ ไม่ให้ความพึงพอใจแท้จริง ได้แก่ ชาติ ชรา มรณะ การประจวบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก ความปรารถนาไม่สมหวัง โดยย่อว่า อุปาทานขันธ์ 2 เป็นทุกข์ 2) ทุกขสมุทัย คือ เหตุเกิดแห่งทุกข์ สาเหตุให้ทุกข์เกิด ได้แก่ ตัณหา 3 คือ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา 3) ทุกขนิโรธ คือ ความดับทุกข์ ได้แก่ ภาวะที่ตัวตัณหาดับสิ้นไป ภาวะที่เข้าถึงเมื่อกำจัดอวิชา สำรอกตัณหาสิ้นแล้ว ไม่ถูกย้อม ไม่ติดข้อง หลุดทัน สงบ ปลอดโปร่ง เป็นอิสระ คือ นิพพาน 4) ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา คือ ปฏิปทาที่นำไปสู่ความดับแห่งแห่งทธิ์ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับ ทุกข์ ได้แก่ อริยอัฏฐังคิกมรรค หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มัชฌิมาปฏิปทา แปลว่า “ทางสายกลาง” มรรคมีองค์ 8 นี้สรุปลงในไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์, 2561 : 155)

3. ไตรสิกขา ไตรสิกขา หรือ สิกขา 3 คือ ข้อที่จะต้องศึกษา ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา คือ ฝึกหัดอบรมกาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุด คือ พระนิพพานพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายไตรสิกขาใน พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม ซึ่งประกอบด้วย 1) อธิศีลสิกขา คือ ศีลอันยิ่ง หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติอย่างสูง 2) อธิจิตตสิกขา คือ จิตอันยิ่ง หมายถึง ข้อ

ปฏิบัติสำหรับฝึกหัดอบรมจิตเพื่อให้เกิดคุณธรรม เช่น สมาธิอย่างสูง 3) อธิปัญญาสิกขา คือ ปัญญาอันยิ่ง หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง ซึ่งอธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา เรียกง่าย ๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2543 : 127)

4. อิทธิบาท 4 คือ คุณธรรมที่จะนำผู้ประพฤติปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนประสงค์ซึ่งต้องไม่เหลือวิสัยคือ สิ่งที่ตนประสงค์นั้นต้องอยู่ในวิสัยที่อาจใช้ความเพียรพยายามทำให้ เกิดขึ้นได้มิใช่เป็นความเพ้อฝันที่ไม่มีโอกาสประสบความสำเร็จคุณธรรมกลุ่มนี้เรียกว่า อิทธิบาท 4 (พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ), 2548 : 166)

5. สติ มีความสำคัญต่อการคิด พูด และกระทำ โดยช่วยให้เราระลึกรู้ว่าสิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำ ป้องกันความประมาทและความมัวเมา นอกจากนี้ยังเป็นองค์ประกอบสำคัญในการปฏิบัติกรรมฐาน ที่ต้องมีสติกำกับอยู่ทุกขณะจิต (ม.มู. (ไทย) 12/46/39) ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสแก่พราหมณ์ชาณุสโสณิเรื่อง สติและสัมปชัญญะ ได้กล่าวว่า สติ หมายถึง ความระลึกได้นึกได้ ความไม่ เผลอ การคุมใจไว้กับกิจ หรือกุมจิตไว้กับสิ่งที่เกี่ยวข้อง จากการที่ทำและคำที่พูดแล้วแม้นานได้ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2561 : 395) ในขณะที่ในพุทธธรรมฉบับปรับปรุงขยายความ สติ หมายถึง “ความระมัดระวัง ความตื่นตัวต่อหน้าที่ ภาวะที่พร้อมอยู่เสมอในการคอยรับรู้ต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง และตระหนักรู้ว่าควรปฏิบัติต่อสิ่งนั้น ๆ อย่างไร” (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2561 : 804) และสติในพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม สติ คือ ความระลึกได้ นึกได้ ความไม่เผลอ สำนึกพร้อมอยู่กับใจอยู่กับกิจ จิตอยู่กับเรื่อง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2561 : 205)

6. ศีล (การรักษาความประพฤติให้ดีงาม) พระสงฆ์เป็นผู้เผยแพร่ศีลให้แก่ประชาชนเพื่อให้มีระเบียบวินัยในสังคม และรักษาคุณธรรมความดี (ขุ.ธ. (บาลี) 25/6/8)

7. โยนิโสมนสิการ หมายถึง การใคร่ครวญโดยแยบคาย การพิจารณาด้วยปัญญาอย่างรอบคอบและลึกซึ้ง เป็นกระบวนการคิดที่ตั้งอยู่บนฐานของเหตุผล มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความเข้าใจตามความเป็นจริง ไม่หลงเชื่อตามอารมณ์ ความเคยชิน หรืออคติ การมีโยนิโสมนสิการจึงเป็นพื้นฐานของการรู้แจ้งในพระพุทธศาสนา เพราะช่วยให้สามารถเห็นเหตุและผลของสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง โยนิโสมนสิการมิใช่เพียงการคิดตามปกติ แต่เป็นการคิดอย่างมีระบบ มีหลักในการไตร่ตรอง เช่น การมองเห็นความไม่เที่ยง (อนิจจัง) ความเป็นทุกข์ (ทุกขัง) และความไม่มีตัวตน (อนัตตา) ในสรรพสิ่ง เป็นเครื่องมือสำคัญในการฝึกสติปัญญา และเป็น

ปัจจัยแห่งการเจริญวิปัสสนา เช่น การพิจารณาร่างกายว่าเป็นของไม่งาม หรือการพิจารณาความเกิดดับของปรากฏการณ์ทางจิตใจ เพื่อให้เกิดปัญญาที่นำไปสู่การพ้นทุกข์ พระพุทธองค์ตรัสว่า โยนิโสมนสิการเป็นเหตุให้เจริญธรรมและพ้นจากอวิชชา ดังปรากฏในพระไตรปิฎกว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราจักแสดงธรรมเจริญ และธรรมเสื่อมแก่เธอทั้งหลาย จงฟัง ธรรมเสื่อมคือ อโยนิโสมนสิการ ธรรมเจริญคือ โยนิโสมนสิการ” (องฺ.ทุก. (ไทย) 20/103/65) ดังนั้น โยนิโสมนสิการจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาปัญญาและเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิบัติธรรมที่แท้จริง โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่ข้อมูลข่าวสารมากมายอาจชักนำให้หลงผิด การมีโยนิโสมนสิการย่อมช่วยให้สามารถแยกแยะสิ่งที่ควรเชื่อ สิ่งที่ควรสงสัย และสิ่งที่ควรพิจารณาต่อไปได้อย่างมีเหตุผล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

หนังสือ “รุ่งอรุณของการศึกษา” ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตามแนวพุทธศาสนาอย่างลุ่มลึก โดยชี้ให้เห็นว่าการศึกษาไม่ใช่เพียงการเรียนรู้เชิงวิชาการหรือวิชาชีพเท่านั้น แต่คือกระบวนการฝึกฝนชีวิตเพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีคุณธรรมและปัญญาเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องตามหลักธรรม โดยมี “ธรรม 6 ประการ” เป็นฐานแห่งการพัฒนา ซึ่งเปรียบได้กับแสงแรกแห่งอรุณรุ่งของชีวิต จุดเด่นของหนังสือคือการผสมผสานหลักธรรมกับภาษาที่เรียบง่าย เข้าใจง่าย และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง จึงเหมาะทั้งสำหรับนักการศึกษา พระสงฆ์ นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไปที่ใฝ่พัฒนาตนทั้งในทางโลกและทางธรรม

ข้อเสนอแนะ การพัฒนาหนังสือเล่มนี้สามารถทำได้โดยการเพิ่มเติมกรณีศึกษาหรือเรื่องเล่าจากชีวิตจริงของบุคคลหลากหลายช่วงวัย เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเชื่อมโยงแนวคิดธรรมะเข้ากับสถานการณ์ชีวิตประจำวันได้ง่ายยิ่งขึ้น อีกทั้งอาจเพิ่มเติมภาพประกอบหรือแผนผังเพื่อสรุปแนวคิดหลักในแต่ละบท เพื่อเสริมความเข้าใจในกลุ่มผู้อ่านรุ่นใหม่ นอกจากนี้ การขยายความหลักธรรมในเชิงเปรียบเทียบกับแนวคิดสมัยใหม่หรือจิตวิทยา จะช่วยให้หนังสือมีความร่วมสมัยและดึงดูดผู้สนใจด้านการพัฒนาตนได้กว้างขึ้น

เอกสารอ้างอิง

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2543) พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2556). รุ่งอรุณของการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2551). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2566). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่ 63). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ). (2548) อธิบายหลักธรรมตามหมวดจากนวโกวาท. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพธรรมสภา.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎกำ 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2561). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่ 33). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์ ในเครือบริษัท สำนักพิมพ์เพ็ทแอนด์โฮม จำกัด.

_____. (2561). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 40). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์ ในเครือบริษัท สำนักพิมพ์เพ็ทแอนด์โฮม จำกัด.

_____. (2561). พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย. (พิมพ์ครั้งที่ 50). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์ ในเครือบริษัท สำนักพิมพ์เพ็ทแอนด์โฮม จำกัด.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม*

FACTORS AFFECTING THE EMPATHY OF MATHAYOMSUKSA THREE STUDENTS AT SARABURIWITTHAYAKHOM SCHOOL SARABURI PROVINCE

พรพิมล วิญญา[1], มนัสนันท์ หัตถศักดิ์[2] และ กรกฎา นักคิ้ม[3]

Phonpimon Winya[1], Manasanan Hatthasak[2] and Karakada Nugkim[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

[1-3]Kasetsart University, Thailand

Corresponding Author's Email: pornpimon.wi@ku.th

วันที่รับบทความ : 3 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 24 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 26 กรกฎาคม 2568

Received 3 July 2025; Revised 24 July 2025; Accepted 26 July 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) ศึกษาระดับของความภาคภูมิใจในตนเอง การอบรมเลี้ยงดู สัมพันธภาพในครอบครัว และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (2) ศึกษาตัวแปรสำคัญที่ทำนายความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 724 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จำนวน 300 คน ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) เครื่องมือใช้ในการศึกษาวิจัย คือ แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น แบ่งเป็น 5 ตอน ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว แบบสอบถาม

Citation:

* พรพิมล วิญญา, มนัสนันท์ หัตถศักดิ์ และ กรกฎา นักคิ้ม. (2568). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 486-501.

Phonpimon Winya, Manasanan Hatthasak and Karakada Nugkim. (2025). Factors Affecting The Empathy Of Mathayomsuksa Three Students At Saraburiwitthayakhom School Saraburi Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 486-501.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเอง แบบสอบถามปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดู แบบสอบถามปัจจัยด้านสัมพันธภาพในครอบครัว และแบบสอบถามความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานค่าประสิทธิ์สัมพันธ์เพียร์สัน ค่าทดสอบค่าที ค่าเอฟ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณด้วยวิธี Stepwise

ผลวิจัยพบว่า (1) นักเรียนส่วนใหญ่มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านย่อยบทบาทของเพื่อนที่ดีสูงที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 (2) นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่สูงที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 (3) นักเรียนส่วนใหญ่มีสัมพันธภาพในครอบครัวในด้านย่อยการให้ความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันสูงที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 (4) นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นในด้านย่อยการเข้าใจผู้อื่นสูงที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 (5) นักเรียนที่อาศัยอยู่กับบุคคลที่แตกต่างกัน มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (6) ปัจจัยที่ร่วมกันพยากรณ์ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ความภาคภูมิใจในตนเอง เพศ ความภาคภูมิใจในตนเองด้านความมุ่งมั่น และบุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วยโดยมีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณมีค่าเท่ากับ .76 และทั้ง 4 ตัวแปรร่วมกันพยากรณ์ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ได้ร้อยละ 56.40

คำสำคัญ: ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น, ความภาคภูมิใจในตนเอง, การอบรมเลี้ยงดู, สัมพันธภาพในครอบครัว

Abstract

This research aimed to (1) study the levels of self-esteem, parenting styles, family relationships, and empathy; and (2) identify significant predictors of empathy among Mathayomsuksa 3 students. This study was survey research. The population for this study comprised 724 Mathayomsuksa 3 students in the academic year 2024. The sample group consisted of 300 Mathayomsuksa 3 students from Saraburiwitthayakhom School in the academic year 2024, selected through simple random sampling. The research instruments included a personal data questionnaire, a self-esteem questionnaire, a parenting styles questionnaire, a family relationships questionnaire, and an empathy questionnaire. Data were

analyzed using mean, standard deviation, Pearson's product-moment correlation coefficient, t-test, F-test, and stepwise multiple regression analysis.

The research findings revealed that: (1) The majority of students had the highest self-esteem in the subscale of being a good friend, with a mean score of 4.17. (2) The majority of students experienced a high level of attentive parenting, with a mean score of 3.82. (3) The majority of students had the highest family relationships in the subscale of mutual help and generosity, with a mean score of 3.76. (4) The majority of students had a high level of empathy in the subscale of understanding others, with a mean score of 4.19. (5) Students living with different individuals showed statistically significant differences in empathy at the .05 level. (6) Factors that significantly predicted empathy at the .05 level were self-esteem, gender, self-esteem in terms of determination, and the person with whom the student lived, with a multiple correlation coefficient of .76. These four variables collectively accounted for 56.40 percent of the variance in empathy.
Keyword: Empathy, Self-esteem, Parenting styles, Family relationships

บทนำ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเห็นอกเห็นใจของวัยรุ่นมีหลากหลาย ทั้งปัจจัยภายในตัวบุคคลและปัจจัยจากสภาพแวดล้อม ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self-esteem) เป็นหนึ่งในปัจจัยภายในที่มีความสำคัญ Lee Inn-Sook (2019) พบว่านักศึกษาที่มีระดับความภาคภูมิใจในตนเองสูงมีแนวโน้มที่จะมีทักษะการสื่อสารและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นสูงด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของ Rina Tsuchie และคณะ (2021) ที่พบว่าความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคมและจิตวิทยาอื่น ๆ อภิวัฒน์ แก่นจำปา (2561) ได้ศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พบว่าระดับการเห็นคุณค่าในตนเอง มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการปรับตัวและการแสดงออกทางสังคม การอบรมเลี้ยงดู (Parenting styles) เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจของวัยรุ่น Baumrind (1971) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 3 รูปแบบหลัก ได้แก่ แบบเข้มงวดกวดขัน (Authoritarian) แบบให้อิสระอย่างมีขอบเขต

(Authoritative) และแบบตามใจ (Permissive) ซึ่งแต่ละรูปแบบส่งผลต่อพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กแตกต่างกัน Ariana Awiszus และคณะ (2022) พบว่าการอบรมเลี้ยงดูมีผลต่อพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมของเด็ก โดยเฉพาะการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น Amare Misganaw Mihret และคณะ (2019) ยังพบว่าการอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการเรียนของวัยรุ่น ซึ่งส่งผลต่อการปรับตัวทางสังคมและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

ด้านสัมพันธภาพในครอบครัว (Family relationships) เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งผลต่อการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจของวัยรุ่น Triana, Keliat และ Sulistiowat (2019) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความภาคภูมิใจในตนเอง สัมพันธภาพในครอบครัว และการสนับสนุนทางสังคมในฐานะปัจจัยปกป้องสุขภาพจิตของวัยรุ่น พบว่าสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดีช่วยส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเองและความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น กวินารัตน์ สุทธิสุคนธ์ และคณะ (2560) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวไทย พบว่าการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการแสดงความรักความเข้าใจระหว่างสมาชิกในครอบครัวมีผลต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์ของ บุตร ลภัสรดา ซื่อตรงและคณะ (2565) ยังพบว่าความเห็นอกเห็นใจระหว่างพ่อแม่กับลูกและสัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับทัศนคติและพฤติกรรมของวัยรุ่น นอกจากปัจจัยด้านครอบครัวแล้ว ปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคล เช่น เพศและบุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วยในปัจจุบันก็มีความสำคัญต่อการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเช่นกัน Alper Yontar และ Selma Yel (2018) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเห็นอกเห็นใจและระดับความรับผิดชอบของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในประเทศตุรกี พบว่า เพศมีผลต่อระดับความเห็นอกเห็นใจ โดยนักเรียนหญิง มีแนวโน้มที่จะมีระดับความเห็นอกเห็นใจสูงกว่านักเรียนชาย สอดคล้องกับการศึกษาของ Gökap และ Inel (2022) ที่พบว่านักเรียนหญิงในระดับมัธยมศึกษามีทักษะด้านความเห็นอกเห็นใจสูงกว่านักเรียนชาย บุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วยในปัจจุบันก็มีอิทธิพลต่อการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจของวัยรุ่น จิตราภรณ์ ทองกวด (2555) ได้อธิบายว่าสภาพแวดล้อมในครอบครัวและบุคคลที่ใกล้ชิดมีส่วนสำคัญในการหล่อหลอมพฤติกรรมและคุณลักษณะทางจิตใจของวัยรุ่น วัยรุ่นที่อาศัยอยู่กับพ่อแม่ทั้งสองคน มีแนวโน้มที่จะได้รับการดูแลเอาใจใส่และการสนับสนุนทางอารมณ์ที่เพียงพอ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในขณะที่วัยรุ่นที่อาศัยอยู่กับพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว หรืออาศัยอยู่กับญาติหรือผู้ปกครองอื่น ๆ อาจมีประสบการณ์ที่แตกต่างออกไป ซึ่งอาจส่งผลต่อการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจได้

จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษา จึงเห็นได้ว่ามีปัจจัยหลายประการที่ส่งผลต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของวัยรุ่น ทั้งปัจจัยภายในตัวบุคคล เช่น ความภาคภูมิใจในตนเอง และปัจจัยภายนอก เช่น การอบรมเลี้ยงดู สัมพันธภาพในครอบครัว เพศ และบุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วย อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดในการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในบริบทของสังคมไทย โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดสระบุรี ซึ่งมีลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่เฉพาะ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม เป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดสระบุรี มีนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีความหลากหลายทั้งในด้านฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งอาจส่งผลต่อระดับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยพบว่านักเรียนในที่ปรึกษาของตนเอง มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นแตกต่างกันออกไป โดยพบว่านักเรียนบางคนชอบช่วยเหลือเพื่อน มีจิตอาสา มีน้ำใจ แต่ก็พบว่านักเรียนบางคนสนใจความต้องการของตนเองมากกว่าเพื่อนร่วมห้อง เช่น การพูดสื่อสารกันในห้อง นักเรียนพูดกับเพื่อนโดยที่ไม่ได้นึกถึงความรู้สึกของเพื่อนอีกคน ส่งผลให้เพื่อนรู้สึกไม่ดี การทำกิจกรรมร่วมกัน จะมีนักเรียนบางคนไม่รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในห้อง ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งภายในห้อง ทำให้ผู้วิจัยที่เป็นครูที่ปรึกษาและเป็นครูแนะแนว ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเข้าใจพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมของวัยรุ่นในบริบทเฉพาะ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นในกลุ่มวัยรุ่นต่อไป

การศึกษาครั้งนี้ มุ่งเน้นศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม โดยพิจารณาปัจจัยสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล (เพศและบุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วยในปัจจุบัน) ความภาคภูมิใจในตนเอง การอบรมเลี้ยงดู และสัมพันธภาพในครอบครัว ผลการศึกษาจะช่วยให้เข้าใจถึงอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของวัยรุ่น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาโปรแกรมหรือกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นในกลุ่มวัยรุ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของความภาคภูมิใจในตนเอง การอบรมเลี้ยงดู สัมพันธภาพในครอบครัวและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี

2. เพื่อศึกษาตัวแปรสำคัญในการทำนายต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี

สมมติฐานการวิจัย

ข้อมูลส่วนบุคคล ความภาคภูมิใจในตนเอง การอบรมเลี้ยงดู และสัมพันธภาพในครอบครัว มีอย่างน้อยหนึ่งปัจจัยที่เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

1. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ยุทธนา ไชยจูกุล (2545) กล่าวว่า การฝึกบุคคลให้เป็นผู้ที่สามารถแยกแยะและเข้าใจถึงอารมณ์ของผู้อื่น โดยการสังเกตจากสีหน้าและแววตาเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์มาก ถ้าหากเราสามารถอ่านกิริยาท่าทาง ใบหน้า สีหน้า และแววตาของเขาได้ถูกต้องเพียงใดก็จะยิ่งดีต่อตัวเรามากขึ้นเท่านั้น ซึ่งการเสริมสร้างความเข้าใจ เห็นใจมนุษย์จะต้องประกอบด้วย

1.1 การตระหนักถึงความจริงที่ว่ามนุษย์จะสื่อความหมายออกมา ทางสีหน้าและแววตาเป็นส่วนใหญ่ โดยในขณะที่พูดคุยกับบุคคลอื่น ควรพิจารณาดูว่าอารมณ์ที่เขากำลังแสดงออกมาทางสีหน้าของเขาในขณะนั้นเป็นอย่างไร โดยดูจากสีหน้าว่า สีหน้าของเขาที่แสดงออกมานั้นสอดคล้องกับคำพูดของเขาหรือไม่ มีการเปลี่ยนสีหน้าในขณะพูดบ้างหรือไม่

1.2 เมื่อมีโอกาสเข้าไปอยู่ในสถานที่สาธารณะ เช่น ร้านอาหารหรือห้างสรรพสินค้าลองสังเกตสีหน้าของผู้คนรอบข้าง โดยยืนอยู่ให้ห่างออกมาพอสมควร และพยายามสังเกตสีหน้าซึ่งเป็นเครื่องบอกถึงอารมณ์ของเขา แล้วลองดูว่าเขาอยู่ในอารมณ์เช่นไร

1.3 แหล่งที่สามารถเรียนรู้การแสดงออกจากใบหน้าของคนได้ก็คือ การเรียนรู้จากเครื่องรับโทรทัศน์ เพราะนักแสดงอาชีพจะถูกฝึกฝนมาให้รู้จักการสื่อความหมายทางอารมณ์โดยผ่านออกมาทางสีหน้าและแววตา ให้พยายามอ่านอารมณ์ของตัวละครว่า ตัวละครแต่ละตัวแสดงอารมณ์เป็น แบบไหน เมื่อดูได้สักระยะหนึ่งให้เปิดเสียงแล้วดูว่าอารมณ์ที่ได้คาดการณ์ไว้ก่อนหน้านั้นตรงกับเนื้อเรื่องของละครจริงหรือไม่

1.4 ขณะที่กำลังสนทนาอยู่กับผู้อื่น ให้ลองสังเกตดูสีหน้าของคู่สนทนาว่า คู่สนทนาได้แสดงออกถึงอารมณ์ที่ตรงกับคำพูดของเขาหรือไม่

1.5 ขณะที่กำลังสนทนากับผู้อื่น ให้ลองสังเกตและสอบถามดูว่าคู่ที่สนทนาอยู่ด้วยรู้สึกอย่างไร และตรงกับที่เราเข้าใจหรือต้องการจะสื่อออกไปหรือไม่

2. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับความภาคภูมิใจในตนเอง

Heatherton & Polivy (1991) ได้กล่าวว่า ความภาคภูมิใจในตนเองเกิดขึ้นได้ ต้องขึ้นอยู่กับแรงบันดาลใจของคนและประสบการณ์ของความสำเร็จ ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความภาคภูมิใจเช่น ระดับชั้นทางสังคม ลำดับวันเดือนปีเกิด เพศและจำนวนพี่น้อง มีความสำคัญ ซึ่งพบว่าปัจจัยที่เป็นพื้นฐานของการวิจัยในหลายรูปแบบ ทำให้ตระหนักได้ถึงผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกในตนเองที่แสดงออกมาจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยได้ดำเนินการ โดยมีเป้าหมายของการจัดการความภาคภูมิใจในตนเองและสถานการณ์ที่ต่างกัน โดยพบว่า มีพื้นฐานที่มั่นคง ค่าความนับถือตนเองที่มีความผันผวนเล็กน้อยจะขึ้นอยู่กับผู้ที่เข้าศึกษาได้รับการมีปฏิสัมพันธ์และความสัมพันธ์ระหว่างบริบทของบุคคลกับการติดต่อทางสังคม ดังนั้นผลปรากฏว่าความภาคภูมิใจในตนเองเป็นนิสัยที่ค่อนข้างยั่งยืน

3. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู

Rogers (1972) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูไว้ ดังนี้

1. แบบประชาธิปไตย (democracy) คือการอบรมเลี้ยงดูที่ทำให้เด็กรู้สึกว่าตนได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ไม่ตามใจหรือเข้มงวดจนเกินไป มีเหตุผล ยอมรับความสามารถและความคิดเห็น ตลอดจนให้ความรักความเอาใจใส่เป็นกันเอง และให้ความร่วมมือตามโอกาสที่เหมาะสม

2. แบบทอดทิ้ง (rejection) คือการอบรมเลี้ยงดูที่ทำให้เด็กรู้สึกว่าตนเองถูกเกลียดชังไม่ได้รับการเอาใจใส่สนับสนุนหรือให้คำแนะนำเท่าที่ควร มักใช้วิธีการลงโทษที่รุนแรงและปราศจากเหตุผล ไม่ให้ความสนิทสนมเป็นกันเองและปล่อยปละละเลยความเป็นอยู่

3. แบบให้ความคุ้มครองมากเกินไป (overprotection) คือการอบรมเลี้ยงดูที่ทำให้เด็กรู้สึกว่าตนเองไม่ได้อิสระเท่าที่ควร ไม่ได้ทำตามที่ต้องการหรือทำอะไรด้วยตนเอง ต้องปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่บิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูกำหนดไว้ ถูกควบคุมและอยู่ในสายตาหรือถูกคุ้มครองป้องกันให้ความช่วยเหลือตลอดเวลา

4. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว

ปิยะวดี สิงห์พันธ์ (2544) กล่าวว่าสัมพันธภาพในครอบครัวเป็นความสัมพันธ์แบบปรมภูมิ (Primary Relationship) ซึ่งมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. จำนวนของบทบาท (Number of Role) สัมพันธภาพในครอบครัวซึ่งมีความสัมพันธ์กันหลายบทบาท เช่น เป็นพ่อแม่ เป็นผู้สั่งสอน เป็นผู้เลี้ยงดู สมาชิกครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์กันในหลาย ๆ ด้าน ทำให้เกิดความสนใจ ได้รู้จักค่านิยม ความเชื่อถือ ตลอดจนบุคลิกที่แท้จริงของกันและกัน

2. การสื่อสาร (Communication) สัมพันธภาพในกลุ่มปฐมภูมิเป็นการสื่อสารแบบเปิด มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างอิสระและกว้างขวาง

3. อารมณ์ (Emotion) สัมพันธภาพในกลุ่มปฐมภูมิหรือในครอบครัวก่อรูปขึ้นจากอารมณ์ต่าง ๆ ระหว่างสมาชิกก่อให้เกิดความรัก ความเข้าใจ ความผูกพันรักใคร่ ความคิดถึง ความขัดแย้งหรือความโกรธ

4. ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้สึก (Transferability) สัมพันธภาพแบบปฐมภูมิจะก่อรูปขึ้นกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น มันจะไม่สามารถมีจะถ่ายทอดไปสู่บุคคลอื่นได้ง่าย ๆ เป็นปฏิสัมพันธ์กับบุคคลเป็นคน ๆ ไป มีความรู้สึกผูกพันเฉพาะเจาะจงยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งสิ้น 724 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยได้มาโดย การคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างและได้ใช้สูตรการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างสูตรของทาโร ยามาเน Taro Yamane (1973) ในระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 จำนวน 258 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น แบ่งออกเป็น 5 ตอน ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว แบบสอบถามปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเอง แบบสอบถามปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดู แบบสอบถามปัจจัยด้านสัมพันธภาพในครอบครัว และแบบสอบถามความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน และสามารถนำมาวิเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ขออนุญาตในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการขออนุญาตจากผู้อำนวยการโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม เพื่อขออนุมัติในการเก็บข้อมูลจากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และได้รับการอนุญาตอย่างเป็นทางการก่อนดำเนินการแจกแบบสอบถาม

2. การชี้แจงและแจกแบบสอบถาม ก่อนแจกแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้อธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขั้นตอนการตอบแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างทราบ พร้อมทั้งเน้นย้ำว่าข้อมูลที่ให้จะถูกเก็บเป็นความลับและใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น เพื่อสร้างความไว้วางใจและให้ข้อมูลที่ตรงตามความจริง

3. การตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 258 คน ซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ปีการศึกษา 2567 และให้เวลาดำเนินการตอบแบบสอบถามในชั่วโมงเรียนที่ได้รับอนุญาต

3. การรวบรวมและตรวจสอบความครบถ้วน หลังจากนักเรียนตอบแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้รวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดและดำเนินการตรวจสอบความครบถ้วน ความชัดเจน และความสมบูรณ์ของข้อมูล เพื่อคัดกรองแบบสอบถามที่สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้

4. การจัดเตรียมข้อมูลเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบแล้วจะถูกบันทึกข้อมูลลงในระบบคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรม SPSS เพื่อใช้ในการวิเคราะห์เชิงสถิติต่อไป ทั้งในส่วนของสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลทั้งหมดแล้วได้นำมาลงรหัสบันทึกข้อมูล และนำไปวิเคราะห์ทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สถิติพื้นฐานได้แก่

1.1 ค่าความถี่ (Frequency)

1.2 ค่าร้อยละ (Percentage)

1.3 ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean)

1.4 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การทดสอบค่าที (t-test) เป็นการทดสอบระหว่างตัวแปรอิสระสองกลุ่ม

3. การทดสอบค่าเอฟ (F-test) ใช้ทดสอบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระสามกลุ่มขึ้นไปโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) แล้วทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's Method)

4. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) ช่วยหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ความภาคภูมิใจในตนเอง การอบรมเลี้ยงดู และสัมพันธภาพภาพ ในครอบครัว

5. วิเคราะห์ความสามารถในการทำนาย ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความภาคภูมิใจในตนเอง การอบรมเลี้ยงดู และสัมพันธภาพภาพในครอบครัว โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรทำนายทั้งหมดกับตัวแปรเกณฑ์ในสมการถดถอยโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์แบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression)

ผลการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ ได้แก่ (1) เพื่อศึกษาระดับของความภาคภูมิใจในตนเอง การอบรมเลี้ยงดู สัมพันธภาพในครอบครัว และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี และ (2) เพื่อศึกษาตัวแปรสำคัญที่สามารถทำนายความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว โดยใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจผ่านแบบสอบถามที่ครอบคลุม 4 ปัจจัยหลักและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติหลายรูปแบบ ทั้งเชิงพรรณนาและเชิงอนุมาน เพื่อให้เข้าใจถึงระดับและความสัมพันธ์ของแต่ละปัจจัยกับความเห็นอกเห็นใจอย่างรอบด้าน ผลการวิจัยสามารถสรุปและนำเสนอแยกตามวัตถุประสงค์การศึกษาได้ดังนี้

1) เพื่อศึกษาระดับความภาคภูมิใจในตนเอง การอบรมเลี้ยงดู สัมพันธภาพในครอบครัวและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมมีระดับของความภาคภูมิใจในตนเองอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในมิติของการรับรู้ตนเองว่าเป็น "เพื่อนที่ดี" ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.17 สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักรู้และการเห็นคุณค่าในตนเองด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างชัดเจน สำหรับด้านการอบรมเลี้ยงดู พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการเลี้ยงดูในรูปแบบที่มีความเอาใจใส่ (Attentive Parenting) มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ

3.82 ซึ่งอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นถึงบทบาทของผู้ปกครองหรือผู้ดูแลที่ให้ความรัก ความอบอุ่น และการสนับสนุนทางอารมณ์ต่อเด็กอย่างเหมาะสม ในส่วนของสัมพันธภาพในครอบครัว นักเรียนส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ในครอบครัวอยู่ในระดับเหมาะสม โดยเฉพาะด้าน “การให้ความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน” ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 บ่งชี้ถึงการมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกและความรู้สึกผูกพันในครอบครัวที่สนับสนุนพฤติกรรมด้านบวกของนักเรียน และสุดท้าย ในด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในมิติของ “การเข้าใจผู้อื่น” ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.19 แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความสามารถในการรับรู้ เข้าใจ และเห็นใจความรู้สึกของผู้อื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีความเข้าใจและสันติสุข

2) เพื่อศึกษาตัวแปรสำคัญในการทำนายต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) พบว่า มีตัวแปรสำคัญ 4 ตัว ที่สามารถร่วมกันทำนายความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ (1) ความภาคภูมิใจในตนเองโดยรวม (2) เพศ (3) ความภาคภูมิใจในตนเองในด้านความมุ่งมั่น (4) บุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วย ซึ่งทั้ง 4 ตัวแปรนี้สามารถร่วมกันทำนายความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นได้คิดเป็นร้อยละ 56.40 ของความแปรปรวนทั้งหมด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .76 ซึ่งอยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ ยังพบว่า นักเรียนที่เป็นเพศหญิงมีระดับความเห็นอกเห็นใจโดยรวมสูงกว่านักเรียนชาย และนักเรียนที่อาศัยอยู่กับบิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งมีระดับความเห็นอกเห็นใจสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่กับทั้งบิดาและมารดา ซึ่งสะท้อนถึงอิทธิพลของประสบการณ์ชีวิตและบริบททางครอบครัวที่แตกต่างกันในการส่งเสริมพฤติกรรมความเข้าใจและเอาใจใส่ต่อผู้อื่น อีกทั้งมิติด้านความมุ่งมั่นของความภาคภูมิใจในตนเองยังมีอิทธิพลสูง โดยแสดงให้เห็นว่านักเรียนที่มีความตั้งใจและเป้าหมายชัดเจนมีแนวโน้มที่จะพัฒนาทักษะทางอารมณ์และสังคมได้ดีกว่า ดังนั้น ผลการวิจัยนี้จึงชี้ให้เห็นถึงบทบาทของทั้งปัจจัยภายในตนเองและปัจจัยแวดล้อมในการส่งเสริมคุณลักษณะความเห็นอกเห็นใจ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีคุณภาพ

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคมมีระดับของความภาคภูมิใจในตนเอง การอบรมเลี้ยงดู สัมพันธภาพในครอบครัว และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในมิติของการเป็นเพื่อนที่ดี การเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในครอบครัวและการเข้าใจผู้อื่น แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบทางจิตสังคมและบริบทครอบครัวมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทักษะความเห็นอกเห็นใจของเยาวชนในช่วงวัยรุ่นตอนต้น ซึ่งเป็นวัยที่เปิดรับการหล่อหลอมจากทั้งครอบครัว โรงเรียน และกลุ่มเพื่อน ทั้งนี้สาเหตุหนึ่งอาจเป็นเพราะความภาคภูมิใจในตนเองเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งเสริมให้เกิดการยอมรับตนเองและผู้อื่นอย่างเหมาะสม การที่นักเรียนรู้สึกว่าเป็น “เพื่อนที่ดี” ย่อมสะท้อนการมีปฏิสัมพันธ์ทางบวกกับผู้อื่น อันเป็นปัจจัยส่งเสริมคุณลักษณะด้านความเห็นอกเห็นใจ ขณะที่รูปแบบการเลี้ยงดูที่เอาใจใส่ของผู้ปกครอง ย่อมส่งผลต่อพัฒนาการทางอารมณ์ของนักเรียนโดยตรง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภาวี ศิริมงคล (2561) ที่พบว่าบรรยากาศครอบครัวที่อบอุ่นและการสื่อสารที่ดีสัมพันธ์กับพฤติกรรมเห็นอกเห็นใจ และยังสอดคล้องกับ ณัฐวดี ละออสุข (2561) ซึ่งระบุว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบอบอุ่นมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับความเห็นอกเห็นใจของบุตร การที่นักเรียนมีสัมพันธภาพในครอบครัวที่เกื้อกูลและมีการให้ความช่วยเหลือกัน ย่อมทำให้พวกเขามีต้นแบบพฤติกรรมที่เน้นความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และสามารถถ่ายทอดทักษะเหล่านั้นออกมาในสังคมโรงเรียนและกลุ่มเพื่อนได้อย่างเป็นธรรมชาติ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าทั้งปัจจัยภายในตนเองและบริบทครอบครัวต่างมีส่วนสำคัญร่วมกันในการหล่อหลอมทักษะความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ตัวแปรสำคัญที่สามารถร่วมกันทำนายความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ความภาคภูมิใจในตนเองโดยรวม เพศ ความภาคภูมิใจในตนเองด้านความมุ่งมั่น และบุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วย โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของความเห็นอกเห็นใจได้ร้อยละ 56.40 สะท้อนให้เห็นว่า ความภาคภูมิใจในตนเองเป็นตัวแปรพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเห็นอกเห็นใจในหลากหลายมิติ โดยเฉพาะมิติของความมุ่งมั่นซึ่งแสดงถึงแรงจูงใจภายใน ความตั้งใจในการกระทำสิ่งต่าง ๆ และความสามารถในการควบคุมอารมณ์ ซึ่งล้วนเป็นพื้นฐานของการเข้าใจผู้อื่นอย่างลึกซึ้ง สำหรับความแตกต่างทางเพศที่พบว่าเพศหญิงมีระดับความเห็นอก

เห็นใจสูงกว่าเพศชาย อาจอธิบายได้ด้วยบทบาททางสังคมและการอบรมเลี้ยงดูที่ให้ความสำคัญกับการแสดงออกทางอารมณ์ของเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ขณะที่ตัวแปรด้านบุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วย พบว่า นักเรียนที่อยู่กับบิดาหรือมารดาเพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีความเห็นอกเห็นใจสูงกว่าผู้ที่อยู่กับทั้งบิดาและมารดา ซึ่งอาจเกิดจากประสบการณ์ชีวิตที่ท้าทายและการใกล้ชิดกับผู้ดูแลหลักที่มีบทบาทสูงกว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประภัสสร อินทร์จันทร์ (2564) ที่พบว่าความฉลาดทางอารมณ์สามารถทำนายพฤติกรรมเห็นอกเห็นใจได้อย่างมีนัยสำคัญ และสอดคล้องกับ ศิริพร นาคสุวรรณ์ (2563) ที่พบว่าภาวะหมดไฟทางวิชาชีพมีความสัมพันธ์ทางลบกับระดับความเห็นอกเห็นใจของนักศึกษาแพทย์ ทั้งนี้ยังได้รับการสนับสนุนจาก ชลธิชา ศรีอินทร์ และอัจฉรา ศรีพันธ์ (2567) ที่แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถส่งเสริมทักษะความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจากผลการศึกษานี้จึงสามารถสรุปได้ว่าทั้งปัจจัยภายใน (ความภาคภูมิใจในตนเอง) และปัจจัยภายนอก (บริบทการเลี้ยงดูและครอบครัว) ล้วนมีบทบาทร่วมกันในการส่งเสริมพฤติกรรมความเห็นอกเห็นใจ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญของการอยู่ร่วมในสังคมที่มีคุณภาพ

จากผลการศึกษาดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนมิได้เป็นคุณลักษณะที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ หากแต่เป็นผลลัพธ์ของกระบวนการพัฒนาเชิงจิตใจ สังคม และวัฒนธรรม ที่ต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุนจากทั้งภายในตนเองและบริบทภายนอก อันได้แก่ ความภาคภูมิใจในตนเอง การเลี้ยงดู สัมพันธภาพในครอบครัว และการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ซึ่งล้วนมีบทบาทร่วมกันในการส่งเสริมให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเข้าใจและเห็นอกเห็นใจกันอย่างแท้จริง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านย่อยบทบาทของเพื่อนที่ดีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านย่อยบทบาทของเพื่อนที่ดี มีสัมพันธภาพในครอบครัวในด้านย่อยการให้ความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน มีระดับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นในด้านย่อยการเข้าใจผู้อื่น ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ประกอบด้วย 1. ผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนวควรจัดกิจกรรมเสริมสร้างความภาคภูมิใจในตนเองอย่างต่อเนื่อง เช่น กิจกรรมพี่สอนน้อง เวที

แสดงความสามารถ หรือกิจกรรมผู้นำ เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงศักยภาพและได้รับการยอมรับจากเพื่อนและครู ซึ่งส่งผลให้นักเรียนเกิดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมากขึ้น 2. ครูแนะแนวควรจัดกิจกรรมแบบกลุ่มสัมพันธ์หรือกิจกรรมแนะแนวที่เน้น การเข้าใจความแตกต่างของผู้อื่น เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนเรียนรู้การสื่อสาร การฟังอย่างตั้งใจ และการมองโลกจากมุมมองของผู้อื่น ซึ่งจะส่งเสริมทักษะความเห็นอกเห็นใจอย่างเป็นรูปธรรม 3. ครูแนะแนวและครูที่ปรึกษาควรส่งเสริมกิจกรรม “เพื่อนที่ปรึกษา” และ “ชมรมจิตอาสา” เป็นกลไกในการพัฒนาทักษะความเข้าใจผู้อื่น โดยให้รุ่นพี่ดูแลรุ่นน้องหรือร่วมทำกิจกรรมเพื่อสังคมร่วมกัน ซึ่งจะเป็นเวทีฝึกฝนทั้งความรับผิดชอบ ความเอื้ออาทร และการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย 1. ศึกษาตัวแปรอื่นที่สัมพันธ์กับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียน เช่น ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ความสามารถในการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) หรือทักษะการแก้ปัญหา เป็นต้น ซึ่งอาจเป็นตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องและส่งผลต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนที่สามารถนำมาจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนต่อไป 2. ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยผสาน การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการสังเกตพฤติกรรมเพื่อเข้าใจปัจจัยและกระบวนการที่ส่งผลต่อความเห็นอกเห็นใจได้อย่างรอบด้าน

เอกสารอ้างอิง

กวินารัตน์ สุทธิสุคนธ์, จิราพร ชมพิกุล และเกรียงศักดิ์ ธรรมอภิพล. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวไทย. วารสารบริหารท้องถิ่น, 10(2), 151–168.

จิตราภรณ์ ทองกวด. (2555). พัฒนาการของวัยรุ่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชลธิชา ศรีอินทร์ และอัจฉรา ศรีพันธ์. (2567). การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนออนไลน์ เพื่อพัฒนาทักษะความเห็นอกเห็นใจในโลกดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนขนาดพิเศษ จังหวัดพิษณุโลก. วารสารการศึกษา, 11(3), 478–491.

ณัฐวดี ละออสุข. (2561). พฤติกรรมการเลี้ยงดูของผู้ปกครองกับระดับความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารจิตวิทยา, 34(2), 88–104.

ยุทธนา ไชยจูกุล. (2545). การพัฒนาทักษะทางอารมณ์เพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปิยะวดี สิงห์พันธ์. (2544). จิตวิทยาครอบครัว. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ประภัสสร อินทร์จันทร์. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับพฤติกรรมเห็นอกเห็นใจของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3. วารสารวิจัยทางการศึกษา, 14(1), 59–71.

ศิริพร นาคสุวรรณ์. (2563). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความเห็นอกเห็นใจของนักศึกษาแพทย์ชั้นคลินิก มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. วารสารการแพทย์และสุขภาพ, 6(1), 42–53.

ลภัสรดา ซื่อตรง, ชุติมา กลิ่นหอม และปวีณา ธรรมศักดิ์. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างความเห็นอกเห็นใจภายในครอบครัวกับทัศนคติของวัยรุ่นในเขตเมือง. วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, 27(2), 88–102.

วิภาวี ศิริมงคล. (2561). อิทธิพลของปัจจัยทางครอบครัวต่อพฤติกรรมเห็นอกเห็นใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 41(2), 101–112.

อภิวัฒน์ แก่นจำปา. (2561). การเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนภาคตะวันออก (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Alper Yontar, & Selma Yel. (2018). The relationship between empathy and responsibility levels of 5th grade students: A sample from Turkey. International Journal of Education & Literacy Studies, 6(4), 76–84.

Awiszus, A., Koenig, M., & Vaisarova, J. (2022). Parenting styles and their effect on child development and outcome. Journal of Student Research, 11(3), 1–10.

Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. Developmental Psychology, 4(1, Pt.2), 1–103.

Gökap, A., & Inel, Y. (2022). An analysis of secondary school students' empathy skills in terms of student- and school-related variables. Educational Policy Analysis and Strategic Research, 17(1), 40–57.

Heatherton, T. F., & Polivy, J. (1991). Development and validation of a scale for measuring state self-esteem. Journal of Personality and Social Psychology, 60(6), 895–910.

Lee, I. S. (2019). Study on self-esteem, communication skills, and empathy in junior college students. Journal of the Korea Academia-Industrial Cooperation Society, 20(10), 358–365.

Rogers, C. R. (1972). On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy. Houghton Mifflin.

Triana, R., Keliat, B. A., & Sulistiowati, N. M. D. (2019). The relationship between self-esteem, family relationships and social support as the protective factors and adolescent mental health. Humanities & Social Sciences Reviews, 7(1), 41–47.

Tsuchie, R., Hiramatsu, Y., Sano, A., & Nakazawa, Y. (2021). The role of self-esteem and social support in adolescent mental health: A cross-sectional study of Japanese junior high school students. Asian Journal of Psychiatry, 56, 102547.

Yamane, T. (1973). Statistics: An introductory analysis (3rd ed.). Harper & Row.

ผลสะท้อนทางกฎหมายของสัญญาซื้อขายสินค้าแบบผ่อนชำระและสัญญาเช่าซื้อ: การวิเคราะห์ตามกฎหมายของ สปป.ลาว*

A LEGAL ANALYSIS OF THE IMPLICATIONS OF INSTALLMENT SALE AND HIRE-PURCHASE CONTRACTS UNDER LAO CIVIL LAW

วิชัย ศรีหาปัญญา[1], ทองคำ ลอยาง[2] และ คำผิว วิไลพอน[3]

Vixay Syhapanya[1], Thongkham Loryang[2] and Khamphiou Vilayphone[3]

[1-3]คณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว, สปป.ลาว

[1-3]Faculty of Law and Political Science, National University of Laos, Lao PDR

Corresponding Author's Email: k.vilayphon@nuol.edu.la

วันที่รับบทความ : 12 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 20 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 22 กรกฎาคม 2568

Received 12 July 2025; Revised 20 July 2025; Accepted 22 July 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความแตกต่างทางกฎหมายระหว่าง "สัญญาซื้อขายสินค้าแบบผ่อนชำระ" กับ "สัญญาเช่าซื้อ" ภายใต้กฎหมายแพ่งของ สปป.ลาว โดยมุ่งวิเคราะห์ผลทางกฎหมายที่เกิดขึ้นจากการเข้าใจผิดเกี่ยวกับประเภทของสัญญา ตลอดจนปัญหาความรับผิดทางแพ่งและทางอาญาที่อาจเกิดจากการใช้สัญญาที่ไม่ชัดเจนหรือไม่เป็นธรรม งานวิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงเอกสารทางกฎหมาย (Doctrinal Legal Research) โดยศึกษาตัวบทกฎหมายแพ่งลาว คำอธิบายประกอบ กรณีศึกษาในภาคปฏิบัติ และเปรียบเทียบกับแนวทางของประเทศในระบบกฎหมาย Civil Law

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บข้อมูลจากเอกสารทางกฎหมาย หนังสือ ตำรา บทความวิชาการ รายงานวิจัย และกฎหมายต่างประเทศที่

Citation:

*วิชัย ศรีหาปัญญา, ทองคำ ลอยาง และ คำผิว วิไลพอน. (2568). ผลสะท้อนทางกฎหมายของสัญญาซื้อขายสินค้าแบบผ่อนชำระและสัญญาเช่าซื้อ: การวิเคราะห์ตามกฎหมายของ สปป.ลาว. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 502-517.

Vixay Syhapanya, Thongkham Loryang and Khamphiou Vilayphone. (2025). A Legal Analysis Of The Implications Of Installment Sale And Hire-Purchase Contracts Under Lao Civil Law. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 502-517.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

เกี่ยวข้อง (Documentary Research) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Comparative Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประมวลกฎหมายแพ่งของ สปป.ลาว ยังไม่มีบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับสัญญาเช่าซื้อ ทำให้เกิดช่องว่างทางการตีความและ 2) เกิดช่องว่างทางกฎหมายทำให้ผู้ประกอบกิจการร่างสัญญาโดยไม่สมดุลกับผู้บริโภค เช่น การระบุว่าเป็นสัญญาซื้อแต่มีสิทธิยึดทรัพย์คืนโดยไม่มีคำสั่งศาล 3) ผู้วิจัยเสนอให้มีการเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับสัญญาเช่าซื้ออย่างชัดเจน จัดทำแบบสัญญากลาง ควบคุมเงื่อนไขไม่เป็นธรรม และออกกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค รวมทั้งเสนอให้พัฒนาทฤษฎี “กรรมสิทธิ์เชิงเงื่อนไข” และหลัก “ความเป็นธรรมในเนื้อหาสัญญา” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการตีความและตัดสินคดีให้สอดคล้องกับหลักนิติธรรม4) รัฐควรมีนโยบายส่งเสริมให้ประชาชนสปป.ลาวมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายทั้งสองฉบับ

คำสำคัญ: สัญญาซื้อขายแบบผ่อนชำระ, สัญญาเช่าซื้อ, กรรมสิทธิ์, ความรับผิดทางแพ่งและอาญา, ระบบกฎหมายแพ่ง สปป.ลาว

Abstract

This research aims to analyze the legal differences between installment sale contracts and hire-purchase contracts under the Lao People’s Democratic Republic’s Civil Code. The study examines the legal consequences arising from misunderstandings about contract types, as well as the civil and criminal liabilities associated with ambiguous or unfair contractual terms. The research adopts doctrinal legal methodology, relying on statutory interpretation, case analysis, and comparative legal frameworks within civil law systems.

This research uses qualitative research methodology by collecting data from legal documents, books, textbooks, academic articles, research reports and related foreign laws (Documentary Research) by using content analysis and comparative analysis

The findings indicate that Lao civil law lacks specific provisions on hire-purchase contracts, resulting in interpretative gaps that allow contractual imbalances, especially against consumers. For instance, some contracts are

labeled as sales but include unilateral repossession clauses without judicial oversight. This study recommends codifying specific rules on hire-purchase contracts, standardizing contract forms, regulating unfair terms, and enacting consumer protection legislation. It also proposes doctrinal developments such as conditional ownership theory and substantive fairness principles to ensure legal interpretations are aligned with equity and the rule of law. The government should have a policy to promote Lao PDR citizens to have knowledge and understanding of both laws.

Keywords: Installment Sale Contract, Hire-Purchase Contract, Ownership, Civil and Criminal Liability, Lao Civil Law System

บทนำ

ในโลกสมัยใหม่ที่เศรษฐกิจมีการขับเคลื่อนด้วยระบบตลาดเสรี การบริโภคได้กลายเป็นพฤติกรรมหลักที่สะท้อนถึงความต้องการ ความสะดวกสบายและสถานะทางสังคมของบุคคล การได้ครอบครองหรือใช้สอยสินค้า เช่น รถยนต์ โทรศัพท์มือถือ เครื่องใช้ไฟฟ้า หรือวัสดุสิ้นเปลืองต่าง ๆ จึงไม่จำกัดอยู่ที่ผู้มีกำลังจ่ายเท่านั้น กลไกการตลาดและการเงินได้พัฒนาวิธีการเข้าถึงสินค้าเหล่านี้ผ่านกลไก “การผ่อนชำระ” และ “การเช่าซื้อ” ซึ่งทำให้ผู้บริโภคสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินได้โดยไม่จำเป็นต้องชำระเงินเต็มจำนวนตั้งแต่ต้น (สินสิริวาณิชย์ อ., 2024)

ในบริบทของสปป.ลาว ในระบบกฎหมายสังคมนิยม (René D,1989) สัญญาประเภทนี้เริ่มเข้ามามีบทบาทในวงจรเศรษฐกิจและการค้าอย่างแพร่หลาย ทั้งในระดับบุคคลและธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) (ธนิตกุล ศ.,2016) การที่ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงสินค้าได้ง่ายขึ้นผ่านการชำระเงินเป็นงวด ๆ ทำให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญ แต่ในขณะเดียวกัน ก็ได้ก่อให้เกิดข้อพิพาทจำนวนมากเกี่ยวกับ “ความเข้าใจผิด” หรือ “การหลอกลวง” เกี่ยวกับประเภทของสัญญาที่ทำขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระหว่าง “สัญญาซื้อขายแบบผ่อนชำระ” (installment sale contract) และ “สัญญาเช่าซื้อ” (hire-purchase contract) ซึ่งแม้ในเชิงการใช้งานอาจดูคล้ายกัน แต่ในทางกฎหมายกลับมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ สัญญาซื้อขายผ่อนชำระเป็นการซื้อขายโดยสมบูรณ์ตั้งแต่มีการตกลงและ

ส่งมอบ แม้ยังไม่ชำระครบ ขณะที่สัญญาเช่าซื้อเป็นสัญญาเช่าโดยมีสิทธิเพิ่มเติมในการซื้อภายหลัง ซึ่งกรรมสิทธิ์จะยังคงอยู่กับผู้ให้เช่าซื้อจนกว่าจะชำระเงินครบตามกำหนด

ปัญหาที่พบในทางปฏิบัติ คือ บุคคลจำนวนมากทำสัญญาทั้งสองประเภทโดยขาดความเข้าใจในลักษณะและผลทางกฎหมายที่แตกต่างกัน ส่งผลให้เมื่อเกิดความเสียหาย เช่น ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระ ผู้ให้เช่าซื้อยึดทรัพย์คืน ผู้ซื้อผ่อนชำระเข้าใจผิดว่าเป็นเพียงการเช่า หรือผู้ให้บริการใช้ช่องว่างทางกฎหมายในการบังคับสิทธิในทางที่ไม่เป็นธรรม สิ่งเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดปัญหาทางแพ่งและอาจขยายไปสู่ความรับผิดทางอาญาในบางกรณี แม้ประมวลกฎหมายแพ่งของ สปป.ลาว ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ทั่วไปเกี่ยวกับนิติกรรมและสัญญา ตลอดจนบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับการซื้อขาย มาตรา 406 และการชำระเป็นงวด มาตรา 408 สัญญาซื้อขายสินค้าแบบผ่อนชำระ และสัญญาเช่าซื้อ มาตรา 414 แต่ยังขาดบทบัญญัติที่แยกประเภทสัญญาทั้งสองนี้อย่างชัดเจน ซึ่งทำให้เกิดความสับสนทั้งในหมู่ประชาชนและผู้ประกอบธุรกิจ (กระทรวงยุติธรรม สปป.ลาว, 2023) นอกจากนี้ ยังมีข้อกังวลเกี่ยวกับการใช้สัญญาที่เขียนขึ้นโดยฝ่ายเดียว (Adhesion contract) การหลีกเลี่ยงภาษี การบังคับยึดทรัพย์โดยไม่ได้ผ่านกระบวนการศาล หรือการคิดดอกเบี้ยและค่าปรับเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ซึ่งปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงความเปราะบางของกลไกคุ้มครองผู้บริโภค และความจำเป็นที่ต้องตีความบทบัญญัติที่มีอยู่ให้สอดคล้องกับหลักนิติธรรมและความยุติธรรม (Micklitz, Hans-W., 2011)

ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญที่จะทำการศึกษาลักษณะทางกฎหมายของสัญญาทั้งสองประเภทอย่างละเอียด ทั้งในแง่ของโครงสร้างทางนิติกรรม ความแตกต่างของผลทางกฎหมาย สิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา ตลอดจนความรับผิดในกรณีผิดสัญญาหรือฉ้อฉลเพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการปรับปรุงกฎหมายและแนวทางการใช้สัญญาอย่างเหมาะสมในบริบทของ สปป.ลาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทางกฎหมายและโครงสร้างของสัญญาซื้อขายสินค้าแบบผ่อนชำระและสัญญาเช่าซื้อตามบทบัญญัติของกฎหมายแพ่ง สปป.ลาว

2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างทางกฎหมายสัญญาและผลทางกฎหมายของสัญญาทั้งสองประเภท

3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและความรับผิดของคู่สัญญาในกรณีที่มีการเข้าใจผิดหรือฉ้อฉลในการทำสัญญา และเสนอแนะแนวทางการแก้ไขหรือปรับปรุงกฎหมายในส่วนของกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา ของ สปป.ลาว

4. เพื่อวิคราะห์ปัญหาคดีที่เกิดขึ้นในพื้นที่แขวงจำปาสักและในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ เสนอแนะแนวทางการแก้ไขหรือปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ สปป.ลาว ได้มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายทั้งสองสัญญา

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางนิติศาสตร์ที่เรียกว่า Doctrinal Legal Research หรือการวิจัยเชิงเอกสารทางกฎหมายซึ่งเป็นระเบียบวิธีหลักในการศึกษากฎหมายลายลักษณ์อักษรที่มีอยู่แล้วในระบบกฎหมายของประเทศหนึ่ง โดยเฉพาะในประเทศที่มีระบบกฎหมายแบบ Civil Law อย่าง สปป.ลาว

1. ระเบียบวิธีนี้เน้นการวิเคราะห์ตัวบทกฎหมาย (statutory law) และหลักการทางกฎหมาย (legal doctrines) ที่ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติของกฎหมายหลัก เช่น ประมวลกฎหมายแพ่ง ประมวลกฎหมายอาญา กฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนกฎหมายลำดับรองซึ่งรวมถึงคำอธิบายกฎหมาย แนวคำวินิจฉัย หรือเอกสารตีความทางราชการนอกจากนี้ ยังอาศัยแนวทาง การวิเคราะห์เนื้อหากฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร (Textual Legal Analysis) ในการศึกษาภาษากฎหมายอย่างลึกซึ้ง ทั้งในด้านถ้อยคำ โครงสร้าง และเจตนารมณ์แห่งบทบัญญัติ โดยเน้นการวิเคราะห์ความหมายของกฎหมายในทางทฤษฎี การนำไปใช้ในทางปฏิบัติ และผลกระทบในบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และจริยธรรม

2. การวิเคราะห์ข้อมูลนี้เป็นการแสวงหาความสอดคล้องระหว่างข้อความในกฎหมาย ความมุ่งหมายของบทบัญญัติ และความเหมาะสมในทางหลักนิติธรรม (Rule of law) ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาทางกฎหมายเชิงวิชาการโดยเฉพาะในการวิจัยเรื่อง “สัญญาซื้อขายสินค้าแบบผ่อนชำระ” และ “สัญญาเช่าซื้อ” ซึ่งเป็นประเด็นที่กฎหมายลาวยังมิได้จัดประเภทอย่างชัดเจน จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้วิธีการศึกษากฎหมายลายลักษณ์อักษรแบบลึกซึ้งและเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายที่ใกล้เคียง เพื่อหาความหมายและผลทางกฎหมายที่เหมาะสมแก่บริบทของ สปป.ลาว

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบความแตกต่างของสัญญาทั้งสองประเภทใน 4 ประการคือ 1. ความแตกต่างระหว่าง “สัญญาซื้อขายสินค้าแบบผ่อนชำระ” กับ “สัญญาเช่าซื้อ” มีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทของกฎหมายแพ่ง สปป.ลาว เนื่องจากแม้ทั้งสองประเภทเกี่ยวข้องกับการชำระราคาด้วยวิธีผ่อนชำระแต่ผลทางนิติกรรมโดยเฉพาะ “การโอนกรรมสิทธิ์” และ “สิทธิของคู่สัญญา” แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ความไม่ชัดเจนนี้ก่อให้เกิดปัญหาจริงในทางปฏิบัติ เช่น การเรียกคืนทรัพย์สินโดยไม่ชอบ หรือความเสียหายแก่ฝ่ายที่เข้าใจผิดเกี่ยวกับสถานะของตนภายใต้สัญญา ความแตกต่างของลักษณะการโอนกรรมสิทธิ์ ตามประมวลกฎหมายแพ่ง สปป.ลาว มาตรา 406 ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าสัญญาซื้อขายมีผลทำให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์โอนจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อเมื่อมีการตกลงราคาและส่งมอบ แม้ผู้ซื้อยังชำระไม่ครบก็ถือว่าเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์แล้ว ในทางตรงกันข้าม สัญญาเช่าซื้อยังไม่มีบทบัญญัติเฉพาะ แต่พอจะอนุมานจากบทว่าด้วย “การเช่า” ตามมาตรา 434 และ มาตรา 414 - 417 ได้ว่า ผู้ให้เช่าซื้อยังคงมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์จนกว่าผู้เช่าจะชำระเงินครบถ้วนภายในระยะเวลาตามข้อตกลง จึงถือเป็นการผสมระหว่างการเช่าและสิทธิจะซื้อภายหลัง 2. ข้อแตกต่างทางกฎหมายสัญญา การซื้อขายผ่อนชำระ โอนกรรมสิทธิ์ทันทีหลังส่งมอบแม้ยังชำระไม่ครบ ส่วนในด้านสัญญาเช่าซื้อ กรรมสิทธิ์อยู่กับผู้ให้เช่าจนกว่าจะชำระครบความแตกต่างนี้สำคัญมาก เพราะหากผู้ซื้อในระบบผ่อนชำระผิดนัด ผู้ขายไม่สามารถยึดทรัพย์คืนได้โดยพลการ ต้องใช้วิธีฟ้องศาลเพื่อบังคับชำระ ในขณะที่ในสัญญาเช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อมีสิทธิยึดทรัพย์คืนทันทีเพราะกรรมสิทธิ์ยังไม่ได้โอน 3. ความเสี่ยงและความรับผิดของคู่สัญญา ด้านความเสี่ยงของผู้รับทรัพย์สิน ในสัญญาซื้อขายผ่อนชำระ ผู้ซื้อมีความเสี่ยงเต็มที่ กล่าวคือ หากทรัพย์เกิดความเสียหาย สูญหาย หรือเสื่อมสภาพ ผู้ซื้อไม่สามารถเรียกคืนเงินได้ เพราะถือว่าเป็นเจ้าของแล้ว ในขณะที่ในสัญญาเช่าซื้อ ผู้เช่ายังไม่ได้เป็นเจ้าของ หากความเสียหายเกิดโดยไม่มีความผิดของผู้เช่า เช่น เหตุสุดวิสัยอาจไม่ต้องรับผิดในทรัพย์ดังกล่าว 4. ด้านความรับผิดทางการเงิน สัญญาทั้งสองแบบกำหนดให้ผู้ซื้อหรือผู้เช่าชำระเงินเป็นงวด หากผิดนัดจะมีผลทางกฎหมายต่างกัน เช่น ซื้อขายผ่อนชำระ ผู้ซื้อยังต้องชำระงวด แม้ไม่ได้ใช้ทรัพย์สินแล้วการบังคับคดีเป็นเรื่องคดีแพ่ง ส่วนสัญญาเช่าซื้อผู้ให้เช่าซื้อมักใช้เงื่อนไข “ยึดทรัพย์” โดยไม่คืนเงินที่ชำระไป ซึ่งบางครั้งอาจเป็นการเอาเปรียบและขัดต่อหลักความเป็นธรรม โดยเฉพาะหากผู้เช่าจ่ายเกือบครบแล้ว 5. สิทธิในการเลิกสัญญา ในสัญญาซื้อขาย เมื่อกรรมสิทธิ์โอนแล้ว การเลิกสัญญาจะต้องมีเหตุที่

ศาลยอมรับ เช่น “การผิดสัญญาอย่างร้ายแรง” เท่านั้นแต่ในสัญญาเช่าซื้อ มักกำหนดไว้ชัดว่าผู้ให้เช่าซื้อสามารถเลิกสัญญาและยึดทรัพย์ได้ทันทีหากผู้เช่าผิดนัดแม้แต่งวดเดียว ซึ่งอาจขัดต่อหลักความสมดุล โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้เช่าจ่ายเงินไปมากแล้ว แต่กลับไม่ได้รับการคุ้มครองหากพลาดเพียงครั้งเดียว ประเด็นสำคัญสำคัญทางกฎหมาย กฎหมายของ สปป.ลาว ยังไม่มีบทบัญญัติคุ้มครองผู้เช่าซื้อโดยเฉพาะ ทำให้ในทางปฏิบัติ ผู้ให้เช่าซื้อมีอำนาจต่อรองเหนือกว่าอย่างมาก สร้างความไม่สมดุลทางนิติกรรม ซึ่งอาจนำไปสู่ความเสียหายแก่ผู้บริโภค

วิเคราะห์ผลตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เมื่อเปรียบเทียบสัญญาทั้งสองประเภทพบความแตกต่างของสัญญาที่สำคัญ ผู้วิจัยจึงขอสรุปความแตกต่างในสัญญาทั้งสองใน 4 ประการ สัญญาซื้อขายผ่อนชำระและสัญญาเช่าซื้อแม้จะมีลักษณะคล้ายกันแต่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในเรื่องกรรมสิทธิ์ ความเสี่ยง และสิทธิในการบังคับใช้ตามกฎหมาย ช่องว่างในกฎหมายลาวที่ไม่มีบทบัญญัติแยกเกี่ยวกับเช่าซื้ออย่างชัดเจน ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติและเปิดช่องให้ผู้ประกอบการบางรายใช้ประโยชน์จากความไม่รู้ของผู้บริโภค โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอทางวิชาการโดยควรมุ่งไปที่การบัญญัติกฎหมายว่าด้วยเช่าซื้อโดยเฉพาะ การควบคุมสัญญาสำเร็จรูป และการส่งเสริมความเข้าใจเรื่อง “สิทธิในกรรมสิทธิ์” อย่างเป็นธรรมในระบบกฎหมายของ สปป.ลาว ผู้วิจัยได้สรุปผลความแตกต่างของสัญญาซื้อขายเงินผ่อนและสัญญาเช่าซื้อ ดังนี้

ประเด็นทางกฎหมาย	สัญญาซื้อขายผ่อนชำระ	สัญญาเช่าซื้อ
การโอนกรรมสิทธิ์	โอนเมื่อส่งมอบ	โอนเมื่อชำระครบ
ความเสี่ยงต่อทรัพย์	ตกอยู่กับผู้ซื้อ	ตกอยู่กับผู้ให้เช่าซื้อ
สิทธิในการเลิกสัญญา	ต้องผ่านศาล / ผิดร้ายแรง	เลิกสัญญาได้ทันทีหากผิดนัด
วิธีแก้ไขกรณีผิดนัด	ฟ้องชำระหนี้	ยึดทรัพย์คืน
สิทธิของผู้บริโภค	จำกัด	จำกัดกว่าหากไม่มีการควบคุมทางกฎหมาย

วิเคราะห์ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 การเข้าใจผิดของคู่สัญญาเกี่ยวกับประเภทของสัญญาทั้งสองในนัยยะสำคัญ 4 ประการดังนี้คือ 1. ปัญหาการเข้าใจผิดเกี่ยวกับประเภทของสัญญาระหว่างสัญญาซื้อขายผ่อนชำระกับสัญญาเช่าซื้อ ซึ่งเป็นประเด็นกฎหมายที่กระทบต่อสิทธิ หน้าที่ และสถานะทางกฎหมายของคู่สัญญาโดยตรง หากคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเชื่อว่า

สัญญาเป็นการซื้อขาย ในขณะที่อีกฝ่ายถือว่าเป็นเช่าซื้อ ความคลาดเคลื่อนนี้อาจทำให้ฝ่ายหนึ่งได้รับความเสียหาย เช่น ถูกยึดทรัพย์คืนโดยที่ตนเข้าใจว่ามีกรรมสิทธิ์แล้ว เป็นต้น 2. การบังคับใช้สัญญาเมื่อเจตนาไม่ตรงกัน เจตนารมณ์ของคู่สัญญา คือหลักพื้นฐานในการตีความนิติกรรมตามประมวลกฎหมายแพ่ง สปป.ลาว มาตรา 5 และ 6 ซึ่งระบุว่า หากข้อความไม่ชัดเจน ต้องตีความตามเจตนาที่แท้จริง และหากมีข้อสงสัย ต้องให้ประโยชน์แก่ฝ่ายที่มิได้ร่างสัญญานั้น ในกรณีที่คู่สัญญาเข้าใจไม่ตรงกันว่าเป็นสัญญาประเภทใด เช่น ผู้ซื้อเชื่อว่าเป็นการ “ซื้อขายแบบผ่อนจ่าย” แต่ผู้ขายจัดให้เป็น “เช่าซื้อ” โดยไม่อธิบายเงื่อนไขชัดเจน เมื่อเกิดกรณีผิดนัดชำระผู้ขายอาจยึดทรัพย์คืนได้ทันที ทั้งที่ผู้ซื้อคิดว่าตนมีกรรมสิทธิ์แล้ว ก่อให้เกิดข้อพิพาทที่อาจต้องอาศัยศาลตีความ ในการพิจารณาว่าจะถือเป็นสัญญาประเภทใด ควรพิจารณาจากองค์ประกอบ ได้แก่ ถ้อยคำในสัญญา, ลักษณะการส่งมอบทรัพย์, วิธีการชำระเงิน, พฤติการณ์แวดล้อมขณะทำสัญญา และพฤติกรรมของคู่สัญญาหลังทำสัญญา หากพบว่าฝ่ายหนึ่งมีความเข้าใจผิดโดยสุจริต หรืออีกฝ่ายจงใจหลอกลวง ศาลอาจพิจารณาว่าสัญญานั้นควรตีความเป็นโมฆียะ เพื่อคุ้มครองฝ่ายที่เสียหายจากความไม่ชัดเจนหรือการปกปิดข้อมูล อาทิเช่น ผู้บริโภคซื้อรถจักรยานยนต์โดยเข้าใจว่าเป็น “การซื้อขายแบบผ่อนชำระ” แต่จริงแล้วเป็น “เช่าซื้อ” เมื่อผู้ซื้อชำระงวดเพียงครั้งเดียว ผู้ขายยึดรถโดยไม่คืนเงิน ทำให้ผู้ซื้อเสียหายทั้งสิทธิและทรัพย์สิน ซึ่งในเชิงหลักการ หากผู้ขายไม่ชี้แจงสิทธิและผลทางกฎหมายของสัญญาอย่างเพียงพอ อาจถือว่าเป็นการ “แสดงเจตนาไม่สุจริต” และทำให้สัญญาถูกเพิกถอนได้ 3. ความเป็นโมฆะหรือโมฆียะตามกฎหมายแพ่งลาว ตามประมวลกฎหมายแพ่ง สปป.ลาว มาตรา 22 ถึง มาตรา 28 กำหนดกรณีที่นิติกรรมจะตกเป็นโมฆะหรือโมฆียะ ได้แก่ มาตรา 24 นิติกรรมฝ่าฝืนกฎหมายหรือศีลธรรม ตกเป็นโมฆะ, มาตรา 24 ผู้ทำสัญญาไม่มีความสามารถ ตกเป็นโมฆะ, มาตรา 24 เกิดจากความเข้าใจผิด หลอกลวง หรือฉ้อฉล ตกเป็นโมฆียะ ดังนั้นการเข้าใจผิดเกี่ยวกับ “ประเภทของสัญญา” อาจเข้าข่ายตามมาตรา 19 ได้โดยเฉพาะหากเข้าใจผิดในสาระสำคัญ เช่น ความเป็นเจ้าของทรัพย์ หรือสิทธิในการเลิกสัญญา หากพิสูจน์ได้ว่าเป็นการเข้าใจผิดโดยสุจริต และเกิดจากการที่อีกฝ่ายจงใจไม่เปิดเผยข้อเท็จจริง เช่น ไม่แจ้งว่า “กรรมสิทธิ์ยังไม่โอนจนกว่าจะชำระครบ” ก็อาจเพิกถอนสัญญานั้นได้ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ในกรณีที่ศาลเห็นว่าสัญญาไม่ชอบด้วยเจตนาอาจมีผลให้บอกล้างสัญญาได้ หรือเรียกคืนเงินที่ชำระไป และอาจเรียกค่าเสียหายจากการหลอกลวงหรือผิดสัญญาส่วนกรณีที่ข้อความในสัญญาขัดแย้งกัน เช่น ระบุว่า “โอนรถทันที” แต่ในเงื่อนไขแนบท้ายกลับระบุว่า

“กรรมสิทธิ์ยังอยู่กับผู้ให้เช่าซื้อ” ย่อมก่อให้เกิดความไม่ชัดเจนซึ่งอาจเข้าข่าย “ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม” (Unfair term) และขัดต่อหลักความสุจริตตามหลักสากล 4. การเข้าใจผิดในหลักนิติธรรม (Rule of Law) กรณีที่ฝ่ายผู้บริโภคตกอยู่ในสถานะเสียเปรียบเพราะเข้าใจผิดเกี่ยวกับลักษณะของสัญญา รัฐควรมีบทบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคให้สามารถทราบสิทธิของตนอย่างชัดเจน และมีการควบคุมสัญญาแบบสำเร็จรูป (standard form contract) อย่างเป็นระบบโดยเฉพาะในระบบที่ผู้ขายหรือผู้ให้เช่าซื้อเป็นฝ่ายจัดทำสัญญาแต่เพียงฝ่ายเดียว

สรุปผลทางกฎหมายของสัญญาทั้งสองประเภทตามกฎหมายแพ่ง สปป.ลาว

ประเด็น	แนวทางกฎหมายแพ่งของสปป.ลาว
เจตนาไม่ตรงกัน	ให้พิจารณาความมุ่งหมายของคู่กรณีเป็นหลัก (ม.19,24)
ถ้อยคำคลุมเครือ	ตีความเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายเสียเปรียบ (ม.5-6)
เข้าใจผิด/หลอกลวง	อาจเป็นโมฆียะ (ม.24)
บอกล้างสัญญา	ทำได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดตามกฎหมาย
ผลจากโมฆียะ	คู่สัญญาต้องคืนสถานะ และชดใช้ค่าเสียหายได้

วิเคราะห์ผลตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ผู้วิจัยจึงเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขทางกฎหมายที่เหมาะสมกับสปป.ลาว ได้ดังนี้

1. ควรปรับปรุงกฎหมายให้มีบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับ “สัญญาเช่าซื้อ” เพื่อแยกประเภทและหลักเกณฑ์ให้ชัดเจน

2. กำหนดให้ผู้ให้บริการมีหน้าที่แจ้งสิทธิ ผลทางกฎหมาย และสถานะของกรรมสิทธิ์แก่ผู้บริโภคอย่างชัดแจ้งก่อนลงนามทำสัญญา

3. พัฒนาแนวทางการตีความของศาลตามหลัก “ความสมดุลของสิทธิและภาระหน้าที่ของคู่สัญญา” และ “หลักความเป็นธรรมตามเจตนา” (intention-based fairness)

วิเคราะห์ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 ความรับผิดทางแพ่งและทางอาญาหากมีการฝ่าฝืนกฎหมายของทั้งสองสัญญา (Liability under Civil and Criminal Law) พบว่าความรับผิดทางแพ่งและทางอาญาสัญญาซื้อขายแบบผ่อนชำระและสัญญาเช่าซื้อ แม้จะมีลักษณะใกล้เคียงกัน แต่การไม่ชี้แจงเงื่อนไขหรือการร่างสัญญาอย่างคลุมเครืออาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่ง ส่งผลให้เกิดความรับผิดทั้งทางแพ่งและทางอาญาขึ้นอยู่กับพฤติการณ์ เจตนา และผลกระทบของการกระทำมีข้อพิจารณา 3 ประการคือ 1. ความรับผิด

ทางแพ่งของผู้ขายหรือผู้ให้เช่าซื้อ ในกรณีการผิดสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่ง สปป.ลาว มาตรา 391, 392, 395 การไม่ปฏิบัติตามสัญญา หรือละเมิดข้อตกลง ก่อให้เกิดความรับผิด ได้แก่ การชดใช้ค่าเสียหาย เมื่อคู่สัญญาทำให้เกิดความเสียหายแก่ฝ่ายตรงข้ามจากการไม่ปฏิบัติหน้าที่และการคืนประโยชน์ที่ได้มาโดยมิชอบ เช่น การยึดทรัพย์คืนในสัญญาเช่าซื้อโดยไม่คืนเงินที่ผู้บริโภคชำระมาแล้ว ตัวอย่างเช่น หากผู้ให้เช่าซื้อระบุเงื่อนไขว่าอาจยึดทรัพย์ทันทีที่ผู้เช่าผิดนัดเพียงครั้งเดียวและไม่คืนเงินใด ๆ ที่ผู้เช่าชำระไปก่อนหน้านั้น อาจถือว่าเป็นเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรมและเป็นเหตุให้ต้องชดใช้ค่าเสียหาย ในกรณีคู่สัญญาใช้สิทธิในทางที่ไม่สุจริต หากผู้ให้บริการร่างสัญญาโดยแอบแฝงข้อความหรือเจตนาทุจริต เช่น แอบใช้คำว่า “ซื้อ” หรือ “ผ่อน” ทั้งที่เป็นเช่าซื้อ อาจเข้าข่ายการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ตามมาตรา 23, 24 แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง ซึ่งกำหนดว่านิติกรรมที่กระทำโดยเจตนาทุจริตหรือเพื่อหลีกเลี่ยงกฎหมายให้ตกเป็นโมฆะได้ 2. ความรับผิดทางอาญาในกรณีฉ้อฉลหรือหลอกลวง คู่สัญญาอาจมีความผิดทางอาญาในความผิดฐานฉ้อโกง ภายใต้ประมวลกฎหมายอาญา สปป.ลาว มาตรา 233 ระบุว่า “ผู้ใดใช้เล่ห์เลี่ยมหลอกลวง ใช้ข้อความอันเป็นเท็จเพื่อให้ผู้อื่นโอนหรือยินยอมส่งมอบทรัพย์ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ถือเป็นความผิดฐานฉ้อโกง” นอกจากนี้การกระทำที่อาจเข้าข่ายความผิดนี้ เช่น การไม่แจ้งว่า “กรรมสิทธิ์ยังไม่โอน”, การใช้ถ้อยคำหลอกลวงในสัญญา เช่น “ซื้อผ่อน” แต่มีเงื่อนไขยึดทรัพย์ทันที, การกำหนดค่าปรับหรือดอกเบี้ยเกินกฎหมาย หากเจตนาเพื่อแสวงหากำไรโดยไม่สุจริต และส่งผลเสียหายต่อผู้บริโภคจำนวนมาก อาจเข้าข่ายเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้ด้วย 3. ความสัมพันธ์ของความรับผิดแพ่งและอาญา ระบบกฎหมายแพ่งและอาญาของสปป.ลาว คู่สัญญาที่ได้รับความเสียหายสามารถฟ้องคดีแพ่งและร้องทุกข์ในทางอาญาไปพร้อมกันได้ กล่าวคือ ผู้บริโภคสามารถเรียกค่าเสียหายและดำเนินคดีอาญากับคู่สัญญาที่มีพฤติการณ์ฉ้อโกงในคราวเดียว เช่นกรณี ผู้บริโภคเช่าซื้อรถจักรยานยนต์โดยเข้าใจว่าเป็น “ซื้อแบบผ่อนชำระ” และชำระเงินไปแล้วกว่าครึ่งหนึ่งของราคาทั้งหมด เมื่อผิดนัดเพียงหนึ่งงวด ผู้ให้เช่าซื้อยึดรถคืนโดยไม่คืนเงินแม้แต่น้อย หากพิสูจน์ได้ว่าไม่ได้แจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ หรือเจตนาปกปิดรูปแบบของสัญญาให้เข้าใจผิด อาจถูกดำเนินคดีในข้อหาฉ้อโกง และยังต้องชดใช้ค่าเสียหายในทางแพ่งด้วย ดังนั้นความรับผิดทางแพ่งเกิดขึ้นเมื่อมีการผิดสัญญาหรือใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ความรับผิดทางอาญาเกิดเมื่อมีการหลอกลวง แสวงหาผลประโยชน์โดยไม่สุจริต และผู้เสียหายสามารถใช้สิทธิทั้งทางแพ่งและทาง

อาญาควบคู่กันได้ ความชัดเจนของประเภทสัญญาและการเปิดเผยข้อมูลครบถ้วน จึงเป็นหัวใจสำคัญในการลดข้อพิพาทความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นได้

สรุปตารางเปรียบเทียบรับผิดทางแพ่งและทางอาญาของสัญญาทั้งสองประเภทของ สปป.ลาว

ประเภท	เกณฑ์พิจารณา	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	ผลทางกฎหมาย
แพ่ง	ผิดสัญญา ละเมิด หลอกลวง	ป.พ.ลาว ม.19, 24, 391, 392, 395	ชดใช้ค่าเสียหาย คืนทรัพย์
อาญา	เจตนาหลอกลวงโดยใช้กลอุบาย	ป.อ.ลาว ม.233	จำคุก ปรับ ยึดทรัพย์

วิเคราะห์ผลตามวัตถุประสงค์ที่ 3 ผู้วิจัยจึงเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขทางกฎหมายที่เหมาะสมกับสปป.ลาว ได้ดังนี้ 1. ควรพิจารณาแนวนโยบายของรัฐดังนี้ ออกกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคให้ครอบคลุมถึงสัญญาเช่าซื้อ 2. กำหนดให้มีการประชาสัมพันธ์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของทั้งสองสัญญาให้ชัดเจน 3. ออกกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับควบคุมสัญญาสำเร็จรูปไม่ให้มีเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรม เช่น ยึดของโดยไม่คืนเงิน เป็นต้น

4.วิเคราะห์ผลตามวัตถุประสงค์ที่ 4 วิเคราะห์กรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสัญญาทั้งสองประเภท (Legal Case Studies and Analysis)

ผู้วิจัยวิเคราะห์กรณีที่เกิดขึ้นจริงใน สปป.ลาวหรือบริเวณที่มีการใช้สัญญาเช่าซื้อและผ่อนชำระอย่างแพร่หลาย เช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษ ตามด้วยการวิเคราะห์ผลทางกฎหมายในเรื่องสิทธิในกรรมสิทธิ์และการคืนของเมื่อเกิดข้อพิพาทความขัดแย้งจากการทำสัญญาทั้งสองประเภท ในประเด็นข้อพิพาทเรื่อง “กรรมสิทธิ์” และ “การคืนของ” จากกรณีศึกษาทั้งสองข้างต้นมีสาระสำคัญที่ควรวิเคราะห์เพิ่มเติมในสองประเด็นคือ 1. ข้อพิพาทเกี่ยวกับ “กรรมสิทธิ์” ในทั้งสองสัญญา ข้อพิพาทหลักอยู่ที่ใครคือเจ้าของทรัพย์สินอย่างแท้จริงซึ่งมีความสำคัญต่อสิทธิในการใช้ประโยชน์ โอน และจำหน่ายทรัพย์ หากฝ่ายใดมีกรรมสิทธิ์แล้วอีกฝ่ายไม่สามารถยึดคืนได้โดยไม่ผ่านกระบวนการศาล กฎหมายแพ่งของ สปป.ลาว มีหลักว่า “กรรมสิทธิ์ย่อมโอนเมื่อมีการตกลงและส่งมอบ” เว้นแต่จะมีการกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นในสัญญา ตามประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 365 ถึงมาตรา 369 ดังนั้น หากสัญญาไม่ได้ระบุชัด

ว่าเป็นการเช่าซื้อ ศาลอาจตีความว่าเป็นการซื้อขายตามเจตนารมณ์ของคู่สัญญา และถือว่ากรรมสิทธิ์โอนแล้ว 2. การคืนของและการยึดทรัพย์ แม้ในทางพาณิชย์ สัญญาเช่าซื้อมักให้สิทธิบริษัทในการยึดทรัพย์คืนเมื่อผิดนัด แต่หากไม่แจ้งเงื่อนไขล่วงหน้าไม่ให้โอกาสแก้ไขไม่คืนเงินบางส่วนอาจเข้าข่าย “การยึดโดยมิชอบ” และละเมิดต่อสิทธิของผู้บริโภค ตามหลักความเป็นธรรมในสัญญา ผู้ให้เช่าซื้อควรใช้สิทธิภายใต้กรอบกฎหมาย เช่น ฟ้องร้องก่อนยึด หรือแจ้งอย่างชัดเจนถึงสิทธิและหน้าที่ เป็นต้น

สรุปจากกรณีศึกษาในแขวงจำปาสัก และในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ

ประเด็นกฎหมาย	กรณีแขวงจำปาสัก	กรณีสามเหลี่ยมทองคำ
ประเภทสัญญา	เช่าซื้อโดยไม่แจ้ง	ผ่อนชำระโดยไม่เป็นลายลักษณ์อักษร
ความเข้าใจของผู้ซื้อ	เข้าใจผิดว่าเป็นการซื้อขาด	เข้าใจว่าเป็นเจ้าของโดยสมบูรณ์
การโต้แย้งกรรมสิทธิ์	ผู้ให้บริการยึดทรัพย์ทันที	แจ้งความฐานขายของโดยไม่มีกรรมสิทธิ์
ผลทางกฎหมาย	อาจเข้าข่ายฉ้อฉล / ใช้สิทธิโดยไม่สุจริต	การบังคับคืนของไม่มีมูลทางกฎหมายชัดเจน

วิเคราะห์ผลตามวัตถุประสงค์ที่ 4 ผู้วิจัยจึงเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขทางกฎหมายที่เหมาะสมกับสปป.ลาวได้ดังนี้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของรัฐจากกรณีศึกษา คือ 1. รัฐควรกำหนดมาตรฐานสัญญาที่ต้องแยก “ผ่อนชำระ” กับ “เช่าซื้อ” อย่างชัดเจน 2. รัฐควรจัดให้มีหน่วยงานควบคุมแบบฟอร์มสัญญาและเงื่อนไขในการบังคับคืนของกรณีมีการผิดสัญญาของทั้งสองประเภท 3. สนับสนุนให้มีศาลผู้บริโภคเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคหรืออนุญาโตตุลาการเฉพาะด้านสำหรับคดีสัญญาทั้งสองประเภท 4. รัฐควรส่งเสริมและให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนประชาชนลาวเกี่ยวกับสัญญาทั้งสองประเภทโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยฉบับนี้พบความแตกต่างเชิงโครงสร้างระหว่างสัญญาทั้งสองประเภท โดยเฉพาะเรื่องการโอนกรรมสิทธิ์ ความเสี่ยงของทรัพย์ และสิทธิในการเลิกสัญญา ซึ่งส่งผลต่อการบังคับใช้สัญญาอย่างมาก เช่น สัญญาผ่อนชำระถือว่าผู้ซื้อได้กรรมสิทธิ์ทันทีที่ส่งมอบ แม้ยังไม่ชำระครบ ส่วนสัญญาเช่าซื้อกรรมสิทธิ์ยังอยู่กับผู้ให้เช่าซื้อจนกว่าจะชำระเสร็จสิ้น ในทางปฏิบัติ การที่ผู้บริโภคเข้าใจผิดว่าเป็นสัญญาซื้อขายขณะที่แท้จริงเป็นเช่าซื้อ อาจนำไปสู่ความเสียหาย เช่น การสูญเสียทรัพย์สินโดยไม่สามารถอ้างสิทธิได้ หรือไม่ได้รับคืนเงินที่ชำระไปแม้จะชำระแล้วเป็นส่วนใหญ่ แม้ประมวลกฎหมายแพ่งมีบทเกี่ยวกับความเป็นโมฆียะ แต่กลไกคุ้มครองยังไม่เข้มแข็ง กรณีผู้ขายหรือผู้ให้เช่าซื้อใช้ข้อความคลุมเครือหรือไม่แจ้งสิทธิ อาจเข้าข่ายผิดสัญญาหรือกระทำความผิดฐานฉ้อโกงตามกฎหมายอาญา การใช้สัญญาสำเร็จรูปที่ไม่เป็นธรรมเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่พบอย่างแพร่หลาย กรณีศึกษาในเขตเศรษฐกิจพิเศษสะท้อนว่าในทางปฏิบัติมีการใช้สัญญาคลุมเครือโดยไม่ระบุประเภทชัดเจน ไม่แจ้งสิทธิแก่ผู้บริโภค และยึดทรัพย์โดยไม่ผ่านศาลหรือไม่แจ้งล่วงหน้า เป็นภาพสะท้อนของปัญหาเชิงโครงสร้างในระบบกฎหมายและการคุ้มครองสิทธิประชาชน คณะทีมวิจัยได้ร่วมกันอภิปรายผลโดยแยกเป็น 4 เรื่องที่สำคัญโดยมีตารางเปรียบเทียบความแตกต่างของทั้งสองสัญญา, ผลทางกฎหมายกรณีเข้าใจผิดเกี่ยวกับประเภทของสัญญา, ความรับผิดทางแพ่งและทางอาญาของทั้งสองสัญญาหากมีการฝ่าฝืนข้อกำหนดทางกฎหมาย โดยได้นำกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นในสปป.ลาว ที่เกิดขึ้นในแขวงจำปาสัก และในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า สัญญาซื้อขายแบบผ่อนชำระและสัญญาเช่าซื้อมีความแตกต่างที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญาใน สปป.ลาว หากไม่มีการแก้ไขเชิงโครงสร้างทั้งในระดับบทบัญญัติ กฎหมาย และการตีความแล้ว ระบบกฎหมายจะยังคงเอื้อให้เกิดการใช้สัญญาในลักษณะเอาเปรียบและไม่เป็นธรรม ผู้วิจัยจึงเสนอให้มีการปฏิรูปทั้งเชิงกฎหมาย หลักวิชา และการศึกษา เพื่อสร้างความสมดุลและความเป็นธรรมในระบบกฎหมายของสปป.ลาว ผู้วิจัยจึงเสนอให้มีการปฏิรูปทั้งเชิงกฎหมาย หลักวิชา และตัวอย่างกรณีศึกษาเพื่อสร้างความสมดุลและความเป็นธรรมในระบบกฎหมายของสปป.ลาวต่อไป ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะให้มีการวิจัยในประเด็นดังต่อไปนี้ การเปรียบเทียบระบบกฎหมายเช่าซื้อของประเทศ

ในกลุ่มประเทศสมาชิกในอาเซียน, การศึกษาธุรกรรมเช่าซื้อผ่านระบบดิจิทัล, การศึกษาวิเคราะห์ธุรกรรมเช่าซื้อในพื้นที่ชายแดนและเขตเศรษฐกิจพิเศษที่แตกต่างกับการซื้อขายสินค้าเงินผ่อนและเช่าซื้อสินค้า, แนวทางกฎหมายเชิงนโยบายเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคการเอาเปรียบของคู่สัญญาและหลักนิติกรรมสัญญาร่วมสมัยที่เน้นเจตนารมณ์ ความสมดุล และความเป็นธรรมระหว่างคู่สัญญาในยุคดิจิตอล เป็นต้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางกฎหมายในการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมาย ดังต่อไปนี้

1. เพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยสัญญาเช่าซื้อ เสนอให้แก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งโดยระบุลักษณะของสัญญาเช่าซื้อ กำหนดสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา และคุ้มครองผู้เช่าซื้อจากการยึดทรัพย์โดยไม่เป็นธรรม

2. รัฐควรกำหนดหรือควบคุมแบบสัญญาสำเร็จรูป เสนอให้มีกฎหมายควบคุมสัญญาผ่อนชำระและเช่าซื้อ โดยกำหนดข้อความที่ต้องแสดงอย่างชัดเจน ห้ามใช้เงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรม เช่น ค่าปรับสูงเกินควรหรือการยึดทรัพย์โดยไม่แจ้งล่วงหน้า เป็นต้น

3. ในสัญญาทั้งสองประเภทควรมีการแจ้งสิทธิและภาระหน้าที่ โดยกำหนดให้ผู้ประกอบการต้องแจ้งสถานะของกรรมสิทธิ์ เงื่อนไขการชำระเงิน และสิทธิของผู้เช่าซื้อก่อนลงนามในสัญญา พร้อมทั้งมีแบบฟอร์มชี้แจงสิทธิแนบมาด้วย

4. จัดตั้งกลไกระงับข้อพิพาทเฉพาะเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค โดยเสนอให้ตั้งศูนย์อนุญาโตตุลาการด้านผู้บริโภคหรือกลไกการไกล่เกลี่ยในระดับท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงความยุติธรรมโดยไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการศาล

5. แก้ไขปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคที่ครอบคลุมกับสัญญาหรือธุรกรรมในยุคดิจิตอล เสนอให้ตรากฎหมายเฉพาะที่ให้ความคุ้มครองผู้บริโภคอย่างครอบคลุม โดยเฉพาะธุรกรรมผ่านแอปพลิเคชันหรือดิจิทัลแพลตฟอร์ม

6. ข้อเสนอแนะเชิงหลักวิชา เสนอให้นำทฤษฎี “กรรมสิทธิ์เชิงเงื่อนไข” เพื่อรองรับสถานะของผู้เช่าซื้อที่ชำระเงินไปบางส่วน รวมถึงเสนอให้ศาลสามารถใช้หลัก “Substantive Fairness” ในการเพิกถอนหรือปรับแก้เงื่อนไขสัญญาที่ไม่เป็นธรรม และการตีความโดยอิงหลักความสุจริตของคู่สัญญาและความสมดุลเท่าเทียมกันของคู่สัญญาในสัญญาทั้งสองประเภท

เอกสารอ้างอิง

สินสิริวาณิชย์ อธิวัฒน์. (2024). ปัญหากฎหมายในธุรกิจเช่าซื้อตามประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2565. CMU Journal of Law and Social Sciences, 17(2), 202–234. จาก https://so01.tci-thaijo.org/index.php/CMUJLSS/article/view/274293

วิชิตา คะแนนสิน และณัฐมน สุนทรมีเสถียร. (2019). มองโลกแบบ “ประโยชน์นิยม” แนวคิดที่เชื่อว่าประโยชน์ของคนส่วนใหญ่คือสิ่งที่ดีที่สุด. จาก https://so01.tci-thaijo.org/index.php/CMUJLSS/article/view/274293

ศักดา ธนิตกุล. (2016). กฎหมายกับธุรกิจ. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม. กระทรวงยุติธรรมมหาวิทยาลัยแห่งชาติลาวและองค์การร่วมมือสากลญี่ปุ่น (JICA) (2023), คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งสปป.ลาว. จาก : https://na.gov.la/wp-content/uploads/2021/11/31.-%E0%BA%9B%E0%BA%B0%E0%BA%A1%E0%BA%A7%E0%BA%99%E0%BA%81%E0%BA%BB%E0%BA%94%E0%BB%9D%E0%BA%B2%E0%BA%8D%E0%BB%81%E0%BA%9E%E0%BB%88%E0%BA%87-2018.pdf

ประมวลกฎหมายอาญา สปป.ลาว (2017) จาก: https://na.gov.la/wp-content/uploads/2021/11/12.%E0%BA%9B%E0%BA%B0%E0%BA%A1%E0%BA%A7%E0%BA%99%E0%BA%81%E0%BA%BB%E0%BA%94%E0%BB%9D%E0%BA%B2%E0%BA%8D%E0%BA%AD%E0%BA%B2%E0%BA%8D%E0%BA%B2-2017.pdf

กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า. (2022). รายงานธุรกรรมเช่าซื้อในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ. จาก : https://www.ditp.go.th, https://www.ditp.go.th/international-foreign-market

David René. (1985). Major Legal Systems in the World Today. London: Sweet & Maxwell.

Micklitz, Hans-W. (2011). Unfair Terms in Consumer Contracts in the EU. Oxford: Hart Publishing.

ASEAN Automotive Federation. (2024). “ Statistics Year-to-Date March 2024.” Accessed May 1 2024. https://www.asean-autofed.com/files/AAF _Statistics_ytd_mar2024.pdf.

Jean-Jacques Rousseau. (2014). The Social Contract & Discourses. Translated by G. D. H. Col Accessed May 4 2024. https://www.gutenberg.org/cache/epub/46333/pg46333-images.html.

Ministry of Trade and Industry Singapore (MTI). (2024). “Hire-Purchase.” Accessed May 1 2014. https://www.mti.gov.sg/Resources/Legislation/Hire-Purchase-FAQs.

Nida Broughton. (2024). Economic Rationales for Regulating Markets., Scrutiny Unit, June 2011. Accessed May 20 2024. https://www.parliament.uk/globalassets/documents/commons/Scrutiny/Rationale-for-regulating-markets.pdf.

Organization Internationale des Constructeurs d'Automobiles. (2024). Production Statistics. 2023. Accessed May 1 2024. https://www.oica.net/category/.

Zimmermann Reinhard (1996), the Law of Obligations: Roman Foundations of the Civilian Tradition. Oxford: OUP.

UNCTAD. (2016). Manual on Consumer Protection Legislation (2016) Geneva: United Nations.

Stefan Vogenauer, Interpretation of Contracts and Control of Unfair Terms in Asia: A Comparison, 2020, Pages 477–558 Accessed May 1 2024, https://doi.org/10.1093/oso/9780198850427.003.0023

Gargat.I. (2023). Unfair terms in contracts involving consumers.

นวัตกรรมการจัดการสินค้าเกษตรเพื่อสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์*

INNOVATION IN AGRICULTURAL PRODUCT MANAGEMENT FOR VALUE CREATION

อัจฉราวรรณ สุขเกิด[1], ภิญญาพัชญ์ นาคภิบาล[2], วิภาวดี ทูปิยะ[3], ธันยธร ติณภพ[4], มนสิชา อนุกูล[5] และ ปิยะพงษ์ ยงเพชร[6]

Ajcharawan Sujkird[1], Pinyapat Nakpibal[2], Wipawadee Tupiya[3], Thanyathon Tinnaphop[4], Monsicha Anukun[5] and Piyaphong Yongphet[6]

[1-6]มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

[1-6]Valaya Alongkorn Rajabhat University under Royal Patronage, Thailand

Corresponding Author's Email: ajcharawan@vru.ac.th

วันที่รับบทความ : 5 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 26 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 28 สิงหาคม 2568

Received 5 July 2025; Revised 26 August 2025; Accepted 28 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยนวัตกรรมการจัดการสินค้าเกษตร และ 2) เพื่อศึกษาการสร้างมูลค่าสินค้าจากผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตร กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้ผลิตปลาแรด และกลุ่มผู้ผลิตผักปลอดสาร จำนวนผู้ประกอบการ 2 กลุ่ม ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงโดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพผ่านกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมผสมผสานกับเทคนิคการวิจัยและพัฒนา ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 10 -15 คน เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่ตอบโจทย์ทั้งในด้านคุณภาพและความต้องการของตลาด ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

Citation:

*อัจฉราวรรณ สุขเกิด, ภิญญาพัชญ์ นาคภิบาล, วิภาวดี ทูปิยะ, ธันยธร ติณภพ, มนสิชา อนุกูล และ ปิยะพงษ์ ยงเพชร. (2568). นวัตกรรมการจัดการสินค้าเกษตรเพื่อสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 518-533.

Ajcharawan Sujkird, Pinyapat Nakpibal, Wipawadee Tupiya, Thanyathon Tinnaphop, Monsicha Anukun and Piyaphong Yongphet. (2025). Innovation In Agricultural Product Management For Value Creation. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 518-533.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ผลการวิจัยพบว่า

1) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยนวัตกรรมการจัดการสินค้าเกษตร ใช้นวัตกรรมเครื่องอบแห้งพลังงานแสงอาทิตย์ รุ่นหลังเต่า เป็นเครื่องมือในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตร โดยประยุกต์ใช้พลังงานทดแทน ลดการใช้พลังงานไฟฟ้า และลดการปล่อยคาร์บอน ผลการดำเนินงานนำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ 2 ประเภท ได้แก่ 1) ปลาแรดอบแห้ง ซึ่งใช้ปลาแรด GI จากลุ่มน้ำสะแกกรัง ผ่านกระบวนการหมัก อบแห้ง และบรรจุอย่างเหมาะสม เพื่อให้ผลิตภัณฑ์คงคุณค่าทางโภชนาการและเก็บรักษาได้นาน และ 2) ชาสมุนไพรจากผักปลอดสาร ได้แก่ ตะไคร้และใบเตย ที่แปรรูปผ่านกระบวนการตัด หั่น และอบให้แห้งสนิท เพื่อลดความชื้นต่ำกว่า 10%

2) การสร้างมูลค่าสินค้าจากผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตร เป็นกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ดำเนินการร่วมกับผู้ประกอบการในพื้นที่ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ สังเคราะห์แนวทางพัฒนาจากการสัมภาษณ์ และถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการแปรรูปและการตลาด ผู้ประกอบการสามารถลดต้นทุน เพิ่มรายได้เฉลี่ย 30% และขยายตลาดจำหน่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลิตภัณฑ์มีอัตลักษณ์เฉพาะ สะอาด ปลอดภัย และตรงกับความต้องการของผู้บริโภคยุคใหม่ที่ใส่ใจสุขภาพ

คำสำคัญ: นวัตกรรมการเกษตร, พัฒนาผลิตภัณฑ์, การสร้างมูลค่าเพิ่ม

Abstract

This research aims to (1) study product development using innovations in agricultural product management, and (2) explore value creation from agricultural products. The study involved two groups of entrepreneurs- giant gourami producers and organic vegetable growers- selected through purposive sampling. A qualitative research design was employed using participatory research methods combined with research and development (R&D) techniques. A total of 10–15 informants contributed to the development of prototype products that align with both quality standards and market demands. Use contextual content analysis

The findings reveal that the Turtle Back Solar Dryer, a renewable energy innovation, played a crucial role in product development by reducing electricity use and carbon emissions. Two key products were developed:

(1) Dried giant catfish from the GI-certified Sakae Krang River Basin, processed through fermentation, drying, and packaging for long shelf life and nutritional value.

(2) Herbal tea from organic lemongrass and pandan, dried to retain quality with less than 10% moisture. Additionally, value creation was achieved through collaboration with local entrepreneurs in areas of product and packaging design, knowledge transfer, and market development. This approach led to a 30% average increase in income and broader market reach, producing clean, safe, and health-conscious products with unique local identities.

Keywords: Agricultural Innovation, Product Development, Value Addition

บทนำ

อุตสาหกรรมการเกษตรมีการนำผลผลิตจากการเกษตรมาเพิ่มมูลค่าโดยการนำมาแปรรูปใช้เทคโนโลยีที่หลากหลายเพื่อให้เกิดประโยชน์ ปัจจุบันผู้ผลิตสินค้าเกษตรต้องเผชิญกับปัญหา ทั้งจากการแข่งขันในตลาดที่รุนแรง ราคาผลิตภัณฑ์ที่ผันผวนและปัจจัยที่ควบคุมไม่ได้อย่างสภาพดินฟ้าอากาศ ส่งผลกระทบต่อรายได้ การพึ่งพาการขายสินค้าหรือผลผลิตเพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพออีกต่อไป ดังนั้นการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Addition) ให้แก่สินค้าเกษตรจึงกลายเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถช่วยให้ผู้ผลิตสินค้าเกษตรสามารถผ่านข้อจำกัดเหล่านี้และสร้างรายได้อย่างยั่งยืน การสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าเกษตร จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้ผลิตสินค้าเกษตรกรหรือเกษตรกรสามารถมีรายได้เพิ่มขึ้นจากผลผลิตทางการเกษตร โดยการนำผลผลิตทางการเกษตรมาปรับเปลี่ยน ด้วยการสร้างจุดเด่นให้ต่างไปจากเดิม เพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค และสามารถจัดจำหน่ายสินค้าในราคาที่สูงกว่าผลผลิตที่ยังไม่ได้แปรรูป การดำเนินการสร้างมูลค่าให้กับผลผลิตสามารถแก้ปัญหาบางประการ เช่น ลดปัญหาสินค้าล้นตลาด ลดต้นทุนการผลิต ยืดอายุการเก็บรักษา เป็นต้น (สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร, 2565)

การสร้างมูลค่าเพิ่มจากการแปรรูปและเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวจึงมีความสำคัญ เกษตรกรสามารถใช้เทคโนโลยีในการผลิตทำให้ลดการพึ่งพาสภาพภูมิอากาศ มีระบบการวางแผนการเพาะปลูกให้เหมาะสมกับการผลิต ส่งผลให้ผู้ผลิตสินค้าเกษตรได้รับกำไรมากขึ้น คุณภาพชีวิตดีขึ้น และลดการใช้สารเคมีต่าง ๆ หากสามารถนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ทดแทนได้ทำให้อาชีพเกษตรหรือผู้ผลิตสินค้าเกษตรเป็นอาชีพที่มั่นคง การทำเกษตรกรรมจะกลายเป็นเรื่องที่น่าสนใจและมีผลผลิตเพิ่มมากขึ้นและกลายเป็นนวัตกรรมทางการเกษตร (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2568) เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเกษตรเพื่อความยั่งยืน จึงมีความสำคัญในการเพิ่มผลผลิต รักษาคุณภาพและลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นการเปลี่ยนวิธีการทำแบบเดิมแล้วเปลี่ยนมาใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเกษตร สามารถสร้างรายได้ ลดรายจ่ายให้กับผู้ผลิตหรือเกษตรกรในระยะยาว (ภากร ธนาภรณ์, 2566)

การใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม และกระบวนการผลิตที่ทันสมัย มีบทบาทสำคัญและมีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาประเทศ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม Marion David (2006) ได้แบ่งประเภทของนวัตกรรม ได้ 2 ประเภท 1) นวัตกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นจากความต้องการของตลาด 2) นวัตกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ความสามารถของนวัตกรรมนำไปสู่การยกระดับความสามารถในการแข่งขันและมีความสัมพันธ์กับความคิดสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อการผลิตและการบริการ การออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เป็นการสร้างมูลค่าให้กับสินค้าและส่งผลต่อความต้องการของผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ (ศิริพงษ ฐานมั่น, 2565) ดังนั้นการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรหรือสินค้าเกษตรสามารถสร้างรายได้ที่มั่นคงให้กับผู้ผลิตสินค้าเกษตรกรและชุมชน แต่ยังส่งผลต่อการพัฒนาความยั่งยืนให้กับภาคการเกษตรไทย ตลอดจนการปรับตัวของภาคเกษตรต้องสอดคล้องกับความต้องการของตลาดและผู้บริโภคผ่านการพัฒนาคุณภาพและการออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อสามารถยกระดับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเกษตรกรสู่มาตรฐานที่เพิ่มขึ้น สร้างความมั่นคงในอาชีพและรายได้ และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตลอดจนช่วยยกระดับเศรษฐกิจฐานราก (กชนิภา วานิชกิตติกูล และคณะ, 2566) การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากสินค้าเกษตรให้มีมูลค่าที่เพิ่มขึ้นนั้นส่งผลต่อการเพิ่มความสามารถทางการแข่งขัน ก่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดได้อย่างต่อเนื่อง แลทำให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ มีความโดดเด่น สร้างความแตกต่างจากคู่แข่งขันและสามารถสร้างมูลค่าให้กับลูกค้าได้ตามความหวังหรือมากกว่าความคาดหวัง

จากความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและให้ความสำคัญต่อนวัตกรรมการจัดการสินค้าเกษตรเพื่อสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์ ด้วยนวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ เนื่องจากสินค้าเกษตรเน่าเสียง่าย หากทำการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ไม่เหมาะสมจะส่งผลต่อคุณค่าทางโภชนาการ จึงต้องนำนวัตกรรมการเกษตรเข้ามาแก้ไขปัญหา การศึกษาจึงมุ่นเน้นไปที่การใช้นวัตกรรมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ดียิ่งขึ้นนอกเหนือจากประโยชน์ที่ได้จากการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์แล้ว ยังสามารถเป็นการยกระดับผลิตภัณฑ์ โดยมุ่งหวังให้สินค้าเกษตรเกิดมาตรฐานสำหรับผลิตภัณฑ์ในชุมชนของตนเองให้เป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว งานวิจัยนี้ทำให้ผู้ผลิตมีความสามารถในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพิ่มมูลค่าสินค้า ลดการสูญเสียสินค้าเกษตรที่ไม่ได้มาตรฐาน นำมาแปรรูป ยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตรได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยนวัตกรรมการจัดการสินค้าเกษตร
2. เพื่อศึกษาการสร้างมูลค่าสินค้าจากผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตร

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดนวัตกรรมการเกษตร

Rogers and Shoemaker (1971) การตัดสินใจที่จะนำนวัตกรรมไปใช้ได้อย่างเต็มที่เพราะเป็นทางเลือกที่ดีกว่าและได้ประโยชน์มากกว่า

สโรชินี เตียวธนโชต (2563) การนำความรู้ใหม่และเทคโนโลยีมาใช้ในการบูรณาการกับวิถีการเกษตร โดยต้องคำนึงถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การผลิตได้คุณภาพซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (2565) นวัตกรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมการเกษตรและห่วงโซ่อุปทาน โดยการแบบบูรณาการวิถีเกษตรเข้ากับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

กรมส่งเสริมการเกษตร (2568) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม และกระบวนการผลิตที่ทันสมัย เพื่อยกระดับสินค้าและผลิตภัณฑ์สู่มาตรฐานสากล เพื่อให้มีความมั่นคงในอาชีพและรายได้ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ตลอดจนช่วยยกระดับเศรษฐกิจฐานราก

ดังนั้น นวัตกรรมการเกษตร คือ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในวิถีการเกษตร เพื่อผลิตสินค้าให้ได้คุณภาพมากขึ้น และเป็นการยกระดับสินค้าการเกษตรให้ได้มาตรฐาน โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับ กรกมล มุสิกชาติ และแสงแข บุญศิริ (2567) พบว่า การพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย การพัฒนาด้วยสัมผัสทั้งห้า การพัฒนาด้วยเอกลักษณ์ และการพัฒนาด้วยการสร้างคุณค่า สำหรับการพัฒนานวัตกรรมกระบวนการบริการ ประกอบด้วยการพัฒนาบุคลากรและการพัฒนาเทคโนโลยี จะนำมาสู่การเพิ่มผลการดำเนินงาน ยอดขาย ส่วนแบ่งการตลาด และความพึงพอใจ

2. แนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์และสร้างมูลค่าเพิ่ม

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นกระบวนการที่ผู้ประกอบการธุรกิจทุกคนให้ความสำคัญกับการดำเนินธุรกิจเพื่อ สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค Kotler (2008) ได้อธิบายแนวคิดหลัก เกี่ยวกับแนวคิดผลิตภัณฑ์ (product concept) ว่าผู้บริโภคจะให้ความสำคัญกับคุณภาพมากกว่าราคา ในขณะเดียวกันผู้ผลิตเองก็เน้นไปที่การปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์อยู่เสมอ Kotler & Armstrong (2007) ให้ความหมายคำว่า ผลิตภัณฑ์ใหม่ คือ สินค้าหรือบริการ นำความคิดที่ได้ปรับปรุงจากผลิตภัณฑ์เดิมให้มีคุณสมบัติที่ดีขึ้น จากแนวคิดกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ สามารถแบ่งออกเป็น 8 ขั้นตอน คือ 1) สร้างแนวความคิดเกี่ยวกบผลิตภัณฑ์ใหม่ 2) ประเมินและคัดเลือก 3) พัฒนาและทดสอบ 4) พัฒนากลยุทธ์การตลาด 5) วิเคราะห์ทางธุรกิจ ต้นทุนและกำไร 6) พัฒนาผลิตภัณฑ์ 7) ทดสอบตลาด และ 8) ดำเนินธุรกิจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจจิมา ศุภจริยาวัตร และสิทธิ จิตติชานนท์ (2562) การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์และช่องทางการจัดจำหน่าย การพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมกบศักยภาพและความสามารถของวิสาหกิจชุมชน พิจารณาถึงความยั่งยืนในการพัฒนาธุรกิจ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนออกสู่ตลาดต่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ภัทรานิษฐ์ สิทธินพพันธ์ (2564) ทำการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกายสำหรับบุรุษและสตรีในวัยทำงาน นำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่เพิ่มมูลค่าให้สูงขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยกระบวนการศึกษาวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) การวิจัยเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรด้วยนวัตกรรม ใช้เทคนิคการวิจัยและพัฒนาแบบ R & D (The Research and Development)

1. ขอบเขตในการศึกษา

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับสินค้าเกษตร ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การใช้นวัตกรรม

1.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ศึกษาผู้ประกอบการสินค้าเกษตรผักสดและปลาแรด ในพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี

1.3 ขอบเขตด้านระยะเวลาในการศึกษา ระยะเวลาในการศึกษา เริ่มตั้งแต่ มีนาคม 2567 ถึง เดือน ตุลาคม 2567

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร คือ ผู้ประกอบการ การผลิตสินค้าเกษตรผักสด และปลาแรด จำนวน 2 กลุ่ม คือ ผู้ผลิตผลิตปลาแรด และผู้ผลิตผักปลอดสาร

2.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) ประมาณ 10-15 รายต่อกลุ่มผู้ประกอบการ จำนวน 2 กลุ่มผู้ประกอบการ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคลกับผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น จำนวน 3 ราย ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และนวัตกรรม จำนวน 3 ราย ผู้ประกอบการสินค้าเกษตรและสมาชิก จำนวน 5 - 7 ราย และนักวิจัย จำนวน 6 ราย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

3.1 ศึกษาเอกสารงานวิจัย ทบทวนวรรณกรรม แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับนวัตกรรมการจัดการสินค้าเกษตรเพื่อสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์

3.2 แบบสอบถาม ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้ข้อคำถามในการสัมภาษณ์กับตัวแทนกลุ่มผู้ประกอบการ โดยประเด็นคำถามให้ความสำคัญกับการเพิ่มคุณค่าของผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูปเป็นหลัก

3.3 แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่เป็นทางการ เพื่อจัดหมวดหมู่ และวิเคราะห์ข้อมูล ให้ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ในการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ใช้ข้อคำถามในการตั้งประเด็นสอบถามความคิดเห็นโดยรวมของสมาชิกในกลุ่มผู้ประกอบการถึงผลลัพธ์ของผลิตภัณฑ์แปรรูปทางการเกษตร

3.4 แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) คือ การสังเกตจากสิ่งแวดล้อม การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มผู้ประกอบการด้วยวิธีการจดบันทึก บันทึกเสียง บันทึกภาพ และการสาธิตการทำพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรที่เป็นเนื้อสัตว์ และผักปลอดสารพิษ

3.5 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) รายข้อเพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับตัวแปรที่ต้องการวัด โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 (Best, 1970; Rovinelli & Hambleton, 1976) มาเป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์คำถามปลายเปิด (Open-ended) สร้างขึ้นจากวัตถุประสงค์และแนวคิดที่การวิจัยต้องการศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรและการสาธิตพัฒนาผลิตภัณฑ์ ตั้งแต่ต้นเดือน มีนาคม 2567 ถึง เดือน ตุลาคม 2567

5. สรุปและสังเคราะห์

วิเคราะห์สรุปผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ โดยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการและปฏิบัติการผลิตต้นแบบผลิตภัณฑ์ ทั้งผลิตภัณฑ์จากปลาแรด และผลิตภัณฑ์จากผักปลอดสาร ทำการประเมินและปรับปรุงรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้สร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ จากนั้นปรับปรุงแก้ไขรูปแบบจนสมบูรณ์ สามารถสรุปเป็นผลการดำเนินงานที่ได้กำหนดไว้

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา(Content analysis) มาสร้างแนวการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshops) และนำผลการเสนอแนะในการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) มาสรุปและอภิปรายผล เพื่อนำมาสังเคราะห์และสรุปผลของข้อมูล

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยนวัตกรรมการจัดการสินค้าเกษตร พบว่า นักวิจัยเลือกใช้นวัตกรรมจากเครื่องอบแห้งพลังงานแสงอาทิตย์ รุ่นหลังเต่า เป็นการใช้พลังงานความร้อนจากแสงอาทิตย์โดยการนำพลังงานทดแทนมาใช้เป็นพลังงานหมุนเวียนและลดการปล่อยคาร์บอน สามารถประหยัดไฟ การใช้แผงโซลาร์เซลล์ (solar cell) มีต้นทุนการบำรุงรักษาต่ำและดูแลรักษาง่าย อายุการใช้งานประมาณ 20 ปี กระบวนการทำงานสามารถลดระยะเวลาในการอบแห้งผลิตภัณฑ์ ลดการปนเปื้อนจากฝุ่นละอองและแมลงรบกวนได้เป็นอย่างดี เหมาะสำหรับการแปรรูปสินค้าเกษตรในการอบแห้งและสามารถลดต้นทุนในการผลิตและผลิตภัณฑ์มีความปลอดภัยและสะอาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้แบ่งเป็น 2 ผลิตภัณฑ์ คือ

1) ผลิตภัณฑ์จากปลาแรด โดยการนำปลามาทำตามส่วนผสมที่กำหนดไว้ นำมาแรปฟิล์มหมักทิ้งไว้ประมาณ 3 ชั่วโมง หมักทิ้งไว้ในตู้เย็น 1 คืน จากนั้นตากในตู้อบพลังงานแสงอาทิตย์ 3 ชั่วโมง จนผิวปลาแห้งตึง นำมาบรรจุในถุงเย็นชนิดหนา และซิลปิดปากถุง จะได้ผลิตภัณฑ์ที่สะอาดและคงคุณค่าทางโภชนาการ

ภาพที่ 1 (การพัฒนาผลิตภัณฑ์ปลาแรด)

2) ผลิตภัณฑ์จากผักปลอดสาร โดยนำตะไคร้ (ส่วนลำต้นและใบ) และใบเตยหอม (เลือกใบเตยค่อนข้างแก่ที่มีสีเขียวเข้ม) มาทำเป็นชาสมุนไพรอบแห้ง ด้วยเครื่องมือตู้อบแห้งพลังงานแสงอาทิตย์ รุ่นหลังเต่า นำวัตถุดิบส่วนของลำต้นตะไคร้สีขาว ๆ ตามขวางให้เป็นแว่นเล็กๆ ส่วนของใบตะไคร้ที่มีสีเขียวให้ใช้กรรไกรตัดให้มีขนาดประมาณ 1 นิ้ว ส่วนใบเตยหั่นให้มีขนาดประมาณ 0.5 นิ้ว นำวัตถุดิบเข้าอบในตู้อบแห้งพลังงานแสงอาทิตย์รุ่นหลังเต่า โดยวางวัตถุดิบให้กระจายบนตะแกรงรองอย่าให้ซ้อนทับกัน อบประมาณ 2-3 วัน จนกว่าจะแห้งสนิทหรือมีความชื้นไม่เกิน 10%

ภาพที่ 2 (การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชาตะไคร้หอม)

2. เพื่อสร้างมูลค่าสินค้าจากผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตร พบว่า ขั้นตอนการพัฒนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ดำเนินการขั้นตอนนี้ 1) นำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อสร้างการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ 2) นำเสนอรูปแบบต่อผู้ประกอบการ เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าสินค้า 3) สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ สรุปและนำมาปรับปรุง 4) นำผลมาพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม

กลุ่มผู้ประกอบการปลาแรด เดิมเน้นการขายสดและมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นน้ำพริกปลาแรดเท่านั้น ยังไม่ได้พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เนื่องจากเป็นปลาแรด GI ที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง ตำบลท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี ถือเป็นจุดแข็งของผลิตภัณฑ์มีอัตลักษณ์ของสินค้า แต่ปัญหาคือจะขาดผลผลิตในช่วงฤดูแล้ง จึงต้องมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อให้ผู้บริโภคได้บริโภคทั้งปี ผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญการพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้ทำการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม

กลุ่มผู้ประกอบการผักปลอดสาร เดิมเน้นการขายแบบผักสดอย่างเดียว จุดแข็งของผลิตภัณฑ์คือปลอดสารเคมี แต่ยังไม่มีบรรจุภัณฑ์ ไม่มีตราสินค้า ไม่มีการแปรรูป ผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญการพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้ทำการอบรมการให้ความรู้ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การออกแบบสินค้า และบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม ให้ผลิตภัณฑ์มีความน่าสนใจ มีอัตลักษณ์ของสินค้า มีความแปลกใหม่ สามารถสนองตอบความต้องการของผู้บริโภคได้ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ปลอดสาร ผู้บริโภคปัจจุบันมีความสนใจด้านการดูแลรักษาสุขภาพ

จากการพัฒนาผลิตภัณฑ์และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า สามารถลดต้นทุนการผลิต จากการผลิตเดิมถ้าเหลือไม่สามารถขายได้หรือวัตถุดิบเน่าเสียง่าย

ผู้วิจัยได้นำมาสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการนำวัตถุดิบมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่สร้างรายได้เพิ่มขึ้น โดยมีกำไรเพิ่มขึ้น 30% ของทั้ง 2 กลุ่ม สามารถเก็บผลิตภัณฑ์ไว้ได้อย่างน้อย 1 เดือนสำหรับผลิตภัณฑ์ปลาแรด และชาตะไคร้หอม สามารถเก็บไว้ได้นาน 1 ปี ผู้ผลิตสามารถขยายตลาดการบริโภคได้มากขึ้นจากการมียอดขายที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากสินค้ามีความเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น สามารถดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคได้

ภาพที่ 3 (การพัฒนาผลิตตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์)

อภิปรายผล

1. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยนวัตกรรมการจัดการสินค้าเกษตรจากการพัฒนา พบว่า การนำนวัตกรรมมาใช้ในกระบวนการผลิต สามารถคงคุณค่าทางโภชนาการและมีองค์ความรู้มาใช้ในกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ผู้ประกอบการได้นำเอาความคิดสร้างสรรค์จากวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจ ทั้งรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่และรสชาติที่น่าพอใจจากวัตถุดิบที่มีความเป็นเอกลักษณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงยุทธ ต้นวัน และรัชตาพร บุญกอง (2566) พบว่า การแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพเชิงสร้างสรรค์โดยใช้วัตถุดิบจากพืชและการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพเชิงสร้างสรรค์โดยใช้วัตถุดิบจากสัตว์ มีการพัฒนาต่อยอดจากภูมิปัญญาเป็นองค์ความรู้ พัฒนาต่อยอดแนวความคิดเชิงสร้างสรรค์ให้ทันสมัยเข้ากับสภาพสังคมในปัจจุบัน ยังคงอัตลักษณ์ในรูปแบบการแปรรูปอาหารที่ได้จากวัตถุดิบที่มีอยู่ตามธรรมชาติของท้องถิ่น สอดคล้องกับ นริสรา ลอยฟ้า (2563) อธิบายว่า การเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจ คือ การออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์เพื่อสร้างเอกลักษณ์และภาพลักษณ์ของสินค้าให้มีความน่าเชื่อถือมีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค และส่งผลต่อการจดจำที่ช่วยเพิ่ม

มูลค่าสินค้า สอดคล้องกับทฤษฎี Aaker (1991) ภาพลักษณ์ของตราสินค้าเป็นสิ่งที่ผู้บริโภคใช้ในการประเมินตราสินค้าและผลิตภัณฑ์

2. เพื่อสร้างมูลค่าสินค้าจากผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตร จากการพัฒนา พบว่า สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า ลดต้นทุนการผลิต ลดปริมาณของเสียจากผลผลิต สร้างรายได้เพิ่ม และสามารถยืดอายุผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับ วริศรา สมเกียรติกุล และกมล เรืองเดช (2564) พบว่า การสร้างมูลค่าเพิ่มและการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารต่าง ๆ เพื่อเพิ่มอาชีพและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน สอดคล้องกับงาน เอนก ชิตเกสร และพรรณนุช ชัยปินชนะ (2565) อธิบายว่า การสร้างมูลค่าเพิ่ม และกลยุทธ์การจัดการผลิตภัณฑ์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สามารถช่วยสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ผ่านการสร้างคุณค่าที่ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้บริโภคที่สูงกว่า สอดคล้องกับทฤษฎีการรับรู้ในตราสินค้า Anselmsson et al. (2014) กล่าวว่า ตราสินค้ามีความสำคัญต่อสินค้า ตราสินค้าของอาหารต่าง ๆ จะเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของลูกค้าก่อนการซื้อ แหล่งข้อมูลและตัวสินค้าจะต้องตรงกับความคาดหวังของผู้บริโภค

องค์ความรู้ใหม่

จากการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มาจากจังหวัดอุทัยธานี ทำให้ทราบว่าเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านการเพาะเลี้ยงปลาแรด ซึ่งเป็นปลาพื้นถิ่นที่มีชื่อเสียงด้านรสชาติและคุณค่าทางโภชนาการสูง รวมถึงมีทรัพยากรสมุนไพรพื้นบ้านอย่าง “ตะไคร้” สามารถนำมาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าได้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบเหล่านี้ โดยใช้นวัตกรรมพลังงานสะอาดอย่าง ตู้อบพลังงานแสงอาทิตย์ จึงเป็นแนวทางที่ช่วยสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ปลอดภัย ประหยัดพลังงาน และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

นวัตกรรมการจัดการสินค้าเกษตรเพื่อสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์ เป็นการศึกษาการใช้นวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยกลุ่มตัวอย่างจากผู้ประกอบการปลาแรดและผักปลอดสารในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตรโดยใช้นวัตกรรมตู้อบพลังงานแสงอาทิตย์รุ่นหลังเต่า สามารถลดต้นทุนพลังงานและรักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้สะอาดและปลอดภัย ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาคือ ปลาแรดเส้นอบแห้งและชาตะไคร้ปลอดสารเคมีที่มีคุณค่าทางสุขภาพ การอบแห้งด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ช่วยลดการปนเปื้อนจากฝุ่นและแมลง ทำให้ผลิตภัณฑ์มีอายุการเก็บรักษานานขึ้น มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค รักษาคุณค่าทางโภชนาการ และสามารถต่อยอดสู่การเป็นสินค้าสุขภาพระดับพรีเมียม นับเป็นแนวทางที่ส่งเสริมเศรษฐกิจสีเขียวและความยั่งยืนของชุมชน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ ควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้และทักษะการใช้ตู้อบพลังงานแสงอาทิตย์แก่เกษตรกรหรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในท้องถิ่น พร้อมทั้งส่งเสริมการออกแบบบรรจุภัณฑ์และสร้างแบรนด์ท้องถิ่นเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการตลาด อีกทั้งภาครัฐและเอกชนควรสนับสนุนทุนและช่องทางจัดจำหน่าย เพื่อให้การใช้ประโยชน์จากงานวิจัยเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาการเปรียบเทียบประสิทธิภาพตู้อบพลังงานแสงอาทิตย์กับเทคโนโลยีอื่น ๆ ในด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์และต้นทุน รวมทั้งวิจัย

พฤติกรรมผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลาและสมุนไพร เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการปรับสูตร ผลิตภัณฑ์ หรือกลยุทธ์การตลาดให้ตรงกับความต้องการของตลาดมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าขอขอบคุณการได้รับทุนอุดหนุนโครงการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี (สัญญาเลขที่ VRU - FF 67/ 006) ทุนสนับสนุนวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุน ววน.) : งบประมาณด้าน ววน. ประเภท Fundamental Fund ประจำปีงบประมาณ 2567

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2568). กรมส่งเสริมการเกษตร ใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม ยกระดับสินค้าและผลิตภัณฑ์ พัฒนาบทบาทสตรีในภาคเกษตรสู่มาตรฐานสากล. กรุงเทพมหานคร: ข่าวส่งเสริมการเกษตร.

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2565). ความสำคัญของการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร. เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2567 จาก https://sceb.doae.go.th/wp-content/uploads/2025/05.

กรกมล มุสิกชาติ และแสงแข บุญศิริ. (2567). การพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์และกระบวนการบริการเพื่อเพิ่มผลการดำเนินงานของธุรกิจที่พักระดับ 4 ดาวในจังหวัดภูเก็ต. Journal of Roi Kaensarn Academi, 9(2), 369-384.

กชนิภา วานิชกิตติกูล และคณะ. (2566). การยกระดับผลิตภัณฑ์ด้วยนวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าสำหรับเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นในจังหวัดมหาสารคาม. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(6), 58-72.

ทรงยุทธ ต้นวัน และรัชตาพร บุญกอง. (2566). การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ด้านการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดสนุก (สกลนคร นครพนม มุกดาหาร). วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 7(1), 112-126.

นริสรา ลอยฟ้า. (2563). การเพิ่มมูลค่าสินค้าและเพิ่มช่องทางการตลาดผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าไหมลายลูกแก้ว ตำบลนิคมพัฒนา อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, 8(1), 214 – 226.

ภัทรานิษฐ์ สิทธินพพันธ์. (2564). การพัฒนารูปแบบและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสิ่งทอชุมชนพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี (วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองลายโบราณบ้านสระบัวก่ำ). Journal of Community Development Research (Humanities and Social Science, 14(4), 128-141.

ภากร ธนาภรณ์. (2566). ปัจจัยที่ทำให้เกิดการยอมรับนวัตกรรมการเกษตรเพื่อความยั่งยืน กรณีศึกษา โครงการนวัตกรรมสร้างรอยยิ้ม. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารนวัตกรรมและเทคโนโลยี วิทยาลัยนวัตกรรม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วริศรา สมเกียรติกุล และกมล เรืองเดช. (2564). การสร้างมูลค่าเพิ่ม ให้กับข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมืองในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 16(56), 31-42.

ศิริพงษ ฐานมั่น. (2565). ปัจจัยที่มีอิทธิพลตอการขับเคลื่อนองคกรสู่ธุรกิจเกษตร 4.0 ด้วยความสามารถทางนวัตกรรม. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, 17(1), 1-14.

สำนักวิชาการสถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา. (2562). การเกษตรสร้างมูลค่าตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2567 จาก https://library.parliament.go.th/th/radioscript/karekstrsrangmuulkhatamyuththsastrchati-20-pii.

สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร. (2565). การเกษตรแปรรูป เพิ่มมูลค่าผลผลิต สู่ธุรกิจยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2567 จาก https://www.arda.or.th/detail/6191.

สโรชินี เตียวธนโชต. (2563). ปัจจัยที่พัฒนาเกษตรเชิงนวัตกรรม: กรณีศึกษาการพัฒนาเกษตรในจังหวัดราชบุรี. ใน งานนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัจจิมา ศุภจริยาวัตร และสิทธิ จิตติชานนท์. (2562). รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดสระแก้วเพื่อการส่งออก. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.

เอนก ชิตเกสร และพรรณนุช ชัยปินชนะ. (2565). การสร้างมูลค่าเพิ่มจากเส้นใยกล้วย และกลยุทธ์การจัดการผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านเฮี้ย อำเภอปัว จังหวัดน่าน. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 41(4), 141-153.

Aaker, D. (1991). Managing Brand Equity Capitalizing on the Value of Brand Name. The Free Press, New York, NY.

Anselmsson, Johan, Bondesson, Niklas Vestman, & Johansson, Ulf. (2014). Brand image and customers' willingness to pay a price premium for food brands. Journal of Product & Brand Management, 23(2), 90-102.

Best, J. W. (1970). Research in education. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Kotler, P., & Armstrong, G. (2008). Principles of Marketing (12th ed.). London: Pearson Education Limited.

Kotler, P. (2007). Principle of marketing. Pearson Education.

Marion, D. (2006). The Antecedent and Consequences of a Strategic Orientation that Leads to Organizational Structure, Performance, and Competitive advantage in Manufacturing. Management and Engineering of the University of Toledo.

Rogers, E.M. and Shoemaker, F.F. (1971) Communication of Innovation: A Cross-Cultural Approach. 2nd Edition, The Free Press, New York.

Rovinelli, R. J. and Hambleton, R. K. (1976). “On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity”. Dutch Journal of Educational Research, 2: 49-60.

นักออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง: กรณีศึกษาการใช้โมเดล SDL ในการจัดการเรียนรู้สร้างสรรค์การแสดงชุด เลิศฟ้าเทวาบูชาพระธาตุเจ้าจอมทอง*

SELF-DESIGNED LEARNING FOR CREATIVE PERFORMANCE: A CASE STUDY OF THE SDL MODEL IN CREATING LERT FAH THEWA BUCHA PHRA THAT CHOM THONG

ชมพูนุช ชุ่มมงคล[1], ลิขิต ใจดี[2], ภูดิท ศิริวัฒนกุล[3], ธนันยวรรณ ศรีทรัพโยทัย[4], นุชนาฏ ดีเจริญ[5], รัตนะ ตาแปง[6] และ ธิดามาศ ผลไม้[7]

Chomphunut Chummongkhon[1], Likhit jaidee[2], Bhudit Siriwattanaku[3], Thananyawan Srisapphayothai[4], Nutchanart Deecharoen[5], Rattana Tapang[6] and Tidamas Ponlamai[7]

[1-6]คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

[1-6]School of Architecture and Fine Art, University of Phayao, Thailand

[7]นักวิชาการอิสระ

[7]Independent Scholar, Thailand

Corresponding Author's Email: Likhit.ja@up.ac.th

วันที่รับบทความ : 5 สิงหาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 10 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 12 สิงหาคม 2568

Received 5 August 2025; Revised 10 August 2025; Accepted 12 August 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอโมเดลการจัดการเรียนรู้ออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้ออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ของตนเองด้วยตนเอง

Citation:

*ชมพูนุช ชุ่มมงคล, ลิขิต ใจดี, ภูดิท ศิริวัฒนกุล, ธนันยวรรณ ศรีทรัพโยทัย, นุชนาฏ ดีเจริญ,รัตนะ ตาแปง และ ธิดามาศ ผลไม้. (2568). นักออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง: กรณีศึกษาการใช้โมเดล SDL ในการจัดการเรียนรู้สร้างสรรค์การแสดงชุด เลิศฟ้าเทวาบูชาพระธาตุเจ้าจอมทอง. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 534-547.

Chomphunut Chummongkhon, Likhit jaidee, Bhudit Siriwattanaku, Thananyawan srisapphayothai, Nutchanart deecharoen, Rattana Tapang and Tidamas Ponlamai. (2025). Self-Designed Learning For Creative Performance: A Case Study Of The SDL Model In Creating Lert Fah Thewa Bucha Phra That Chom Thong. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 534-547.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

โดยครูผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้อำนวยการเรียนรู้ โมเดลประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การสำรวจตนเองและสิ่งแวดล้อม ขั้นที่ 2 การออกแบบเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง ขั้นที่ 3 การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง ขั้นที่ 4 การปฏิบัติและปรับปรุงระบบการเรียนรู้ของตนเอง และขั้นที่ 5 การสะท้อนผลและสร้างสรรค์ผลงานการเรียนรู้ของตนเอง

กรณีศึกษานี้นำเสนอการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ล้านนา “เลิศฟ้าเทวาบูชาพระธาตุเจ้าจอมทอง” ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากประเพณีสรงน้ำและแห่ผ้าห่มพระธาตุจอมทอง โดยผู้เรียนออกแบบและสร้างสรรค์การแสดงตามโมเดลการจัดการเรียนรู้แบบออกแบบด้วยตนเอง โมเดลนี้เป็นกรอบการเรียนรู้นาฏศิลป์ที่บูรณาการทุนวัฒนธรรมกับนวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: ประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง, นาฏศิลป์, นักออกแบบ, การศึกษา, สร้างสรรค์

Abstract

This article presents the Self-Designed Learning Model, an instructional framework that empowers learners to design their own learning experiences while positioning teachers as facilitators who guide and support meaningful, culturally relevant learning. The model comprises five sequential stages: (1) Self–Cultural Reflection, (2) Learning Goal Design, (3) Process and Resource Design, (4) Implementation and Adjustment, and (5) Reflective Creative Performance.

A case study is illustrated through the creation of the Lanna dance performance “Lert Fah Thewa Bucha Phra That Chom Thong”, inspired by the traditional water-pouring and cloth-offering ceremony at Phra That Chom Thong. The learner independently designed and produced the performance by applying the SDL model, integrating cultural heritage with innovative learning strategies. Findings indicate that the model provides a contemporary framework for dance education, fostering the integration of cultural capital and learning innovation to enhance learners’ skills for the 21st century.

Keywords: Self-Designed Learning Experience, Dance, Designer, Education, Creativity

บทนำ

พระธาตุจอมทอง หรือพระธาตุเจ้าจอมทอง ตั้งอยู่บ้านแท่นดอกไม้ ตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เป็นธรณีสงฆ์ของวัดศรีโคมคำ พระอารามหลวง และเป็นพุทธสถานสำคัญของเมืองพะเยาและอาณาจักรล้านนา เดิมเป็นเจดีย์ศิลปะเชียงแสน จัดประเพณีสรงน้ำและแห่ผ้าห่มพระธาตุจอมทองเป็นประจำทุกปีในวันมาฆบูชา เพื่ออนุรักษ์ประเพณีทางพุทธศาสนา โดยชาวพุทธเชื่อว่าการถวายผ้าห่มพระธาตุเปรียบเสมือนการถวายผ้าไตรแด่พระพุทธเจ้า อานิสงส์จะนำมาซึ่งความสุข ความเจริญ และเป็นการปฏิบัติตามกิริยาวัตถุ 10 ประการ ซึ่งเชื่อว่าจะนำไปสู่การจุติเป็นเทพบนสวรรค์

มหาวิทยาลัยพะเยาได้ร่วมสืบสานประเพณีดังกล่าวตั้งแต่ปี 2559 ภายใต้แนวคิด *“ปัญญาเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน”* มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้ต่อยอดทุนวัฒนธรรมสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยการบูรณาการความรู้ ภูมิปัญญา และนาฏศิลป์ เพื่อสร้างผู้เรียนที่สามารถออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองได้

จากแนวคิดนี้ จึงได้พัฒนาการแสดง *“เลิศฟ้าเทวาบูชาพระธาตุเจ้าจอมทอง”* โดยใช้โมเดลพัฒนาผู้เรียนให้เป็นนักออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Designed Learning Model: SDL) ในการพัฒนาผู้เรียนรายบุคคล คือ นางสาวชมพูนุช ชุ่มมงคล นิสิตชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2567 สาขาวิชาดนตรีและนาฏศิลป์ (แขนงนาฏศิลป์) การใช้โมเดลในกรณีครั้งนี้ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถออกแบบการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างอัตลักษณ์เฉพาะบุคคล วัฒนธรรมท้องถิ่น และนาฏศิลป์ เพื่อสร้างคุณค่าให้กับชุมชน พร้อมทั้งสืบสานและต่อยอดประเพณีพระธาตุจอมทองให้คงอยู่ในบริบทสังคมร่วมสมัยต่อไป

แนวคิดการพัฒนาโมเดลการจัดการเรียนรู้: SDL Model

โมเดลการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนสู่นักออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Designed Learning Model: SDL Model) พัฒนาโดย อาจารย์ลิขิต ใจดี เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 โดยยกระดับบทบาทผู้เรียนจากผู้รับความรู้เป็น “นักออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง” ในบริบทนาฏศิลป์ ที่บูรณาการการเคลื่อนไหวร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และวัฒนธรรม ทั้งในเชิงมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ การเรียนรู้จึงต้องสอดคล้องกับแรงจูงใจภายในของผู้เรียนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โมเดลดังกล่าวได้สังเคราะห์จากแนวคิดการศึกษาร่วมสมัย ได้แก่ การเรียนรู้แบบนำตนเอง

(Self-Directed Learning: Knowles, 1975) ที่มุ่งส่งเสริมความรับผิดชอบและอิสระ แต่ยังขาดกรอบบูรณาการนิเวศวัฒนธรรมและการเรียนรู้ผ่านร่างกาย จึงไม่ตอบสนองต่อการฝึกนาฏศิลป์ การเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Personalized Learning) เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งปรับเนื้อหา กระบวนการ และการประเมินผลให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และคุณค่าของผู้เรียน (Pane et al., 2015) การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking: Brown, 2009) มีกระบวนการ 5 ขั้น คือ ทำความเข้าใจ (Empathize) กำหนดปัญหา (Define) ระดมความคิด (Ideate) สร้างต้นแบบ (Prototype) และทดสอบ (Test) สนับสนุนให้ผู้เรียนสร้างสรรค์วิธีเรียนรู้ที่สอดคล้องกับตนเอง แนวคิดการเรียนรู้สัมพันธ์กับร่างกาย (Embodied Cognition: Lakoff & Johnson, 1999; Gallagher, 2005) เน้นการรับรู้และเรียนรู้ผ่านการเคลื่อนไหว อารมณ์ และประสบการณ์ตรง ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของนาฏศิลป์ และการเรียนรู้ผ่านศิลปะ (Art-Based Learning: Eisner, 2002; Rolling, 2010) มองศิลปะเป็นทั้งเนื้อหาและเครื่องมือการเรียนรู้ เพื่อการสะท้อนตนเอง การสื่อความหมาย และการเปลี่ยนแปลง

จากการบูรณาการแนวคิดไปสู่การสร้างโมเดลใหม่จึงมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ ทักษะ อารมณ์ และคุณค่าทางวัฒนธรรม เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีความหมาย ยั่งยืน และขับเคลื่อนด้วยแรงจูงใจจากภายใน

โครงสร้างของโมเดล SDL

โครงสร้างของโมเดลการจัดการเรียนรู้สำหรับพัฒนานักออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง มีรายละเอียด ดังนี้

1) การสำรวจตนเองและสิ่งแวดล้อม (Self–Cultural Reflection) ผู้เรียนเริ่มจากการทบทวนและทำความเข้าใจอัตลักษณ์ ความสนใจ ความถนัด และคุณค่าที่ตนเองยึดถือ รวมถึงการสำรวจบริบททางสังคมและวัฒนธรรมรอบตัว เพื่อสร้างฐานข้อมูลในการออกแบบการเรียนรู้ที่มีความหมาย

2) การออกแบบเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง (Learning Goal Design)ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและสัมพันธ์กับทั้งความต้องการส่วนตัวและคุณค่าทางวิชาการหรือศิลปะ อาจเป็นเป้าหมายด้านทักษะ ความรู้ หรือผลงานที่ต้องการสร้างสรรค์

3) การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง (Process and Resource Design) ผู้เรียนวางแผนขั้นตอน วิธีการเรียนรู้ แหล่งข้อมูล และทรัพยากรที่จะใช้ พร้อมพิจารณาความเหมาะสมกับเวลาและความเป็นไปได้ เพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ

4) การปฏิบัติและปรับปรุงระบบการเรียนรู้ของตนเอง (Implementation and Adjustment) ผู้เรียนลงมือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ พร้อมปรับปรุงวิธีการเมื่อพบอุปสรรคหรือเมื่อมีข้อมูลใหม่ที่ทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

5) การสะท้อนผลและสร้างสรรค์ผลงานการเรียนรู้ของตนเอง (Reflective Creative Performance) ผู้เรียนประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง วิเคราะห์จุดเด่นและข้อควรพัฒนา พร้อมสร้างผลงานที่สะท้อนองค์ความรู้ ทักษะ และคุณค่าที่ได้รับ เพื่อสื่อสารสู่ผู้อื่นทั้งในรูปแบบการแสดง การนำเสนอการแสดงสดหรือสื่อดิจิทัล

ภาพที่ 1 โมเดลการจัดการเรียนรู้นักออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง

ที่มา: ลิขิต ใจดี (ผู้เขียน)

เลิศฟ้าเทวาบูชาพระธาตุเจ้าจอมทอง: การออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง

การออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเองของโมเดล ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการสำรวจตนเองจนถึงการสร้างสรรค์ผลงานขั้นสุดท้าย โดยมีบริบททางวัฒนธรรมของประเพณีสรงน้ำและแห่ผ้าห่มพระธาตุจอมทองเป็นฐานในการออกแบบประสบการณ์ นำไปสู่การสร้างสรรค์การแสดงชุด “เลิศฟ้าเทวาบูชาพระธาตุเจ้าจอมทอง” ซึ่งไม่เพียงเป็นผลงานนาฏศิลป์เท่านั้น แต่ยังเป็นภาพสะท้อนของกระบวนการเรียนรู้ตลอดทั้งโมเดลอย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสำรวจตนเองและสิ่งแวดล้อม (Self–Cultural Reflection)

ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการสำรวจตนเองและสิ่งแวดล้อมผ่านการศึกษาประเพณีท้องถิ่น ได้แก่ ประเพณีสรงน้ำและแห่ผ้าห่มพระธาตุจอมทอง ซึ่งจัดขึ้นในวันมาฆบูชา โดยเน้นการสะท้อนคุณค่าและอัตลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมผ่านกิจกรรมทำบุญแบบพุทธศาสนา ทั้งด้านทาน ศีล และภาวนา การวิเคราะห์บันทึกสะท้อนความคิดและกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่าผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของพิธีกรรมนี้ในฐานะทุนวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การสืบสาน

การเรียนรู้ในขั้นนี้ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงตัวตนกับบริบทท้องถิ่น โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องอานิสงส์แห่งบุญที่นำไปสู่การจุติบนสรวงสวรรค์ ซึ่งกลายเป็นแก่นความคิดในการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ล้านนาชุด “เลิศฟ้าเทวาบูชาพระธาตุเจ้าจอมทอง” การแบ่งการแสดงออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ 1) ศรัทธา 2) สถิต ณ แดนสรวง และ 3) สักการะ สะท้อนภาพของผู้ศรัทธาและเทวดานางฟ้าที่ได้รับบุญ

องค์ประกอบการแสดงทั้ง 7 ประการ แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนได้ใช้ความเข้าใจต่อประเพณี ความเชื่อ และวัฒนธรรมในการออกแบบผลงาน ทั้งในด้านผู้แสดง ดนตรี ทำนองเนื้อร้อง ท่าฟ้อน เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์ประกอบ ฉากและแสงสี การออกแบบเครื่องแต่งกายอ้างอิงจากศิลปะสมัยเชียงแสน โดยมีการสืบค้นข้อมูลจากประติมากรรมและจิตรกรรมโบราณเพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างอดีตกับปัจจุบันของพระธาตุจอมทอง

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ตนเองและบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ ผู้เรียนแสดงออกถึงความภาคภูมิใจในต้นทุนทางวัฒนธรรมของตนเอง และสามารถแปลงประสบการณ์ส่วนตัวและศรัทธาเฉพาะบุคคลให้กลายเป็นผลงานนาฏศิลป์ที่มีความหมายต่อสังคมและชุมชน กล่าวได้ว่า

ขั้นตอนนี้ได้สร้างฐานความเข้าใจสำหรับการออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมและศิลปะของตนเอง

ขั้นที่ 2 การออกแบบเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง (Learning Goal Design)

ผู้เรียนสามารถตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างชัดเจน โดยอิงจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาประเพณีแห่ผ้าห่มพระธาตุจอมทอง อันเป็นพิธีกรรมที่เปี่ยมด้วยความศรัทธาและหลักธรรมทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องการทำบุญกิริยาวัตถุ 10 ประการ ซึ่งส่งผลต่อแนวทางการตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม

เป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียนสะท้อนออกมาในรูปของแนวคิดในการออกแบบการแสดง โดยมีการกำหนดเป้าหมายที่สอดคล้องกับ SMART Goals ได้แก่ มีความเฉพาะเจาะจง (Specific) เช่น การสร้างท่าฟ้อนที่สื่อถึงความศรัทธา มีการวัดผลได้ (Measurable) ผ่านการถ่ายทอดสู่ผู้ชม มีความเป็นไปได้ (Achievable) ภายใต้กรอบทักษะและทรัพยากรที่มีอยู่ มีความเกี่ยวข้อง (Relevant) กับคุณค่าทางพุทธศาสนา และมีกรอบเวลา (Time-bound) ครอบคลุมระยะเวลาการจัดแสดง

ผู้เรียนได้ตั้งเป้าหมายเพื่อสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ล้านนาให้สามารถถ่ายทอดความหมายของประเพณีสรงน้ำและแห่ผ้าห่มพระธาตุจอมทอง ซึ่งสะท้อนความเชื่อเรื่องอานิสงส์ของการทำบุญและการจุติในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ โดยมีการแบ่งเป้าหมายการสร้างสรรค์ออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ (1) ถ่ายทอดศรัทธาและพิธีกรรมในช่วงแห่ผ้า (2) ถ่ายทอดภาพของเทวดานางฟ้าในแดนสรวง และ (3) การกลับมาสักการะพระธาตุในฐานะผู้ได้บุญ

การตั้งเป้าหมายในขั้นนี้ไม่เพียงแต่กำหนดทิศทางการเรียนรู้และสร้างสรรค์ของผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกที่ช่วยสร้างแรงบันดาลใจและจุดมุ่งหมายที่มีความหมายส่วนตัว (personal meaning making) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโมเดลที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้ออกแบบเส้นทางการเรียนรู้ของตนเอง มีความรับผิดชอบ และมีรากฐานจากคุณค่าและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ขั้นที่ 3 การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง (Process and Resource Design)

ผู้เรียนได้ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ของตนเองโดยมีจุดเริ่มต้นจากการเลือกบริบททางวัฒนธรรมที่มีความหมายต่อตนเอง ได้แก่ “ประเพณีสรงน้ำและแห่ผ้าห่มพระธาตุจอมทอง” ซึ่งเป็นประเพณีท้องถิ่นที่จัดขึ้นเป็นประจำในวันมาฆบูชา ณ วัดพระธาตุจอมทอง จังหวัดพะเยา โดยกิจกรรมนี้มีคติพุทธศาสนาและความเชื่อเรื่องบุญกิริยาวัตถุ 10 ประการ ซึ่ง

ผู้เรียนนำมาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบแนวคิดการแสดงชุด “เลิศฟ้าเทวาบูชาพระธาตุเจ้าจอมทอง”

ผู้เรียนได้วิเคราะห์บริบทและประเพณี โดยคัดเลือกสาระสำคัญของประเพณีที่สะท้อนคติความเชื่อเรื่องการทำบุญเพื่อไปจุติบนสรวงสวรรค์ และนำมาสร้างสรรค์เป็นโครงสร้างการแสดงที่แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ (1) ช่วงศรัทธา (2) ช่วงสถิต ณ แดนสรวง และ(3) ช่วงสักการะ โดยใช้ข้อมูลจากการสังเกต ลงพื้นที่ สัมภาษณ์ และบันทึกวัฒนธรรมท้องถิ่นประกอบการออกแบบ ทั้งนี้ กำหนดระยะเวลาดำเนินกิจกรรมทั้งหมดตามแผนการเรียนรู้ในขั้นนี้ ระหว่างวันที่ 10 กรกฎาคม 2567 ถึง 15 ตุลาคม 2567 ทั้งการสืบค้นข้อมูลลงพื้นที่ฝึกปฏิบัติ และเตรียมการจัดแสดงผลงานจริงตามแนวทางของโมเดล และผู้เรียนได้เลือกทรัพยากรและเครื่องมือในการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การศึกษาข้อมูลจากเอกสารและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เช่น วัดพระธาตุจอมทอง และประติมากรรมเชียงแสน การออกแบบกระบวนการฝึกฝนอย่างยืดหยุ่น โดยจัดตารางซ้อม แบ่งบทบาทหน้าที่ และทดลองท่าฟ้อน องค์ประกอบแสง สี เสียง และเครื่องแต่งกายจนได้ต้นแบบที่เหมาะสม

ผลจากการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองนี้ ทำให้ผู้เรียนสามารถผลิตผลงานการแสดงที่เชื่อมโยงบริบทตนเองกับวัฒนธรรมท้องถิ่น มีการพัฒนาองค์ประกอบการแสดงครบทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ผู้แสดง ดนตรี เนื้อร้อง กระบวนท่าฟ้อน เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์ ฉาก และแสงสี สอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้และคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมที่ผู้เรียนต้องการสื่อสาร นอกจากนี้ กระบวนการนี้ยังส่งเสริมทักษะการคิดออกแบบ ทักษะการวิจัย และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในกระบวนการสร้างสรรค์ อีกทั้งนิสิตยังได้ฝึกฝนการปรับกระบวนการเรียนรู้ตามบริบทจริง ซึ่งเป็นหัวใจของการเรียนรู้ตามโมเดล

ขั้นที่ 4 การปฏิบัติและปรับปรุงระบบการเรียนรู้ของตนเอง (Implementation & Adjustment)

ผู้เรียนได้ดำเนินการปฏิบัติตามแผนการเรียนรู้ที่ออกแบบไว้ พร้อมทั้งปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ตามผลการสะท้อนและข้อเสนอแนะที่ได้รับตลอดกระบวนการฝึกซ้อมจริง โดยเริ่มจากการฝึกซ้อมการแสดงในแต่ละช่วง ซึ่งเชื่อมโยงกับหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ประการ และคติความเชื่อของพุทธศาสนิกชนที่สืบทอดในประเพณีสรงน้ำและแห่ผ้าห่มพระธาตุจอมทอง

ผู้เรียนได้ใช้เทคนิคการฝึกฝนด้วยการบันทึกวิดีโอการซ้อม เพื่อประเมินตนเอง (Self-Assessment) และเปรียบเทียบพัฒนาการของตนกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ รวมถึงรับฟังข้อเสนอแนะจากครูผู้เชี่ยวชาญ ผู้ร่วมแสดง และเพื่อนร่วมกลุ่ม เพื่อพัฒนาท่าฟ้อน การถ่ายทอดบทบาท และความกลมกลืนขององค์ประกอบต่าง ๆ ของการแสดง

นอกจากนี้ ผู้เรียนยังได้ปรับกระบวนการเรียนรู้ในระหว่างฝึกซ้อม เช่น การปรับบทบาทผู้แสดงตามจุดแข็ง ความถนัด หรือข้อจำกัดของแต่ละบุคคล การปรับแต่งกระบวนท่าฟ้อนให้สอดคล้องกับฉาก เครื่องแต่งกาย และจังหวะดนตรี รวมถึงการสร้างสมดุลระหว่างความคิดสร้างสรรค์กับความถูกต้องของเนื้อหาเชิงวัฒนธรรม

ผลจากกระบวนการฝึกฝนและปรับปรุง ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาองค์ประกอบการแสดงทั้ง 7 ด้านอย่างสมบูรณ์ โดยเฉพาะการสื่อสารความหมายของพิธีกรรม ความศรัทธา และอานิสงส์แห่งการทำบุญที่มุ่งสู่การจุติบนสวรรค์ ผ่านกระบวนท่าฟ้อน ดนตรี และสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ ผู้เรียนรายงานว่าการฝึกฝนในขั้นตอนนี้ช่วยให้เข้าใจวัฒนธรรมของตนเองมากขึ้นและเกิดแรงจูงใจภายในในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง กระบวนการในขั้นนี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของผู้เรียนในการเป็นผู้ออกแบบและปรับกระบวนการเรียนรู้อย่างยืดหยุ่น มีเป้าหมาย มีความรับผิดชอบ และมีความสามารถในการประเมินและปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ของตนอย่างมีระบบ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ตามโมเดล

ขั้นที่ 5 การสะท้อนผลและสร้างสรรค์ผลงานการเรียนรู้ของตนเอง (Reflective Creative Performance)

ผู้เรียนได้ดำเนินการสะท้อนผลการเรียนรู้และสร้างสรรค์ผลงานที่เชื่อมโยงกับประเพณีสรงน้ำและแห่ผ้าห่มพระธาตุจอมทอง ซึ่งจัดขึ้นในวันมาฆบูชาเป็นประจำทุกปี ณ วัดพระธาตุจอมทอง จังหวัดพะเยา การแสดงชุด “เลิศฟ้าเทวาบูชาพระธาตุเจ้าจอมทอง” ได้รับแรงบันดาลใจจากคติความเชื่อของชาวพุทธที่เกี่ยวข้องกับอานิสงส์แห่งบุญกิริยาวัตถุ 10 ประการ ซึ่งเชื่อว่าจะนำไปสู่การจุติเป็นเทวดาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

ผู้เรียนได้ถ่ายทอดผลการเรียนรู้ผ่านการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ล้านนาใน 3 ช่วง ได้แก่ (1) ช่วงศรัทธา กล่าวถึงการถวายเครื่องสักการะในประเพณี (2) ช่วงสถิต ณ แดนสรวง กล่าวถึงการจุติบนสรวงสวรรค์ และ (3) ช่วงสักการะ กล่าวถึงการเสด็จลงมาสักการะของเทพยดา นางฟ้า โดยใช้องค์ประกอบการแสดงทั้ง 7 ด้านอย่างครบถ้วน ทั้งในด้านผู้แสดง ดนตรี เนื้อร้อง กระบวนท่าฟ้อน เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์ ฉาก และแสงสี

นอกจากนี้ เพื่อประเมินคุณภาพผลงานอย่างเป็นระบบ สาขาวิชาดนตรีและนาฏศิลป์ได้เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์จากภายนอกมาเป็นผู้ประเมินในบริบทของการแสดงจริง ผลการประเมินการแสดงชุด “เลิศฟ้าเทวาบูชาพระธาตุเจ้าจอมทอง” ได้คะแนนเฉลี่ย 90.66 คะแนน ซึ่งอยู่ในระดับยอดเยี่ยม แสดงถึงคุณภาพของผลงานทั้งในด้านศิลปะการแสดง ความสอดคล้องกับวัฒนธรรม และการถ่ายทอดความหมาย

การสะท้อนผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดขึ้นผ่านกระบวนการเขียนบันทึกสะท้อนความคิด (Reflective Journals) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน และการรับข้อเสนอแนะจากคณาจารย์ภายในสาขาวิชาและผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่ทางมหาวิทยาลัยแต่งตั้งขึ้นเพื่อประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยนิสิตสามารถอธิบายพัฒนาการของตนเองทั้งในมิติทักษะ ความเข้าใจในบริบทวัฒนธรรม และการออกแบบองค์ประกอบการแสดงอย่างมีความหมาย

ผลงานการแสดงของนิสิตได้กลายเป็นพื้นที่ในการถ่ายทอดอัตลักษณ์เฉพาะบุคคล อัตลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และความศรัทธาทางศาสนา โดยผู้เรียนแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการเชื่อมโยงแนวคิดนามธรรม เช่น บุญกิริยาวัตถุ 10 ประการ กับรูปแบบนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ ผู้เรียนยังเลือกนำเสนอผลงานการแสดงจริง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการด้านความมั่นใจ และความรับผิดชอบ ขั้นตอนนี้จึงเป็นการบูรณาการผลการเรียนรู้จากทุกกระบวนการก่อนหน้า และเป็นบทพิสูจน์ถึงความสามารถในการเรียนรู้ มีความหมายและสามารถสะท้อนออกมาในรูปแบบศิลปะที่ทรงคุณค่าและสื่อสารได้ในระดับสาธารณะ

ผลงานของผู้เรียนในโครงการวิจัยนี้เป็นผลลัพธ์จากกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Designed Learning) ผ่านสร้างสรรค์และนำเสนอการแสดงชุด “เลิศฟ้าเทวาบูชาพระธาตุเจ้าจอมทอง” ซึ่งมีการจัดแสดงจริงในงานนำเสนอศิลปนิพนธ์ประจำปีการศึกษา 2567 ณ ห้อง UB 003 อาคาร 99 ปี พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ มหาวิทยาลัยพะเยา

ผลงานการแสดงชุด 'เลิศฟ้าเทวาบูชาพระธาตุเจ้าจอมทอง

การแสดงนาฏศิลป์ล้านนาสร้างสรรค์ชุด “เลิศฟ้าเทวาบูชาพระธาตุเจ้าจอมทอง” ได้แรงบันดาลใจจากประเพณีสรงน้ำและห่มผ้าพระธาตุจอมทอง ซึ่งเป็นพิธีสำคัญประจำปีของชุมชน และสืบเนื่องจากคติความเชื่อเรื่องอานิสงส์แห่งการประกอบกิริยาวัตถุ 10 ประการ อันนำไปสู่การเกิดบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ โครงสร้างการแสดงแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ศรัทธา

สถิต ณ แดนสรวง และสักการะ โดยองค์ประกอบหลักของการแสดงมี 7 ประการ ได้แก่ ผู้แสดง ดนตรี เนื้อร้อง กระบวนท่าฟ้อน เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์ประกอบ ฉากและแสงสี ดังนี้

1) ผู้แสดง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ผู้แสดงหลักและผู้แสดงรอง โดยทั้งสองประเภทมีผู้แสดงฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย รวมจำนวน 13 คน แบ่งเป็นผู้แสดงฝ่ายชาย 5 คน และผู้แสดงฝ่ายหญิง 8 คน

2) ดนตรีและเสียง แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 ศรัทธา ใช้ศิลปะการขับซอล้านนาในทำนองจ๊อยเชียงแสน เพื่อเกริ่นนำบรรยากาศความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนและหมู่เทพยดาและนางฟ้าที่ฟ้อนบูชาพระธาตุ ช่วงที่ 2 สถิต ณ แดนสรวง ใช้ศิลปะการขับซอล้านนาในทำนองเดียวกัน พร้อมบรรเลงดนตรีพื้นเมืองล้านนา (สะล้อ ปี่จุ่ม) เพื่อสร้างบรรยากาศสรวงสวรรค์ที่สงบ และช่วงที่ 3 สักการะ เรียบเรียงดนตรีขึ้นใหม่จากเพลงเชียงแสน โดยใช้สะล้อ ซึง และวงตึ่งโนง ในทำนอง "เตวาเจ้าจอมตอง" ประพันธ์โดยนายวีรภัทร กลิ่นสังข์

3) เนื้อร้อง แบ่งออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 ศรัทธา เนื้อร้องกล่าวถึงความหอมของดอกไม้และการบูชาพระธาตุเจ้าจอมทอง อานิสงส์จากกิริยาวัตถุ 10 ประการ ช่วงที่ 2 สถิต ณ แดนสรวง เนื้อร้องกล่าวถึงการถวายดอกไม้และสักการะพระธาตุ พร้อมการเสด็จลงมาของเทพเทวาเพื่ออนุโมทนาบุญ ประพันธ์โดยพระครูธำรงชิโนวาท

4) ท่าฟ้อน แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ใช้ท่าฟ้อนมาตรฐานและท่าสกุลช่างฟ้อนล้านนา โดยช่วงที่ 1 ศรัทธา ใช้กระบวนท่าฟ้อนขันดอก เช่น ท่าไหว้สาบูชาพระธาตุ และท่าศรัทธาเครื่องสูง ช่วงที่ 2 สถิต ณ แดนสรวง ใช้ท่าฟ้อนของเทพยดานางฟ้า เช่น ท่าตั้งวงสูงเหนือเกล้า และท่าอดช่อดอกไม้ทิพย์ และช่วงที่ 3 สักการะ ใช้ท่าฟ้อนผสมระหว่างมาตรฐานและสายสกุลล้านนา เช่น ท่าตั้งวงสูงเหนือเกล้า ท่าไหว้สาบูชาพระธาตุ และท่าบวงสรวง

5) เครื่องแต่งกาย ได้ออกแบบเครื่องแต่งกายผู้แสดงหลักทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง โดยอ้างอิงจากประติมากรรมลอยตัวสำริดสมัยเชียงแสนหรือล้านนา (พุทธศตวรรษที่ 21–22) ซึ่งสะท้อนการแต่งกายและเครื่องประดับของชนชั้นสูง ข้อมูลได้จากงานประติมากรรม ปูนปั้น ไม้จำหลัก จิตรกรรมฝาผนัง โบราณวัตถุ และเอกสารโบราณ เครื่องประดับทำจากทองคำ เงิน อัญมณี และศิราภรณ์ ประกอบด้วยกะบังหน้าและเกี้ยวยอดทรงกรวยสูง ตรงกลางหน้าผากเป็นลายประจำยาม ขอบประดับลายดอกไม้

6) อุปกรณ์ แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 ศรัทธา ใช้เครื่องสักการะและผ้าห่มพระธาตุ เพื่อสื่อถึงการเดินขบวนในประเพณีแห่ผ้าห่มพระธาตุ ช่วงที่ 2 สถิต ณ แดนสรวง

ใช้ช่อดอกไม้ทิพย์ เป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดงของเทวดาและนางฟ้า และช่วงที่ 3 สักการะ ใช้ช่อดอกไม้ทิพย์ ขันดอก และเครื่องสูง ประกอบการแสดง

7) ฉาก และแสงสี แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 ศรัทธา ออกแบบเพื่อสื่อสารบรรยากาศแห่งศรัทธาที่สงบนิ่ง มั่นคง และเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ใช้แสงสีน้ำเงินเป็นแสงหลักตลอดการแสดง ตามแนวคิด จิตวิทยาสี (Wright, 1984) ซึ่งสื่อถึงความสงบ เย็น ยุติธรรม และซื่อสัตย์ ในบริบทนาฏศิลป์ แสงสีน้ำเงินทำหน้าที่เสริมความสุนทรียะและจิตวิญญาณ เปิดพื้นที่ให้ผู้ชมเข้าสู่สมาธิ เสมือนการภาวนาในพระธรรม ช่วงที่ 2 สถิต ณ แดนสรวง ถ่ายทอดภาพแดนสวรรค์ตามคติไทยพุทธ สื่อถึงผลแห่งบุญที่นำพาจิตวิญญาณสู่ภูมิสูง ฉากประกอบด้วย เมฆ ซุ้มประตูวิมาน และใช้แสงสีเหลืองทองเป็นหลัก เพื่อสื่อถึงความสว่างทางธรรม การหลุดพ้น และพลังศักดิ์สิทธิ์ องค์ประกอบฉากทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ของการเปลี่ยนผ่านจากโลกมนุษย์สู่แดนทิพย์ และช่วงที่ 3 สักการะ แสดงภาวะจิตที่ยกระดับจากศรัทธาสู่ความรักทางธรรมที่บริสุทธิ์ ใช้ช้างเอราวัณเป็นสัญลักษณ์พาหนะแห่งเทพ เชื่อมโลกมนุษย์กับสวรรค์ ร่วมกับซุ้มประตูวิมาน แสงสีน้ำเงิน ชมพู และเหลือง ผสานกันเพื่อสื่อถึงศรัทธา เมตตา และบุญบารมี ก่อให้เกิดภาวะ “ปิติเพราะศรัทธา” อันเป็นจุดสูงสุดของอารมณ์การแสดง

สรุป

โมเดลการเรียนรู้แบบออกแบบด้วยตนเอง (Self-Designed Learning Model: SDL Model) เกิดจากการผสานทฤษฎีการเรียนรู้ร่วมสมัยที่เหมาะสมกับบริบทนาฏศิลป์เพื่อเปลี่ยนบทบาทครูจากผู้ถ่ายทอดความรู้สู่ “ผู้อำนวยการเรียนรู้” ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในฐานะผู้ออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ของตนเอง

การดำเนินการระหว่างวันที่ 10 กรกฎาคม–15 ตุลาคม 2567 พบว่า ผู้เรียนพัฒนาสมรรถนะหลากมิติ ตั้งแต่การสำรวจอัตลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น การตั้งเป้าหมายเชิงวัฒนธรรม การคัดสรรวิธีการและทรัพยากร การฝึกปฏิบัติและปรับปรุงอย่างยืดหยุ่น ไปจนถึงการสะท้อนผลและสร้างสรรค์ผลงาน ตัวอย่างเด่น คือ การสร้างชุดการแสดงนาฏศิลป์ล้านนา “เลิศฟ้าเทวาบูชาพระธาตุเจ้าจอมทอง” ได้รับการประเมินระดับยอดเยี่ยม (90.66 คะแนน) จากผู้เชี่ยวชาญ

โมเดลนี้สอดคล้องกับแนวคิด Embodied Cognition (Lakoff & Johnson, 1999; Gallagher, 2005) และ Art-Based Learning (Eisner, 2008; Rolling, 2010) ทำให้ผู้เรียนใช้

การเคลื่อนไหวผสานความเชื่อและค่านิยมทางวัฒนธรรม พร้อมถ่ายทอดความหมายสู่ผู้ชม ผลงานยังสะท้อนแนวคิด Culturally Sustaining Pedagogy (Paris & Alim, 2017) ที่ธำรงรักษาและส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม ในส่วนเชิงนโยบาย การประยุกต์ใช้โมเดลสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) และสอดคล้องกับ SDG 4: Quality Education โดยเน้นความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้บนฐานวัฒนธรรม ข้อจำกัดคือใช้เวลาและทรัพยากรสูง และต้องอาศัยครูที่มีความรู้ทั้งด้านนาฏศิลป์และทักษะโค้ชการเรียนรู้ (Brown, 2009; Eisner, 2002) สะท้อนให้เห็นว่าโมเดลเป็นแนวทางปฏิรูปการเรียนรู้ในศาสตร์นาฏศิลป์ เชื่อมโยงผู้เรียนกับอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และการแสดงออกสร้างสรรค์ สามารถประยุกต์ใช้ได้ในหลายบริบทเพื่อสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมาย ยั่งยืน และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

เอกสารอ้างอิง

Brown, T. (2009). Change by design: How design thinking creates new alternatives for business and society. Harvard Business Press.

Eisner, E. W. (2002). The arts and the creation of the mind. Yale University Press.

Eisner, E. W. (2008). Art and knowledge. In L. Knowles & A. Cole (Eds.), Handbook of the arts in qualitative research (pp. 3–22). Sage.

Knowles, M. S. (1975). Self-directed learning: A guide for learners and teachers. Follett.

Lakoff, G., & Johnson, M. (1999). Philosophy in the flesh: The embodied mind and its challenge to Western thought. Basic Books.

Pane, J. F., Steiner, E. D., Baird, M. D., & Hamilton, L. S. (2015). Continued progress: Promising evidence on personalized learning. RAND Corporation.

Paris, D., & Alim, H. S. (2017). Culturally sustaining pedagogies: Teaching and learning for justice in a changing world. Teachers College Press.

Rolling, J. H., Jr. (2010). A paradigm analysis of arts-based research and implications for education. Studies in Art Education, 51(2), 102–114. https://doi.org/10.1080/00393541.2010.11518795

Wright, A. (1984). The beginner's guide to colour psychology. London, England: Ward Lock Ltd.

A STUDY ON THE IMPACT OF DIGITAL LITERACY OF TEACHERS IN GUANGXI UNIVERSITIES ON TEACHING EFFECTIVENESS*

Chengqian Wu

Faculty of Education North Bangkok University, Thailand

Corresponding Author's Email: chengqian.wu@northbkk.ac.th

Received 12 August 2025; Revised 19 August 2025; Accepted 21 August 2025

Abstract

This study investigated the impact of digital literacy on teaching effectiveness among university teachers in Guangxi, China, analyzed the effects of its dimensions, and explored demographic moderating factors. From a population of approximately 51,000 faculty members, a stratified sample of 1,550 teachers was surveyed. Data were collected via a questionnaire covering demographics, five digital literacy dimensions- technical operation, information management, digital content creation, cybersecurity awareness, and online interaction- and four teaching effectiveness aspects: academic performance, emotional attitude, classroom participation, and ability development. Items were rated on a five-point Likert scale, with analyses including regression and multi-group structural path analysis.

Results showed that teachers demonstrated moderate digital literacy, with strong technical and information management skills, but weaker content creation ability. Digital literacy significantly and positively influenced teaching

Citation:

* Chengqian Wu. (2025). Teachers In Guangxi Universities On Teaching Effectiveness. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 548-560.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

effectiveness, with information management and online interaction showing the strongest predictive power. Technical skills enhanced classroom interaction, while digital content creation improved engagement. Demographic differences were significant: male and STEM faculty scored higher in technical skills, and vocational college teachers displayed greater adaptability to online teaching. These findings highlight the need for targeted faculty training and the integration of digital technology into higher education practice.

Keywords: Digital Literacy, Teaching Effect, Teacher Competence, Information Technology Application, University Teachers

Introduction

In recent years, the rapid advancement of digital technology has profoundly reshaped higher education in China, influencing not only the modes of knowledge transmission but also the competencies required of university faculty. Digital literacy-defined as the ability to effectively use, manage, evaluate, and create digital resources-has become a critical factor in enhancing teaching quality and fostering active, student-centered learning (Zhang, 2019; Ministry of Education, 2020). The integration of digital tools into teaching practices can improve instructional design, promote interaction, and facilitate innovative pedagogical approaches, ultimately contributing to improved learning outcomes (Li & Wang, 2021).

Despite the nationwide push toward digital transformation, disparities in digital literacy remain across regions, disciplines, and institutions (Chen, 2020). Most studies have concentrated on universities in the economically developed eastern provinces, while less attention has been paid to western regions such as Guangxi. Guangxi, located in southwestern China, reported a GDP per capita of about 48,000 RMB in 2021-less than 60% of the national average-and its gross enrollment rate in higher education (41.2%) lags behind eastern provinces such

as Jiangsu and Zhejiang (above 60%). These economic and educational disparities have restricted investment in digital infrastructure and faculty development, posing challenges for digital transformation in teaching and learning (Guangxi Statistical Yearbook, 2022; Ministry of Education, 2022).

While previous research has generally confirmed a positive link between digital literacy and teaching effectiveness (Zhou, 2022; Basri, 2024), there remains limited empirical evidence on how specific dimensions of digital literacy-such as technical operation, information management, and digital content creation-affect distinct aspects of teaching effectiveness. Furthermore, theoretical perspectives on teaching effectiveness vary constructivist approaches emphasize student engagement and active learning, while outcome-oriented frameworks highlight academic performance and measurable competencies (Biggs & Tang, 2011). These perspectives suggest the importance of examining not only overall relationships but also differentiated effects. Additionally, the moderating roles of demographic factors- including gender, academic rank, discipline, and institution type- remain underexplored, especially in the context of western Chinese higher education.

Objectives

1. To assess the overall level of digital literacy among university faculty members in Guangxi, China.

2. To analyze the effects of different dimensions of digital literacy-namely technical operational skills, information management, digital content creation, online interaction, and teaching innovation-on teaching effectiveness.

3. To examine the moderating roles of demographic variables (gender, age, teaching experience, academic rank, and institution type) in the relationship between digital literacy and teaching effectiveness.

Literature Review

Digital literacy, broadly defined as the ability to access, evaluate, create, and communicate information using digital technologies, encompasses technical, cognitive, and socio-emotional competencies (Ng, 2012). The European Commission (2018), through the DigCompEdu framework, identifies five core dimensions- information and data literacy, communication and collaboration, digital content creation, safety, and problem-solving. In higher education, digital literacy extends beyond operational skills to pedagogical integration, enabling educators to design, deliver, and assess technology-enhanced learning (Spante et al., 2018).

A growing body of research confirms the critical role of digital literacy in enhancing teaching effectiveness. Tondeur et al. (2023) demonstrated that digitally competent faculty are more capable of integrating technologies to foster student engagement, collaborative learning, and differentiated instruction. Basri (2024) further noted that STEM disciplines, due to their reliance on simulations, data visualization, and online platforms, often cultivate higher levels of digital competence, leading to improved instructional outcomes.

Teaching effectiveness is typically assessed across multiple dimensions, including student academic achievement, engagement, participation, and skill development (Marsh, 2007). Wu, Zhang, and Li (2020) reported a strong positive association between teachers' digital literacy and these outcomes, highlighting that resource management competence supports targeted instruction, content creation stimulates learner motivation, and online interaction enhances engagement. Demographic and institutional variables can also shape this relationship. Ottenbreit-Leftwich, Glazewski, Newby, and Ertmer (2010) emphasized that age, gender, academic rank, and teaching experience affect both adoption and pedagogical application of digital tools. Institutional type and disciplinary orientation are equally influential: vocational undergraduate

institutions, with practice-oriented curricula, tend to adapt more readily to online teaching, while general undergraduate institutions often emphasize theory, which may limit opportunities for technology integration (He, 2024).

Despite substantial contributions from studies in more developed regions, empirical evidence from less-developed areas, particularly Guangxi, remains limited. Regional disparities in infrastructure and educational resources may constrain faculty digital literacy and its pedagogical applications. This study addresses this gap by examining the digital literacy of university faculty in Guangxi, analyzing its relationship with teaching effectiveness, and exploring the moderating effects of demographic and institutional variables.

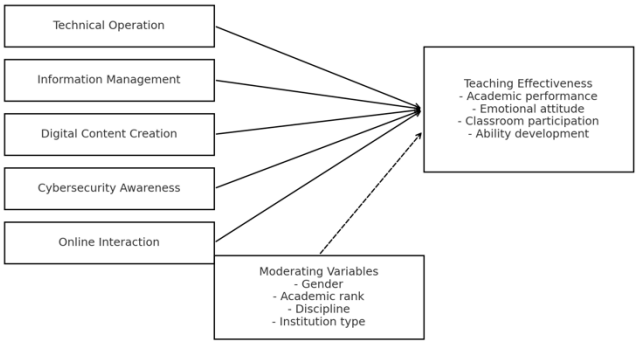

Figure 1: Conceptual model

Methodology

This study adopted a quantitative cross-sectional survey design to examine the relationship between digital literacy and teaching effectiveness among university teachers in Guangxi, China. The research population consisted of approximately 51,000 faculty members across various universities in the region (Guangxi Education Bureau, 2022). A stratified random sampling technique was applied to ensure proportional representation of teachers by gender, age, teaching experience, academic rank, discipline, and institution type. A total of 1,550 valid responses were collected for analysis.

Data were collected using a structured questionnaire divided into three sections: (1) demographic information, (2) digital literacy dimensions—technical competence, information management, digital content creation, online interaction, and teaching innovation, and (3) teaching effectiveness. Items were adapted from validated instruments widely applied in higher education and reviewed by Chinese education experts for contextual relevance. Responses were measured using a five-point Likert scale (1 = strongly disagree, 5 = strongly agree).

A pilot test with 50 teachers confirmed clarity, construct validity, and high reliability, with Cronbach's α coefficients above 0.90 for all scales. Anonymity was assured to reduce self-report bias and encourage honest responses.

Descriptive statistics were used to summarize demographics and overall levels of digital literacy and teaching effectiveness. Pearson correlation analysis tested the relationships between the five dimensions of digital literacy and teaching effectiveness. Multiple regression analysis examined the predictive power of each dimension while controlling for demographics. One-way ANOVA was applied to assess group differences. Statistical significance was set at $p < 0.05$.

Results

This section presents the findings of the study in alignment with the three stated research objectives. The analysis begins with an assessment of the overall level of digital literacy among university faculty in Guangxi, followed by an examination of the effects of each digital literacy dimension on teaching effectiveness. It concludes with an investigation of the moderating roles of demographic variables in the relationship between digital literacy and teaching effectiveness. Descriptive statistics, correlation analysis, and regression results are provided to support the interpretation of the findings.

Objective 1: To assess the overall level of digital literacy among university faculty members in Guangxi, China

Table 1: shows the mean scores across the five dimensions

Dimension of Digital Literacy	Mean	SD	Level
Technical Operational Skills	3.12	0.68	Moderate–High
Information Acquisition and Management Skills	3.08	0.71	Moderate
Digital Content Creation Skills	2.91	0.73	Moderate–Low
Online Teaching Interaction Skills	2.95	0.70	Moderate–Low
Digital Teaching Innovation Skills	2.98	0.72	Moderate
Overall Digital Literacy	3.01	0.71	Moderate

Faculty members showed relatively higher proficiency in technical operational skills and information management, while digital content creation and online teaching interaction were weaker. These results highlight priority areas for targeted professional development.

Objective 2: To analyze the effects of different dimensions of digital literacy on teaching effectiveness

The multiple regression analysis demonstrated that all five dimensions of digital literacy exerted significant positive effects on teaching effectiveness ($p < 0.01$). The overall model explained 43% of the variance in teaching effectiveness ($R^2 = 0.43$), indicating a substantial level of explanatory power.

Among the predictors, Technical Operational Skills ($\beta = 0.31$) and Digital Teaching Innovation Skills ($\beta = 0.30$) emerged as the strongest contributors, underscoring the importance of both practical proficiency in digital tools and the ability to creatively integrate technology into pedagogy. Information Management Skills ($\beta = 0.27$) also played a meaningful role, enhancing the organization and accessibility of teaching resources. Meanwhile, Digital Content Creation Skills (β

= 0.18) and Online Teaching Interaction Skills (**β** = 0.15), though smaller in effect, still contributed significantly by fostering student engagement and improving communication within the learning environment.

These findings suggest that while basic technical proficiency remains essential, the greatest improvements in teaching effectiveness stem from innovative and purposeful applications of digital technologies. The moderate R^2 value further indicates that while digital literacy explains a considerable portion of teaching effectiveness, other factors beyond digital competence-such as pedagogical knowledge, institutional support, and student characteristics-may also play important roles.

Table 2: Effects of Digital Literacy Dimensions on Teaching Effectiveness

Dimension	**β** (Standardized Coefficient)	p-value	Interpretation
Technical Operational Skills	0.31	<0.01	Strong positive predictor
Information Management Skills	0.27	<0.01	Enhances quality and accessibility of resources
Digital Content Creation Skills	0.18	<0.01	Stimulates student engagement
Online Teaching Interaction Skills	0.15	<0.01	Improves communication and feedback
Digital Teaching Innovation Skills	0.30	<0.01	Encourages novel teaching strategies

Model Summary	$R^2 = 0.43$		Explains 43% of variance in teaching effectiveness

Objective 3: To examine the moderating roles of demographic variables The analysis found significant moderating effects for all five demographic variables- gender, age, teaching experience, academic rank, and institution type- in the relationship between digital literacy and teaching effectiveness.

Gender: Male faculty scored higher in technical operational skills ($p < 0.01$), suggesting greater openness to experimenting with new tools.

Age: Younger faculty showed stronger digital innovation skills, whereas older faculty had more consistent information management capabilities.

Teaching Experience: Mid-career faculty (5–10 years) demonstrated the strongest link between teaching attitude and digital literacy.

Academic Rank: Professors and associate professors had higher data analysis and evaluation abilities than lecturers.

Institution Type: Faculty in undergraduate vocational institutions exhibited the highest online teaching adaptability, linked to their practice-oriented curriculum.

Table 3: Significant Moderating Effects of Demographic Variables

Demographic Variable	**Moderated Dimension(s)**	**Notable Findings**
Gender	Technical Operational Skills	Male > Female in tool usage proficiency
Age	Digital Innovation Skills	Younger faculty > Older faculty

Teaching Experience	Teaching Attitude – Digital Literacy Link	Strongest in 5–10 years' experience group
Academic Rank	Data Analysis and Evaluation Skills	Higher rank > Lower rank
Institution Type	Online Teaching Adaptability	Vocational > Regular undergraduate

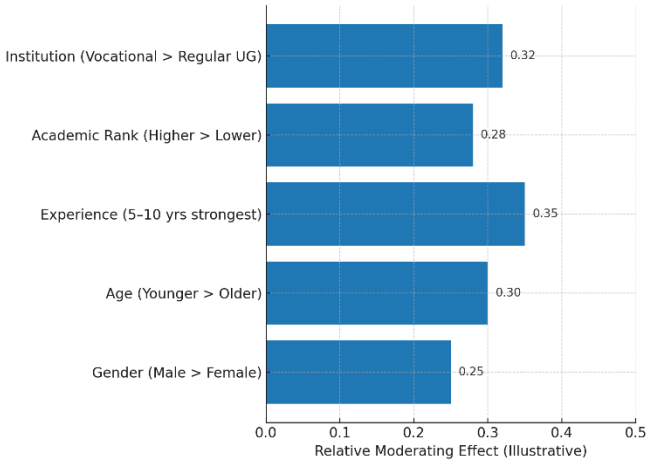

Figure 3: Demographic Moderating Effects on Digital Literacy ⟶ Teaching Effectiveness

Discussion

This study highlights the pivotal role of digital literacy in enhancing teaching effectiveness among university faculty in Guangxi, China. Overall, faculty demonstrated moderate digital literacy, with strengths in technical and information management skills but weaker performance in online interaction and fostering critical thinking. These findings mirror prior studies (Tondeur et al., 2023; Wu et al., 2020), which observed that while basic digital proficiency is common, advanced pedagogical applications remain underdeveloped.

Regression analysis further confirmed that all five dimensions of digital literacy positively influence teaching effectiveness, with technical operational skills and innovation emerging as the strongest predictors. This aligns with Basri (2024), who emphasized the dual importance of technical proficiency and creative integration of technology into pedagogy. Meanwhile, information management, content creation, and online interaction also contributed meaningfully, underscoring the need for a balanced skill set that supports both efficiency and student engagement.

Demographic factors were found to moderate these relationships. Younger faculty excelled in innovation, senior academics showed stronger evaluative skills, and vocational faculty displayed greater adaptability to online teaching. These patterns suggest that professional development should be tailored to faculty backgrounds and institutional contexts rather than adopting a uniform approach.

Despite its contributions, the study has limitations. The cross-sectional design restricts causal interpretations, and reliance on self-reports may introduce bias. Furthermore, focusing solely on Guangxi limits generalizability. Future studies could employ longitudinal approaches, triangulate data with classroom observations, and broaden the scope to diverse contexts.

In conclusion, digital literacy is both a technical and pedagogical competency that significantly shapes teaching effectiveness. Strengthening higher-order digital applications- especially innovation and interactive engagement- through targeted, context-sensitive training will be essential for advancing teaching quality in Chinese higher education.

Recommendation

It is recommended that Universities should prioritize enhancing faculty members' advanced digital skills, particularly in critical thinking, innovative

instructional design, and interactive online teaching strategies. Professional development programs must be tailored to the five dimensions of digital literacy-technical operational skills, information management, digital content creation, online interaction, and teaching innovation-while also being differentiated by demographic and disciplinary needs. For example, female lecturers may benefit from targeted workshops in technology adoption, junior academics from foundational digital training, and senior professors from innovation-focused programs. Likewise, humanities and social sciences faculty should receive greater emphasis on multimedia production, while STEM instructors should be encouraged to integrate interdisciplinary technological approaches.

Vocational universities, which already demonstrate strong adaptability to online teaching, should be supported in documenting and sharing effective practices across the region. At the institutional and policy level, sustained investments in digital infrastructure- including expanded internet bandwidth, upgraded hardware, and increased access to licensed digital resources-are critical to reducing inequalities. These infrastructure improvements should be strategically linked to specific funding mechanisms and regional policy initiatives to ensure long-term sustainability.

To support continuous improvement, the establishment of a regional digital literacy database is recommended. Such a system would enable ongoing monitoring of faculty skills, allow for evidence-based design of targeted interventions, and foster the dissemination of innovative digital teaching practices throughout higher education. By prioritizing initiatives based on both feasibility and expected impact, universities and policymakers can maximize resource efficiency and accelerate the digital transformation of teaching and learning in Guangxi and beyond.

References

Basri, W. S. (2024). Practical demands of courses and instructors' technological application abilities in higher education. Journal of Educational Technology and Innovation, 18(2), 45–59.

He, S. (2024). Digital infrastructure disparities and their impact on higher education in Western China. China Education Review, 12(3), 67–82. [in Chinese].

Institute of Vocational and Technical Education Research, Ministry of Education. (2024). Annual report on the quality of vocational education in China. Beijing: Higher Education Press.

Ottenbreit-Leftwich, A. T., Glazewski, K. D., Newby, T. J., & Ertmer, P. A. (2010). Teacher value beliefs associated with using technology: Addressing professional and student needs. Computers & Education, 55(3), 1321–1335.

Tondeur, J., van Braak, J., Ertmer, P. A., & Ottenbreit-Leftwich, A. (2023). Understanding the relationship between teachers' digital competencies and teaching outcomes. Computers & Education, 186, 104532.

Wu, D., Zhang, L., & Li, H. (2020). Resource integration as the foundation of digital teaching in higher education. Journal of Modern Educational Technology, 30(4), 112–120. [in Chinese].

Redecker, C., & Punie, Y. (2017). European framework for the digital competence of educators: DigCompEdu. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

CULTURAL DIMENSIONS MODERATING WORK MOTIVATION AND ENGAGEMENT: A COMPARATIVE STUDY OF GENERATION Z EMPLOYEES IN CHINA AND INDONESIA*

Qian Li[1] and Siripak Siritho[2]

[1-2]Mahanakorn University of Technology, Thailand

Corresponding Author's Email: ssiritho4@gmail.com

Received 30 June 2025; Revised 23 August 2025; Accepted 25 August 2025

Abstract

This study examines how cultural dimensions moderate work motivation-engagement relationships among Generation Z employees in China and Indonesia. A quantitative cross-sectional design was employed using validated scales (MWMS, UWES-9, IWoRC) with 619 Generation Z employees (China: n=397; Indonesia: n=222) from a multinational automotive manufacturer. Structural equation modeling and multi-group analysis tested the hypothesized relationships.

It was demonstrated that work motivation strongly influences work engagement (β=0.678, $p<0.001$, R^2=0.571). All four cultural dimensions-gender egalitarianism, power distance, status attribution, and universalism-particularism-significantly moderate this relationship. Multi-group analysis reveals distinct cultural patterns: gender egalitarianism significantly moderates the motivation-engagement relationship in China (β=0.153, p=0.021) but not Indonesia (β=-0.028, p=0.730), while power distance shows significant effects in Indonesia (β=0.302,

Citation:

* Qian Li and Siripak Siritho. (2025). Cultural Dimensions Moderating Work Motivation And Engagement: A Comparative Study Of Generation Z Employees In China And Indonesia.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 561-584.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

p=0.006) but not China (β=0.072, p=0.298). Status attribution demonstrates positive moderation in Indonesia (β=0.152, p=0.007), and universalism-particularism shows significant effects in China (β=0.197, p=0.008).

These findings advance Self-Determination Theory by demonstrating cross-cultural applicability while revealing important cultural contingencies. The study provides multinational organizations with evidence-based strategies for enhancing Generation Z employee engagement through culturally-calibrated approaches: implementing gender-balanced leadership initiatives in China, establishing hierarchical structures with consultation frameworks in Indonesia, and developing recognition systems that acknowledge both individual achievement and collective contributions. This research contributes to cross-cultural management literature by examining dynamic moderating effects of cultural values on workplace processes, moving beyond static country comparisons.

Keywords: Work motivation, Work engagement, Cultural dimensions, Generation Z, Cross-cultural management

Introduction

Today's multinational companies face growing complexities in managing culturally diverse cohorts-especially with Generation Z reaching the global work. This generation, which was born between 1995 and 2005 (Chillakuri, 2020, Schroth, 2019), has significantly different expectations and behaviors from its contemporaries. Generation Z sees how things work in a different way because of the swift digital transformation and remarkable global connectivity. This perspective carries particular weight in emerging Asian economies, where cultural dimensions profoundly impact workplace dynamics (Mahmoud et al., 2021).

The automotive manufacturing sector properly illustrates these issues. As a result of changing labor objectives, firms are diversifying their operations across

nationally and culturally diverse areas. Take the case of multinational joint ventures like SAIC-GM-Wuling (SGMW), which must navigate intricate cultural landscapes to effectively motivate and engage employees across different national contexts. Although motivation and engagement have been extensively studied in Western contexts, it is still difficult to comprehend how these concepts function in emerging Asian economies (Lee Cooke & Saini, 2012). Traditional Western motivational frameworks often prove less applicable here, calling for culturally calibrated approaches to truly understand workplace dynamics (Gutterman, 2024). Generation Z employees, whose practices are also influenced by a number of millennial traits and deeply rooted cultural values, have an especially important role in this area.

Objectives

1. To examine and compare the relationship between work motivation and work engagement among Generation Z employees in the cultural contexts of China and Indonesia at SGMW.

2. To investigate the role of cultural dimensions in the relationship between work motivation and work engagement for Generation Z employees at SGMW.

3. To analyze how specific cultural dimensions impact and influence the relationship between work motivation and work engagement among Generation Z employees in China and Indonesia at SGMW.

Literature Review

Self-determination theory (SDT) offers a distinctive theoretical lens for examining workplace motivation, conceptualized as a continuum encompassing both external regulation and intrinsic motivation (Deci & Ryan, 2000; Rigby & Ryan, 2018). Within this framework, fulfillment of three fundamental psychological

needs-autonomy, competence, and relatedness-is posited to propel motivational forces and influence workplace outcomes (Gagné & Deci, 2005). Emerging integrative research necessitates systematic assessment of how cultural contingencies reconfigure these psychological mechanisms across diverse contexts (Van den Broeck et al., 2021).

Work engagement-characterized by sustained vigor, deep dedication, and focused absorption-demonstrates critical importance for enhancing productivity, innovation, and retention (Schaufeli et al., 2002; Bailey et al., 2017). Cultural variances in motivation-engagement relationships suggest differential effectiveness of motivational mechanisms across contexts.

Cultural dimensions theory facilitates interpretation of such variations. Four critical dimensions identified within Hofstede's (2001) foundational framework and the GLOBE project (House et al., 2004)-power distance (acceptance of unequal power distribution), universalism-particularism (rule-based versus relationship-based orientations), status attribution (achieved versus ascribed status distinctions), and gender egalitarianism (equality between gender identities)-provide essential analytical constructs for interpreting Generation Z workplace dynamics (Taras et al., 2023). Instead of assuming national consistency as is the case with contemporary research (Tung & Stahl, 2018, Kirkman & al., 2006), these dimensions are examined at individual levels.

Consider China and Indonesia as revealing comparative contexts: China navigates shifting power distance while maintaining strong collectivistic orientations (Xiao & Cooke, 2020), whereas Indonesia prioritizes relationship-based approaches influenced by religious traditions (Mangundjaya, 2013, Irawanto et al., 2011). How motivation and engagement are exchanged is likely to be affected by these social connections.

Three crucial information cracks must be addressed despite growing scholarly attention to cross-cultural management. First, Effective empirical evidence displaying how cultural dimensions moderate the motivation-

engagement relationship-particularly for Generation Z workers in non-Western contexts-remains lacking. While earlier studies (Taras et al., 2010) demonstrated how culture directly affects workplace outcomes, its moderating mechanisms are untapped. Second, generational cohorts are frequently mistaken for being culturally uniform in contemporary scholarship without considering how generational traits are influenced by national culture (Parry & Urwin, 2021). Third, many studies generally use Western-developed techniques without properly evaluating their cross-cultural accuracy or developing boundary conditions (Tsui et al., 2007).

This research addresses these gaps by examining how cultural dimensions moderate the work motivation-engagement relationship among Generation Z employees at SGMW facilities in China and Indonesia. Two primary hypotheses guide this investigation:

H1: The relationship between work motivation and work engagement differs significantly between Generation Z employees in China and Indonesia.

H2: Cultural dimensions (gender egalitarianism, power distance, status attribution, and universalism-particularism) moderate the relationship between work motivation and work engagement for Generation Z employees.

Mothodology

1. Research Design and Context

A quantitative cross-sectional design was employed to investigate the moderating effects of cultural dimensions on the motivation-engagement relationship among Generation Z employees. This approach was implemented at SGMW, a Sino-American automotive joint venture ranked among China's top manufacturers. The multinational corporation's operations across three Chinese cities (Liuzhou, Qingdao, Chongqing) and an Indonesian manufacturing base provided an ideal comparative setting under standardized organizational

protocols. The automotive manufacturing sector was specifically selected for its high global integration, standardized operational frameworks, and increasing technological transformation that creates critical context for examining Generation Z workplace dynamics (Grzybowska & Lupicka, 2017).

2. Participants and Sampling

Generation Z employees (born 1995-2005) from SGMW facilities in China and Indonesia were targeted for participation. The sample size was calculated using Cochran's formula for finite populations, with a 95% confidence level and a 5% margin of error (Cochran, 1977). To ensure the independence and validity of the findings, separate sample size calculations were conducted for Generation Z employees in China and Indonesia using Cochran's formula for finite populations. Regarding 12,000 Generation Z employees in China and 480 in Indonesia, 372 respondents in China and 214 in Indonesia are the minimum sample sizes respectively. To account for potential non-response and ensure adequate representation, the calculated sample sizes were increased by 30%, based on an anticipated response rate (Dillman et al., 2014). As a result, the sample size is determined as 484 respondents in China and 278 in Indonesia, and purposive sampling ensured representation across departments, gender, and organizational levels within the Generation Z cohort. A final sample of 619 participants (China: n=397; Indonesia: n=222) was obtained, exceeding minimum requirements and providing adequate power for multi-group analysis (Kline, 2023).

3. Measures

The questionnaire was developed in Chinese and English versions, with linguistic equivalence ensured through back-translation methodology (Brislin, 1970). All instruments underwent content validation using the Index of Item-Objective Congruence (IOC) process (Turner & Carlson, 2003) and were based on the 5-point Likert scale ranging from 1 (strongly disagree) to 5 (strongly agree):

3.1 Individual Work-Related Culture (IWoRC) Scale (Taras et al., 2023)

Cultural dimensions were measured using validated subscales from the IWoRC instrument examining gender egalitarianism (3 items), power distance (3 items), status attribution (3 items), and universalism-particularism (3 items,).

3.2 Multidimensional Work Motivation Scale (MWMS) (Gagné et al., 2015)

Four subscales, external regulation(3 items), introjection(3 items), identified regulation(3 items) and intrinsic motivation(3 items) were distributed to measure motivation along self-determination continuum.

3.3 Utrecht Work Engagement Scale-9 (UWES-9) (Schaufeli et al., 2019)

The work engagement was measured by three subscales, including vigor (3 items), dedication (3 items) and absorption (3 items).

Following recommendations for cross-cultural organizational research (Spector and Brannick, 2010), age, gender, educational level, organizational tenure, and job title were designed as the control variables.

4. Data Collection

Data was collected in April 2025 following institutional review board approval and organizational consent. Questionnaires were distributed through SGMW's internal email system by the Human Resources Department. Data collection lasted one week with reminder emails sent on day 3 and day 7 following Dillman et al.'s (2014) survey methodology best practices. Participation was voluntary with electronic informed consent. Response rates were 83% in China and 81% in Indonesia, exceeding typical organizational survey benchmarks (Baruch & Holtom, 2008).

5. Analytical Strategy

Data analysis followed a two-stage approach using SPSS 26.0 for preliminary analyses and SmartPLS 4.0 for structural equation modeling (SEM), following contemporary PLS-SEM guidelines for cross-cultural research (Sarstedt et al., 2022).

5.1 Preliminary Analysis

To ensure data quality, missing values (<3% total) were handled via mean substitution. Multivariate outliers were identified using Mahalanobis distance ($p < 0.001$). Normality was verified by skewness ($|SI| < 3$) and kurtosis ($|KI| < 10$) indices (Schumacker & Lomax, 2015). Internal consistency reliability was confirmed with Cronbach's $\alpha > 0.70$ (Hu and Bentler, 1999) to prepare for the subsequent analysis steps.

5.2 Comprehensive Measurement

Based on PLS-SEM procedures (Ringle et al., 2024), confirmatory factor analysis (CFA) was initially conducted to examine the hypothesized relationships between observed variables and latent constructs, and to evaluate the overall model fit. Subsequently, discriminant validity was assessed using the Fornell-Larcker criterion and the Heterotrait-Monotrait (HTMT) ratio (Fornell & Larcker, 1981; Henseler et al., 2016). Next, SEM was employed to test the hypothesized relationships, including the evaluation of R^2, f^2, and Q^2 values, and the assessment of path coefficients using t-statistics and p-values derived from bootstrapping (Hair et al., 2017). Finally, multi-group analysis (MGA) was performed to determine whether cultural differences significantly moderated the relationship between work motivation and work engagement across China and Indonesia. Measurement invariance was established using the Measurement Invariance of Composite Models (MICOM) procedure (Henseler et al., 2016), followed by a comparison of group-specific path coefficients to reveal the findings.

Results

Organizational composition was reflected in the demographic characteristics: Chinese sample (94.7% male, mean age 24.3 years, SD=2.1; average tenure 2.4 years); Indonesian sample (94.1% male, mean age 23.8 years,

SD=1.9; average tenure 2.1 years). Educational backgrounds showed 61.2% of Chinese participants and 40.1% of Indonesian participants held associate degrees or higher. It is emphasized that 65% of the Chinese participants were junior engineers. In comparison, this position accounted for 78.4% among the Indonesian participants.

Following data collection from 619 Generation Z employees (China: n=397; Indonesia: n=222), preliminary screening examined distributional properties and data quality. Normality assessment through skewness (SI) and kurtosis (KI) values confirmed that all variables approximated a normal distribution, with values (Table 1) within acceptable ranges ($|SI| < 3$, $|KI| < 10$) as recommended by Schumacker and Lomax (2015).

Internal consistency reliability was assessed using Cronbach's Alpha. The overall Cronbach's Alpha (Table 1) for the total sample (N=619, 33 items) was 0.867, indicating high reliability. For the Chinese sample (N=397), Cronbach's Alpha values were 0.861 for Work Motivation, 0.857 for Cultural Dimensions, and 0.880 for Work Engagement. For the Indonesian sample (N=222), the values were 0.867, 0.831, and 0.799 respectively.

Table 1: Reliability Analysis on the Total Data

Number of Items	Number of Samples	Cronbach's Alpha
33	619	0.867

1. CFA

The initial execution of CFA showed that all indices exceeded recommended thresholds, suggesting good model-data correspondence. However, convergent validity assessment revealed several items with factor loadings below 0.70: Q8 (External Regulation, λ=0.346), Q25 (Status Attribution, λ=0.260), Q35 (Dedication, λ=0.052), and Q38 (Absorption, λ=0.047). These items were removed following Hair et al.'s (2017) recommendations for improving

construct validity. After item deletion, model fit improved marginally: χ^2/df=1.322, RMSEA=0.023, SRMR=0.026, CFI=0.987, TLI=0.983, NFI=0.948, and GFI=0.956 (Table 2). All constructs achieved acceptable composite reliability (CR>0.70) and average variance extracted (AVE>0.50), confirming convergent validity. Discriminant validity was established through both Fornell-Larcker criterion, where square roots of AVE exceeded inter-construct correlations, and HTMT analysis with all values below 0.85 (Henseler et al., 2016).

Table 2: Goodness-of-Fit Indices for Revised CFA Model

Index	Judgment Criterion	Statistical Value
ChiSqr/df (χ^2/df)	< 3	1.322
RMSEA	< 0.05 (good fit)*	0.023
GFI	> 0.90	0.956
NFI	> 0.90	0.948
TLI	> 0.90	0.983
CFI	> 0.90	0.987
PGFI	> 0.50	0.708
SRMR	<0.08	0.026

2. SEM

The structural model demonstrated substantial explanatory power, with R^2= 0.571 for work engagement, indicating the model explained 57.1% of variance in the dependent variable. Component R^2 values ranged from 0.535 (external regulation) to 0.737 (vigor), with all first-order engagement dimensions showing strong explained variance(Table 4). The effect size (f^2) revealed work motivation's

large effect on work engagement (f^2=0.958), far exceeding the 0.35 threshold for large effects. Direct effects of cultural dimensions showed negligible impact (f^2<0.02), suggesting their influence operates primarily through interaction with motivation. Predictive relevance assessment through blindfolding yielded Q^2=0.301 for work engagement, confirming the model's predictive capability (Stone, 1974; Geisser, 1975).

Bootstrapping with 5,000 subsamples revealed significant relationships. As Table 3 indicated, work motivation strongly predicted work engagement (β=0.678, t=18.155, p<0.001). All cultural dimension interactions significantly moderated this relationship: gender egalitarianism (β=0.134, t=2.598, p=0.009), power distance (β=0.110, t=2.248, p=0.025), status attribution (β=0.106, t=2.619, p=0.009), and universalism-particularism (β=0.134, t=2.347, p=0.019). These positive coefficients indicate that higher levels of each cultural dimension strengthen the motivation-engagement relationship.

Table 3: Path Coefficients

Path	Original Sample (O)	Sample Mean (M)	Standard Deviation (STDEV)	T Statistics (|O/STDEV|)	P Values
WM -> WE	0.678	0.679	0.037	18.155	0.000
GE x WM -> WE	0.134	0.120	0.052	2.598	0.009
PD x WM -> WE	0.110	0.115	0.049	2.248	0.025
SA x WM -> WE	0.106	0.112	0.041	2.619	0.009
UP x WM -> WE	0.134	0.133	0.057	2.347	0.019

Note: WM=Work Motivation, WE=Work Engagement, GE= Gender Egalitarianism, PD= Power Distance, SA= Status Attribution, UP= Universalism-Particularism.

3. MGA

MICOM procedures established measurement invariance prerequisites for cross-country comparison (Henseler et al., 2016). Configural invariance was confirmed through identical model specifications. Compositional invariance testing showed all p-values exceeded 0.05, confirming construct comparability. While partial measurement invariance was achieved (some constructs showed mean differences between countries), this sufficed for path coefficient comparison (Vandenberg and Lance, 2000).

Multi-group analysis (Table 4) revealed nuanced cross-cultural differences. The direct motivation-engagement relationship remained strong and similar across countries (China: β=0.676; Indonesia: β=0.664; difference=0.012, p=0.873). However, moderation effects differed significantly. Gender egalitarianism moderated positively in China (β=0.153, p=0.021) but not Indonesia (β=-0.028, p= 0.730), with the difference statistically significant ($\Delta\beta$=0.181, p=0.038). Conversely, power distance showed no moderation in China (β= 0.072, p=0.298) but strong positive moderation in Indonesia (β=0.302, p=0.006), difference significant ($\Delta\beta$=-0.230, p=0.002). Status attribution moderated significantly only in Indonesia (β=0.152, p=0.007), while universalism-particularism moderated significantly only in China (β=0.197, p=0.008). These findings support Hypothesis 1 regarding country differences in the motivation-engagement relationship and partially support Hypothesis 2 regarding cultural moderation, though the specific patterns vary by dimension and country context.

Table 4: Multi-Group Analysis Path Coefficient Comparison

Path	China		Indonesia		Group Difference	
	β	p	β	p	Δβ	p
WM -> WE	0.676	0.000	0.664	0.000	0.012	0.873
GE x WM -> WE	0.153	0.021	-0.028	0.730	0.181	0.038
PD x WM -> WE	0.072	0.298	0.302	0.006	-0.230	0.002
SA x WM -> WE	0.092	0.193	0.152	0.007	-0.060	0.330
UP x WM -> WE	0.197	0.008	0.051	0.519	0.146	0.067

Note: β value represents the path coefficient, $\Delta\beta$ value represents the difference between the path coefficient of Chinese and Indonesian groups.

Discussion

This study examined the moderating effects of cultural dimensions on the work motivation-engagement relationship among Generation Z employees in China and Indonesia. The findings reveal intricate patterns of cultural influence that support and extend existing academic frameworks while highlighting important boundary conditions for cross-cultural management practices in the automotive industry.

The strong correlation between work motivation and engagement (β = 0.678, $p < 0.001$) provides compelling evidence for SDT's universality while simultaneously revealing cultural nuances in its application. This finding aligns with Chen et al.'s (2015) cross-cultural validation of basic psychological needs but extends their work by demonstrating how cultural dimensions systematically moderate motivational processes. The significant effect (f^2=0.958) outperforms typical organizational behavior relationships, suggesting that Generation Z may have a particularly strong motivation-engagement link, perhaps as a result of this

cohort's commitment to meaningful work (Schroth, 2019). However, the differential moderation patterns across countries challenge assumptions about SDT's uniform application. While Ryan and Deci (2017) acknowledge cultural variations in need satisfaction, these findings specify how particular cultural dimensions amplify or attenuate motivational effects. This supports recent recommendations in motivational theories for more nuanced cultural integration (Aycan et al., 2022).

What emerges from this analysis is a reconceptualization of cultural dimensions as dynamic moderators rather than simple direct predictors. Cultural dimensions were found to serve as contextual amplifiers rather than exhibiting simple main effects. All direct effects demonstrated negligible impact ($f^2 < 0.02$), whereas meaningful outcomes emerged exclusively through interaction effects. This pattern aligns with Taras et al.'s (2023) proposition that individual-level cultural values predominantly function through interactions with other psychological processes, rather than operating as direct predictors. The country-specific moderation patterns particularly illuminate this complexity. Gender egalitarianism strengthened the motivation-engagement relationship in China (β=0.153) but not Indonesia, potentially reflecting China's rapid economic development and evolving gender norms in professional contexts (Cooke, 2017). Conversely, power distance moderated positively only in Indonesia (β=0.302), suggesting that hierarchical structures may paradoxically enhance motivational processes in accordance with cultural expectations, supporting Kirkman and Shapiro's (2001) contextualized view of power distance effects.

The methodological contributions of this research extend beyond theoretical insights to demonstrate the efficacy of advanced analytical approaches in cross-cultural research. The application of PLS-SEM's effective use of second-order constructs and complex interaction terms to difficult cross-cultural research demonstrates its efficacy. The PLS-SEM approach produced stable estimates with strong predictive validity (Q^2=0.301), in contrast to earlier

studies (Henseler et al., 2016), which struggled with convergence issues in covariance-based SEM when modeling cultural interactions. This methodological contribution addresses the need for more in-depth analysis of organizational behavior across cultures (Meyer, 2014). Furthermore, crucial support for the cross-cultural validity of established measures in emerging market contexts was provided through achievement of compositional invariance via MICOM procedures. Measurement equivalence was frequently assumed in prior research (Boer et al., 2018); however, empirically robust invariance testing confirmed that work motivation and engagement constructs functioned similarly across Chinese and Indonesian Generation Z cohorts, enabling meaningful structural comparisons.

Despite these contributions, several constraints must be acknowledged that shape the interpretation and generalizability of these findings. The cross-sectional nature limits causal inferences about the motivation-engagement relationship. Generation Z employees may experience dynamic cultural adaptation processes that longitudinal studies could examine to understand how cultural moderation effects evolve (Gelfand et al., 2017). Additionally, conducting research within SGMW provided control over organizational variables but limits generalizability. The automotive industry's technical focus and safety requirements may amplify certain cultural effects. Future investigation necessitates examination of pattern replication in other industries characterized by divergent work structures (Bailyn, 1992). The analytical focus on four cultural dimensions enabled depth but excluded potentially relevant factors (e.g., uncertainty avoidance, long-term orientation). Restriction to two national contexts also limits generalizability to other Asian economies or global comparisons. Future multi-country investigations should employ comprehensive cultural frameworks to identify additional moderation patterns (Minkov, 2018).

A particularly significant constraint involves the sample's representativeness and gender distribution. The significant gender imbalance in the sample, while reflecting industry demographics (particularly technical/engineering roles), substantially constrains findings' generalizability regarding Generation Z workplace behaviors and cultural interactions. This male-dominated sample may not capture the full spectrum of Generation Z's experiences and cultural value orientations. Observed moderation patterns may primarily represent male employees' experiences, as female Generation Z employees may exhibit differing responses to cultural dimensions.

This study enhances understanding of how cultural dimensions moderate work motivation-engagement relationships among Generation Z employees in China and Indonesia. To determine cultural moderations, PLS-SEM methodology was innovatively employed with second-order constructs. Results demonstrate that cultural dimensions operate as contextual amplifiers, exerting country-specific moderating effects that either strengthen or attenuate motivational mechanisms. Crucially, the cultural pathways that shape this relationship demonstrated significant differences between national contexts, despite the fundamental motivation-engagement relationship maintaining robustness cross-culturally.

Recommendation

1. Practical Implications

This pattern suggests that while Generation Z employees across cultures share certain fundamental motivational drivers, the mechanisms through which these drivers translate into engagement are profoundly shaped by cultural context. The differential moderation effects necessitate culturally adaptive motivation strategies for Generation Z. Chinese firms should utilize gender egalitarianism by offering gender-based growth opportunities, while Indonesian

businesses can leverage power distance as an inspirational tool. Reflecting universalism-particularism findings, standardized, rule-based systems suit Chinese employees, whereas Indonesian contexts require flexible, relationship-oriented approaches. This challenges global HR policy uniformity, supporting "glocalized" management approaches (Pudelko and Harzing, 2007).

The robust motivation-engagement relationship across countries indicates that Generation Z shares core motivational drivers despite cultural differences. Organizations should prioritize intrinsic motivation through meaningful work design, skill development, and value alignment. The model's high explanatory power (R^2=0.571) confirms these factors significantly explain Generation Z engagement variance. For SGMW specifically, mandatory cultural competency programs should be developed for managers supervising Generation Z personnel, focusing on how cultural dimensions influence motivation and engagement. Concurrently, global HR policies require region-specific adaptations to maintain SGMW's operational standards while accommodating culturally influenced motivational variations.

2. Future Research Directions

Looking toward future research directions, several promising avenues emerge from these findings. Future research needs to understand how Generation Z's digital nativity catalyzes the emergence of novel cultural configurations that transcend traditional national boundaries. Hybridized frameworks may be more effective at capturing Generation Z's complexity in light of the observed convergence of core values juxtaposed with persistent cultural distinctions (Ochis, 2024). Critically, such studies must employ gender-balanced samples to provide comprehensive insights into Generation Z's culturally embedded interactions. Although the predictive motivation-engagement relationship was analyzed, potential reciprocal effects remain unexplored. Experience sampling methodology (ESM) is recommended to capture daily

within-person fluctuations in these constructs, thus revealing micro-level cultural influences on dynamic motivation-engagement interactions (Bakker and Demerouti, 2017). The accelerating digital transformation within the automotive industry provides a strategic context wherein technological integration intersects with cultural values, restructuring employee experiences. Future research requires investigation of technology adoption as a moderator of cultural effects, potentially generating alternative pathways for motivation and engagement through culturally mediated digitalization mechanisms.

References

Aycan, Z., Schyns, B., Sun, J.-M., Felfe, J., & Saher, N. (2013). Convergence and divergence of paternalistic leadership: A cross-cultural investigation of prototypes. Journal of International Business Studies, 44(9), 962–969. https://doi.org/10.1057/jibs.2013.48

Bailey, C., Madden, A., Alfes, K., & Fletcher, L. (2017). The Meaning, Antecedents and Outcomes of Employee Engagement: A Narrative Synthesis. International Journal of Management Reviews, 19(1), 31–53. https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/ijmr.12077

Bailyn, L. (1992). Changing the Conditions of Work: Responding to Increasing Work Force Diversity and New Family Patterns. In T. A Kochan & M. Useem (Eds.), Transforming organizations (pp. 188–206). Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/oso/9780195065046.003.0012

Bakker, A. B., & Demerouti, E. (2017). Job Demands–Resources Theory: Taking Stock and Looking Forward. Journal of Occupational Health Psychology, 22(3), 273–285. https://doi.org/10.1037/ocp0000056

Baruch, Y., & Holtom, B. C. (2008). Survey Response Rate Levels and Trends in Organizational Research. Human Relations, 61(8), 1139–1160. https://doi.org/10.1177/0018726708094863

Boer, D., Hanke, K., & He, J. (2018). On Detecting Systematic Measurement Error in Cross-Cultural Research: A Review and Critical Reflection on Equivalence and Invariance Tests. Journal of Cross-Cultural Psychology, 49(5), 713–734. https://doi.org/10.1177/0022022117749042

Brislin, R. W. (1970). Back-Translation for Cross-Cultural Research. Journal of Cross-Cultural Psychology, 1(3), 185–216. https://doi.org/10.1177/135910457000100301

Chillakuri, B. (2020). Understanding Generation Z Expectations for Effective Onboarding. Journal of Organizational Change Management, 33(7), 1277–1296. https://doi.org/10.1108/JOCM-02-2020-0058

Cooke, F. L. (2017). Concepts, contexts, and mindsets: Putting human resource management research in perspectives. Human Resource Management Journal, 28(1), 1–13. https://doi.org/10.1111/1748-8583.12163

Cochran, W. G. (1977). Sampling Techniques (3rd Edition). John Wiley & Sons.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. Psychological Inquiry, 11(4), 227–268. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01

Dillman, D. A., Smyth, J. D., & Christian, L. M. (2014). Internet, Phone, Mail, and Mixed-Mode Surveys: The Tailored Design Method (4th ed.). Wiley.

Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. Journal of Marketing Research, 18(1), 39–50. https://doi.org/10.1177/002224378101800104

Gagné, M., & Deci, E. L. (2005). Self-determination Theory and Work Motivation. Journal of Organizational Behavior, 26(4), 331–362. https://doi.org/10.1002/job.322

Gagné, M., Forest, J., Vansteenkiste, M., Crevier-Braud, L., van den Broeck, A., Aspeli, A. K., Bellerose, J., Benabou, C., Chemolli, E., Güntert, S. T., Halvari, H., Indiyastuti, D. L., Johnson, P. A., Molstad, M. H., Naudin, M., Ndao, A., Olafsen, A. H., Roussel, P., Wang, Z., & Westbye, C. (2015). The Multidimensional Work Motivation Scale: Validation evidence in seven languages and nine countries. European Journal of Work and Organizational Psychology, 24(2), 178–196. https://doi.org/10.1080/1359432x.2013.877892

Geisser, S. (1975). The Predictive Sample Reuse Method with Applications. Journal of the American Statistical Association, 70(350), 320–328. https://doi.org/10.1080/01621459.1975.10479865

Gelfand, M. J., Aycan, Z., Erez, M., & Leung, K. (2017). Cross-cultural industrial organizational psychology and organizational behavior: A hundred-year journey. Journal of Applied Psychology, 102(3), 514–529. https://doi.org/10.1037/apl0000186

Grzybowska, K., & Łupicka, A. (2017). Key competencies for Industry 4.0. Topics in Economics, Business and Management (EBM), 1(1), 250–253. https://doi.org/10.26480/icemi.01.2017.250.253

Gutterman, A. (2024). Cross-Cultural Organizational Culture Research. SSRN Electronic Journal. https://doi.org/10.2139/ssrn.4967456

Hair, J. F., Hauff, S., Hult, G. T. M., Richter, N. F., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2017). A primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM) (2nd ed.). Sage. https://doi.org/10.15358/9783800653614

Henseler, J., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2016). Testing measurement invariance of composites using partial least squares. International Marketing Review, 33(3), 405–431. https://doi.org/10.1108/imr-09-2014-0304

Hofstede, G. (2001). Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions, and Organizations across Nations. Behaviour Research and Therapy, 41(7), 861–862. https://doi.org/10.1016/s0005-7967(02)00184-5

House, R. J., Hanges, P. J., Javidan, M., Dorfman, P. W., & Gupta, V. (2004). Culture, leadership, and Organizations: The GLOBE Study of 62 Societies (1st ed.). Sage Publications.

Hu, L., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. Structural Equation Modeling, 6(1), 1–55. https://doi.org/10.1080/10705519909540118

Irawanto, D. W., Ramsey, P. L., & Ryan, J. C. (2011). Challenge of leading in Javanese culture. Asian Ethnicity, 12(2), 125–139. https://doi.org/10.1080/14631369.2011.571829

Kirkman, B. L., Lowe, K. B., & Gibson, C. B. (2006). A Quarter Century of Culture's Consequences: a Review of Empirical Research Incorporating Hofstede's Cultural Values Framework. Journal of International Business Studies, 37(3), 285–320. https://doi.org/10.1057/palgrave.jibs.8400202

Kirkman, B. L., & Shapiro, D. L. (2001). The Impact of Cultural Values on Job Satisfaction and Organizational Commitment in Self-Managing Work Teams: The Mediating Role of Employee Resistance. Academy of Management Journal, 44(3), 557–569. https://doi.org/10.5465/3069370

Kline, R. B. (2023). Principles and practice of structural equation modeling (4th ed.). The Guilford Press.

Lee Cooke, F., & Saini, D. S. (2012). Managing diversity in Chinese and Indian organizations: a qualitative study. Journal of Chinese Human Resources Management, 3(1), 16–32. https://doi.org/10.1108/20408001211220548

Mahmoud, A. B., Fuxman, L., Mohr, I., Reisel, W. D., & Grigoriou, N. (2021). "We aren't your reincarnation!" workplace motivation across X, Y and Z generations. International Journal of Manpower, 42(1), 193–209. https://doi.org/10.1108/ijm-09-2019-0448

Mangundjaya, W. L. (2013). Is There Cultural Change In The National Cultures Of Indonesia. Steering the Cultural Dynamics: Selected Papers from the 2010 Congress of the International Association for Cross-Cultural Psychology.

Meyer, E. (2014). The Culture Map: Breaking Through the Invisible Boundaries of Global Business (1st ed.). Publicaffairs.

Minkov, M. (2018). A revision of Hofstede's model of national culture: old evidence and new data from 56 countries. Cross Cultural & Strategic Management, 25(2), 231–256. Emerald. https://doi.org/10.1108/ccsm-03-2017-0033

Ochis, K. (2024). Gen Z in Work: A Practical Guide to Engaging Employees Across the Generations. Taylor & Francis.

Parry, E., & Urwin, P. (2021). Generational categories: A broken basis for human resource management research and practice. Human Resource Management Journal, 31(4). https://doi.org/10.1111/1748-8583.12353

Pudelko, M., & Harzing, A.-W. (2007). Country-of-origin, localization, or Dominance effect? an Empirical Investigation of HRM Practices in Foreign Subsidiaries. Human Resource Management, 46(4), 535–559. https://doi.org/10.1002/hrm.20181

Rigby, C. S., & Ryan, R. M. (2018). Self-Determination theory in human resource development: New directions and practical considerations. Advances in Developing Human Resources, 20(2), 133–147. https://doi.org/10.1177/1523422318756954

Ringle, C. M., S., W., & J. M., B. (2024). SmartPLS 4. SmartPLS GmbH. Www.smartpls.com. http://www.smartpls.com

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). Self-Determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness. Guilford Press. https://doi.org/10.1521/978.14625/28806

Sarstedt, M., Hair, J. F., Pick, M., Liengaard, B. D., Radomir, L., & Ringle, C. M. (2022). Progress in partial least squares structural equation modeling use in marketing research in the last decade. Psychology & Marketing, 39(5). https://doi.org/10.1002/mar.21640

Schaufeli, W. B., Salanova, M., González-romá, V., & Bakker, A. B. (2002). The measurement of engagement and burnout: A two sample confirmatory factor analytic approach. Journal of Happiness Studies, 3(1), 71–92. https://doi.org/10.1023/a:1015630930326

Schaufeli, W. B., Shimazu, A., Hakanen, J., Salanova, M., & De Witte, H. (2019). An Ultra-Short Measure for Work Engagement. European Journal of Psychological Assessment, 35(4), 577–591. https://doi.org/10.1027/1015-5759/a000430

Schroth, H. (2019). Are You Ready for Gen Z in the Workplace? California Management Review, 61(3), 5–18. https://doi.org/10.1177/0008125619841006

Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2015). A Beginner's Guide to Structural Equation Modeling. Routledge. https://doi.org/10.4324/9781315749105

Spector, P. E., & Brannick, M. T. (2010). Methodological Urban Legends: The Misuse of Statistical Control Variables. Organizational Research Methods, 14(2), 287–305. https://doi.org/10.1177/1094428110369842

Stone, M. (1974). Cross-Validatory Choice and Assessment of Statistical Predictions. Journal of the Royal Statistical Society: Series B (Methodological), 36(2), 111–133. https://doi.org/10.1111/j.2517-6161.1974.tb00994.x

Taras, V., Kirkman, B. L., & Steel, P. (2010). Examining the Impact of Culture's consequences: a three-decade, multilevel, meta-analytic Review of Hofstede's Cultural Value dimensions. Journal of Applied Psychology, 95(3), 405–439. https://doi.org/10.1037/a0018938

Taras, V., Steel, P., & Stackhouse, M. (2023). A comparative evaluation of seven instruments for measuring values comprising Hofstede's model of culture. Journal of World Business, 58(1), 1–11. https://doi.org/10.1016/j.jwb.2022.101386

Tsui, A. S., Nifadkar, S. S., & Yi Ou, A. (2007). Cross-National, Cross-Cultural Organizational Behavior Research: Advances, Gaps, and Recommendations. Journal of Management, 33(3), 426–478. https://doi. org/10.1177/0149206307300818

Tung, R. L., & Stahl, G. K. (2018). The tortuous evolution of the role of culture in IB research: What we know, what we don't know, and where we are headed. Journal of International Business Studies, 49(9), 1167–1189. https://doi.org/10.1057/s41267-018-0184-2

Turner, R. C., & Carlson, L. (2003). Indexes of Item-Objective Congruence for Multidimensional Items. International Journal of Testing, 3(2), 163–171. https://doi.org/10.1207/s15327574ijt0302_5

Van den Broeck, A., Howard, J. L., Van Vaerenbergh, Y., Leroy, H., & Gagné, M. (2021). Beyond intrinsic and extrinsic motivation: A meta-analysis on self-determination theory's multidimensional conceptualization of work motivation. Organizational Psychology Review, 11(3), 204138662110061. https://doi.org/10.1177/20413866211006173

Vandenberg, R. J., & Lance, C. E. (2000). A Review and Synthesis of the Measurement Invariance Literature: Suggestions, Practices, and Recommendations for Organizational Research. Organizational Research Methods, 3(1), 4–70. https://doi.org/10.1177/109442810031002

Xiao, Q., & Cooke, F. L. (2020). Contextualizing employee perceptions of human resource management: a review of China - based literature and future directions. Asia Pacific Journal of Human Resources, 60(2). https://doi.org/10.1111/1744-7941.12259

การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมกับการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดหนองคาย*

APPLICATION OF THE PRINCIPLES OF APARINIYADHAMMA TO THE ADMINISTRATION OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF PHRAPARIYATTHAM SCHOOL GENERAL EDUCATION DEPARTMENT IN NONG KHAI PROVINCE

พระมหากรินทร์ ธีรปญฺโญ (ทองคำ)[1], พระมหาไพฑูรย์ สิริธมฺโม[2], สมเดช นามเกตุ[3] และ พระครูจิรธรรมธัช[4]

Phramaha Karin Therapañño (Thongkum)[1], Phramaha Paitool Siridhammo[2], Somdet Namket[3] and Phrakru Jiradhammathat[4]

[1-4]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

[1-4]Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nong Khai Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: 6302105009@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ : 18 สิงหาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 24 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 26 สิงหาคม 2568

Received 18 August 2025; Revised 24 August 2025; Accepted 26 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) ศึกษาหลักอปริหานิยธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาท (2) สภาพการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในจังหวัดหนองคาย (3) ประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมกับการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในจังหวัดหนองคาย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีผู้ให้ข้อมูล

Citation:

*พระมหากรินทร์ ธีรปญฺโญ (ทองคำ), พระมหาไพฑูรย์ สิริธมฺโม, สมเดช นามเกตุ และ พระครูจิรธรรมธัช. (2568). การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมกับการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดหนองคาย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 585-601.

Phramaha Karin Therapañño (Thongkum), Phramaha Paitool Siridhammo, Somdet Namket and Phrakru Jiradhammathat. (2025). Application Of The Principles Of Apariniyadhamma To The Administration Of Educational Institutions Of Phrapariyattham School General Education Department In Nong Khai Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 585-601.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

สำคัญ 16 รูป/คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักอปริหานิยธรรม 7 เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้เพื่อรักษาความมั่นคงของหมู่สงฆ์ เน้นความสามัคคี วินัย และการจัดการหมู่คณะอย่างเป็นระบบ สามารถประยุกต์ใช้กับการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลและสืบสานพระศาสนาอย่างยั่งยืน 2) การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย มีเป้าหมายสร้างสมดุลระหว่างวิชาการและคุณธรรม ครอบคลุม 5 ด้าน คือ (1) วางแผนบูรณาการธรรมศึกษากับสามัญศึกษา ใช้ SWOT และมีส่วนร่วมจากชุมชน (2) จัดองค์การชัดเจนและใช้เทคโนโลยี (3) สั่งการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 (4) ประสานงานกับคณะสงฆ์ ชุมชน และรัฐ (5) ควบคุมโปร่งใส ตรวจสอบได้ 3) การประยุกต์หลักอปริหานิยธรรม 7 ได้แก่ การประชุมเนืองนิตย์ ความพร้อมเพรียง ยึดมั่นระเบียบเคารพผู้อาวุโส ไม่ข่มขู่ผู้ปฏิบัติดี ยินดีในธรรม และตั้งมั่นในธรรม ช่วยให้การบริหารเป็นธรรม โปร่งใส มีส่วนร่วม และส่งเสริมทั้งวิชาการและจิตใจของครู นักเรียน และบุคลากร โดยคงอัตลักษณ์พระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: อปริหานิยธรรม, การบริหาร, สถานศึกษา, โรงเรียน, พระปริยัติธรรม, แผนกสามัญศึกษา

Abstract

The objectives of this research were: (1) to study the principle of Aparihaniyadhamma in Theravāda Buddhism; (2) to examine the current state of educational administration in general education divisions of Buddhist pariyatti schools in Nong Khai Province; and (3) to apply the Aparihaniyadhamma principle to the administration of such schools. This qualitative research involved 16 key informants, with data collected through in-depth interviews and analyzed using descriptive analysis.

The findings revealed that: (1) The Aparihaniyadhamma comprising seven principles prescribed by the Buddha to preserve the stability of the Sangha emphasizes unity, discipline, and systematic community management, and can

be applied to enhance good governance and sustain Buddhism in the administration of pariyatti schools. (2) Educational administration in the studied schools aims to balance academic instruction and moral cultivation, covering five key areas: (1) systematic planning integrating Dhamma and general education with SWOT analysis and community participation; (2) well-structured organization with technological applications; (3) command based on the Sappurisa-Dhamma; (4) systematic coordination with the Sangha, community, and government agencies; and (5) transparent, accountable supervision. (3) The application of the seven principlesregular meetings, unity, adherence to regulations, respect for seniority, non-intimidation of virtuous practitioners, delight in the Dhamma, and steadfastness in the Dhammapromotes fairness, transparency, participation, and the holistic development of academic and spiritual well-being, while preserving the Buddhist identity of the schools.

Keywords: Aparihaniyadhamma, Administration, Educational institution, School, Buddhist pariyatti school, General education division

บทนำ

ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และได้กำหนดให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ในการทำนุบำรุงพุทธศาสนศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้คู่คุณธรรม โดยมีกองพุทธศาสนศึกษาเป็นหน่วยงานย่อยในการประสานและดำเนินการเกี่ยวกับการควบคุมดูแลจัดการศึกษาวิชาการพระพุทธศาสนา การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาและรับผิดชอบงานการศึกษาของคณะสงฆ์ โดยมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 และตามกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสถาบันพระพุทธศาสนา พุทธศักราช 2548 ได้ให้สิทธิสำนักงานพระพุทธศาสนาจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่พระภิกษุและสามเณร (กองพุทธศาสนศึกษาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557)

พระพุทธศาสนาเถรวาทได้กำหนดหลักธรรมอปริหานิยธรรม 7 ไว้ในพระไตรปิฎกเพื่อเป็นแนวทางป้องกันความเสื่อมของหมู่คณะ โดยเน้นความสามัคคี การเคารพกฎระเบียบ และการตั้งมั่นในธรรม (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556) โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเป็นสถานศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมและความรู้ทางวิชาการแก่นักเรียนซึ่งเป็นพระภิกษุสามเณร (พระครูสุวรรณวิริยาภรณ์, 2560) การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม 7 ในการบริหารจึงเป็นแนวทางหนึ่งในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการธำรงรักษาพระศาสนาให้มั่นคง (เสถียร พันธรังษี, 2554) เพราะปัจจุบันโรงเรียนพระปริยัติธรรมหลายแห่งประสบปัญหาด้านการบริหาร เช่น ขาดการมีส่วนร่วมของบุคลากร ขาดระบบติดตามและประเมินผลที่ชัดเจน และการประสานงานระหว่างฝ่ายยังไม่เป็นเอกภาพ (พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี, 2559) การนำหลักอปริหานิยธรรม 7 มาใช้ จะช่วยสร้างระบบการบริหารที่โปร่งใส ยึดหลักธรรม และเสริมสร้างความร่วมมือภายในองค์กร (พระเทพเวที, 2557)

สภาพปัญหาปัจจุบัน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในจังหวัดหนองคายยังเผชิญข้อจำกัด เช่น การขาดบุคลากรที่มีทักษะการบริหารสมัยใหม่ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศไม่ทั่วถึง และความท้าทายในการผสานการเรียนธรรมศึกษากับสามัญศึกษาให้สมดุล (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556) สิ่งเหล่านี้สะท้อนว่าการประยุกต์หลักอปริหานิยธรรมสามารถช่วยแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างและพฤติกรรมองค์กรได้ (เสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2558) จึงกลุ่มตัวอย่างที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์ คือ พระภิกษุและสามเณรนักเรียนพระปริยัติธรรม ผู้บริหาร ครู และบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในจังหวัดหนองคาย โดยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2555)

การศึกษานี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาระบบบริหารสถานศึกษาพระปริยัติธรรมให้สอดคล้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา (พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี, 2559) และยังเป็นตัวอย่างการประยุกต์ธรรมะกับการบริหารเชิงวิชาการเพื่อความยั่งยืนของสถาบันสงฆ์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556) ที่จะได้ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ คือ ได้แนวทางการประยุกต์หลักอปริหานิยธรรม 7 กับการบริหารสถานศึกษา ได้พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมให้สมดุลระหว่างวิชาการและคุณธรรม ได้การเสริมสร้างความสามัคคีและความโปร่งใสในองค์กร และเป็นต้นแบบให้สถานศึกษาอื่นนำไปปรับใช้ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักอปริหานิยธรรม 7 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

2. เพื่อสภาพการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย

3. เพื่อการประยุกต์หลักอปริหานิยธรรม 7 กับการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม 7 ในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในจังหวัดหนองคาย โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การศึกษาจากเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนามผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับหลักอปริหานิยธรรม 7 และการประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา

2. กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 16 รูป/คน แบ่งเป็นเจ้าอาวาสและผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย จำนวน 5 รูป พระวิทยากรหรือครูพระ จำนวน 5 รูป ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 6 คน การคัดเลือกใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกจากผู้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีบทบาทในด้านการบริหารหรือการจัดการศึกษาตามหลักพระพุทธศาสนา

3. เครื่องมือวิจัย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ครอบคลุมประเด็น ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักอปริหานิยธรรม 7 รูปแบบและสภาพการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน แนวทางและปัญหาในการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม 7 แบบสังเกต (Observation Checklist) เพื่อบันทึกพฤติกรรม กระบวนการบริหาร และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน บันทึกภาคสนาม (Field Notes) เพื่อเก็บข้อมูลเชิงพรรณนาและบรรยากาศการดำเนินงานจริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาเอกสาร คัมภีร์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ติดต่อและขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดำเนินการสัมภาษณ์และสังเกตในสถานศึกษาแต่ละแห่ง

บันทึกเสียง บันทึกภาพ และบันทึกภาคสนามประกอบ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธี การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามขั้นตอนดังนี้ ถอดความ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และบันทึกภาคสนาม อ่านทบทวนหลายรอบ เพื่อให้เข้าใจเนื้อหาทั้งหมด จัดหมวดหมู่ (Coding) โดยใช้ประเด็นจากวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นกรอบ หาประเด็นสำคัญ (Themes) เช่น ความเข้าใจหลักอปริหานิยธรรม การประยุกต์ใช้ ปัญหาและอุปสรรค ตีความและสังเคราะห์ข้อมูล เชื่อมโยงกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สรุปผลและอภิปราย เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมกับการบริหารสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมกับการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดหนองคาย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. หลักอปริหานิยธรรม 7 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

หลักอปริหานิยธรรม 7 เป็นหลักธรรมสำคัญที่ปรากฏใน มหาปรินิพพานสูตร พระไตรปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค ซึ่งพระพุทธองค์ทรงแสดงเพื่อเป็นแนวทางให้หมู่สงฆ์อยู่ร่วมกันอย่างมั่นคง ไม่เสื่อมถอย และพัฒนาเจริญก้าวหน้า หลักธรรมนี้มีเนื้อหามุ่งสร้างความสามัคคี ความเคารพกติกา และการดำเนินงานที่เป็นระบบ สามารถสรุปได้ดังนี้ 1. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ เป็นการสร้างวัฒนธรรมการปรึกษาหารือและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ 2. พร้อมเพรียงกันในการประชุม เลิกประชุม และทำกิจสงฆ์ สะท้อนถึงความมีวินัยและความเป็นเอกภาพ 3. ไม่บัญญัติสิ่งใหม่หรือถอนสิ่งเดิมโดยไม่เหมาะสม รักษากฎระเบียบและป้องกันความสับสน 4. เคารพนับถือผู้อาวุโสในธรรมและวินัย ส่งเสริมการเรียนรู้และการสืบทอดประสบการณ์ 5. ไม่ล่วงเกินผู้ที่อยู่ในความคุ้มครอง รักษาสิทธิและความสงบเรียบร้อยในหมู่คณะ 6. เคารพนับถือปูชนียสถานและปูชนียวัตถุ สร้างศรัทธาและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน 7. ธำรงไว้ซึ่งพระอริยธรรม คือการปฏิบัติธรรมและเผยแผ่ธรรมะให้เจริญรุ่งเรือง เมื่อประยุกต์ใช้กับการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หลักธรรมทั้ง 7 ข้อนี้ช่วยสร้างระบบการทำงานที่โปร่งใสและมีส่วนร่วม ส่งเสริมความสามัคคีในหมู่ครู นักเรียน และ

ผู้บริหาร อีกทั้งยังปลูกฝังคุณธรรมความเคารพ ความรับผิดชอบ และการดำเนินงานตามหลักพระธรรมวินัย โรงเรียนจะมีวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง รักษาอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา และสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีทั้งความรู้ทางวิชาการและคุณธรรมควบคู่กัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของทั้งสถาบันและสังคมโดยรวม

2. สภาพการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย

การบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย มีลักษณะเฉพาะที่ผสมผสานทั้งมิติทางวิชาการและการปลูกฝังคุณธรรม โดยยึดหลักพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานควบคู่กับมาตรฐานการศึกษาในระบบทั่วไป การบริหารดำเนินไปอย่างเป็นระบบตามองค์ประกอบหลัก 5 ด้านสำคัญ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม

ด้านการวางแผน โรงเรียนมุ่งกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน ผ่านการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) เพื่อให้ครอบคลุมทั้งวิชาสามัญและธรรมศึกษา พร้อมบูรณาการการเรียนรู้เข้ากับคุณธรรม ด้านการจัดองค์การมีการแบ่งฝ่ายงานอย่างชัดเจน เช่น ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายบริหารทั่วไป ฝ่ายกิจการนักเรียน และฝ่ายงบประมาณ โดยมีการกำหนดบทบาทหน้าที่เพื่อให้การดำเนินงานเป็นเอกภาพ ลดความซ้ำซ้อน และพัฒนาองค์กรให้ทันสมัยควบคู่กับการรักษารากฐานทางศาสนา

ด้านการสั่งการ ผู้บริหารใช้หลักธรรม เช่น สัปปุริสธรรม 7 และพรหมวิหาร 4 เพื่อสร้างความเป็นธรรม ความเมตตา และศรัทธาในการทำงานร่วมกัน พร้อมทั้งใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการสื่อสาร ส่วนการประสานงานเน้นความร่วมมือทั้งภายในและภายนอก โดยเปิดโอกาสให้พระ ครู นักเรียน และบุคลากรเข้ามามีส่วนร่วม ตลอดจนประสานกับสำนักงานพระพุทธศาสนา เขตพื้นที่การศึกษา และชุมชน เพื่อรับการสนับสนุนเชิงนโยบาย งบประมาณ และวินัยสงฆ์ สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมฯ จังหวัดหนองคาย มีความสมดุล โปร่งใส และสอดคล้องกับอัตลักษณ์พระพุทธศาสนา อันจะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาคุณธรรมในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

3. การประยุกต์หลักอปริหานิยธรรม 7 กับการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย

การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย ไม่ได้มุ่งเพียงการจัดการด้านวิชาการสามัญ แต่ยังเป็นการผสานหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อธำรงความมั่นคงและพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน โดยใช้ “อปริหานิยธรรม 7” เป็นกรอบแนวคิดสำคัญที่บูรณาการเข้าสู่การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุมงาน

ด้านการวางแผน ใช้การประชุมอย่างสม่ำเสมอเพื่อรับฟังความคิดเห็น ร่วมกำหนดเป้าหมายและทิศทางอย่างมีส่วนร่วม ความพร้อมเพรียงช่วยเสริมพลังการทำงาน การยึดกฎเกณฑ์เดิมโดยไม่แก้ไขตามอำเภอใจทำให้แผนมีความมั่นคง ขณะเดียวกันการเคารพผู้อาวุโสและไม่กดขี่ผู้ปฏิบัติดีช่วยสร้างบรรยากาศที่เป็นธรรม โปร่งใส และตั้งอยู่บนความเมตตา

ด้านการจัดองค์การ อาศัยความพร้อมเพรียงและการประชุมหารือเพื่อกำหนดบทบาทชัดเจน ยึดหลักความเคารพต่อผู้มีประสบการณ์ และรักษาระเบียบให้มั่นคง ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ปลอดภัยและมีความสามัคคี ส่วนด้านการสั่งการ ผู้บริหารยึดหลักปรึกษาหารือ ความเป็นธรรม และการยินดีในธรรม ทำให้คำสั่งมีเหตุผล โปร่งใส และได้รับการยอมรับ

ด้านการประสานงาน ใช้การประชุม ความพร้อมเพรียง และความเคารพในผู้อาวุโสเพื่อสร้างความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกองค์กร ลดความขัดแย้ง และเสริมสร้างความน่าเชื่อถือ ส่วนการควบคุมงาน ใช้หลักการประชุมเพื่อติดตาม ตรวจสอบอย่างใกล้ชิด พร้อมสร้างวินัยด้วยความเมตตา ความโปร่งใส และการยึดมั่นในธรรม

โดยสรุป การนำหลักอปริหานิยธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ทำให้การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย มีความมั่นคง โปร่งใส และกลมกลืนทั้งด้านวิชาการและคุณธรรม อันจะเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรและการสืบสานพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า เป็นข้อธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้เพื่อรักษาความมั่นคง ความสามัคคี และความไม่เสื่อมถอยของพระศาสนา โดยเน้นทั้ง ระเบียบวินัย ความสามัคคี และการธำรงพระธรรม ซึ่งเมื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ย่อมช่วยให้การบริหารมีความโปร่งใส มีวัฒนธรรมองค์กรที่มั่นคง และเสริมสร้างคุณธรรมแก่บุคลากรและนักเรียน 1. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ ช่วยสร้าง

กลไกการสื่อสารภายในองค์กร ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และการตัดสินใจที่โปร่งใส สอดคล้องกับทฤษฎีการมีส่วนร่วม (Participative Management) ของ Likert (1961) ที่เน้นการประชุมปรึกษาและการร่วมคิดร่วมทำของสมาชิก 2. พร้อมเพรียงกันประชุมและเลิกประชุม เป็นการสร้างวินัย ความสามัคคี และความรับผิดชอบร่วมกันในองค์กร อันสอดคล้องกับ แนวคิดการสร้างวัฒนธรรมองค์กร (Organizational Culture) ของ Schein (2010) ที่ชี้ว่าค่านิยมและความประพฤติร่วมกันเป็นรากฐานความมั่นคงขององค์กร 3. ไม่บัญญัติสิ่งใหม่และไม่ถอนสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว เน้นการธำรงรักษาหลักการและวินัยดั้งเดิมให้มั่นคง สะท้อนความสอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างองค์กรแบบราชการ (Bureaucratic Theory) ของ Weber (1947) ที่ให้ความสำคัญต่อกฎเกณฑ์และระเบียบที่มั่นคง เพื่อลดความคลอนแคลนและการเปลี่ยนแปลงโดยพลการ 4. เคารพผู้อาวุโส ช่วยลดความขัดแย้งภายในองค์กร และส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์ผู้ใหญ่ สอดคล้องกับ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ของ Bandura (1977) ที่ชี้ว่าบุคคลเรียนรู้จากการเลียนแบบแบบอย่าง (Role Model) 5. ไม่ล่วงเกินบุคคลที่อยู่ในความคุ้มครอง เป็นหลักศีลธรรมที่ช่วยสร้างความสงบและความไว้วางใจในสังคมองค์กร สอดคล้องกับ ทฤษฎีจริยธรรมองค์กร (Organizational Ethics Theory) ที่เน้นความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Freeman, 1984) 6. เคารพปูชนียสถานและปูชนียวัตถุ ส่งเสริมความศรัทธาและความผูกพันทางจิตวิญญาณของบุคลากรกับองค์กร สอดคล้องกับ แนวคิดจิตวิญญาณในองค์กร (Spirituality in Organization) ของ Fry (2003) ที่ชี้ว่าศรัทธาและคุณค่าทางจิตวิญญาณช่วยสร้างแรงบันดาลใจและความผูกพันในงาน 7. ธำรงพระอริยธรรม เป็นการธำรงคุณค่าหลักของพระพุทธศาสนา เพื่อถ่ายทอดศีลธรรมแก่สังคม สอดคล้องกับ ทฤษฎีคุณธรรมสากล (Universal Ethics Theory) ที่มุ่งเน้นการคงไว้ซึ่งคุณค่าหลักอันเป็นรากฐานของมนุษยชาติ (Kant, 1785/1993)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การบริหารมีลักษณะเด่นคือการบูรณาการระหว่าง การจัดการเชิงวิชาการสมัยใหม่ และ หลักคุณธรรมเชิงพระพุทธศาสนา ครอบคลุมองค์ประกอบ 5 ประการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม ซึ่งสะท้อนถึงความพยายามสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาความรู้และการปลูกฝังคุณธรรม 1. การวางแผน โรงเรียนใช้เครื่องมือเชิงวิเคราะห์ เช่น SWOT ควบคู่การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์อย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning) ที่มุ่งพัฒนาประสิทธิภาพองค์กรโดยคำนึงถึงปัจจัยภายในและ

ภายนอก (Drucker, 1999) 2. การจัดองค์การ การแบ่งฝ่ายงานชัดเจนและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีช่วยลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีโครงสร้างองค์การ ของ Fayol (1949) ที่เน้นการจัดการเชิงหน้าที่ และสอดคล้องกับ ทฤษฎีระบบ (Systems Theory) ที่มององค์การเป็นระบบที่มีปฏิสัมพันธ์กัน (Katz & Kahn, 1978) 3. การสั่งการ การสื่อสารและการสั่งการที่ชัดเจนและอิงหลักธรรม เช่น สัปปุริสธรรม 7 และพรหมวิหาร 4 ช่วยส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม ซึ่งสัมพันธ์กับ ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม (Ethical Leadership Theory) ที่เน้นความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม และการคำนึงถึงผู้ตาม (Northouse, 2016) 5. การประสานงาน การประสานงานระหว่างครู พระสงฆ์ บุคลากร และหน่วยงานภายนอก เช่น ชุมชนและองค์กรทางศาสนา สอดคล้องกับ ทฤษฎีการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) ที่เน้นการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหาร (Likert, 1961) อีกทั้งยังสอดคล้องกับ หลักสังคหวัตถุ 4 ที่มุ่งเสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือในชุมชน 6. การควบคุม โรงเรียนใช้ทั้งเครื่องมือสมัยใหม่ เช่น ตัวชี้วัด (KPI) และหลักธรรม เช่น อิทธิบาท 4 และสัปปุริสธรรม 7 ทำให้การควบคุมมีความต่อเนื่องและยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิด การบริหารคุณภาพรวม (Total Quality Management: TQM) ที่มุ่งปรับปรุงกระบวนการและคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (Deming, 1986) กล่าวโดยสรุป การบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย จึงเป็นการบริหารที่สะท้อนการผสมผสานศาสตร์การจัดการสมัยใหม่เข้ากับหลักธรรมพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องทั้งกับทฤษฎีทางการบริหารและหลักธรรมเชิงคุณธรรมทางพระพุทธศาสนา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย มีลักษณะเฉพาะที่เน้นการผสมผสานระหว่างการเรียนวิชาการทั่วไปและการปลูกฝังคุณธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ 1. การวางแผนเชิงกลยุทธ์และการบูรณาการคุณธรรม การวางแผนในโรงเรียนครอบคลุมทั้งด้านธรรมศึกษาและสามัญศึกษา โดยใช้เครื่องมือวิเคราะห์เช่น SWOT กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ การวางแผนยังคำนึงถึงการบูรณาการคุณธรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ Mintzberg (1994) ที่เน้นให้การวางแผนองค์กรควรครอบคลุมทั้งกลยุทธ์เชิงโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กร การวางแผนเชิงคุณธรรมในโรงเรียนจึงช่วยสร้าง สมดุลระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการและจริยธรรม 2. การจัดองค์การและการใช้เทคโนโลยีสนับสนุน

โรงเรียนแบ่งฝ่ายงานชัดเจนและกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างเป็นระบบ โดยใช้เทคโนโลยีและแผนภูมิการบริหารเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดความซ้ำซ้อน การบริหารลักษณะนี้สนับสนุนแนวคิดของ Weber (1947) เกี่ยวกับระบบราชการที่เน้นความชัดเจนของบทบาท หน้าที่ และขั้นตอนการทำงาน ซึ่งช่วยสร้างความเป็นระเบียบและลดความขัดแย้งภายในองค์กร 3. การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุมงานด้วยหลักธรรม ผลการวิจัยชี้ว่า การสั่งการในโรงเรียนยึดหลักธรรม เช่น สัปปุริสธรรม 7 และพรหมวิหาร 4 ทำให้คำสั่งชัดเจน เหมาะสมกับบริบททางวัฒนธรรม การประสานงานเน้นความร่วมมือระหว่างครู พระสงฆ์ บุคลากร และหน่วยงานภายนอก ขณะที่การควบคุมงานใช้ตัวชี้วัด (KPI) ผนวกกับหลักธรรม เช่น อิทธิบาท 4 เพื่อให้การควบคุมเป็นธรรมและยั่งยืน ผลนี้สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารเชิงคุณธรรม (Ethical Leadership) ของ Brown et al. (2005) ที่เน้นให้ผู้นำส่งเสริมคุณธรรม โปร่งใส และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่รับผิดชอบ

สรุปการอภิปราย การบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย เป็น การผสมผสานระหว่างวิชาการและคุณธรรมอย่างสมดุล ทั้งด้านการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุมงาน การเชื่อมโยงกับทฤษฎีการบริหารของ Mintzberg, Weber และแนวคิดการบริหารเชิงคุณธรรมของ Brown et al. ชี้ให้เห็นว่าการบูรณาการหลักธรรมกับระบบบริหารสมัยใหม่สามารถสร้าง องค์กรที่มีระบบ โปร่งใส ยั่งยืน และส่งเสริมคุณธรรมอย่างแท้จริง

การประยุกต์หลักอปริหานิยธรรม 7 กับการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การประยุกต์หลักอปริหานิยธรรม 7 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย เป็นการผสานคุณค่าพระพุทธศาสนากับระบบบริหารอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ 1. การวางแผนเชิงคุณธรรมและวิชาการ การประชุมปรึกษาเนืองนิตย์ ความพร้อมเพรียงสามัคคี การไม่บัญญัติสิ่งใหม่ และการเคารพผู้อาวุโส ช่วยสร้าง กระบวนการวางแผนที่รอบด้าน มีส่วนร่วม และโปร่งใส ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ Mintzberg (1994) ที่กล่าวว่า การวางแผนองค์กรต้องมีทั้งการวางกลยุทธ์เชิงโครงสร้างและวัฒนธรรม เพื่อให้การตัดสินใจมีคุณภาพและยั่งยืน การบูรณาการหลักธรรมยังช่วยให้การวางแผนไม่เพียงแต่เน้นผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ แต่ยังเสริมสร้างวินัยและคุณธรรมในองค์กรด้วย 2. การจัดองค์การและสภาพแวดล้อมองค์กรที่เอื้อต่อคุณธรรม

การจัดโครงสร้างและบทบาทงานอย่างชัดเจน ผสานกับหลักไม่ข่มขู่ และยินดีในธรรม ทำให้เกิด องค์กรที่กลมเกลียว มีวินัย และเป็นธรรม ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับทฤษฎีระบบราชการของ Weber (1947) ที่เน้นความชัดเจนของบทบาท หน้าที่ และระเบียบขั้นตอนการทำงาน การเคารพผู้อาวุโสและยินดีในธรรมยังสนับสนุนแนวคิด Ethical Leadership ของ Brown et al. (2005) ที่ระบุว่าผู้นำต้องส่งเสริมคุณธรรม สร้างความน่าเชื่อถือ และหล่อหลอมวัฒนธรรมองค์กร 3. การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุมงานด้วยหลักธรรม คำสั่งที่อิงภูมิปัญญาผู้อาวุโส พร้อมความพร้อมเพรียงและยินดีในธรรม ทำให้การสั่งการชัดเจน เป็นธรรม และได้รับการปฏิบัติจริง การประสานงานและการควบคุมงานที่ยึดหลักไม่บัญญัติสิ่งใหม่ เคารพผู้อาวุโส และตั้งมั่นในธรรม ส่งผลให้องค์กร มีความร่วมมือสูง โปร่งใส และส่งเสริมคุณธรรมในทุกระดับ ผลนี้สอดคล้องกับแนวคิด Servant Leadership ของ Greenleaf (1977) ที่เน้นการเป็นผู้นำเพื่อการบริการและพัฒนาผู้ตาม ส่งเสริมความรับผิดชอบและคุณธรรมในองค์กร

สรุปการอภิปราย การประยุกต์หลักอปริหานิยธรรม 7 ทำให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย มี ความมั่นคง โปร่งใส มีวินัย และสอดคล้องกับคุณธรรมของพระพุทธศาสนา ทั้งในด้านวิชาการและจริยธรรม กระบวนการบริหารทุกด้านตั้งแต่การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุมงาน จึงสามารถสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืน และส่งเสริมพัฒนาการครู นักเรียน และบุคลากร อย่างสมดุล

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยที่ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม 7 ในการบริหารสถานศึกษา โดยพบว่าหลักธรรมดังกล่าวสามารถเป็นกรอบแนวคิดในการบริหารจัดการอย่างครบวงจร ตั้งแต่การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุมงาน อีกทั้งยังช่วยสร้างความมั่นคง โปร่งใส มีวินัย และส่งเสริมคุณธรรมของบุคลากรและนักเรียน พร้อมทั้งรักษาความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของพระพุทธศาสนา

แผนภาพแสดง องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

1. กรอบแนวคิดการบริหารเชิงคุณธรรมบนหลักอปริหานิยธรรม 7 การวิจัยพบว่า หลักอปริหานิยธรรม 7 สามารถทำหน้าที่เป็นกรอบแนวคิดในการบริหารสถานศึกษาอย่างครบวงจร ตั้งแต่การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุมงาน โดยหลักธรรมทั้ง 7 ข้อช่วยสร้าง ความมั่นคง โปร่งใส มีวินัย และส่งเสริมคุณธรรม ของบุคลากรและนักเรียน พร้อมทั้งรักษาความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของพระพุทธศาสนา

2. กลไกการวางแผนและการตัดสินใจที่มีส่วนร่วม การประชุมปรึกษาอย่างสม่ำเสมอและความพร้อมเพรียงสามัคคีของสมาชิกองค์กร ทำให้เกิด กระบวนการตัดสินใจร่วมและวางแผนที่มีคุณภาพ การวางแผนไม่ได้มุ่งแต่ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังผสานคุณธรรมและวินัย ทำให้การดำเนินงานสอดคล้องกับหลักธรรมและส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรเชิงคุณธรรม

3. การสร้างวัฒนธรรมองค์กรเชิงคุณธรรมและวินัย การจัดองค์การและการสั่งการโดยยึดหลักไม่บัญญัติสิ่งใหม่ เคารพผู้อาวุโส ไม่ข่มขู่ และยินดีในธรรม ส่งผลให้องค์กรมี บรรยากาศการทำงานที่ปลอดภัย มีความเชื่อถือ และเป็นธรรม วัฒนธรรมองค์กรเชิงคุณธรรมนี้ช่วยลดความขัดแย้ง และส่งเสริมการทำงานเป็นทีมอย่างกลมเกลียว

4. กระบวนการควบคุมงานที่หล่อหลอมคุณธรรม การควบคุมงานโดยประชุมปรึกษา ติดตามผลอย่างใกล้ชิด และยึดหลักธรรม ทำให้การประเมินผล โปร่งใส ยุติธรรม และสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยจิตสำนึกคุณธรรม ไม่เพียงแต่รักษาระเบียบองค์กร แต่ยังเป็นเครื่องมือพัฒนาจริยธรรมของทุกระดับ

5. การผสมผสานระหว่างวิชาการและคุณธรรม การประยุกต์หลักอปริหานิยธรรม 7 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ทำให้เกิด สมดุลระหว่างการพัฒนาวิชาการและการปลูกฝังคุณธรรม นักเรียน ครู และบุคลากรได้รับการพัฒนาความรู้ควบคู่คุณธรรม ส่งเสริมทั้งศักยภาพทางวิชาการและจริยธรรม

6. โมเดลการบริหารเชิงคุณธรรมเพื่อสถาบันทางศาสนา งานวิจัยนี้สร้าง โมเดลบริหารสถานศึกษาเชิงคุณธรรม ที่ใช้หลักอปริหานิยธรรม 7 เป็นแกนกลาง สามารถปรับใช้เป็นแนวทางบริหารสำหรับสถาบันทางศาสนาอื่น ๆ ได้ โดยมีลักษณะสำคัญคือ การประชุมและการสื่อสารเน้นส่วนร่วมและความโปร่งใส การจัดองค์การเน้นความชัดเจน ประสิทธิภาพ และคุณธรรม การสั่งการและควบคุมงานอิงภูมิปัญญาและหลักธรรม การประสานงานสร้างความเชื่อถือและพลังร่วมมือ

การวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า หลักอปริหานิยธรรม 7 ไม่เพียงเป็นหลักธรรมสำหรับหมู่สงฆ์ แต่สามารถนำมาเป็นกรอบบริหารองค์กรเชิงคุณธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนำไปประยุกต์ใช้ช่วยสร้างสมดุลระหว่างวิชาการและจริยธรรม ทำให้สถานศึกษาเป็นทั้งแหล่งความรู้และเวทีปลูกฝังคุณธรรม พร้อมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืนและโปร่งใส

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า หลักอปริหานิยธรรม 7 เป็นกรอบแนวคิดสำคัญที่สามารถนำมาใช้บริหารทุกด้านของโรงเรียน ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุมงาน หลักธรรมทั้ง 7 ข้อช่วยสร้างความมั่นคง โปร่งใส มีวินัย และสอดคล้องกับคุณธรรมของพระพุทธศาสนา การบริหารสถานศึกษา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีลักษณะเป็น การผสมผสานระหว่างวิชาการและคุณธรรมอย่างสมดุล ทั้งการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุมงาน มีระบบ โปร่งใส และส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียน ครู และบุคลากร การประยุกต์หลักอปริหานิยธรรม 7 ทำให้เกิด วัฒนธรรมองค์กรเชิงคุณธรรม เน้นการมีส่วนร่วม ความพร้อมเพรียง

สามัคคี ความเคารพต่อผู้อาวุโส การปฏิบัติด้วยความเป็นธรรม และการตั้งมั่นในหลักธรรม ส่งผลให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางศาสนา องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย คือการสร้าง โมเดลการบริหารเชิงคุณธรรม สำหรับสถานศึกษาทางศาสนา โดยใช้หลักอปริหานิยธรรม 7 เป็นแกนกลาง ช่วยให้การบริหารมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยั่งยืน ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยมีดังนี้

1. ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

1) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและหน่วยงานการศึกษา ควรสนับสนุนการจัดทำ คู่มือหรือแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงคุณธรรม บนหลักอปริหานิยธรรม 7 เพื่อใช้เป็นมาตรฐานสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม

2) นโยบายการพัฒนาบุคลากรควรเน้นการ อบรมและสร้างความตระหนักด้านคุณธรรมและจริยธรรม ควบคู่กับการพัฒนาวิชาการ

2. ข้อเสนอแนะด้านการนำผลการวิจัยไปใช้

1) โรงเรียนพระปริยัติธรรมควร ประยุกต์หลักอปริหานิยธรรม 7 ในทุกกระบวนการบริหาร เช่น การวางแผน การประชุม การสั่งการ และการควบคุมงาน

2) การใช้หลักธรรมในการบริหารควรผสานกับ เทคโนโลยีและเครื่องมือเชิงบริหาร เช่น KPI, SWOT, และระบบติดตามผล เพื่อสร้างความโปร่งใสและประสิทธิภาพ

3) ส่งเสริมให้ครู นักเรียน และบุคลากร มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นคุณธรรม

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ศึกษาการประยุกต์หลักอปริหานิยธรรม 7 ใน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกอื่น ๆ หรือสถาบันทางศาสนาอื่น เพื่อเปรียบเทียบและพัฒนาโมเดลบริหารเชิงคุณธรรมที่เหมาะสมในแต่ละบริบท

2) วิจัยเชิงปริมาณเพื่อ ประเมินผลกระทบของการประยุกต์หลักอปริหานิยธรรม 7 ต่อประสิทธิภาพการบริหารและคุณธรรมของบุคลากรและนักเรียน

3) ศึกษาการประยุกต์ร่วมกับ แนวคิดการบริหารสมัยใหม่ เช่น การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Management) หรือการบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นและนวัตกรรมในการบริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กองพุทธศาสนศึกษาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2557). คู่มือการปฏิบัติงานการขออนุญาตจัดตั้งและขยายชั้นเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

พระครูสุวรรณวิริยาภรณ์. (2560). การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี.

พระเทพเวที. (2557). พระพุทธศาสนากับการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2556). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2556). หลักการบริหารตามพุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.

พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี. (2559). ธรรมะบริหาร. เชียงราย: วัดพระมหาไถ่.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2555). การบริหารงานคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เลี่ยงเชียง.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2558). ธรรมะกับการจัดการองค์กร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

เสถียร พันธรังษี. (2554). พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์ธรรมะ.

Bandura, A. (1977). Social learning theory. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Brown, M. E., Treviño, L. K., & Harrison, D. A. (2005). Ethical leadership: A social learning perspective for construct development and testing. Organizational Behavior and Human Decision Processes, 97(2), 117–134.

Deming, W. E. (1986). Out of the crisis. Cambridge, MA: MIT Press.

Drucker, P. F. (1999). Management challenges for the 21st century. New York: Harper Business.

Fayol, H. (1949). General and industrial management (C. Storrs, Trans.). London: Pitman.

Freeman, R. E. (1984). Strategic management: A stakeholder approach. Boston: Pitman.

Fry, L. W. (2003). Toward a theory of spiritual leadership. The Leadership Quarterly, 14(6), 693–727.

Greenleaf, R. K. (1977). Servant leadership: A journey into the nature of legitimate power and greatness. Paulist Press.

Gulick, L. (1937). Notes on the theory of organization. In L. Gulick & L. Urwick (Eds.), Papers on the science of administration (pp. 1–46). New York: Institute of Public Administration.

Kant, I. (1993). Grounding for the metaphysics of morals (J. W. Ellington, Trans., 3rd ed.). Indianapolis: Hackett. (Original work published 1785)

Katz, D., & Kahn, R. L. (1978). The social psychology of organizations (2nd ed.). New York: Wiley.

Kohlberg, L. (1981). Essays on moral development: Vol. 1. The philosophy of moral development. Harper & Row.

Likert, R. (1961). New patterns of management. New York: McGraw-Hill.

Mintzberg, H. (1994). The rise and fall of strategic planning. Free Press.

Northouse, P. G. (2016). Leadership: Theory and practice (7th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Schein, E. H. (2010). Organizational culture and leadership (4th ed.). San Francisco: Jossey-Bass.

Tuckman, B. W. (1965). Developmental sequence in small groups. Psychological Bulletin, 63(6), 384–399.

Weber, M. (1947). The theory of social and economic organization (T. Parsons, Trans.). New York: Oxford University Press.

แนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของนิสิตครู หลักสูตรควบระดับปริญญาตรีสองปริญญา มหาวิทยาลัยพะเยา*

GUIDELINES FOR DEVELOPING THE DIGITAL SKILLS OF TEACHER STUDENTS IN DUAL BACHELOR'S DEGREE PROGRAMS IN UNIVERSITY OF PHAYAO

วรรณากร พรประเสริฐ[1], จักรีสิทธิ์ จินดาวงศ์[2], พักตร์วิภา เชาว์พานิช[3], รัติยา ณ อุบล[4], เนรัฐชลา สุวรรณคนธ์[5], ทิพย์วรรณ สรรพสัตย์[6], ประลองยุทธ ศรีปาลวิทย์[7] และ รักษิต สุทธิพงษ์[8]

Wannakorn Phornprasert[1], Chakkresit Chindawong[2], Pakvipar Chaopanich[3], Rattiya Na Ubol[4], Narutchala Suwannakhon[5], Tipwan Suppasat[6], Pralongyut Sripalwit[7], and Ruksit Suttipong[8]

[1,8]วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

[1,8]School of Education, University of Phayao, Thailand

[2-7]คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

[2-7]School of Science, University of Phayao, Thailand

Corresponding Author's Email: wannakorn.ph@up.ac.th

วันที่รับบทความ : 18 สิงหาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 21 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 23 สิงหาคม 2568

Received 18 August 2025; Revised 21 August 2025; Accepted 23 August 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทักษะดิจิทัลของนิสิตครูหลักสูตรควบระดับปริญญาตรีสองปริญญา มหาวิทยาลัยพะเยา และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของนิสิตครูหลักสูตรควบระดับปริญญาตรีสองปริญญา มหาวิทยาลัยพะเยา

Citation:

*วรรณากร พรประเสริฐ, จักรีสิทธิ์ จินดาวงศ์, พักตร์วิภา เชาว์พานิช, รัติยา ณ อุบล, เนรัฐชลา สุวรรณคนธ์, ทิพย์วรรณ สรรพสัตย์, ประลองยุทธ ศรีปาลวิทย์ และ รักษิต สุทธิพงษ์. (2568). แนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของนิสิตครูหลักสูตรควบระดับปริญญาตรีสองปริญญา มหาวิทยาลัยพะเยา. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 602-620.

Wannakorn Phornprasert, Chakkresit Chindawong, Pakvipar Chaopanich, Rattiya Na Ubol, Narutchala Suwannakhon, Tipwan suppasat, Pralongyut Sripalwit, and Ruksit Suttipong. (2025). Guidelines For Developing The Digital Skills Of Teacher Students In Dual Bachelor's Degree Programs In University Of Phayao. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 602-620.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

กลุ่มตัวอย่างคือนิสิตวิทยาลัยการศึกษา ชั้นปีที่ 1-4 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 333 คน ที่ได้มาโดยการกำหนดขนาดตัวอย่างจากสูตรของ Yamane สุ่มด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารวิทยาลัยการศึกษา จำนวน 4 ท่าน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือการวิจัยคือ แบบประเมินทักษะดิจิทัลของนิสิตครู เป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 12 ด้าน 60 ข้อ ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยด้านความตรงเชิงเนื้อหา พบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ค่าอำนาจจำแนก มีค่าอยู่ระหว่าง 0.45-0.86 และมีค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.94 และแบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของนิสิตครู จำนวน 4 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะดิจิทัลของนิสิตครูในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) แนวทางในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของนิสิตครู คือ การบูรณาการทักษะดิจิทัลในทุกรายวิชา พร้อมจัดเตรียมสภาพแวดล้อมที่ทันสมัย ปัจจัยสำคัญคือหลักสูตรที่ยืดหยุ่น เน้นการปฏิบัติจริง การสนับสนุนจากคณาจารย์ มุ่งให้นิสิตนำทักษะดิจิทัลไปประยุกต์ใช้ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในการออกแบบแผนการสอน สร้างสื่อดิจิทัล และประเมินผลผู้เรียน ส่งเสริมการเรียนรู้ต่อเนื่องผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อเตรียมความพร้อมให้เป็นครูยุคดิจิทัลได้อย่างสมบูรณ์

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, ทักษะดิจิทัล, นิสิตครู

Abstract

This research was a survey study with the objectives of 1) to examine the digital skills of teacher students in the dual bachelor’s degree programs at the University of Phayao, and 2) to investigate approaches for developing the digital skills of teacher students in the dual bachelor’s degree programs at the University of Phayao. The sample group was 333 students from the School of Education, University of Phayao, in years 1–4 of the 2025 academic year. The sample size was determined using Yamane’s formula and selected through multi-stage random sampling. It was selected through stratified random sampling, and key informants included 4 administrators from the School of Education. It was selected through purposive selection. The research instruments were a digital skills assessment for student teachers, using a 5-point rating scale with 12 aspects

and 60 items. The content validity, measured using the Index of Item-Objective Congruence (IOC), ranged from 0.67 to 1.00, the discrimination index between 0.45-0.86, and the reliability coefficient was 0.94, and an interview form on approaches for developing student teachers' digital skills, with 4 items. The data were analyzed using the mean, standard deviation, and content analysis.

The result showed that 1) the overall digital skills of teacher students were at a high level 2) the proposed approach for developing these skills is to integrate digital skills into every course while providing a modern learning environment. The key factors include a flexible curriculum with an emphasis on hands-on practice, support from faculty members, and a focus on enabling students to apply digital skills during their teaching practicum in designing lesson plans, creating digital media, and assessing learners, continuous learning should be promoted through practical workshops to fully prepare them to become teachers in the digital era.

Keywords: Guidelines for Development, Digital Skills, Teacher Students

บทนำ

สังคมโลกในศตวรรษที่ 21 ได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบและวิถีชีวิตของการทำงานจากยุคอุตสาหกรรมเข้าสู่ยุคเทคโนโลยีอย่างเต็มตัว ซึ่งข้อมูลสารสนเทศกลายเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการตัดสินใจด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษา การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงและส่งต่อข้อมูลข่าวสารในชีวิตประจำวันได้อย่างง่ายดายและรวดเร็วยิ่งขึ้น (Hargittai, 2008) แต่อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ได้ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนในสังคมรวมถึงหน่วยงานด้านการศึกษาด้วย เนื่องจากการพัฒนาผู้เรียนด้านทักษะดิจิทัลไม่ได้เป็นเพียงแค่การเสริมสร้างทักษะในวิชาชีพเท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับทุกคนในการใช้ชีวิตในสังคมยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต หรือสถานประกอบการในยุคดิจิทัลอีกด้วย เพราะทักษะดิจิทัล เป็นเครื่องมือช่วยในการเรียนการสอน และเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้สามารถอยู่รอดและประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพในอนาคตได้

(Coşkunserçe & Aydoğdu, 2022) ดังนั้นการเตรียมความพร้อมให้นิสิตครูให้มีทักษะดิจิทัลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อให้นิสิตครูสามารถใช้เทคโนโลยีในการสร้างสรรค์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและทันสมัย เป็นผู้สร้างและบ่มเพาะผู้เรียนในสถานศึกษาให้มีทักษะแห่งอนาคต (Fullan, 2013) การศึกษาเรื่องทักษะดิจิทัลจึงเป็นก้าวสำคัญที่จะช่วยให้ทราบถึงทักษะดิจิทัลในปัจจุบันและแนวทางในการพัฒนาของทักษะดิจิทัลในกลุ่มนิสิตครูวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา และนำไปสู่การพัฒนาที่ตอบโจทย์ความต้องการของสังคมต่อไป นิสิตครูในฐานะผู้ที่จะก้าวไปเป็นครูในอนาคต จำเป็นต้องมีทักษะดิจิทัลในระดับที่สูงกว่าการใช้งานทั่วไปในชีวิตประจำวัน (สวทช., 2562) หรืออาจกล่าวได้ว่า นิสิตครูต้องมีความสามารถใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความสามารถในการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และการสร้างสรรค์สื่อการสอนดิจิทัลที่น่าสนใจเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน (Hague & Payton, 2010) นอกจากนี้ นิสิตครูยังมีหน้าที่สำคัญในการเป็นผู้ชี้แนะให้ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม รู้เท่าทันสื่อ และมีความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อสร้างพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพ สามารถเป็นพลเมืองโลกที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมได้อย่างยั่งยืน

ปัจจุบันนิสิตครูวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ได้เรียนรู้ทักษะดิจิทัลในวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา และกิจกรรมเสริมความเป็นครูที่ส่งเสริมให้นิสิตมีทักษะในด้านการใช้เทคโนโลยีการศึกษา ตามมาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา แต่ทักษะดิจิทัลที่อยู่ในรายวิชาชีพครูนั้นอาจยังไม่ครอบคลุม 8 ทักษะแห่งความฉลาดทางดิจิทัล ได้แก่ ทักษะการรักษาอัตลักษณ์ของตนเองในโลกออนไลน์และโลกความจริง ทักษะการใช้เทคโนโลยี ทักษะการบริหารความเสี่ยงโลกไซเบอร์ ทักษะการจัดการความปลอดภัยไซเบอร์ ทักษะการเข้าสังคมในโลกออนไลน์ ทักษะการสื่อสาร ปฏิสัมพันธ์ทางออนไลน์ ทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย และทักษะการเข้าใจสิทธิเสรีภาพในสังคมดิจิทัล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) ซึ่งเป็นช่องว่างระหว่างการประยุกต์ใช้ทักษะดิจิทัลกับทักษะการจัดการเรียนสอนในศตวรรษที่ 21 ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียนในอนาคตได้ ด้วยเหตุนี้การส่งเสริมให้นิสิตครูมีทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัล และแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัล จึงเป็นสิ่งสำคัญของวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ที่ต้องพัฒนานิสิตให้มีทักษะดิจิทัล เพื่อใช้ในการเรียนการสอน

จากความสำคัญดังกล่าว อาจารย์ผู้สอนรายวิชาชีพครูจึงต้องพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลให้กับนิสิตครูในศตวรรษที่ 21 ในด้านความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้สามารถคิดค้นวิธีการสื่อสารและการถ่ายทอดความรู้ด้านการสอนให้ผู้เรียนได้เข้าใจเนื้อหาผ่านสื่อดิจิทัล การสร้างเครือข่ายการแบ่งปันข้อมูลความรู้ผ่านสื่อดิจิทัลที่สามารถสะท้อนกลับเพื่อแก้ปัญหาทางการศึกษาและชุมชน มีการพัฒนาเกณฑ์ระดับการรู้ดิจิทัล การส่งเสริมการรู้ดิจิทัล (ณฤทธิ์ จึงสมาน, 2566) โดยใช้สื่อและเทคโนโลยีการเรียนรู้ดิจิทัลมาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูยุคใหม่ตามแนวคิดพลเมืองดิจิทัล เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ทันสมัย ประกอบด้วยการวางแผน การสำรวจความรู้ การทำงานเป็นทีม การประยุกต์ใช้ความรู้ การประเมินผล การให้ข้อคิดเห็นและการสะท้อนคิดในการเรียนการสอน ซึ่งอาจารย์จะต้องมีบทบาทสำคัญในการออกแบบกิจกรรมให้คำแนะนำ อำนวยความสะดวกและการประเมินผลให้นิสิตได้ลงมืออปฏิบัติในการเรียนรู้ด้วยตนเอง (วรพล ศรีเทพ และนรินทร์ วัฒนบัญชา, 2567)

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ พบว่า การพัฒนาครูประจำการในสถานศึกษายังคงมีข้อจำกัดหลายประการที่ไม่สามารถพัฒนาทักษะดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การขาดความพร้อมและทักษะในการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ทำให้ครูไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา จึงจำเป็นต้องพัฒนานิสิตครูให้มีสมรรถนะทางดิจิทัลในการประกอบวิชาชีพครูก่อนที่จะไปปฏิบัติงานสอนในสถานศึกษา รวมทั้งการจัดทำหลักสูตรผลิตครูที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ของสถาบันผลิตครูในประเทศไทยที่ต้องช่วยกันแก้ปัญหาอย่างเร่งด่วน

ดังนั้นการให้ความสำคัญกับการพัฒนานิสิตครูให้มีทักษะดิจิทัล จึงเป็นภารกิจของอาจารย์วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา จึงได้ดำเนินการวิจัยร่วมกันกับอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร และอาจารย์ประจำหลักสูตร หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา และอาจารย์คณะร่วมผลิต เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของนิสิตครูหลักสูตรควบระดับปริญญาตรีสองปริญญา มหาวิทยาลัยพะเยา ให้ได้ทราบถึงระดับทักษะดิจิทัลของนิสิตครู และมีแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรและการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรของอาจารย์วิทยาลัยการศึกษา เป็นการยกระดับคุณภาพของนิสิตครูให้มีความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลในการปฏิบัติหน้าที่ครูมืออาชีพในสถานศึกษายุคดิจิทัลต่อไป

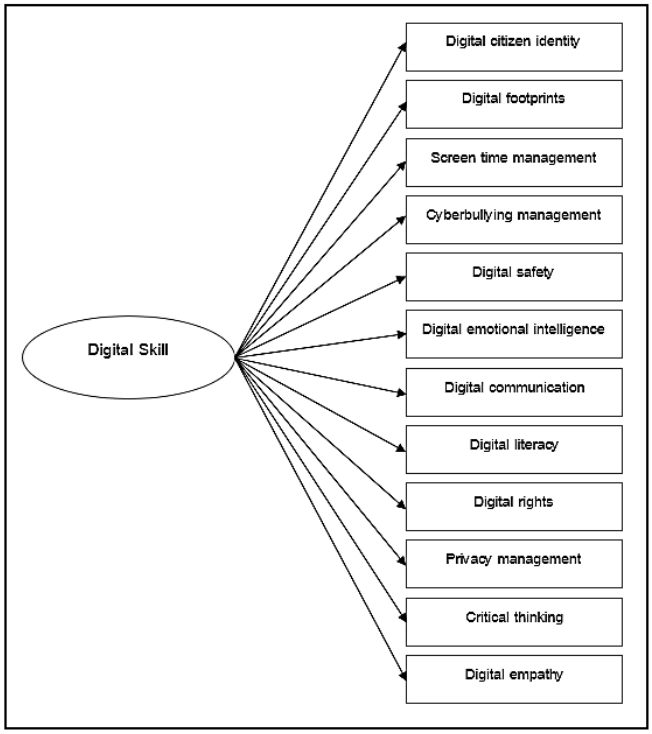
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะดิจิทัลของนิสิตครูหลักสูตรควบระดับปริญญาตรีสองปริญญา มหาวิทยาลัยพะเยา

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของนิสิตครูหลักสูตรควบระดับปริญญาตรีสองปริญญา มหาวิทยาลัยพะเยา

การทบทวนวรรณกรรม

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ทักษะดิจิทัลของนิสิตครูหลักสูตรควบระดับปริญญาตรีสองปริญญา มหาวิทยาลัยพะเยา จากแนวคิดของ Park (2016) และ World Economic Forum (2019) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับจากสภาเศรษฐกิจโลก และองค์กรต่าง ๆ ในการพัฒนาทักษะทางดิจิทัลให้กับพลเมืองในประเทศ ผลการสังเคราะห์ทำให้ได้จำนวน 12 ด้านทักษะดิจิทัล แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงทักษะดิจิทัลของนิสิตครู
หลักสูตรควบระดับปริญญาตรีสองปริญญา มหาวิทยาลัยพะเยา

สรุป ทักษะดิจิทัล คือความสามารถในการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเข้าถึง จัดการ และนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะนี้ครอบคลุมความสามารถในการอ่านและทำความเข้าใจข้อความ รูปภาพ และข้อมูลเสียงในสื่อดิจิทัล รวมถึงการสร้างข้อมูลใหม่จากการประมวลผลข้อมูลดิจิทัล และการตีความและใช้ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากสภาพแวดล้อมดิจิทัล ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ประกอบด้วย 1) การสร้างอัตลักษณ์ทางดิจิทัล (Digital Citizen Identity) 2) การทิ้งร่องรอยทางดิจิทัล (Digital Footprints) 3) การบริหารจัดการหน้าจอ (Screen Time Management 4) การบริหารจัดการการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Cyberbullying Management) 5) การบริหารจัดการความปลอดภัยทางไซเบอร์ (Digital safety) 6) การจัดการอารมณ์ทางดิจิทัล (Digital Emotional Intelligence) 7) การสื่อสารทางดิจิทัล (Digital Communication) 8) การรู้เท่าทันดิจิทัล (Digital Literacy) 9) การเคารพสิทธิทางดิจิทัล (Digital Rights) 10) การบริหารจัดการข้อมูลส่วนตัว (Privacy Management) 11) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และ 12) การเอาใจใส่ทางดิจิทัล (Digital Empathy)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของนิสิตครูหลักสูตรควบระดับปริญญาตรีสองปริญญา มหาวิทยาลัยพะเยา และเพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การศึกษาทักษะดิจิทัลของนิสิตครูหลักสูตรควบระดับปริญญาตรีสองปริญญา มหาวิทยาลัยพะเยา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นิสิตครูหลักสูตรควบระดับปริญญาตรีสองปริญญามหาวิทยาลัยพะเยา ที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2568 ชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 2,048 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นิสิตครูหลักสูตรควบระดับปริญญาตรีสองปริญญามหาวิทยาลัยพะเยา ที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2568 ชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 333 คน ที่ได้มาโดยการกำหนดขนาดตัวอย่างจากกสูตรของ Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์ และความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับ 0.05 และสุ่มด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) ดังนี้

1) ทำการสุ่มจำนวนตัวอย่างนิสิตครูจำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา โดยสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของประชากร โดยการเทียบบัญญัติไตรยางค์

2) เมื่อได้จำนวนตัวอย่างนิสิตครูตามชั้นปีแล้ว จากนั้นดำเนินการสุ่มนิสิตครูจำแนกตามสาขาวิชาที่ศึกษา จำนวน 10 สาขาวิชา โดยสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของประชากร โดยการเทียบบัญญัติไตรยางค์

สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การสุ่มจำนวนตัวอย่างนิสิตครูจำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา และสาขาวิชาที่ศึกษา

สาขาวิชา	ชั้นปีประชากรนิสิต					ชั้นปีกลุ่มตัวอย่างนิสิต				
	1	2	3	4	รวม	1	2	3	4	รวม
คณิตศาสตร์	90	85	75	70	320	15	13	12	11	51
เคมี	8	11	14	19	52	1	2	2	3	8
ชีววิทยา	39	31	43	19	132	7	5	7	3	22
ฟิสิกส์	10	3	1	10	24	2	1	1	2	6
พลศึกษา	39	41	41	63	184	7	7	6	10	30
นาฏศิลป์	6	8	9	10	33	1	1	1	2	5
พัฒนาสังคม	34	30	58	57	179	6	5	9	9	29
ภาษาจีน	31	22	31	24	108	5	4	5	4	18
ภาษาไทย	112	125	118	164	519	19	21	18	26	84
ภาษาอังกฤษ	107	135	147	108	497	18	23	23	17	81
รวม	501	505	518	524	2048	81	82	84	85	333

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย โดยศึกษาแนวคิดจากแนวคิดของ Park (2016) และ World Economic Forum (2019) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับจากสภาเศรษฐกิจโลก และองค์กรต่าง ๆ ในการพัฒนาทักษะทางดิจิทัลให้กับพลเมืองในประเทศ จากนั้นทำการศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบ เพื่อสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยและศึกษาเนื้อหาเพื่อนำมากำหนดเป็นนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ และนำมาพัฒนาเป็นข้อคำถามที่มีลักษณะเป็น

มาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้จำนวน จำนวน 12 ด้าน 60 ข้อ ประกอบด้วย 1) การสร้างอัตลักษณ์ทางดิจิทัล 2) การทิ้งร่องรอยทางดิจิทัล 3) การบริหารจัดการหน้าจอ 4) การบริหารจัดการการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ 5) การบริหารจัดการความปลอดภัยทางไซเบอร์ 6) การจัดการอารมณ์ทางดิจิทัล 7) การสื่อสารทางดิจิทัล 8) การรู้เท่าทันดิจิทัล 9) การเคารพสิทธิทางดิจิทัล 10) การบริหารจัดการข้อมูลส่วนตัว 11) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ 12) การเอาใจใส่ทางดิจิทัล จากนั้นดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ดังนี้

1) ตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินการรู้เท่าทันดิจิทัล ด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) พบว่าข้อคำถามมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00

2) ผู้วิจัยดำเนินการปรับแก้ไขข้อคำถามในแบบประเมินการรู้เท่าทันดิจิทัล และนำแบบประเมินการรู้เท่าทันดิจิทัล ไปทดลองใช้ (Try out) เพื่อตรวจสอบตรวจสอบคุณภาพด้านอำนาจจำแนก (Discriminant Index) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน กับนิสิตวิทยาลัยการศึกษาชั้นปีที่ 1-4 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยผู้วิจัยทำการคัดเลือกด้วยวิธีการเลือกแบบอาสาสมัคร (Volunteer Selection) พบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.45-0.86

3) จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินการรู้เท่าทันดิจิทัล ด้านความเที่ยง (Reliability) พบว่าแบบประเมินการรู้เท่าทันดิจิทัลทั้งฉบับ มีค่าเท่ากับ 0.94

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอหนังสือจากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยถึงอาจารย์ที่ปรึกษานิสิตวิทยาลัยการศึกษา ชั้นปีที่ 1-4 ปีการศึกษา 2568 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย พร้อมแนบ QR Code เครื่องมือวิจัยแบบออนไลน์ และกำหนดระยะเวลาในการตอบแบบประเมินเป็นระยะเวลา 14 วัน ผู้วิจัยทำการคัดเลือกข้อมูลที่สมบูรณ์ให้ครบถ้วน ได้จำนวน 333 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

2) การประเมินระดับทักษะดิจิทัลของนิสิตนักศึกษาครูฯ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน (Likert, 1932) ดังนี้

5 หมายถึง มีระดับทักษะดิจิทัลในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีระดับทักษะดิจิทัลในระดับมาก

3 หมายถึง มีระดับทักษะดิจิทัลในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีระดับทักษะดิจิทัลในระดับน้อย

1 หมายถึง มีระดับทักษะดิจิทัลในระดับน้อยที่สุด

และเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน (Likert, 1932) ดังนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง ทักษะดิจิทัลอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง ทักษะดิจิทัลอยู่ในระดับมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง ทักษะดิจิทัลอยู่ในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง ทักษะดิจิทัลอยู่ในระดับน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง ทักษะดิจิทัลอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. ศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของนิสิตครูหลักสูตรควบระดับปริญญาตรีสองปริญญา มหาวิทยาลัยพะเยา

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารวิทยาลัยการศึกษา จำนวน 4 ท่าน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย คณบดี จำนวน 1 ท่าน และรองคณบดี จำนวน 3 ท่าน

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาแนวคิด เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างเป็นกรอบการวิจัยและศึกษาเนื้อหา เพื่อนำมาพัฒนาเป็นข้อคำถามที่ในแบบสัมภาษณ์การพัฒนาทักษะดิจิทัลของนิสิตครู ที่มีลักษณะเป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ได้จำนวนทั้งสิ้น 4 ข้อ จากนั้นดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พบว่าข้อคำถามมีค่าเท่ากับ 1.00 ทุกข้อคำถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการนัดหมายเวลาและสถานที่ โดยทำการสัมภาษณ์รายบุคคล ณ สถานที่ทำงานที่วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ในวันเวลาราชการ เพื่อทำการสัมภาษณ์

เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะดิจิทัลของนิสิตครูฯ โดยดำเนินการสัมภาษณ์จำนวน 1 ครั้ง และดำเนินการบันทึกเสียง พร้อมทั้งจดบันทึกไปพร้อมกัน เพื่อเก็บรายละเอียดของข้อมูลให้ครบถ้วน จากนั้นดำเนินการถอดเทป (Transcription) จากเสียงบันทึกเป็นข้อความ เพื่อเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะดิจิทัลของนิสิตครูจากการสัมภาษณ์รายบุคคล จำนวน 4 ท่าน โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของนิสิตครูหลักสูตรควบระดับปริญญาตรีสองปริญญา มหาวิทยาลัยพะเยา ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับทักษะดิจิทัลของนิสิตครูหลักสูตรควบระดับปริญญาตรีสองปริญญา มหาวิทยาลัยพะเยา แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงมาตรฐานทักษะดิจิทัลของนิสิตครูหลักสูตรควบระดับปริญญาตรีสองปริญญา มหาวิทยาลัยพะเยา

ด้าน	Mean	S.D.	ระดับทักษะดิจิทัล
การสร้างอัตลักษณ์ทางดิจิทัล	3.89	0.95	มาก
การทิ้งร่องรอยทางดิจิทัล	3.86	0.86	มาก
การบริหารจัดการหน้าจอ	4.10	0.86	มาก
การบริหารจัดการการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์	4.00	0.93	มาก
การบริหารจัดการความปลอดภัยทางไซเบอร์	4.07	0.80	มาก
การจัดการอารมณ์ทางดิจิทัล	4.07	0.82	มาก
การสื่อสารทางดิจิทัล	4.09	0.82	มาก
การรู้เท่าทันดิจิทัล	4.28	0.78	มาก
การเคารพสิทธิทางดิจิทัล	4.03	0.82	มาก
การบริหารจัดการข้อมูลส่วนตัว	3.97	0.86	มาก
การคิดอย่างมีวิจารณญาณ	4.12	0.81	มาก

ด้าน	Mean	S.D.	ระดับทักษะดิจิทัล
การเอาใจใส่ทางดิจิทัล	3.87	0.88	มาก
รวม	4.03	0.11	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าในภาพรวมทักษะดิจิทัลของนิสิตครูหลักสูตรควบระดับปริญญาตรีสองปริญญา มหาวิทยาลัยพะเยา อยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การรู้เท่าทันดิจิทัล (M=4.28, S.D.=0.78)รองลงมาคือ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (M=4.12, S.D.=0.81) และการบริหารจัดการหน้าจอ (M=4.10, S.D.=0.86) ส่วนทักษะดิจิทัลของนิสิตครูฯ ที่มีค่าเฉลี่ยคือ การทิ้งร่องรอยทางดิจิทัล (M=3.86, S.D.=0.86) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของนิสิตครูหลักสูตรควบระดับปริญญาตรีสองปริญญา มหาวิทยาลัยพะเยา จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารของวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา พบว่าแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของนิสิตครู มีทั้งสิ้น 4 แนวทาง ประกอบด้วย

แนวทางที่ 1 การบูรณาการทักษะดิจิทัลเชิงองค์รวม

1) การบูรณาการในหลักสูตร โดยการมุ่งเน้นการสอดแทรกเนื้อหาและกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะดิจิทัลในทุกรายวิชาที่เกี่ยวข้อง ไม่จำกัดเพียงรายวิชาคอมพิวเตอร์เท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงกระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และการทำวิจัย การบูรณาการในลักษณะนี้ สามารถช่วยให้นิสิตได้นำทักษะดิจิทัลไปประยุกต์ใช้ในบริบทวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

2) การบูรณาการในกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยการมุ่งเน้นการจัด กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) และโครงการพิเศษ เพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะทางที่จำเป็น เช่น การใช้เครื่องมือดิจิทัลสำหรับการสร้างสื่อการสอน การประยุกต์ใช้ ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการออกแบบบทเรียน และการสร้าง ห้องเรียนเสมือนจริง (Virtual Classroom) ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้นิสิตได้ฝึกฝนทักษะเชิงลึกและสร้างเครือข่ายกับผู้เชี่ยวชาญ

แนวทางที่ 2 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการเรียนรู้

การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ดิจิทัลเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะการจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัย ระบบเครือข่าย

อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และการสนับสนุนด้านซอฟต์แวร์ที่จำเป็นอย่างครบครัน เพื่อให้นิสิตสามารถเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ได้อย่างไร้ข้อจำกัด

แนวทางที่ 3 การปรับปรุงหลักสูตรและการสร้างความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์

1) การปรับปรุงหลักสูตร โดยการมุ่งเน้นการทบทวนและปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ทันสมัยและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา

2) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ โดยการมุ่งเน้นพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาโดยอาศัยความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกและภาคเอกชน เพื่อเชิญผู้เชี่ยวชาญมาถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์ตรง ซึ่งจะช่วยให้นิสิตได้รับข้อมูลที่ทันสมัยและเป็นประโยชน์ต่อการประกอบวิชาชีพในอนาคต

แนวทางที่ 4 การส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การส่งเสริมทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการจัดหาแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ที่หลากหลาย และสนับสนุนให้นิสิตสามารถพัฒนาทักษะดิจิทัลได้อย่างต่อเนื่อง และตลอดชีวิตการทำงาน ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับอาชีพครูที่ต้องปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว

อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์การวิจัยศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของนิสิตครูหลักสูตรควบระดับปริญญาตรีสองปริญญา มหาวิทยาลัยพะเยา และผลการวิจัยที่ได้สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ทักษะดิจิทัลของนิสิตครูหลักสูตรควบระดับปริญญาตรีสองปริญญา มหาวิทยาลัยพะเยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากในปัจจุบัน เป็นยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นิสิตครูสามารถใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามการใช้ชีวิตในโลกดิจิทัลทำให้จำเป็นต้องมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ และความสามารถในการบริหารจัดการเวลาและการรับมือกับภัยคุกคามต่าง ๆ เช่น การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างปลอดภัยและสร้างสรรค์ สอดคล้องกับแนวคิดของ World Economic Forum (2019) ที่เน้นให้เกิดการพัฒนาพลเมืองให้ได้รับการศึกษาด้านทักษะดิจิทัล เพื่อให้มีความรู้และความพร้อมในการใช้

ชีวิตอย่างมีคุณภาพและปลอดภัย ด้วยเหตุนี้การพัฒนาทักษะดิจิทัลจึงได้กลายเป็นมาตรฐานหนึ่งด้านเทคโนโลยีการศึกษาที่สำคัญ ดังเช่นที่สมาคมเทคโนโลยีการศึกษานานาชาติ (International Society for Technology in Education, 2007) ได้เสนอให้ทักษะทางดิจิทัลเป็นมาตรฐานด้านเทคโนโลยีการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ทุกคนสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติยังได้เน้นในเรื่องของทักษะการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของทักษะดิจิทัล สอดคล้องกับผลการวิจัยของวรรณากร พรประเสริฐ และรักษิต สุทธิพงษ์ (2564) ที่ได้ทำการศึกษาการพัฒนาตัวชี้วัดทักษะทางดิจิทัลของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ที่กล่าวว่านิสิตครูจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะดิจิทัล สามารถใช้เครื่องมือดิจิทัลในชีวิตประจำวันได้อย่างคล่องแคล่ว เช่น การใช้โซเชียลมีเดีย การสืบค้นข้อมูล และการสื่อสารผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ รวมทั้งสามารถใช้ได้อย่างมีวิจารณญาณ มีจริยธรรม และมีความรับผิดชอบ ดังนั้น การผลิตบัณฑิตครูในอนาคตจึงไม่ควรจำกัดแค่การพัฒนาทักษะด้านเทคนิคเท่านั้น แต่ต้องครอบคลุมถึงการสร้างความเข้าใจในมิติทางสังคมและจริยธรรมของการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้นิสิตครูพร้อมเป็นต้นแบบที่ดีและสอนลูกศิษย์ให้เป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพได้อย่างแท้จริง ประกอบกับผลการวิจัยของ จารุชา สมศรี (2566) ที่ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 พบว่าครูและนิสิตครูจำเป็นต้องมีทักษะดิจิทัลเพื่อการสอนและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้การพัฒนาทักษะดิจิทัลของนิสิตครูเป็นไปตามกระแสความต้องการของสังคมและมาตรฐานวิชาชีพครูยุคใหม่ แต่ยังต้องพิจารณาถึงความพร้อมในด้านอื่น ๆ ที่จะทำให้การใช้เทคโนโลยีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย

2. แนวทางในการพัฒนาทักษะดิจิทัล ประกอบด้วย แนวทางที่ 1 การบูรณาการเชิงองค์รวมในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยการสอดแทรกเนื้อหาดิจิทัลในทุกรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ การวัดผล และการวิจัย ควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (workshop) เพื่อฝึกฝนทักษะเฉพาะทาง เช่น การใช้ AI และการสร้างสื่อการสอนดิจิทัล, แนวทางที่ 2 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดเตรียมห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัย ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และซอฟต์แวร์ที่จำเป็น เพื่อสนับสนุนการเข้าถึงและใช้งานเทคโนโลยีของนิสิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ, แนวทางที่ 3 การปรับปรุงหลักสูตรและความร่วมมือ เน้นความทันสมัยและเครือข่าย ทบทวนและปรับปรุงหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอให้สอดรับกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ พร้อม

ทั้งสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกและภาคเอกชนเพื่อเชิญผู้เชี่ยวชาญมาถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์ตรง, และแนวทางที่ 4 การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง จัดหาแหล่งเรียนรู้ออนไลน์และสนับสนุนให้นิสิตสามารถพัฒนาทักษะดิจิทัลได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตการทำงาน ซึ่งเป็นการเตรียมพร้อมเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในอนาคต จากผลการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลที่สรุปมานั้นสอดคล้องกับ Hague & Payton (2010) ที่ได้กล่าวว่าการเน้นการปฏิบัติจริงจะช่วยให้นิสิตครูสามารถนำทักษะดิจิทัลไปใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการเทคโนโลยี, การสร้างสื่อการสอนดิจิทัลที่น่าสนใจ และการใช้เครื่องมือประเมินผลออนไลน์ ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นสิ่งที่การศึกษาในยุคปัจจุบันต้องการ งานวิจัยยังพบว่านิสิตมักมีความเข้าใจผิดและประเมินทักษะดิจิทัลของตนเองสูงเกินไป ดังนั้นการฝึกปฏิบัติจริงจะช่วยให้นิสิตครูสามารถประเมินและพัฒนาทักษะของตนเองได้อย่างถูกต้อง ประกอบกับผลการวิจัยของ Coşkunserçe และ Aydoğdu (2022) ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าทักษะดิจิทัลของนิสิตจะสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อได้รับการสอนจากครูผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ผลการวิจัยยังเน้นย้ำว่าการขาดแคลนครูผู้เชี่ยวชาญเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในหลายประเทศ ซึ่งทำให้ครูจากสาขาอื่นต้องมาสอนวิชาเทคโนโลยีแทน ดังนั้นการที่คณาจารย์ในมหาวิทยาลัยมีทักษะดิจิทัลและพร้อมที่จะให้การสนับสนุนแก่นิสิตจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้แนวทางการพัฒนาประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดล้องกับงานวิจัยของวรรณากร พรประเสริฐ (2564) ที่กล่าวว่าทักษะดิจิทัลมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับนิสิตครูในการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย ทั้งด้านการออกแบบและสร้างสื่อการสอน การจัดการข้อมูลและการสืบค้น การประเมินผลการเรียนรู้ การจัดการชั้นเรียนและการสื่อสาร ทั้งนี้เพื่อให้นิสิตครูในฐานะครูผู้สอนเป็นแบบอย่างและผู้ชี้แนะให้แก่ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม, รู้เท่าทันสื่อ, และมีความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งเป็นการสร้างพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพ และมีขีดความสามารถในการแข่งขันระดับสากล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่าทักษะดิจิทัลของนิสิตครูในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผลการสัมภาษณ์แนวทางในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของนิสิตครูชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะดิจิทัลของ

นิสิตครูให้ประสบความสำเร็จต้องบูรณาการทักษะดิจิทัลในทุกรายวิชาชีพครู พร้อมจัดเตรียมเครื่องมือและสภาพแวดล้อมที่ทันสมัย ปัจจัยสำคัญคือ หลักสูตรและการสอนที่ยืดหยุ่น เน้นการปฏิบัติจริง และการสนับสนุนจากคณาจารย์ ซึ่งช่วยให้นิสิตสามารถนำทักษะไปประยุกต์ใช้ในการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ทั้งการออกแบบแผนการสอน สร้างสื่อดิจิทัล และประเมินผลผู้เรียน นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ บูรณาการกิจกรรมเสริมความเป็นครู และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมให้นิสิตเป็นครูยุคดิจิทัลได้อย่างสมบูรณ์ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย

1.1 จากผลการศึกษาระดับทักษะดิจิทัล พบว่า การทิ้งร่องรอยทางดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด (3.86) ควรมีการเพิ่มเนื้อหาหรือกิจกรรมที่มุ่งเน้นการสร้างความเข้าใจเรื่องการจัดการข้อมูลส่วนตัว การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในโลกออนไลน์ และความสำคัญของการปกป้องข้อมูลอย่างปลอดภัย นอกจากนี้จากผลการสัมภาษณ์การพัฒนาทักษะดิจิทัล พบว่า

1.2 ควรปรับปรุงหลักสูตรและการสอนให้มีการบูรณาการทักษะดิจิทัลอย่างเป็นระบบในทุกรายวิชาชีพครู ตั้งแต่ระดับรายวิชาแกนไปจนถึงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อให้นิสิตได้ใช้เทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้และการสอนอย่างเป็นธรรมชาติ

1.3 เพิ่มกิจกรรมที่ให้นิสิตได้ฝึกปฏิบัติจริง เช่น การสร้างสื่อการสอนดิจิทัล การออกแบบแผนการสอนแบบผสมผสาน (Blended Learning) และการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการประเมินผลผู้เรียน เพื่อให้นิสิตมีความพร้อมสำหรับการนำไปใช้ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

1.4 สนับสนุนให้นิสิตเข้าร่วม การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการแข่งขันนวัตกรรมการศึกษา รวมถึงสร้างความร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานภายนอก เพื่อเปิดโอกาสให้นิสิตได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และเพิ่มพูนประสบการณ์จริงนอกมหาวิทยาลัย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป จากผลการศึกษาระดับทักษะดิจิทัลของนิสิตครู ประกอบด้วย

2.1 ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับเหตุผลที่ทักษะการทิ้งร่องรอยทางดิจิทัลของนิสิตมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เช่น ปัญหาในการรับรู้ความสำคัญ การขาดความ

เข้าใจในผลกระทบระยะยาว หรือการไม่มีความรู้และทักษะที่เพียงพอในการจัดการข้อมูลส่วนตัวบนโลกออนไลน์

2.2 ศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อทักษะดิจิทัล เช่น ปัจจัยด้านความพร้อมของอุปกรณ์และเทคโนโลยีในมหาวิทยาลัย หรือปัจจัยด้านนโยบายการสนับสนุนของมหาวิทยาลัย

2.3 ออกแบบการทดลองเพื่อพัฒนาทักษะการทิ้งร่องรอยทางดิจิทัล โดยอาจมีการจัดกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เพื่อประเมินผลของโปรแกรมการอบรมหรือรายวิชาที่จัดขึ้นเป็นพิเศษว่ามีประสิทธิภาพในการยกระดับทักษะดังกล่าวได้จริง นอกจากนี้ผลการศึกษาการพัฒนาทักษะดิจิทัล ประกอบด้วย 1) ควรทำวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) กับนิสิตและคณาจารย์ เพื่อทำความเข้าใจถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการบูรณาการทักษะดิจิทัลในรายวิชาต่าง ๆ อย่างแท้จริง 2) ทำการศึกษาปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้การพัฒนาทักษะดิจิทัลให้ประสบความสำเร็จ เช่น ความพร้อมของหลักสูตร ความเชี่ยวชาญของคณาจารย์ และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรผลิตครูสองปริญญา

เอกสารอ้างอิง

ณฤทธิ์ จึงสมาน. (2566). ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลสำหรับนักศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 10(12), 197-208.

รักษิต สุทธิพงษ์. (2560). กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษากับการพัฒนาครูไทยในยุคดิจิตอล. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 19(2), 344-355.

วรพล ศรีเทพ และนรินทร์ วัฒนบัญชา. (2567). กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูยุคใหม่ตามแนวคิดพลเมืองดิจิทัล: กุญแจสู่การเตรียมความพร้อมสำหรับโลกอนาคต. วารสารพัฒนศาสตร์ วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 7(2), 234-253.

วรรณากร พรประเสริฐ. (2564). การวิจัยและพัฒนาแบบวัดเชิงสถานการณ์การรู้เท่าทันดิจิทัลของนิสิตนักศึกษาครูในสถาบันอุดมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 23(4), 310-329.

วรรณากร พรประเสริฐ และรักษิต สุทธิพงษ์. (2564). การพัฒนาตัวชี้วัดทักษะทางดิจิทัลของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ. วารสารราชพฤกษ์, 18(1), 83-92.

จารุชา สมศรี. (2566). รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในศตวรรษที่ 21. ในวิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยพะเยา.

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.). (2562). กรอบสมรรถนะทักษะด้านดิจิทัลสำหรับเด็กและเยาวชนไทย. เรียกใช้เมื่อ 9 มีนาคม 2568 จาก https://www.nstda.or.th/th/news/12204-digital-skill-for-youth

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). รายงานการศึกษาเรื่อง แนวปฏิบัติของการสร้างและส่งเสริมการรู้ดิจิทัลสำหรับครู (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

Coşkunserçe, O. & Aydoğdu, S. (2022). Investigating the digital skills of undergraduate students in terms of various variables. Journal of Educational Technology & Online Learning, 5(4), 1219-1238.

Fullan, M. (2013). The new pedagogies for deep learning: Why they are essential for success in a changing world. International Journal of Educational Research, 61, 7-15.

Hague, C. & Payton, S. (2010). Digital literacy across the curriculum. Bristol: Futurelab.

Hargittai, E. (2008). Survey measures of web-oriented digital literacy. Social Science Computer Review, 23, 371-379.

International Society for Technology in Education. (2007). National Educational Technology Standards for Student (2nd ed.). Eugene, OR: Author.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. Archives of Psychology, 22(140), 1–55.

Park, Y. (2016). 8 Digital Life Skills all Children Need – and a Plan for Teaching Them. Retrieved January 19, 2025,from https://www.weforum.org/ agenda/2016/09/8-digital-life-skills-all-children-need-and-a-plan-for-teaching-them/.

UNESCO. (2018). UNESCO framework for digital teacher competencies. Paris: UNESCO.

World Economic Forum (2019). DQ Global Standards Reports 2019 Common Framework for Digital Literacy, Skills and Readiness. Retrieved January 19, 2024, fromhttps://www.dqinstitute. org/dq-framework.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการให้บริการด้านโลจิสติกส์และการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

FACTORS INFLUENCING THE SERVICE QUALITY OF LOGISTICS AND INDUSTRIAL GOODS TRANSPORTATION IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

กล้า อุ่นเรือน

Kla Unruean

หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก

Master of Business Administration Program, Krirk University, Thailand

Corresponding Author's Email: klau201971@gmail.com

วันที่รับบทความ : 31 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 17 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 19 สิงหาคม 2568

Received 31 July 2025; Revised 17 August 2025; Accepted 19 August 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยการบริหารจัดการโลจิสติกส์ และคุณภาพการให้บริการด้านโลจิสติกส์และการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 2) วิเคราะห์ปัจจัยการบริหารจัดการโลจิสติกส์ที่ส่งผลต่อคุณภาพการให้บริการด้านโลจิสติกส์และการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 400 ราย ซึ่งเป็นผู้ใช้บริการโลจิสติกส์และการขนส่งทางถนนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

Citation:

*กล้า อุ่นเรือน. (2568). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการให้บริการด้านโลจิสติกส์และการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 621-639.

Kla Unruean. (2025). Factors Influencing The Service Quality Of Logistics And Industrial Goods Transportation In Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 621-639.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความแม่นยำในการจัดส่งสินค้าเป็นปัจจัยที่ได้รับความสำคัญสูงสุด โดยถูกมองว่าเป็นองค์ประกอบหลักที่สะท้อนความน่าเชื่อถือของระบบโลจิสติกส์ในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งต้องอาศัยความต่อเนื่องและความถูกต้องในการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ ขณะเดียวกันประสิทธิภาพของการขนส่งและระยะเวลาการจัดส่งก็มีบทบาทสำคัญ โดยเฉพาะการวางแผนเส้นทางและการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม ซึ่งส่งผลต่อความคล่องตัวในการให้บริการและการตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการ

2. ปัจจัยด้านนโยบายและกฎระเบียบมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพบริการโลจิสติกส์และการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรม โดยเฉพาะกรอบนโยบายที่ชัดเจนและการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสะท้อนบทบาทภาครัฐในการยกระดับมาตรฐานบริการระดับพื้นที่ ขณะเดียวกัน ต้นทุนและโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความแม่นยำในการจัดส่ง ส่วนเทคโนโลยีและนวัตกรรม ด้านโลจิสติกส์ และการจัดการขนส่งและโลจิสติกส์แม้มีอิทธิพลรองลงมา แต่ยังคงมีบทบาทต่อการพัฒนาคุณภาพการให้บริการในภาพรวม ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาระบบโลจิสติกส์เชิงพื้นที่ผ่านการบูรณาการนโยบาย โครงสร้างพื้นฐาน และเทคโนโลยี เพื่อยกระดับคุณภาพบริการให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมในระยะยาว

คำสำคัญ: การบริหารจัดการโลจิสติกส์, คุณภาพการให้บริการ, การขนส่งสินค้าอุตสาหกรรม, เทคโนโลยีโลจิสติกส์, นโยบายและกฎระเบียบ

Abstract

This study aimed to (1) examine personal factors, logistics management factors, and the quality of logistics and industrial freight services in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, and (2) analyze logistics management factors influencing service quality in the logistics and industrial freight sector. A quantitative research approach was employed, using a questionnaire to collect data from 400 respondents who utilize road-based logistics and freight services in the province. Data were analyzed using descriptive statistics and multiple regression analysis.

The findings revealed that:

1. Delivery accuracy was the most emphasized factor and was perceived as the primary indicator of reliability in industrial logistics systems. This aspect requires consistent and precise operations to ensure dependable service outcomes. Transport efficiency and delivery timeliness also played important roles, especially in route planning and resource allocation, which directly influence service agility and responsiveness.

2. Policy and regulatory factors had the strongest impact on overall service quality. Clear policy frameworks and effective oversight mechanisms reflected the role of government in elevating local service standards. Logistics costs and infrastructure significantly affected delivery accuracy. Although technology, innovation, and transport management had a secondary influence, they continued to contribute meaningfully to the overall improvement of logistics service quality.

Keywords: Logistics Management, Service Quality, Industrial Goods Transportation, Logistics Technology, Policy and Regulation

บทนำ

ระบบโลจิสติกส์เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมที่ต้องพึ่งพาการขนส่งสินค้าอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ ประเทศไทยจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์อย่างต่อเนื่อง โดยระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ว่าเป็นยุทธศาสตร์หลักในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ขณะเดียวกัน กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 และกฎกระทรวงที่กำหนดมาตรฐานการขนส่งสินค้าอันตราย ก็มีบทบาทในการควบคุมคุณภาพและความปลอดภัย อย่างไรก็ดี การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ยังต้องอาศัยเทคโนโลยีและการจัดการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงของตลาดโลก (Mentzer et al., 1999)

แม้ประเทศไทยจะมีการลงทุนด้านโลจิสติกส์อย่างต่อเนื่อง แต่จากรายงาน Logistics Performance Index (LPI) ปี 2566 โดยธนาคารโลก พบว่า ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 32 จาก 160 ประเทศ โดยมีคะแนนด้านการขนส่งทางถนนเพียง 3.2 จาก 5 ซึ่งต่ำกว่ามาเลเซียและเวียดนามในด้านความตรงเวลาของการจัดส่ง (World Bank, 2023) สะท้อนถึงช่องว่างระหว่างการเติบโตของภาคอุตสาหกรรมกับระบบโลจิสติกส์ที่ยังไม่ตอบสนองได้เต็มที่ โดยเฉพาะการขนส่งทางถนนซึ่งมีสัดส่วนถึงร้อยละ 82.5 ของการขนส่งทั้งหมด (กรมการขนส่งทางบก, 2566) ปัญหาหลัก ได้แก่ ความล่าช้า สินค้าเสียหาย และการสื่อสารที่ไม่ชัดเจน ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพบริการและความสามารถในการแข่งขัน (Zacharia & Mentzer, 2007)

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมสำคัญ โดยเฉพาะในกลุ่มยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ และอาหาร ซึ่งพึ่งพาการขนส่งทางถนนเป็นหลัก จากข้อมูลของสำนักงานขนส่งจังหวัด (2566) พบว่าปัญหาหลัก ได้แก่ การจราจรติดขัด อุบัติเหตุ และการร้องเรียนด้านคุณภาพบริการ โดยเฉพาะความล่าช้าและการสื่อสารที่ไม่ชัดเจน นอกจากนี้ ผู้ประกอบการขนส่งขนาดกลางและเล็กกว่าร้อยละ 60 ยังใช้ระบบจัดการแบบแมนนวล และขาดทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, 2563) ส่งผลให้การจัดการโลจิสติกส์ยังไม่รองรับระบบการผลิตแบบ Just-in-Time ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการให้บริการด้านโลจิสติกส์และการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยผลการวิจัยที่ได้จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบการให้บริการของผู้ประกอบการ เพื่อช่วยลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจในระยะยาว นอกจากนี้ ยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดมาตรฐานการให้บริการ และพัฒนาศักยภาพบุคลากรในอุตสาหกรรมโลจิสติกส์อย่างเป็นระบบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยการบริหารจัดการโลจิสติกส์ และคุณภาพการให้บริการด้านโลจิสติกส์และการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารจัดการโลจิสติกส์ที่ส่งผลต่อคุณภาพการให้บริการด้านโลจิสติกส์และการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมโลจิสติกส์มีอิทธิพลต่อคุณภาพการให้บริการด้านโลจิสติกส์และการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. ปัจจัยด้านการจัดการขนส่งและโลจิสติกส์มีอิทธิพลต่อต่อคุณภาพการให้บริการด้านโลจิสติกส์และการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. ปัจจัยด้านประสบการณ์และความสามารถของผู้ให้บริการมีอิทธิพลต่อคุณภาพการให้บริการด้านโลจิสติกส์และการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4. ปัจจัยด้านต้นทุนและโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์มีอิทธิพลต่อคุณภาพการให้บริการด้านโลจิสติกส์และการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5. ปัจจัยด้านนโยบายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องมีอิทธิพลต่อคุณภาพการให้บริการด้านโลจิสติกส์และการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดการบริหารจัดการโลจิสติกส์

แนวคิดด้านโลจิสติกส์เริ่มจากการเป็นกลไกสนับสนุนการเคลื่อนย้ายสินค้าและข้อมูลในห่วงโซ่อุปทาน (Council of Logistics Management, 1991) ก่อนพัฒนาเป็นองค์ประกอบเชิงกลยุทธ์ที่สร้างความพึงพอใจและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน (Bowersox & Closs, 2019) โดยเน้นการจัดการที่แม่นยำและตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมธุรกิจที่เปลี่ยนแปลง Stock & Lambert (2001) ได้แบ่งกิจกรรมโลจิสติกส์ออกเป็นกิจกรรมหลักและกิจกรรมสนับสนุน ซึ่งทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนในระบบการจัดการโลจิสติกส์ โดยเฉพาะในบริบทของภาคอุตสาหกรรมที่ต้องเผชิญกับการแข่งขันระดับโลก แนวคิดเหล่านี้สะท้อนการเปลี่ยนผ่านจากการจัดการเชิงปฏิบัติการไปสู่การบริหารเชิงกลยุทธ์ที่เน้นการใช้ข้อมูล การฝึกอบรม และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (Khadim et al., 2021)

2. แนวคิดคุณภาพการให้บริการด้านโลจิสติกส์

SERVQUAL Model โดย Parasuraman et al. (1988) นำเสนอการวัดคุณภาพบริการ 5 มิติ ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ ความเป็นรูปธรรม การตอบสนอง ความมั่นใจ และความเข้าใจลูกค้า ซึ่งสะท้อนการรับรู้ของผู้ใช้บริการในเชิงประสบการณ์ ขณะที่ Mentzer et al., (2001) ได้เสนอกรอบ LSQ ที่วัดคุณภาพจากกระบวนการปฏิบัติงาน เช่น ความแม่นยำในการ

จัดการคำสั่งซื้อ การแก้ไขปัญหา และความสามารถทางเทคนิค แนวคิดทั้งสองสามารถประยุกต์ร่วมกันเพื่อประเมินคุณภาพบริการอย่างครอบคลุม ทั้งด้านความรู้สึกของผู้ใช้บริการและประสิทธิภาพของระบบบริการในเชิงปฏิบัติ

3. แนวคิดความพึงพอใจของลูกค้า

แนวคิด Expectation-Confirmation Theory ของ Oliver (1980) อธิบายว่าความพึงพอใจเกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังก่อนใช้สินค้าหรือบริการกับผลลัพธ์ที่ได้รับจริง หากผลลัพธ์ตรงหรือเกินความคาดหวังจะส่งผลให้เกิดความพึงพอใจและความภักดี Kotler (2003) เสนอว่าความพึงพอใจเป็นผลลัพธ์เชิงบวกที่เกิดขึ้นเมื่อผู้บริโภครับสิ่งที่ตรงกับความต้องการ ขณะที่ Vroom (1962) เชื่อมโยงความพึงพอใจกับแรงจูงใจและทัศนคติ โดยเน้นผลลัพธ์ที่สนองต่อความต้องการส่วนบุคคล ในบริบทของโลจิสติกส์ Mentzer et al., (2001) อธิบายว่าความพึงพอใจวัดได้จากความถูกต้องของคำสั่งซื้อ ความตรงต่อเวลา และคุณภาพสินค้าซึ่งสะท้อนความสามารถในการจัดการและตอบสนองความต้องการของลูกค้าในทุกขั้นตอนของกระบวนการโลจิสติกส์

4. แนวคิดด้านประสิทธิภาพการขนส่ง

คำนาย อภิปรัชญาสกุล (2559) เสนอว่าองค์ประกอบของการขนส่งที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วยความรวดเร็ว ความประหยัด ความปลอดภัย ความสะดวกสบาย และความแน่นอนในการส่งมอบสินค้า ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในระบบโลจิสติกส์ ขณะที่ ศิริวรรณ กาวิชัย (2563) ได้ศึกษาประสิทธิภาพทางด้านโลจิสติกส์ของผู้ให้บริการขนส่งสินค้าทางถนน โดยพบว่าประสิทธิภาพด้านกระบวนการโลจิสติกส์ การเข้าถึงบริการ และเทคโนโลยีสารสนเทศ ล้วนมีผลต่อระดับความพึงพอใจของผู้ส่งออกผลไม้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แนวคิดทั้งสองสะท้อนให้เห็นถึงการบูรณาการระหว่างคุณภาพการบริการและการจัดการต้นทุน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนและบริหารจัดการด้านการขนส่งเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความพึงพอใจของลูกค้าในเชิงปฏิบัติอย่างเป็นระบบ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศิริวรรณ กาวิชัย (2563) ศึกษาประสิทธิภาพโลจิสติกส์ของผู้ให้บริการขนส่งสินค้าทางถนนที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ส่งออกผลไม้ โดยพบว่าประสิทธิภาพด้านกระบวนการโลจิสติกส์ การเข้าถึงบริการ และเทคโนโลยีสารสนเทศ มีผลต่อระดับความพึงพอใจของลูกค้า

เสฏฐวุฒิ เย็นเยือก (2565) ศึกษาความสามารถด้านการดำเนินงานโลจิสติกส์และศักยภาพของบุคลากรที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการ พบว่าการบริการ การขนส่งและการกระจายสินค้ามีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการดำเนินงานโลจิสติกส์

Fernandes et al. (2018) ศึกษาบทบาทของคุณภาพการบริการด้านโลจิสติกส์ (LSQ) ในฐานะตัวแปรคั่นกลางระหว่างขีดความสามารถด้านโลจิสติกส์กับระดับความพึงพอใจของลูกค้า โดยใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง (PLS-PM) กับกลุ่มตัวอย่างจากอุตสาหกรรมน้ำมันหล่อลื่นในบราซิล ผลการวิจัยพบว่า LSQ มีบทบาทสำคัญในการส่งผ่านอิทธิพลจากขีดความสามารถด้านโลจิสติกส์ไปสู่ความพึงพอใจของลูกค้า

Getamesay (2021) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการด้านโลจิสติกส์กับประสิทธิภาพขององค์กร โดยใช้มิติ SERVQUAL และ LSQ ในการวิเคราะห์กับกลุ่มตัวอย่างผู้นำเข้าสินค้าในเอธิโอเปีย ผลการวิจัยพบว่า มิติด้านความน่าเชื่อถือ ความรวดเร็วในการให้บริการ ความมั่นใจ และความเข้าใจลูกค้า มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อระดับประสิทธิภาพด้านโลจิสติกส์ขององค์กร

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยกำหนดตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยการบริหารจัดการโลจิสติกส์ ประกอบด้วย เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านโลจิสติกส์ การจัดการขนส่งและโลจิสติกส์ ประสบการณ์และความสามารถของผู้ให้บริการ ต้นทุนและโครงสร้างพื้นฐานโลจิสติกส์ และนโยบายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ส่วนตัวแปรตาม ได้แก่ คุณภาพการให้บริการด้านโลจิสติกส์และการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรม ประกอบด้วย ระดับความพึงพอใจของลูกค้า ระยะเวลาขนส่ง ความแม่นยำในการจัดส่ง และประสิทธิภาพของระบบขนส่ง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใช้บริการโลจิสติกส์และการขนส่งทางถนนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ใช้บริการโลจิสติกส์และการขนส่งทางถนนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีการขนส่งสินค้าในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา จำนวน 1,852 ราย (ที่มา: สำนักงานขนส่งจังหวัด

พระนครศรีอยุธยา, 2566) ประกอบด้วย บริษัทผู้ผลิตสินค้าอุตสาหกรรมจำนวน 685 ราย บริษัทค้าส่ง/ค้าปลีกจำนวน 425 ราย และผู้ประกอบการ SMEs จำนวน 742 ราย

กลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกจากประชากรทั้งหมด โดยใช้สูตรทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) กำหนดระดับความเชื่อมั่น 95% ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ไม่เกิน 5% ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 330 ราย เพื่อเพิ่มความเที่ยงตรงและป้องกันปัญหาการสูญเสียข้อมูลจากการไม่ตอบกลับ จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) แบ่งตามประเภทของผู้ใช้บริการ ได้แก่ บริษัทผู้ผลิตสินค้าอุตสาหกรรมจำนวน 150 ราย บริษัทค้าส่ง/ค้าปลีกจำนวน 100 ราย และผู้ประกอบการ SMEs จำนวน 150 ราย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ประเภทธุรกิจ ตำแหน่งงาน ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ ขนาดธุรกิจ และความถี่ในการใช้บริการขนส่งสินค้า ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารจัดการโลจิสติกส์เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารจัดการโลจิสติกส์ ประกอบด้วย เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านโลจิสติกส์ การจัดการขนส่งและโลจิสติกส์ ประสบการณ์และความสามารถของผู้ให้บริการ และโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์ และนโยบายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง และส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการด้านโลจิสติกส์และการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรม ประกอบด้วย ระดับความพึงพอใจของลูกค้า ระยะเวลาขนส่ง ความแม่นยำในการจัดส่ง และประสิทธิภาพของระบบขนส่ง

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดการวิจัย โดยมีลำดับของขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลแนวคิดทฤษฎี เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรด้านปัจจัยการบริหารจัดการโลจิสติกส์และคุณภาพการให้บริการด้านโลจิสติกส์และการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรม

2. จัดทำร่างแบบสอบถามและนำแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยทำการตรวจสอบคุณภาพของความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา เพื่อหาค่าความสอดคล้อง

ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด (In-dex of Item - Objective Congruence: IOC) เพื่อประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของแบบสอบถาม และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อคำถามและวัดความสอดคล้องภายใน (Internal consistency model) โดยใช้เกณฑ์สัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha) ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.70 ถึง 0.95 (Hair rt al., อ้างถึงใน การุณย์ ประทุม, 2567)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Forms โดยใช้การสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และสุ่มอย่างง่ายภายในแต่ละชั้น ผู้ตอบต้องมีอำนาจหรือมีส่วนร่วมในการตัดสินใจใช้บริการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรม แบบสอบถามถูกส่งผ่านอีเมล โทรศัพท์ และแอปพลิเคชันไลน์ และติดตามผลการตอบกลับอย่างต่อเนื่อง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน โดยสถิติเชิงพรรณนาใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อสรุปลักษณะประชากรและระดับความคิดเห็นของแต่ละปัจจัย ส่วนสถิติเชิงอนุมานใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรอิสระ 5 ด้านที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโลจิสติกส์ต่อคุณภาพการให้บริการใน 4 มิติ โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้ผลิตสินค้าอุตสาหกรรมและผู้ประกอบการ SMEs จำนวน 187 ราย คิดเป็นร้อยละ 37.5 รองลงมาคือ พนักงานระดับปฏิบัติการ จำนวน 173 ราย คิดเป็นร้อยละ 43.3 ซึ่งสะท้อนถึงการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการดำเนินงานด้านโลจิสติกส์ในระดับปฏิบัติการ องค์กรที่ผู้ตอบแบบสอบถามสังกัดส่วนใหญ่

ดำเนินธุรกิจมาแล้วระยะเวลา 3 - 5 ปี ราย คิดเป็นร้อยละ 33.0 และมีจำนวนพนักงานไม่เกิน 20 คน ราย คิดเป็นร้อยละ 45.0 แสดงถึงลักษณะของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักในการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นอกจากนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 131 ราย คิดเป็นร้อยละ 32.8 มีประสบการณ์ในการใช้บริการโลจิสติกส์มากกว่า 5 ปี ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ข้อมูลที่ได้รับมีความน่าเชื่อถือและสะท้อนมุมมองเชิงลึกจากผู้ใช้งานจริงในภาคอุตสาหกรรม

2. ปัจจัยการบริหารจัดการโลจิสติกส์

ปัจจัยการบริหารจัดการโลจิสติกส์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.03, SD = 0.39) สะท้อนถึงความสำคัญของการจัดการเชิงระบบในภาคธุรกิจที่ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายด้านในการสร้างความสามารถในการแข่งขัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านต้นทุนและโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.11, SD = 0.52) ซึ่งแสดงถึงความสำคัญของการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบคลังสินค้า เส้นทางขนส่ง และเทคโนโลยีสนับสนุน ที่มีผลต่อประสิทธิภาพและต้นทุนรวมของระบบโลจิสติกส์ รองลงมา คือ ด้านประสบการณ์และความสามารถของผู้ให้บริการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.08, SD = 0.53) ซึ่งสะท้อนถึงความคาดหวังของผู้ใช้บริการต่อความเชี่ยวชาญ ความน่าเชื่อถือ และความสามารถในการปรับตัวของผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ด้านการจัดการขนส่งและโลจิสติกส์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.04, SD = 0.53) โดยเน้นถึงความสำคัญของการวางแผนเส้นทาง การควบคุมต้นทุนการขนส่ง และการบริหารจัดการสินค้าคงคลังอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านโลจิสติกส์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.01, SD = 0.51) แม้อยู่ในระดับมาก แต่ยังมีช่องว่างในการพัฒนา โดยเฉพาะการนำระบบอัตโนมัติ ปัญญาประดิษฐ์ และการวิเคราะห์ข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจ และด้านนโยบายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.92, SD = 0.50) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในกลุ่มปัจจัยทั้งหมด อาจสะท้อนถึงข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมาย ความไม่ชัดเจนของนโยบาย หรือความไม่สอดคล้องกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาโลจิสติกส์

3. คุณภาพการให้บริการด้านโลจิสติกส์และการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรม

ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการด้านโลจิสติกส์และการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรมโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.08, SD = .44) สะท้อนถึง

การรับรู้เชิงบวกของผู้ใช้บริการต่อการดำเนินงานด้านโลจิสติกส์ในภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะด้านความแม่นยำในการจัดส่งที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.11, SD = .57) แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการส่งมอบสินค้าที่ตรงเวลาและถูกต้อง ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้า ด้านประสิทธิภาพของระบบขนส่ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.08, SD = .55) ด้านระยะเวลาขนส่ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.06, SD = .56) สะท้อนถึงความสามารถในการจัดการทรัพยากรและเส้นทางขนส่งอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่ด้านระดับความพึงพอใจของลูกค้า ($\bar{X}$ = 4.05, SD = .51) แม้จะอยู่ในระดับมากเช่นกัน แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในกลุ่มปัจจัย อาจสะท้อนถึงระดับความคาดหวังของลูกค้าที่เพิ่มสูงขึ้นในบริบทของการแข่งขันด้านบริการโลจิสติกส์ที่มีความซับซ้อนมากขึ้นและต้องการมาตรฐานที่สูงกว่าเดิมอย่างต่อเนื่อง

4. ผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการให้บริการด้านโลจิสติกส์และการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) คุณภาพการให้บริการด้านโลจิสติกส์และการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรม

ตัวแปรอิสระ	B	S. E.	Beta	t	Sig.	Tolerance	VIF
(Constant)	.709	.147		4.816	.000*		
1. เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านโลจิสติกส์	.199	.036	.232	5.503	.000*	.605	1.652
2. การจัดการขนส่งและโลจิสติกส์	.084	.035	.101	2.410	.016*	.611	1.637
3. ประสบการณ์และความสามารถของผู้ให้บริการ	.107	.034	.132	3.175	.002*	.625	1.600
4. ต้นทุนและโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์	.213	.037	.254	5.818	.000*	.565	1.771
5. นโยบายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง	.235	.034	.269	6.865	.000*	.698	1.733

R = .759, R2 = .577, SEE = .285 , F = 107.352, Sig = .000*

* A significance level of 0.05

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่า Tolerance อยู่ในช่วง 0.565-0.698 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่ 0.10 และค่า VIF อยู่ในช่วง 1.600 - 1.771 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์สูงสุดที่ 10 จึงสรุปได้ว่า ไม่มีปัญหาความสัมพันธ์แปรปรวนร่วม (Multicollinearity) ระหว่างตัวแปรอิสระในระดับที่ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของโมเดล เมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระทั้ง 5 ด้านมีความสัมพันธ์รวมกับคุณภาพการให้บริการด้านโลจิสติกส์และการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรมในระดับสูงมาก ($R = 0.759$) และสามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพการให้บริการโดยรวมได้ร้อยละ 57.7 ($R^2 = 0.577$) ซึ่งจัดอยู่ในระดับสูงตามเกณฑ์ โดยแบบจำลองถดถอยพหุคูณนี้มีนัยสำคัญทางสถิติอย่างมาก ($F = 107.508$, $p < .001$) แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 5 ด้าน ร่วมกันพยากรณ์คุณภาพการให้บริการได้อย่างมีนัยสำคัญ เมื่อพิจารณาอิทธิพลของแต่ละตัวแปร พบว่า ด้านนโยบายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องมีอิทธิพลสูงสุด (Beta = 0.269, $t = 6.865$, $p < .001$) รองลงมาคือ ด้านต้นทุนและโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์ (Beta = 0.254, $t = 5.818$, $p < .001$) ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านโลจิสติกส์ (Beta = 0.232, $t = 5.550$, $p < .001$) ด้านประสบการณ์และความสามารถของผู้ให้บริการ (Beta = 0.132, $t = 3.175$, $p < .05$) และด้านการจัดการขนส่งและโลจิสติกส์ (Beta = 0.101, $t = 2.410$, $p < .05$) ตามลำดับ

สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยทั้งห้าด้าน ได้แก่ เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านโลจิสติกส์ การจัดการขนส่งและโลจิสติกส์ ประสบการณ์และความสามารถของผู้ให้บริการ ต้นทุนและโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์ และนโยบายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง มีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพการให้บริการด้านโลจิสติกส์และการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่า ปัจจัยด้านนโยบายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องมีอิทธิพลสูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยอื่น สะท้อนถึงบทบาทของกรอบนโยบายที่ชัดเจนและการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพในการยกระดับมาตรฐานการให้บริการโลจิสติกส์ในระดับพื้นที่ ขณะที่ปัจจัยด้านต้นทุนและโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์ ก็มีอิทธิพลในระดับสูงเช่นกัน โดยมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนความสามารถในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนปัจจัยด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านโลจิสติกส์ ประสบการณ์และความสามารถของผู้ให้บริการ และการจัดการขนส่งและโลจิสติกส์ แม้จะมีอิทธิพลในระดับรองลงมา แต่ยังคงมีบทบาทในการเสริมสร้างคุณภาพบริการอย่างต่อเนื่องในภาพรวม

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในระดับมากต่อปัจจัยการบริหารจัดการโลจิสติกส์และคุณภาพการให้บริการด้านโลจิสติกส์และการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านต้นทุนและโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์ ซึ่งได้รับการประเมินในระดับสูงที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของต้นทุนการขนส่งที่เหมาะสมเมื่อเทียบกับคุณภาพของบริการที่ได้รับ ความคุ้มค่าโดยรวมของการใช้บริการโลจิสติกส์เมื่อเปรียบเทียบกับการดำเนินการเอง และความพร้อมใช้งานของพาหนะขนส่งที่ได้มาตรฐานในพื้นที่ ทั้งนี้ ยังรวมถึงการรับรู้ว่าสภาพถนนและเส้นทางในจังหวัดเอื้อต่อการขนส่งสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถึงแม้ว่าระบบขนส่งสาธารณะจะยังมีข้อจำกัดในด้านความเพียงพอ แต่โดยภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมองว่าการใช้บริการโลจิสติกส์จากผู้ให้บริการภายนอกมีความคุ้มค่าและตอบโจทย์การดำเนินงานมากกว่าการจัดการภายในองค์กรเอง โดยเฉพาะในกลุ่ม SMEs และบริษัทค้าส่ง/ค้าปลีก ที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและต้องการความคล่องตัวในการขนส่งสินค้า เมื่อพิจารณาตามประเภทของผู้ใช้บริการ พบว่าผู้ประกอบการ SMEs และบริษัทค้าส่ง/ค้าปลีก มีแนวโน้มให้ความสำคัญกับความแม่นยำในการจัดส่งและความสะดวกของโครงสร้างพื้นฐานมากกว่าด้านนโยบายหรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ต้องเผชิญกับต้นทุนการดำเนินงานโดยตรง และมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรในการปรับตัวต่อความไม่แน่นอนของระบบราชการ ขณะที่กลุ่มผู้ผลิตสินค้าอุตสาหกรรมซึ่งมีระบบจัดการภายในที่เป็นทางการมากกว่า มักให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีและการจัดการคลังสินค้าในระดับสูง ผลการวิจัยนี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของมุมมองตามประเภทของผู้ใช้บริการ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางการพัฒนาโลจิสติกส์ให้ตอบโจทย์เฉพาะกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Bowersox & Closs (2019) ที่มองว่าโลจิสติกส์เป็นองค์ประกอบเชิงกลยุทธ์ในการสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กร และยังสอดคล้องกับกรอบแนวคิดคุณภาพการให้บริการโลจิสติกส์ (Logistics Service Quality: LSQ) ของ Mentzer et al. (2001) ซึ่งอธิบายว่า คุณภาพการให้บริการด้านโลจิสติกส์ควรพิจารณาทั้งในด้านความแม่นยำ ความสามารถทางเทคนิค และการตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า และผลการวิจัยยังสนับสนุนทฤษฎีการยืนยันความคาดหวัง (Expectation Confirmation Theory: ECT) ของ Oliver (1980) ที่อธิบายว่า ความพึงพอใจของลูกค้าเกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างความ

คาดหวังกับผลลัพธ์ที่ได้รับจริง โดยเฉพาะในบริบทของการจัดส่งที่ตรงเวลาและถูกต้อง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างความภักดีในระยะยาว นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริวรรณ กาวิชัย (2563) ที่พบว่า ประสิทธิภาพด้านกระบวนการโลจิสติกส์ การเข้าถึงบริการ และเทคโนโลยีสารสนเทศ มีผลต่อระดับความพึงพอใจของผู้ประกอบการที่ต้องพึ่งพาการขนส่งทางถนนและมีข้อจำกัดด้านต้นทุน อย่างไรก็ตาม ด้านนโยบายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง กลับได้รับการประเมินในระดับต่ำที่สุด ซึ่งแตกต่างจากผลการศึกษาของ Getamesay (2021) ที่พบว่า มิติด้านความมั่นใจและความเข้าใจลูกค้ามีผลต่อประสิทธิภาพองค์กรอย่างชัดเจนในบริบทของประเทศกำลังพัฒนา ความแตกต่างนี้อาจสะท้อนถึงข้อจำกัดของระบบราชการไทยที่ยังขาดความคล่องตัวในการสนับสนุนภาคเอกชน โดยเฉพาะในระดับจังหวัดที่มีข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากร ผลการศึกษานี้จึงชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาคุณภาพการให้บริการด้านโลจิสติกส์และการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของผู้ใช้บริการแต่ละประเภท โดยเฉพาะกลุ่ม SMEs และค้าส่ง/ค้าปลีก ที่มีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจระดับพื้นที่ และมีความต้องการที่แตกต่างจากกลุ่มผู้ผลิตอุตสาหกรรม โดยการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายช่วยสะท้อนภาพรวมของการให้บริการโลจิสติกส์ในพื้นที่ได้อย่างครอบคลุม และสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดแนวทางการปรับปรุงบริการให้สอดคล้องกับบริบทของผู้ใช้งานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ปัจจัยการบริหารจัดการโลจิสติกส์ ได้แก่ เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านโลจิสติกส์ การจัดการขนส่งและโลจิสติกส์ ประสบการณ์และความสามารถของผู้ให้บริการ ต้นทุนและโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์ และนโยบายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ล้วนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพการให้บริการด้านโลจิสติกส์และการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งประกอบด้วย ระดับความพึงพอใจของลูกค้า ระยะเวลาขนส่ง ความแม่นยำในการจัดส่ง และประสิทธิภาพของระบบขนส่ง โดยเฉพาะปัจจัยด้านนโยบายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องมีอิทธิพลสูงสุด สาเหตุที่เป็นไปได้คือ บริบทของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในฐานะพื้นที่อุตสาหกรรมที่พึ่งพาการขนส่งทางถนนเป็นหลัก ทำให้ผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับความชัดเจนของกฎระเบียบ ความปลอดภัย และความต่อเนื่องในการจัดส่งมากกว่าปัจจัยด้านเทคโนโลยีหรือบุคลากร โดยผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการยืนยันความคาดหวัง (Expectation Confirmation Theory: ECT) ของ Oliver (1980) ซึ่งอธิบายว่า ความพึงพอใจเกิดขึ้นเมื่อผู้ใช้บริการได้รับบริการที่ตรงตามหรือเกินความ

คาดหวัง โดยเฉพาะในด้านความแม่นยำและความน่าเชื่อถือของการจัดส่งสินค้า นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับกรอบคุณภาพการบริการด้านโลจิสติกส์ ของ Mentzer et al. (2001) ที่เน้นความสามารถในการตอบสนอง ความถูกต้อง และความน่าเชื่อถือของบริการโลจิสติกส์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างความพึงพอใจและประสิทธิภาพการดำเนินงาน นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริวรรณ กาวิชัย (2563) ที่พบว่า ประสิทธิภาพด้านกระบวนการโลจิสติกส์ การเข้าถึงบริการ และเทคโนโลยีสารสนเทศ มีผลต่อระดับความพึงพอใจของผู้ส่งออกผลไม้ และงานวิจัยของ เสฏฐวุฒิ เย็นเยือก (2565) ที่พบว่า ความสามารถด้านการดำเนินงานโลจิสติกส์และศักยภาพของบุคลากรมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของผู้ประกอบการที่สำคัญ รวมถึงงานวิจัยของ Fernandes et al. (2018) ซึ่งเสนอว่า คุณภาพการบริการด้านโลจิสติกส์ มีบทบาทเป็นตัวแปรคั่นกลางระหว่างขีดความสามารถด้านโลจิสติกส์กับระดับความพึงพอใจของลูกค้า ผลการศึกษานี้จึงสนับสนุนแนวคิดที่ว่าการพัฒนาคุณภาพบริการโลจิสติกส์ไม่สามารถพิจารณาเฉพาะด้านเทคนิคหรือบุคลากรเท่านั้น แต่ต้องคำนึงถึงกรอบนโยบายและโครงสร้างเชิงสถาบันที่เอื้อต่อการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพด้วย

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้แตกต่างจากผลการวิจัยของ Getamesay (2021) ที่พบว่า มิติคุณภาพการบริการตามกรอบ SERVQUAL และกรอบแนวคิดคุณภาพการให้บริการด้านโลจิสติกส์ (Logistics Service Quality: LSQ) ได้แก่ ความน่าเชื่อถือในการให้บริการ ความรวดเร็วในการตอบสนอง และความเข้าใจและเอาใจใส่ต่อลูกค้า เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพด้านโลจิสติกส์ขององค์กร ความแตกต่างนี้อาจเกิดจากบริบทของประเทศที่ระบบการกำกับดูแลด้านโลจิสติกส์มีความชัดเจนและมีเสถียรภาพมากกว่า ทำให้ผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับคุณภาพการบริการในระดับปฏิบัติการมากกว่าปัจจัยเชิงนโยบาย ซึ่งต่างจากบริบทของประเทศไทยที่ยังเผชิญกับข้อจำกัดด้านกฎระเบียบและการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน ส่งผลให้ผู้ใช้บริการมองว่าความชัดเจนของนโยบายและกฎระเบียบเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อคุณภาพการให้บริการโดยรวม ดังนั้น การยกระดับคุณภาพการให้บริการด้านโลจิสติกส์และการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรให้ความสำคัญกับการจัดวางนโยบายและกฎระเบียบที่ชัดเจนและสอดคล้องกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควบคู่กับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ใช้บริการในด้านความแม่นยำ ความปลอดภัย และความต่อเนื่องของการจัดส่ง โดยเฉพาะในบริบทที่การขนส่งทาง

ถนนยังเป็นช่องทางหลักในการเคลื่อนย้ายสินค้า ทั้งนี้ ในเชิงวิชาการ ผลการวิจัยช่วยขยายองค์ความรู้ด้านการจัดการโลจิสติกส์ในระดับพื้นที่ โดยเสนอให้พิจารณาปัจจัยด้านนโยบายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องเป็นองค์ประกอบเชิงกลยุทธ์ที่มีผลต่อคุณภาพการให้บริการ ไม่ใช่เพียงปัจจัยสนับสนุนเชิงโครงสร้าง ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นฐานในการพัฒนากรอบแนวคิดหรือแบบจำลองเชิงทฤษฎีที่สะท้อนบริบทของพื้นที่อุตสาหกรรมในประเทศไทยได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการระหว่างภาครัฐและเอกชน การกำกับดูแลเชิงนโยบาย และการออกแบบระบบโลจิสติกส์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการอย่างเป็นรูปธรรม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ปัจจัยการบริหารจัดการโลจิสติกส์ทั้ง 5 ด้าน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพการให้บริการด้านโลจิสติกส์และการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเฉพาะในมิติของความแม่นยำในการจัดส่ง ความน่าเชื่อถือของระบบ และความพึงพอใจของลูกค้า ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของการจัดการโลจิสติกส์อย่างเป็นระบบภายใต้บริบทของพื้นที่อุตสาหกรรม ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ได้แก่

1.1 ควรส่งเสริมให้ผู้ประกอบการนำเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น GPS, WMS และ TMS มาใช้ในการดำเนินงานโลจิสติกส์

1.2 ควรพัฒนาทักษะบุคลากรด้านโลจิสติกส์อย่างต่อเนื่องผ่านการอบรมและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้

1.3 ควรปรับปรุงการจัดการสินค้าคงคลังและเส้นทางขนส่งให้มีความยืดหยุ่น

1.4 ควรลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์ เช่น พาหนะและคลังสินค้า

1.5 ควรปรับปรุงกฎระเบียบให้ชัดเจนและสามารถบังคับใช้ได้จริงในระดับพื้นที่ และ

1.6 ควรสร้างระบบสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างผู้ให้บริการและลูกค้า

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่

2.1 ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังพื้นที่อุตสาหกรรมอื่นเพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัย

2.2 ควรเพิ่มตัวแปรด้านพฤติกรรมผู้บริโภค เช่น ความไว้วางใจและความภักดี

2.3 ควรใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานเพื่อสะท้อนมุมมองของผู้ใช้บริการได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.4 ควรศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการขนส่ง

2.5 ควรเพิ่มกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลาย เช่น ผู้ให้บริการโลจิสติกส์ ผู้กำหนดนโยบาย และลูกค้ารายย่อย เพื่อให้ผลการวิจัยสะท้อนภาพรวมของระบบโลจิสติกส์ได้อย่างครอบคลุมและลึกซึ้ง

เอกสารอ้างอิง

กรมการขนส่งทางบก. (2566). มาตรฐานความปลอดภัยของรถบรรทุกและข้อกำหนดด้านการขนส่งสินค้าอุตสาหกรรม. เรียกใช้เมื่อ 19 กรกฎาคม 2568 จาก https://www.dlt.go.th/.

กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่. (2563). รายงานประจำปี พ.ศ. 2563. กรุงเทพฯ: กระทรวงอุตสาหกรรม. เรียกใช้เมื่อ 19 กรกฎาคม 2568 จาก https://www.dpim.go.th/Dpim_Report/mainarticle?catid=359.

การุณย์ ประทุม. (2567). วิทยาระเบียบวิธีวิจัยธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คำนาย อภิปรัชญาสกุล. (2559). การจัดการขนส่งและการกระจายสินค้าเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร: โฟกัสมีเดีย แอนด์ พับลิชชิ่ง.

ศิริวรรณ กาวิชัย. (2563). ประสิทธิภาพในการโลจิสติกส์ของผู้ให้บริการขนส่งทางถนนที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ส่งออกผลไม้ในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรังสิต.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2566). แผนพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2566-2570. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2568 จาก https://www.ayutthaya.go.th/strategic/page.php?news_ID=319.

เสฏฐวุฒิ เย็นเยือก. (2565). แนวทางการพัฒนาความสามารถด้านการดำเนินงานโลจิสติกส์การขนส่งสำหรับผู้ประกอบการโลจิสติกส์. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรังสิต.

Bowersox, D. J., & Closs, D. J. (2019). Logistical Management: The Integrated Supply Chain Process. McGraw-Hill.

Council of Logistics Management. (1991). *Definition of logistics*. Oak Brook, IL: CLM.

Fernandes, D. W., Moori, R. G., & Vitorino Filho, V. A. (2018). Logistic service quality as a mediator between logistics capabilities and customer satisfaction. Revista de Gestão, 25(4), 358-372.

Getamesay, Y. (2021). The effects of logistics service delivery on logistics performance: The case of Ethiopian Shipping and Logistics Services Enterprise [Master's thesis, St. Mary's University]. St. Mary's University Repository.

Khadim, Z., Batool, I., Akbar, A., Poulova, P., & Akbar, M. (2021). Mapping the moderating role of logistics performance of logistics infrastructure on economic growth in developing countries. Economies, 9(4), 177.

Kotler, P. (2003). Marketing management (11th ed.). Prentice Hall.

Lambert, D. M., & Stock, J. R. (2001). Strategic logistics management (4th ed.). McGraw-Hill.

Mentzer, J. T., Flint, D. J., & Kent, J. L. (1999). Developing a logistics service quality scale. Journal of Business Logistics, 20(1), 85-102.

Mentzer, J. T., Gomes, R., & Smith, M. (2001). Logistics service quality: A conceptual framework. Journal of Business Logistics, 22(1), 1-25.

Oliver, R. L. (1980). A cognitive model of the antecedents and consequences of satisfaction decisions. Journal of Marketing Research, 17(4), 460-469.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. Journal of Retailing, 64(1), 12–40.

Vroom, V. H. (1962). Ego-involvement, job satisfaction, and job performance. Personnel Psychology, 15(2), 159-177.

World Bank. (2023). Logistics Performance Index 2023. Retrieved from https://lpi.worldbank.org

Yamane, T. (1973). Statistics: An introductory analysis (3rd ed.). Harper & Row.

Zacharia, Z. G., & Mentzer, J. T. (2007). An empirical investigation of the impact of information sharing on supply chain performance. Transportation Research Part E: Logistics and Transportation Review, 43(1), 83-102.

RESEARCH ON BOUNDARY-SPANNING SEARCH AND INNOVATION RESILIENCE IN TECHNOLOGY-BASED FIRMS : THE MEDIATING ROLE OF KNOWLEDGE INTEGRATION AND THE MODERATING ROLE OF ENVIRONMENTAL TURBULENCE*

Yanmin Zhang[1] and Jun Jiang[2]

[1]Yunnan University, Chaina

[2]Phetchabun Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: yanmin82@qq.com

Received 21 July 2025; Revised 28 August 2025; Accepted 28 August 2025

Abstract

Against the backdrop of accelerating technological change and growing environmental uncertainty, enhancing the innovation resilience of technology-based firms has become a key pathway to ensuring their sustained competitiveness. This paper systematically explores the mechanism of Boundary-spanning search on innovation resilience and its boundary conditions. From the perspective of knowledge sources, this paper divides Boundary-spanning search into boundary-spanning search for technology.

Knowledge and Boundary-spanning search for market knowledge, and divides innovation resilience into two dimensions: innovation stability and innovation adaptability. The empirical analysis is based on data collected from the Credamo platform. After preliminary testing on a small sample, reliability and

Citation:

* Yanmin Zhang and Jun Jiang. (2025). Research On Boundary-Spanning Search And Innovation Resilience In Technology-Based Firms : The Mediating Role Of Knowledge Integration And The Moderating Role Of Environmental Turbulence. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 640-658.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

validity tests were conducted, and the results showed that the scale has good internal consistency and structural validity. Further using mediation and moderation effect models, the empirical results indicate: (1) Boundary-spanning search significantly and positively influences the innovation resilience of technology-based firms; enterprises with stronger Boundary-spanning search capabilities are better able to maintain the continuity and stability of innovation activities in uncertain environments; (2) Knowledge integration mediates the relationship between Boundary-spanning search and innovation resilience, as heterogeneous knowledge must be integrated to be effectively converted into innovation outcomes; (3) Environmental volatility negatively moderates the relationship between Boundary-spanning search and innovation resilience, meaning that the positive effects of Boundary-spanning search are more easily weakened in unstable environments. This study deepens research on corporate innovation resilience from the perspectives of open innovation and dynamic capabilities, expands the theoretical application space of Boundary-spanning search, and provides targeted management insights for technology-based firms to enhance innovation stability and adaptability in complex environments.

Keywords: Technology-based firms, Innovation resilience, Boundary-spanning search, Knowledge integration, Environmental turbulence

Introduction

Innovation has become essential for sustainable development in firms, helping firms identify market opportunities, adapt to environmental changes, and maintain competitive advantage (Wu et al., 2024). However, innovation involves high returns as well as high input, long cycles, and high risks (Li et al., 2022). Combined with complex and dynamic market environments, this makes innovation a major challenge. Simply possessing innovation capabilities is no longer sufficient for long-term competitiveness-what is more critical is a firm’s

ability to maintain and enhance its innovation capacity under adversity, i.e., innovation resilience (Luo et al., 2024). Unlike innovation capacity, innovation resilience refers to an enterprise's ability to maintain stable and sustainable innovation amid shocks.Technology-based firms, as primary producers of technological achievements, use intellectual property not only to build competitive advantage but also as strategic resources contested globally. They are core drivers of national economic transformation and technological progress. Therefore, enhancing the innovation resilience of technology-based firms is of practical importance for strengthening the real economy and improving international competitiveness.

Existing literature has explored the impacts of factors such as knowledge network embeddedness (Peng & Jia, 2024), digital transformation (Luo et al., 2025), embeddedness in R&D collaborations (Li et al., 2024), infrastructure development (Li et al., 2024), and uncertainty perception (Liu et al., 2024) on innovation resilience. However, few studies systematically examine how boundary-spanning search influences innovation resilience and its mechanisms in technology-based firms.As an essential component of open innovation, boundary-spanning search is considered an effective strategy for coping with uncertainty and competition. It helps firms identify potential market opportunities, expand technological knowledge, and maintain competitive advantage (Sidhu et al., 2004). However, the heterogeneity of knowledge acquired through boundary-spanning search requires effective integration (Flor et al., 2018; Broersma et al., 2016). Moreover, environmental turbulence—representing external uncertainty-may diminish the positive effects of search (Calantone et al., 2003).

Therefore, this study introduces knowledge integration as a mediating variable and environmental turbulence as a moderating variable. From the perspective of boundary-spanning search, we explore the influencing factors and pathways of innovation resilience in technology-based firms. This contributes to

theoretical development in innovation resilience and offers theoretical and practical guidance for effective innovation management.

Objectives

1. Investigate the Relationship Between Boundary-Spanning Knowledge Search and Innovation Resilience

2. Assess the Mediating Role of Knowledge Integration Capability

3. Examine the Moderating Role of Environmental Turbulence

4. Provide Practical Recommendations and Strategies

5. Enrich Theories in Innovation Management and Organizational Resilience

6. Support Strategic Decision-Making in Firms

Methodology

1. Research Design

This study adopts a quantitative research approach using structured questionnaires to provide objective, reproducible, and statistically testable evidence. While qualitative designs can suffer from subjectivity and limited replicability, the quantitative approach leverages standardized procedures and statistical controls to examine relationships among variables and to identify potential causal pathways through model-based inference. In particular, we employ regression-based models to test the effects of boundary-spanning search on the innovation resilience of technology-based firms, including the mediating role of knowledge integration and the moderating effect of environmental turbulence.

2. Population and Sample

The population comprises technology-based firms (TBFs), which compete primarily through continuous technological innovation, rapid R&D cycles, and

cross-domain knowledge integration amid dynamic and uncertain markets. These conditions make innovation resilience strategically salient. Sampling follows a simple random sampling strategy enabled by a multi-channel online survey platform to ensure broad coverage.

Sample size is determined using Cochran's formula for proportions:

$n_0 = (Z^2 \times p(1 - p)) / e^2$

Assuming Z = 1.96 (95% confidence), p = 0.5 (conservative), and e = 0.05, the minimum required sample size is approximately 385, with a planned target of ≥ 400 valid responses to ensure adequate statistical power.

3. Questionnaire Design

Validated scales from prior studies are adopted to enhance content validity, reliability, and comparability. An English questionnaire was developed and translated into Chinese using double translation and back-translation. Except for control variables, all constructs use a seven-point Likert scale (1 = strongly disagree to 7 = strongly agree).

3.1 Principles of Questionnaire Design

- Content validity ensured via extensive literature review and preference for empirically tested scales, followed by a pilot test and refinement.

- Reliability and convergent validity enhanced through multi-item constructs; anonymity and careful wording mitigate social desirability bias.

- Pre-distribution checks on wording and layout were performed to reduce measurement error.

3.2 Background of Questionnaire Design

TBFs operate amid rapid technological change and evolving market demands. Sustainable and cross-disciplinary innovation requires boundary-spanning search to obtain heterogeneous external knowledge and to integrate it effectively, thereby strengthening innovation resilience.

4. Variable Measurement

4.1 Boundary-Spanning Search (BSS)

Boundary-spanning search captures the extent to which firms explore knowledge across technological, market, and geographic boundaries. Two sub-dimensions are assessed on seven-point Likert scales:

A) Boundary-Spanning Search for Technology Knowledge (TS):

TS1 The company keeps trying new knowledge.

TS2 The company seeks new knowledge to break through existing limitations.

TS3 The company pursues improvement and perfection of existing technology.

TS4 The company masters domestic and foreign industry technologies and new product R&D.

TS5 The company tracks other technological developments that may affect the industry.

B) Boundary-Spanning Search for Market Knowledge (MS):

MS1 The company regularly participates in international exhibitions and seminars.

MS2 The company understands changes in customer needs and preferences.

MS3 The company uses customer feedback data on products and services.

MS4 The company grasps customers' innovation activities in product/service processes.

MS5 The company tracks competitors' (or partners') product development and service provision.

4.2 Knowledge Integration (KI)

Knowledge integration reflects firms' ability to categorize, absorb, reorganize, and apply dispersed knowledge. Measured with nine items using a seven-point Likert scale:

KI1 Effectively analyze market demand and technological dynamics.

KI2 Effectively absorb external knowledge and experience from different sources.

KI3 Establish convenient and rapid knowledge acquisition channels.

KI4 Maintain an IT system for knowledge storage and systematic management.

KI5 Regularly update knowledge resources (e.g., retiring outdated technology/market information).

KI6 Identify, analyze, and summarize best practices.

KI7 Information sharing inspires new insights and ideas.

KI8 Standardized processes/mechanisms help apply newly acquired knowledge to problem solving.

KI9 Effectively use new knowledge for product development and service innovation.

4.3 Environmental Turbulence (ET)

Environmental turbulence captures the perceived speed, magnitude, frequency, and unpredictability of changes in customers and technology. Measured with six items:

ET1 Customer needs and desires change rapidly.

ET2 Customers tend to look for new products.

ET3 Customer buying behavior changes rapidly.

ET4 Technological change creates great opportunities for our industry.

ET5 Technology in our industry changes rapidly.

ET6 Technological breakthroughs enable many new product ideas.

4.4 Innovation Resilience (IR)

Innovation resilience is measured across two dimensions: Stability and Adaptability.

A) Stability (ST):

ST1 Clear innovation rules and regulations.

ST2 Corresponding support platforms for the innovation process.

ST3 Oversight mechanisms for innovation.

ST4 Core technological capabilities.

ST5 Clear innovation strategy and direction.

ST6 Shared vision for innovation.

B) Adaptability (AD):

AD1 Talent diversification.

AD2 Integration of diversified resources during innovation.

AD3 Use of open innovation.

AD4 Emphasis on win–win relationships with stakeholders.

AD5 High market sensitivity.

AD6 Customer-oriented innovation.

AD7 Flexible organizational structure.

AD8 Existence of innovation teams.

AD9 Authorized innovation teams.

AD10 Employees are active and creative during innovation.

5. Data Collection Method

Data are collected via an online questionnaire distributed through a multi-channel platform (e.g., social media, email, and firm networks). The questionnaire contains six parts: (1) respondent background; (2) innovation resilience; (3) boundary-spanning search; (4) knowledge integration; (5) environmental turbulence; and (6) measurement anchors. A small-scale pilot test and iterative revisions were conducted prior to full deployment.

6. Data Analysis Method

6.1 Tools and Descriptive Statistics

Data cleaning and descriptive statistics assess distributional properties, normality, and basic relationships. Reliability is examined using Cronbach's alpha; sampling adequacy via KMO; and factorability with Bartlett's test. Harman's single-factor test checks common method bias. Multicollinearity is evaluated via VIF (threshold < 10).

6.2 Measurement and Structural Tests

Confirmatory factor analysis (CFA) tests convergent and discriminant validity of constructs. Ordinary Least Squares (OLS) regressions estimate the effects of boundary-spanning search on innovation resilience. Mediation through knowledge integration is examined using the three-step procedure, and moderation by environmental turbulence is tested via interaction terms. Bootstrapping with 1,000 resamples provides robust inference for indirect effects.

Results

Objective 1: Investigate the Relationship Between Boundary-Spanning Knowledge Search and Innovation Resilience

Key Finding: Both technological (TS) and market (MS) boundary-spanning searches exhibit strong, positive associations with both dimensions of innovation resilience—innovation stability (ST) and innovation adaptability (AD).

Evidence (Benchmark Regressions):

ST on TS: $\beta = 0.726$, $p < 0.001$ (with/without controls similar).

ST on MS: $\beta = 0.696$, $p < 0.001$ (with/without controls similar).

AD on TS: $\beta \approx 0.716–0.719$, $p < 0.001$.

AD on MS: $\beta \approx 0.730–0.732$, $p < 0.001$.

Objective 2: Assess the Mediating Role of Knowledge Integration Capability

Key Finding: Knowledge integration (KI) significantly mediates the effects of TS and MS on both ST and AD.

Evidence (Path/Mediation Analyses):

KI ⟶ ST: $\beta \approx 0.524–0.599$, $p < 0.001$.

TS ⟶ KI: $\beta \approx 0.668–0.687$, $p < 0.001$; MS ⟶ KI: $\beta \approx 0.771–0.781$, $p < 0.001$.

KI ⟶ AD: $\beta \approx 0.577–0.585$, $p < 0.001$; TS/MS retain positive indirect effects.

Bootstrap tests: Indirect effects' CIs exclude 0 for TS⟶KI⟶ST/AD and MS⟶KI⟶ST/AD.

Objective 3: Examine the Moderating Role of Environmental Turbulence

Key Finding: Environmental turbulence (ET) weakens (negatively moderates) the positive effects of TS and MS on both ST and AD.

Evidence (Interaction Models):

TS × ET ⟶ ST/AD: interaction $\beta = -0.002$ (significant at 0.1%–1%).

MS × ET ⟶ ST/AD: interaction $\beta \approx -0.001$ to -0.002 (significant at 0.1%–1%).

Interpretation: As ET increases, the resilience gains from boundary-spanning search diminish.

Objective 4: Provide Practical Recommendations and Strategies

1) Intensify Boundary-Spanning Search Portfolios: Maintain balanced investments in both technological and market knowledge search to strengthen both stability (process continuity) and adaptability (strategic agility).

2) Institutionalize Knowledge Integration: Build routines, platforms, and roles (e.g., cross-functional integrators) to translate external knowledge into action—this is the key mechanism converting search into resilience.

3) Manage by Environmental Regime: Under high ET, prioritize rapid sensing, shorter feedback loops, and minimal viable experiments; under lower ET, deepen exploitation and standardization to fully harvest resilience gains.

4) Align Resources and Metrics: Track TS/MS search intensity, KI cycle times, and resilience KPIs (time-to-recovery, variance in innovation throughput) to guide continuous improvement.

Objective 5: Enrich Theories in Innovation Management and Organizational Resilience

Contributions:

Establishes boundary-spanning search as a robust antecedent to both stability and adaptability facets of resilience.

Identifies knowledge integration as the central transmission mechanism translating search into resilience outcomes.

Specifies environmental turbulence as a boundary condition that attenuates search⟶resilience effects, refining contingency theory.

Distinguishes resilience facets (ST vs. AD) empirically with consistent patterns across models.

Objective 6: Support Strategic Decision-Making in Firms

Decision Guidelines:

If ET is high: emphasize breadth in TS/MS scanning, faster KI cycles, modular architectures, and option-based investments.

If ET is moderate/low: concentrate on deepening KI to standardize and scale validated knowledge for resilience compounding.

Always monitor multicollinearity and measurement reliability to ensure valid diagnostics for portfolio adjustments.

Data & Reliability Notes

Sample: 434 valid responses (from initial 530) across 30 provinces; diverse industries and firm profiles. Reliability and validity are strong (Cronbach's **α**

generally > 0.69; KMO > 0.70). Multicollinearity is unlikely (VIF mean ≈ 2.37, max ≈ 3.06).

Discussion

Objective 1: Boundary-spanning search and innovation resilience

The benchmark regressions show that both technological (TS) and market (MS) boundary-spanning searches are strongly and positively associated with innovation stability (ST) and adaptability (AD) (e.g., ST on TS β=0.726; ST on MS β=0.696; AD on TS β≈0.716–0.719; AD on MS β≈0.730–0.732; all $p<0.001$). These patterns align with research on external search and openness, which finds that scanning broadly across technological and market domains increases the variety and recombinability of knowledge inputs, improving the reliability of existing innovation routines (stability) and the capacity to adjust them when conditions change (adaptability) (Laursen & Salter, 2006; Katila & Ahuja, 2002; Rosenkopf & Nerkar, 2001; Fleming & Sorenson, 2001). Conceptually, resilience comprises both robustness and agility (Holling, 1973; Sutcliffe & Vogus, 2003; Lengnick-Hall et al., 2011). The symmetric strength of the TS/MS coefficients on ST and AD suggests that boundary-spanning search can underwrite ambidextrous resilience-supporting both continuity and change-consistent with ambidexterity theory (March, 1991; O'Reilly & Tushman, 2013). Market-oriented search, in particular, may translate user needs and competitive signals into timely adjustments (Narver & Slater, 1990; von Hippel, 2005; Priem et al., 2012), while technological search expands the feasible solution set through recombination and distant search (Katila & Ahuja, 2002; Rosenkopf & Nerkar, 2001).

Objective 2: Knowledge integration (KI) as the transmission mechanism

Mediation analyses indicate that KI significantly carries the effects of TS and MS to both ST and AD (e.g., TS⟶KI β≈0.668–0.687; MS⟶KI β≈0.771–0.781; KI⟶ST β≈0.524–0.599; KI⟶AD β≈0.577–0.585; all $p<0.001$), with bootstrapped indirect

effects whose CIs exclude zero. This is theoretically coherent with the knowledge-based view and absorptive capacity: external knowledge has value only when it is assimilated, combined with existing knowledge, and deployed in routines (Grant, 1996; Cohen & Levinthal, 1990; Zahra & George, 2002). KI routines-shared codes, boundary objects, integrator roles, and cross-functional forums-bridge specialized domains to turn scanned information into reliable processes (stability) and reconfigurable options (adaptability) (Nonaka, 1994; Okhuysen & Eisenhardt, 2002; Kogut & Zander, 1992; Tiwana, 2008). Methodologically, the use of resampling for indirect effects follows best practice for mediation in nonexperimental designs (Shrout & Bolger, 2002; Preacher & Hayes, 2008).

Objective 3: Environmental turbulence (ET) as a boundary condition

Negative and significant TS×ET and MS×ET interactions ($\beta \approx -0.001$ to -0.002) indicate that turbulence weakens the positive returns of boundary-spanning search to both ST and AD. In contingency terms, fit between information processing requirements and integrative capacity matters (Lawrence & Lorsch, 1967; Duncan, 1972). Under high turbulence, noise rises, signal coherence falls, and cognitive/coordination overload can blunt the conversion of scanned knowledge into resilient outcomes (Eppler & Mengis, 2004). Dynamic capability logic similarly predicts that sensing without commensurate seizing/reconfiguring can fail to yield performance in high-velocity contexts (Eisenhardt & Martin, 2000; Teece, 2007). Our results therefore refine this view: external search is generally beneficial, but its realized effect on resilience depends on (i) how efficiently the organization integrates knowledge (Objective 2) and (ii) the environmental regime. This echoes evidence that environmental dynamism moderates search/innovation relationships and the efficacy of organizational designs (Jansen et al., 2006; Brown & Eisenhardt, 1997). Practically, simple-slope logic implies flatter TS/MS⟶resilience slopes at high ET; managers should expect diminishing

marginal benefits of “more scanning” unless KI cycles are accelerated and decision architectures simplified (Aiken & West, 1991; Eisenhardt, 1989).

Objective 4: Managerial implications

First, maintain balanced TS/MS search portfolios to support both resilience facets (March, 1991; Laursen & Salter, 2006). Second, institutionalize KI via integrator roles, shared taxonomies, and digital collaboration platforms; these mechanisms are the critical conversion layer from search to outcomes (Grant, 1996; Nonaka, 1994; Okhuysen & Eisenhardt, 2002). Third, manage by regime: in high ET, emphasize rapid sensing, shorter feedback loops, modular product/process architectures, and option-based resource commitments (Eisenhardt, 1989; Schilling, 2000; Kogut & Kulatilaka, 2001; Teece, 2007; Ries, 2011). In moderate/low ET, deepen codification and standardization to harvest compounding resilience gains. Finally, align metrics with mechanisms: track TS/MS breadth and depth, KI cycle times, and resilience KPIs such as time-to-recovery and volatility in innovation throughput (Williams et al., 2017; Sheffi, 2005).

Objective 5: Theoretical contributions

The study (i) establishes boundary-spanning search as a robust antecedent to both stability and adaptability components of innovation resilience (Laursen & Salter, 2006; O’Reilly & Tushman, 2013); (ii) identifies KI as the central transmission mechanism, sharpening the knowledge-based explanation of how search becomes capability (Grant, 1996; Zahra & George, 2002); (iii) specifies ET as an attenuating boundary condition, contributing a contingency to the otherwise generally positive search⟶innovation narrative (Duncan, 1972; Eisenhardt & Martin, 2000); and (iv) empirically distinguishes resilience facets (ST vs. AD), which complements resilience theory’s dual emphasis on robustness and agility (Holling, 1973; Sutcliffe & Vogus, 2003; Lengnick-Hall et al., 2011).

Objective 6: Decision guidance for firms

When ET is high, breadth of scanning, accelerated KI, modular architectures, and real-options logic are prudent (Eisenhardt, 1989; Schilling, 2000; Teece, 2007; Kogut & Kulatilaka, 2001). When ET is moderate/low, emphasize exploitation and scaling of integrated knowledge to reinforce stable, efficient innovation pipelines (March, 1991; O'Reilly & Tushman, 2013). Across regimes, managers should watch multicollinearity, reliability, and construct validity to keep diagnostics trustworthy for portfolio tuning (Hair et al., 2010; Nunnally & Bernstein, 1994).

Data quality and methodological notes

The sample (n=434 valid responses across 30 provinces) and diagnostics suggest sound psychometrics and estimation. Cronbach's **α** values >0.69 and KMO >0.70 meet conventional thresholds for internal consistency and sampling adequacy (Nunnally & Bernstein, 1994; Kaiser, 1974). Mean VIF ≈2.37 (max ≈3.06) lies well below conservative cutoffs (Hair et al., 2010). Future work could fortify causal claims via longitudinal designs, instrumented or experimental manipulations of search/KI, multi-source data to mitigate common-method bias (Podsakoff et al., 2003), and tests for potential nonlinearities (e.g., inverted-U in search breadth; Laursen & Salter, 2006) and ET thresholds.

Recommendation

Academic Recommendations

Weave a framework of Dynamic Capabilities, Absorptive Capacity, and Ambidexterity to explain how "Technological Search (TS)" and "Market Search (MS)" influence "Innovation Stability (ST)" and "Adaptability (AD)" through "Knowledge Integration (KI)" at different time/organizational levels.

Practical Recommendations

Establish a “knowledge broker” and a “cross-functional squad” to connect R&D, marketing, and supply chains, along with a community of practice.

References

Aiken, L. S., & West, S. G. (1991). Multiple regression: Testing and interpreting interactions. Sage.

Ancona, D. G., & Caldwell, D. F. (1992). Bridging the boundary: External activity and performance in organizational teams. Administrative Science Quarterly, 37(4), 634–665.

Brown, S. L., & Eisenhardt, K. M. (1997). The art of continuous change: Linking complexity theory and time-paced evolution in relentlessly shifting organizations. Administrative Science Quarterly, 42(1), 1–34.

Cohen, W. M., & Levinthal, D. A. (1990). Absorptive capacity: A new perspective on learning and innovation. Administrative Science Quarterly, 35(1), 128–152.

Duncan, R. (1972). Characteristics of organizational environments and perceived environmental uncertainty. Administrative Science Quarterly, 17(3), 313–327.

Eisenhardt, K. M. (1989). Making fast strategic decisions in high-velocity environments. Academy of Management Journal, 32(3), 543–576.

Eisenhardt, K. M., & Martin, J. A. (2000). Dynamic capabilities: What are they? Strategic Management Journal, 21(10–11), 1105–1121.

Eppler, M. J., & Mengis, J. (2004). The concept of information overload: A review of literature from organization science, accounting, marketing, MIS, and related disciplines. The Information Society, 20(5), 325–344.

Fleming, L., & Sorenson, O. (2001). Technology as a complex adaptive system: Evidence from patent data. Research Policy, 30(7), 1019–1039.

Grant, R. M. (1996). Toward a knowledge-based theory of the firm. Strategic Management Journal, 17(S2), 109–122.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). Multivariate data analysis (7th ed.). Pearson.

Hillmann, J., & Guenther, E. (2021). Organizational resilience: A valuable construct for management research? International Journal of Management Reviews, 23(1), 7–44.

Holling, C. S. (1973). Resilience and stability of ecological systems. Annual Review of Ecology and Systematics, 4, 1–23.

Jansen, J. J. P., Van den Bosch, F. A. J., & Volberda, H. W. (2006). Exploratory innovation, exploitative innovation, and performance: Effects of organizational antecedents and environmental moderators. Management Science, 52(11), 1661–1674.

Kaiser, H. F. (1974). An index of factorial simplicity. Psychometrika, 39(1), 31–36.
Katila, R., & Ahuja, G. (2002). Something old, something new: A longitudinal study of search behavior and new product introduction. Academy of Management Journal, 45(6), 1183–1194.

Kogut, B., & Kulatilaka, N. (2001). Capabilities as real options. Organization Science, 12(6), 744–758.

Kogut, B., & Zander, U. (1992). Knowledge of the firm, combinative capabilities, and the replication of technology. Organization Science, 3(3), 383–397.

Laursen, K., & Salter, A. (2006). Open for innovation: The role of openness in explaining innovation performance among U.K. manufacturing firms. Strategic Management Journal, 27(2), 131–150.

Lengnick-Hall, C. A., Beck, T. E., & Lengnick-Hall, M. L. (2011). Developing a capacity for organizational resilience through strategic human resource management. Human Resource Management Review, 21(3), 243–255.

March, J. G. (1991). Exploration and exploitation in organizational learning. Organization Science, 2(1), 71–87.

Narver, J. C., & Slater, S. F. (1990). The effect of a market orientation on business profitability. Journal of Marketing, 54(4), 20–35.

Nonaka, I. (1994). A dynamic theory of organizational knowledge creation. Organization Science, 5(1), 14–37.

Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). Psychometric theory (3rd ed.). McGraw-Hill.

O'Reilly, C. A., & Tushman, M. L. (2013). Organizational ambidexterity: Past, present, and future. Academy of Management Perspectives, 27(4), 324–338.

Okhuysen, G. A., & Eisenhardt, K. M. (2002). Integrating knowledge in groups: How formal interventions enable flexibility. Organization Science, 13(4), 370–386.

Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., Lee, J.-Y., & Podsakoff, N. P. (2003). Common method biases in behavioral research: A critical review. Journal ofApplied Psychology, 88(5), 879–903.

Preacher, K. J., & Hayes, A. F. (2008). Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. Behavior Research Methods, 40(3), 879–891.

Priem, R. L., Li, S., & Carr, J. C. (2012). Insights and new directions from demand-side approaches to technology innovation, entrepreneurship, and strategic management. Academy of Management Review, 37(3), 346–365.

Ries, E. (2011). The lean startup. Crown.Rosenkopf, L., & Nerkar, A. (2001). Beyond local search: Boundary-spanning, exploration, and impact in the optical disk industry. Strategic Management Journal, 22(4), 287–306.

Schilling, M. A. (2000). Toward a general modular systems theory and its application to interfirm product modularity. Academy of Management Review, 25(2), 312–334.

Sheffi, Y. (2005). The resilient enterprise. MIT Press.Shrout, P. E., & Bolger, P. M. (2002). Mediation in experimental and nonexperimental studies: New procedures and recommendations. Psychological Methods, 7(4), 422–445.

Sutcliffe, K. M., & Vogus, T. J. (2003). Organizing for resilience. In K. S. Cameron et al. (Eds.), Positive organizational scholarship (pp. 94–110). Berrett-Koehler.

Teece, D. J. (2007). Explicating dynamic capabilities: The nature and microfoundations of (sustainable) enterprise performance. Strategic Management Journal, 28(13), 1319–1350.

Tiwana, A. (2008). Do bridging ties complement strong ties? An empirical examination of alliance ambidexterity. Strategic Management Journal, 29(3), 251–272.

von Hippel, E. (2005). Democratizing innovation. MIT Press. Williams, T. A., Gruber, D. A., Sutcliffe, K. M., Shepherd, D. A., & Zhao, E. Y. (2017). Organizational response to adversity: Fusing crisis management and resilience research streams. Academy of Management Annals, 11(2), 733–769.

THE EVOLUTIONARY HISTORY OF LIFE AND HUMANITIES POLITICAL*

Narubet Papol

Faculty of Sciences and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Isan, Thailand

Corresponding Author's Email: chaophraya.jc@gmail.com

Received 12 August 2025; Revised 22 August 2025; Accepted 24 August 2025

Abstract

This article explores the evolutionary history of life from its origins to the emergence of Homo sapiens and examines its deep connections with the humanities. It traces major biological transitions, including the rise of multicellularity, vertebrates, and primates, highlighting the cognitive and symbolic capacities that distinguish humans. The study emphasizes how evolutionary processes shaped language, morality, and culture, positioning humans as both biological products and cultural creators. It further discusses the influence of evolutionary thought on philosophy, literature, art, and religion, as well as its implications for contemporary issues such as bioethics, digital transformation, and environmental responsibility. By integrating evolutionary biology with the humanities, this work argues for an interdisciplinary synthesis that provides a holistic understanding of human nature and guides humanity toward an ethically responsible future.

Keywords: Evolution, Humanity, Culture, Philosophy, Ethics

Citation:

* Narubet Papol. (2025). The Evolutionary History Of Life And Humanities Political. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 659-674.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

Introduction

The evolutionary history of life on Earth represents one of the most profound narratives in scientific inquiry, beginning with the origin of simple organic molecules and culminating in the emergence of complex organisms, ecosystems, and ultimately human beings. From the first prokaryotic life forms approximately 3.5 billion years ago to the diversification of multicellular organisms during the Cambrian explosion, the evolutionary record illustrates the gradual unfolding of biological complexity and adaptation (Mayr, 2001; Knoll, 2015). This trajectory not only shaped the biosphere but also created the biological and cognitive foundations upon which human societies would later be built.

The significance of connecting biological evolution to the development of human culture and the humanities lies in recognizing that the human capacity for language, art, philosophy, and social organization is not divorced from evolutionary processes but is instead a product of them. The emergence of Homo sapiens approximately 300,000 years ago was marked by unprecedented cognitive capacities-symbolic reasoning, self-reflection, and complex communication-that allowed for the creation of culture, myths of origin, and ethical systems (Tattersall, 2012; Tomasello, 2014). These cultural products, studied within the humanities, can thus be better understood when placed within the broader evolutionary framework.

Despite the recognition of Darwinian evolution as a unifying scientific theory, there remains a research gap in systematically linking evolutionary biology with the humanities. While evolutionary psychology, anthropology, and sociobiology have begun to explore this intersection (Wilson, 1998; Boyd, Richerson, & Henrich, 2011), scholarship in philosophy, literature, history, and religious studies often treats human cultural achievements as if they arose in isolation from the evolutionary processes that enabled them. There is therefore a pressing need for interdisciplinary perspectives that connect the natural

sciences with the interpretive and normative inquiries of the humanities (E. O. Wilson, 1998).

The present study has three primary objectives. First, it aims to trace the evolutionary trajectory of life from its origins to the emergence of humanity, with particular attention to major biological transitions that set the stage for higher cognition and culture. Second, it seeks to analyze how evolutionary milestones-such as the development of symbolic language, social cooperation, and moral reasoning-have influenced human cognition, creativity, and cultural formation. Third, it endeavors to demonstrate how integrating evolutionary history into humanities scholarship can yield new insights into the meaning of human existence, the development of ethical systems, and the role of cultural evolution in shaping society. In doing so, this study highlights the necessity of bridging the sciences and the humanities to construct a holistic understanding of the human condition in both biological and cultural dimensions.

The Evolutionary History of Life

Origins of Life

The origin of life on Earth remains one of the most compelling scientific questions. Current theories suggest that abiogenesis, the natural process by which life emerged from non-living matter, took place approximately 3.8–4.0 billion years ago under early Earth conditions characterized by volcanic activity, a reducing atmosphere, and the presence of simple organic compounds (Deamer & Dworkin, 2005; Hazen, 2012). The “RNA world hypothesis” posits that self-replicating ribonucleic acid molecules served as the first genetic material, capable of both storing information and catalyzing reactions (Gilbert, 1986; Joyce, 2002).

The earliest life forms were prokaryotic cells-bacteria and archaea-whose metabolic innovations, such as photosynthesis and chemosynthesis, dramatically

altered the planet's chemistry and paved the way for more complex organisms (Knoll, 2015). A critical evolutionary milestone was the transition from prokaryotes to eukaryotes approximately 1.8–2.0 billion years ago, facilitated by endosymbiotic events in which one cell engulfed another to form organelles such as mitochondria and chloroplasts (Margulis, 1970; Lane, 2015). This event enabled the evolution of larger, more complex cells with compartmentalized functions, setting the foundation for multicellularity.

Major Transitions in Evolution

Among the most significant evolutionary transitions was the rise of multicellularity, which occurred independently in several lineages, including plants, fungi, and animals (Grosberg & Strathmann, 2007). Multicellular organisms allowed for cellular specialization and division of labor, enabling the emergence of tissues and organs. Another crucial development was sexual reproduction, which increased genetic diversity and accelerated evolutionary adaptation (Maynard Smith & Szathmáry, 1995).

Symbiosis also played a pivotal role in evolutionary innovation. Beyond the origin of eukaryotic cells, symbiotic relationships allowed species to exploit new ecological niches, such as mycorrhizal fungi partnering with plants, leading to terrestrial colonization (Parniske, 2008).

The Cambrian explosion, approximately 541 million years ago, marked a dramatic expansion of biodiversity, with the rapid appearance of most major animal phyla (Marshall, 2006). Fossil evidence from sites such as the Burgess Shale reveals the emergence of complex body plans, novel modes of locomotion, and the rise of predation, which spurred an evolutionary "arms race" and contributed to ecological complexity (Conway Morris, 1998).

Rise of Vertebrates and Mammals

Following the Cambrian diversification, vertebrates emerged as a dominant lineage. The development of the notochord and vertebral column provided structural support and enabled more sophisticated mobility (Carroll,

1997). Over hundreds of millions of years, vertebrates radiated into diverse ecological niches, from aquatic fish to terrestrial amphibians, reptiles, and eventually mammals. Adaptive radiation, exemplified by Darwin's finches in microevolutionary contexts, at the macroevolutionary level explains how vertebrates diversified to occupy a wide range of habitats (Losos, 2010).

Mammals, which evolved from synapsid ancestors in the late Triassic period, developed unique traits such as endothermy, differentiated teeth, and parental care, enhancing their survival strategies (Kemp, 2005). Following the Cretaceous–Paleogene mass extinction 66 million years ago, mammals underwent a major adaptive radiation, filling ecological roles left vacant by non-avian dinosaurs (Alroy, 1999).

Among mammals, primates evolved approximately 55 million years ago, distinguished by stereoscopic vision, grasping hands, and large brain-to-body ratios (Fleagle, 2013). These traits facilitated arboreal lifestyles and later supported complex social behavior. The lineage of early hominins, beginning with genera such as Australopithecus, set the stage for the emergence of Homo habilis and Homo erectus, who demonstrated tool use and cultural innovation (Tattersall, 2012). These evolutionary developments laid the biological foundation for the rise of Homo sapiens and the cultural transformations that would later be studied by the humanities.

Emergence of Humans

Hominin Evolution

The evolutionary history of hominins reflects a complex trajectory from early bipedal primates to anatomically modern humans. Australopithecus afarensis, exemplified by the fossil "Lucy" (3.2 million years ago), displayed a mix of arboreal and terrestrial adaptations, including habitual bipedalism, which freed the hands for tool use and manipulation (Johanson & Edgar, 2006). This was

followed by Homo habilis (2.4–1.6 million years ago), often considered the "handy man," who demonstrated increased cranial capacity and the earliest evidence of stone tool industries, the Oldowan tradition (Leakey et al., 1964).

Homo erectus (1.8 million–300,000 years ago) marked a major evolutionary milestone with larger brain size, more sophisticated Acheulean tools, and control of fire, which expanded dietary diversity and supported social cohesion (Tattersall, 2012). Finally, Homo sapiens, appearing around 300,000 years ago in Africa (Hublin et al., 2017), exhibited complex symbolic behavior, art, and advanced technology, distinguishing them from earlier hominins and marking the beginning of cultural evolution as a dominant force in human history.

Physiological adaptations, such as an enlarged prefrontal cortex, opposable thumbs, and vocal tract modifications, facilitated both survival and the capacity for abstract thought (Aiello & Wheeler, 1995). These traits allowed humans not only to adapt biologically but also to begin transforming their environments through culture.

The Role of Evolution in Human Cognition

One of the defining characteristics of Homo sapiens is the emergence of advanced cognitive functions. The development of language enabled complex communication, social learning, and the transmission of culture across generations (Tomasello, 2014). Abstract thought and symbolic reasoning allowed for innovations such as cave art, burial practices, and myth-making, which reveal a capacity to conceptualize meaning beyond immediate survival (Mithen, 1996).

Evolutionary psychology suggests that human moral systems and social norms can be traced to adaptive pressures in early human communities. Cooperative behavior, altruism, and fairness provided survival advantages in small-scale societies where trust and reciprocity were essential (Boyd, Richerson, & Henrich, 2011). Thus, the roots of morality can be understood as both evolutionary strategies and as cultural frameworks that later became central themes in philosophy, religion, and the humanities (de Waal, 2006).

Humans as Cultural Beings

The emergence of humans marked a pivotal shift from primarily survival-based adaptations to the dominance of cultural evolution. Cultural practices, such as tool-making, art, and ritual, became mechanisms for transmitting knowledge and values, reducing reliance on biological adaptation alone (Richerson & Boyd, 2005). This transformation underscores the distinctiveness of humans as cultural beings capable of cumulative cultural evolution, whereby innovations build upon previous knowledge.

The concept of gene–culture coevolution further explains the intertwined development of biology and culture. For example, the persistence of lactose tolerance in some human populations is linked to the cultural practice of dairy farming (Laland, Odling-Smee, & Feldman, 2000). Similarly, the spread of symbolic systems, such as writing and religion, shaped social structures and influenced selection pressures by favoring group cohesion and cooperation.

By situating humans as both biological and cultural beings, the evolutionary narrative highlights the continuity between natural history and the humanities. Human creativity, morality, and symbolic thought are not detached from evolutionary processes but are their most complex expressions.

Intersection with the Humanities

Evolutionary Perspectives in Philosophy

The advent of evolutionary theory has profoundly influenced philosophical debates concerning human nature, ethics, and the meaning of life. Darwin’s On the Origin of Species (1859) challenged static conceptions of human uniqueness by situating humanity within the broader continuum of life. Philosophers have since grappled with the implications of this continuity, recognizing that traits once considered exclusively human—rationality, morality, and self-awareness-emerged through evolutionary processes (Ruse, 1995).

From an ethical standpoint, evolutionary biology complicates traditional moral philosophy by suggesting that morality is grounded not solely in reason or divine command but also in adaptive behaviors promoting cooperation and group survival (de Waal, 2006). This perspective does not necessarily reduce morality to biology but highlights the evolutionary roots of empathy, fairness, and reciprocity, inviting renewed philosophical inquiry into the foundations of ethics (Singer, 2011). Ultimately, evolutionary continuity challenges anthropocentric frameworks and broadens philosophical reflection on the human condition and our responsibility toward other species and ecosystems (Midgley, 2004).

Evolution and Literature

Literature across civilizations often begins with myths of origins and creation stories, which represent early attempts to explain humanity's place in the cosmos. From Mesopotamian epics such as the Enuma Elish to the Genesis creation narrative, these myths framed human existence in relation to divine or cosmic order (Campbell, 1949). The emergence of Darwinian thought introduced a naturalistic narrative of origins that reshaped literary imagination. Writers like Tennyson, in In Memoriam (1850), wrestled with the tension between faith and evolutionary science, while later authors such as H. G. Wells incorporated evolutionary concepts into speculative fiction (The Time Machine, 1895), portraying humanity's future within evolutionary trajectories (Beer, 2009).

Narrative thus plays a crucial role in making sense of evolutionary history. Storytelling transforms abstract scientific concepts into human meaning, situating individuals and societies within a broader temporal and existential framework (Wilson, 1998). In this way, literature bridges empirical science with cultural interpretation, rendering evolutionary history accessible and symbolically resonant.

Art, Religion, and Culture

Symbolic expression represents a key evolutionary milestone in the emergence of human culture. Cave paintings at sites such as Lascaux and Chauvet, dating back over 30,000 years, illustrate the capacity for symbolic thought and the representation of meaning beyond immediate survival (Lewis-Williams, 2002). Art provided not only aesthetic expression but also communal identity, ritual practice, and cognitive scaffolding for abstract thought.

Religious traditions likewise reflect humanity's engagement with evolutionary questions of origin, meaning, and destiny. While some traditions resisted Darwinism, perceiving it as a threat to theological doctrines, others integrated evolutionary insights into broader spiritual frameworks (Haught, 2000). For example, Teilhard de Chardin envisioned evolution as a divinely guided process culminating in the "Omega Point," blending scientific and religious perspectives (Teilhard de Chardin, 1959). More broadly, cultural responses to evolutionary science illustrate humanity's ongoing negotiation between naturalistic and transcendental interpretations of existence.

Historical Development of Humanities in Light of Evolution

The humanities have historically evolved in response to scientific paradigms, and evolutionary theory is no exception. Renaissance humanism emphasized the dignity and rational capacities of humankind, but Darwin's discoveries challenged these assumptions by revealing humanity's deep continuity with other species (Bury, 1932). Modern evolutionary humanism reinterprets this legacy, affirming human creativity and moral responsibility while grounding them in evolutionary origins (Gay, 1969).

Darwinism also influenced the social sciences and humanities. In sociology and anthropology, thinkers like Herbert Spencer applied evolutionary frameworks to social development-albeit controversially through "social Darwinism" (Hofstadter, 1944). In contrast, cultural anthropology later

emphasized cultural evolution as distinct yet interconnected with biological evolution (Kroeber, 1952). The legacy of Darwin thus continues to shape disciplines ranging from philosophy and literature to ethics and cultural theory, underscoring the importance of integrating evolutionary perspectives into the study of humanity.

Contemporary Implications

Humanities in the Age of Evolutionary Science

In the twenty-first century, the humanities increasingly intersect with evolutionary biology, anthropology, sociology, and history, creating new frameworks for understanding human experience. Evolutionary anthropology explores the biological and cultural roots of human societies, while evolutionary sociology examines the adaptive basis of institutions, cooperation, and inequality (Wilson, 2007). Historical scholarship, too, has embraced “Big History” approaches that situate human history within the larger evolutionary and cosmic narrative (Christian, 2011). These interdisciplinary engagements demonstrate how evolutionary science enriches humanities scholarship by contextualizing human culture within natural history.

Ethical challenges also arise in light of evolutionary science. Advances in genetics and biotechnology, such as CRISPR gene editing, prompt debates over bioengineering and the possibility of transhumanism-the intentional enhancement of human capacities beyond biological limits (Bostrom, 2005). From an evolutionary perspective, such interventions raise questions about whether humanity should continue to direct its own evolutionary trajectory or respect the limits imposed by natural selection. Furthermore, the global ecological crisis highlights the need for environmental responsibility, as human cultural evolution has enabled unprecedented ecological impact, threatening biodiversity and the stability of life systems (Rockström et al., 2009). The

humanities play a central role in framing these ethical dilemmas, offering perspectives on responsibility, justice, and sustainability.

Cultural Evolution in the Digital Age

The rise of digital technologies has accelerated cultural evolution, introducing dynamics comparable to biological evolution but unfolding at far greater speed. The concept of "memetics," introduced by Dawkins (1976), provides a framework for understanding the transmission and replication of cultural units-memes-in the digital age. Social media platforms amplify the spread of ideas, shaping political discourse, collective identities, and cultural norms (Shifman, 2014).

Digital humanities scholars argue that cultural artifacts are now produced, stored, and analyzed in ways that fundamentally alter human self-understanding (Berry, 2011). Rapid cultural transformations-from globalized communication to algorithm-driven decision-making-highlight the co-evolution of human cognition with digital systems. These transformations call for renewed attention to ethical and cultural analysis, as digital technologies reshape social relationships, governance, and even human identity.

The Future of Humanity

Evolutionary science provides both cautionary and visionary perspectives on the future of humanity. Biologically, humans may continue to undergo subtle evolutionary changes, such as genetic adaptations to disease or climate (Laland, 2017). However, cultural evolution-manifested in technology, institutions, and knowledge systems-will likely remain the dominant force shaping humanity's trajectory. Scenarios of artificial intelligence, space colonization, and transhumanist enhancement suggest futures where cultural innovation outpaces biological adaptation (Kurzweil, 2005).

The humanities are indispensable in guiding these futures. By providing frameworks for meaning, values, and ethical reflection, the humanities ensure

that evolutionary progress is not reduced to technological determinism. Philosophical inquiry can interrogate questions of human identity and dignity; literature and art can imagine alternative futures; and religious and cultural traditions can provide resources for responsibility and hope. In this sense, the future of humanity lies not only in biology or technology but also in the capacity of the humanities to orient human adaptation within moral and existential horizons.

Conclusion

The evolutionary history of life traces a profound journey from the origins of simple cells to the rise of complex organisms and ultimately to humanity, revealing the continuity between biology and culture. Life began with abiogenesis under early Earth conditions, leading to the emergence of prokaryotes, the symbiotic origin of eukaryotes, and the rise of multicellularity, sexual reproduction, and biodiversity during the Cambrian explosion. Vertebrates and mammals evolved through adaptive radiation, with primates developing cognitive and physiological traits that laid the foundation for hominins. From Australopithecus to Homo habilis and Homo erectus, each species contributed to the evolutionary trajectory that culminated in Homo sapiens, whose enlarged brains, symbolic reasoning, and language enabled cultural innovation. Human cognition, rooted in evolutionary pressures for cooperation and survival, gave rise to morality, abstract thought, and symbolic expression, transforming humanity into cultural beings capable of cumulative cultural evolution and gene–culture coevolution. This biological legacy intersects deeply with the humanities, as philosophy grapples with questions of human nature and ethics, literature reimagines origins and meaning through narrative, art and religion express symbolic and spiritual dimensions of existence, and history reflects the influence of Darwinism on social and cultural thought. In the modern era, evolutionary

insights shape interdisciplinary scholarship, linking biology with anthropology, sociology, and history while raising ethical questions about biotechnology, transhumanism, and environmental responsibility. The digital age accelerates cultural evolution through memetics and rapid technological change, reshaping identity and human interaction. Looking forward, the future of humanity will be determined less by biological evolution than by cultural innovation, with the humanities playing a critical role in guiding adaptation, meaning, and ethical responsibility. Thus, the story of life is also the story of humanity, where evolutionary science and the humanities converge to reveal that we are both products of natural history and creators of cultural meaning.

References

Alroy, J. (1999). The fossil record of North American mammals: Evidence for a Paleocene evolutionary radiation. Systematic Biology, 48(1), 107–118.

Beer, G. (2009). Darwin's plots: Evolutionary narrative in Darwin, George Eliot and nineteenth-century fiction. Cambridge University Press.

Berry, D. M. (2011). The philosophy of software: Code and mediation in the digital age. Palgrave Macmillan.

Bostrom, N. (2005). In defense of posthuman dignity. Bioethics, 19(3), 202–214.

Boyd, R., Richerson, P. J., & Henrich, J. (2011). The cultural niche: Why social learning is essential for human adaptation. Proceedings of the National Academy of Sciences, 108(Supplement 2), 10918–10925.

Bury, J. B. (1932). The idea of progress: An inquiry into its origin and growth. Macmillan.

Campbell, J. (1949). The hero with a thousand faces. Pantheon.

Carroll, R. L. (1997). Patterns and processes of vertebrate evolution. Cambridge University Press.

Christian, D. (2011). Maps of time: An introduction to big history. University of California Press.

Conway Morris, S. (1998). The crucible of creation: The Burgess Shale and the rise of animals. Oxford University Press.

Darwin, C. (1859). On the origin of species. John Murray.

Dawkins, R. (1976). The selfish gene. Oxford University Press.

De Waal, F. (2006). Primates and philosophers: How morality evolved. Princeton University Press.

Deamer, D. W., & Dworkin, J. P. (2005). Chemistry and physics of primitive membranes. Accounts of Chemical Research, 38(9), 746–754.

Fleagle, J. G. (2013). Primate adaptation and evolution (3rd ed.). Academic Press.

Gay, P. (1969). The rise of modern paganism: The Enlightenment, Vol. 1. Knopf.

Gilbert, W. (1986). The RNA world. Nature, 319(6055), 618.

Grosberg, R. K., & Strathmann, R. R. (2007). The evolution of multicellularity: A minor major transition? Annual Review of Ecology, Evolution, and Systematics, 38, 621–654.

Haught, J. F. (2000). God after Darwin: A theology of evolution. Westview Press.

Hazen, R. M. (2012). The story of Earth: The first 4.5 billion years, from stardust to living planet. Viking.

Hofstadter, R. (1944). Social Darwinism in American thought. University of Pennsylvania Press.

Joyce, G. F. (2002). The antiquity of RNA-based evolution. Nature, 418(6894), 214–221.

Kemp, T. S. (2005). The origin and evolution of mammals. Oxford University Press.

Knoll, A. H. (2015). Life on a young planet: The first three billion years of evolution on Earth. Princeton University Press.

Knoll, A. H. (2015). Life on a young planet: The first three billion years of evolution on Earth. Princeton University Press.

Kroeber, A. L. (1952). The nature of culture. University of Chicago Press.

Kurzweil, R. (2005). The singularity is near: When humans transcend biology. Viking.

Laland, K. N. (2017). Darwin's unfinished symphony: How culture made the human mind. Princeton University Press.

Lane, N. (2015). The vital question: Energy, evolution, and the origins of complex life. W. W. Norton & Company.

Lewis-Williams, D. (2002). The mind in the cave: Consciousness and the origins of art. Thames & Hudson.

Losos, J. B. (2010). Adaptive radiation, ecological opportunity, and evolutionary determinism. American Society of Naturalists.

Margulis, L. (1970). Origin of eukaryotic cells. Yale University Press.

Marshall, C. R. (2006). Explaining the Cambrian "explosion" of animals. Annual Review of Earth and Planetary Sciences, 34, 355–384.

Maynard Smith, J., & Szathmáry, E. (1995). The major transitions in evolution. Oxford University Press.

Mayr, E. (2001). What evolution is. Basic Books.

Midgley, M. (2004). The myths we live by. Routledge.

Parniske, M. (2008). Arbuscular mycorrhiza: The mother of plant root endosymbioses. Nature Reviews Microbiology, 6(10), 763–775.

Rockström, J., Steffen, W., Noone, K., Persson, Å., Chapin, F. S., Lambin, E., ... & Foley, J. (2009). A safe operating space for humanity. Nature, 461(7263), 472–475.

Ruse, M. (1995). Evolutionary naturalism: Selected essays. Routledge.

Shifman, L. (2014). Memes in digital culture. MIT Press.

Singer, P. (2011). The expanding circle: Ethics, evolution, and moral progress. Princeton University Press.

Tattersall, I. (2012). Masters of the planet: The search for our human origins. Macmillan.

Teilhard de Chardin, P. (1959). The phenomenon of man. Harper.

Tomasello, M. (2014). A natural history of human thinking. Harvard University Press.

Wilson, D. S. (2007). Evolution for everyone: How Darwin's theory can change the way we think about our lives. Delacorte Press.

Wilson, E. O. (1998). Consilience: The unity of knowledge. Alfred A. Knopf.

พลวัตทางการเมืองกับข้อพิพาทไทย-กัมพูชา: การวิเคราะห์ผ่านกรอบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ*

POLITICAL DYNAMICS AND THE THAI-CAMBODIAN DISPUTE: AN ANALYSIS THROUGH THE LENS OF INTERNATIONAL RELATIONS

เกียรติเฉลิม รักษ์งาม

Kiatchaloem Raknga m

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar, Thailand

Corresponding Author's Email: dr.kovip999999@gmail.com

วันที่รับบทความ : 3 สิงหาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 6 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 8 สิงหาคม 2568

Received 3 August 2025; Revised 6 August 2025; Accepted 8 August 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์ข้อพิพาทไทย–กัมพูชา โดยเฉพาะกรณีพื้นที่รอบปราสาทพระวิหาร ผ่านกรอบแนวคิดในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ได้แก่ Realism, Liberalism และ Constructivism เพื่อทำความเข้าใจมิติทางอำนาจ อัตลักษณ์ และกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศ ข้อพิพาทดังกล่าวมีพัฒนาการจากความคลุมเครือทางประวัติศาสตร์และการตีความคำพิพากษาของศาลโลกที่ไม่ชัดเจน ทั้งยังสะท้อนถึงพลวัตทางการเมืองภายในของไทยและกัมพูชาที่ต่างใช้ข้อพิพาทเป็นเครื่องมือทางการเมืองในบริบทของความไม่มั่นคงภายในประเทศ บทความยังวิเคราะห์บทบาทขององค์กรระหว่างประเทศ เช่น ASEAN และ ICJ ที่แม้มีความพยายามไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง แต่ยังขาดกลไกที่มีผลผูกพันอย่างแท้จริง สุดท้ายบทความเสนอแนวทางเชิงนโยบายเพื่อเปลี่ยนข้อพิพาทให้กลายเป็นโอกาสในการสร้างความ

Citation:

*เกียรติเฉลิม รักษ์งาม. (2568). พลวัตทางการเมืองกับข้อพิพาทไทย-กัมพูชา: การวิเคราะห์ผ่านกรอบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 675-688.

Kiatchaloem Raknga m. (2025). Political Dynamics And The Thai-Cambodian Dispute: An Analysis Through The Lens Of International Relations. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 675-688.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ร่วมมือข้ามพรมแดน ผ่านเขตสันติภาพ การทูตภาคประชาชน การศึกษาประวัติศาสตร์ร่วม และสื่อสร้างสันติภาพ อันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนระหว่างทั้งสองประเทศ
คำสำคัญ: ข้อพิพาทไทย–กัมพูชา, ปราสาทพระวิหาร, ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ, ชาตินิยม, นโยบายระงับข้อพิพาท

Abstract

This article analyzes the Thai–Cambodian border dispute, particularly concerning the area surrounding the Preah Vihear Temple, through the theoretical lenses of international relations: Realism, Liberalism, and Constructivism. It aims to explore the multidimensional nature of power, identity, and institutional cooperation. The dispute, rooted in colonial-era map ambiguities and contested interpretations of the International Court of Justice's rulings in 1962 and 2013, reflects deeper domestic political dynamics. Both Thailand and Cambodia have utilized the conflict as a political tool amid internal instability. The study also examines the role of international organizations such as ASEAN and the ICJ, whose conflict resolution efforts, while symbolic, lack binding enforcement mechanisms. Finally, the article proposes policy recommendations to transform conflict into cooperation through the establishment of peace zones, people-to-people diplomacy, shared historical education, and constructive media engagement-paving the way for sustainable coexistence between the two nations.
Keywords: Thai–Cambodian dispute, Preah Vihear, International relations, Nationalism, Conflict resolution policy

บทนำ

ข้อพิพาทชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชาถือเป็นหนึ่งในกรณีศึกษาที่สะท้อนถึงความซับซ้อนของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อพิพาทบริเวณ ปราสาทพระวิหาร (Preah Vihear Temple) ซึ่งเป็นพื้นที่

ที่ทั้งสองฝ่ายต่างอ้างสิทธิ์เหนือดินแดนอย่างต่อเนื่อง ความขัดแย้งดังกล่าวมีรากฐานจากแผนที่ที่จัดทำโดยฝรั่งเศสในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 และได้ถูกนำไปสู่การฟ้องร้องต่อศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ) ซึ่งในปี พ.ศ. 2505 ศาลได้มีคำพิพากษาว่าปราสาทพระวิหารเป็นของกัมพูชา (ICJ, 1962) แม้ว่าฝ่ายไทยจะไม่เห็นด้วยกับผลคำตัดสิน แต่ได้ดำเนินการถอนกำลังทหารออกจากพื้นที่อย่างเป็นทางการ อย่างไรก็ตาม ปัญหายังไม่ได้รับการคลี่คลายในทางปฏิบัติ เนื่องจากเส้นเขตแดนโดยรอบยังคงเป็นข้อถกเถียง และไม่ได้มีการปักปันอย่างชัดเจน (Weatherbee, 2010)

นับตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา ความขัดแย้งได้ปะทุขึ้นอีกครั้ง โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2551–2554 ซึ่งทั้งสองประเทศมีการปะทะกันทางทหารในหลายครั้ง สถานการณ์ดังกล่าวไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงบริเวณชายแดน หากยังเกี่ยวพันกับการเมืองภายในประเทศ โดยในประเทศไทย ข้อพิพาทถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการระดมแนวร่วมทางการเมือง และเป็นส่วนหนึ่งของวาทกรรมชาตินิยมที่เข้มข้นขึ้นในช่วงที่สังคมเผชิญความแตกแยก (Chachavalpongpun, 2011) ขณะเดียวกัน กัมพูชาก็ใช้ประเด็นนี้เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ของรัฐบาลในด้านการปกป้องอธิปไตยของชาติและเพิ่มความชอบธรรมของผู้นำ (Strate, 2012)

ข้อพิพาทนี้จึงมีความสำคัญในหลายมิติ ทั้งในแง่ความมั่นคง ชาตินิยม กฎหมายระหว่างประเทศ และภูมิรัฐศาสตร์ อีกทั้งยังเป็นตัวอย่างของข้อขัดแย้งในระดับทวิภาคีที่เกี่ยวพันกับพลวัตทางการเมืองภายในประเทศของแต่ละฝ่าย การวิเคราะห์ข้อพิพาทนี้ผ่านกรอบแนวคิดในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเข้าใจทั้งปัจจัยเชิงโครงสร้างและเชิงความหมายที่อยู่เบื้องหลังความขัดแย้งดังกล่าว

พัฒนาการของข้อพิพาทไทย-กัมพูชา

1. ประวัติข้อพิพาทชายแดนโดยเฉพาะบริเวณปราสาทพระวิหาร

ข้อพิพาทระหว่างประเทศไทยและกัมพูชามีรากเหง้าทางประวัติศาสตร์ที่ย้อนกลับไปถึงยุคอาณานิคม เมื่อฝรั่งเศสในฐานะเจ้าอาณานิคมของกัมพูชาได้จัดทำแผนที่ “Annex I map” เมื่อปี พ.ศ. 2447 (1904) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปราสาทพระวิหารอยู่ในเขตกัมพูชา แม้แผนที่ดังกล่าวจะถูกจัดทำขึ้นโดยไม่มีการเห็นชอบอย่างเป็นทางการจากฝ่ายไทย แต่ต่อมาได้กลายเป็นหลักฐานสำคัญในการอ้างสิทธิ์ของกัมพูชาในชั้นศาลโลก (ICJ, 1962; Boyle &

Chinkin, 2007) ทั้งสองฝ่ายต่างมีมุมมองทางประวัติศาสตร์และอธิปไตยที่ขัดแย้งกัน ทำให้พื้นที่รอบปราสาทกลายเป็น “พื้นที่ทับซ้อน” ที่ไม่เคยมีการกำหนดเขตแดนอย่างชัดเจน

2. คำพิพากษาของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ) ปี 1962 และ 2013

ในปี พ.ศ. 2505 (1962) ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้วินิจฉัยว่า ตัวปราสาทพระวิหารเป็นของกัมพูชา โดยให้เหตุผลว่าประเทศไทยไม่ได้คัดค้านแผนที่ Annex I map อย่างเป็นทางการมาเป็นเวลานาน ซึ่งแสดงถึงการยอมรับโดยปริยาย (ICJ, 1962) อย่างไรก็ตาม คำพิพากษาไม่ได้ระบุชัดเจนถึงเส้นเขตแดนโดยรอบปราสาท ส่งผลให้พื้นที่โดยรอบยังคงเป็นประเด็นถกเถียง

ในปี พ.ศ. 2556 (2013) กัมพูชาได้ยื่นขอให้ศาลตีความคำพิพากษาเพิ่มเติม ซึ่งศาลมีคำวินิจฉัยว่า พื้นที่โดยรอบตัวปราสาทซึ่งจำเป็นต่อการเข้าถึงปราสาทอย่างเต็มที่นั้นควรอยู่ในอำนาจของกัมพูชา โดยประเทศไทยต้องถอนกำลังทหารออกจากพื้นที่ดังกล่าว (ICJ, 2013) คำวินิจฉัยนี้แม้จะช่วยลดความคลุมเครือในเชิงกฎหมาย แต่ก็ไม่ได้ยุติข้อพิพาทอย่างสมบูรณ์ เนื่องจากปัจจัยทางการเมืองภายในประเทศยังคงแทรกแซงการดำเนินการในทางปฏิบัติ

3. ความขัดแย้งซ้ำซ้อนในช่วงปี 2543–2554 (2000–2011)

ช่วงต้นศตวรรษที่ 21 ข้อพิพาทเริ่มปะทุขึ้นอีกครั้ง โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2551–2554 ซึ่งมีการเผชิญหน้าทางทหารหลายครั้งระหว่างไทยและกัมพูชา เหตุการณ์สำคัญเริ่มต้นเมื่อยูเนสโกขึ้นทะเบียนปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลกในปี พ.ศ. 2551 โดยที่กัมพูชาเสนอเพียงฝ่ายเดียว ทำให้เกิดกระแสต่อต้านในไทยอย่างรุนแรง โดยเฉพาะจากฝ่ายการเมืองที่ใช้ข้อพิพาทนี้เป็นเครื่องมือในการโจมตีรัฐบาล (Chachavalpongpun, 2011)

ตลอดช่วงเวลาดังกล่าว มีการปะทะด้วยอาวุธหลายครั้ง ส่งผลให้มีทหารและพลเรือนเสียชีวิตจากทั้งสองฝ่าย และนำไปสู่การร้องเรียนต่อองค์การสหประชาชาติ การเคลื่อนย้ายกำลังทหาร และการเสื่อมถอยของความสัมพันธ์ทางการทูต (International Crisis Group, 2011) เหตุการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความเปราะบางของกลไกระงับข้อพิพาทในระดับภูมิภาค โดยเฉพาะภายใต้กรอบของอาเซียนที่ยังไม่สามารถตอบสนองวิกฤตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. บทบาทของสื่อมวลชน ชาตินิยม และการปลุกเร้าอารมณ์ประชาชน

สื่อมวลชนในทั้งสองประเทศมีบทบาทสำคัญในการขยายและปลุกเร้าอารมณ์ชาตินิยม โดยเฉพาะในประเทศไทย สื่อบางส่วนได้สร้างวาทกรรมที่เน้น “การรุกรานจากเพื่อนบ้าน” และการ “ปกป้องอธิปไตยของชาติ” ซึ่งสะท้อนแนวโน้มของชาตินิยมแบบเชิงรับ (Strate,

2012) ในขณะที่ในกัมพูชา รัฐบาลใช้สื่อเพื่อส่งเสริมความชอบธรรมของตน โดยเน้นภาพลักษณ์ของผู้นำในการปกป้องดินแดน

นอกจากนี้ โซเชียลมีเดียยังเป็นช่องทางสำคัญที่ช่วยเร่งปฏิกิริยาของสาธารณชน โดยผู้ใช้งานจำนวนมากแสดงความคิดเห็นที่รุนแรง บางกรณีถึงขั้นปลุกระดมให้เกิดความเกลียดชังระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศ (Croissant & Lorenz, 2012) ปรากฏการณ์นี้สะท้อนให้เห็นว่า แม้ข้อพิพาทจะมีมิติทางกฎหมาย แต่กลับถูกผลักดันอย่างรุนแรงจากอารมณ์ของสาธารณชน ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับบริบททางการเมืองภายใน

พลวัตทางการเมืองของไทยและกัมพูชาในบริบทของข้อพิพาท

1. สถานการณ์การเมืองภายในไทย: รัฐประหาร, วิกฤตการเมือง, และการใช้ข้อพิพาทเพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมือง

สถานการณ์การเมืองภายในประเทศไทยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาเต็มไปด้วยความไม่แน่นอนและการเปลี่ยนผ่านที่รุนแรง โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2549 และ 2557 ซึ่งเกิดรัฐประหารโดยกองทัพสองครั้ง ส่งผลให้โครงสร้างอำนาจเปลี่ยนแปลง และทำให้กลุ่มการเมืองต่าง ๆ พยายามสร้างความชอบธรรมใหม่ให้กับตนเอง (McCargo, 2014)

ในบริบทของข้อพิพาทกับกัมพูชา โดยเฉพาะกรณีปราสาทพระวิหาร ความขัดแย้งชายแดนถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองอย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น ในช่วงปี พ.ศ. 2551–2553 กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (PAD) ได้ใช้ข้ออ้างเรื่องการ “เสียดินแดน” และการขึ้นทะเบียนมรดกโลกเพื่อโจมตีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง โดยกล่าวหาว่ารัฐบาลมีพฤติกรรม “ขายชาติ” (Chachavalpongpun, 2011)

ดังนั้น ข้อพิพาทไม่ได้เป็นเพียงประเด็นด้านความมั่นคง หากยังเป็น “ทุนทางการเมือง” ที่กลุ่มต่าง ๆ ใช้ในการเคลื่อนไหว สร้างอารมณ์ร่วมของสาธารณชน และบ่อนทำลายความชอบธรรมของฝ่ายตรงข้ามในบริบทการเมืองภายในที่แตกร้าว

2. การเมืองภายในกัมพูชา: การรวมศูนย์อำนาจของรัฐบาลฮุนเซนและการใช้ชาตินิยมเป็นเครื่องมือ

ในกัมพูชา นายกรัฐมนตรีสมเด็จฮุนเซน ดำรงตำแหน่งต่อเนื่องยาวนานตั้งแต่ปี 2531 จนถึงการส่งมอบอำนาจให้บุตรชายในปี 2566 โดยระหว่างการดำรงตำแหน่ง ฮุนเซนสามารถ

รวมศูนย์อำนาจทางการเมืองไว้อย่างแน่นหนา ควบคุมทั้งสื่อมวลชน ระบบยุติธรรม และกลไกทางรัฐสภา (Un, 2013)

การใช้ข้อพิพาทกับไทยในบริเวณปราสาทพระวิหารจึงกลายเป็นโอกาสในการกระชับอำนาจ โดยรัฐบาลกัมพูชาใช้ประเด็นเรื่อง “การปกป้องอธิปไตย” เพื่อเสริมสร้างความชอบธรรมของรัฐ และทำให้ภาพลักษณ์ของฮุนเซนในฐานะ "ผู้ปกป้องแผ่นดิน" เข้มแข็งยิ่งขึ้น (Strangio, 2014) ความชาตินิยมจึงไม่ได้เกิดขึ้นตามธรรมชาติ แต่ถูกขับเคลื่อนผ่านรัฐและสื่อภายใต้การควบคุม เพื่อหลอมรวมอำนาจให้กับผู้นำ

3. การใช้ข้อพิพาทเพื่อสร้างความชอบธรรมทางการเมืองในทั้งสองประเทศ

ข้อพิพาทชายแดนระหว่างไทยกับกัมพูชาจึงมิใช่เพียงความขัดแย้งเรื่องเส้นเขตแดนเท่านั้น หากแต่เป็น “เครื่องมือทางการเมือง” ที่ทั้งสองฝ่ายใช้ในช่วงเวลาที่การเมืองภายในเปราะบางหรือเผชิญแรงต้าน เช่น ในไทย ข้อพิพาทถูกใช้เพื่อสร้างกระแสชาตินิยมและบ่อนทำลายฝ่ายตรงข้าม ขณะที่ในกัมพูชา ข้อพิพาทเป็นช่องทางในการแสดงออกถึง “อำนาจรัฐ” และลดเสียงวิจารณ์ภายในประเทศ

สถานการณ์นี้สะท้อนแนวคิดของ Constructivism ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มองว่าความขัดแย้งระหว่างรัฐไม่ได้เกิดจากโครงสร้างอำนาจเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากกระบวนการสร้างความหมาย การนิยามตนเองและคู่กรณี และการควบคุมวาทกรรมภายในประเทศ (Wendt, 1992; Acharya, 2001)

ข้อพิพาทชายแดนระหว่างไทยและกัมพูชามิได้เป็นเพียงปัญหาด้านอธิปไตยหรือกฎหมายระหว่างประเทศเท่านั้น หากแต่เป็นปรากฏการณ์ที่แฝงอยู่ในพลวัตทางการเมืองภายในของทั้งสองประเทศอย่างลึกซึ้ง ในประเทศไทย ความขัดแย้งเรื่องปราสาทพระวิหารถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองโดยเฉพาะในช่วงที่ประเทศเผชิญวิกฤตการเมืองและรัฐประหาร เช่นในปี 2549 และ 2557 กลุ่มการเมืองต่าง ๆ ได้นำประเด็นข้อพิพาทมาใช้ปลุกกระแสชาตินิยมและบั่นทอนความชอบธรรมของรัฐบาลคู่แข่ง ข้อกล่าวหาเรื่อง “การขายชาติ” กลายเป็นวาทกรรมที่มีพลังในการเคลื่อนไหวมวลชนและสร้างอารมณ์ร่วมทางสังคม ขณะที่ในกัมพูชา รัฐบาลของสมเด็จฮุนเซนซึ่งมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจได้ใช้ข้อพิพาทดังกล่าวเป็นเครื่องมือสร้างความชอบธรรมทางการเมือง ผ่านการสื่อสารที่ชี้ให้เห็นบทบาทของรัฐในการปกป้องอธิปไตยและผลักดันภาพลักษณ์ของผู้นำในฐานะผู้พิทักษ์ชาติ การใช้ข้อพิพาทเพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองของทั้งสองประเทศสะท้อนให้เห็นถึงมิติของการเมืองภายในที่แทรกแซงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะเมื่อผู้นำใช้ชาตินิยมเป็น

เครื่องมือในการรักษาอำนาจและสร้างความมั่นคงทางการเมืองภายในประเทศ ความขัดแย้งจึงไม่ได้จำกัดอยู่ที่เส้นเขตแดนทางภูมิศาสตร์เท่านั้น หากยังขยายไปสู่พื้นที่ของวาทกรรม อารมณ์สาธารณะ และโครงสร้างอำนาจทางการเมืองซึ่งต้องการการวิเคราะห์เชิงลึกผ่านกรอบแนวคิดด้าน Constructivism และ Political Realism เพื่อเข้าใจพลวัตที่แท้จริงของข้อพิพาทดังกล่าว

การวิเคราะห์ผ่านกรอบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ในการทำความเข้าใจข้อพิพาทระหว่างไทยและกัมพูชา โดยเฉพาะบริเวณปราสาทพระวิหาร การวิเคราะห์ผ่านกรอบแนวคิดหลักในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ได้แก่ Realism, Liberalism และ Constructivism จะช่วยให้เห็นภาพทั้งในมิติของอำนาจ ความร่วมมือ และการสร้างความหมายทางการเมือง

1. แนวคิด Realism: อำนาจรัฐ อธิปไตย และความมั่นคงแห่งชาติ

แนวคิด Realism มองว่าระบบโลกเป็นแบบอนาธิปไตย (anarchy) ซึ่งไม่มีผู้มีอำนาจสูงสุดคอยควบคุมพฤติกรรมของรัฐ รัฐจึงต้องแสวงหาอำนาจและความมั่นคงเพื่อเอาตัวรอด (Waltz, 1979) ข้อพิพาทปราสาทพระวิหารจึงสามารถมองได้ว่าเป็นการปะทะกันของผลประโยชน์ด้านอธิปไตยและความมั่นคงแห่งชาติ ทั้งไทยและกัมพูชาต่างมองพื้นที่โดยรอบปราสาทเป็นจุดยุทธศาสตร์เชิงสัญลักษณ์และภูมิรัฐศาสตร์ การเสริมกำลังทหารบริเวณชายแดนจึงสะท้อนถึงแนวโน้มของการแข่งขันด้านอำนาจในรูปแบบ Zero-Sum ซึ่งหากฝ่ายหนึ่งได้ อีกฝ่ายย่อมเสีย ความไม่ไว้ใจระหว่างรัฐ รวมถึงความล้มเหลวของกลไกอาเซียนในการไกล่เกลี่ยก็ยิ่งตอกย้ำความเป็นจริงในมุมมองของ Realism

2. แนวคิด Liberalism: ความร่วมมือผ่านองค์กรระหว่างประเทศ

ในทางตรงข้าม แนวคิด Liberalism เน้นความร่วมมือระหว่างรัฐผ่านกลไกขององค์กรระหว่างประเทศและกฎหมายสากล เช่น สหประชาชาติ (UN), สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) และศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ) (Keohane & Nye, 1977) คำพิพากษาของ ICJ ปี 1962 และการตีความเพิ่มเติมในปี 2013 แสดงให้เห็นถึงความพยายามใช้กฎหมายระหว่างประเทศในการคลี่คลายข้อพิพาท แม้ว่าการบังคับใช้จะประสบอุปสรรคในทางปฏิบัติ แต่ก็สะท้อนถึงศักยภาพของกลไกสากลในการป้องกันการปะทะรุนแรง ขณะเดียวกัน ASEAN ก็พยายามมีบทบาทในฐานะตัวกลางแม้จะขาดอำนาจในการบังคับ ความร่วมมือในระดับภูมิภาค เช่น การตั้งเขตปลอดทหาร หรือการส่งผู้สังเกตการณ์ของอินโดนีเซีย จึงเป็นผลสะท้อนของหลักการเสรีนิยมในการลดความขัดแย้ง

3. แนวคิด Constructivism: อัตลักษณ์ ชาตินิยม และวาทกรรมความเป็นศัตรู

Constructivism เสนอว่าความเป็นจริงทางการเมืองไม่ได้เกิดจากโครงสร้างวัตถุเท่านั้น แต่อยู่ที่วิธีที่รัฐและสังคม “สร้าง” ความหมายผ่านอัตลักษณ์ ภาษา และวาทกรรม (Wendt, 1992) ในกรณีข้อพิพาทไทย-กัมพูชา รัฐทั้งสองฝ่ายต่างนิยามตัวเองในฐานะ “ผู้ปกป้องแผ่นดิน” และมองอีกฝ่ายเป็น “ผู้รุกราน” ผ่านวาทกรรมชาตินิยมที่ปรากฏในสื่อ รัฐบาล และการเคลื่อนไหวของประชาชน การสร้างภาพคู่ตรงข้าม (Self vs. Other) เช่น “ไทยรักชาติ” หรือ “กัมพูชาผู้เสียสละ” มีบทบาทในการหล่อหลอมทัศนคติของประชาชน และเพิ่มแรงกดดันให้รัฐบาลดำเนินนโยบายอย่างแข็งกร้าว

4. การเปรียบเทียบจุดแข็งและจุดอ่อนของแต่ละแนวคิด

กรอบทฤษฎี	จุดแข็ง	จุดอ่อน
Realism	อธิบายความขัดแย้งที่เกิดจากผลประโยชน์ อำนาจ และอธิปไตยอย่างตรงไปตรงมา	มองข้ามบริบททางวัฒนธรรม อารมณ์สาธารณะ และบทบาทขององค์กรระหว่างประเทศ
Liberalism	ชี้ให้เห็นทางออกผ่านความร่วมมือ กฎหมาย และสถาบัน	ประสิทธิภาพของกลไกความร่วมมือมีข้อจำกัดในบริบทของอาเซียนที่ขาดอำนาจบังคับ
Constructivism	อธิบายบทบาทของอัตลักษณ์ วาทกรรม และชาตินิยมในการกำหนดพฤติกรรมรัฐได้อย่างลุ่มลึก	อาจขาดการวิเคราะห์ด้านยุทธศาสตร์และผลประโยชน์ที่จับต้องได้

การผสมผสานแนวคิดทั้งสามช่วยให้เข้าใจข้อพิพาทไทย–กัมพูชาอย่างรอบด้าน โดย Realism ทำให้เข้าใจความขัดแย้งเชิงอำนาจ Liberalism เสนอแนวทางการแก้ปัญหาอย่างสันติ ส่วน Constructivism อธิบายว่าทำไมความขัดแย้งจึงยืดเยื้อแม้จะมีช่องทางทางกฎหมายและการทูต

บทบาทขององค์กรระหว่างประเทศและการทูตพหุภาคี

ข้อพิพาทชายแดนไทย–กัมพูชา โดยเฉพาะในกรณีปราสาทพระวิหาร เป็นบททดสอบสำคัญขององค์กรระหว่างประเทศในบทบาทการระงับความขัดแย้ง โดยเฉพาะในระดับภูมิภาค

อย่าง สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) และระดับสากลอย่าง องค์การสหประชาชาติ (UN) และ ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ) ทั้งนี้ แม้องค์กรเหล่านี้มีบทบาทในการลดความรุนแรง แต่ก็เผชิญข้อจำกัดหลายประการในการทำให้เกิดกลไกระงับข้อพิพาทที่ยั่งยืน

1. ความพยายามของ ASEAN ในการเป็นตัวกลาง

ASEAN มีหลักการพื้นฐานที่เน้น “ฉันทามติ” และ “การไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศสมาชิก” ซึ่งส่งผลต่อบทบาทของอาเซียนในการเป็นตัวกลางในข้อพิพาทระหว่างสมาชิก แม้ในทางหลักการ ASEAN ส่งเสริม “การแก้ไขข้อพิพาทโดยสันติ” (ASEAN Charter, 2008) แต่ในทางปฏิบัติกลับเผชิญข้อจำกัดในด้านโครงสร้างและการขาดกลไกบังคับ

ในกรณีไทย-กัมพูชา ปี 2554 ASEAN ภายใต้การนำของอินโดนีเซียในฐานะประธาน ได้เสนอตัวเป็นคนกลางและส่งผู้สังเกตการณ์เข้าสู่พื้นที่พิพาท ซึ่งเป็นครั้งแรกที่อาเซียนมีบทบาทในระดับภาคสนามต่อความขัดแย้งระหว่างสมาชิก (International Crisis Group, 2011) แม้จะเป็นความก้าวหน้าทางสัญลักษณ์ แต่การที่ไทยไม่อนุญาตให้นำกำลังเข้าสังเกตการณ์ภายในเขตแดนตนเอง แสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดเชิงอธิปไตยที่ยังขัดขวางความร่วมมือ

2. การร้องเรียนต่อสหประชาชาติและศาลโลก

ความรุนแรงจากข้อพิพาทที่ทวีความตึงเครียดได้นำไปสู่การร้องเรียนของกัมพูชาต่อคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (UNSC) ซึ่งจัดประชุมในเดือนกุมภาพันธ์ 2554 และออกแถลงการณ์เรียกร้องให้ทั้งสองฝ่ายยุติการสู้รบและเปิดทางสู่การเจรจา (UNSC, 2011) อย่างไรก็ตาม สหประชาชาติไม่ได้ใช้มาตรการที่มีผลผูกพันทางกฎหมาย และส่งเรื่องกลับไปให้อาเซียนเป็นผู้ดำเนินการในทางกฎหมาย กัมพูชาได้ยื่นคำร้องต่อ ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ) ให้ตีความคำพิพากษาเดิมปี 2505 โดยในปี 2556 ศาลได้วินิจฉัยเพิ่มเติมว่าพื้นที่โดยรอบปราสาทที่จำเป็นต่อการเข้าถึงควรอยู่ภายใต้อำนาจของกัมพูชา (ICJ, 2013) แม้ศาลไม่มีอำนาจในการบังคับฝ่ายไทยให้ปฏิบัติตามในทันที แต่คำตัดสินนี้มีน้ำหนักในเชิงกฎหมายระหว่างประเทศ และส่งผลให้สถานการณ์คลี่คลายลงในระดับหนึ่ง

3. ความท้าทายในการสร้างกลไกถาวรเพื่อระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน

แม้ข้อพิพาทไทย–กัมพูชาจะแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นของกลไกถาวรในการระงับความขัดแย้ง แต่กรอบความร่วมมือของอาเซียนกลับยังไม่มี “กลไกที่มีผลผูกพัน” ในการตัดสินข้อพิพาทระหว่างรัฐสมาชิก คณะกรรมการไกล่เกลี่ยหรืออนุญาโตตุลาการที่ระบุไว้ใน “ASEAN Dispute Settlement Mechanism” ยังไม่เคยถูกนำมาใช้จริงในการจัดการข้อพิพาททางการเมืองหรือดินแดน (Caballero-Anthony, 2005)

อุปสรรคสำคัญคือการยึดมั่นในอธิปไตยของแต่ละประเทศ ความไม่ไว้วางใจกันระหว่างรัฐสมาชิก และความกังวลว่าการเปิดรับการไกล่เกลี่ยภายนอกจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐบาลภายในประเทศ ทำให้ความร่วมมือจำกัดอยู่เพียงการออกแถลงการณ์หรือการเจรจาแบบไม่ผูกพัน (non-binding negotiations)

สถานการณ์นี้สะท้อนให้เห็นว่าแม้กรอบความร่วมมือทางภูมิภาคจะมีความก้าวหน้าแต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อการรับมือกับข้อพิพาทเชิงยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวพันกับชาตินิยม อำนาจ และการเมืองภายในประเทศ ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาให้มีกลไกถาวรและมีอำนาจอย่างแท้จริงในระยะยาว

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อพิพาทไทย–กัมพูชาบริเวณปราสาทพระวิหารเป็นข้อพิพาทชายแดนที่ฝังรากในประวัติศาสตร์ ความทรงจำร่วม และความตึงเครียดทางการเมืองภายในประเทศทั้งสอง การจัดการความขัดแย้งจึงไม่สามารถพึ่งพาแต่เพียงกลไกทางกฎหมายหรือความมั่นคงได้เท่านั้น แต่จำเป็นต้องอาศัยแนวทางแบบบูรณาการที่เน้นความร่วมมือระหว่างประชาชน สถาบัน และรัฐ เพื่อสร้าง “โครงสร้างเชิงบวก” ในการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน

1. แนวทางในการลดความตึงเครียดผ่านความร่วมมือเชิงสร้างสรรค์

รัฐบาลทั้งสองประเทศควรใช้ประเด็นข้อพิพาทเป็น “จุดเริ่มต้นของความร่วมมือ” มากกว่าการเผชิญหน้า เช่น การจัดตั้ง เขตสันติภาพและวัฒนธรรม (Peace and Cultural Zone) บริเวณรอบปราสาทพระวิหาร ซึ่งสามารถเป็นพื้นที่ร่วมในการอนุรักษ์โบราณสถาน พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และแลกเปลี่ยนความรู้ทางโบราณคดี นอกจากนี้ ควร

ส่งเสริม การสร้างคณะทำงานร่วมถาวร ในระดับท้องถิ่น เพื่อป้องกันความเข้าใจผิด การเผชิญหน้าของกำลังทหาร และรับมือกับเหตุการณ์เฉพาะหน้า

2. การเสริมสร้างความร่วมมือข้ามพรมแดนและการทูตประชาชน

ความร่วมมือระดับประชาชน (Track II Diplomacy) มีบทบาทสำคัญในการลดอคติและสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างประชาชนในพื้นที่ เช่น โครงการ การแลกเปลี่ยนทางการศึกษาและวัฒนธรรม ระหว่างชุมชนชายแดนของไทยและกัมพูชา การจัดกิจกรรมร่วมระหว่างโรงเรียน เช่น ค่ายภาษา ศิลปวัฒนธรรม หรือกีฬา สามารถลดภาพจำในเชิงลบ และสร้างสัมพันธ์เชิงบวกระยะยาว ควรมีการสนับสนุน ความร่วมมือระหว่างองค์การปกครองท้องถิ่น (Local-to-Local Cooperation) ซึ่งจะช่วยสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในระดับปฏิบัติจริง นอกจากนี้ การสนับสนุนภาคประชาสังคม เช่น กลุ่มสตรี ชุมชนศาสนา และกลุ่มเยาวชน ยังเป็นอีกพลังสำคัญในการสื่อสารความร่วมมือระหว่างสองชาติ

3. บทบาทของการศึกษาประวัติศาสตร์ร่วมและสื่อในการสร้างความเข้าใจระหว่างประเทศ

หนึ่งในปัจจัยที่ทำให้ข้อพิพาทดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องคือการปลูกฝังแนวคิดชาตินิยมแบบแบ่งแยกผ่านประวัติศาสตร์แบบเอกภาพ (nationalist master narratives) การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ร่วม (Shared History Curriculum) ที่จัดทำโดยนักวิชาการจากทั้งสองประเทศจะช่วยลดการตีความแบบฝ่ายเดียว และเสริมสร้างความเข้าใจในบริบททางประวัติศาสตร์ที่หลากหลาย ขณะเดียวกัน สื่อมวลชน ควรได้รับการส่งเสริมให้รายงานข้อเท็จจริงอย่างสร้างสรรค์ ไม่ปลุกเร้าอารมณ์ หรือเผยแพร่ภาพศัตรูของอีกฝ่าย รัฐควรพัฒนาแนวปฏิบัติเชิงจริยธรรมสำหรับการรายงานข่าวข้ามพรมแดน รวมถึงสนับสนุนเวทีเสวนาสื่อจากทั้งสองประเทศเพื่อร่วมกำหนดกรอบการนำเสนอข่าวที่ไม่ปลุกปั่นความเกลียดชัง

สรุปข้อเสนอเชิงนโยบายหลัก

ด้าน	ข้อเสนอแนะ
ความมั่นคงและความร่วมมือ	จัดตั้งเขตวัฒนธรรมร่วม, คณะทำงานชายแดนร่วม
ความสัมพันธ์ประชาชน	แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม-การศึกษา, ทูตท้องถิ่น, ทูตเยาวชน
การศึกษาและสื่อ	สร้างหลักสูตรประวัติศาสตร์ร่วม, พัฒนาแนวปฏิบัติข่าว, ส่งเสริมสื่อสร้างสันติภาพ

แนวทางเหล่านี้ควรถูกบูรณาการเข้าสู่แผนความร่วมมือระหว่างประเทศในระยะยาว เพื่อเปลี่ยนข้อพิพาทจาก “จุดปะทะ” ให้กลายเป็น “พื้นที่แห่งโอกาส” สำหรับความร่วมมือระหว่างไทยและกัมพูชาอย่างแท้จริง

สรุป

บทความเรื่อง “พลวัตทางการเมืองกับข้อพิพาทไทย–กัมพูชา: การวิเคราะห์ผ่านกรอบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ” นำเสนอการวิเคราะห์ข้อพิพาทบริเวณปราสาทพระวิหารซึ่งเป็นหนึ่งในข้อขัดแย้งชายแดนที่ซับซ้อนที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีรากฐานจากประวัติศาสตร์ยุคอาณานิคม การตีความแผนที่ไม่ตรงกัน และการประกาศอธิปไตยของรัฐสมัยใหม่ แม้จะมีคำพิพากษาจากศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ) ในปี 2505 และ 2556 เพื่อชี้ขาดสิทธิในพื้นที่พิพาท แต่ข้อขัดแย้งยังคงดำรงอยู่และปะทุเป็นความรุนแรงระหว่างปี 2543–2554 เนื่องจากถูกแทรกแซงด้วยปัจจัยทางการเมืองภายในของทั้งไทยและกัมพูชา ฝ่ายไทยใช้ข้อพิพาทเป็นเครื่องมือโจมตีรัฐบาลผ่านวาทกรรม "ขายชาติ" ขณะที่รัฐบาลฮุนเซนในกัมพูชาใช้ข้อพิพาทเพื่อเสริมสร้างอำนาจนิยมและความชอบธรรมทางการเมืองภายในประเทศ บทความนี้นำเสนอการวิเคราะห์ผ่านสามกรอบแนวคิด ได้แก่ Realism ซึ่งเน้นการแข่งขันด้านอำนาจและอธิปไตย, Liberalism ที่มุ่งเน้นกลไกความร่วมมือผ่านองค์กรระหว่างประเทศ เช่น ASEAN และ ICJ และ Constructivism ที่อธิบายการสร้างความเป็นศัตรูผ่านวาทกรรม ชาตินิยม และอัตลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ การวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าทั้งสามกรอบมีข้อจำกัดในการอธิบายปรากฏการณ์โดยลำพัง แต่สามารถเสริมกันเพื่อเข้าใจพลวัตของความขัดแย้งอย่างรอบ

ด้าน บทความยังชี้ให้เห็นบทบาทเชิงบวกแต่มีข้อจำกัดขององค์กรระหว่างประเทศและการทูตพหุภาคี โดยเฉพาะ ASEAN ที่ขาดกลไกบังคับ และเสนอแนวทางเชิงนโยบาย เช่น การจัดตั้งพื้นที่สันติภาพวัฒนธรรมรอบปราสาท การส่งเสริมทูตประชาชน การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ร่วม และการใช้สื่อเป็นเครื่องมือสร้างความเข้าใจ บทความจึงเสนอให้เปลี่ยนข้อพิพาทจาก “สนามความขัดแย้ง” ให้กลายเป็น “พื้นที่แห่งความร่วมมือ” เพื่อส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงร่วมกันในภูมิภาค

เอกสารอ้างอิง

Acharya, A. (2001). Constructing a Security Community in Southeast Asia: ASEAN and the Problem of Regional Order. Routledge.

ASEAN. (2008). Charter of the Association of Southeast Asian Nations.

Boyle, A., & Chinkin, C. (2007). The Making of International Law. Oxford University Press.

Caballero-Anthony, M. (2005). Regional Security in Southeast Asia: Beyond the ASEAN Way. Institute of Southeast Asian Studies.

Chachavalpongpun, P. (2011). Thailand’s Foreign Policy in Crisis: Thailand and Cambodia. Institute of Southeast Asian Studies.

Croissant, A., & Lorenz, P. (2012). “Comparative Perspectives on Crisis Politics: Lessons from Asia and Europe.” Journal of Contemporary Asia, 42(4), 561–577.

International Court of Justice (ICJ). (1962). Case Concerning the Temple of Preah Vihear (Cambodia v. Thailand). Judgment of 15 June 1962.

International Court of Justice (ICJ). (1962, 2013). Case Concerning the Temple of Preah Vihear (Cambodia v. Thailand).

International Court of Justice (ICJ). (2013). Request for Interpretation of the Judgment of 15 June 1962 in the Case Concerning the Temple of Preah Vihear (Cambodia v. Thailand). Judgment of 11 November 2013.

International Crisis Group. (2011). Waging Peace: ASEAN and the Thai-Cambodian Border Conflict. Asia Report No. 215.

Keohane, R. O., & Nye, J. S. (1977). Power and Interdependence: World Politics in Transition. Little, Brown.

McCargo, D. (2014). Mapping National Anxieties: Thailand's Southern Conflict. NIAS Press.

Strangio, S. (2014). Hun Sen's Cambodia. Yale University Press.

Strate, S. (2012). The Lost Territories: Thailand's History of National Humiliation. University of Washington Press.

Un, K. (2013). "Cambodia in 2013: The Winds of Change." Asian Survey, 54(1), 71–77.

United Nations Security Council (UNSC). (2011). Statement on the Thai-Cambodian Situation, February 14, 2011.

Waltz, K. N. (1979). Theory of International Politics. McGraw-Hill.

Weatherbee, D. E. (2010). International Relations in Southeast Asia: The Struggle for Autonomy (2nd ed.). Rowman & Littlefield.

Wendt, A. (1992). " Anarchy is What States Make of It: The Social Construction of Power Politics." International Organization, 46(2), 391–425.

ความสัมพันธ์ของการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้กับการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล*

RELATIONSHIP BETWEEN SOCIAL MEDIA USE AND SELF-LEARNING OF UNDERGRADUATE STUDENTS, FACULTY OF EDUCATION, FACULTY OF EDUCATION, VONGCHAVALITKUL UNIVERSITY

ณัทปภา สุริยะ[1], ศรุดา ชัยสุวรรณ[2], จิตรานุช ขัณฑวีระมงคล[3] และ ภรภัค เขมะเพ็ชร์[4]

Nattapapa Suriya[1], Saruda Chaisuwan[2], Jittranuch Khantaviramongkol[3] and Pornpak Kamapatc[4]

[1-4]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

[1-4]Faculty of Education, Vongchavalitkul University, Thailand

Corresponding Author's Email: Nattapapa_sur@vu.ac.th

วันที่รับบทความ : 20 สิงหาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 26 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 28 สิงหาคม 2568

Received 20 August 2025; Revised 26 August 2025; Accepted 28 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล 2) เพื่อศึกษาระดับการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล และ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้กับการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

Citation:

*ณัทปภา สุริยะ, ศรุดา ชัยสุวรรณ, จิตรานุช ขัณฑวีระมงคล และ ภรภัค เขมะเพ็ชร์. (2568). ความสัมพันธ์ของการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้กับการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 689-703.

Nattapapa Suriya, Saruda Chaisuwan, Jittranuch Khantaviramongkol and Pornpak kamapatc. (2025). Relationship Between Social Media Use And Self-Learning Of Undergraduate Students, Faculty Of Education, Faculty Of Education, Vongchavalitkul University. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 689-703.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล จำนวน 208 คน กำหนดตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จของเครจซีและ มอร์แกน หลังจากนั้นทำการสุ่มแบบเป็นชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) แล้วเลือกสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วน (Proportional) ในแต่ละชั้น โดยใช้สาขาวิชาเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง จากนั้นจึงใช้การสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการศึกษา พบว่า 1) ระดับการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก 2) ระดับการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้กับการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล อยู่ในทิศทางบวก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับปานกลาง - สูง คือ 0.478 - 0.785 โดยด้านทัศนคติมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สูงกว่าด้านความถี่ในการใช้และด้านวัตถุประสงค์ในการใช้
คำสำคัญ: สื่อสังคมออนไลน์, การเรียนรู้, การเรียนรู้ด้วยตนเอง

Abstract

This research aimed to 1) study the level of social media use for learning among undergraduate students in the Faculty of Education, Wongchawalitkul University; 2) study the level of self-directed learning among undergraduate students in the Faculty of Education, Wongchawalitkul University; and 3) study the relationship between social media use for learning and self-directed learning among undergraduate students in the Faculty of Education, Wongchawalitkul University. The sample consisted of 208 undergraduate students in the Faculty of Education, Wongchawalitkul University. The sample was determined using Krejci and Morgan's completion table. Stratified random sampling was used, and proportional sampling was used within each stratum. The subject area was divided into disciplines, followed by simple random sampling. The research

instruments used were questionnaires, means, standard deviations, and Pearson's product moment correlation coefficients.

The results revealed that: 1) the overall and specific level of social media use for learning among undergraduate students in the Faculty of Education, Wongchawalitkul University, was high; 2) the self-directed learning level of undergraduate students in the Faculty of Education, Wongchawalitkul University, was high. Overall and in each aspect, the relationship is at a high level. 3) The relationship between the level of social media use for learning and self-directed learning among Wongchawalitkul University students is positive, with a moderate to high correlation coefficient of 0.478-0.785. Attitude has a higher positive relationship with self-directed learning among Faculty of Education students than frequency of use and purpose of use.

Keywords: Social media, Learning, Self-directed learning

บทนำ

การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Learning) ถือเป็นแนวคิดสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันทางความรู้และเทคโนโลยี การเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงภายในห้องเรียนหรือการพึ่งพาครูผู้สอนเท่านั้น แต่ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความสามารถในการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง วางแผนจัดการ และประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้ในลักษณะนี้ช่วยส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ความรับผิดชอบต่อตนเอง และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะบุคคล การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นรูปแบบหนึ่งของการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมตามบริบทของผู้เรียน และสามารถช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จได้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง มีสิทธิ์ตัดสินใจเรื่องที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ของตนเอง และแสวงหาประสบการณ์อย่างอิสระจากการตัดสินใจด้วยข้อมูลที่เพียงพอ และรับผิดชอบการกระทำของตนเอง การได้รับประสบการณ์เชิงบวกเกี่ยวกับทักษะของตนเองจะส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ ผู้เรียนที่เคยมีประสบการณ์ดังกล่าวจะตั้งเป้าหมายที่ท้าทายมากขึ้นสำหรับตัวเอง และไม่ยอมแพ้ง่าย ๆ เมื่อ

เกิดปัญหา จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องสร้างสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยต่อการเรียนรู้ โดยมีผู้สอนคอยให้คำแนะนำและสามารถแสวงหาความเป็นไปได้ที่หลากหลายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ด้วยสิ่งแวดล้อม เครื่องมือ รวมถึงช่วงเวลาฝึกฝนที่มากพอ จะทำให้พวกเขาสามารถการเรียนรู้ตลอดชีวิต แม้ไม่ได้อยู่ในรั้วโรงเรียนและช่วยให้เขาสามารถกำหนอนาคตของตนเองได้อย่างสร้างสรรค์ (จิราเจต วิเศษดอนหวาย, 2564)

การศึกษาในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ โดยเฉพาะในด้านการศึกษา การใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ทั้งในและนอกชั้นเรียน สื่อออนไลน์มีลักษณะโดดเด่นด้านความรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูล ความหลากหลายของเนื้อหา และความสะดวกต่อการใช้งาน ซึ่งเอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Learning) ของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้ ฝึกทักษะ และพัฒนาศักยภาพตามความสนใจได้อย่างอิสระ นักศึกษาครูเป็นผู้ทีมีบทบาทสำคัญในอนาคตในฐานะครูและบุคลากรทางการศึกษา การมีทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อออนไลน์จึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะนอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ทันสมัยและเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกแล้ว ยังเป็นการสร้างพื้นฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ของการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้กับการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้ในการออกแบบการเรียนการสอน การสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการวางแผนพัฒนาศักยภาพนักศึกษาให้พร้อมต่อการเป็นครูในศตวรรษที่ 21 อันจะนำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์หรือแนวทางส่งเสริมการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

2. เพื่อศึกษาระดับของการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

ข้อตกลงเบื้องต้นในการวิจัย

การเก็บข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ ซึ่งอาจจะมีข้อจำกัดที่อาจก่อให้เกิดอคติในการตอบ (response bias) ทั้งจากการที่ผู้ตอบอาจให้ข้อมูลที่แสดงออกถึงความถูกต้องมากกว่าพฤติกรรมที่แท้จริง หรือจากข้อจำกัดด้านการเข้าถึงสื่อออนไลน์ของกลุ่มตัวอย่างบางส่วน อันอาจส่งผลให้ผลการวิจัยไม่สามารถสะท้อนพฤติกรรมที่แท้จริงของกลุ่มตัวอย่างได้อย่างครบถ้วน

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาความสัมพันธ์ของการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้กับการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) และแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนี้

สื่อสังคม (Social Media)

ความหมาย

ชรินทร์ทิพย์ อะถาพัฒน์ (2566) สื่อสังคมออนไลน์ หรือ Social Media หมายถึง สื่อดิจิทัลที่ทำงานอยู่บนพื้นฐานของเว็บไซต์บนอินเทอร์เน็ตที่เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการทางสังคมที่มีผู้สื่อสารจัดทำขึ้นโดยที่ผู้เขียนจัดทำขึ้นเองแล้วนำมาแบ่งปันเนื้อหาข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์และพูดคุยให้ผู้ใช้ในโลกออนไลน์กับคนที่อยู่ในสังคมเดียวกันได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพรวมถึงการใช้ประโยชน์ร่วมกัน

วราพร ดำจับ (2562) สื่อสังคมออนไลน์ เป็นการสื่อสารโดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นการนำเสนอ แบ่งปัน เนื้อหารูปภาพ เสียง ข้อความ คลิปวิดีโอ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยน การแบ่งปันเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ระหว่างบุคคลสองคน หรือกลุ่มบุคคลในลักษณะ ของการเข้าร่วมในเครือข่ายออนไลน์เดียวกัน

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า สื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง พื้นที่ออนไลน์หรืออยู่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ หรือความบันเทิง เพื่อตอบสนองความต้องการด้านต่าง ๆ ของผู้ใช้ทั้งทางด้านการศึกษา การสื่อสาร การทำงาน เป็นต้น

แนวคิดเรื่องการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning: SDL) เป็นกระบวนการที่บุคคลสามารถกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ วางแผนและควบคุมกระบวนการเรียนรู้ และ

ประเมินผลการเรียนรู้ ของตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพาครูหรือผู้สอน แนวคิดนี้เน้นถึงความสามารถของบุคคลในการจัดการ และควบคุมการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งสามารถเสริมสร้างความรู้และทักษะใหม่ ๆ ได้ (อรณิชชา ทศตา, สิรินาถ จงกลกลาง, นาตยา ปิลันธนานนท์ : 2567)

ขั้นตอนของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

Knowles (อ้างถึงใน รุ่งอรุณ ไสยโสภณ 1975, หน้า 40-47) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบที่เป็นขั้นตอนสำคัญในการเรียนรู้ด้วยตนเองไว้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง
2. การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน
3. การวางแผนการเรียน
4. การแสวงหาแหล่งวิทยาการ
5. การประเมินผล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศรุดา ชัยสุวรรณ และคณะ (2566) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้งานการพาณิชย์ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ของครู ที่ใช้บริการช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรน่า (COVID-19) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้งานการพาณิชย์ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ของครูในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบว่า 1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้งานการพาณิชย์ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์อยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ อิทธิพลของสังคม รองลงมาคือ การยอมรับการใช้งาน 2) การใช้งานการพาณิชย์ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์โดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยมี ทัศนคติ เป็นด้านที่สูงที่สุด 3) ตัวแปรที่สามารถทำนายการใช้งานการพาณิชย์ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ความไว้วางใจ อิทธิพลของสังคม การยอมรับการใช้งาน และการรับรู้การใช้งาน โดยสามารถทำนายได้ร้อยละ 71.60 (R^2 = 0.716)

ชนันรัตน์ รูปใหญ่ (2565) ศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี พบว่า นักศึกษามีการใช้ประโยชน์จากการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุดคือใช้สำหรับติดต่อสื่อสารและทำงานกับเพื่อนได้สะดวก รองลงมาคือ ใช้สำหรับดูหนัง ฟังเพลง และเล่นเกม ใช้สำหรับติดตามข่าวสารและเหตุการณ์ต่าง ๆ ใช้สำหรับคลาย

ความเครียด ใช้สำหรับค้นหาซื้อสินค้าที่ต้องการได้ง่ายและสะดวกขึ้นใช้สำหรับค้นหาความรู้เพิ่มเติม ใช้สำหรับนำเสนอผลงานของตนเองและใช้สำหรับแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ

Xiaohong Liu; Jon-Chao Hong; Li Zhao (2024) ศึกษาเกี่ยวกับบุคลิกภาพที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยตนเองต่อการรับรู้ความไร้ประสิทธิผลของการเรียนรู้ออนไลน์ กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนมัธยมจำนวน 668 คนที่เคยผ่านการเรียนรู้ออนไลน์ ทำการตอบแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ภาวะวิตกกังวล (neuroticism) มีแนวโน้มเชิงลบต่อแนวทางการเรียนรู้ด้วยตนเองและทัศนคติแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในขณะที่บุคลิกภาพแบบเปิดเผย (Extroversion) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแนวทางการเรียนรู้ด้วยตนเองและทัศนคติแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีความสัมพันธ์เชิงลบกับต่อการรับรู้ความไร้ประสิทธิผลของการเรียนรู้ออนไลน์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 4 สาขาวิชา ประกอบด้วย สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย สาชาวิชาการประถมศึกษา สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 498 คน (ข้อมูลการลงทะเบียนเรียนภาค 1/2568 จากสำนักบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล: 2568)

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จของเครจซีและ มอร์แกน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 217 คน หลังจากนั้นทำการสุ่มแบบเป็นชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) แล้วเลือกสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วน(Proportional)ในแต่ละชั้น โดยใช้สาขาวิชาเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง จากนั้นจึงใช้การสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ และการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัย แบ่งออกเป็น 3 ตอนโดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็น เพศ ชั้นปี สาขาวิชา

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับระดับการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับระดับการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามด้วยสื่อออนไลน์ ให้กับนักศึกษาในระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ ที่ลงทะเบียนเรียน ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ทั้งหมด 217 คน ได้รับกลับคืนมา 208 คน คิดเป็นร้อยละ 95.85

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ระดับการใช้สื่ออนไลน์พื่อการเรียนรู้และระดับการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยหาค่าเฉลี่ย (mean: $\overline{X}$) และหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้(บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 11)

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

แล้วนำเสนอในรูปตารางและแปลผลด้วยการบรรยาย

2. วิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ของการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้กับการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson’s Correlation Coefficient) โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จะมีค่า ระหว่าง -1 และ +1 โดย

-1 หมายถึง การที่ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันในทางลบแบบสมบูรณ์
0 หมายถึง ตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์กันเลย และ
+1 หมายถึง ตัวแปรมีความสัมพันธ์ในทางบวกแบบสมบูรณ์

กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2553 : 312) ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.00 – 0.20 มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.02 – 0.40 มีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างต่ำ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.41 – 0.60 มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.61 – 0.80 มีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.81 – 1.00 มีความสัมพันธ์ในระดับสูง

แล้วนำเสนอในรูปตารางและแปลผลด้วยการบรรยาย

ผลการวิจัย (Results)

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ปรากฏผลดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับระดับการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ในภาพรวมและรายด้าน

การใช้สื่อสังคมออนไลน์	**ระดับของการใช้สื่อสังคมออนไลน์**		
	$\overline{X}$	**S.D.**	**แปลผล**
1. ด้านความถี่ในการใช้	4.16	0.59	มาก
2. ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้	3.87	0.61	มาก
3. ด้านทัศนคติ	3.88	0.64	มาก
รวม	3.97	0.52	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.97) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านความถี่ในการใช้งาน ($\overline{X}$ =

4.16) รองลงมาคือ ด้านการทัศนคติ ($\overline{X}$ = 3.88) และด้านวัตถุประสงค์ในการใช้งาน ($\overline{X}$ = 3.87)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ปรากฏผลดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับระดับการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ในภาพรวมและรายด้าน

การเรียนรู้ด้วยตนเอง	**ระดับของการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม**		
	$\overline{X}$	**S.D.**	**แปลผล**
1. การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้	4.16	0.59	มาก
2. การวางแผนการเรียนรู้	3.81	0.65	มาก
3. การจัดการและควบคุมการเรียนรู้	3.47	0.54	มาก
4. การประเมินผลการเรียนรู้	3.99	0.66	มาก
รวม	3.86	0.50	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.86) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.16) รองลงมาคือ ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 3.99) และด้านการวางแผนการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 3.81) ตามลำดับ

4. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้กับการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ปรากฏผลดังรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างระดับการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการเรียนรู้กับการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา

	X1	X2	X3	Y
X1	1.00			
X2	0.517*	1.00*		
X3	0.478*	0.658*	1.00	
Y	0.694*	0.636*	0.785*	1.00

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

จากตารางที่ 4 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้กับการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล อยู่ในทิศทางบวก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับปานกลาง - สูง คือ 0.478 - 0.785 โดยด้านทัศนคติมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สูงกว่าด้านความถี่ในการใช้ และด้านวัตถุประสงค์ในการใช้ ซึ่งหมายความว่า นักศึกษามีทัศนคติที่ดีว่าการใช้สื่อออนไลน์เป็นสิ่งที่ช่วยเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ก็จะมีแนวโน้มที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น

อภิปรายผล

1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล พบว่า ระดับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากการศึกษาในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้เข้ามามีบทบาทสำคัญมาก โดยเฉพาะในด้านการศึกษา การใช้สื่อสังคมออนไลน์ ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ทั้งในและนอกชั้นเรียน เช่น การสืบค้นข้อมูล การส่งงานอาจารย์ การติดต่อสื่อสารกับอาจารย์ เป็นต้น สอดคล้องกับชนันรัตน์ รูปใหญ่ (2564) ที่พบว่า นักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มีการใช้ประโยชน์จากการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ใน

ระดับมาก เช่นกันและสอดคล้องกับแนวคิดของ วรางคณา โตโพธิ์ไทย (2564) ที่กล่าวว่า การศึกษาในปัจจุบัน มีการปรับเปลี่ยนเป็นระบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการใช้เทคโนโลยีควบคู่ไปกับการสอน และผู้สอนเปลี่ยนบทบาทจากผู้ให้ความรู้เป็นผู้ชี้แนะ การนำระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ หรืออินเทอร์เน็ตเข้ามาเป็นเครื่องมือทางการศึกษา ทำให้การศึกษามีความ สะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีแหล่งการเรียนรู้ที่สามารถสืบค้น ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ง่ายขึ้น

2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา ระดับปริญญาตรีสาขาวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล พบว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ อาจจะเนื่องมาจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นกระบวนการที่บุคคลสามารถกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้วางแผนและควบคุมกระบวนการเรียนรู้ และประเมินผลการเรียนรู้ ของตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพาครูหรือผู้สอน ดังนั้นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งที่ผู้เรียนต้องกำหนดเป้าหมายก่อนว่าต้องการที่จะเรียนรู้เรื่องอะไร สนใจในเรื่องใด การที่นักศึกษาให้คะแนนการกำหนดเป้าหมายสูงที่สุด แสดงว่ามีความสามารถในการเริ่มต้นกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ดี ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญในการเรียนรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง เริ่มตั้งแต่การระบุความต้องการในการเรียนรู้ ตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ เลือกแหล่งข้อมูลและเครื่องมือที่เหมาะสม โดยใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมที่สุด และประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง (O’Shea, 2003; Quoting Knowles, 1975; Ayyildiz and Tarhan, 2015; Du Toit-Brits, 2019 อ้างถึงใน อรณิชชา ทศตา, สิรินาถ จงกลกลาง, นาตยา ปิลันธนานนท์ : 2567)

3) ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้กับการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้กับการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล อยู่ในทิศทางบวก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับปานกลาง - สูง โดยด้านทัศนคติมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สูงกว่าด้านความถี่ในการใช้ และด้านวัตถุประสงค์ในการใช้ ซึ่งหมายความว่า นักศึกษามีทัศนคติที่ดีว่าการใช้สื่อออนไลน์เป็นสิ่งที่ช่วยเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ก็จะมีแนวโน้มที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ใน

ปัจจุบันมีความสะดวก รวดเร็ว และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกฎหมายและระเบียบของภาครัฐที่เข้มงวด ทำให้ผู้ใช้งานเกิดความมั่นใจและสบายใจในการใช้สื่อมากขึ้น นำไปสู่การยอมรับและเกิดทัศนคติที่ดีต่อสื่อสังคมออนไลน์ในฐานะเครื่องมือเพื่อการเรียนรู้ อีกทั้งยังเอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองในมิติของการค้นคว้าข้อมูล การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สอดคล้องกับการศึกษาของ ทะเนศ วงศ์นาม (2565) ที่พบว่า ทัศนคติเป็นอีกแนวทางหนึ่งของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษา ที่สามารถเปลี่ยนมุมมอง และกระบวนการคิด จากการพัฒนาประสบการณ์ด้านกีฬาเพียงด้านเดียว สู่การพัฒนาตนเองให้เป็น ผู้มีองค์ความรู้ทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเอง และสอดคล้องกับ ศรุดา ชัยสุวรรณ และคณะ (2566) ที่พบว่า การใช้งานการพาณิชย์ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ของครูที ใช้บริการช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส โคโรน่า (COVID-19) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือด้านทัศนคติ ซึ่งส่งผลต่อความไว้วางใจในการใช้งานการพาณิชย์ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ และสอดคล้องกับการศึกษาของ Xiaohong Liu; Jon-Chao Hong; Li Zhao (2024) ที่ศึกษาเกี่ยวกับบุคลิกภาพที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยตนเองต่อการรับรู้ความไร้ประสิทธิผลของการเรียนรู้ออนไลน์ ที่พบว่า บุคลิกภาพแบบเปิดเผย (Extroversion) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแนวทางการเรียนรู้ด้วยตนเองและทัศนคติแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสอดคล้องกับ จิราเจต วิเศษดอนหวาย (2564) ที่กล่าวว่าการเรียนรู้แบบนำตนเองเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เกี่ยวข้องกับทัศนคติด้านความรับผิดชอบส่วนบุคคลในการเรียนรู้ เนื่องจากผู้เรียนต้องเป็นผู้กำกับ ดูแล และควบคุมการเรียนรู้ของตนเอง หากผู้เรียนสามารถฝึกฝนทักษะการเรียนรู้อย่างเหมาะสม ย่อมทำให้ผู้เรียนควบคุมการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง จนเกิดความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การใช้สื่อสังคมออนไลน์มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาในยุคปัจจุบัน กลายเป็นเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน ช่วยให้นักศึกษาสามารถสืบค้นข้อมูล ส่งงาน และติดต่อสื่อสารกับอาจารย์ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว หากนักศึกษาฝึกฝนทักษะการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม จะทำให้นักศึกษาสามารถจัดการการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง จนเกิดความสามารถในการ

เรียนรู้ตลอดชีวิต และผู้สอนควรจะส่งเสริม และแนะนำการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ที่ถูกต้องเพื่อสนับสนุนต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาได้อย่างเหมาะสม โดยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

1) จากผลการวิจัยที่พบว่า ระดับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ด้านความถี่ในการใช้สูงที่สุดนั้น สถานศึกษาหรืออาจารย์ผู้สอนควรมีการส่งเสริมและแนะนำการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ เช่น การแนะนำการสืบค้นข้อมูลที่ถูกต้อง จากเวบไซต์ที่น่าเชื่อถือ เป็นต้น หรือจัดอบรมเกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองให้กับนักศึกษา และให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาได้อย่างเหมาะสม

2) จากผลการวิจัยที่พบว่า การจัดการและควบคุมการเรียนรู้ด้วยตนเองมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดนั้น สถานศึกษาควรสร้างบรรยากาศในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้มากขึ้น เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่ดีจะส่งผลต่อการสร้างบรรยากาศทางการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดประสิทธิภาพทางการเรียนรู้ได้สูงสุด

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น การสนับสนุนจากครอบครัว สภาพแวดล้อม หรือลักษณะบุคลิกภาพของนักศึกษา เพื่อให้ทราบมีว่าปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา

เอกสารอ้างอิง

จิราเจต วิเศษดอนหวาย. (2564). การศึกษายุคหลังโควิดจะใช้โลกทั้งใบเป็นห้องเรียน ด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self–Directed Learning). เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2568 จาก https://www.educathai.com/knowledge/articles/535

ชนันรัตน์ รูปใหญ่. (2565). พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. บทความวิจัย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 13(1), 288 – 296.

ชรินทิพย์ อะถาพัฒน์. (2566). พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในชีวิตประจำวันของประชากรในกรุงเทพมหานคร. ใน การศึกษาค้นคว้าอิสระ โครงการบริหารธุรกิจ

มหาบัณฑิต (Twin Program) สาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2553). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: ไทเนรมิตกิจ อินเตอร์ โปรเกรสซิฟ.

ทะเนศ วงศ์นาม. (2565). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูพลศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องตน (พิมพครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาสน.

วราพร ดำจับ. (2561). สื่อสังคมออนไลน์กับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. บทความวิชาการ วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 7(2), 143 – 159.

วรางคณา โตโพธิ์ไทย. (2564). สื่อสังคมเพื่อการศึกษา. บทความวิชาการใน วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา, 16(20), 1 – 15.

ศรุดา ชัยสุวรรณ และคณะ. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้งานการพาณิชย์ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ของครู ที่ใช้บริการช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรน่า (COVID-19). วารสารบรรณศาสตร์ มศว, 16(1), 31 – 43.

อรณิชชา ทศตา, สิรินาถ จงกลกลาง, นาตยา ปิลันธนานนท์. (2567). การเรียนรู้ด้วยตนเอง. บทความวิชาการ ใน วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 13(8), 375 – 387.

Knowles, Malcom S. (1975). Self-Directed Learning: A guild for Learner and Teacher. Chicago : Association Press.

Xiaohong Liu; Jon-Chao Hong; Li Zhao (2024). Personality Traits Related to Self-Directed Learning towards Perceived Online Learning Ineffectiveness. Article. Educational Technology & Society Vol. 27, No. 3 (July 2024), 223-235.

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1*

TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN MUEANG SAMUTPRAKAN DISTRICT UNDER SAMUTPRAKAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ทิพวรรณ บัวบุญมา[1] และ วัสสิกา รุมาคม[2]

Thipphawan Buabunma[1] and Vassiga Rumakhom[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

[1-2]Saint John's University, Thailand

Corresponding Author's Email: kobour.nmc@gmail.com

วันที่รับบทความ : 2 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 26 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 28 สิงหาคม 2568

Received 2 July 2025; Revised 26 August 2025; Accepted 28 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ จำแนกตาม วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูและ

Citation:

*ทิพวรรณ บัวบุญมา และ วัสสิกา รุมาคม. (2568). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 704-722.

Thipphawan Buabunma and Vassiga Rumakhom. (2025). Transformational Leadership Of School Administrators In Mueang Samutprakan District Under Samutprakan Primary Educational Service Area Office 1. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 704-722.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

พนักงานราชการของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำนวน 285 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ครูและพนักงานราชการที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่ ครูและพนักงานราชการที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน และปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, 3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 มีจำนวน 13 แนวทาง

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ผู้บริหารสถานศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

Abstract

This research aimed to 1) study transformational leadership of school administrators in Mueang Samut Prakan District, 2) compare transformational leadership of school administrators in Mueang Samut Prakan District classified by educational qualification, work experience, and school size, and 3) study approaches to develop transformational leadership of school administrators in Mueang Samut Prakan District, under the Office of the Primary Educational Service Area 1. This mixed-method research was conducted. The sample consisted of 285 teachers and government employees from schools in Mueang Samut Prakan

District, under the Office of the Primary Educational Service Area 1. The research instruments were questionnaires and interviews. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, one-way analysis of variance, and content analysis. The results showed that 1) transformational leadership of school administrators in Mueang Samut Prakan District, under the Office of the Primary Educational Service Area 1, was at the highest level overall. 2) Teachers and government employees with different educational qualifications had different opinions on transformational leadership of school administrators in Mueang Samut Prakan District, but did not differ significantly at the 0.05 level. Meanwhile, teachers and government employees with different work experience and working in schools of different sizes had different opinions on transformational leadership of school administrators in Mueang Samut Prakan District. Under the jurisdiction of the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office, Area 1, overall there are significant differences at the statistical level of 0.05, 3. Guidelines for developing leadership for change of school administrators in Mueang Samut Prakan District, under the jurisdiction of the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office, Area 1, there are 13 guidelines.

Keywords: Leadership, Transformational Leadership, Administrators, Primary Educational Service Area Office

บทนำ

ในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลก ประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายทั้งจากแรงกดดันภายนอก เช่น กระแสโลกาภิวัตน์ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และแรงกดดันภายในจากโครงสร้างประชากร สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ระบบการศึกษาจึงต้องปรับเปลี่ยนเพื่อรองรับ โดยแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 กำหนดแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพ

การบริหารสถานศึกษาและพัฒนาระบบบุคลากรครู (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 มีพันธกิจในการพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีสมรรถนะ ความเชี่ยวชาญ จรรยาบรรณ และจิตวิญญาณความเป็นครู โดยเน้น 1) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการสร้างนวัตกรรม (Co-creation) 2) การพัฒนาตนเองทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง 3) การวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (Assessment for Learning) และ Personalized Learning ผ่านการอบรมแบบเข้มข้น ออนไลน์ และ e-learning อย่างไรก็ตาม ยังมีจุดอ่อนด้านจำนวนครูเฉพาะทางและทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1, 2567)

การบรรลุพันธกิจดังกล่าวขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีบทบาทในการกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย และสนับสนุนการเรียนการสอน จึงต้องมีภาวะผู้นำ ความรู้ ความสามารถด้านการแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และการสร้างสรรค์ (วรัญญา ยินดี, อัญชิษฐา เชียงนิยม และมัทนา วังถนอมศักดิ์, 2565) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยพัฒนาองค์กรและผู้ตามให้เติบโต โดยสร้างแรงจูงใจและความร่วมมือ (อาวัชนนท์ อิ่มเพ็ง, 2566) ผู้บริหารควรถ่ายทอดวิสัยทัศน์ กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของครู และเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา (จารุวรรณ นูสา และสิทธิชัย สอนสุภี, 2564)

งานวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา (อรณิชชา ทศตา, 2564; อาวัชนนท์ อิ่มเพ็ง, 2566) ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นผู้บริหารในอำเภอเมืองสมุทรปราการ ซึ่งมีนักเรียน 20,402 คน และครู 1,068 คน มากที่สุดในจังหวัด (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1, 2567) เพื่อใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำแนกตาม วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยภาวะผู้นำหมายถึงความสามารถของผู้นำในการใช้อิทธิพลเพื่อจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและเต็มใจ (เปรมทิพย์ คำทะเนตร, 2564; อรวรรณ ภัทรดำเนินสุข, 2564) ซึ่งภาวะผู้นำที่เข้มแข็งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมาย ส่วนภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึงพฤติกรรมของผู้นำที่สามารถจูงใจ สร้างแรงบันดาลใจ และกระตุ้นให้บุคลากรยอมรับการเปลี่ยนแปลง พร้อมพัฒนาแนวคิด ทักษะ และทัศนคติเพื่อการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน (Bass & Avolio, 1994; จิตอิสรภาพ ใจอารีย์, 2564) โดยองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ได้รับการยอมรับและกล่าวถึงบ่อยครั้ง ได้แก่ (1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ซึ่งเน้นการเป็นแบบอย่างที่ดี มีวิสัยทัศน์ และยึดมั่นในจริยธรรม (อุทุมพร จันทร์สิงห์, 2561; Bass & Avolio, 1994) (2) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ซึ่งผู้นำต้องให้ความใส่ใจ สนับสนุน และส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรแต่ละราย (เปรมทิพย์ คำทะเนตร, 2564; อาวัชนนท์ อิ่มเพ็ง, 2566) (3) การกระตุ้นทางปัญญา ซึ่งคือการส่งเสริมให้ครูเกิดความคิดสร้างสรรค์ กล้าคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และริเริ่มนวัตกรรมใหม่ ๆ (อารีรัตน์ ศรีรักษา, 2564; จารุวรรณ นูสา และสิทธิชัย สอนสุภี, 2564) และ (4) การสร้างแรงบันดาลใจ ซึ่งผู้บริหารต้องสามารถจูงใจครูให้เกิดทัศนคติเชิงบวก มีแรงจูงใจ และมุ่งมั่นทำงานเพื่อเป้าหมายร่วมกัน (Kouzes & Posner, 2010; จิตอิสรภาพ ใจอารีย์, 2564) ซึ่งองค์ประกอบทั้งสี่นี้ไม่เพียงแต่สะท้อนบทบาทของผู้นำที่สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังเป็นกรอบแนวคิดสำคัญที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษาภาวะผู้นำการ

เปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทของพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรปราการ เพื่อสะท้อนลักษณะผู้นำที่สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงได้จริงในสถานศึกษายุคใหม่

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ใน 5 องค์ประกอบ ตั้งแต่ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ไปจนถึงด้านการสร้างแรงบันดาลใจ เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และนำไปสู่แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยออกแบบงานวิจัย ออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

ระยะที่ 1 ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

ระยะที่ 2 จัดทำแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

ระยะที่ 1 ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

การวิจัยในระยะนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 และ 2. เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน รายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ผู้วิจัยได้ศึกษากับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูและพนักงานราชการของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ประจำปีการศึกษา 2567 จำนวน 1,068

โดยผู้วิจัยจำแนกจำนวนประชากรตามขนาดโรงเรียน 4 ขนาดโดยพิจารณาให้จำนวนประชากรของโรงเรียนแต่ละขนาดให้มีจำนวนไม่แตกต่างกันมากจนเกินไป ได้แก่ 1. โรงเรียนขนาดเล็ก (นักเรียน ไม่เกิน 700 คน) จำนวนประชากร 331 คน 2. โรงเรียนขนาดกลาง (นักเรียน 701-1,300 คน) จำนวนประชากร 276 คน 3. โรงเรียนขนาดใหญ่ (นักเรียน 1,301-1,500 คน) จำนวนประชากร 211 คน 4. โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ (นักเรียน 1,501 คนขึ้นไป) จำนวนประชากร 250 คน

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูและพนักงานราชการของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ประจำปีการศึกษา 2567 จำนวน 1,068 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการคำนวณจากตารางของ Krejcie and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 285 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) เกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำนวน 1 ฉบับ โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ได้แก่ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 เป็นข้อมูลสอบถามพฤติกรรมและการกระทำที่แสดงให้เห็นถึงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมี

อุดมการณ์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ

3. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามลำดับ ดังนี้

3.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 รวบรวมข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม

3.2 สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยและตัวแปรทุกตัวตามกรอบแนวคิดของการวิจัย

3.3 เสนอแบบสอบถามฉบับร่างต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบรูปแบบความถูกต้อง ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการวัด และความเหมาะสมของภาษา

3.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3.5 ตรวจสอบความตรงของแบบสอบถามโดยการนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ได้แก่

1) ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 2 ท่าน

2) ครูที่มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่า คศ. 3 จำนวน 2 ท่าน

3) อาจารย์ของสถาบันอุดมศึกษาที่มีประสบการณ์ในด้านการสร้างผลงานวิจัยด้านการบริหารการศึกษาไม่ต่ำกว่า 5 ปี

ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบสอบถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence/ IOC) คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าความเที่ยงตรงตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปมาใช้ (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2560) จากนั้นจัดทำเป็นแบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป ซึ่งค่า IOC ของข้อคำถามทุกข้อมีค่า 1.00

3.6 นำแบบสอบถามที่ได้รับการเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงและเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาอีกครั้ง

3.7 ตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน และนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) มีเกณฑ์กำหนดตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาคของข้อคำถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีค่าเท่ากับ 0.738

3.8 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวมดังนี้

4.1 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือไปยังโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 เพื่อรวบรวมข้อมูลครูผู้สอนในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง

4.2 ยื่นหนังสือจากวิทยาลัยนวัตกรรมทางการศึกษา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์นถึงผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ทั้งด้วยตนเองและไปรษณีย์

4.3 ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยส่งแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างแต่ละโรงเรียน ด้วยการส่ง QR Code ทางไปรษณีย์ แล้วให้ตอบแบบสอบถามกลับมาในรูปแบบของ Google Form และรอการตอบแบบสอบถามกลับคืนภายใน 15 วัน หลังจากที่แจกแบบสอบถาม

4.4 ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม หากพบว่าแบบสอบถามไม่สมบูรณ์หรือไม่ได้รับคืน ผู้วิจัยจะส่งแบบสอบถามให้อีกครั้งและติดตามการส่งคืน

4.5 ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถามที่ส่งคืนกลับมา ก่อนนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน โดยใช้การแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

5.2 ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแบ่งคะแนนเฉลี่ย 5 ระดับ ดังนี้ (ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และอัจฉรา ชำนิประศาสน์, 2562)

ค่าเฉลี่ย 4.50 ขึ้นไป หมายถึง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 1.50 หมายถึง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

5.3 เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 วิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1) เปรียบเทียบวุฒิการศึกษา วิเคราะห์ด้วยการทดสอบค่าที (t-test) Independent

2) เปรียบเทียบประสบการณ์การทำงานและขนาดโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA/F-test) กรณีพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะนำไปทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีของ Scheffe (Scheffe's Method)

ระยะที่ 2 จัดทำแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

การวิจัยในระยะนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 รายละเอียดดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลที่ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน โดยผู้เชี่ยวชาญมีคุณสมบัติเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 รองผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำนวน 1 ท่าน

1.2 ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 ท่าน และ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 ท่าน โดยทั้ง 2 ท่าน มีประสบการณ์การบริหารไม่น้อยกว่า 5 ปี

1.3 ครูที่มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่า คศ. 3 จำนวน 2 ท่าน

2. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้ ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

2.1 สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำนวน 4 ด้านได้แก่ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ในประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดของแต่ละด้าน

2.2 เสนอแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบรูปแบบ ความถูกต้อง

2.3 จัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

3.2 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ในภาพรวม

(n= 285)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.90	0.09	มากที่สุด	2
2. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.88	0.14	มากที่สุด	4
3. ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	4.89	0.10	มากที่สุด	3
4. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	5.00	0.02	มากที่สุด	1
ภาพรวม	4.92	0.04	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.92, S.D. = 0.04) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{X}$ = 5.00, S.D. = 0.02) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ($\bar{X}$ = 4.90, S.D. = 0.09) อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ($\bar{X}$ = 4.89, S.D. = 0.10) อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\bar{X}$ = 4.88, S.D. = 0.14) อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำแนกตาม วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษา
(n= 285)

ข้อ	ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา	วุฒิการศึกษา	n	$\bar{X}$	S.D.	t-value	p-value
1.	ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	ปริญญาตรี	231	4.90	0.09	1.556	0.121
		สูงกว่าปริญญาตรี	54	4.88	0.08		
2.	ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	ปริญญาตรี	231	4.88	0.14	1.620	0.106
		สูงกว่าปริญญาตรี	54	4.85	0.13		
3.	ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	ปริญญาตรี	231	4.89	0.11	-1.580	0.117
		สูงกว่าปริญญาตรี	54	4.91	0.07		
4.	ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	ปริญญาตรี	231	5.00	0.01	0.656	0.512
		สูงกว่าปริญญาตรี	54	5.00	0.02		
	ภาพรวม	ปริญญาตรี	231	4.92	0.04	1.404	0.161
		สูงกว่าปริญญาตรี	54	4.91	0.04		

*มีนัยทางสถิติที่ระดับ 0.05

ครูและพนักงานราชการที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่ ครูและพนักงานราชการที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน และปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. การนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

3.1 แนวทางการพัฒนา ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความเป็นประชาธิปไตย ให้สิทธิเสรีภาพในการทำงาน ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชารู้สึกเต็มใจและกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน 2) ผู้บริหารสถานศึกษารับฟังความคิดเห็นของครูอย่างจริงใจ แสดงให้ครูเห็นว่าความคิดเห็นของครูมีคุณค่า 3) ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และช่วยกันแก้ปัญหา เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้จริง อาทิ การจัดการประชุม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

3.2 แนวทางการพัฒนาด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 1) ผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาภาระงานของครู พิจารณาความเป็นไปได้ที่ครูจะสามารถบริหารจัดการภาระงานของตน เพื่อมอบหมายและกระจายภาระงานอย่างเหมาะสม 2) ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างความเข้าใจในเรื่องภาระงาน ระหว่างครูด้วยกัน และส่งเสริมให้ครูช่วยเหลือเกื้อกูลกัน 3) ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมายงานให้ครูตรงกับสิ่งที่สนใจ ถนัด และชอบ รู้จักเรียนรู้ความผิดพลาดมาเป็นบทเรียนในการทำงาน

3.3 แนวทางการพัฒนาด้านการกระตุ้นทางปัญญา 1) ผู้บริหารสถานศึกษากระตุ้นให้ครูเห็นความสำคัญของการปรับตัวให้เข้ากับโลกอนาคต เน้นย้ำให้ครูเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ และพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงรู้จักการใช้เทคโนโลยีช่วยในการทำงาน 2) ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้ครูคิดและลงมือทำสิ่งใหม่ ๆ สนับสนุนงบประมาณ จัดหาทรัพยากร เทคโนโลยีหรือสื่อการเรียนรู้ต่างๆที่เอื้อต่อการทดลองวิธีใหม่ ๆ รวมถึงให้การยอมรับในความมุ่งมั่นและความพยายามของครูในการคิดและทดลองแนวทางใหม่ ๆ แม้จะยังไม่สำเร็จก็ตาม 3) ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้ครูคิดและลงมือทำสิ่งใหม่ ๆ โดยเน้นการทำงานร่วมกันและการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์

3.4 แนวทางการพัฒนาด้านการสร้างแรงบันดาลใจ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างความตระหนักให้ครูเห็นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนานักเรียนและโรงเรียน 2) ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นที่ปรึกษาในการทำงานที่ดี มีการชื่นชมให้กำลังใจครูทั้งก่อนและ

หลังจากการปฏิบัติงาน 3) ผู้บริหารสถานศึกษามีรางวัลสำหรับผลงานของครู เพื่อให้ครูรู้สึกว่างานที่ตนทำมีคุณค่า 4) ผู้บริหารสถานศึกษาให้การยกย่อง แสดงความชื่นชมครูต่อหน้าสาธารณชน อาทิ กล่าวคำขอบคุณหรือชื่นชมผลงานของครูในที่ประชุมอย่างเปิดเผยให้คนอื่นได้เห็นและถือเป็นแบบอย่างที่ดี

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

ครูและพนักงานราชการของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการกระตุ้นทางปัญญา อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูและพนักงานราชการจำแนกตาม วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน

2.1 จากผลการศึกษาที่พบว่า ครูและพนักงานราชการของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูและพนักงานราชการของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ทุกคนได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบาย ระเบียบ กฎเกณฑ์เดียวกันภายใต้นโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 สอดคล้องกับผลการวิจัยของธัญญามาศ แดงสีดา (2565) ที่ได้ศึกษา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 จากผลการศึกษาที่พบว่า ครูและพนักงานราชการของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ครูและพนักงานราชการของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน อาจมีทักษะความรู้ หรือกระบวนการคิดในการทำงานตามที่ผู้บริหารมอบหมาย รวมถึงได้รับรู้พฤติกรรมของผู้บริหารในระดับที่แตกต่างกันตามระยะเวลาการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วันวิสา เสียงสนั่น กรองทิพย์ นาควิเชตร (2567) ที่ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 จากผลการศึกษาที่พบว่า ครูและพนักงานราชการของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกันมีโอกาสในการพัฒนาความสามารถเฉพาะด้านของตนเองในระดับที่แตกต่างกัน รวมถึงมีโอกาสในการได้รับทรัพยากรหรือเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในระดับที่แตกต่างกันสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รีซูวัณ สะแลแม

และ นวรัตน์ ไวชมภู (2564) ที่ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามขนาดโรงเรียน ภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา 1. จากผลการวิจัยที่พบว่าในภาพรวมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โดยขอเสนอตามกระบวนการคุณภาพ PDCA ดังนี้ Plan ผู้บริหารสถานศึกษาวางแผนร่วมกับฝ่ายงานบริหารบุคคล ในการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานของครู พนักงานราชการและบุคลากร อาทิ ประวัติ ความสามารถพิเศษ ความถนัด ความสนใจ รวมถึงวางแผนการจัดกิจกรรมหรือพัฒนาแบบเฉพาะบุคคล และสร้างแผนการสนับสนุน Do การดำเนินการตามแผน มอบหมายภาระงานให้เหมาะสมกับจุดแข็งและความสนใจของแต่ละบุคคล อาทิ มอบหมายให้ครูที่ชื่นชอบ และมีความสามารถด้านนวัตกรรมได้รับโอกาสนำเสนอไอเดียใหม่ ๆ Check ผู้บริหารสถานศึกษาติดตามและประเมินผลการดำเนินงานหลายรูปแบบ อาทิ การสังเกต การสะท้อนความคิด การประเมินความพึงพอใจ รับทราบข้อเสนอแนะ ปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ โดยพิจารณาข้อเสนอแนะและหาแนวทางแก้ไขปัญหา เพื่อการปรับปรุงในครั้งต่อไป Act ผู้บริหารสถานศึกษานำผลการประเมินมาปรับปรุงหรือพัฒนาหาแนวทางใหม่ พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องในครั้งต่อไปน 2) ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ 2.1) ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 2.2) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 2.3) ควร

ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภออื่น ๆ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

เอกสารอ้างอิง

จารุวรรณ นูสา และ สิทธิชัย สอนสุภี. (2564). องค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2. การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 22. คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

จิตอิสรภาพ ใจอารีย์. (2564). การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายดอยสันติคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. ใน การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยพะเยา.

เปรมทิพย์ คำทะเนตร. (2564). ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

วรัญญา ยินดี และคณะ. (2565). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคนิวนอร์มัล. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 5(4), 93–108.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

อรณิชชา ทศตา. (2564). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3. วารสารคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา, 27(2), 63–76. https://so06.tcithaijo.org/index.php/apheitss/article/view/249055/171045

อรวรรณ ภัทรดำเนินสุข. (2564). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อารีรัตน์ ศรีรักษา. (2564). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

อาวัชนนท์ อิ่มเพ็ง. (2566). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

อุทุมพร จันทร์สิงห์. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ด้วยการจัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับการสะท้อนคิด*

THE DEVELOPMENT OF COMPETENCY-BASED LEARNING MANAGEMENT SKILLS OF THIRD-YEAR PHYSICAL EDUCATION STUDENTS IN FACULTY OF EDUCATION, PHETCHABURI RAJABHAT UNIVERSITY THROUGH THE COMPETENCY-BASED LEARNING WITH REFLECTION INSTRUCTIONAL APPROACH

ยุพิน ยืนยง[1], พีชาณิกา เพชรสังข์[2] และ ปญญา ทองนิล[3]

Yupin Yuenyong[1], Peechanika Pechthsung[2] and PanYa Thongnin[3]

[1-3]คณะครุศาสตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

[1-3]Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: peechanika.pec@mail.pbru.ac.th

วันที่รับบทความ : 7 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 10 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 12 สิงหาคม 2568

Received 7 June 2025; Revised 10 August 2025; Accepted 12 August 2025

Citation:

*ยุพิน ยืนยง, พีชาณิกา เพชรสังข และ ปญญา ทองนิล. (2568). การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ด้วยการจัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับการสะท้อนคิด. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 723-737.

Yupin Yuenyong, Peechanika Pechthsung and PanYa Thongnin. (2025). The Development Of Competency-Based Learning Management Skills Of Third-Year Physical Education Students In Faculty Of Education, Phetchaburi Rajabhat University Through The Competency-Based Learning With Reflection Instructional Approach. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 723-737.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยชั้นเรียน มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาทักษะการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่เรียนรู้ โดยวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับการสะท้อนคิด ในรายวิชาการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ และเพื่อสะท้อนความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่เรียนรู้ด้วยวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับการสะท้อนคิดในรายวิชาการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ จำนวน 20 คน ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการการสอนแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับการสะท้อนคิด แบบประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ฐานะสมรรถนะ และแบบสอบถามความคิดเห็น และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐานค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหาด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ข้อความ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่เรียนรู้โดยวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับการสะท้อนคิด ในรายวิชาการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.89) และ 2) ระดับความคิดเห็นต่อวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับการสะท้อนคิดในรายวิชาการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.88)

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ, พลศึกษา, การสะท้อนคิด

Abstract

This classroom research aimed to study the competency-based learning management skills of third-year students majoring in Physical Education, Faculty of Education in Phetchaburi Rajabhat University who were enrolled in the “Competency-Based Learning Management” course during the first semester of

the academic year 2024. The students were taught through competency-based instructional methods combined with reflective thinking. The objectives were twofold: (1) to examine the students' competency-based learning management skills developed through the instructional approach and (2) to reflect the students' opinions toward this integrated instructional method. The sample group consisted of 20 third-year Physical Education students who registered for the course. Data were collected using a learning management plan based on competency-based learning and reflective thinking, a competency-based learning management skills assessment form (5-point rating scale), and a student opinion questionnaire. Data were analyzed using basic statistics, including mean and standard deviation, as well as content analysis using text analysis techniques.

The findings revealed that 1) the overall competency-based learning management skills of the students were at the highest level, with a mean score of 4.89 and the students' overall opinions toward the competency-based instruction combined with reflective thinking were also at the highest level, with a mean score of 4.88 But Qualitative reflections indicated that this instructional method provided students with meaningful learning experiences that could be practically applied in real teaching.

Keywords: Competency-Based Learning Management, Physical Education, Reflective Thinking

บทนำ

การจัดการศึกษาในยุคปัจจุบัน แนวโน้มของการพัฒนาผู้เรียนได้เปลี่ยนจากการถ่ายทอดความรู้แบบเนื้อหาเป็นหลัก ไปสู่การเน้นการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนในลักษณะที่สามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ (Competency-Based Learning) ที่ให้ความสำคัญกับการผสมผสานความรู้ ทักษะ และเจตคติ เพื่อสร้างสมรรถนะที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ณัฐชยา กลั่นบุศย์, 2565) การเรียนรู้รูปแบบนี้เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและเน้นผลลัพธ์ของการเรียนรู้เป็นสำคัญ

ซึ่งเหมาะสมกับการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาครู ที่จำเป็นต้องพัฒนาทักษะทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติไปพร้อมกัน

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนให้สอดคล้องกับแนวทางฐานสมรรถนะยังคงเป็นความท้าทายของสถานศึกษาหลายแห่ง โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา ที่พบว่านักศึกษาจำนวนมากยังขาดทักษะในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ วางแผนการสอน และสะท้อนผลการปฏิบัติของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ (วาสนา กาญจนมยูร, 2566) ปัญหานี้สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนานักศึกษาครูในยุคใหม่จำเป็นต้องมีการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ ควบคู่กับการส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การวิจัยของอุไรวรรณ รัตนพันธ์ (2566) ยังแสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสะท้อนคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างลึกซึ้ง จะช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการพัฒนากลยุทธ์ในการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรายวิชาวิชาชีพครู ซึ่งต้องการทั้งความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการปฏิบัติอย่างครอบคลุม โดยการสะท้อนคิด (Reflective Practice) จึงมีบทบาทสำคัญในการศึกษาวิชาชีพครู โดยช่วยให้นักศึกษาครูสามารถวิเคราะห์การสอนของตนเอง ประเมินผล และปรับปรุงวิธีการอย่างมีระบบ ซึ่งงานวิจัยของพรพรรณ พิศเพ็ง (2565) ระบุว่า การฝึกการสะท้อนคิดในบริบทการสอนแบบลงมือปฏิบัติจะช่วยให้นักศึกษาเกิดความตระหนักรู้ในตนเอง และพัฒนาความมั่นใจในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียน สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษา การจัดการเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็นกิจกรรมลงมือปฏิบัติ (active learning) ผสมผสานกับการสะท้อนคิด จะยิ่งช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง สามารถวิเคราะห์ข้อดีข้อด้อย และพัฒนาแผนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งสนับสนุนข้อค้นพบจากงานวิจัยของณัฐชยา กลั่นบุศย์ (2565) ที่เสนอว่า การเรียนรู้แบบฐานสมรรถนะควรควบคู่กับกระบวนการสะท้อนคิดในทุกขั้นตอน เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในสถานการณ์การสอนจริง ทางคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ได้ตระหนักถึงความสำคัญนี้ จึงได้พัฒนารายวิชา การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาพลศึกษา เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะในการออกแบบและจัดการการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับการสะท้อนคิด ดังนั้น การวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบฐานสมรรถนะร่วมกับการสะท้อนคิด จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากจะช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะของความเป็นครูในศตวรรษที่ 21 และพัฒนานักศึกษาครูให้สามารถออกแบบและจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีที่เรียนรู้ โดยวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับการสะท้อนคิด ในรายวิชาการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

2. เพื่อสะท้อนความคิดเห็น ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่เรียนรู้ด้วยวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับการสะท้อนคิดในรายวิชาการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดหลักและทฤษฎีการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ (Competency-Based Learning)

การเรียนรู้ฐานสมรรถนะเป็นแนวคิดสำคัญที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถอย่างแท้จริง โดยมุ่งผลลัพธ์ของการเรียนรู้เป็นหลัก มากกว่าการจบเนื้อหาหรือจำนวนชั่วโมงเรียน แนวทางนี้ออกแบบโดยให้ผู้เรียนสามารถก้าวหน้าเมื่อสามารถแสดงให้เห็นถึงสมรรถนะ ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน ซึ่งสมรรถนะนั้นประกอบด้วย ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และ เจตคติ (Attitudes) ในการนำไปใช้ในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยหลักการสำคัญของการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ได้แก่ การมุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่วัดได้ การประเมินตามสมรรถนะที่สามารถแสดงออกอย่างเป็นรูปธรรม การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นตามศักยภาพของผู้เรียน การผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะ และเจตคติ อย่างสอดคล้อง จากการศึกษางานวิจัยของ Tsangaridou และ Matsouka (2023) พบว่า แนวทางนี้ช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะอ่อน (Soft Skills) และสมรรถนะวิชาชีพของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะในบริบทของการศึกษาวิชาชีพครู ซึ่งต้องการความสามารถหลากหลายทั้งด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ

แนวคิดการสะท้อนคิด (Reflective Practice)

การสะท้อนคิดเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพครู โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์การปฏิบัติงานของตนเอง ทบทวนผลลัพธ์ และพัฒนาความเข้าใจเชิงลึกต่อกระบวนการเรียนรู้ที่ตนมีส่วนร่วม ทฤษฎีการสะท้อนคิดได้รับการอธิบายไว้หลากหลายรูปแบบ โดยทั่วไปสามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภท คือ การสะท้อนคิดเชิงพรรณนา (Descriptive Reflection) การสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Reflection) และการสะท้อนคิดร่วมกัน (Collaborative Reflection) จากการศึกษางานวิจัยของ Ovens และ Fletcher (2013) ระบุว่า การฝึกสะท้อนคิดอย่างเป็นระบบช่วยให้นักศึกษาครูเข้าใจบทบาทของตนเองในห้องเรียนได้ดีขึ้น พัฒนาการคิดเชิงวิพากษ์ และมีความสามารถในการปรับปรุงวิธีการสอนได้อย่างต่อเนื่อง ขณะที่ Casey และ Quennerstedt (2024) เน้นว่า การสะท้อนคิดในบริบทของการศึกษาพลศึกษา ยังส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมายและพัฒนาความตระหนักรู้ทางวิชาชีพอย่างลึกซึ้ง

การประยุกต์ใช้แนวคิดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะและแนวคิดการสะท้อนคิด

กระบวนการเรียนรู้ที่ใช้ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมเป็นขั้นตอน 7 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 การกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจ ขั้นที่ 2 การเรียนรู้ร่วมกัน ขั้นที่ 3 การออกแบบแผนการสอน ขั้นที่ 4 การสอนจำลอง (Micro Teaching) ขั้นที่ 5 การพัฒนานวัตกรรม ขั้นที่ 6 การสะท้อนคิด และขั้นที่ 7 การประเมินและปรับปรุง โดยกระบวนการเรียนรู้ทั้ง 7 ขั้นนี้ พบว่ามีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Harvey และ Light (2020) ที่ระบุว่าการจัดกิจกรรมที่เน้นความร่วมมือการปฏิบัติจริง และการสะท้อนคิดอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางวิชาชีพ และมีความมั่นใจในการเป็นครูมากยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จำนวน 2 ห้องเรียน

กลุ่มตัวอย่าง คือ กศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 20 คน

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยชั้นเรียนใช้วิธีวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) แบบกลุ่มเดียววัดครั้งหลัง (One Group Posttest Design) กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ จำนวน 20 คน โดยดำเนินการตามกระบวนการ

ขั้นที่ 1 วางแผน โดยทำการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในรายวิชาการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยการสนทนากลุ่มเพื่อนำข้อมูลมาออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับการสะท้อนคิด และพัฒนาเครื่องมือวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการการสอนแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับการสะท้อนคิด แบบประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ฐานะสมรรถนะ และแบบสอบถามความคิดเห็น

ขั้นที่ 2 ทดลองสอน โดยดำเนินการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการการสอนแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับการสะท้อนคิด ที่มีกระบวนการเรียนรู้ 7 ขั้น ได้แก่ ขั้น 1 การกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจ ขั้น 2 การเรียนรู้ร่วมกัน ขั้น 3 การออกแบบแผนการสอน ขั้น 4 การสอนจำลอง ขั้น 5 การพัฒนานวัตกรรม ขั้น 6 การสะท้อนคิด และขั้น 7 การประเมินและปรับปรุง จำนวน 12 แผน

ขั้นที่ 3 สังเกต โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนรู้ 7 ขั้น ผ่านผลงานแผนการจัดการเรียนรู้ และประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะหลังเรียน

ขั้นที่ 4 สะท้อนผล โดยวิเคราะห์ผลบันทึกการสะท้อนคิดรายบุคคลจากการประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ก่อนและหลังเรียนใน 12 แผน เพื่อปรับปรุงผลงานแผนการสอนและความคิดเห็นที่มีต่อวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับการสะท้อนคิด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการการสอนแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับการสะท้อนคิด 2) แบบประเมินทักษะ

การจัดการเรียนรู้ฐานะสมรรถนะ และ 3) แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับการสะท้อนคิด

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการการสอนแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับการสะท้อนคิด จำนวน 12 แผน ที่มีกระบวนการเรียนรู้ 7 ขั้น ได้แก่ ขั้น 1 การกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจ ขั้น 2 การเรียนรู้ร่วมกัน ขั้น 3 การออกแบบแผนการสอน ขั้น 4 การสอนจำลอง ขั้น 5 การพัฒนานวัตกรรม ขั้น 6 การสะท้อนคิด และขั้น 7 การประเมินและปรับปรุง ที่ได้จากแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ และทฤษฎีการสะท้อนคิด ตามแนวคิด Experiential Learning ของ Kolb (1984) โดยมีจุดประสงค์การเรียนรู้หลักของแผนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครูสาขาวิชาพลศึกษา ผ่านการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริง ร่วมกับการสะท้อนคิดสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติที่เชื่อมโยงการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการสะท้อนคิดของผู้เรียนซึ่งรูปแบบการสอนนี้ได้ผ่านการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์การเรียนรู้กับกระบวนการเรียนรู้ 7 ขั้น จากผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการวัดผล ประเมินผล และด้านการวิจัยทางการศึกษา จำนวน 3 คน ซึ่งได้ค่าความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (IOC) เท่ากับ 1.00

แบบประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ฐานะสมรรถนะ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ครอบคลุมการประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ 5 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ทักษะการจัดการเรียนรู้ ทักษะการออกแบบและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้และการประยุกต์ใช้ ทักษะการบริหารจัดการชั้นเรียน และทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ผ่านการศึกษาทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ จากนั้นจัดทำโครงสร้างของแบบประเมิน จำแนกเป็น 5 ด้าน จำนวน 20 ข้อ เพื่อให้สามารถประเมินทักษะได้ครอบคลุมกับทักษะที่ต้องการวัด หลังจากนั้นได้นำแบบประเมินให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ทำการตรวจสอบความเหมาะสม ความชัดเจนของถ้อยคำ และความครอบคลุมของเนื้อหาในแต่ละข้อคำถาม โดยนำค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวัดมาใช้ในการวิเคราะห์ ผลการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง พบว่าข้อคำถามทั้งหมดมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 ซึ่งอยู่ในระดับที่เหมาะสม หลังจากปรับปรุงแล้วนำแบบประเมินไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย จำนวน 32 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น ด้วยสถิติ

สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินทั้งฉบับ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.89 ซึ่งถือว่า อยู่ในระดับสูง แสดงว่าแบบประเมินทักษะมีความมั่นคงทางการวัดและสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลในการวิจัยได้อย่างเชื่อถือได้

แบบสอบถามความคิดเห็น ที่มีต่อวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับการสะท้อนคิด มี 2 ส่วนประกอบด้วย ส่วนที่ 1 แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ และส่วนที่ 2 ข้อคำถามปลายเปิด โดยแบบสอบถามผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ทำการตรวจสอบความเหมาะสม ความชัดเจนของถ้อยคำ และความครอบคลุมของเนื้อหาในแต่ละข้อคำถาม โดยนำค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวัดมาใช้ในการวิเคราะห์ ผลการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง พบว่า ข้อคำถามทั้งหมดมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 หลังจากปรับปรุงแล้วนำแบบประเมินไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย จำนวน 32 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น ด้วยสถิติสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินทั้งฉบับ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.87

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการการสอนแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับการสะท้อนคิด 2) แบบประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ฐานะสมรรถนะ และ 3) แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับการสะท้อนคิด กับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ จำนวน 20 คน จำนวน 12 สัปดาห์ตามลำดับแผนการสอน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติพื้นฐานค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหาด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ข้อความ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาทักษะการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีที่เรียนรู้ โดยวิธีการจัดการเรียนการสอน

แบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับการสะท้อนคิด ในรายวิชาการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ พบว่า ระดับทักษะการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.89 เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยลำดับที่ 1 ทักษะการออกแบบและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้และการประยุกต์ใช้ มีค่าเฉลี่ย 4.98 ลำดับที่ 2 ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีค่าเฉลี่ย 4.90 ลำดับที่ 3 ทักษะการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย 4.89 ลำดับที่ 4 ทักษะการออกแบบการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย 4.88 และลำดับที่ 5 ทักษะการบริหารจัดการชั้นเรียน มีค่าเฉลี่ย 4.85

2. ผลการสะท้อนความคิดเห็น ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่เรียนรู้ด้วยวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับการสะท้อนคิดในรายวิชาการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ พบว่า ระดับความคิดเห็น ต่อวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับการสะท้อนคิดในรายวิชาการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.88 เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยลำดับที่ 1 การสะท้อนคิดในแต่ละกิจกรรมมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตน มีค่าเฉลี่ย 4.95 ลำดับที่ 2 มี 4 รายการได้แก่ การเรียนรู้แบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับการสะท้อนคิด (CBL-Reflect) ช่วยส่งเสริมทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ ทำให้กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลายและน่าสนใจ ได้พัฒนาทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา มีค่าเฉลี่ย 4.90 และลำดับ 3 มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา มีค่าเฉลี่ย 4.89

อภิปรายผล

อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ทักษะการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่เรียนรู้โดยวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับการสะท้อนคิดในรายวิชาการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่เรียนรู้โดยวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับ

การสะท้อนคิด โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 12 แผน ที่มีกระบวนการเรียนรู้ 7 ขั้น อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า วิธีการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวมีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งการเรียนรู้ผ่านกระบวนการทั้ง 7 ขั้น ได้แก่ การกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจ การเรียนรู้ร่วมกัน การออกแบบแผนการสอน การสอนจำลอง การพัฒนานวัตกรรม การสะท้อนคิด และการประเมินและปรับปรุง ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาได้เรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ฝึกฝนกระบวนการคิด การปฏิบัติจริง และการประเมินตนเอง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของแนวคิดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ได้จริงในสถานการณ์จริง นอกจากนี้ ผลการสะท้อนความคิดเห็นของนักศึกษาซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Reflective Learning ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนมีการคิดทบทวนประสบการณ์ของตนเอง เพื่อพัฒนาและปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่อง นักศึกษาให้ความเห็นว่า การเรียนรู้ด้วยกระบวนการที่เน้นการปฏิบัติจริง ควบคู่กับการสะท้อนคิด ช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย และสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้จริงได้ในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Casey และ Quennerstedt (2024) ที่ชี้ให้เห็นว่าการฝึกการสะท้อนคิดอย่างเป็นระบบในบริบทของวิชาพลศึกษา ช่วยเสริมสร้างการคิดวิเคราะห์และการเชื่อมโยงประสบการณ์ของผู้เรียนกับการพัฒนาทางวิชาชีพ ในขั้นตอนกระบวนการ “การเรียนรู้ร่วมกัน” ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญในแผนการเรียนรู้ที่ใช้ในการวิจัย ยังส่งผลต่อพัฒนาการทางความคิดของนักศึกษาอย่างเด่นชัด นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น แก้ปัญหา และสร้างองค์ความรู้ร่วมกับเพื่อนในรูปแบบทีม ซึ่งสะท้อนผลจากงานวิจัยของ Harvey และ Light (2020) ที่ศึกษาการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ในวิชาพลศึกษา พบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านการคิดเชิงวิพากษ์ การมีส่วนร่วม และการเป็นผู้นำที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องเมื่อได้รับโอกาสให้เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นในชั้นเรียน โดยผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนจำลอง (Micro Teaching) และการพัฒนานวัตกรรม ซึ่งเป็นกระบวนการที่ช่วยให้นักศึกษาได้ฝึกฝนทักษะจริงภายใต้การกำกับดูแลและการสะท้อนผลอย่างมีระบบ ซึ่งตรงกับแนวทางของ Ovens และ Fletcher (2013) ที่เน้นว่า การสะท้อนคิดในวิชาพลศึกษาและการฝึกประสบการณ์สอนเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาครูให้สามารถคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และตัดสินใจเชิงวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การที่นักศึกษาแสดงให้เห็นถึงการมีแนวโน้มพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน โดยเฉพาะในการวางแผนการจัดกิจกรรม การเลือกใช้วิธีการสอนที่

เหมาะสม และการประเมินผลอย่างมีเป้าหมายสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Romar, Frisk และ Roure (2024) ที่พบว่า การบูรณาการมาตรฐานการศึกษาพลศึกษาระดับชาติเข้ากับการสะท้อนคิด ช่วยยกระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ

อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อสะท้อนความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่เรียนรู้ด้วยวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับการสะท้อนคิด ในรายวิชาการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ จากผลการวิจัย พบว่า ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาต่อวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับการสะท้อนคิด (CBL-Reflect) ในรายวิชาการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า นักศึกษามีทัศนคติที่ดีและตอบรับในเชิงบวกต่อกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวในทุกด้าน โดยเฉพาะในด้านการสะท้อนคิดที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งโดยการที่นักศึกษาให้ความสำคัญกับการสะท้อนคิดในแต่ละกิจกรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ Ovens และ Fletcher (2013) ที่ชี้ให้เห็นว่า การฝึกสะท้อนคิดในหลักสูตรการผลิตครูเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความเข้าใจตนเองและวิชาชีพอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Casey และ Quennerstedt (2024) ซึ่งพบว่า การสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดทบทวนตนเองในวิชาพลศึกษา ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้กับทักษะการเป็นครูในโลกจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นจากเทคนิคการวิเคราะห์ข้อความ (Text Mining) ยังพบว่า นักศึกษาใช้คำที่สะท้อนทัศนคติเชิงบวกต่อกระบวนการเรียนรู้ เช่น “ตื่นเต้น” “อยากรู้” “ร่วมมือ” “มั่นใจ” “คิดอย่างเป็นระบบ” และ “พัฒนา” ซึ่งแสดงถึงความมีส่วนร่วม การมีประสบการณ์ตรง และการเกิดความหมายของการเรียนรู้ที่แท้จริงในขั้นตอน “การเรียนรู้ร่วมกัน” นักศึกษาเน้นย้ำถึงประโยชน์ของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การทำงานเป็นทีม และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Harvey และ Light (2020) ที่ศึกษาการเรียนรู้แบบร่วมมือในวิชาพลศึกษา และพบว่าผู้เรียนที่ได้มีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ร่วมกับผู้อื่น มีพัฒนาการทางด้านทักษะทางสังคม ความคิดสร้างสรรค์ และความรับผิดชอบสูงขึ้นอย่างชัดเจน อีกหนึ่งประเด็นที่นักศึกษาเห็นพ้องกัน คือ วิธีการเรียนรู้แบบ CBL-Reflect ช่วยเสริมสร้างทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ และการสะท้อนผลการปฏิบัติของตนเองอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Romar, Frisk และ Roure (2024) ที่ระบุว่าการฝึกฝนการสะท้อนคิดควบคู่กับการพัฒนาหลักสูตรทางกายภาพศึกษา จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถ

นำทักษะที่ได้ไปใช้กับสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น กล่าวได้ว่า นักศึกษาสะท้อนว่า การจัดการเรียนรู้แบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับการสะท้อนคิด ช่วยให้เกิดประสบการณ์ที่มีความหมาย สร้างความมั่นใจในการเป็นครูในอนาคต และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tsangaridou และ Matsouka (2023) ที่เน้นว่า การเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับการประเมินแบบให้ข้อมูลย้อนกลับ จะช่วยส่งเสริมทักษะอ่อน (soft skills) และความสามารถเชิงวิชาชีพของนักศึกษาครูได้อย่างชัดเจน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การออกแบบการเรียนการสอนในหลักสูตรครุศาสตร์ ควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบฐานสมรรถนะร่วมกับการสะท้อนคิดไปประยุกต์ใช้ในวิชาอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมาย และส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบให้กับนักศึกษาครูในหลากหลายสาขาวิชา

2. อาจารย์ผู้สอนในระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะในหลักสูตรการผลิตครู ควรจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เน้นการปฏิบัติจริงควบคู่กับการสะท้อนตนเอง เพื่อเตรียมความพร้อมด้านทักษะวิชาชีพและสร้างกรอบคิดในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องในระยะยาว

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังสาขาวิชาอื่นในคณะครุศาสตร์ หรือมหาวิทยาลัยอื่นที่มีบริบทแตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบผลของการจัดการเรียนรู้แบบ CBL-Reflect ในมิติต่าง ๆ เช่น ด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ ด้านผลสัมฤทธิ์ หรือด้านความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้

2. ควรศึกษาในระยะยาวแบบติดตามผล (Follow-up Study) เพื่อประเมินว่าทักษะและกรอบคิดที่นักศึกษาได้รับจากกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว สามารถนำไปใช้จริงในการฝึกสอนหรือการสอนในภาคสนามได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

ณัฐชยา กลั่นบุศย์. (2565). รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบฐานสมรรถนะวิชาการสอนวิทยาศาสตร์ในระดับอุดมศึกษา. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 10(5), 1871–1888.

พรพรรณ พิศเพ็ง. (2565). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยใช้กระบวนการสะท้อนคิดร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติในรายวิชาฝึกประสบการณ์. วารสารการศึกษาเชิงสร้างสรรค์, 17(4), 92–104.

วาสนา กาญจนมยูร. (2566). การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้ด้วยตนเองในรายวิชาวิชาชีพครู. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 17(2), 179–193.

อุไรวรรณ รัตนพันธ์. (2566). การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD ร่วมกับการสะท้อนคิดเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ. วารสารศิลปะศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 10(1), 134–148.

Casey, A., & Quennerstedt, M. (2024). Exploring student reflection in physical education practice. Sport, Education and Society, 1–14. https://doi.org/10.1080/17408989.2024.2438057

Harvey, S., & Light, R. (2020). Cooperative learning in physical education: A study of students' learning journey over 24 lessons. Sport, Education and Society, 26(4), 409–423. https://doi.org/10.1080/17408989.2020.1761955

Ovens, A., & Fletcher, T. (2013). Reflective practice in physical education and physical education teacher education: A review of the literature since 1995. Quest, 65(2), 248–266. https://doi.org/10.1080/00336297.2013.773530

Romar, J. E., Frisk, A., & Roure, C. (2024). Enhancing reflective pedagogies and critical thinking through the national physical education standards. Journal of Physical Education, Recreation & Dance, 1–3. https://doi.org/10.1080/07303084.2024.2423741

Tsangaridou, N., & Matsouka, O. (2023). Competency-based learning and formative assessment feedback as precursors of college students' soft skills acquisition. Teaching in Higher Education, 28(7), 1425–1442. https://doi.org/10.1080/03075079.2023.2217203

THE IMPACT OF AI-EMBEDDED EDUCATION SYSTEMS ON TEACHERS' WORK PERFORMANCE: AN EXTENSION OF THE D&M INFORMATION SYSTEM SUCCESS MODEL*

Chang Liu[1] and Jun Jiang[2]

[1]National Institute of Development Administration, Thailand

[2]Phetchabun Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: 16742986@qq.com

Received 28 July 2025; Revised 27 August 2025; Accepted 29 August 2025

Abstract

This study investigates the impact of AI-Embedded Education Systems on the work performance of K-12 teachers in China, as well as the moderating and direct effects of AI anxiety. Using PLS-SEM, the study analysed the responses of 640 valid participants. The results validate the feasibility and effectiveness of adding AI quality as an independent variable to the information system success model. The results show that information quality, system quality, service quality, and AI quality are positively correlated with satisfaction. At the same time, information quality, system quality, and AI quality are positively correlated with usage, but the hypothesis that service quality is positively correlated with usage is rejected. Usage has a significant positive impact on satisfaction. Both usage and satisfaction have a positive impact on work performance. In addition, AI anxiety was found to have a significant negative impact on work performance. However, the results reject the moderating role of AI anxiety. This study integrates

Citation:

* Chang Liu and Jun Jiang. (2025). The Impact Of Ai-Embedded Education Systems On Teachers' Work Performance: An Extension Of The D&M Information System Success Model. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 738-776.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

information system success theory and attention control theory to innovatively develop a new AI-Embedded information system success model. The model extends the application domain of information system success models, and the research results provide new perspectives for education policymakers, promote the orderly advancement of China's smart education projects, and provide a reference and model for other countries' development in the field of smart education.

Keywords: Artificial Intelligence, Information Systems, Work Performance, K-12 Teachers

Introduction

The advent of Industry 4.0, typified by the rapid evolution of information technology, has precipitated the pervasive integration of artificial intelligence (AI) technology across virtually all industry sectors on a global scale. This has given rise to a concerted exploration of AI applications, with the objective of achieving enhanced development and delivering services of a higher calibre. As demonstrated in the survey conducted by the McKinsey Global Institute, China has been identified as a leading nation in the field of AI (Bughin et al., 2017). As early as 2020, the Chinese government allocated over 1 billion USD to the 'Artificial Intelligence Plan' (Agba, Agba, & Obeten, 2023) and explicitly outlined an AI investment strategy, aiming for a total investment of 1 trillion RMB (approximately 147.8 billion USD) by 2030 (He, 2023). AI technology is enabling intelligent actions through software agents (Poole & Mackworth, 2010), continuously innovating and penetrating all aspects of society (Zhang, Zuo, He, Li, & Yu, 2021), and becoming a crucial tool for value re-creation across industries (Analytics, 2020).

In comparison with other nations, China has demonstrated a marked advantage in the strengthening of its professional artificial intelligence talent pool

(Reis, Santo, & Melão, 2019). This advantage can be attributed to the implementation of a forward-thinking educational programme, which has been initiated by the Chinese Ministry of Education. Smart education can be defined as an educational model that uses advanced technology and innovative teaching methods to improve student learning outcomes and teaching efficiency (Lian, 2021). In January 2024, the Ministry of Education of the People's Republic of China published a list of primary and secondary school AI education bases (Ministry of Education of the People's Republic of China, 2024a), establishing 184 primary and secondary school AI education pilot schools nationwide. Concurrently, primary and secondary school teachers (K-12 teachers) are obligated to utilise 'smart education systems' in their quotidian teaching activities (Ministry of Education of the People's Republic of China, 2024c). Smart education systems are defined as artificial intelligence teaching and learning tools for China's smart education programme (Y. Zhao, 2020). The integration of intelligent devices into conventional teaching and learning methodologies has been a subject of considerable interest. The combination of advanced technologies, including artificial intelligence, big data, the Internet of Things and cloud computing, has been demonstrated to facilitate remote interaction, standardised communication and learning methods such as intelligent recording and broadcasting (Cui & Tang, 2019). The objective of this instrument is to enhance pedagogical practices and optimise efficiency (Cui & Tang, 2019). By leveraging advanced technologies and the advantages of the internet, it disrupts the temporal and spatial constraints of traditional education, providing teachers and students with a more flexible and convenient learning and teaching environment (Shoikova, Nikolov, & Kovatcheva, 2017).

The integration of smart education systems into K-12 classrooms in China is an ongoing process, though K-12 teachers have been exposed to information technology-assisted teaching systems for an extended period. Following the publication of the Preliminary Plan for Electrification of Education in 1978, the

People's Republic of China has been engaged in the development of information technology in education. This initiative was initially referred to as the 'electrification of education'. By 1982, the number of schools nationwide that had established educational technology institutions had surpassed 16,000, with secondary schools accounting for 7.5% and primary schools for 0.88% (Huang, 1983). By 2015, the online teaching environment in Chinese primary and secondary schools had undergone significant improvement, with an internet access rate of 83% and a multimedia classroom penetration rate of 73% (Hu, 2019). Digital educational resources were abundant, and information-based teaching was widely promoted. The Ministry of Education of China has recently proposed the implementation of a 'Smart Education System' in primary and secondary schools. This initiative involves the integration of artificial intelligence technology to effect a substantial reform of conventional teaching methodologies (Cui & Tang, 2019). This innovative teaching tool, underpinned by artificial intelligence, aspires to enhance teaching efficiency in a comprehensive manner, thereby assisting primary and secondary school teachers in attaining smart education objectives (Y. Zhao, 2020).

Researchers have found that in the process of using smart education systems to improve teaching efficiency, there are both positive and negative effects on the work performance of K-12 teachers. The impact of smart education systems on teacher work performance is mainly reflected in improving teaching efficiency, optimising evaluation methods, enriching teaching and research activities, and enhancing teachers' information technology application capabilities (Xu, Wang, & Yu, 2018). On the one hand, the use of smart education systems can reduce teachers' paperwork, reduce data entry errors, enrich teaching forms, enhance knowledge-sharing opportunities, and increase student and parent participation in the teaching process (Wang, Li, Tan, Yang, & Lei, 2023). Some teachers have explored new teaching methods, which have been well-received

by students and significantly improved teaching effectiveness (Guo, 2024). Teachers with a certain level of AI literacy can use appropriate applications and algorithms to support innovation, enhance satisfaction, and improve work performance (Wang et al., 2023). On the other hand, AI-embedded education systems also bring about the problem of 'technology overload' (J. Zhao, 2021), which increases teachers' workload. In addition to maintaining their existing performance, teachers need to quickly master new technologies to meet the requirements of smart education (Li, Hu, & Gu, 2021). This forces teachers to spend more time learning new technologies, challenging their existing comprehensive qualities and abilities (S.-Y. Kim & Kim, 2013). Faced with job insecurity and technological disruption, teachers' work performance and productivity are negatively affected (Brougham & Haar, 2020), leading to job dissatisfaction, lack of motivation, and even negative work attitudes, absenteeism, and turnover (Zhou, Tang, Lu, Liu, & Chen, 2021).

Despite the consensus among scholars that human teachers possess distinctive qualities, including critical thinking, creativity and emotional intelligence, which render them challenging to substitute with artificial intelligence (Chan & Tsi, 2023), it is imperative to examine the role and impact of artificial intelligence in the educational sector. However, there is currently a significant gap in academic research on how K-12 teachers use AI-embedded education systems to carry out teaching activities (L. Zhao, Zhang, Zhang, & Zhao, 2022). The impact of AI-embedded education systems on teachers' work performance is an area that requires further study.

The present study proposes an innovative integration of AI quality into the information system success model, with the aim of exploring the new functions brought by AI technology in smart education systems and their impact on the work performance of K-12 teachers in China. The objective of this study is twofold: firstly, to extend the theoretical framework and conceptual model of

information system success, and secondly, to enhance the comprehension of AI quality, work performance, and information system success.

Objectives

1. study adds AI quality to the D&M IS Success Model to form an independent variable that is as important as information quality, system quality, and service quality, extends the D&M IS Success Model, constructs an evaluation system applicable to AI information systems, and analyses its direct impact on system use, user satisfaction, and work performance. It is to be noted that this study discusses individual performance and does not involve the study of organisational performance related content.

2. aspect, sample data from China are used to test the impact of intelligent teaching systems on K-12 teachers' work performance. The rationality and feasibility of the D&M IS Success Model with the addition of AI variables are empirically tested.

3. aspect is to analyse the influence mechanism of AI anxiety. Through the research on the current situation of AI anxiety of K12 teachers in China, to detect whether AI anxiety has an impact on teachers' work performance? What are the specific data? And explore the direct and indirect effects of AI anxiety on D&M IS success model.

Methodology

1. Procedure and Participants

This study was conducted between March and May 2025. The research subjects were K-12 teachers in China who used an AI-embedded education system (i.e., the smart education system) for classroom teaching. In February 2024, the Ministry of Education of the People's Republic of China announced the establishment of 184 primary and secondary school AI education bases

nationwide (Ministry of Education of the People's Republic of China, 2024a). This study will use this pilot list as the basis for its sample. As the pilot list is already divided into 31 administrative levels according to China's administrative divisions and the number of schools in each level is consistent, a stratified random sampling method will be employed.

According to the national K-12 statistical data published by the Ministry of Education of the People's Republic of China (2024b), there are 211,200 K-12 schools and 12,954,200 full-time teachers nationwide. The 184 schools included in the pilot list account for 0.087% of the total. Based on this proportion, the total sample frame (full-time teachers) for this study is approximately 11,286 individuals. Based on the formula proposed by Cochran (1977), with a 95% confidence level corresponding to a Z-value of 1.96 and a p-value of 0.5 to obtain the maximum sample size and an allowable error margin (e) of 0.05, the minimum required sample size is 384 individuals. After the questionnaire had been collected, the final sample comprised 640 valid responses. All questions were made mandatory to prevent missing values from causing problems.

The majority of respondents were female (55.63%), with most aged between 18 and 29 (50.47%). Almost all of the teachers had received a higher education qualification (73.44% had a bachelor's degree and 24.06% had a master's degree or higher), and the majority had information technology skills certificates or relevant training experience (69.06%). More than 60% of the respondents said that they had been using the Smart Education System for more than one year (39.38% had used it for between one and two years, and 28.13% had used it for more than two years). Descriptive statistics of the population are given in Appendix 1.

2. Construct Operationalizations and Methods

The theoretical model to be validated in this study is presented in Figure 1. The proposed model will be analysed using a partial least squares structural equation model (PLS-SEM), following the data analysis procedure outlined by

Joseph F Hair et al. (2021). As the core endogenous construct of this model is a second-order reflective structure, the analysis will use the two-stage approach proposed by Sarstedt, Hair, Cheah, Becker, and Ringle (2019) and implemented in Smart PLS 4 software.

Information quality, system quality, service quality and usage will be measured using the Information System Success Model Scale (Wibowo et al., 2023) from the employee perspective. Satisfaction will be measured using the satisfaction measurement items in the information system success model developed by Stefanovic et al. (2016). AI quality will be measured using the scale developed by Noor et al. (2022). The teacher work performance scale, developed and validated by Ali and Haider (2017), will be used to measure the work performance of K-12 teachers. These scales will be assessed using a seven-point Likert scale (Peterson, 1997).

3. Multicollinearity and Common Method Bias Assessment

Since this study exclusively employs self-report measures and all scales utilise a uniform response scale, there is a potential risk of common method bias (CMB). Following the questionnaire design guidelines of previous similar studies (Jin, Jin, & Qing, 2023; Mellouli et al., 2020; Peng & Wan, 2023), this study included an unrelated variable-'attitude towards blue'-in the questionnaire to test for CMB (Miller & Simmering, 2022).

This study uses the difference-in-differences (DID) method to systematically examine the effects of marker variables on model parameters. The results show that, following the introduction of exogenous marker variables, the maximum fluctuation amplitude of the R^2 value for the core path is just 0.002 - well below the 10% sensitivity threshold set by Ahmad, Liu, and Butt (2020). Following the addition of the marker variables, the path coefficients relating to usage (β = 0.045, p = 0.099), satisfaction (β = 0.019, p = 0.531) and work performance (β = 0.115, p = 0.908) were not statistically significant (p > 0.05).

Based on the criteria provided by Podsakoff, MacKenzie, Lee, and Podsakoff (2003), the above evidence indicates that common method bias (CMB) does not pose a significant threat in this study.

In the context of multiple regression analysis, statistical collinearity refers to the approximate linear dependence between predictor variables (Kock, 2015). The variance inflation factor (VIF) is commonly used as a diagnostic indicator to investigate the presence of multicollinearity in a model (Joseph F Hair et al., 2021). This rigorous multicollinearity control mechanism effectively ensures the stability of regression coefficient estimates and the reliability of statistical inferences (Mu, Xu, & Chen, 2023). Following testing, all explanatory variables had VIF values below 3.0, with a maximum value of 2.641 (AIQ -> SAT) being observed. This suggests that multicollinearity is not an issue (Joseph F Hair et al., 2021).

Results

1. Measurement Model Analysis

1.1 Measurement Model Assessment of LOCs

This study strictly adhered to the reliability and validity testing standards proposed by Sarstedt, Hair, et al. (2019), conducting empirical tests on the first-order reflective measurement model. The majority of item loadings exceeded the threshold of 0.708 (Joseph F Hair et al., 2021), indicating excellent reliability. A small number of item loadings fell within the acceptable range for exploratory research (between 0.6 and 0.7) (Diamantopoulos, Sarstedt, Fuchs, Wilczynski, & Kaiser, 2012), thereby ensuring reliability. All Cronbach's alpha (α) composite reliability coefficients for the variables were within the ideal range of greater than 0.7 and less than 0.95 (Marcoulides, 1998; Tavakol & Dennick, 2011), indicating reliable internal consistency across structures. All CA (rho_a) scores were above 0.7, and all CR (rho_c) scores were above 0.8, demonstrating the measurement

model's high consistency (Dijkstra & Henseler, 2015). All calculated average variance (AVE) values were well above 0.5, indicating that each construct possesses significant convergent validity (Joseph F. Hair, Black, Babin, & Anderson, 2009).

The results of the Fornell–Larcker criterion validation show that the square roots of the AVE values (the bold diagonal values) for all latent variables are significantly higher than their respective Pearson correlation coefficients between constructs. This is fully consistent with the framework for testing discriminant validity proposed by Fornell and Larcker (1981). Additionally, most of the heterogeneity-homogeneity factor ratios (HTMT) are below the strict threshold of 0.85 (Clark & Watson, 2016), although some values are greater than 0.85. The highest value is 0.907. For these suboptimal HTMT values, confidence interval tests revealed that the confidence interval values do not include 1. This is consistent with the updated and extended evaluation criteria for PLS-SEM in information systems, as proposed by J. Hair, Hollingsworth, Randolph, and Chong (2016). Therefore, the discriminant validity of the first-order model is ensured.

Table: 1 First-order measurement model summary

LOC	Indicator	Indicator Reliability	Internal Consistency Reliability			Convergent Validity
		loadings	α	CA	CR	AVE
AIQ-AN	AIQ-AN1	0.802	0.751	0.751	0.857	0.667
	AIQ-AN2	0.826				
	AIQ-AN3	0.822				
AIQ-AV	AIQ-AV1	0.758	0.713	0.717	0.840	0.637
	AIQ-AV2	0.777				
	AIQ-AV3	0.856				
AIQ-EF	AIQ-EF1	0.795	0.726	0.726	0.845	0.646
	AIQ-EF2	0.807				
	AIQ-EF3	0.809				

LOC	Indicator	Indicator Reliability	Internal Consistency Reliability			Convergent Validity
		loadings	α	CA	CR	AVE
AIQ-SE	AIQ-SE1	0.832	0.879	0.880	0.917	0.734
	AIQ-SE2	0.881				
	AIQ-SE3	0.862				
	AIQ-SE4	0.853				
IFQ	IFQ1	0.773	0.789	0.790	0.856	0.543
	IFQ2	0.723				
	IFQ3	0.696				
	IFQ4	0.769				
	IFQ5	0.720				
SAT	SAT1	0.825	0.719	0.720	0.842	0.640
	SAT2	0.798				
	SAT3	0.777				
SEQ	SEQ1	0.751	0.829	0.832	0.880	0.594
	SEQ2	0.783				
	SEQ3	0.756				
	SEQ4	0.774				
	SEQ5	0.788				
SYQ	SYQ1	0.753	0.756	0.757	0.837	0.507
	SYQ2	0.709				
	SYQ3	0.678				
	SYQ4	0.729				
	SYQ5	0.689				
TWP	TWP1	0.764	0.912	0.915	0.926	0.533
	TWP2	0.728				
	TWP3	0.761				
	TWP4	0.761				
	TWP5	0.743				
	TWP6	0.751				
	TWP7	0.760				
	TWP8	0.577				
	TWP9	0.683				
	TWP10	0.707				
	TWP11	0.773				

LOC	Indicator	Indicator Reliability	Internal Consistency Reliability			Convergent Validity
		loadings	α	CA	CR	AVE
USE	USE1	0.754	0.700	0.706	0.833	0.625
	USE2	0.808				
	USE3	0.807				

Note: AIQ-AN = AI Quality-Anthropomorphism, AIQ-AV = AI Quality-Availability, AIQ-EF = AI Quality-Efficiency, AIQ-SE = AI Quality-Security, IFQ = Information Quality, SAT = Satisfaction, SEQ = Service Quality, SYQ = System Quality, TWP = K-12 Teachers' Work Performance, USE = Usage.

Table: 2 Fornell-Larcker at first-order

	AIQ-AN	AIQ-AV	AIQ-EF	AIQ-SE	IFQ	SAT	SEQ	SYQ	TWP	USE
AIQ-AN	**0.817**									
AIQ-AV	0.566	**0.798**								
AIQ-EF	0.542	0.569	**0.804**							
AIQ-SE	0.493	0.458	0.404	**0.857**						
IFQ	0.486	0.553	0.605	0.380	**0.737**					
SAT	0.517	0.568	0.601	0.332	0.627	**0.800**				
SEQ	0.530	0.572	0.584	0.383	0.618	0.614	**0.770**			
SYQ	0.519	0.599	0.595	0.339	0.687	0.641	0.663	**0.712**		
TWP	0.292	0.376	0.385	0.086	0.399	0.476	0.380	0.419	**0.730**	
USE	0.536	0.575	0.624	0.334	0.591	0.648	0.555	0.609	0.433	**0.790**

Table: 3 HTMT ratio at first-order

	AIQ-AN	AIQ-AV	AIQ-EF	AIQ-SE	IFQ	SAT	SEQ	SYQ	TWP	USE
AIQ-AN										
AIQ-AV	0.772									
AIQ-EF	0.734	0.788								
AIQ-SE	0.608	0.581	0.506							
IFQ	0.632	0.735	0.800	0.455						
SAT	0.702	0.792	0.831	0.419	0.832					
SEQ	0.668	0.739	0.752	0.450	0.762	0.791				
SYQ	0.690	0.814	0.803	0.416	0.890	0.868	0.837			
TWP	0.365	0.465	0.478	0.128	0.473	0.586	0.436	0.508		
USE	0.740	0.809	0.872	0.428	0.789	0.907	0.721	0.835	0.540	

Table: 4 Heterotrait-monotrait ratio (HTMT) - Confidence intervals at first-order (Selected projects)

	Original sample (O)	Sample mean (M)	2.5%	97.5%
SYQ <-> IFQ	0.890	0.890	0.832	0.944
SYQ <-> SAT	0.868	0.868	0.787	0.942
USE <-> AIQ-EF	0.872	0.872	0.791	0.949
USE <-> SAT	0.907	0.909	0.829	0.985

1.2 Measurement Model Assessment of HOCs

In the context of hierarchical confirmatory factor analysis, the concept of AI quality (AIQ) is distinguished by its unique manifestation of a second-order dimensional structure. The preceding subsection expounded the measurement model parameters of its four first-order dimensions (AIQ-AN, AIQ-AV, AIQ-EF and AIQ-SE). This subsection delineates the process by which LOCs are loaded onto the HOCs of AIQ to execute a second-order CFA.

The results of the analysis indicate that the loadings of all second-order factors range from 0.672 to 0.835. Despite the fact that the loading of AIQ-SE is marginally below the threshold of 0.7, it does not have a detrimental effect on the AVE value of the second-order AIQ (0.627). Consequently, in accordance with the recommendations of Deng, Turner, Gehling, and Prince (2017), the factor structure can be maintained. The reliability and convergent validity of the second-order construct AIQ is ensured by the fact that Cronbach's **α** coefficient, CA value, and CR value are all greater than 0.8.

Furthermore, the Fornell-Larcker values for the second-order construct were found to be fully consistent with the Fornell-Larcker criteria (Fornell & Larcker, 1981). The HTMT of the second-order construct demonstrated notable similarities with the first-order test, with certain HTMT values exceeding 0.85. However, it is notable that the confidence intervals of these models do not include 1, thereby meeting the evaluation criteria outlined by J. Hair et al. (2016) and ensuring the discriminant validity of the model.

Table: 5 Second-order measurement model summary

HOC	Reflective Indicators	Indicator Reliability loadings	Internal Consistency Reliability			Convergent Validity
			α	CA	CR	AVE
AIQ	AIQ-AN	0.821	0.804	0.830	0.870	0.627
	AIQ-AV	0.835				

AIQ-EF	0.828
AIQ-SE	0.672

Table: 6 Fornell-Larcker at second-order

	IFQ	AIQ	SAT	SEQ	SYQ	TWP	USE
IFQ	**0.737**						
AIQ	0.652	**0.792**					
SAT	0.627	0.655	**0.800**				
SEQ	0.618	0.665	0.614	**0.770**			
SYQ	0.687	0.666	0.641	0.663	**0.712**		
TWP	0.399	0.386	0.476	0.380	0.419	**0.730**	
USE	0.590	0.673	0.648	0.555	0.609	0.433	**0.790**

Table: 7 HTMT ratio at second-order

	IFQ	AIQ	SAT	SEQ	SYQ	TWP	USE
IFQ							
AIQ	**0.801**						
SAT	**0.832**	**0.837**					
SEQ	**0.762**	**0.798**	**0.791**				
SYQ	0.890	0.830	0.868	0.837			
TWP	0.473	0.432	0.586	0.436	0.508		
USE	0.789	0.869	0.907	0.721	0.835	0.540	

Table: 8 Heterotrait-monotrait ratio (HTMT) - Confidence intervals at second-order (Selected projects)

	Original sample (O)	Sample mean (M)	2.5%	97.5%
SYQ <-> IFQ	0.890	0.890	0.832	0.944
SYQ <-> SAT	0.868	0.868	0.787	0.942
USE <-> AIQ	0.869	0.869	0.806	0.926
USE <-> SAT	0.907	0.909	0.829	0.985

2. Structural Modelling Analysis

2.1 Path Coefficients and Hypothetical Results

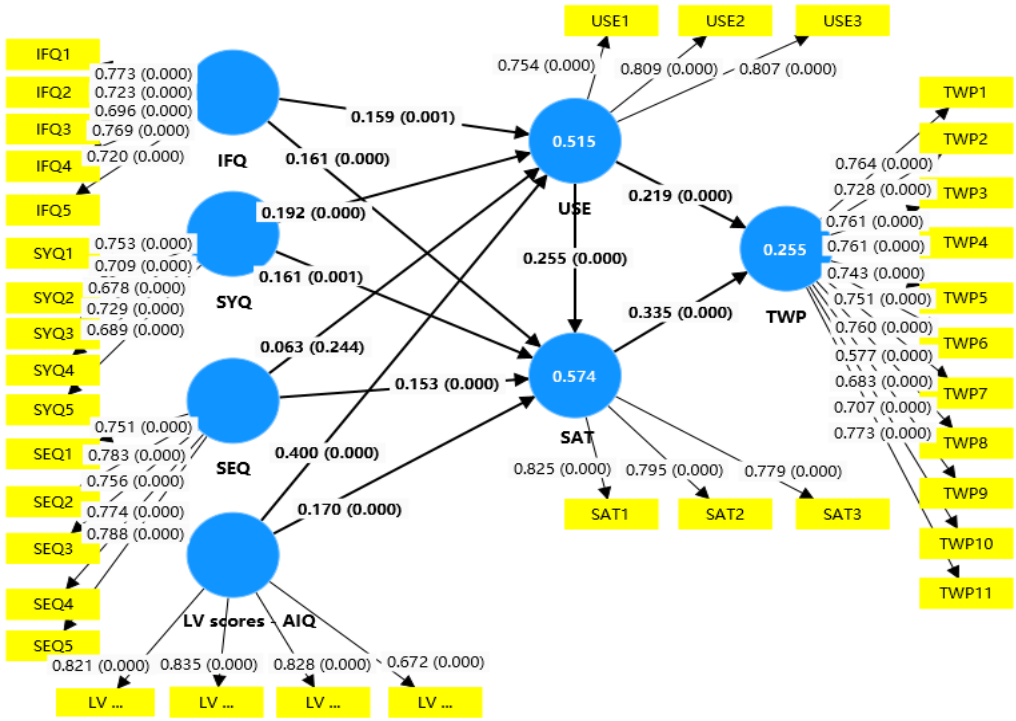
This section employs path coefficient estimation to assess the association and significance of structural relationships. The path coefficients (β values) are generally understood to range from -1 to +1. A coefficient that approximates -1 signifies a robust negative correlation, whilst a coefficient that approximates +1 signifies a robust positive correlation. A coefficient is deemed to be significant when the p-value is less than 0.05, and the 95% confidence interval does not include zero. The findings suggest that, with the exception of Hypothesis 3, all ten hypotheses are substantiated. In particular, information quality (β = 0.159, p = 0.001) and system quality (β = 0.192, p < 0.001) both exerted a significant positive influence on utilisation. Therefore, H1 and H2 were accepted. However, service quality did not have a significant effect on usage (β=0.063, p=0.244), and the 95% confidence interval included zero, so H3 was rejected. However, information quality (β = 0.159, p < 0.001), system quality (β = 0.152, p = 0.001), and service quality (β = 0.139, p < 0.001) all had a significant positive effect on satisfaction. Thus, H4, H5, and H6 were supported. The significant positive influence between usage and satisfaction (β = 0.255, p < 0.001) was once again proven, and H7 was supported. In addition, the study established a substantial positive correlation between AI quality and usage (β = 0.400, p < 0.001) and

satisfaction (β = 0.170, p < 0.001). Consequently, H8 and H9 were substantiated. Finally, it is evident that usage (β = 0.219, p < 0.001) and satisfaction (β = 0.335, p < 0.001) exert a significant positive influence on work performance. And, H10 and H11 were supported.

Table: 9 Structural model results

Hypotheses	Direct paths	Original sample (O) β	P values	CI		f^2	Results
H1	IFQ -> USE	0.159	0.001	0.060	0.252	0.023	Supported
H2	SYQ -> USE	0.192	0.000	0.105	0.282	0.031	Supported
H3	SEQ -> USE	0.063	0.244	-0.043	0.171	0.004	Rejected
H4	IFQ -> SAT	0.161	0.000	0.082	0.237	0.026	Supported
H5	SYQ -> SAT	0.161	0.001	0.064	0.258	0.024	Supported
H6	SEQ -> SAT	0.153	0.000	0.078	0.231	0.025	Supported
H7	USE -> SAT	0.255	0.000	0.174	0.333	0.074	Supported
H8	AIQ -> USE	0.400	0.000	0.310	0.488	0.143	Supported
H9	AIQ -> SAT	0.170	0.000	0.072	0.266	0.026	Supported
H10	USE -> TWP	0.219	0.000	0.129	0.307	0.037	Supported
H11	SAT -> TWP	0.335	0.000	0.243	0.421	0.087	Supported

Figure: 2 Result of the structural model

2.2 Explanatory Power (R^2)

The coefficient of determination (R^2) is a measure of how well a statistical model explains the variability in observed data (Chin, 1998). The closer the R^2 value is to 1, the better the model fits the data, indicating a higher degree of explanation of the dependent variable by the independent variables. The results show that the R^2 values for satisfaction, usage, and work performance are 0.574, 0.255, and 0.515, respectively. The model's predictive validity is supported by the evaluation criteria proposed by Joseph F. Hair, Risher, Sarstedt, and Ringle (2019) and Chin (1998). The model demonstrates adequate explanatory power in predicting satisfaction, usage, and work performance, thereby underscoring its validity and practicality.

2.3 Predictive Power ($PLS_{predict}$)

Joseph F Hair et al. (2021) provide evaluation criteria that require the $PLS_{predict}$ method to assess the model's out-of-sample predictive ability. This methodological approach ensures the generalizability of the findings to other datasets. These criteria employ LM as the baseline for the purpose of comparing the prediction errors of PLS-SEM and LM (Joseph F. Hair et al., 2019).

This study utilizes root mean square error (RMSE) and mean absolute error (MAE) as evaluation metrics. Through a thorough analysis of the distribution characteristics of prediction errors, it was determined that they manifest a symmetrical distribution pattern. Consequently, the RMSE was selected as the primary metric for evaluating the efficacy of the visualization. A comparison of the RMSE values of PLS-SEM with the LM benchmark reveals that, with the exception of three indicators, the RMSE values of all other indicators in the PLS-SEM analysis demonstrate reduced prediction errors. Specifically, PLS-SEM exhibited notable advantages in the prediction of most key indicators, including satisfaction, usage, and work performance. This finding not only corroborates the model's medium to high level of predictive ability but also further accentuates its significant advantages in practical application scenarios.

Table: 10 PLSpredict results

	Q^2predict	PLS-SEM_RMSE	LM_RMSE	PLS-LM
SAT1	0.398	0.634	0.641	-0.007
SAT2	0.322	0.750	0.760	-0.010
SAT3	0.307	0.835	0.857	-0.022
TWP1	0.095	0.880	0.881	-0.001
TWP2	0.086	0.939	0.949	-0.010
TWP3	0.110	0.923	0.909	0.014
TWP4	0.122	0.955	0.963	-0.008
TWP5	0.083	0.947	0.953	-0.006

	Q²predict	PLS-SEM_RMSE	LM_RMSE	PLS-LM
TWP6	0.126	0.963	0.970	-0.007
TWP7	0.100	0.983	0.996	-0.013
TWP8	0.101	1.105	1.117	-0.012
TWP9	0.118	1.043	1.061	-0.018
TWP10	0.078	1.020	1.021	-0.001
TWP11	0.151	0.946	0.942	0.004
USE1	0.264	0.919	0.929	-0.010
USE2	0.334	0.757	0.753	0.004
USE3	0.339	0.781	0.797	-0.016

2.4 Control Variable Analysis

A multitude of individual factors have been identified as potentially influencing teachers' effectiveness in applying intelligent teaching systems. These factors include gender, age, educational background, duration of system use, and technical training experience, among other key variables. A study on the motivational factors influencing Chinese civil servants' use of e-government systems found that men and women have different attitudes toward using e-government systems. Experienced civil servants have a tendency to be accustomed to traditional workflows and are often reluctant to adopt new technologies, as incorporating new technologies into their work requires additional time and effort (Zhan, Wang, & Xia, 2011).

Gunawan and Sinaga (2018) employed the Unified Theory of Technology Acceptance and Use model to examine the impact of gender on the acceptance of "smart city" technology. Their findings confirmed that men and women exhibit divergent patterns in their acceptance and use of smart city technology. Elgohary and Abdelazyz (2020) found that employee gender, age, educational attainment, job position differences, and work experience all influence the implementation of e-government systems. Therefore, this study analyzed five control variables:

gender, age, education level, years of experience using smart education systems, and whether respondents had certificates in information technology skills such as computers, the internet, or artificial intelligence or whether they had participated in training in information technology skills such as computers, the internet, or artificial intelligence.

The findings of the study indicate that gender exerts a substantial positive influence on usage (β = 0.155, p = 0.005, f^2 = 0.012). Given that gender was designated as a dummy variable, with males serving as the reference group, the findings suggest that men exert a considerably more substantial influence on usage compared to women.

Table: 11 Impact of Control Variables on Endogenous Variables

Control Variable	Path	Original sample (O) β	P Values	f^2
Gender	Gender -> USE	0.155	0.005	0.012
	Gender -> SAT	-0.012	0.819	0.000
	Gender -> TWP	-0.002	0.977	0.000
Age	Age -> USE	0.132	0.150	0.007
	Age -> SAT	-0.124	0.184	0.007
	Age -> TWP	0.017	0.894	0.000

Control Variable	Path	Original sample (O) β	P Values	f^2
Level of education	Level of education -> USE	0.050	0.725	0.000
	Level of education -> SAT	-0.102	0.588	0.002
	Level of education -> TWP	-0.249	0.343	0.006
Years of use	Years of use -> USE	0.070	0.466	0.002
	Years of use -> SAT	0.008	0.882	0.000
	Years of use -> TWP	-0.073	0.456	0.002
Relevant Technology or Training Experience	Relevant Technology or Training Experience -> USE	0.055	0.384	0.001
	Relevant Technology or Training Experience -> SAT	-0.070	0.250	0.002
	Relevant Technology	-0.081	0.216	0.002

Control Variable	Path	Original sample (O) β	P Values	f^2
	or Training Experience -> TWP			

3. Robustness Analysis

In the context of structural model testing, the presence of insignificant indicators may be indicative of two distinct scenarios. Firstly, the indicator may genuinely possess an absence of theoretical significance. Secondly, the data structure may manifest heterogeneity. As Joe F. Hair, Ringle, and Sarstedt (2011) have noted, researchers must pay particular attention to the potential impact of heterogeneity on the coefficients of the measurement model. This process is referred to as robustness analysis. The fundamental value of robustness analysis lies in its ability to assess the sensitivity of model results to data assumptions (Sarstedt, Ringle, et al., 2019). The proposed methodology is designed to assist researchers in validating the reliability and stability of the model, excluding interference from outliers or assumption violations, enhancing the credibility of model results, and improving the scientific and methodological rigor of the research. To this end, this study will systematically conduct three robustness tests: potential heterogeneity analysis (FIMIX-PLS), nonlinear effect analysis, and endogeneity analysis.

3.1 Potential Heterogeneity Analysis (FIMIX-PLS)

In the Smart PLS 4 system, the FIMIX function was enabled, starting with one group, and five groups were tested sequentially (Table 12). Based on the data output results, although the sample size distribution within each group was

not significantly different (< 3 times) regardless of whether the data were divided into 2, 3, 4, or 5 groups, the EN values for each subgroup were all less than 0.5, indicating that grouping was not necessary (Ringle, 2006). Therefore, the integration results of this study's model are not influenced by potential heterogeneity in the structural model.

Table: 12 Segment Size (segment size) in percent

	Segment1	Segment2	Segment3	Segment4	Segment5
%	0.610	0.390			
%	0.500	0.320	0.181		
%	0.293	0.278	0.266	0.162	
%	0.278	0.215	0.201	0.191	0.115

Table: 13 Model selection criteria (FIMIX-PLS)

	Group 1	Group 2	Group 3	Group 4	Group 5
AIC (Akaike's information criterion)	4279.048	4100.996	4056.562	4025.486	3987.548
AIC3 (modified AIC with Factor 3)	4293.048	4129.996	4100.562	4084.486	4061.548
AIC4 (modified AIC with Factor 4)	4307.048	4158.996	4144.562	4143.486	4135.548
BIC (Bayesian information criterion)	4341.509	4230.378	4252.867	4288.712	4317.696
CAIC (consistent AIC)	4355.509	4259.378	4296.867	4347.712	4391.696
HQ (Hannan-Quinn criterion)	4303.292	4151.215	4132.758	4127.657	4115.694
MDL5 (minimum description length with factor 5)	4703.351	4979.909	5390.085	5813.619	6230.291
LnL (LogLikelihood)	-2125.524	-2021.498	-1984.281	-1953.743	-1919.774

	Group 1	Group 2	Group 3	Group 4	Group 5
EN (normed entropy statistic)	0.000	0.418	0.416	0.428	0.462
NFI (non-fuzzy index)	0.000	0.487	0.436	0.409	0.418
NEC (normalized entropy criterion)	0.000	372.377	373.474	366.189	344.271

3.2 Nonlinear Effect Analysis

In conventional statistical analysis, researchers generally operate under the assumption that latent variables are linearly related. Nonetheless, this fundamental assumption is frequently not subjected to rigorous testing. In instances where there is an authentic nonlinear association between exogenous and endogenous variables, this unidentified nonlinear effect has the potential to result in biased parameter estimates, consequently affecting the magnitude of the effect and its statistical significance. In addressing this methodological challenge, Joe F. Hair et al. (2011) proposed a systematic method for testing quadratic relationships and established evaluation criteria in their seminal study. This study provided researchers with an operational framework for identifying and validating nonlinear effects. The ensuing analysis yielded results that are delineated in Table 14. With the exception of a single item with a p-value less than 0.05, all other p-values are greater than 0.05. Consequently, the quadratic effect is deemed non-significant, and the relationship between the variables in this study conforms to a linear distribution.

Table: 14 The results of nonlinear effects analysis

	Original sample (O)	Sample mean (M)	Standard deviation (STDEV)	T statistics (|O/STDEV|)	P values
QE (IFQ) -> SAT	-0.019	-0.027	0.025	0.775	0.438
QE (IFQ) -> USE	-0.061	-0.072	0.033	1.815	0.070

	Original sample (O)	Sample mean (M)	Standard deviation (STDEV)	T statistics (|O/STDEV|)	P values
QE (SYQ) -> SAT	0.033	0.035	0.028	1.192	0.233
QE (SYQ) -> USE	-0.021	-0.016	0.032	0.643	0.520
QE (SEQ) -> SAT	0.039	0.039	0.023	1.738	0.082
QE (SEQ) -> USE	0.019	0.018	0.037	0.508	0.612
QE (AIQ) -> SAT	-0.083	-0.078	0.030	2.788	0.005
QE (AIQ) -> USE	0.039	0.048	0.031	1.271	0.204
QE (USE) -> SAT	-0.001	0.003	0.026	0.035	0.972
QE (USE) -> TWP	-0.006	-0.001	0.027	0.220	0.826
QE (SAT) -> TWP	-0.001	-0.003	0.027	0.038	0.970

3.3 Endogeneity Analysis

The presence of a statistical correlation between the error terms of exogenous and endogenous variables gives rise to the endogeneity problem (J. Hair, Joe F, Sarstedt, Matthews, & Ringle, 2016). This issue generally originates from errors in model specification, specifically the exclusion of critical explanatory variables. To effectively address this endogeneity bias, the utilization of the Gaussian copula approach is recommended. This method constructs a copula variable to capture the potential correlation between the endogenous variable and the error term, thereby achieving statistical correction for the endogeneity problem (Cheah, Magno, & Cassia, 2023). As illustrated in Table 15, the overwhelming majority of p-values are greater than 0.05, with a mere two p-values falling below 0.05, specifically 0.006 and 0.036. Among them, the p-value of GC (AIQ) -> SAT is 0.036. However, in this study, because the smart education system is mandatory, "loyalty" was not considered, resulting in a p-value less

than 0.05. Consequently, it can be concluded that the model under study is free of endogeneity.

Table: 15 The results of endogenous analysis

	Original sample (O)	Sample mean (M)	Standard deviation (STDEV)	T statistics (|O/STDEV|)	P values
GC (USE) -> SAT	0.019	0.038	0.144	0.129	0.897
GC (USE) -> TWP	0.060	0.068	0.176	0.343	0.731
GC (SAT) -> TWP	0.008	-0.004	0.159	0.051	0.960
GC (IFQ) -> SAT	-0.154	-0.168	0.168	0.917	0.359
GC (IFQ) -> USE	-0.499	-0.504	0.181	2.761	0.006
GC (SYQ) -> SAT	0.221	0.195	0.175	1.262	0.207
GC (SYQ) -> USE	0.031	0.028	0.184	0.169	0.866
GC (AIQ) -> SAT	-0.537	-0.472	0.256	2.098	0.036
GC (AIQ) -> USE	0.357	0.341	0.215	1.664	0.096
GC (SEQ) -> SAT	0.143	0.136	0.129	1.107	0.268
GC (SEQ) -> USE	-0.095	-0.064	0.192	0.496	0.620

Discussion

This study uses a research paradigm that combines theoretical construction and empirical testing to explore the theoretical basis and operational feasibility of integrating AI quality dimensions into information system success models. Subsequently, the extended model is used to empirically analyze the impact of smart education systems in Chinese primary and secondary schools on the work performance of K-12 teachers. The empirical analysis results partially verify almost all of the core propositions of information system success theory. The study finds that AI quality has a significant positive impact on system

usage and satisfaction. This finding not only validates the rationality of the theoretical integration but also confirms from an empirical perspective the possibility of adding AI quality as a new independent variable to information system success models. The extended information system success model will be more applicable to the study of AI-embedded information systems.

1. Theoretical Implications

The advent and propagation of AI technology have precipitated a paradigm shift in the manner in which individuals engage in their professional and personal activities. The 2003 update of the information system success models included only the following independent variables: information quality, system quality, and service quality (Delone & Mclean, 2003). Evidently, this information system success theory is no longer adequate to meet the research needs of rapidly iterating AI. The present study is an exploration of this theoretical gap. This study proposes the incorporation of AI quality as a novel independent variable into the information system success model, a development that is particularly pertinent in the current era of rapid advancements in AI technology. The expanded AI-Embedded Information System Model (Figure 1) provides a solid theoretical basis for this research project.

The integration of artificial intelligence technology has significantly contributed to the transformation of the education ecosystem. The technological capabilities of AI have been instrumental in facilitating the development of new products, technologies, business models, and operational methodologies, thereby generating novel prospects for the digital transformation of education (People's Daily - PRC newspaper, 2022). In Chinese primary and secondary schools, an AI-embedded education system known as the "Smart Education System" is currently being implemented. This study utilizes a research paradigm focused on the users of the system in question, specifically Chinese K-12 teachers. The findings of this study illuminate the nuanced relationships that

emerge when AI quality factors are integrated into models of information system success. The study's design entailed the formulation of 11 research hypotheses, of which 10 were subsequently validated. One research result does not align with the original information system success theory (Delone & Mclean, 2003). Specifically, the data results reject the hypothesis (H3) that service quality is positively correlated with usage. This finding is consistent with the conclusions of Stefanovic et al. (2016) and Veeramootoo, Nunkoo, and Dwivedi (2018), suggesting that factors related to service quality may not be a primary influence on user behavior in the context of educational information systems.

Furthermore, the integration of AI quality into the information system success models proposed by Delone and Mclean (2003) was nearly optimal. The findings indicated that AI quality had a significant positive impact on usage, surpassing the impact of information quality and system quality. Concurrently, the data outcomes further demonstrated that the positive correlation between AI quality and satisfaction exhibited considerably greater strength in comparison to the remaining three factors. That is to say, AI quality emerged as the predominant factor influencing teacher satisfaction within the context of smart education systems, with information quality, system quality, and service quality following in succession. These findings contribute to the existing body of knowledge surrounding the theory of information system success. Moreover, they underscore the pivotal role of AI quality in the utilization of smart education systems. This research breakthrough offers a more profound comprehension of the present development status and management needs of AI-embedded education systems.

2. Practical Implications

The results of this study will reveal the impact of introducing AI into daily teaching on the work performance of K-12 teachers in China. This initiative aligns with the call to action issued by the United Nations Educational, Social and Cultural Organization (UNESCO): "We are currently operating under a state of

significant ignorance regarding the manner in which the implementation of AI technologies impacts the professional performance of educators" (Pedro, Subosa, Rivas, & Valverde, 2019). The expanded AI-Embedded Information System model has been validated in AI-Embedded Education Systems in developing countries, thereby confirming the positive impact of such systems on work performance.

The sample characteristics of this study demonstrate that the interviewed teachers possess high levels of professional qualifications, with 97.5% holding a bachelor's degree or higher qualification and 69.06% possessing qualifications or practical experience in artificial intelligence or information technology. While smart education systems in primary and secondary schools remain in the pilot application stage, data indicates that 71.88% of teachers in pilot schools nationwide have been utilizing the system continuously for over a year. This empirical finding further validates the conclusions of Du, Sun, Jiang, Islam, and Gu (2024), highlighting the critical role of artificial intelligence literacy in K-12 teachers' technology acceptance and continued use behavior. In other words, AI-embedded education systems need to improve AI quality, but at the same time, education administrators should consider providing teachers with more supporting resources and educational training opportunities (Hong, 2022) to ensure the effective use of data and information and familiarity with system operation processes. The research data also indicates that 11.25% of the surveyed teachers are aged 40 or older. Wardat, Tashtoush, Alali, and Saleh (2024) have noted that in the face of educational informatisation transformation, senior teachers often need to invest more time and effort into learning to adapt to new intelligent teaching systems. Given this practical challenge, this study recommends that age factors be fully considered when developing artificial intelligence-based educational systems with age-friendly design enhancements to improve user experience. Examples of such interfaces include high-contrast, large-font display interfaces, options to switch to simplified operation workflows,

step-by-step guidance prompts, intelligent batch processing, and one-click operation functions. Drawing upon the findings of this real-world challenge, the study puts forward the recommendation that age factors be given full consideration during the development of AI education systems.

Furthermore, it calls for the enhancement of user experience through the implementation of age-friendly design principles. Examples of such interfaces include high-contrast displays, large fonts, simplified operation process switching, step-by-step operation guidance prompts, intelligent batch processing, and one-click operation functions. Moreover, the study revealed significant gender differences, namely that male teachers use smart education systems significantly more than their female counterparts. Therefore, in promoting intelligent education, it is necessary to establish a gender-sensitive technical support system, which is not only a matter of technical promotion efficiency but also an important manifestation of educational equity.

3. Limitations and Future Studies

This study established that, despite the advancement observed, there are also certain limitations that require consideration. The study utilized published pilot schools as a sample framework; however, these pilot schools are predominantly located in urban areas, resulting in a paucity of data from rural, mountainous or remote regions. The collection of data was dependent on self-reporting methods, which have been shown to be subject to bias due to individual differences in social expectations or self-awareness among respondents (Contzen, De Pasquale, & Mosler, 2015). It is possible that certain respondents may have exaggerated their work performance or attempted to conceal their feelings of anxiety, which may have had a distorting effect on the survey results.

Recommendation

Recommendations from the Research

1. AI System Development

Emphasis should be placed on system quality and information quality, particularly the accuracy, transparency, and explainability of AI systems. These qualities build trust and satisfaction among teachers who use the system.

1. User Support (Service Quality) Educational institutions and system developers should provide continuous technical and professional support, such as user manuals, helpdesk platforms, and advisory teams to ensure that teachers can utilize the system effectively.

2. Impact on Teachers' Work Performance AI-embedded education systems should primarily aim to reduce repetitive tasks—such as grading and performance analysis—so that teachers can devote more time to designing creative learning experiences and enhancing instructional innovation.

3. Policy and Management School administrators and policymakers should promote AI adoption in ways that preserve teachers' professional autonomy while ensuring fairness, safety, and data ethics through responsible AI policies.

Recommendations for Future Research

1. Expanding Variables and Conceptual Frameworks Future studies should include psychological and behavioral factors such as *technostress*, *digital self-efficacy*, and *trust in AI* to provide a more comprehensive explanation of the relationship between AI usage and teachers' work performance.

2. Adopting Mixed Methods Future research should employ both quantitative methods (e.g., surveys, system log data) and qualitative methods (e.g., in-depth interviews, classroom observations) to capture the multifaceted mechanisms of AI use in education.

3. Comparative Studies across Educational Levels and Disciplines Further research should involve teachers from different educational levels (primary, secondary, higher education) and across various disciplines (STEM, humanities, social sciences) to compare potential variations in AI's impact on work performance.

4. Experimental and Longitudinal Designs Future studies should consider experimental designs or long-term follow-up studies to assess the sustainability and continuity of AI's effects on teachers' efficiency, satisfaction, and instructional quality.

References

Agba, M. S., Agba, G. E. M., & Obeten, A. W. (2023). Artificial Intelligence and Public Management and Governance in Developed and Developing Market Economies. Journal of Public Administration, Policy and Governance Research, 1(2), 1-14.

Ali, A., & Haider, S. Z. (2017). Developing a Validated Instrument to Measure Teachers' Job Performance: Analyzing the Role of Background Variables. Journal of Educational Research, 20(1), 21.

Analytics, M. (2020). Global survey: The state of AI in 2020. Image.

Bughin, J., Hazan, E., Ramaswamy, S., Chui, M., Allas, T., Dahlstrom, P., Trench, M. (2017). Artificial intelligence – the next digital frontier.

Chan, C. K. Y., & Tsi, L. H. Y. (2023). The AI Revolution in Education: Will AI Replace or Assist Teachers in Higher Education?. ArXiv, abs/2305.01185.

Cheah, J.-H., Magno, F., & Cassia, F. (2023). Reviewing the SmartPLS 4 software: the latest features and enhancements. Journal of Marketing Analytics, 12(1), 97-107.

Chin, W. W. (1998). The partial least squares approach to structural equation modeling. Modern methods for business research, 295(2), 295-336.

Clark, L. A., & Watson, D. (2016). Constructing validity: Basic issues in objective scale development.

Cochran, W. G. (1977). Sampling Techniques, 3rd Edition: Sampling Techniques, 3rd Edition.

Contzen, N., De Pasquale, S., & Mosler, H.-J. (2015). Over-reporting in handwashing self-reports: potential explanatory factors and alternative measurements. PloS one, 10(8), e0136445.

Cui, Y., & Tang, Z. (2019). Practical Analysis of Classroom Application of Intelligent Teaching System. China Information Technology Education Magazine(22), 100-101.

Delone, W. H., & Mclean, E. R. (2003). The DeLone and McLean Model of Information Systems Success: A Ten-Year Update. Journal of Management Information Systems, 19(4), 9-30.

Deng, L., Turner, D. E., Gehling, R., & Prince, B. (2017). User experience, satisfaction, and continual usage intention of IT. European Journal of Information Systems, 19(1), 60-75.

Diamantopoulos, A., Sarstedt, M., Fuchs, C., Wilczynski, P., & Kaiser, S. (2012). Guidelines for choosing between multi-item and single-item scales for construct measurement: a predictive validity perspective. Journal of the Academy of Marketing Science, 40(3), 434-449.

Dijkstra, T. K., & Henseler, J. (2015). Consistent partial least squares path modeling. MIS Quarterly, 39(2), 297-316.

Du, H., Sun, Y., Jiang, H., Islam, A. Y. M. A., & Gu, X. (2024). Exploring the effects of AI literacy in teacher learning: an empirical study. Humanities and Social Sciences Communications, 11(1).

Elgohary, E., & Abdelazyz, R. (2020). The impact of employees' resistance to change on implementing e-government systems: An empirical study in Egypt. The Electronic Journal of Information Systems in Developing Countries, 86(6).Fornell & Larcker, 1981

Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. Journal of Marketing Research, 18(1), 39-50.

Gunawan, H., & Sinaga, B. L. (2018). Analisis Pengaruh Gender Dalam Penerimaan Teknologi “Smart City” Dengan Model Unified Theory of Acceptance and Use of Technology (UTAUT). 349-354.

Guo, c. (2024). Gathering momentum and empowering precision education with "intelligent education system". Political Work Journal, (01), 44-45.

He, C. (2023). Research on the Current Situation and Development of Local Digital Governance in China—Taking the Hunan Provincial Government Service Hall as an Example. Sustainable Development, 13(03), 990-996.

Hong, J.-W. (2022). I was born to love AI: The influence of social status on AI self-efficacy and intentions to use AI. International Journal of Communication, 16, 20.

Hu, Q. (2019). Review and Prospect: History and Future of Education Informatization Development in China. E-education Research, 40(12), 5-13.

Huang, X. (1983). Adapting to the needs of the development of education and endeavouring to create a new situation for e-learning work. E-education Research(04), 1-8.

Hair, J., Hollingsworth, C. L., Randolph, A. B., & Chong, A. Y. L. (2016). An updated and expanded assessment of PLS-SEM in information systems research. Industrial Management & Data Systems, 117(3), 442-458.

Zhao, J. (2021). Teachers' Workload in the Digital Era: A New Perspective of Understanding the Digital Transformation of Education. Journal of Educational Research, 42(11), 151-159. Jin, Jin, & Qing, 2023;

Hair, J. F., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2011). PLS-SEM: Indeed a Silver Bullet. Journal of Marketing Theory and Practice, 19(2), 139-152.

Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. M., Sarstedt, M., Danks, N. P., & Ray, S. (2021). Partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM) using R: A workbook: Springer Nature.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2009). Multivariate Data Analysis. Prentice Hall.

Hair, J. F., Risher, J. J., Sarstedt, M., & Ringle, C. M. (2019). When to use and how to report the results of PLS-SEM. European Business Review, 31(1), 2-24.

Kock, N. (2015). Common method bias in PLS-SEM: A full collinearity assessment approach. International Journal of e-Collaboration (ijec), 11(4), 1-10.

Zhao, L., Zhang, L., Zhang, L., & Zhao, K. (2022). Artificial Intelligence Anxiety of Primary and Secondary School Teachers: Current Situation Analysis and Elimination Direction. Journal of Modern Educational Technology, 32(03), 81-91.

Li, S., Hu, Y., & Gu, X. (2021). How to Get Out of the Dilemma of Artificial Intelligence Education Risk: Phenomenon,Causes and Countermeasures. Journal of Electrochemical Education Research, 42(07), 19-25.

Lian, Y. (2021). Smart Education: Education Reform in the Age of Intelligence. Paper presented at the 2021 5th International Conference on Education and E-Learning.

Mellouli, M., Bouaziz, F., & Bentahar, O. (2020). E-government success assessment from a public value perspective. International Review of Public Administration, 25(3), 153-174.

Miller, B. K., & Simmering, M. J. (2022). Attitude Toward the Color Blue: An Ideal Marker Variable. Organizational Research Methods, 26(3), 409-440.

Ministry of Education of the People's Republic of China. (2024a). Artificial Intelligence in Primary and Secondary Schools List of Education Bases. Retrieved from http://www.moe.gov.cn/srcsite/A06/s3321/202402/t20240223_1116386.html

Mu, H.-L., Xu, J., & Chen, S. (2023). The impact of corporate social responsibility types on happiness management: a stakeholder theory perspective. Management Decision, 62(2), 591-613.

Noor, N., Rao Hill, S., & Troshani, I. (2021). Recasting Service Quality for AI-Based Service. Australasian Marketing Journal, 30(4), 297-312.

Pedro, F., Subosa, M., Rivas, A., & Valverde, P. (2019). Artificial intelligence in education: Challenges and opportunities for sustainable development.

Peng, Z., & Wan, Y. (2023). Human vs. AI: Exploring students' preferences between human and AI TA and the effect of social anxiety and problem complexity. Education and Information Technologies, 29(1), 1217-1246.

People's Daily - PRC newspaper. (2022). Artificial Intelligence for Transformative Innovation in Education. Retrieved from http://www.moe.gov.cn/jyb_xwfb/s5148/202212/t20221222_1035689.html

Peterson, R. (1997). A quantitative analysis of rating-scale response variability. Marketing Letters, 8, 9-21.

R is, J., Santo, P. E., & Melão, N. F. (2019). Impacts of Artificial Intelligence on Public Administration: A Systematic Literature Review. 2019 14th Iberian Conference on Information Systems and Technologies (CISTI), 1-7.

Kim, S.-Y., & Kim, M.-R. (2013). Comparison of Perception toward the Adoption and Intention to Use Smart Education between Elementary and Secondary School Teachers. Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET, 12(2), 63-76.

Sarstedt, M., Ringle, C. M., Cheah, J.-H., Ting, H., Moisescu, O. I., & Radomir, L. (2019). Structural model robustness checks in PLS-SEM. Tourism Economics, 26(4), 531-554.

Sarstedt, M., Hair, J. F., Cheah, J.-H., Becker, J.-M., & Ringle, C. M. (2019). How to Specify, Estimate, and Validate Higher-Order Constructs in PLS-SEM. Australasian Marketing Journal, 27(3), 197-211.

Shoikova, E., Nikolov, R., & Kovatcheva, E. (2017). Conceptualising of smart education. Electrotechnica & Electronica (E+ E), 52.

Stefanovic, D., Marjanovic, U., Delić, M., Culibrk, D., & Lalic, B. (2016). Assessing the success of e-government systems: An employee perspective. Information & Management, 53(6), 717-726.

Tavakol, M., & Dennick, R. (2011). Making sense of Cronbach's alpha. International Journal of Medical Education, 2, 53-55.

Veeramootoo, N., Nunkoo, R., & Dwivedi, Y. K. (2018). What determines success of an e-government service? Validation of an integrative model of e-filing continuance usage. Government Information Quarterly, 35(2), 161-174.

Wang, X., Li, L., Tan, S. C., Yang, L., & Lei, J. (2023). Preparing for AI-enhanced education: Conceptualizing and empirically examining teachers' AI readiness. Computers in Human Behavior, 146.

Wardat, Y., Tashtoush, M., Alali, R., & Saleh, S. (2024). Artificial Intelligence in Education: Mathematics Teachers' Perspectives, Practices and Challenges. Iraqi Journal For Computer Science and Mathematics, 5(1), 60-77.

Wibowo, W. S., Fadhil, A., Sensuse, D. I., Lusa, S., Putro, P. A. W., & Yulfitri, A. (2023). Pinpointing Factors in the Success of Integrated Information System Toward Open Government Data Initiative: A Perspective from Employees. International Journal of Advanced Computer Science and Applications, 14(1).

Xu, X., Wang, Y., & Yu, S. (2018). Teaching Performance Evaluation in Smart Campus. IEEE Access, 6, 77754-77766.

Zhao, Y. (2020). Research on the Smart Teaching Mode of College English Based on Super Star Pan-Asia Smart Teaching System. Science and Technology Perspectives Magazine(35), 61-63.

Zhan, Y., Wang, P., & Xia, S. (2011). Exploring the Drivers for ICT Adoption in Government Organization in China. Paper presented at the 2011 Fourth International Conference on Business Intelligence and Financial Engineering.

A STUDY ON THE INFLUENCING FACTORS OF THE EFFECTIVENESS OF ONLINE INTERNATIONAL CHINESE LANGUAGE TEACHING BASED ON LEARNING MOTIVATION THEORY - A CASE STUDY OF CONFUCIUS INSTITUTES IN THAILAND*

Wang Jianchao

Siam University, Thailand

Corresponding Author's Email: Wangjianchao0123@gmail.com

Received 26 July 2025; Revised 27 August 2025; Accepted 29 August 2025

Abstract

This study investigates key factors influencing the effectiveness of online international Chinese language teaching at Confucius Institutes in Thailand. Based on Learning Motivation Theory, the research focuses on three critical dimensions: classroom management, teachers' instructional capabilities, and teachers' information literacy. A questionnaire survey of 334 students was conducted, and statistical analysis including correlation and multiple regression revealed that all three factors significantly influence teaching effectiveness. The study provides recommendations for enhancing online Chinese teaching through improved teacher training, greater use of educational technologies, and promotion of interactive learning strategies.

Citation:

* Wang Jianchao. (2025). A Study On The Influencing Factors Of The Effectiveness Of Online International Chinese Language Teaching Based On Learning Motivation Theory - A Case Study Of Confucius Institutes In Thailand. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 777-804.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

Keywords: Online Chinese language teaching, Learning Motivation Theory, Classroom management, Teacher competence, Information literacy, Teaching effectiveness

Introduction

In the dual contexts of the Internet era and the post-pandemic era, the international Chinese language education industry has ushered in novel development opportunities and challenges. On the one hand, the continuous improvement of China's economic level and overall national strength has sparked a global “Mandarin fever”. Internet technology has prompted the transformation of international Chinese language dissemination from “traditional classrooms" to "online+ offline classrooms,” with 5G technology further facilitating the widespread implementation of international Chinese language “online teaching”. Online international Chinese language teaching is no longer constrained by traditional teaching formats, breaking through the temporal and spatial limitations of traditional instruction while further developing and integrating teaching resources. On the other hand, the outbreak of infectious diseases such as COVID-19 has severely impacted international endeavors such as online international Chinese language teaching and the dissemination of language and culture. Scholars such as Li (2023) have stated that “Chinese international education is a 'sensitive type of education' and a 'barometer' of international affairs, with the COVID-19 pandemic exerting explicit or implicit, direct or indirect, short-term or long-term, negative or positive impacts on Chinese international education”. Consequently, traditional online international Chinese language teaching needs to evolve to meet the demands of the new landscape for international Chinese language dissemination. “Online teaching” has injected new vitality into the globalization of Chinese language education, becoming a focal point at the forefront of online international Chinese language

teaching and even the entire field of education. However, the thriving "online international Chinese language teaching" urgently requires a reserve of teachers with online teaching capabilities as the "driving force" to remain grounded amidst the tides of the times. Following the outbreak of COVID-19, traditional Chinese language teaching models and international Chinese language dissemination efforts were disrupted. Nevertheless, trends such as the "Belt and Road Initiative" and "economic globalization" have sustained the high demand for Mandarin. Supported by Internet technology, online Chinese language teaching has broken through the temporal and spatial constraints of traditional instruction, promoting autonomous Chinese language learning and becoming a new avenue for disseminating Chinese, entering a phase of vigorous development. Wu et al., (2021) proposed that the construction of the "teacher" workforce is the core of the "three teachings" issue.

In 2012, MOOCs (Massive Open Online Courses) ignited a global wave of online learning, gradually bringing online teaching platforms into the public eye. Research on online teaching has become increasingly comprehensive. Especially following the outbreak of COVID-19, online teaching has emerged as one of the mainstream forms of Chinese language teaching, with the current focus of educational research being on online teaching models and the enhancement of online teaching quality. International Chinese language education, as a discipline marked by its cross-cultural nature, is even more inseparable from online teaching. Current research on online international Chinese language teaching focuses on teachers' reflections on online teaching and the exploration of online teaching characteristics and effective teaching strategies. Therefore, this study utilizes Learning Motivation Theory to investigate the factors influencing the effectiveness of online international Chinese language teaching and proposes effective improvement strategies, which not only contribute to enhancing the quality of online international Chinese language teaching but also provide

valuable references for other online language teaching endeavors (Zheng, 2022). This study focuses on the effectiveness of online international Chinese language teaching at Confucius Institutes in Thailand. It employs a comprehensive methodology, incorporating literature review, questionnaire surveys, and quantitative analysis, to investigate students' perspectives at these institutes. Guided by Learning Motivation Theory, the study identifies key factors influencing the effectiveness of online international Chinese language teaching and proposes targeted recommendations for enhancement.

Objectives

1. To explore the effect of classroom management on the effectiveness of online international Chinese language teaching.

2. To explore the effect of teachers' instructional capabilities on the effectiveness of online international Chinese language teaching.

3. To explore the effect of teachers' information literacy on the effectiveness of online international Chinese language teaching

Literature Review

This section focuses on reviewing and analyzing previous research findings regarding the effectiveness of online international Chinese language teaching. It aims to deeply dissect the notable achievements and existing deficiencies of these studies, thereby laying a solid theoretical and practical foundation for the smooth progress of this research. Through in-depth reading and analysis of the literature, it is observed that previous studies have yielded fruitful results in defining the connotation, identifying influencing factors, and exploring the mechanisms of the effectiveness of online international Chinese language teaching. Meanwhile, there are some shortcomings, such as a lack of depth and breadth in some studies, relatively limited research methods, and confined

sample selection. The existence of these issues provides new entry points and research directions for this study, prompting this study to place greater emphasis on comprehensiveness, depth, and innovation in our research, to achieve breakthroughs and advancements in the field of the effectiveness of online international Chinese language teaching.

Over the past two decades, online international Chinese language teaching has continued to develop. Especially since the outbreak of the COVID-19 pandemic, online international Chinese language teaching has undergone forced transformation, with a surge in demand for such teaching, and concurrent increases in industry attention and research. Currently, domestic research on online Chinese language teaching focuses on its characteristics, resources, platforms, and strategies. Online international Chinese language teaching relies on network technology for long-distance language instruction, possessing distinct features that differentiate it from offline teaching. Li (2017) identified four unique qualities of online Chinese language teaching compared to offline teaching: the influence of the "Internet+" background, the breaking of time and space constraints, the transformation of students' subjective consciousness, and a more comprehensive teaching system. Wen (2018) pointed out that online Chinese language teaching emphasizes students' dominant position in language learning, enhancing students' autonomy compared to "teacher-centered" classrooms. Zhang et al. (2019) proposed that online Chinese language teaching is characterized by high teaching efficiency, strong teaching flexibility, and abundant educational resources. Yan (2021) believed that post-pandemic online Chinese language teaching features the implementation of teaching relying on network technology, greater autonomy in student learning, complete construction of the teaching system, and freedom from time and space constraints. Saelao (2021) noted that online Chinese language teaching breaks the traditional time and space limitations of teaching, possessing openness and flexibility.

The practice of international online Chinese language teaching requires online teaching platforms as support, and the functions and application of these platforms are one of the main factors affecting online teaching effectiveness. Currently, there is no shortage of research on online Chinese language teaching platforms. Xu (2018) believed that various online Chinese language teaching platforms can meet the diverse learning needs of Chinese learners, but the current development of online Chinese language teaching platforms is not yet mature and proposed ideas for platform development. Ding (2019) discussed the characteristics, advantages, and disadvantages of the online interactive Chinese language teaching platform using Chinlingo as an example. Zhou (2020) conducted instructional design based on students' online learning needs on the Zoom platform and proposed strategies for reasonably utilizing the Zoom platform to promote teaching interaction. Yang (2022) addressed the shortcomings of current online Chinese language teaching platforms and proposed a design concept for online Chinese language teaching platforms with higher levels of interaction and participation.

The convenience and abundance of teaching resources are one of the formal competitive advantages of online teaching. Dong (2014) summarized the resources on online Chinese language teaching platforms, noting that online teaching resources lack targeted content and are slow to update, and proposed countermeasures. Chen (2016) suggested that the development of online resources should progress together with teaching methods to enhance the effectiveness of online Chinese language teaching. Xing (2021) classified online teaching resources for Teaching Chinese as a Foreign Language into four categories: textbook resources, teacher-created resources, online resources, and student resources. By comparing the application of these resources, she found that online Chinese language teaching resources lack diversity and student resources need to be fully developed, and put forward targeted suggestions.

Research on online international Chinese language teaching also includes studies on online teaching strategies. Li (2019) analyzed the advantages and disadvantages of applying teaching strategies to online Chinese language teaching for ethnic Chinese children and proposed optimization suggestions. Xiao (2021) conducted an online comprehensive course instructional design for Indian ethnic Chinese children learners and proposed corresponding teaching strategies from the perspectives of online classroom management, online language practice, platforms, and networks. Yang (2022) designed teaching interactive activities based on the application of interaction theory on the Lingo Ace online Chinese language teaching platform and proposed teaching strategies suitable for one-on-one beginner Chinese comprehensive courses for overseas children.

Learning motivation is a socially acquired behavior that primarily influences learning behaviors. The outcomes of learning behaviors manifest in the driving force behind the learning process and its effectiveness. The quality of learning outcomes can be analyzed from both macro and micro perspectives. From a macro perspective, when students possess strong learning motivations, their enthusiasm and proactive engagement in learning increase, leading to more pronounced learning outcomes as their positive learning motivations rise (Han, 2021). From a micro perspective, however, for a specific subject, students' learning motivations and learning outcomes are not always positively correlated; sometimes, strong learning motivations do not necessarily result in significant learning outcomes. In terms of the learning process, students' learning behaviors are influenced by various factors and possess a certain monitoring role. Sometimes, students may be distracted by external factors, indicating that their external learning motivations outweigh their internal motivations. However, if students possess sufficiently strong internal motivations, their external motivations will have difficulty interfering with their learning behaviors, allowing them to persist in learning to achieve their set goals. David Paul Ausubel, a

renowned American educational psychologist influenced by McClelland and Atkinson's achievement motivation theory, opposed Skinner and Hull's drive reduction theory. He believed that although material rewards can be effective in motivating individual learning behaviors, internal motivations become increasingly important as individuals age (Kan, 2020).

Ausubel categorized students' learning motivations into three types: cognitive drive, self-enhancement drive, and affiliative drive. He believed that students' learning behaviors can be explained from these three perspectives. Ausubel also emphasized the necessity of short-term learning motivations (Feng, 2020). In short-term learning, students have less need for intrinsic drive and external rewards. Therefore, teaching departments cannot wait for students to have appropriate motivations and interests before initiating learning. A student may temporarily lack learning motivations, but after receiving good learning and education, their learning motivations will naturally arise, further motivating them to learn. According to Ausubel's view, every student's learning motivations encompass cognitive drive, self-enhancement drive, and affiliative drive, but the proportions of each drive vary among individuals, generally changing with factors such as age, gender, social class, ethnic origin, and personality structure. Wang (2021), in a study of efficient online Chinese language classrooms in Thailand through surveys and interviews with teachers and students, found issues such as students lacking strong learning motivation and unclear learning goals. Teachers did not play a good guiding role, and classroom interactivity was weak. Wang (2022), through classroom observations of elementary-level online comprehensive Chinese language courses and questionnaires to teachers and students, concluded that teachers in online Chinese teaching have a strong sense of interaction and can often achieve teaching effects close to those of offline teaching. Based on these findings, it was suggested that teachers should actively prepare their lessons, be fully prepared, promptly identify students' situations, engage in interactive teaching, and strengthen classroom management. Gao

(2022), using a classroom observation scale, studied the teaching behaviors of novice teachers in online Chinese language teaching and proposed that teachers should adjust their speaking speed according to students' proficiency levels and return classroom discourse power to students, thereby optimizing teachers' online teaching behaviors.

Liu (2022) employed quantitative research methods to explore the relationship between teaching leadership abilities and identity among novice teachers in online international Chinese language teaching. It was found that there is a positive correlation between teaching leadership abilities and identity among these teachers. It was suggested that teachers should improve their teaching leadership abilities by enhancing their teaching skills, interpersonal skills, and affinity. Chen (2022) combined classroom teaching techniques with online Chinese classrooms, conducting analysis and research on lesson preparation, classroom organization and management, teacher talk, and blackboard writing. It was proposed that online teaching should focus more on preparing students and fully understanding them. Classroom organization and management should be naturally connected, and multimedia should be proficiently utilized to complete teaching.

Zhang (2023), by analyzing interactive behaviors in online Chinese language classrooms for Thai children, suggested that teachers should design classroom interactions based on children's cognitive characteristics and language learning processes, possess a proactive teaching mindset, focus on students, and design classroom interactions with specific purposes. Li (2023) took teacher talk in the “Online Chinese Classroom” as the research content, understanding the usage of teacher talk through classroom observations and interviews. It was found that optimizing teacher talk has a significant effect on improving teaching quality. Teachers should consciously optimize their communication, manage classroom

activities in an organized and purposeful manner, and utilize the benefits of online platforms.

Ahern and Gress (1986) believed that classroom teaching competence is the core of a teacher's competence structure and a crucial factor influencing students' academic performance. Shen and Wang (2000), from a cognitive psychology perspective, viewed teaching competence as a professional ability demonstrated in subject-specific teaching activities, considering it a comprehensive ability developed on the foundation of cognitive abilities and intelligence. Dineke et al. (2004) saw teaching competence as the knowledge, skills, and attitudes required for effective teaching outcomes in various educational contexts. Sun (2004) pointed out that teaching competence encompasses comprehensive abilities such as planning and design, operational expression, organizational management, evaluation and feedback, and teaching and research demonstrated in the teaching process to achieve expected teaching goals and effects. The factors influencing teachers' instructional capabilities are not singular.

Zhang (2007) believed that the factors influencing novice teachers' instructional capabilities include internal personal factors and external environmental factors. Internal personal factors refer to teachers' personal practical experience and knowledge systems, while external environmental factors include institutional training systems, reward mechanisms, and assessment systems. Tong (2007) attributed the factors influencing the development of teachers' instructional capabilities to three levels: personal, school, and societal. Song (2011) also proposed a consistent viewpoint, but with different specific classifications at the personal level. Since the official establishment of the discipline of international Chinese education in the 1950s, specialized research on the cultivation of international Chinese teachers emerged only in the 1980s. Deng (1991) suggested strengthening regular training for in-service international Chinese teachers, with training content encompassing both

essential general knowledge and skills for international Chinese teachers and targeted competence training based on teaching practice.

Consequently, these countries have introduced a series of new education reform policies and implementation measures, actively enhancing teachers' information technology skills to advance their respective educational informatization processes. Modern educational technology serves as a bridge connecting educational theory, learning theory, and educational teaching practice (Ye 2021). However, due to inadequate popularization of modern information technology education in China, most international Chinese language teachers dispatched to various countries lack systematic information literacy training (Wu et al., 2021). Therefore, when facing learners from developed countries with high information literacy, international Chinese language teachers encounter a series of significant challenges in their teaching. This highlights the varying levels of information teaching technology capabilities among international Chinese language teachers and the relatively low proficiency and efficiency in utilizing digital teaching resources (Wang, 2021). Especially at the current stage of development, the rise of online Chinese education has once again underscored the inadequacy of international Chinese teachers' information literacy. A widespread issue also exists where academia, universities, organizations, and others do not prioritize the cultivation of their information literacy (Li & Wu, 2022).

Research on the cultivation of international Chinese teachers' information literacy has garnered some attention from scholars. Wu & Ju (2020) conducted a study on international Chinese teachers' information literacy, analyzing its connotation from the perspective of teaching informatization. They designed an evaluation index system for Chinese teachers' information literacy in three levels and proposed relevant cultivation pathways. In the context of the development of international Chinese education in the new era, some scholars have built an

information literacy model for international Chinese teachers based on existing information literacy standards and frameworks, combined with the development background of the "Belt and Road" Initiative. This provides a certain basis for the evaluation and cultivation of international Chinese teachers' information literacy at the current stage (Yuan & Liu, 2020).

Cultivating and enhancing the information literacy of international Chinese teachers does not necessarily mean that teachers must systematically master complex information technology. Instead, teachers should highly value the cultivation and development of their information literacy, improve their abilities to acquire, analyze, and apply information, and continuously enhance teaching efficiency and quality (Wang, 2020). However, current research specifically targeting information literacy is still in its infancy. Scientific quantitative evaluation indicators for international Chinese teachers' information literacy remain to be studied and established, and related research needs further enhancement (Zhang et al., 2021).

Methodology

This study focused on students enrolled in online international Chinese language courses at Confucius Institute in Thailand, encompassing diverse gender, age, and grade cohorts. The objective is to identify critical factors influencing the effectiveness of online international Chinese language teaching and propose targeted improvement strategies. In collaboration with the academic department of Confucius Institute, the research first established the target population as 2,175 students who had participated in online Chinese language courses, followed by scientifically grounded sampling procedures. Based on Krejcie & Morgan's (1970) sample size calculation table, the theoretically recommended sample size for this population (N = 2175) was determined to be 334 participants, calculated under the parameters of a 95% confidence level, 5% margin of error (d = 0.05),

and P = 0.5. This calculation balances population size, confidence level, and margin of error to ensure the sample adequately represents the population while avoiding resource overcommitment from excessive sampling.

However, practical considerations necessitated adjustments to the theoretical sample size. To mitigate risks associated with invalid responses, 20% additional participants were incorporated into the sampling strategy. Consequently, the final sample size was set at 400 participants. Questionnaires were distributed randomly via an online platform, with rigorous data collection and screening protocols to ensure representativeness and validity. This methodology guarantees both theoretical rigor and practical feasibility, ultimately providing empirically grounded insights to optimize the quality and efficacy of online international Chinese language instruction.

This study aimed to verify the specific impacts of classroom management, teachers' instructional capabilities, and teachers' information literacy on the effectiveness of online international Chinese language teaching, providing theoretical support and practical guidance for optimizing online international Chinese language teaching. Therefore, the following hypotheses are proposed in this study:

H1: Classroom management has a significant effect on the effectiveness of online international Chinese language teaching.

H2: Teachers' instructional capabilities have a significant effect on the effectiveness of online international Chinese language teaching.

H3: Teachers' information literacy has a significant effect on the effectiveness of online international Chinese language teaching.

The framework of this questionnaire is primarily based on learning motivation theory. In terms of classroom management dimensions, the investigation focuses on the clarity of classroom rules, monitoring and management of student engagement, maintenance of classroom discipline,

timeliness of interaction and feedback, and the creation of classroom atmosphere. For the dimension of teachers' pedagogical competence, the questionnaire examines familiarity with teaching content, application of instructional technologies, understanding and fulfillment of student learning needs, stimulation of learning interest, and tracking of learning progress. Regarding teachers' information literacy, the questionnaire assesses familiarity with online education platforms, ability to integrate instructional resources using information technology, proficiency in applying information technology, awareness of information ethics and security, and willingness to learn information technology to enhance teaching capabilities continuously. In evaluating the effectiveness of online international Chinese language teaching, the questionnaire investigates course satisfaction, improvement of students' language proficiency, learning interaction and engagement, personalized learning support, and stimulation of learning motivation.

Through data analysis, Cronbach's Alpha values for classroom management, teachers' instructional capabilities, teachers' information literacy, and the effectiveness of online international Chinese language teaching are 0.846, 0.839, 0.885, and 0.867, respectively. The internal consistency of the questionnaire is good, and the reliability is high.

The Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) value compares the simple correlation coefficients and partial correlation coefficients among variables, ranging from 0 to 1. The KMO value should be above 0.7, and a KMO value of 0.9 or higher indicates that the data on the scale is highly suitable for factor analysis. Survey data shows that the overall KMO value is 0.857, with a significance level of 0.000, which is less than 0.05 and reaches a significant level, indicating that factor analysis can be conducted. This study employs confirmatory factor analysis (CFA). According to the factor analysis results of the variables, the cumulative explanatory rates for the influencing factors of classroom management, teachers' instructional capabilities, teachers' information literacy, and the effectiveness of

online international Chinese language teaching are 84.304%, with significance levels greater than 0.5. This indicates their suitability for factor analysis. The factor analysis yields three valid factors: classroom management, teachers' instructional capabilities, and teachers' information literacy.

Through CFA, all question items are divided into three dimensions. From the results of the independent variable factor analysis, a total of five question items with eigenvalues greater than 1 are extracted, which are consistent with the original topic classification. Additionally, the factor loadings of each measurement item in the questionnaire are all above 0.5, and the discriminant validity among dimensions is good, indicating good independence among dimensions. This suggests that the overall validity of the questionnaire is good.

This study selected students from Confucius Institutes in Thailand as the research subjects and data collection was conducted from March 2025 to May 2025. The questionnaires were distributed and collected primarily through the online platform of Wenjuanxing, with online recovery of questionnaires. A total of 400 questionnaires were distributed. During the questionnaire recovery process, the research team conducted strict checks to eliminate invalid questionnaires, including those that were incomplete or inconsistent. A total of 334 responses were recovered, with an effective questionnaire recovery rate of 83.5%. Through this process, the research team collected a substantial amount of valuable data, which can be used to analyze the factors influencing the effectiveness of online international Chinese language teaching.

Results

In terms of gender distribution, there are 140 male students, accounting for 42% of the total, and 194 female students, accounting for 58% of the total. The proportion of female students is slightly higher than that of male students. This may be related to Thai society's attitude towards Chinese language learning,

personal interests, career planning, and other factors. Females may be more inclined to choose language learning or have a stronger interest in Chinese and Chinese culture.

Regarding age distribution, there are 8 students under 18 years old, accounting for 2% of the total, 310 students aged 18-22 years old, accounting for 93% of the total, and 16 students above 22 years old, accounting for 5% of the total. The age of students is mainly concentrated between 18 and 22 years old, which corresponds to the college student age group. This indicates that the online international Chinese courses offered by Confucius Institutes in Thailand are primarily targeted at college students. The few students under 18 may be high school students or have special learning needs, while those above 22 may be pursuing further education or learning Chinese due to career demands.

In terms of grade distribution, there are 42 first-year college students, accounting for 13% of the total, 87 second-year college students, accounting for 26% of the total, 126 third-year college students, accounting for 38% of the total, and 79 fourth-year college students, accounting for 24% of the total. The academic distribution of students is mainly concentrated in the second to fourth years of college, with the highest proportion being third-year students. This suggests that as the academic year progresses, students' demand for Chinese language learning gradually increases, possibly due to career planning, academic research, or cultural exchange needs.

Students who have taken online international Chinese courses at Confucius Institutes in Thailand are predominantly female, mainly aged between 18 and 22, and belonging to the college student group, with an academic distribution covering all college grades. These data reflect the positive attitude and strong interest of Thai college students in Chinese language learning, while also providing valuable market information and teaching references for Confucius Institutes in Thailand. In future teaching, more personalized teaching plans and

activities can be developed for students of different genders, ages, and grades to improve teaching effectiveness and student satisfaction.

The Pearson correlation coefficient matrix was utilized to demonstrate the degree of linear correlation among four variables. The correlation coefficient between classroom management and the effectiveness of online international Chinese language teaching is .649, indicating a significant positive correlation between the two. This suggests that effective classroom management has a positive impact on enhancing the effectiveness of online international Chinese language teaching. The correlation coefficient between teachers' instructional capabilities and the effectiveness of online international Chinese language teaching is .736, revealing a significant positive correlation between them. This implies that improvements in teachers' instructional capabilities contribute to better teaching outcomes in online international Chinese language courses.

The correlation coefficient between teachers' information literacy and the effectiveness of online international Chinese language teaching is .774, demonstrating a very significant positive correlation between the two. This emphasizes the importance of teachers' information literacy in enhancing online teaching effectiveness. With p-values less than 0.01, these correlation coefficients are statistically highly significant. This strengthens our confidence in the relationships among these variables. In summary, this Pearson correlation coefficient matrix uncovers the close relationships among classroom management, teachers' instructional capabilities, teachers' information literacy, and the effectiveness of online international Chinese language teaching. These relationships indicate that to improve the teaching effectiveness of online international Chinese language courses, it is necessary to comprehensively consider and optimize multiple aspects, including classroom management, teachers' instructional capabilities, and teachers' information literacy.

The purpose of Multiple Regression Analysis is to explore the impact of classroom management, teachers' instructional capabilities, and teachers' information literacy on the effectiveness of online international Chinese language teaching. The R-squared value is 0.784, indicating that the predictor variables in the model (classroom management, teachers' instructional capabilities, and teachers' information literacy) collectively account for 78.4% of the variability in the dependent variable (the effectiveness of online international Chinese language teaching).

The Unstandardized Coefficient (Unstd. B) for classroom management is 0.743, which means that, when other predictor variables remain constant, an increase of one unit in classroom management leads to an average increase of 0.743 units in the dependent variable (the effectiveness of online international Chinese language teaching). The Standardized Beta coefficient (Std. Beta) is 0.742, indicating that classroom management significantly impacts the dependent variable compared to other predictor variables. The t-value is 6.350, with a Significance level (Sig.) of 0.000, demonstrating a significant linear relationship between classroom management and the dependent variable. The Variance Inflation Factor (VIF) is 1.124, close to 1, suggesting no severe multicollinearity between classroom management and other predictor variables.

The Unstd. B for teachers' instructional capabilities is 0.725, with a Std. The beta of 0.748 indicates that teachers' instructional capabilities significantly impact the dependent variable. The t-value is 6.658, with a Sig. of 0.000, further confirming this significance. The VIF is 1.236, similarly indicating that multicollinearity is not a serious issue.

The Unstd. B for teachers' information literacy is 0.623, with a Std. The beta of 0.664, showing that teachers' information literacy also has a significant impact on the dependent variable. The t-value is 6.674, with a Sig. of 0.000, reaffirming this significance. The VIF is 1.153, indicating that multicollinearity is within an acceptable range. The Sig. values for all predictor variables are 0.000,

far below commonly used significance levels (such as 0.05 or 0.01), indicating that the impacts of these predictor variables on the dependent variable are highly significant. The VIF values are all close to 1, suggesting no severe multicollinearity among the predictor variables, which contributes to the stability and accuracy of the model.

Therefore, based on the data analysis results, classroom management has a significant effect on the effectiveness of online international Chinese language teaching, supporting Hypothesis 1; Teachers' instructional capabilities has a significant effect on the effectiveness of online international Chinese language teaching, supporting Hypothesis 2; Teachers' information literacy has a significant effect on the effectiveness of online international Chinese language teaching, supporting Hypothesis 3.

Discussion

The analysis of gender distribution revealed that 58% of students enrolled in online international Chinese courses at Confucius Institutes in Thailand were female, while 42% were male. This finding suggests that female students demonstrate a relatively stronger inclination toward learning the Chinese language and culture. Previous studies have highlighted that gender plays a role in foreign language learning choices, with women often showing greater motivation and interest in language acquisition compared to men (Oxford, 2016; Pfenninger & Singleton, 2017). In the Thai context, this may be explained by cultural expectations, personal career planning in education or tourism, and an increasing interest among women in cross-cultural communication (Wang & Phakdeephasook, 2015). Thus, the observed gender imbalance reflects broader social trends in language education in Thailand.

The age distribution results indicated that the majority of students (93%) were between 18 and 22 years old, which aligns with the typical age of college

students. Only 2% were below 18, and 5% were above 22. These findings confirm that online international Chinese courses are particularly attractive to the undergraduate population, corresponding to their academic and career preparation needs. This result is consistent with earlier studies showing that university students are the primary participants in Chinese as a Foreign Language (CFL) programs worldwide, due to both academic requirements and job-market competitiveness (Jin & Cortazzi, 2017). Students under 18 likely represent those with special academic interests or advanced language learning goals, while older participants may be motivated by professional development (Gong et al., 2018).

In terms of grade distribution, the highest proportion of students (38%) were third-year college students, followed by second-year (26%), fourth-year (24%), and first-year students (13%). This suggests that Chinese language learning becomes increasingly important as students progress in their academic journey. It may reflect preparation for internships, research projects, or career-related requirements in later years of study. Similar findings are reported in studies of foreign language learning motivation, where students in higher academic years tend to show greater instrumental motivation tied to employment and future professional opportunities (Dörnyei & Ushioda, 2021).

The Pearson correlation analysis revealed strong positive relationships between classroom management, teachers' instructional capabilities, teachers' information literacy, and the effectiveness of online international Chinese language teaching. Specifically:

- Classroom management correlated at .649,
- Teachers' instructional capabilities at .736, and
- Teachers' information literacy at .774 with teaching effectiveness.

These results highlight the multi-dimensional nature of teaching effectiveness. Effective classroom management ensures a conducive online learning environment, which is critical in virtual education settings (Martin & Bolliger, 2018). Teachers' instructional capabilities contribute to better student

engagement and learning outcomes, as supported by second language pedagogy research (Richards & Rodgers, 2014). Meanwhile, the strongest correlation—teachers' information literacy—emphasizes that online teaching effectiveness relies heavily on educators' ability to integrate technology effectively, a finding consistent with recent scholarship on digital pedagogy (Redecker & Punie, 2017).

The regression model further confirmed that classroom management, instructional capabilities, and information literacy significantly predict the effectiveness of online Chinese teaching, with an R^2 of 0.784, meaning these three predictors explain nearly 80% of the variance. Among the predictors, classroom management (B = 0.743, β = 0.742), teachers' instructional capabilities (B = 0.725, β = 0.748), and teachers' information literacy (B = 0.623, β = 0.664) all showed highly significant effects ($p < 0.01$). These findings reinforce the argument that effective online language teaching requires not only strong pedagogical skills but also technological proficiency and structured classroom organization. This supports previous research showing that successful online language learning outcomes are shaped by an interplay of teaching methods, teacher competence, and digital readiness (Gong et al., 2020; Sun, 2014).

Recommendation

1. Increase Interaction, Cultivate Teacher–Student Relationships, and Strengthen Discipline

To maximize the benefits of online international Chinese education, teachers should enhance interaction, build strong teacher–student relationships, and reinforce classroom discipline. Approaches include:

- Adopting interactive questioning methods (e.g., free comments, anonymous posts, bullet chats) to encourage student participation.

- Implementing a closed-loop teaching model (pre-class guidance, in-class interaction, and post-class consolidation).

- Using popular, student-friendly language to make content engaging and foster autonomous learning.

- Applying a three-stage teaching approach to maintain discipline (advance reminders, structured in-class participation, and post-class assignments).

- Strengthening attendance monitoring and performance evaluation, integrating student discipline and participation into quantitative assessments.

2. Engage in Continuous Learning, Refine Evaluation, and Diversify Expression Methods

Teachers must continuously improve their professional and digital teaching skills. Recommendations include:

- Participating in IT training and peer learning exchanges to stay updated on online teaching technologies.

- Utilizing big data analytics to design evaluation systems and establish incentive mechanisms that enhance teaching quality.

- Exploring diverse expression methods, such as body language demonstrations via pre-recorded videos, pronunciation animations, and virtual or VR-assisted teaching, to compensate for the limitations of online interaction.

- Encouraging bilingual and multimodal approaches to help international students, especially beginners, better grasp Chinese language fundamentals.

3. Foster Autonomous Learning and Improve Teachers' Information Literacy

Sustainable development of teachers' professional abilities depends on strengthening information knowledge and discipline-specific digital literacy. Strategies include:

- Staying updated through online platforms, webinars, and professional communities on information technology in language teaching.

- Experimenting with multiple educational applications and digital devices to enrich teaching practice.

- Enhancing teachers' academic literacy, research capacity, and problem-solving skills to balance teaching, research, and lifelong learning.

- Promoting innovation in teaching design to create engaging learning experiences that support student autonomy and diverse learning needs.

Further Study

Deepening the Study of Learning Motivation Theory Future research should explore how different types of motivation (intrinsic, extrinsic, achievement, etc.) influence the effectiveness of online international Chinese teaching. A specialized learning motivation framework for online CFL (Chinese as a Foreign Language) could be developed to better understand motivational mechanisms in digital contexts.

References

Ahern, J. F., & Gress, J. R. (1986). Teacher self-concept: Some survival strategies. Psychological Review, 22(1), 40-45.

Chen, Y. (2016). On the application value of online teaching resources for teachers of Chinese as a foreign language. Soochow University.

Chen, Y. (2022). Exploration of online classroom teaching skills issues for internship teachers in international Chinese language education. Master's thesis, Central China Normal University.

Deng, E. M. (1991). On the curriculum setting for teacher training. World Chinese Teaching, (1), 48-54.

Dineke, H. T., Diana, J. M., & Inek, H. W (2004). The development and validation of a framework for teaching competence in higher education. Higher Education, 48(2), 253-268.

Ding, Y. M. (2019). An exploration of teaching forms of online interactive Chinese teaching platform. Huaqiao University, 4(3), 120-122.

Dong, C. (2014). Online resources for teaching Chinese as a foreign language and their utilization. Lanzhou University, 5(2),50-53.

Dörnyei, Z., & Ushioda, E. (2021). Teaching and researching motivation (3rd ed.). Routledge.

Feng, S. S. (2020). Exploring strategies to guide students' self-exploration and enhance their internal drive for learning. Pathway to Success, 6(13), 140-141.

Gao, Y. F. (2022). Research on the online teaching behavior of novice teachers of Chinese as a foreign language. Master's thesis, Shandong Normal University.

Gong, Y., Gao, X., & Lyu, B. (2018). Teaching Chinese as a second or foreign language to non-Chinese learners in mainland China (2014–2016). Language Teaching, 51(1), 1–35.

Gong, Y., Lai, C., & Gao, X. (2020). The teaching and learning of Chinese as a second or foreign language: The current situation and future directions. Frontiers of Education in China, 15(1), 1–13.

Han, T. (2021). Research on the problems and countermeasures of teaching ancient poetry to upper primary school students based on Ausubel's meaningful learning theory. Inner Mongolia Normal University, 4(2), 15-18.

Jin, L., & Cortazzi, M. (2017). Researching intercultural learning: Investigations in language and education. Palgrave Macmillan.

Kan, J. S. (2020). Analysis of strategies to stimulate the internal drive for chemistry learning among third-year middle school students. Exam Weekly, 4(69), 127-128.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

Li, B. G., & Wu, X. W. (2022). The impact of Chinese language education policies in Southeast Asian countries on the inclusion of Chinese in the national education system. Journal of Tianjin Normal University (Social Sciences Edition), 8(1), 21-28.

Li, D. M. (2017). A study on the application of online Chinese language teaching in international Chinese education. Zhengzhou University.

Li, H. H. (2019). Research on the teaching strategies of online video for ethnic Chinese children learning Chinese. Soochow University, 20(2), 36-39.

Li, X. R. (2023). A study on discourse action in the comprehensive course of the "Online Chinese Classroom". Master's thesis, Shenyang Normal University, 3(1), 89–97.

Li, Y. (2016). The structure of teaching ability of teachers of Chinese as a foreign language and its cultivation strategies. Chinese Studies Journal (Foreign Language Education Edition), 4(11), 173-174.

Liu, H. R. (2022). Research on the impact of online teaching leadership of novice teachers of Chinese as a foreign language on their identity. Master's thesis, Shandong University of Finance and Economics, 5(3), 51-56.

Luo, R. H. (2019). Practice and exploration of "Chinese+" online Chinese teaching. Modern Educational Science, 6(9), 9-13.

Martin, F., & Bolliger, D. U. (2018). Engagement matters: Student perceptions on the importance of engagement strategies in the online learning environment. Online Learning, 22(1), 205–222.

Oxford, R. L. (2016). Teaching and researching language learning strategies: Self-regulation in context (2nd ed.). Routledge.

Pfenninger, S. E., & Singleton, D. (2017). Beyond age effects in instructional L2 learning: Revisiting the age factor. Multilingual Matters.

Redecker, C., & Punie, Y. (2017). European framework for the digital competence of educators: DigCompEdu. Publications Office of the European Union.

Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). Approaches and methods in language teaching (3rd ed.). Cambridge University Press.

Saelao, J. (2021). Research on the development of teaching competence of novice teachers based on online Chinese teaching practice. East China Normal University.

Shen, J. L., & Wang, K. R. (2000). On teachers' teaching ability. Journal of Beijing Normal University (Humanities and Social Sciences Edition), 5(4), 72–76.

Song, X. S. (2011). A survey on the teaching ability of teachers in higher vocational colleges. Soochow University, 5(2), 48–50.

Sun, S. Y. H. (2014). Learner perspectives on fully online language learning. Distance Education, 35(1), 18–42.

Sun, Y. L. (2004). Research on the criteria for effective classroom teaching. East China Normal University.

Tong, J. (2007). Research on the cultivation of teaching ability of young teachers in colleges and universities. Central South University, 8(1), 101–107.

Wang, F. (2021). Research on effective online Chinese learning classrooms in Thailand. Master's thesis, Northwest University, 2(5), 18-21.

Wang, H. (2021). International Chinese education under the influence of the COVID-19 pandemic: Problems and countermeasures. Language Teaching and Linguistic Studies, 6(4), 11-22.

Wang, M. X. (2022). Research on interactive modes in online teaching of elementary comprehensive Chinese as a foreign language. Master's thesis, Harbin Normal University.

Wang, T. M. (2020). Analysis of hot topics and development trends in MOOC teaching research on second languages in China. International Chinese Language Education Research, 12(4), 17-23.

Wang, X., & Phakdeephasook, S. (2015). Learning Chinese as a foreign language in Thailand: Motivation, identity, and investment. Journal of Language Teaching and Research, 6(1), 1–8.

Wen, A. D. (2018). A brief analysis of the characteristics of online teaching and learning of Chinese as a foreign language. Changjiang Congkan, 7(25), 78-81.

Wu, C., & Diao, X. W. (2021). Thoughts and explorations on online teaching of Chinese as a foreign language during the COVID-19 pandemic. Cultural Industries, 4(2), 75-76.

Wu, D., Wang, M. Q., & Yang, J. Y. (2021). Information literacy in the intelligent era: Connotation, value orientation, and development path. Open Education Research, 27(3), 46-53.

Wu, J. H., & Ju, X. H. (2020). The impact of the COVID-19 pandemic on information literacy cultivation in China and related thoughts. Information Science, 38(4), 108-115.

Xiao, Y. (2021). Interactive teaching design and strategy research for online comprehensive Chinese courses. Guangdong University of Foreign Studies, 21(3),63-68.

Xing, Y. (2021). A study on the application of online teaching resources for Chinese as a foreign language. Xinjiang Normal University,5(3), 123-127.

Xu, X. H. (2018). The development and application of online Chinese teaching platform. Jilin International Studies University.

Yan, X. (2021). Online teaching research of international Chinese in the "post-pandemic era". Harbin Normal University, 53(3), 45-49.

Yang, J. R. (2022). Research on teaching strategies for online one-on-one primary Chinese comprehensive courses for overseas children based on interaction theory. Jilin International Studies University, 23(5),28-31.

Yang, Y. (2022). A ML-based efficient Chinese teaching platform design and implementation. Wireless Communications and Mobile Computing, 3(2), 1-8.

Ye, J. (2021). There are no omnipotent textbooks, only omnipresent resources: Some thoughts on the construction of resources for international Chinese education in the new era. International Chinese Education, 6(4), 15-21.

Yuan, P., & Liu, Y. P. (2020). A perspective on data literacy among international Chinese language teachers in the big data era. Ethnic Education Research, 31(6), 119-125.

Zhang, C. J., Jiang, H. J., & Lu, Q. L. (2019). Research on the development of international Chinese education under the background of "Internet+". Journal of Changchun Engineering Institute (Social Sciences Edition), 7(2), 20-22.

Zhang, H. S. (2006). A review and prospect of research on the quality and training of teachers of Chinese as a foreign language. Journal of Beijing Normal University (Social Sciences Edition), 2 (3), 108-113.

Zhang, M. (2007). Research on the development of teaching ability of new teachers in colleges and universities. Harbin Institute of Technology.

Zhang, M. H. (2023). Case study on online interaction in online international Chinese language teaching for Thai children. Master's thesis, Jilin University, 15(2), 56-59.

Zhang, N., Yang, L., Cheng, Y., Liu, Q. T., & Liu, H. H. (2021). Design and validation of a scale for teachers' informatization teaching ability. Modern Educational Technology, 11(4), 81-89.

Zheng, Y. Z. (2022). Research on problematic behaviors in online Chinese classrooms in Thai middle schools: A case study of Nonthaburi Province. Master's thesis, Harbin Normal University, 4(2), 92–97.

Zhou, B. (2020). Research on interactive distance Chinese language teaching design for adult learners in the UK based on the Zoom platform. Beijing Foreign Studies University, 12(5), 41–44.

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1*

ACADEMIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN MUEANG SAMUT PRAKAN DISTRICT UNDER SAMUT PRAKAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ชนิตา ลิ้มสุวรรณ[1] และ วัสสิกา รุมาคม[2]

Chanita Limsuwan[1] and Vassiga Rumakhom [2]

[1-2]มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

[1-2]Saint John's University, Thailand

Corresponding Author's Email: krubow10320@gmail.com

วันที่รับบทความ : 9 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 22 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 24 สิงหาคม 2568

Received 9 July 2025; Revised 22 August 2025; Accepted 24 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของ

Citation:

*ชนิตา ลิ้มสุวรรณ และ วัสสิกา รุมาคม. (2568). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 805-821.

Chanita Limsuwan and Vassiga Rumakhom. (2025). Academic Leadership Of School Administrators In Mueang Samut Prakan District Under Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 1. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 805-821.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูและพนักงานราชการของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำนวน 285 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ครูและพนักงานราชการเพศชายและเพศหญิง มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่ ครูและพนักงานราชการที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน และมีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน และปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 มีจำนวน 20 แนวทาง

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research is a quantitative and qualitative research. The objectives were 1) to study academic leadership of school administrators in Mueang Samutprakan district under Samutprakan primary educational service area office 1 2) to compare academic leadership of school administrators in Mueang Samutprakan district under Samutprakan primary educational service area office 1 according to the opinions of teachers and government employees classified by sex, educational qualification and work experience 3) to suggest guidelines for

developing academic leadership of school administrators in Mueang Samutprakan district under Samutprakan primary educational service area office 1. The sample consisted of 285 teachers and government employees in Mueang Samutprakan district under Samutprakan primary educational service area office 1 and 5 key informants. The tool used in this research was the questionnaire and interview form. Statistical analysis methods used to analyze the data were frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, t-test independent sample, F-test (One-way ANOVA) and content analysis. The results have shown as followed 1) Academic leadership of school administrators in Mueang Samutprakan district under Samutprakan primary educational service area office 1 as whole was at a high level 2) Male and female teachers and government employees as whole had difference of opinions at significant level .05 while different educational qualification and work experience of these teachers and government employees as whole had no difference of opinions at significant level .05 3) There are 20 guidelines for developing academic leadership of school administrators in Mueang Samutprakan district under Samutprakan primary educational service area office 1.

Keywords: Leadership, Academic leadership, Administrators

บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและยกระดับศักยภาพของประเทศในภาพรวม (นฏกร ปั้นพุ่มโพธิ์, 2560) ไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือสร้างคนและสังคมเท่านั้น แต่ยังเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพ เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันภายใต้บริบทของเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (นารี ปราถนาม, 2566) ในบริบทของประเทศไทย ภาครัฐได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมุ่งเน้นการสร้างทักษะ ความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและเป้าหมายการพัฒนาประเทศในระยะยาว ภายใต้แรงกดดันจาก

กระแสโลกาภิวัตน์และปัญหาภายในประเทศ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและคุณภาพชีวิต (กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ, 2565)

หนึ่งในภารกิจที่สำคัญที่สุดของการจัดการศึกษาคือ การบริหารงานวิชาการ ซึ่งเป็นหัวใจของการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาแห่งชาติ ทั้งด้านวิชาการ คุณธรรม และการดำรงชีวิตอย่างสมบูรณ์ (นารี ปราถนาม, 2566) การบริหารงานวิชาการจึงไม่ใช่หน้าที่ของผู้บริหารเพียงฝ่ายเดียว แต่เป็นความร่วมมือของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษา เพื่อขับเคลื่อนการเรียนรู้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพ (เริงฤทธิ์ คำหมู่, 2565)

อย่างไรก็ดี ความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาขึ้นอยู่กับ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพของกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียน ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำสามารถจูงใจ สร้างแรงศรัทธา และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรให้ร่วมกันพัฒนาโรงเรียนอย่างมีพลัง (ขวัญเรือน พรหมสาขา ณ สกลนคร, 2564) ภาวะผู้นำดังกล่าว โดยเฉพาะ ภาวะผู้นำทางวิชาการ จึงเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นยิ่งในยุคปฏิรูปการศึกษา (ปรีชญา รูปต่ำ, 2565)

ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการจะมีความสามารถในการกำหนดพันธกิจที่ชัดเจน จัดการหลักสูตรและการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแนวทางของหลักสูตร รวมถึงการนิเทศติดตาม ประเมินผล และส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ (เสาวภาพันธ์ ศรีประเสริฐ, 2560) ซึ่งภาวะผู้นำลักษณะนี้จะนำไปสู่ความสำเร็จในงานวิชาการ ทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ความสัมพันธ์ในโรงเรียน และการบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาโดยรวม (กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ, 2565)

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจาก แผนปฏิบัติการประจำปี พ.ศ. 2567 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 พบว่าสถานศึกษายังมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาระดับชาติ (O-NET) ต่ำกว่าระดับประเทศในทุกระดับชั้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาหลักบางประการ เช่น ครูเฉพาะทางไม่เพียงพอ การจัดการเรียนรู้ไม่ตรงกับมาตรฐานหลักสูตร การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ยังไม่ทั่วถึง ตลอดจนการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ยังไม่ตอบโจทย์ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จากปัญหาดังกล่าว ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาในด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ อย่างเป็นระบบและตรงประเด็น

เพื่อให้สามารถยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการด้านวิชาการ เพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนการสอน ตลอดจนพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามเป้าหมายของหลักสูตร

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 เพื่อให้ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาและยกระดับคุณภาพของสถานศึกษาในสังกัดให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่งในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา โดยเฉพาะบทบาทในการกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย และการสนับสนุนพัฒนาการทางวิชาการของครู (Hallinger, 2003) ผู้นำทางวิชาการไม่เพียงเป็นผู้บริหารทั่วไป แต่ต้องมีความเข้าใจลึกซึ้งในกระบวนการเรียนรู้ ทักษะการนิเทศติดตาม ประเมินผล และสร้างแรงบันดาลใจในการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ (Fullan, 2001) ทั้งนี้ Leithwood และ Jantzi (2006) ชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการสื่อสารที่ดี การมีส่วนร่วมของบุคลากร และระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ Sergiovanni (1991) ที่เน้นการหล่อหลอมค่านิยมและวัฒนธรรมวิชาชีพในองค์กรการศึกษา

ในบริบทของประเทศกำลังพัฒนา Bush (2008) เน้นว่าผู้นำทางวิชาการควรเชื่อมโยงกับนโยบายระดับชาติ เช่น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อขับเคลื่อนคุณภาพผู้เรียน การประเมินตามสภาพจริง และการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ ขณะเดียวกัน Yukl (2013) เสนอว่า ผู้นำที่ดีควรปรับตัวตามบริบทเฉพาะของโรงเรียนและชุมชน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางสังคม เช่น อำเภอเมืองสมุทรปราการ ซึ่งจำเป็นต้องใช้ภาวะผู้นำแบบยืดหยุ่นและเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ (2560) ยังพบว่า ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการสูง มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของครู และส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น ภาวะผู้นำทางวิชาการจึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษายุคใหม่อย่างยั่งยืน จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัย ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาออกเป็น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ การบริหารหลักสูตรและการสอน และ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา องค์ประกอบทั้ง 4 นี้จะนำไปสู่การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพในบริบทของสถานศึกษาไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ดำเนินการวิจัยเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด ผู้วิจัยจำแนกการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ โดยกำหนดวิธีการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

การวิจัยในระยะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 และ 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน รายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูและพนักงานราชการของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ประจำปีการศึกษา 2567 จำนวน 1,068 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูและพนักงานราชการของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ประจำปีการศึกษา 2567 จำนวน 285 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางของ Krejcie and Morgan (1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (TSIS,2020)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำนวน 1 ฉบับ โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

3. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนชัดเจน เริ่มจากการศึกษาทฤษฎี แนวคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดว่าด้วยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งอยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

จากกรอบแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสร้างแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก คือ ส่วนที่หนึ่ง เป็นข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และส่วนที่สอง เป็นข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร

สถานศึกษา โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ 1) การนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน 2) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ 3) การบริหารหลักสูตรและการสอน และ 4) การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา

ต่อมา ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ครูชำนาญการพิเศษ ศึกษานิเทศก์ และอาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีประสบการณ์วิจัยด้านการบริหารการศึกษา เพื่อประเมินค่าดัชนีความตรงของเนื้อหา (IOC) ได้ค่าระหว่าง 0.80-1.00

เมื่อได้รับข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปปรับปรุงแก้ไข และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มครูและพนักงานราชการจำนวน 40 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างหลัก เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach ผลการคำนวณได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.727 ซึ่งอยู่ในระดับที่เชื่อถือได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวมดังนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือพร้อมแบบสอบถามไปยังโรงเรียนในอำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 เพื่อรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

2. ยื่นหนังสือจากวิทยาลัยนวัตกรรมทางการศึกษา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์นถึงผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยยื่นหนังสือด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ในรูปแบบของ Google Form กำหนดตอบแบบสอบถามภายใน 15 วัน หลังจากที่แจกแบบสอบถาม

4. ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนและความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถาม หากพบว่าแบบสอบถามไม่สมบูรณ์หรือไม่ได้รับคืน ผู้วิจัยจะส่งแบบสอบถามให้อีกครั้งและติดตามการส่งคืน

5. ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถามที่ส่งคืนกลับมา ก่อนนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้การแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแบ่งคะแนนเฉลี่ย 5 ระดับ

3. เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 วิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

3.1 เปรียบเทียบเพศ และวุฒิการศึกษา วิเคราะห์ด้วยการทดสอบค่าที (t-test: Independent Samples)

3.2 เปรียบเทียบประสบการณ์การทำงาน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความแปรปรวนทางเดียว (F-test /One-Way ANOVA) กรณีพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะนำไปทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe's Method)

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยในระยะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยการสัมภาษณ์ มีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ดังนี้

1. ผู้อำนวยการของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ จำนวน 3 ท่าน

2. ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ จำนวน 2 ท่าน

โดยทุกท่านต้อง สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอก สาขาบริหารการศึกษา และมีประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษาหรือบริหารสถานศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนที่ 2 คือ แบบสัมภาษณ์ จำนวน 1 ชุด แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้ ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

1. สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน 2) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ 3) การบริหารหลักสูตรและการสอน 4) การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษาในประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดของแต่ละด้าน

2. เสนอแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบรูปแบบความถูกต้อง

3. จัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 5 ท่าน เพื่อให้ได้ข้อมูลแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1)

การนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน 2) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ 3) การบริหารหลักสูตรและการสอน 4) การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา ในประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดของแต่ละด้าน

2. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เพื่อจัดทำข้อมูล แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ในภาพรวม

(n= 285)

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน	4.39	0.20	มาก	4
2. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ	4.42	0.21	มาก	2
3. ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน	4.40	0.21	มาก	3
4. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา	4.46	0.23	มาก	1
ภาพรวม	4.41	0.11	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต

1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.41, S.D. = 0.11) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.23) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ($\bar{X}$ = 4.42, S.D. = 0.21) อยู่ในระดับมาก ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.21) อยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.20) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำแนกตามเพศ

(n=285)

ข้อ	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	เพศ	n	Mean	S.D.	t-value	sig
1.	ด้านการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน	ชาย	39	4.42	0.20	0.810	0.418
		หญิง	246	4.39	0.20		
2.	ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ	ชาย	39	4.42	0.17	0.224	0.823
		หญิง	246	4.41	0.21		
3.	ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน	ชาย	39	4.44	0.18	1.179	0.240
		หญิง	246	4.40	0.21		
4.	ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของสถานศึกษา	ชาย	39	4.54	0.20	2.631	0.009*
		หญิง	246	4.44	0.23		
	ภาพรวม	ชาย	39	4.45	0.08	2.736	0.008*
		หญิง	246	4.41	0.11		

*มีนัยทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า พบว่า ในภาพรวม ครูและพนักงานราชการของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 เพศชาย ($\overline{X}$ = 4.45, S.D. = 0.08) มีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสูงกว่าเพศหญิง ($\overline{X}$ = 4.41, S.D. = 0.11) โดยครูและพนักงานราชการของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 เพศชายและเพศหญิงมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (t= 2.736, Sig = 0.008) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา ครูและพนักงานราชการ เพศชายและเพศหญิงมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (t= 2.631, Sig = 0.009) ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

3. การนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

3.1 ด้านการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารควรจัดอบรมและส่งเสริมการศึกษาต่อของครู รวมถึงสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนวิชาชีพ (PLC) ใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน ตรวจเยี่ยมชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ จัดนิเทศการสอนรายเดือนและประเมินผลการนิเทศเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

3.2 ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ เน้นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี เปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนแสดงความคิดเห็น พบปะพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ สร้างขวัญกำลังใจ จัดระบบดูแลครูและนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม เช่น มีครูพี่เลี้ยง หน่วยให้คำปรึกษา หรือการเยี่ยมบ้านนักเรียน

3.3 ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน ผู้บริหารต้องมีความเข้าใจเชิงลึกในหลักสูตร วางแผนการนำไปใช้ให้เหมาะสมกับบริบทโรงเรียน ถ่ายทอดความเข้าใจแก่ครู และติดตามการนำหลักสูตรไปใช้จริง โดยประเมินผลผ่านผลสัมฤทธิ์ และความคิดเห็นของครู เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.4 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา ควรเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พร้อมเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตามแนวทางของโรงเรียน มีการประเมินความเข้าใจของบุคลากรต่อเป้าหมายของโรงเรียน และวางแผนการสื่อสารอย่างมีระบบ โดยใช้วิธีการหลากหลาย เช่น การประชุม สื่อออนไลน์ หรือกิจกรรมกลุ่ม เพื่อสร้างแรงจูงใจและความร่วมมือในทุกระดับ

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ อยู่ในระดับมาก ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน อยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

2.1 ครูและพนักงานราชการของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 เพศชาย มีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสูงกว่าเพศหญิง โดยครูและพนักงานราชการของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 เพศชายและเพศหญิงมีความคิดเห็นต่อสมรรถนะครูของสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรปราการในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา ครูและพนักงานราชการ เพศชายและเพศหญิงมีความคิดเห็นต่อสมรรถนะครูของสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรปราการในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

2.2 ครูและพนักงานราชการของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ที่มีวุฒิการศึกษาไม่เกินปริญญาตรี มีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสูงกว่าครูและพนักงานราชการที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี โดยครูและพนักงานราชการของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ที่มีวุฒิการศึกษาไม่เกินปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.3 ครูและพนักงานราชการของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 11 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นสูงที่สุด รองลงมาคือ ครูและพนักงานราชการที่มีประสบการณ์ในการทำงานไม่เกิน 5 ปี และมีประสบการณ์ในการทำงาน 6-10 ปี มีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอ เมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 เท่ากัน โดยครูและพนักงานราชการที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอ เมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุป

การวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ครูและพนักงานราชการเพศชายและเพศหญิง มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่ ครูและพนักงานราชการที่มีวุฒิการศึกษา ต่างกัน และมีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน และปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 มีจำนวน 20 แนวทาง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2. จัดอบรมหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านภาวะผู้นำระหว่างผู้บริหารโรงเรียน

3. ควรให้ความสำคัญกับความแตกต่างทางเพศในการแสดงออกถึงภาวะผู้นำ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการเชิงลึก

2. ขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังพื้นที่หรือเขตการศึกษาอื่น

3. ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ หรือวิธีวิจัยแบบผสม

เอกสารอ้างอิง

กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. ในวิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกริก.

ขวัญเรือน พรหมสาขา ณ สกลนคร. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผล การดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

นฏกร ปั้นพุ่มโพธิ์. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

นารี ปราถนาม. (2566). การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ปรีชญา รูปต่ำ. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

สุบิน สุระรัช. (2565). ทำไมต้องลิเคิร์ต.วารสารนวัตกรรมและการจัดการ. (ฉบับที่ 1). วิทยาลัยนวัตกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

เสาวภาพันธ์ ศรีประเสริฐ. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักการศึกษาเมืองพัทยา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

Hallinger, P., and Murphy, J. (1985). Assessing the instructional management behavior of principals. The Elementary School Journal, 86(2), 221-224.

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การวิจัยทางการบริหารการศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ STAD ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา*

A STUDY OF ACADEMIC ACHIEVEMENT IN THE TOPIC OF EDUCATIONAL ADMINISTRATION RESEARCH USING STAD LEARNING MANAGEMENT OF GRADUATE STUDENTS IN THE FIELD OF EDUCATIONAL ADMINISTRATION, NAKHON RATCHASIMA COLLEGE

ธนภรณ์ แซ่ลิ่ม[1], วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม[2], พรหมินทร์ ศรีหมื่นไวย[3], วิมาน วรรณคำ[4], เนรัญ วชิระอังกูร[5] และ จรูญ จิตรักษ์[6]

Tanaporn Saelim[1], Wiralphat Wongwatkasem[2], Prommin Srimuenwai[3], Wiman Wannakum[4], Nerun Wachira-angkoon[5] and Charoon Chitrug[6]

[1-3]วิทยาลัยนครราชสีมา

[1-3]Nakhon Ratchasima College, Thailand

[4]นักวิชาการอิสระ

[4]Independent Scholar, Thailand

Corresponding Author's Email: tanaporn_10320@nmc.ac.th

วันที่รับบทความ : 30 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 26 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 28 สิงหาคม 2568

Received 30 June 2025; Revised 26 August 2025; Accepted 28 August 2025

Citation:

*ธนภรณ์ แซ่ลิ่ม, วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม, พรหมินทร์ ศรีหมื่นไวย, วิมาน วรรณคำ, เนรัญ วชิระอังกูร และ จรูญ จิตรักษ์. (2568). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การวิจัยทางการบริหารการศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ STAD ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 822-830.

Tanaporn Saelim, Wiralphat Wongwatkasem, Prommin Srimuenwai, Wiman Wannakum, Nerun Wachira-angkoon and Charoon Chitrug. (2025). A Study Of Academic Achievement In The Topic Of Educational Administration Research Using Stad Learning Management Of Graduate Students In The Field Of Educational Administration, Nakhon Ratchasima College. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 822-830.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การวิจัยทางการบริหารการศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ STAD ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ก่อนเรียนและหลังเรียน และ 2) ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการเรื่อง การวิจัยทางการบริหารการศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ STAD ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนบริหารการสอน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การวิจัยทางการบริหารการศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ STAD ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. ความพึงพอใจที่มีต่อการเรียน เรื่อง การวิจัยทางการบริหารการศึกษา โดยใช้กาiจัดการเรียนรู้แบบ STAD ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์, ความพึงพอใจ, การจัดการเรียนรู้แบบ STAD

Abstract

This research aimed to 1) study the academic achievement on the topic of Educational Administration Research using the STAD learning management of graduate students in Educational Administration, Nakhon Ratchasima College before and after studying, and 2) study the satisfaction towards the topic of Educational Administration Research using the STAD learning management of graduate students in Educational Administration, Nakhon Ratchasima College. The target group used in the research was 30 graduate students in Educational

Administration, Nakhon Ratchasima College, academic year 2024, selected by purposive selection. The research instruments were teaching plans, academic achievement tests, and satisfaction assessment forms. The statistics used for data analysis were percentage, mean, and standard deviation. The

research results found that:

1. The academic achievement on the topic of Educational Administration Research using the STAD learning management of graduate students in Educational Administration, Nakhon Ratchasima College after studying was higher than before studying.

2. The satisfaction towards the topic of Educational Administration Research using the STAD learning management of graduate students in Educational Administration, Nakhon Ratchasima College At a high level

Keywords: Achievement, Satisfaction, Management STAD Learning

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การวิจัยทางการบริหารการศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความสามารถในการวิเคราะห์ วางแผน และตัดสินใจเชิงนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในยุคที่การจัดการศึกษาเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เทคโนโลยี และความต้องการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนในระดับบัณฑิตศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษาจึงควรมีความรู้ความเข้าใจในหลักการวิจัยทางการศึกษา และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (บุญชม ศรีสะอาด, 2561)

อย่างไรก็ตาม จากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา พบว่า การเรียนรู้เนื้อหาด้านการวิจัยยังเป็นเรื่องที่ท้าทายสำหรับผู้เรียนหลายคน โดยเฉพาะในด้านการวิเคราะห์สถิติ การออกแบบเครื่องมือ และการตีความผลการวิจัย อันเนื่องมาจากวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการบรรยายเชิงทฤษฎีมากกว่าการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจและไม่สามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้กับการปฏิบัติจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (บุญชม ศรีสะอาด, 2561; Creswell & Creswell, 2018)

วิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ หรือ STAD (Student Teams Achievement Division) ซึ่งเป็นหนึ่งในรูปแบบของการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ได้รับการยอมรับว่าสามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ทั้งด้านวิชาการและทักษะสังคม โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านการทำงานเป็นกลุ่ม การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการแข่งขันในเชิงสร้างสรรค์ อันจะนำไปสู่การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น (Slavin, 1995)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การวิจัยทางการบริหารการศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ STAD กับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา เพื่อประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าว รวมทั้งเพื่อหาข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียนในระดับบัณฑิตศึกษาอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การวิจัยทางการบริหารการศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ STAD ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ก่อนเรียนและหลังเรียน

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการ เรื่อง การวิจัยทางการบริหารการศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ STAD ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 แผนบริหารการสอน เรื่อง การวิจัยทางการบริหารการศึกษา

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การวิจัยทางการบริหารการศึกษา เปนแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ขอ

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ STAD เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 16 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยทดสอบกอนเรียน ของนักศึกษากลุมตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การวิจัยทางการบริหารการศึกษา จำนวน 30 ข้อ

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการสอนด้วยตนเองโดยใช้วิธีการสอนแบบกรณีศึกษา จำนวน 8 ชั่วโมง

3.3 เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู เรื่อง การวิจัยทางการบริหารการศึกษา ใหนักศึกษาทำการทดสอบหลังเรียน และนำคะแนนหลังเรียนเทียบกับก่อนเรียน และนำแบบประเมินความพึงพอใจที่หาคุณภาพของเครื่องมือแล้วมาสอบถามกับนักศึกษา

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลไปเทียบกับเกณฑ์และประเมินผล

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การวิจัยทางการบริหารการศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ STAD ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเปรียบเทียบก่อนเรียนและหลังเรียน				
การทดสอบ	**n**	**คะแนนเต็ม**	$\overline{X}$	**S.D.**
ก่อนเรียน	30	30	8.81	0.88
หลังเรียน	30	30	25.66	0.94

จากตารางที่ 1 แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การวิจัยทางการบริหารการศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ STAD ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหาร

การศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ ($\overline{X}$= 8.81) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ (S.D. = 0.88) มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ ($\overline{X}$ = 25.66) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ (S.D. = 0.94)

2. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจที่มีต่อการเรียน เรื่อง การวิจัยทางการบริหารการศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ STAD ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อต่อการเรียน เรื่อง การวิจัยทางการบริหารการศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ STAD ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา

ด้านที่	รายการประเมิน	ระดับปฏิบัติ		แปลผล
		$\overline{X}$	S.D.	
1	ด้านครูผู้สอน	4.23	0.47	มาก
2	ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	4.28	0.48	มาก
3	ด้านเนื้อหา	4.33	0.31	มาก
4	ด้านการนำไปใช้ประโยชน์	4.19	0.49	มาก
	ภาพรวม	4.27	0.33	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงว่าความพึงพอใจที่มีต่อการเรียน เรื่อง การวิจัยทางการบริหารการศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ STAD ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.27, S.D. = 0.33) โดยระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือด้านเนื้อหา อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.33, S.D. = 0.31) รองลงมา คือด้านกิจกรรมการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.28, S.D. = 0.48) ด้านครูผู้สอน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.23, S.D. =0.47) และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านการนำไปใช้ประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.19, S.D. =0.49)

อภิปรายผล

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การวิจัยทางการบริหารการศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ STAD ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องจาก การจัดการเรียนรู้แบบ STAD ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านการทำงานเป็นกลุ่ม การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการแข่งขันในเชิงบวก ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาเชิงลึกมากยิ่งขึ้น รวมถึงสามารถพัฒนาแนวคิดวิเคราะห์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยได้อย่างเป็นระบบ อีกทั้งการเรียนรู้แบบนี้ยังช่วยลดความเครียดจากการเรียนวิชาที่มีความซับซ้อนอย่าง “การวิจัย” ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ จินตนา โชติชัย (2558) ที่ศึกษาการใช้การเรียนรู้แบบ STAD กับนักศึกษาครู และพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Slavin (1995) ซึ่งพบว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ STAD สามารถส่งผลดีต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในหลากหลายกลุ่มวิชา โดยเฉพาะกลุ่มที่เนื้อหามีความซับซ้อนหรือเป็นนามธรรม

2. ความพึงพอใจที่มีต่อการเรียน เรื่อง การวิจัยทางการบริหารการศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ STAD ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจาก การเรียนรู้แบบ STAD เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมกลุ่ม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และช่วยเหลือกันในระหว่างการเรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วม รู้สึกไม่โดดเดี่ยวในการเรียนเนื้อหาที่ยาก เช่น การวิจัย อีกทั้งยังส่งผลต่อทัศนคติที่ดีต่อรายวิชาและเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพร เกษมศรี (2560) ที่ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ STAD กับนักศึกษาระดับปริญญาตรี และพบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก เนื่องจากบรรยากาศการเรียนที่สนับสนุนการมีส่วนร่วม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tran (2014) ที่ศึกษาผลของ STAD ในบริบทการศึกษาระดับอุดมศึกษาในเวียดนาม และพบว่าผู้เรียนมีระดับความพึงพอใจสูง เนื่องจากการเรียนแบบร่วมมือช่วยลดความกดดันในการเรียนรู้ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การวิจัยทางการบริหารการศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ STAD ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การวิจัยทางการบริหารการศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ STAD ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และความพึงพอใจที่มีต่อการเรียน เรื่อง การวิจัยทางการบริหารการศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ STAD ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา อยู่ในระดับมาก จากผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้และการศึกษาวิจัยต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ หน่วยงานที่จัดการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา โดยเฉพาะหลักสูตรบริหารการศึกษา ควรนำการจัดการเรียนรู้แบบ STAD ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนรายวิชาที่มีเนื้อหายากหรือเน้นทักษะทางกระบวนการ เช่น รายวิชาการวิจัย หรือการบริหารเชิงนโยบาย เนื่องจาก STAD ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ช่วยเหลือกันในกลุ่ม และเกิดการเรียนรู้แบบแลกเปลี่ยน ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจในการเรียน นอกจากนี้ คณาจารย์ผู้สอนควรได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบ STAD อย่างเหมาะสมกับบริบทของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ STAD เปรียบเทียบกับรูปแบบอื่น ๆ เช่น แบบสืบเสาะ (Inquiry-Based Learning) หรือแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพของแต่ละรูปแบบในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนในรายวิชาที่ซับซ้อนทางแนวคิด นอกจากนี้ ควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยอื่น หรือระดับชั้นที่ต่างกัน เช่น ระดับปริญญาตรีหรือระดับดุษฎีบัณฑิต เพื่อเพิ่มความหลากหลายของข้อมูล และสามารถนำผลการศึกษาไปสู่ข้อเสนอแนะในระดับนโยบายด้านการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนในภาพรวม

เอกสารอ้างอิง

จินตนา โชติชัย. (2558). ผลของการจัดการเรียนรู้แบบ STAD ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครู. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ณัฐพร เกษมศรี. (2560). ผลของการจัดการเรียนรู้แบบ STAD ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. วารสารวิชาการครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 4(2), 112–126.

บุญชม ศรีสะอาด. (2561). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches. (5th ed.). SAGE.

Slavin, R. E. (1995). Cooperative learning: Theory, research, and practice. (2nd ed.). Allyn and Bacon.

Tran, V. D. (2014). The effects of cooperative learning on the academic achievement and knowledge retention. International Journal of Higher Education, 3(2), 131–140

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีพยากรณ์สถิติ ในการพยากรณ์ผลผลิตอ้อยในกว่างซี *

USING STATISTICAL FORECASTING TECHNIQUES TO PREDICT THE SUGARCANE YIELD IN GUANGXI

Richeng Huang[1], Huan Yang[2] และ นภาวรรณ เนตรประดิษฐ์[3]

Richeng Huang[1], Huan Yang[2] and Napawan Netpradit[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

[1-3]Lampang Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: 66877010203@g.lpru.ac.th

วันที่รับบทความ : 15 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 1 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 3 สิงหาคม 2568

Received 15 July 2025; Revised 1 August 2025; Accepted 3 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและวิเคราะห์การใช้หกวิธี ได้แก่ Trend Analysis, Decomposition, Moving Average, Simple Exp Smoothing, Double Exp Smoothing และ Holt-Winters Method ในการทำนายผลผลิตอ้อยในกวางซี และเปรียบเทียบความเหมาะสมและความแม่นยำของหกวิธีทำนายผลผลิตนี้ 2) การศึกษานี้ไม่เพียงแต่จะให้ข้อมูลอ้างอิงที่สำคัญสำหรับการทำนายผลผลิตอ้อยในกวางซีในอนาคตเท่านั้น แต่ยังจะให้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และแนวทางการวางแผนเชิงกลยุทธ์แก่ผู้ตัดสินใจในอุตสาหกรรมน้ำตาลในกวางซีอีกด้วย และ 3) ผ่านการศึกษาเชิงพิสูจน์ทฤษฎี เพื่อเติมเต็มช่องว่างที่ยังไม่มีนักวิจัยคนใดใช้วิธีเหล่านี้ในการทำนายผลผลิตอ้อยในกวางซี ผลการวิจัยพบว่า Holt-Winters Method มีความแม่นยำในการพยากรณ์สูงสุด โดยมีค่า MAPE และ MAD

Citation:

* Richeng Huang, Huan Yang และ นภาวรรณ เนตรประดิษฐ์. (2568). การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีพยากรณ์สถิติ ในการพยากรณ์ผลผลิตอ้อยในกว่างซี. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 831-850.

Richeng Huang, Huan Yang and Napawan Netpradit. (2025). Using Statistical Forecasting Techniques To Predict The Sugarcane Yield In Guangxi. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 831-850.; DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

เท่ากับ 17 และ 189 ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าวิธีการอื่นทั้ง 5 วิธีอย่างมีนัยสำคัญ จึงเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการพยากรณ์ผลผลิตอ้อยในเขตปกครองตนเองกว่างซี
คำสำคัญ: การพยากรณ์, อ้อย, วิธีการวิเคราะห์แยกส่วน, วิธีเฉลี่ยเคลื่อนที่, วิธีการปรับค่าเรียบแบบยกกำลัง

Abstract

This study aims to: 1) investigate and analyze the application of six methods, namely Trend Analysis, Decomposition, Moving Average, Simple Exponential Smoothing (Simple Exp Smoothing), Double Exponential Smoothing (Double Exp Smoothing), and Holt-Winters Method, in predicting the sugar cane yield in Guangxi, and compare the applicability and accuracy of these six forecasting methods; 2) this research will not only provide crucial reference for future sugar cane yield predictions in Guangxi but also offer scientific evidence and strategic planning ideas for decision-makers in Guangxi's sugar industry; 3) through theoretical and empirical research, fill the research gap where no researchers have yet applied these methods to predict sugar cane yield in Guangxi. The research results indicate that the Holt-Winters Method exhibits the highest forecasting accuracy, with a Mean Absolute Percentage Error (MAPE) of 17 and a Mean Absolute Deviation (MAD) of 189, significantly lower than those of the other five methods. Therefore, it is highly suitable for predicting sugar cane yield in the Guangxi Zhuang Autonomous Region.
Keywords: Forecasting, Sugarcane, Decomposition method, Moving average method, Exponential method

บทนำ

ปัจจุบัน อ้อยเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญในระดับโลก โดยเป็นแหล่งผลิตน้ำตาลถึง 80% ของปริมาณน้ำตาลทั่วโลก และเป็นวัตถุดิบหลักสำหรับการผลิตเอทานอลเชื้อเพลิงถึง 40% ทั่วโลก มีการเพาะปลูกอ้อยใน กว่า 100 ประเทศและเขตปกครอง ซึ่งกระจายตัวอยู่

ระหว่าง ละติจูดที่ 33° เหนือถึง 30° ใต้ (Gao Sanji, Xu Liangnian, & Deng Zuhu , 2023) การกระจายตัวในภูมิภาคที่กว้างขวางเช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการปรับตัวของอ้อย และบทบาทสำคัญของพืชชนิดนี้ในระบบการผลิตทางการเกษตรและเศรษฐกิจโลก

จีนเป็นหนึ่งในประเทศผู้ผลิตและผู้บริโภคน้ำตาลที่สำคัญของโลก การปลูกพืชอุตสาหกรรมเพื่อการผลิตน้ำตาล มีบทบาทสำคัญในเศรษฐกิจภาคการเกษตรของจีน โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา จีนมีปริมาณการผลิตน้ำตาลคิดเป็น 5.6% ของผลผลิตน้ำตาลทั่วโลก (Dai Xiaohe, Chen Yifan, & Han Jianuo, 2023) ปัจจุบัน การปลูกอ้อยในจีนส่วนใหญ่อยู่ในภาคใต้ ได้แก่ มณฑลกว่างซี กวางตุ้ง ไหหลำ และ ฮกเกี้ยน

กว่างซีเป็นฐานการผลิตน้ำตาลที่สำคัญที่สุดของจีน โดยเป็น แหล่งเพาะปลูกอ้อยที่ใหญ่ที่สุด และ แหล่งผลิตน้ำตาลที่สำคัญที่สุดของประเทศ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการรักษาความมั่นคงด้านน้ำตาลของจีน พื้นที่ปลูกอ้อยของกว่างซีมีเสถียรภาพที่ประมาณ 11 ล้านหมู่ (ประมาณ 7.3 ล้านไร่) และมีปริมาณการผลิตน้ำตาลเฉลี่ยอยู่ที่ 6 ล้านตันต่อปี รายได้ของเกษตรกรจากการปลูกอ้อยอยู่ที่ประมาณ 250,000 ล้านหยวนต่อปี กว่างซีเป็นพื้นที่ที่มีการปลูกอ้อยมากที่สุดของจีนเป็นเวลาต่อเนื่อง 32 ฤดูการผลิต และมีสัดส่วนการผลิตน้ำตาลสูงถึง 60% ของทั้งประเทศ เป็นเวลา 19 ฤดูการผลิตติดต่อกัน (Zhang Wenhui, 2023) ยกตัวอย่าง เช่น ในปี 2565 กว่างซีมีพื้นที่เพาะปลูกอ้อย 11.75 ล้านหมู่ (ประมาณ 7.8 ล้านไร่) ซึ่งมากที่สุดในจีน และมีปริมาณการผลิตน้ำตาล 6 ล้านตัน หรือมากกว่า 60% ของปริมาณการผลิตน้ำตาลทั้งหมดของจีน (Song Yajuan, Wu Yuetong, & Xiao Chunfang, 2024) ในปี 2566 กว่างซีมีพื้นที่เพาะปลูกอ้อย 12.65 ล้านหมู่ (ประมาณ 8.4 ล้านไร่) คิดเป็น 66.69% ของพื้นที่ปลูกอ้อยทั้งหมดของจีน จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า อุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลเป็นอุตสาหกรรมหลักของกว่างซี และเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของเกษตรกรในพื้นที่

เนื่องจากอ้อยมีบทบาทสำคัญในเศรษฐกิจเกษตรของกว่างซี การพยากรณ์ผลผลิตอ้อยที่แม่นยำจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเสถียรภาพของอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาล รวมถึงรายได้ของเกษตรกร โดยความผันผวนของผลผลิตอ้อยอาจส่งผลต่อความยั่งยืนของอุตสาหกรรมและการดำรงชีวิตของเกษตรกร หากสามารถพยากรณ์ได้อย่างแม่นยำ จะช่วยให้การวางแผนการผลิตและการตลาดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ การพยากรณ์ผลผลิตอ้อยยังมีบทบาทสำคัญในการปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพของ นโยบายคุ้มครองพื้นที่เพาะปลูกอ้อยในกว่างซี โดยให้ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการกำหนดกลยุทธ์และแนวทางพัฒนาอุตสาหกรรมอ้อยและ

น้ำตาลได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งในบริบทของการแข่งขันที่รุนแรงในตลาดน้ำตาลโลกและความต้องการของผู้บริโภคที่เพิ่มขึ้นในด้านความปลอดภัยและคุณภาพของอาหาร การพยากรณ์ผลผลิตอ้อยที่แม่นยำจะช่วยเสริมสร้าง ความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลของจีนในระดับนานาชาติ และมีบทบาทสำคัญในการรักษาความมั่นคงด้านอุปทานน้ำตาลของประเทศ

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าเทคนิคการพยากรณ์ เช่น การวิเคราะห์แนวโน้ม การแยกส่วนค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่ การปรับให้เรียบแบบเลขชี้กำลังง่าย การปรับให้เรียบแบบเลขชี้กำลังสอง และวิธี Holt-Winters ถูกใช้กันอย่างแพร่หลายในการพยากรณ์การผลิตทางการเกษตร ตัวอย่างเช่น Ayesha Tahir และ Nusrat Habib (2013) ได้ใช้ข้อมูลพื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตข้าวโพดของปากีสถานตั้งแต่ปี 1990 ถึงปี 2011 และได้เปรียบเทียบค่าความผิดพลาด (MAPE และ MAD) เพื่อทำนายโดยใช้แบบจำลองแนวโน้มเชิงเส้น แบบจำลองแนวโน้มกำลังสอง แบบจำลองแนวโน้มเลขชี้กำลัง และแบบจำลองเส้นโค้ง S และพบว่าแบบจำลองแนวโน้มกำลังสองเป็นแบบจำลองที่เหมาะสมที่สุด เนื่องจากค่าพยากรณ์ที่ให้มาใกล้เคียงกับค่าจริงและมีแนวโน้มการเติบโตที่ชัดเจน(Tahir, A., & Habib, N, 2013) ในขณะที่ Okolie Paul Chukwulozie, Nwadike Emmanuel Chinagorom, Chukwuneke Jeremiah Lekwuwa และ Nnodim Chiebuka Timothy (2017) ใช้การปรับเรียบแบบเลขชี้กำลังสองชั้นเพื่อทำนายการผลิตของ British American Tobacco Company และพบว่าแบบจำลองปรับปรุงความแม่นยำของค่าพยากรณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญ(Chukwulozie, O. P., Chinagorom, N. E., Chukwuneke, C. J., et al, 2017) นอกจากนี้ Haya, M. และ D. Sukandar (2023) ได้ใช้ข้อมูลรองจากสำนักงานสถิติกลางอินโดนีเซีย (BPS) ตั้งแต่ปี 2000 ถึงปี 2021 เพื่อคาดการณ์การผลิตธัญพืชจนถึงปี 2024 โดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่แบบง่าย ค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่ถ่วงน้ำหนัก การปรับให้เรียบแบบเอ็กซ์โพเนนเชียล และการปรับให้เรียบแบบเอ็กซ์โพเนนเชียลสองเท่า พวกเขาพบว่าค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่ถ่วงน้ำหนักเป็นแบบจำลองที่ให้ค่าข้อผิดพลาดต่ำที่สุด (MAD, MSE และ MAPE) (Haya, M., & Sukandar, D, 2023) นักวิจัยส่วนใหญ่ใช้ MAPE และ MAD เป็นเกณฑ์ในการประเมินความแม่นยำของแบบจำลองและเลือกรุ่นที่มีค่าความผิดพลาดน้อยที่สุด อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการศึกษาวิจัยใดที่นำวิธีการเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในการคาดการณ์ผลผลิตอ้อยในกวางสีจนถึงปัจจุบัน สิ่งนี้ชี้ให้เห็นถึงช่องว่างความรู้ที่ต้องมีการวิจัยเพิ่มเติม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา Trend Analysis, Decomposition, Moving Average, Simple Exp Smoothing, Double Exp Smoothing และ Holt-Winters Method ในการทำนายผลผลิตอ้อยในกวางซี และเปรียบเทียบความเหมาะสมและความแม่นยำของหกวิธีทำนายผลผลิตนี้

2. เพื่อศึกษาเติมเต็มข้อมูลอ้างอิงที่สำคัญสำหรับการทำนายผลผลิตอ้อยในกวางซีในอนาคตเท่านั้น แต่ยังจะเติมเต็มพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และแนวทางการวางแผนเชิงกลยุทธ์แก่ผู้ตัดสินใจในอุตสาหกรรมน้ำตาลในกวางซีอีกด้วย

3. เพื่อศึกษาเติมเต็มช่องว่างที่ยังไม่มีนักวิจัยคนใดใช้วิธีเหล่านี้ในการทำนายผลผลิตอ้อยในกวางซี

วิธีดำเนินการวิจัย

การพยากรณ์ เป็นการใช้ข้อมูลในอดีตเพื่อคาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคต ซึ่งค่าพยากรณ์เหล่านี้สามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจและวางแผนในภาคการผลิตและด้านอื่น ๆ (Ruekkasaem, L., & Sasananan, M , 2018) ในการศึกษานี้ ใช้ ซอฟต์แวร์ Minitab เพื่อสร้างแบบจำลองการพยากรณ์ ผลผลิตอ้อยในกว่างซี โดยรวบรวมข้อมูลจากเว็บไซต์ "Ministry of Agriculture and Rural Affairs of China" ซึ่งครอบคลุมช่วงเวลา ตั้งแต่ปี 2492 ถึง 2567 รวมทั้งหมด 76 จุดข้อมูล ทั้งนี้ การศึกษานี้ใช้ ค่าความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์เฉลี่ยเป็นเปอร์เซ็นต์ (MAPE) และค่าความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์เฉลี่ย (MAD) เป็นเกณฑ์เปรียบเทียบ 6 วิธีการพยากรณ์ ได้แก่ Trend Analysis, Decomposition, Moving Average, Simple Exponential Smoothing, Double Exponential Smoothing และ Holt-Winters Method เพื่อเลือกแบบจำลองที่ให้ ค่าความคลาดเคลื่อนต่ำที่สุด และเหมาะสมที่สุดกับชุดข้อมูลอนุกรมเวลา

1. การศึกษาลักษณะการเปลี่ยนแปลงของอนุกรมเวลา

ขั้นตอนแรกคือ การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของข้อมูลอนุกรมเวลา ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ได้แก่ แนวโน้ม (Trend T), วัฏจักร (Cycles C), ความผันผวนตามฤดูกาล (Seasonality S) และความผันผวนแบบสุ่ม (Irregular I) โดยการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลกับเวลาในรูปแบบกราฟ เพื่อเลือก วิธีทางสถิติที่เหมาะสมที่สุด สำหรับการวิเคราะห์เชิงลึก

2. การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

การศึกษานี้ใช้ 6 วิธีการพยากรณ์ ได้แก่ Trend Analysis, Decomposition, Moving Average, Simple Exponential Smoothing, Double Exponential Smoothing และ Holt-Winters Method และใช้ MAPE และ MAD เป็นเกณฑ์ในการประเมินความแม่นยำของแบบจำลอง โดยเปรียบเทียบค่าพยากรณ์กับค่าจริง

2.1 วิธีวิเคราะห์แนวโน้ม

Trend Analysis เป็นเทคนิคที่ใช้กันอย่างแพร่หลายใน การวิเคราะห์อนุกรมเวลา โดย Linear Trend Model สมมติว่าการเปลี่ยนแปลงระยะยาวของข้อมูลสามารถแสดงเป็นเส้นตรง ซึ่งสะท้อนถึง แนวโน้มการเพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างคงที่เมื่อเวลาผ่านไป วิธีนี้สามารถใช้ในการเปิดเผยรูปแบบแนวโน้มของข้อมูลและให้ข้อมูลที่สำคัญสำหรับการพยากรณ์ในอนาคต

$$Y_t = a + b \cdot t$$

- Y_t: The predicted value at time t
- a: The intercept, representing the starting point of the trend line on the vertical axis
- b: The slope, indicating the rate of increase or decrease in the trend over time
- t: Time

2.2 วิธีการแยกองค์ประกอบ

Decomposition เป็นหนึ่งในวิธีการวิเคราะห์อนุกรมเวลา โดยแบ่งข้อมูลออกเป็น 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ แนวโน้ม (Trend), ฤดูกาล (Seasonality), วัฏจักร (Cyclic), และองค์ประกอบสุ่ม (Random Component) ซึ่งเหมาะสำหรับการวิเคราะห์และพยากรณ์ข้อมูลที่มีแนวโน้มและลักษณะตามฤดูกาลที่ชัดเจน วิธีนี้สามารถช่วยให้เข้าใจโครงสร้างของข้อมูลและใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์อนาคตได้ดีขึ้น โดยการวิเคราะห์ Decomposition มี 2 รูปแบบหลัก ได้แก่ โมเดลฤดูกาลแบบบวก (Additive Model) โมเดลฤดูกาลแบบคูณ (Multiplicative Model)

1) โมเดลฤดูกาลแบบบวก

ในโมเดลฤดูกาลแบบบวก (Additive Model) อนุกรมเวลาถูกพิจารณาว่าเป็น ผลรวมขององค์ประกอบต่างๆ ได้แก่ แนวโน้ม (Trend), ฤดูกาล (Seasonality), วัฏจักร (Cyclic) และองค์ประกอบสุ่ม (Random Component) ซึ่งหมายความว่า แต่ละองค์ประกอบมีผลกระทบต่ออนุกรมเวลาอย่างเป็นอิสระและสามารถรวมกันได้ทางคณิตศาสตร์

$$Y_t = T_t + C_t + S_t + I_t$$

2) โมเดลฤดูกาลแบบคูณ

ในโมเดลฤดูกาลแบบคูณ (Multiplicative Model) อนุกรมเวลาถูกพิจารณาว่าเป็นผลคูณขององค์ประกอบหลัก ได้แก่ แนวโน้ม (Trend), ฤดูกาล (Seasonality), วัฏจักร (Cycle) และองค์ประกอบสุ่ม (Random Component) ซึ่งเหมาะสำหรับกรณีที่ องค์ประกอบแต่ละตัวมีปฏิสัมพันธ์กันและส่งผลกระทบร่วมกันต่อความผันผวนโดยรวมของอนุกรมเวลา

$$Y_t = T_t \times C_t \times S_t \times I_t$$

- Y_t is the actual observation at time t.
- T_t is the trend component at time t.
- S_t is the seasonal component at time t.
- C_t is the cyclical component at time t.
- I_t is the irregular component or error term at time t.

3) วิธีค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่

Moving Average เป็นหนึ่งในวิธีการพยากรณ์ที่ใช้การคำนวณ ค่าเฉลี่ยของ n ค่าล่าสุดในอนุกรมเวลา เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ โดยที่ แต่ละค่ามีค่าถ่วงน้ำหนักเท่ากัน วิธีนี้ช่วยลดผลกระทบของความผันผวนแบบสุ่ม (Random Fluctuation) และช่วยให้แนวโน้มของข้อมูลมีความราบเรียบขึ้น หรือเรียกว่าเป็น วิธีการปรับตัวอัตโนมัติ (Adaptive Method) ซึ่งสามารถปรับค่าให้มีความสมดุลและสม่ำเสมอมากขึ้น สมการพยากรณ์มีรูปแบบดังนี้

$$F_{t+1} = \frac{\sum_{i=0}^{n-1} Y_{t-i}}{n}$$

- F_{t+1}: Forecast value for time point $t+1$.
- $\sum_{i=0}^{n-1} Y_{t-i}$: Sum of the last n data points up to time t.
- Y_{t-i}: Actual value at time point $t-i$.
- n is the number of time points used for calculating the average, i.e., the period of the moving average.

4) วิธีการทำให้เรียบแบบเอ็กซ์โพเนนเชียลเดี่ยว

Single Exponential Smoothing เป็นวิธีพยากรณ์ที่ใช้ ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของข้อมูลในอดีต เพื่อคาดการณ์ค่าในอนาคต โดย ให้ค่าน้ำหนักที่มากกว่าสำหรับข้อมูลล่าสุด และลดค่าน้ำหนักของข้อมูลที่อยู่ไกลออกไป วิธีนี้เหมาะสำหรับ อนุกรมเวลาที่ไม่มีแนวโน้ม (Trend) ชัดเจน และช่วยลดความผันผวนของข้อมูลเพื่อให้แนวโน้มมีความต่อเนื่องมากขึ้น สมการพยากรณ์มีรูปแบบดังนี้

$$F_{t+1} = \alpha Y_t + (1-\alpha) F_t$$

- F_{t+1} represents the forecast value for time $t+1$.
- Y_t is the actual observed value at time t.
- F_t is the forecast value at time t.
- α is the smoothing constant, with its value range being $0 < \alpha < 1$.

5) วิธีการทำให้เรียบแบบเอ็กซ์โพเนนเชียลสองชั้น

Double Exponential Smoothing เป็นการพัฒนาเพิ่มเติมจาก Single Exponential Smoothing โดยออกแบบมาให้เหมาะสำหรับ อนุกรมเวลาที่มีแนวโน้มเชิงเส้น (Linear Trend) วิธีนี้ไม่เพียงแต่พิจารณาค่าของข้อมูลในอดีต แต่ยังคำนึงถึง แนวโน้มของข้อมูล (Trend Component) ด้วยDouble Exponential Smoothing ใช้ สองสมการ ในการพยากรณ์ ได้แก่ สมการสำหรับระดับข้อมูล (Level Component) , สมการสำหรับแนวโน้มของข้อมูล (Trend Component) สมการพยากรณ์มีรูปแบบดังนี้

Level Equation: $L_t = \alpha Y_t + (1-\alpha)(L_{t-1} + T_{t-1})$

Trend Equation: $T_t = \gamma(L_t - L_{t-1}) + (1-\gamma)T_{t-1}$

Forecast Equation for the next time unit: $F_{t+1} = L_t + T_t$

- Y_t: The actual value at time t.
- L_t: The level component at time t.
- T_t: The trend component at time t.
- F_{t+1}: The forecast value for time $t+1$.
- α: The level smoothing parameter, controlling the model's emphasis on recent observations, with a value range of $0 < \alpha < 1$.
- γ: The trend smoothing parameter, controlling the model's sensitivity to recent trend changes, with a value range of $0 < \gamma < 1$.

6) วิธี Holt-Winters

Holt-Winters Method เป็นการพัฒนาต่อจาก Double Exponential Smoothing โดยไม่เพียงพิจารณา ระดับของข้อมูล (Level) และแนวโน้ม (Trend) เท่านั้น แต่ยังเพิ่มองค์ประกอบฤดูกาล (Seasonal Component) ทำให้สามารถใช้ได้กับข้อมูลที่มีความผันผวนตามฤดูกาลอย่างชัดเจน Holt-Winters Method สามารถแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ โมเดลฤดูกาลแบบบวก (Additive Seasonal Model) และ โมเดลฤดูกาลแบบคูณ (Multiplicative Seasonal Model)

7) โมเดลฤดูกาลแบบบวก

Additive Model เหมาะสำหรับ ข้อมูลที่มีความผันผวนตามฤดูกาลในขนาดที่คงที่ ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามระดับของอนุกรมเวลา

Level Equation: $L_t = \alpha \cdot (Y_t - S_{t-s}) + (1-\alpha) \cdot (L_{t-1} + T_{t-1})$

Trend Equation: $T_t = \gamma \cdot (L_t - L_{t-1}) + (1-\gamma) \cdot T_{t-1}$

Seasonality Equation: $S_t = \delta \cdot (Y_t - L_t) + (1 - \delta) \cdot S_{t-s}$

Forecast Equation for the next time unit: $F_{t+1} = L_t + T_t + S_{t+1-s}$

8) โมเดลฤดูกาลแบบคูณ

Multiplicative Model เหมาะสำหรับ ข้อมูลที่มีความผันผวนตามฤดูกาลเปลี่ยนแปลงไปตามระดับของอนุกรมเวลา

Level Equation: $L_t = \alpha \left(\frac{Y_t}{S_{t-s}}\right) + (1 - \alpha)(L_{t-1} + T_{t-1})$

Trend Equation: $T_t = \gamma(L_t - L_{t-1}) + (1 - \gamma)T_{t-1}$

Seasonality Equation: $S_t = \delta \left(\frac{Y_t}{L_t}\right) + (1 - \delta)S_{t-s}$

Forecast Equation for the next time unit: $F_{t+1} = (L_t + T_t) \times S_{t+1-s}$

- Y_t: The actual value at time t.
- L_t: The level component at time t.
- T_t: The trend component at time t.
- S_t: The seasonal component at time t.
- F_{t+1}: The forecast value for time $t + 1$.
- α: The level smoothing parameter, controlling the model's emphasis on recent observations, value range $0 < \alpha < 1$.
- γ: The trend smoothing parameter, controlling the model's sensitivity to recent trend changes, value range $0 < \gamma < 1$.
- δ: The seasonal smoothing parameter, controlling the model's adjustment to the seasonal component, value range $0 < \delta < 1$.
- s: The length of the season.

3. การเปรียบเทียบความแม่นยำของค่าพยากรณ์

ในการศึกษานี้ใช้ ค่าความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์เฉลี่ยเป็นเปอร์เซ็นต์ (MAPE - Mean Absolute Percentage Error) และ ค่าความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์เฉลี่ย (MAD - Mean Absolute Deviation) เป็นเกณฑ์ในการประเมินและเปรียบเทียบความแม่นยำของแบบจำลองพยากรณ์ที่ใช้กับข้อมูลอนุกรมเวลา หากแบบจำลองใดให้ค่า MAPE และ MAD ต่ำที่สุด จะถือว่าเป็นแบบจำลองที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการพยากรณ์ข้อมูลชุดนี้

3.1 ค่าความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์เฉลี่ยเป็นเปอร์เซ็นต์

MAPE เป็นค่าที่ใช้วัด ข้อผิดพลาดเฉลี่ยระหว่างค่าพยากรณ์กับค่าจริงในรูปแบบเปอร์เซ็นต์ โดยค่าที่ได้ยิ่งต่ำ หมายถึงแบบจำลองมีความแม่นยำสูงขึ้น

$$\text{MAPE} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^{n} \left(\frac{|Y_i - \hat{Y}_i|}{|Y_i|}\right) \times 100\%$$

- n is the total number of observations.
- Y_i is the ith actual observation.
- $\hat{Y}_i$ is the ith predicted value.
- $|Y_i - \hat{Y}_i|$ represents the absolute error between the actual and predicted values.
- $|Y_i|$ represents the absolute value of the actual observation.

3.2 ค่าความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์เฉลี่ย

MAD เป็นค่าเฉลี่ยของ ข้อผิดพลาดสัมบูรณ์ระหว่างค่าพยากรณ์กับค่าจริง โดยค่าของ MAD ยิ่งต่ำ หมายถึงแบบจำลองมีความแม่นยำสูงขึ้น

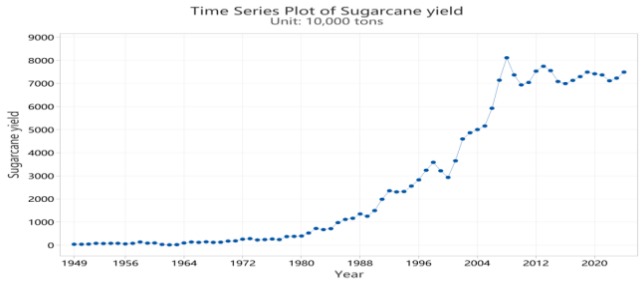
$$\text{MAD} = \frac{1}{n}\sum_{i=1}^{n}|Y_i - \hat{Y}_i|$$

- n is the total number of observations.
- Y_i is the actual observation at the ith position.
- $\hat{Y}_i$ is the fitted value for the ith observation.
- $|Y_i - \hat{Y}_i|$ represents the absolute difference between the actual and fitted values.

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาลักษณะการเปลี่ยนแปลงของอนุกรมเวลา

จากการวิเคราะห์ การเปลี่ยนแปลงของผลผลิตอ้อยในกว่างซี โดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลาตั้งแต่ปี 2492 ถึง 2567 รวมทั้งหมด 76 จุดข้อมูล พบว่า แนวโน้มของอนุกรมเวลาโดยรวมมีทิศทางเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังแสดงในรูปที่ 1

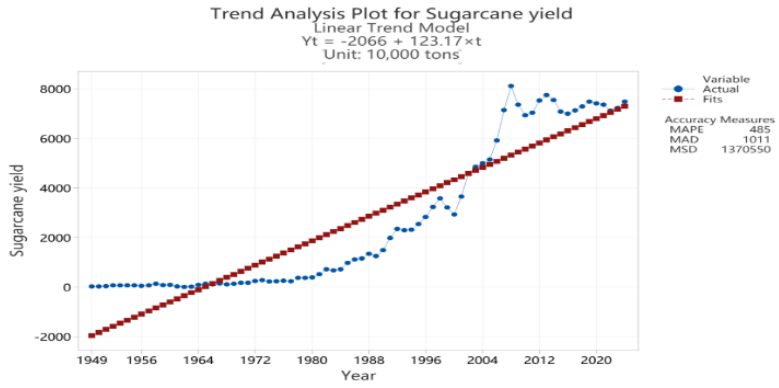

รูปที่ 1: แผนภาพการกระจายตัวของผลผลิตอ้อย (ปี 2492 - 2567)

2. ผลการพยากรณ์โดยแบบจำลองต่าง ๆ

2.1 ผลการพยากรณ์โดยวิธีวิเคราะห์แนวโน้ม

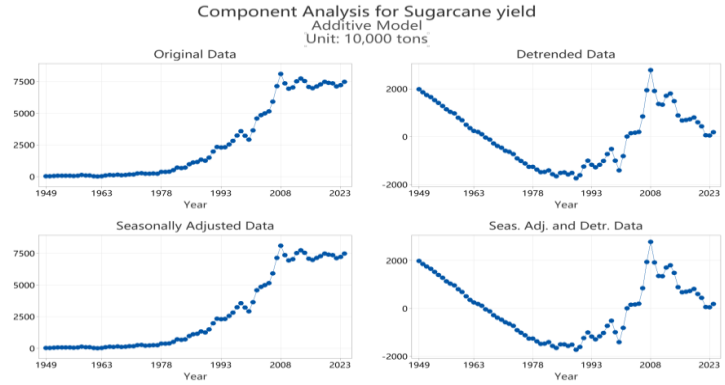
ใช้ Linear Trend Model ในการพยากรณ์ผลผลิตอ้อย โดยสมการพยากรณ์ที่ได้คือ Yt = -2066 + 123.17t โดยที่ Y คือค่าพยากรณ์ของปีที่ t และ t คือช่วงเวลาที่ต้องการพยากรณ์ ผลการวิเคราะห์พบว่า MAPE = 485 และ MAD = 1011 ดังแสดงใน

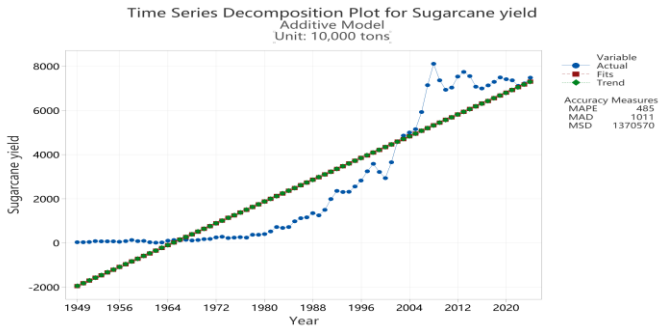
รูปที่ 2: ผลการพยากรณ์โดยใช้แบบจำลองวิเคราะห์แนวโน้ม

2.2 ผลการพยากรณ์โดยวิธีการแยกองค์ประกอบ

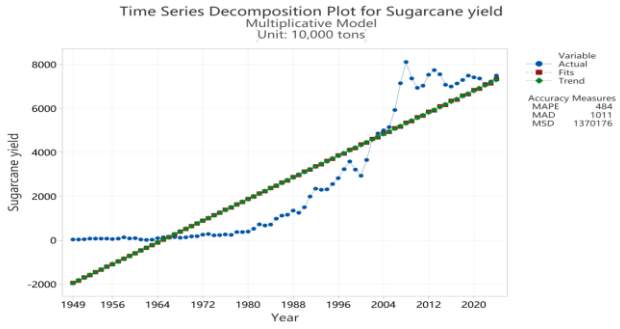
จาก รูปที่ 3 สามารถสังเกตได้ว่า ข้อมูลอนุกรมเวลามีทั้งแนวโน้ม (Trend) และความผันผวนตามฤดูกาล (Seasonality) เมื่อทำการวิเคราะห์องค์ประกอบของอนุกรมเวลา พบว่า โมเดลฤดูกาลแบบบวก (Additive Model) ให้ค่า MAPE = 485 และ MAD = 1011 (ดังแสดงใน รูปที่ 4) โมเดลฤดูกาลแบบคูณ (Multiplicative Model) ให้ค่า MAPE = 484 และ MAD = 1011 (ดังแสดงใน รูปที่ 5)

รูปที่ 3: การวิเคราะห์องค์ประกอบข้อมูลผลผลิตอ้อยในกว่างซี (ปี 2492 - 2567)

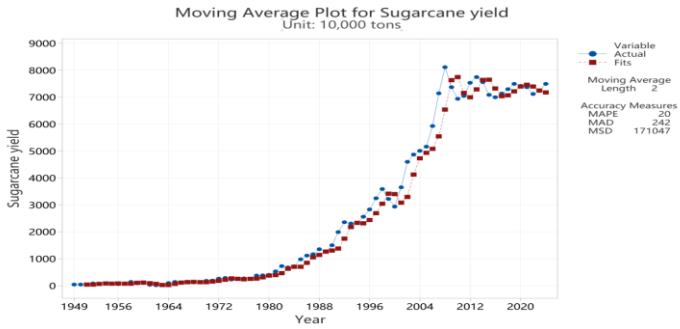
รูปที่ 4: ผลการพยากรณ์โดยใช้วิธีการแยกองค์ประกอบ - โมเดลฤดูกาลแบบบวก

รูปที่ 5: ผลการพยากรณ์โดยใช้วิธีการแยกองค์ประกอบ - โมเดลฤดูกาลแบบคูณ

2.3 ผลการพยากรณ์โดยวิธีค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่

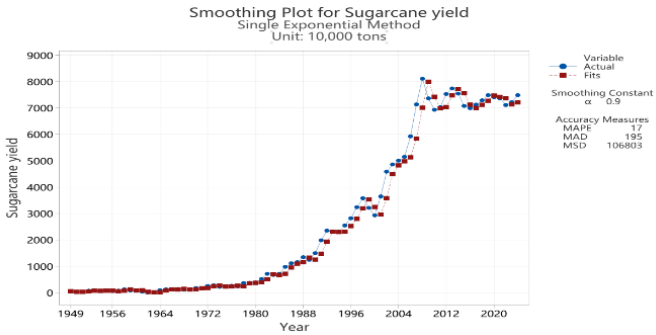
จาก รูปที่ 6 พบว่า การใช้วิธีค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่ (Moving Average) โดยกำหนดความยาวของช่วงค่าเฉลี่ยเป็น 2 ทำให้ได้ผลการพยากรณ์ที่มี ค่าความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์เฉลี่ยเป็นเปอร์เซ็นต์ (MAPE) = 20 และค่าความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์เฉลี่ย (MAD) = 242

รูปที่ 6: ผลการพยากรณ์โดยใช้วิธีค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่

2.4 ผลการพยากรณ์โดยวิธีการทำให้เรียบแบบเอ็กซ์โพเนนเชียลเดี่ยว

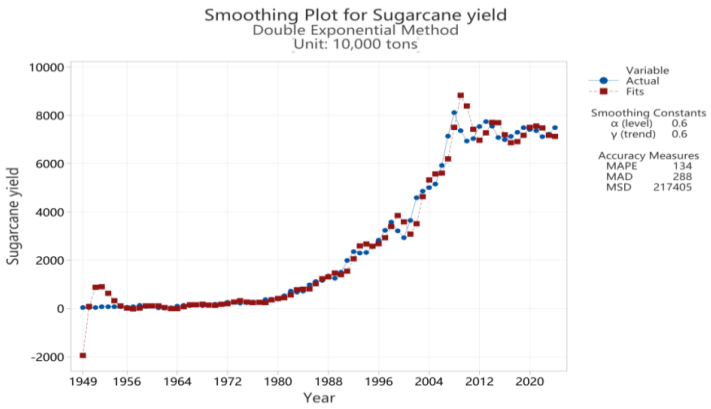
จาก รูปที่ 7 แสดงผลการพยากรณ์โดยใช้ วิธีการทำให้เรียบแบบเอ็กซ์โพเนนเชียลเดี่ยว โดยกำหนด ค่าคงที่การทำให้เรียบ (α) = 0.9 ซึ่งให้ผลการพยากรณ์ที่มี ค่าความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์เฉลี่ยเป็นเปอร์เซ็นต์ (MAPE) = 17 และค่าความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์เฉลี่ย (MAD) = 195

รูปที่ 7: ผลการพยากรณ์โดยใช้วิธีการทำให้เรียบแบบเอ็กซ์โพเนนเชียลเดี่ยว

2.5 ผลการพยากรณ์โดยวิธีการทำให้เรียบแบบเอ็กซ์โพเนนเชียลสองชั้น

จาก รูปที่ 8 แสดงผลการพยากรณ์โดยใช้ วิธีการทำให้เรียบแบบเอ็กซ์โพเนนเชียลสองชั้น โดยกำหนด ค่าคงที่การทำให้เรียบ (α) = 0.6 และค่าคงที่แนวโน้ม (γ) = 0.6 ซึ่งให้ผลการพยากรณ์ที่มี ค่าความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์เฉลี่ยเป็นเปอร์เซ็นต์ (MAPE) = 134 และค่าความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์เฉลี่ย (MAD) = 288

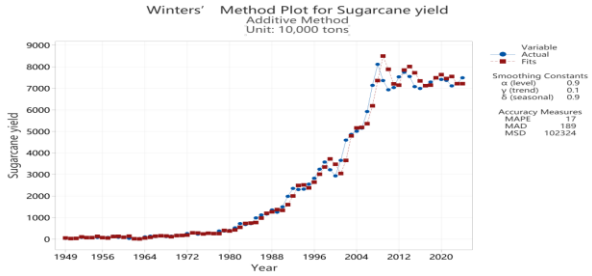

รูปที่ 8: ผลการพยากรณ์โดยใช้วิธีการทำให้เรียบแบบเอ็กซ์โพเนนเชียลสองชั้น

2.6 ผลการทำนายด้วยวิธี Holt-Winters

1) แบบจำลองการเติมแต่ง

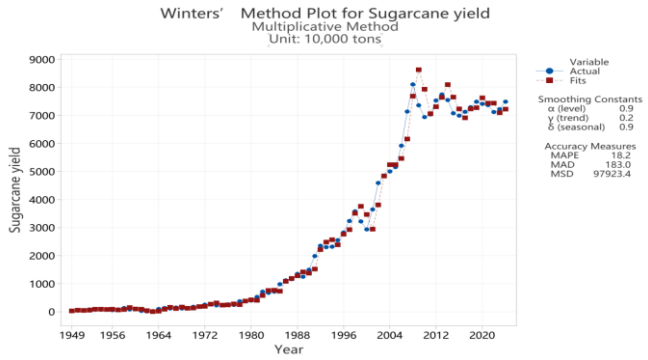
เมื่อใช้แบบจำลองการเติมแต่งของวิธีของ Holt-Winters ความยาวของฤดูกาลคือ 3 ค่าคงที่การปรับให้เรียบคือ α(ระดับ)=0.9, γ(แนวโน้ม)=0.1, δ(ตามฤดูกาล)=0.9 และ MAPE=17 และ MAD=189 ดังที่แสดงในรูปที่ 9

รูปที่ 9: ผลการทำนายโดยใช้แบบจำลองการบวกของวิธี

2) แบบจำลองการคูณ

เมื่อใช้แบบจำลองการคูณของวิธีของ Holt-Winters โดยมีความยาวฤดูกาลเท่ากับ 2 ค่าคงที่การปรับเรียบของ α(ระดับ)=0.9, γ(แนวโน้ม)=0.2 และ δ(ตามฤดูกาล)=0.9 เราจะได้ MAPE=18.2 และ MAD=183 ดังที่แสดงในรูปที่ 10

รูปที่ 10: ผลการทำนายโดยใช้แบบจำลองการคูณของวิธี Holt-Winters

3. การเปรียบเทียบความแม่นยำของแบบจำลอง

ผลการทำนายจากวิธีการวิเคราะห์อนุกรมเวลา 6 วิธี (การวิเคราะห์แนวโน้ม การแยกส่วน ค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่ การปรับเรียบค่าเฉลี่ยแบบง่าย การปรับเรียบค่าเฉลี่ยนแบบสองครั้ง และวิธี Holt-Winters) แสดงอยู่ในตารางที่ 1 หลังจากการเปรียบเทียบ วิธีของ Holt-Winters ให้ค่า MAPE และ MAD ต่ำที่สุด (MAPE=17, MAD=189) ซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุดสำหรับลำดับเวลาของการศึกษาครั้งนี้

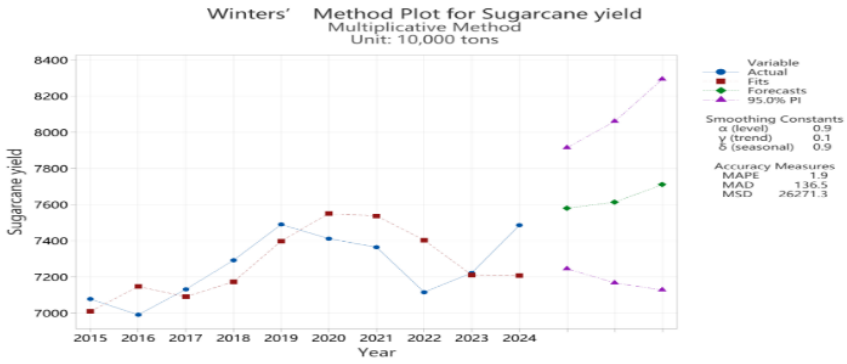
ตารางที่ 1: การเปรียบเทียบความแม่นยำในการทำนายของวิธีการวิเคราะห์อนุกรมเวลา 6 วิธี

	Method		MAPE	MAD
1	Trend Analysis Method	Linear Trend Model	485	1011
2	Decomposition Method	Additive Model	485	1011
		Multiplicative Model	484	1011
3	Moving Average Method		20	242
4	Simple Exp Smoothing Method		17	195
5	Double Exp Smoothing Method		134	288
6	Holtwinter's Method	Additive Model	17	189
		Multiplicative Model	18.2	183

แบบจำลองวิธี Holt-Winters เหมาะสมที่สุดสำหรับการคาดการณ์ผลผลิตอ้อยในกวางสี ดังที่แสดงในตารางที่ 2 และรูปที่ 11

ตารางที่ 2: การคาดการณ์การผลิตอ้อยของกวางสี

Year Sugarcane yield FITS				
				Unit: 10,000 tons
Time	Actual value	Forecasted value		
		Holtwinter's Additive Model	Simple Exp Smoothing Method	Moving Average Method
		MAPE=1.9	MAPE=2.1	MAPE=2.3
2022	7,116.54	7,404.15	7,370.41	7,388.79
2023	7,223.21	7,211.28	7,141.93	7,240.82
2024	7,486.73	7,208.84	7,215.08	7,169.88

รูปที่ 11: กราฟแสดงผลการพยากรณ์โดย Holt-Winters Method

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่มุ่งเป้าหมายการวิจัยที่ 1 พบว่า ในการทำนายผลผลิตอ้อยในกวางสี วิธี Holt-Winters Method มีความแม่นยำในการทำนายสูงที่สุด โดยมีค่า MAPE และ MAD เท่ากับ 17 และ 189 ตามลำดับ ซึ่งมีประสิทธิภาพที่โดดเด่นกว่าวิธีการวิเคราะห์แนวโน้ม (trend analysis) วิธีการแยกส่วนประกอบ (decomposition method) วิธีการเคลื่อนที่เฉลี่ย (moving average method) วิธีการเอ็กซ์โพเนนเชียลสมูทติ้งแบบง่าย (simple exponential smoothing method) และวิธีการเอ็กซ์โพเนนเชียลสมูทติ้งแบบคู่ (double exponential smoothing method) อย่างมีนัยสำคัญ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากผลผลิตอ้อยได้รับผลกระทบจากแนวโน้มระยะยาว ความผันผวนตามฤดูกาล และปัจจัยสุ่มร่วมกัน ขณะที่วิธี Holt-Winters Method ได้แนะนำตัวปรับปรุงฤดูกาล (seasonal adjustment factor) เข้าไปในระบบเอ็กซ์โพเนนเชียลสมูทติ้งแบบคู่ ซึ่งสามารถจับภาพองค์ประกอบระดับ (level)

แนวโน้ม (trend) และฤดูกาล (seasonality) ของข้อมูลได้พร้อม ๆ กัน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการหลักของการทำนายข้อมูลแบบอนุกรมเวลาที่ว่า “โมเดลต้องสามารถปรับตัวให้เข้ากับลักษณะหลาย ๆ องค์ประกอบของข้อมูล” ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับข้อสรุปของการวิจัยของ Haya และ Sukandar (2023) ซึ่งพวกเขาได้เปรียบเทียบหลายวิธีและพบว่า วิธีการเคลื่อนที่เฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักที่มีการปรับปรุงฤดูกาล (weighted moving average method with seasonal adjustment) มีค่าความผิดพลาดต่ำที่สุดในการทำนายผลผลิตอาหาร ซึ่งยืนยันถึงกฎทั่วไปที่ว่า “โมเดลที่สามารถครอบคลุมลักษณะที่ซับซ้อนของข้อมูลจะให้ผลการทำนายที่ดีกว่า”

จากผลการวิจัยที่มุ่งเป้าหมายการวิจัยที่ 2 พบว่า วิธีการทำนายที่นำเสนอในการวิจัยนี้สามารถเป็นฐานทางวิทยาศาสตร์สำหรับการตัดสินใจในอุตสาหกรรมการผลิตน้ำตาลในกวางสี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลการทำนายของวิธี Holt-Winters Method สามารถสะท้อนแนวโน้มการผันผวนของผลผลิตได้อย่างแม่นยำ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากผลผลิตอ้อยในกวางสีมีทั้งแนวโน้มการเติบโตในระยะยาวและวัฏจักรตามฤดูกาล ขณะที่วิธีดังกล่าวสามารถปรับตัวแปรการทำนายเรียบ (smoothing parameters) (α, γ, δ) ได้อย่างไดนามิก ซึ่งไม่เพียงแต่รักษาน้ำหนักผลกระทบของข้อมูลในระยะใกล้ ๆ ต่อการทำนายไว้เท่านั้น แต่ยังคำนึงถึงความต่อเนื่องของแนวโน้มในอดีตด้วย ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการในทางปฏิบัติที่ว่า “การทำนายทางการเกษตรต้องคำนึงถึงความผันผวนในระยะสั้นและกฎเกณฑ์ในระยะยาวควบคู่กัน” ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับมุมมองของ Ruekkasaem และ Sasananan (2018) ที่เสนอว่า “วิธีการทางอนุกรมเวลาควรให้บริการในการวางแผนการผลิตทางการเกษตร” การวิจัยของพวกเขาแสดงให้เห็นว่า การทำนายผลผลิตที่แม่นยำสามารถเป็นแนวทางในการจัดวางการปลูกพืชและการจัดสรรทรัพยากรทางการเกษตรได้โดยตรง

จากผลการวิจัยที่มุ่งเป้าหมายการวิจัยที่ 3 พบว่า การวิจัยนี้เป็นครั้งแรกที่นำวิธีการทำนายทางสถิติหกวิธีมาใช้ในการทำนายผลผลิตอ้อยในกวางสี ซึ่งช่วยเติมเต็มช่องว่างในการวิจัยในสาขานี้ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการวิจัยในอดีตมักมุ่งเน้นไปที่พืชผลอื่น ๆ เช่น ข้าวโพด (Tahir & Habib, 2013) และยาสูบ (Chukwulozie et al., 2017) เป็นต้น ขณะที่อ้อยซึ่งเป็นอุตสาหกรรมหลักของกวางสี การทำนายผลผลิตของอ้อยยังไม่มีระบบวิธีการที่เป็นระบบ ความนวัตกรรมของการวิจัยนี้อยู่ที่การคัดเลือกโมเดลที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของอุตสาหกรรมอ้อย (เช่น มีฤดูกาลที่ชัดเจนและขึ้นอยู่กับนโยบาย) ซึ่ง

สอดคล้องกับหลักการวิธีวิทยาที่ว่า “วิธีการทำนายต้องสอดคล้องกับลักษณะของวัตถุที่ศึกษา” การสำรวจนี้ได้ให้กรอบอ้างอิงสำหรับการทำนายผลผลิตของพืชเศรษฐกิจประเภทเดียวกัน (เช่น เบทและยางพารา) และยืนยันถึงความสามารถในการใช้ได้ทั่วไปและการขยายความสามารถของเทคโนโลยีการทำนายทางสถิติในด้านการเกษตร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ทำการรวบรวมข้อมูลผลผลิตอ้อยในเขตปกครองตนเองกว่างซีช่วงปี พ.ศ. 2492 - 2567 และใช้ซอฟต์แวร์ Minitab ในการสร้างแบบจำลองการพยากรณ์ ทั้งนี้ ได้มีการเปรียบเทียบประสิทธิภาพของวิธีการพยากรณ์อนุกรมเวลาทั้งหมด 6 วิธี ได้แก่ Trend Analysis, Decomposition, Moving Average, Simple Exponential Smoothing, Double Exponential Smoothing และ Holt-Winters Method ในการคาดการณ์ผลผลิตอ้อย ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า Holt-Winters Method มีความแม่นยำในการพยากรณ์สูงสุด โดยมีค่า MAPE และ MAD เท่ากับ 17 และ 189 ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าวิธีการอื่นทั้ง 5 วิธีอย่างมีนัยสำคัญ จึงเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการพยากรณ์ผลผลิตอ้อยในเขตปกครองตนเองกว่างซี

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. วิธีการทำนายผลผลิตนี้ไม่เพียงแต่พิจารณาถึงปัจจัยตามฤดูกาลเท่านั้น แต่ยังได้มีการปรับให้ราบรื่นของแนวโน้มและองค์ประกอบระดับความสูง ทำให้โมเดลการทำนายสามารถปรับตัวเข้ากับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงระยะยาวของผลผลิตอ้อยได้ดีขึ้น และยังช่วยเพิ่มความแม่นยำในการทำนายได้มากขึ้นอีกด้วย

2. ผลการทำนายจากการวิจัยครั้งนี้มีคุณค่าในการนำไปใช้ประโยชน์สูง สามารถเป็นพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ในการตัดสินใจของบริษัทอุตสาหกรรมน้ำตาลและรัฐบาล รวมถึงเป็นแนวทางในการวางแผนและจัดสรรพื้นที่การปลูกอ้อยอย่างเหมาะสม

3. การวิจัยครั้งนี้ได้เสนอแนวคิดและวิธีการใหม่ ๆ ในการทำนายผลผลิตพืชผลทางการเกษตรให้กับวงการวิชาการ และส่งเสริมการพัฒนาทางปฏิบัติในสาขาที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยในอนาคตสามารถรวบรวมตัวแปรที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ นโยบายทางการเกษตร ความต้องการในตลาด เป็นต้น เพื่อสร้างโมเดลการทำนายผลผลิตอ้อยที่ครอบคลุมและแม่นยำยิ่งขึ้น

2. ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้มีผลผลิตอ้อยจนถึงปี 2567 ดังนั้นการวิจัยในอนาคตสามารถขยายขอบเขตเวลาในการทำนายเพิ่มเติม เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการเกษตรและการกำหนดนโยบายในระยะยาวได้ดีขึ้น

3. แนะนำให้ขยายผลการวิจัยนี้ไปใช้ในการทำนายผลผลิตอ้อยในพื้นที่อื่นๆ เพื่อพิสูจน์ความสามารถในการประยุกต์ใช้และความถูกต้องของโมเดล

4. ขอแนะนำให้รัฐบาลนำวิธี Holt-Winters Method เข้าสู่ระบบการกำหนดนโยบายอุตสาหกรรมอ้อย เพื่อปรับปรุงขอบเขตเขตอนุรักษ์อ้อยและนโยบายการให้เงินอุดหนุนตามแนวโน้มการผลิตที่คาดการณ์ล่วงหน้าได้อย่างไดนามิก รวมทั้งจัดทำนโยบายสนับสนุนสำหรับฤดูกาลเพาะปลูกและฤดูกาลเก็บเกี่ยวตามลักษณะเฉพาะตามฤดูกาล เพื่อรับประกันการพัฒนาอุตสาหกรรมน้ำตาลของกวางสีอย่างมั่นคงและความมั่นคงด้านน้ำตาลทรายของประเทศ

เอกสารอ้างอิง

Gao, S., Xu, L., & Deng, Z. (2023). The “Centennial Sugarcane”: The legend of Saccharum Chinese species. Guangming Online. https://m.gmw.cn/toutiao/2023-01/28/content_36326538.htm

Dai, X., Chen, Y., & Han, J. (2023). China sugar industry observation. West Anxi Daily.

Zhang, W. (2023). The sweetness in “cane” cannot be separated from their help. South China Morning Post.

Song, Y., Wu, Y., & Xiao, C. (2024). Approaching the “sugar jar”: Sweet career starts from the “root”. Guangming Online. https://kepu.gmw.cn/agri/2024-02/02/content_37128720.htm

Tahir, A., & Habib, N. (2013). Forecasting of maize area and production in Pakistan. Journal of Crop Production, 2(2), 44–48.

Chukwulozie, O. P., Chinagorom, N. E., Chukwuneke, C. J., & others. (2017). The analysis of cigarette production using double exponential smoothing model. Academic Journal of Science, 7(2), 293–308.

Haya, M., & Sukandar, D. (2023). Indonesian grain production forecasting, moving average method, and exponential smoothing. Agritropica: Journal of Agricultural Science, 6(1), 14–21.

Ruekkasaem, L., & Sasananan, M. (2018). Forecasting agricultural products prices using time series methods for crop planning. International Journal of Mechanical Engineering and Technology, 9(7), 957–971.

การประเมินโครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน โรงเรียนบ้านคันธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1*

THE EVALUATION OF THE ENGLISH FOR FUN PROJECT OF BAN KUNTHONG SCHOOL UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY SERVICE AREA OFFICE 1

เชาวลี ทองสุข[1], นิลรัตน์ นวกิจไพฑูรย์[2] และ นพรัตน์ ชัยเรือง[3]

Chaowalee Thongsuk[1], Nilrat Navagitpaitoon[2] and Nopparat Chairueng[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

[1-3] Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: chaowaleethongsuk11@gmail.com

วันที่รับบทความ : 11 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 14 มิถุนายน 2568; วันตอบรับบทความ : 16 มิถุนายน 2568

Received 11 June 2025; Revised 14 June 2025; Accepted 16 June 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินระหว่างดำเนินการ 2) ประเมินผลรวม 3) ประเมินเกณฑ์ภายใน และ 4) ประเมินความคุ้มค่าประเมินโครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน โรงเรียนบ้านคันธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 รวมทั้งสิ้น 84 คน และผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้รับผิดชอบหัวหน้ากลุ่มบริหารงาน รวมทั้งสิ้น 5 คน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วยแบบสอบถามชนิด

Citation:

* เชาวลี ทองสุข, นิลรัตน์ นวกิจไพฑูรย์ และ นพรัตน์ ชัยเรือง. (2568). การประเมินโครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน โรงเรียนบ้านคันธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 851-870.

Chaowalee Thongsuk, Nilrat Navagitpaitoon and Nopparat Chairueng. (2025). The Evaluation Of The English For Fun Project Of Ban Kunthong School Under Nakhon Si Thammarat Primary Service Area Office 1. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 851-870.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านการประเมินระหว่างดำเนินการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ การประเมินผลการดำเนินโครงการ รองลงมาคือการวางแผนการดำเนินโครงการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การดำเนินกิจกรรมตามโครงการ

2. ด้านการประเมินผลรวม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือผู้เรียนมีทักษะทางด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษ รองลงมาคือผู้เรียนมีความรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาภาษาอังกฤษ

3. ด้านการประเมินเกณฑ์ภายใน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีในรายวิชาภาษาอังกฤษ รองลงมาคือผู้เรียนได้รับการยอมรับจากครูและผู้ปกครอง

4. ด้านการประเมินความคุ้มค่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษเป็นไปตามเป้าหมายของสถานศึกษา รองลงมาคือสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนเป็นไปตามเป้าหมายของสถานศึกษา ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นไปตามเป้าหมายของสถานศึกษา

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, การประเมินสคริฟเว่น, ภาษาอังกฤษพาเพลิน

Abstract

This research aimed to 1) Formative Evaluation 2) Summative Evaluation 3) Intrinsic Evaluation and 4) Payoff Evaluation outcomes of the “The Evaluation of the English for Fun Project of Ban Kunthong School Under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 1”. The sample group consisted of 84 participants, including school administrators, teachers teaching Primary Levels 1-6, and students from Primary Levels 3-6. The qualitative data were obtained from 5 participants, including school administrators and teacher

in charge as Head of Administrative Group. The research instruments included a five-point Likert scale questionnaire and an interview form. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The results revealed that

1. Formative Evaluation, the overall result was at the highest aspects, with the highest average scores were the evaluation of the project implementation. The next highest was the project planning, while the lowest was the implementation of project activities.

2. Summative Evaluation, the overall result was at the highest the aspects with the highest average scores were students' English communication skills. The next highest was the students' knowledge, while the lowest was the students' attitudes toward English.

3. Intrinsic Evaluation, the overall result was at the highest aspects with the highest average scores was students had a positive attitude toward the English subject. The lowest was being accepted by teachers and parents.

4. Payoff Evaluation, the overall result was at the highest the aspects with the highest average scores were the students' English learning achievement met the school’s goals. The next highest was the core competencies of the students aligning with the school’s goals, while the lowest was the desirable characteristics aligning with the school’s goals.

Keywords: Project Evaluation, Scriven model, English for Fun

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษา ขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และ

สถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 2, 2542)

ปัจจุบันภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่นานาประเทศใช้ติดต่อสื่อสารถึงกันทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกยุควิทยาการและสังคมแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีการพัฒนา ทำให้ข้อมูลข่าวสารเผยแพร่อย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม และอื่น ๆ มีการเชื่อมโยงถึงกันเป็นเครือข่ายและส่งอิทธิพลถึงกัน ความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเข้าถึงข้อมูลทางเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเทียบเท่าระดับนานาชาติ จึงเป็นการยกระดับความสามารถด้านภาษา (Language proficiency) และเป็นพันธกิจที่สำคัญของการพัฒนาการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพ ทั้งด้านทักษะ (Skill) คุณลักษณะ (Characteristic) และสมรรถนะ (Competency) ที่สำคัญต่อการเป็นประชากรโลก (Global citizen) ในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งมั่นพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ด้วยการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม บูรณาการการจัดการศึกษาบนพื้นฐานของความรับผิดชอบที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) การปรับปรุงหลักสูตรในระดับปฐมวัยและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพ และการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรตรงตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่น และสังคม รวมถึงการส่งเสริมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการสื่อสารภาษาอังกฤษ ภาษาประเทศคู่ค้า และภาษาอาเซียนอย่างน้อย 1 ภาษา ต่างเป็นจุดเน้นของนโยบายที่ 2 ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขัน โดยมีตัวชี้วัดความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ เพื่อสอดคล้องตามความจำเป็นและความต้องการของผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่น และสังคมที่ร้อยละ 100 และการประเมินความสามารถด้านการใช้ภาษาอังกฤษของผู้เรียนผ่านเกณฑ์ที่ร้อยละ 80 จึงเห็นได้ว่าความสำคัญของการเลือกใช้หลักสูตรภาษาอังกฤษที่เหมาะสมจะนำไปสู่การปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดกับผู้เรียนเป็นสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

ภาษาอังกฤษถือเป็นภาษาที่ใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วโลก เราจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ ข้อมูลข่าวสารรอบโลก เข้าใจและสามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารให้ได้ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 โดยต้องจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาต่างประเทศสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ดังสาระสำคัญ สาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

ด้วยกระทรวงศึกษาธิการมีประกาศนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะและความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การใช้ระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษตามกรอบมาตรฐาน CEFR ในการกำหนดคุณภาพผู้เรียน โดยการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษของนักเรียน และพัฒนาครูผู้สอนภาษาอังกฤษตามแนวทางการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (Communicative Language Teaching: CLT) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เล็งเห็นให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแจ้งทุกโรงเรียนในสังกัดดำเนินการโดยนำระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษตามกรอบมาตรฐาน CEFR มากำหนดเป็นคุณภาพผู้เรียน สามารถนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล นำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของการเทียบผลการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของการสอบปลายภาค ทดแทนการสอบปลายภาค หรือปลายปีได้ตามที่โรงเรียนพิจารณาตามความเหมาะสมและส่งเสริมการสร้างสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในสถานศึกษา (English Environment เพื่อสร้างบรรยากาศสภาพแวดล้อม จูงใจให้นักเรียนสนใจ และเห็นประโยชน์ของการใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน โดยจัดทำป้ายอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นภาษาอังกฤษ จัดกิจกรรม เทศกาล วันสำคัญ สอดคล้องกับภาษาและวัฒนธรรม บูรณาการการใช้ภาษาอังกฤษในชุมชนและบริบทต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยว อาหาร ศิลปวัฒนธรรม อาชีพและสภาพสังคมของท้องถิ่น หรือกิจกรรมอื่น ๆ ตามความเหมาะสม (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ พ.ศ. 2568)

สำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ได้กำหนดทิศทางและแนวทางการจัดการศึกษา โดยมีพันธกิจที่ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้ครูมีความสามารถ ในการจัดการเรียนรู้และเพื่อเสริมสร้างความมั่นคง ส่งเสริม

สนับสนุนครูผู้สอนให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้และใช้สื่อเทคโนโลยี ในการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานสากล และมีความรู้ความสามารถในการแข่งขันในเวทีนานาชาติ สร้างโอกาสความเสมอภาค ลดความเหลื่อมล้ำ ให้ผู้เรียนทุกคนได้รับบริการทาง การศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ความยั่งยืนและมีเป้าประสงค์เป้าประสงค์ โดยให้สถานศึกษามีหลักสูตรสถานศึกษาที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง สามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) สู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีจิตสำนึก คุณธรรม จริยธรรม ความรักชาติ และเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และผู้เรียนได้รับโอกาส ความเสมอภาคทางการศึกษาและได้รับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม โดยมีแนวทางการพัฒนาเพื่อส่งเสริมสถานศึกษาจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมี ความรู้ มีทักษะการเรียนรู้ และทักษะที่จำเป็นใน ศตวรรษที่ 21 อย่างครบถ้วน จัดการศึกษาตามขีดความสามารถของผู้เรียน การศึกษาขั้นพื้นฐานความถนัดและศักยภาพของแต่ละบุคคล วางรากฐานการศึกษาเพื่ออาชีพให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ พัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะและทักษะด้านการอ่านคณิตศาสตร์ การคิดขั้นสูง นวัตกรรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีดิจิทัลและภาษาต่างประเทศ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันเชื่อมโยงสู่อาชีพและการมีงานทำ มีทักษะ อาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ และส่งเสริม พัฒนาทักษะด้านดิจิทัลและด้านการ เรียนรู้ของผู้เรียน ที่นำไปสู่ Digital Life & Learning (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1, 2566)

ดังนั้น การเรียนการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศในประเทศไทยเป็นความท้าทายสำหรับผู้เรียน เนื่องจากพวกเขามีโอกาสใช้ภาษาอังกฤษนอกชั้นเรียนค่อนข้างจำกัด แนวทางการเรียนการสอนในปัจจุบันมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและถ่ายทอดความคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาทักษะทางภาษานอกห้องเรียนจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ นอกจากนี้ การจัดระบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน จะช่วยส่งเสริมให้พวกเขาเรียนรู้ได้ด้วยตนเองมากขึ้น รวมถึงช่วยพัฒนาทักษะทางภาษาและเปิดโอกาสให้ศึกษาเรื่องที่สนใจนอกเหนือจากหลักสูตร ซึ่งส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติการเรียนการสอนภาษาอังกฤษยังไม่บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ นักเรียนระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดทักษะด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียนที่เหมาะสมกับวัย ส่งผลให้ไม่สามารถใช้

ภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้ง นักเรียนหลายคนยังขาดความสนใจและมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากแนวทางการสอนที่มุ่งเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาให้ครบตามหลักสูตร โดยละเลยการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะจริง ดังนั้น การปรับปรุงวิธีการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และการส่งเสริมการฝึกฝนทักษะนอกห้องเรียนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การเรียนภาษาอังกฤษมีประสิทธิภาพมากขึ้น

โรงเรียนบ้านคันธง ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ จึงให้มีการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามกรอบของหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 โดยมีการจัดการเรียนรู้ แบบ Active Learning ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการยอมรับในแวดวงการศึกษา แต่การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาอังกฤษ พบว่า นักเรียนขาดทักษะการสื่อสาร ไม่มีความกล้าแสดงออกในการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร และร้อยละของนักเรียนที่มีเกรดเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษในระดับ 3 ขึ้นไปได้จำนวนร้อยละ 74.76 ซึ่งไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวจึง ผู้ประเมินสนใจศึกษา “การประเมินโครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน โรงเรียนบ้านคันธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1” โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบสคริฟเวน (Scriven Model) เป็นรูปแบบของการประเมินในครั้งนี้ เพื่อเป็นสารสนเทศสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการในการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไข ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินระหว่างดำเนินการของโครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน โรงเรียนบ้านคันธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

2. เพื่อประเมินผลรวมของโครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน โรงเรียนบ้านคันธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

3. เพื่อประเมินเกณฑ์ภายในของโครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน โรงเรียนบ้านคันธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

4. เพื่อประเมินความคุ้มค่าของโครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน โรงเรียนบ้านคันธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยได้ใช้แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับโครงการภาษาอังกฤษพาเพลินโดยแต่ละแนวคิด ทฤษฎี จะเป็นปัจจัยสนับสนุนนำไปสู่การตกผลึกข้อสรุปสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยแบ่งแนวคิด ทฤษฎี ได้ดังนี้

1. แนวคิดการประเมินโครงการสคริฟเว่นโมเดล (Scriven's model) ได้ให้ความหมายของการประเมิน คือ การรวบรวมข้อมูลการตัดสินใจเลือกใช้เครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลและการกำหนดเกณฑ์ประกอบการประเมิน เป้าหมายที่สำคัญของการประเมินคือการตัดสินคุณค่าของโครงการ และได้จำแนกประเภทและบทบาทของการประเมินออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) การประเมินระหว่างดำเนินการ (formative evaluation) เป็นการประเมินบทบาทของการดำเนินงานกิจกรรมหรือโครงการใด ๆ ที่บ่งชี้ถึงข้อดีและข้อจำกัดที่เกิดขึ้นในระหว่าง การดำเนินงานนั้น ๆ ผลจากการประเมินดังกล่าวนี้ สามารถจะนำไปใช้เพื่อการพัฒนางาน ดังกล่าวให้ดีขึ้นจึงอาจเรียกการประเมินประเภทนี้ว่าเป็นการประเมินเพื่อการปรับปรุง 2) การประเมินผลรวม (summative evaluation) เป็นบทบาทของการประเมินเมื่อกิจกรรมหรือโครงการใด ๆ สิ้นสุดลงเพื่อเป็นตัวบ่งชี้ถึงคุณค่าความสำเร็จของโครงการนั้น ๆ รวมทั้งนำเอาความสำเร็จ หรือแนวทางที่ดีไปใช้กับงานหรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันในโอกาสต่อ ๆ ไป จึงอาจเรียกการประเมินประเภทนี้ว่าเป็นการประเมินสรุปรวม และมีสิ่งที่ต้องประเมินส่วนสำคัญอีก 2 ส่วน คือ 3) การประเมินเกณฑ์ภายใน (Intrinsic Evaluation) คือ การประเมินในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของเครื่องมือใด ๆ ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคุณภาพของคุณลักษณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ เช่น เป้าหมาย โครงสร้าง วิธีการ ตลอดจนทัศนคติของบุคลากรที่รับผิดชอบในการดำเนินโครงการ ความเชื่อถือจากสาธารณชน และข้อมูลอื่น ๆ ในอดีตที่เกี่ยวข้องกับโครงการนั้น ๆ การประเมินในส่วนนี้ถือว่ามีความสำคัญมาก ข้อที่น่าสังเกต คือ การประเมินเกณฑ์ภายในจะไม่สนใจถึงผลผลิตหรือผลกระทบที่มีต่อผู้รับบริการของโครงการ และ 4) การประเมินความคุ้มค่า (Payoff Evaluation) เป็นการประเมินในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของโครงการ ทฤษฎีหรือสิ่งอื่น ๆ ของโครงการ แต่เป็นการประเมินในส่วนซึ่งเป็นผลที่ดีต่อผู้รับบริการจากการดำเนินโครงการ เช่น ผลที่ได้รับจาก

คะแนนสอบ หรือผลการปฏิบัติงานของผู้รับบริการจากการดำเนินโครงการหรือผลกระทบต่อด้านสุขภาพอนามัยของผู้รับบริการ การประเมินความคุ้มค่าได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับผลของโครงการที่ให้แก่ผู้รับบริการจึงจัดว่าเป็นการตัดสินคุณค่าของโครงการโดยอิงเกณฑ์ภายนอก (Extrinsic Criteria) (Scriven, 1967 : 60-75)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ คือ สิ่งที่ควรจะต้องสอน ดังต่อไปนี้ 1) ความรู้ความสามารถด้านภาษาหรือไวยากรณ์ (Linguistic Competence) ได้แก่ การใช้ทักษะทั้ง 4 คือ การฟัง การพูด การอ่านและการเขียนโดยมีองค์ประกอบทางภาษา คือ เสียง ศัพท์ โครงสร้างที่เป็นเกณฑ์ในการสื่อความหมาย 2) ความสามารถทางภาษาศาสตร์สังคม (Sociolinguistic Competence) ได้แก่ ความสามารถที่จะใช้ภาษาได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสมตามระเบียบปฏิบัติของสังคม โดยสามารถเลือกใช้ภาษาให้เหมาะสมกับบุคคล และสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ เช่น รู้ว่าต้องใช้ภาษาที่เป็นทางการ เป็นต้น 3) ความสามารถในการใช้ความสัมพันธ์ของข้อความ (Discourse Competence) คือ มีความรู้เกี่ยวกับการใช้ระเบียบวิธีของความสัมพันธ์ระหว่างประโยค โดยใช้ความรู้ทางไวยากรณ์ และความสามารถในการเชื่อมโยงความหมายเข้ากันได้อย่างถูกต้อง 4) ความสามารถในการใช้กลวิธีในการสื่อความหมาย (Pragmatic Competence) คือ มีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ตลอดจนการใช้กริยา ท่าทาง สีหน้า และน้ำเสียงประกอบในการสื่อความหมายทั้งในคำพูด (Verbal) และไม่ใช่คำพูด (Non-Verbal) (Hymes, 1981)

3. แนวคิดเกี่ยวกับวิธีสอนภาษาอังกฤษ ได้เสนอขั้นตอนจัดกิจกรรมการสอนทักษะการพูดไว้ ดังนี้ 1) ขั้นบอกวัตถุประสงค์ ผู้สอนควรบอกให้ผู้เรียนรู้ถึงสิ่งที่จะเรียน 2) ขั้นเสนอเนื้อหา การเสนอเนื้อหาควรจะอยู่ในรูปบริบท ผู้สอนต้องให้ผู้เรียนสังเกตลักษณะของภาษา ความหมายของข้อความที่จะพูด ซึ่งจะต้องขึ้นกับบริบท 3) ขั้นการฝึกและการถ่ายโอน การฝึกจะกระทำทันทีหลังจาก เสนอเนื้อหา อาจจะฝึกพูดพร้อม ๆ กัน หรือเป็นคู่ ผู้สอนควรให้ผู้ฟังได้ยินได้ฟังสำนวน ภาษาหลาย ๆ แบบ และเป็นสำนวนที่เจ้าของภาษาใช้จริง และควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ ภาษาอย่างอิสระใกล้เคียงกับสถานการณ์ที่เป็นจริง (Scott, 1981)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่ามีแนวคิดที่เห็นความสำคัญของการประเมินโครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน มีรูปแบบการประเมินสครีฟเวน มีแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ แนวคิดเกี่ยวกับวิธีสอนภาษาอังกฤษ ซึ่งให้ความสำคัญกับการเรียนการสอน

ภาษาอังกฤษทั้ง 4 ทักษะ ทั้งสามแนวคิดนี้มีความเชื่อมโยงกันและสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการประเมินผลโครงการได้อย่างเหมาะสม

วิธีดำเนินการวิจัย

การประเมินโครงการในครั้งนี้เป็นการประเมินโครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน โรงเรียนบ้านคันธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการประเมินโครงการครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน ครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 จำนวน 8 คน และนักเรียนโรงเรียนบ้านคันธงในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 จำนวน 100 คน รวมทั้งสิ้น 109 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินโครงการครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน ครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 จำนวน 8 คน รวม 9 คน และนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 6 จำนวน 75 คน รวมทั้งสิ้น 84 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงโดยผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด

ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน ครูผู้รับผิดชอบหัวหน้ากลุ่มบริหารงาน 4 คน รวมทั้งหมด 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วย เครื่องมือการให้ข้อมูลเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม และเครื่องมือการให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. แบบสอบถาม เรื่อง การประเมินโครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน โรงเรียนบ้านคันธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม เพื่อประเมินให้ครอบคลุมตรงตามเนื้อหาของเรื่องที่จะทำการประเมิน

1.2 ศึกษาการประเมินรูปแบบของสคริฟเวน (Scriven Model) และกำหนดกรอบแนวความคิดโดยการศึกษาจากเอกสารในข้อ 1 แล้วนำมาวิเคราะห์สร้างเป็นกรอบแนวความคิดในการสร้างเครื่องมือฉบับร่างให้ครอบคลุมการประเมินโครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน โรงเรียนบ้านคันธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

1.3 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า มาวิเคราะห์ และสร้างเครื่องมือฉบับร่างให้ตรงกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาของการประเมิน

1.4 สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับโครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน โรงเรียนบ้านคันธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

1.5 นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอประธานกรรมการที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระตรวจพิจารณา แล้วแก้ไขตามข้อเสนอแนะของประธานกรรมการที่ปรึกษาและที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ

1.6 นำแบบสอบถามทั้ง 4 ฉบับ เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม ความเหมาะสมด้านภาษาและความชัดเจนของข้อคำถาม

1.7 หาค่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็นค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อที่ต้องการประเมิน IOC (Index of Item-Objective Congruence) โดยคัดเลือกข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะก่อนที่จะนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

1.8 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนอประธานกรรมการที่ปรึกษาและที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระตรวจพิจารณาอีกครั้ง

1.9 จัดทำแบบสอบถามฉบับจริงที่ปรับปรุงแก้ไข้เรียบร้อยแล้ว ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2. แบบสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน โรงเรียนบ้านคันธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 เครื่องมือที่ใช้วิจัยในขั้นตอนนี้ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ผู้วิจัยศึกษาหลักการวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview)

2.2 กำหนดกรอบในการสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก

2.3 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาร่างเป็นแนวทางการดำเนินงานโครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน

2.4 ร่างแนวทางการพัฒนาโครงการโครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน เสนอต่อประธานที่ปรึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาค้นคว้าอิสระ เพื่อขอรับความเห็นชอบและข้อเสนอแนะ

2.5 นำข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงและจัดทำเป็นแบบบันทึกเพื่อจัดการสัมภาษณ์เชิงลึกต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนที่ 1 แบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวม ดังนี้

1. ทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้ประเมินดำเนินการแจกแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ให้กับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 6 ขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามและให้ส่งแบบสอบถามคืนตามที่กำหนด

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมดตรวจความสมบูรณ์ครบถ้วนของข้อมูลภายในแบบสอบถามแต่ละฉบับจนได้ครบตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้

4. นำข้อมูลที่รวบรวมได้ไปวิเคราะห์ผล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้ประเมินเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) มีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้ประเมินขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ถึงผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอเชิญสัมภาษณ์

2. ผู้วิจัยนำแบบบันทึกการสัมภาษณ์เรื่องแนวทางการพัฒนาโครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน โรงเรียนบ้านคันธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ไปบันทึกการสัมภาษณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน เพื่อบันทึกข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิด้วยการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งบันทึกเสียง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

ผู้ประเมินรวบรวมจากแบบสอบถามมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและใช้ค่าสถิติดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยหาค่าความถี่และร้อยละ

2. ข้อมูลเกี่ยวกับด้านการประเมินระหว่างดำเนินการ (Formative Evaluation) ด้านการประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ด้านการประเมินเกณฑ์ภายใน (Intrinsic Evaluation) และด้านการประเมินความคุ้มค่า (Payoff Evaluation) ของโครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และแปลความหมายของค่าเฉลี่ย

การวิเคราะห์ข้อมูลในแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview)

ผู้ประเมินนำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. นำเนื้อหาที่ได้บันทึกมาถอดความ ทั้งที่เป็นคำพูด อากัปกิริยาและท่าทีของผู้ให้สัมภาษณ์ในขณะทำการสัมภาษณ์

2. ตีความและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูล เพื่อนำมาสังเคราะห์และจัดกลุ่มข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่

3. นำข้อความของผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมาจัดเรียงให้เข้ากลุ่มเพื่อนำไปกำหนดเป็นปัจจัยในด้านต่าง ๆ ตามรูปแบบการประเมิน Scriven Model

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติต่าง ๆ ดังนี้

1.ค่าเฉลี่ย (Mean)

2.ค่าร้อยละ (Percentage)

3.ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

ผลการประเมินการประเมินโครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน โรงเรียนบ้านคันธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยใช้รูปแบบการประเมินสครีฟเวน (Scriven Model) 4 ด้าน คือ ด้านการประเมินระหว่างดำเนินการ (Formative Evaluation) ด้านการประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ด้านการประเมินเกณฑ์

ภายใน (Intrinsic Evaluation) และด้านการประเมินความคุ้มค่า (Payoff Evaluation) สรุปดังนี้

1. ด้านการประเมินระหว่างดำเนินการ (Formative Evaluation)

ผลการประเมินระหว่างดำเนินการของโครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน โรงเรียนบ้านคันธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ตามความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่1-6 พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือการประเมินผลการดำเนินโครงการ รองลงมา คือการวางแผนการดำเนินโครงการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การดำเนินกิจกรรมตามโครงการ

2. ด้านการประเมินผลรวม (Summative Evaluation)

ผลการประเมินด้านการประเมินผลรวมของโครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน โรงเรียนบ้านคันธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ตามความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่1-6 และนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 6 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ผู้เรียนทักษะทางด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษ รองลงมาคือผู้เรียนมีความรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาภาษาอังกฤษ

3. ด้านการประเมินเกณฑ์ภายใน (Intrinsic Evaluation)

ผลการประเมินด้านการประเมินเกณฑ์ภายใน ของโครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน โรงเรียนบ้านคันธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ตามความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 6 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีในรายวิชาภาษาอังกฤษ รองลงมาคือผู้เรียนได้รับการยอมรับจากครูและผู้ปกครอง

4. ด้านการประเมินความคุ้มค่า (Payoff Evaluation)

ผลการประเมินด้านการประเมินความคุ้มค่า ของโครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน โรงเรียนบ้านคันธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ตามความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษเป็นไปตามเป้าหมายของสถานศึกษารองลงมา คือ

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนเป็นไปตามเป้าหมายของสถานศึกษา ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ คุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นไปตามเป้าหมายของสถานศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. ด้านการประเมินระหว่างดำเนินการ (Formative Evaluation)

ผลการประเมินระหว่างดำเนินการของโครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน โรงเรียนบ้านคันธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 พบว่า โครงการภาษาอังกฤษพาเพลินมีความเหมาะสมและมีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยเฉพาะในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์และผลลัพธ์ที่ต้องการ ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่และเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ ในด้านการออกแบบกิจกรรมของโครงการที่เน้นความสนุกสนาน ช่วยสร้างทัศนคติที่ดีในการเรียนภาษาอังกฤษและส่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกันของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม ข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงเพื่อให้โครงการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น การเพิ่มความหลากหลายของกิจกรรมในปีถัดไป และการติดตามผลการเรียนของนักเรียนหลังจบกิจกรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถประเมินความก้าวหน้าและปรับปรุงแนวทางการจัดกิจกรรมได้อย่างเหมาะสมในอนาคต

2. ด้านการประเมินผลรวม (Summative Evaluation)

ผลการประเมินด้านการประเมินผลรวมของโครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน โรงเรียนบ้านคันธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 พบว่า โครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน ส่งผลดีต่อผู้เรียนอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมทักษะภาษาอังกฤษ ทั้งทักษะการฟัง การพูด รวมถึงการกล้าแสดงออก ซึ่งทำให้นักเรียนมีความมั่นใจมากขึ้นในการใช้ภาษาอังกฤษ และกล้าที่จะสื่อสารในสถานการณ์จริง โครงการนี้ช่วยสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษในหมู่นักเรียน ทำให้มองว่าภาษาอังกฤษไม่ใช่เรื่องยากหรือน่าเบื่อ แต่เป็นสิ่งที่สนุกและน่าสนใจ อีกทั้งยังส่งผลในระยะยาวต่อการปลูกฝังความรักในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ หากมีการดำเนินกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลและดึงดูดความสนใจของนักเรียนได้อย่างเหมาะสมดังนั้นโครงการภาษาอังกฤษพาเพลินถือเป็นแนวทางที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนในทุกมิติ ทั้งด้านความรู้ ทักษะการใช้ภาษา และทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนในระยะยาวอย่างยั่งยืน

3. ด้านการประเมินเกณฑ์ภายใน (Intrinsic Evaluation)

ผลการประเมินด้านการประเมินเกณฑ์ภายใน ของโครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน โรงเรียนบ้านคันธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 พบว่า ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีขึ้นต่อวิชาภาษาอังกฤษ โดยแสดงความสนุก กล้าแสดงออก และมีความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษมากขึ้น ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนมากขึ้น ส่งผลให้ครูและผู้ปกครองเห็นถึงความก้าวหน้าอย่างชัดเจน เด็กบางคนเริ่มนำภาษาอังกฤษไปใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การทักทายหรือร้องเพลง ครูเห็นว่ากิจกรรมในโครงการช่วยกระตุ้นการเรียนรู้และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ และได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองมากขึ้น

4. ด้านการประเมินความคุ้มค่า (Payoff Evaluation)

ผลการประเมินด้านการประเมินความคุ้มค่า ของโครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน โรงเรียนบ้านคันธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 พบว่า ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน และสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนจากโครงการภาษาอังกฤษพาเพลินมีความคุ้มค่าและสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โครงการนี้ช่วยพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้เรียนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การฟัง พูด อ่าน และเขียน ผ่านกิจกรรมที่สนุกสนานและไม่เคร่งเครียด ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกว่าสามารถเรียนภาษาอังกฤษได้อย่างมีความสุข อีกทั้งยังสร้างความมั่นใจกล้าแสดงออก และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง โครงการยังช่วยส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งเป็นทักษะสำคัญสำหรับอนาคต โดยผลที่เกิดขึ้นสามารถวัดได้จากการที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะของผู้เรียนและสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในปีการศึกษานี้มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้น โครงการภาษาอังกฤษพาเพลินมีความคุ้มค่าทั้งในด้านผลลัพธ์ทางการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียน ตอบสนองต่อเป้าหมายของสถานศึกษาได้อย่างครบถ้วน และมีศักยภาพที่จะพัฒนาให้ต่อยอดได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถนำมาอภิปรายผลการประเมินโครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน โรงเรียนบ้านคันธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ผู้ประเมินอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านการประเมินระหว่างดำเนินการ (Formative Evaluation)

ผลการประเมินระหว่างดำเนินการของโครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน โรงเรียนบ้านคันธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ตามความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.51, SD = 0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การประเมินผลการดำเนินโครงการ ($\bar{x}$ = 4.61, SD = 0.48) รองลงมา คือ การวางแผนการดำเนินโครงการ ($\bar{x}$ = 4.52, SD = 0.66) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือการดำเนินกิจกรรมตามโครงการ ($\bar{x}$ = 4.07, SD = 0.63) สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาจารี เกษมสุข (2566) การประเมินโครงการพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน การเขียน และการพูดสื่อสารของโรงเรียนมงคลวิทยา จังหวัดลำพูน พบว่า การบริหารโครงการ กิจกรรมพัฒนาความสามารถด้านการอ่านการเขียนและการพูดสื่อสาร และการวัดและประเมินผลผู้เรียนผ่านเกณฑ์การประเมิน

2. ด้านการประเมินผลรวม (Summative Evaluation)

ผลการประเมินด้านการประเมินผลรวมของโครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน โรงเรียนบ้านคันธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ตามความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 6 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.53, SD = 0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ผู้เรียนทักษะทางด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษ ($\bar{x}$ = 4.59, SD = 0.72) รองลงมา คือ ผู้เรียนมีความรู้ ($\bar{x}$ = 4.52, SD = 0.76) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาภาษาอังกฤษ ($\bar{x}$ = 4.50, SD = 0.72) สอดคล้องกับงานวิจัยของสิรินาถ ศรีอนันต์ (2559) การใช้การเรียนรู้ภาษาแบบประสบการณ์เพื่อพัฒนาความสามารถในการฟัง พูด ภาษาอังกฤษ และความมั่นใจในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการฟัง พูด ภาษาอังกฤษ เมื่อพิจารณาในภาพรวมของการประเมินพบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.90 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.97 คิดเป็นร้อยละ 84.50 มีระดับคุณภาพดีเยี่ยม

3. ด้านการประเมินเกณฑ์ภายใน (Intrinsic Evaluation)

ผลการประเมินด้านการประเมินเกณฑ์ภายใน ของโครงการภาษาอังกฤษพาเพลินโรงเรียนบ้านคันธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ภายในตามความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่1-6 และนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 6 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.55, SD = 0.69) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีในรายวิชาภาษาอังกฤษ ($\bar{x}$ = 4.58, SD = 0.64) รองลงมา คือ ผู้เรียนได้รับการยอมรับจากครูและผู้ปกครอง ($\bar{x}$ = 4.51, SD = 0.74) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พริมม์รฎา ปาระมี (2565) การใช้การสอนภาษาแบบมุ่งปฏิบัติงานร่วมกับการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟัง-พูดภาษาอังกฤษและความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่านักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีค่า ร้อยละพัฒนาการ เท่ากับ 74.8 ถือว่ามีพัฒนาการระดับสูง จากผลการสังเกตพฤติกรรมรายบุคคล มีค่าร้อยละพัฒนาการ เท่ากับ 55.6 ถือว่ามีพัฒนาการระดับสูง

4. ด้านการประเมินความคุ้มค่า (Payoff Evaluation)

ผลการประเมินด้านการประเมินความคุ้มค่า ของโครงการภาษาอังกฤษพาเพลินโรงเรียนบ้านคันธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ตามความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.63, SD = 0.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษเป็นไปตามเป้าหมายของสถานศึกษา ($\bar{x}$ = 4.89, SD = 0.33) รองลงมา คือสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนเป็นไปตามเป้าหมายของสถานศึกษา ($\bar{x}$ = 4.56, SD = 0.53) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นไปตามเป้าหมายของสถานศึกษา ($\bar{x}$ = 4.44, SD = 0.73) สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤติพร จินะราช (2566) การใช้การเรียนเชิงรุกเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านและเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ผลการประเมินความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.5 และความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษหลังเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การประเมินโครงการภาษาอังกฤษพาเพลิน โรงเรียนบ้านคันธง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 1 ได้รับการประเมินโดยรวมในระดับมากที่สุดในทุกด้าน ได้แก่ ด้านการประเมินระหว่างดำเนินการ ด้านการประเมินผลรวม ด้านการประเมินเกณฑ์ภายใน และด้านการประเมินความคุ้มค่า สะท้อนถึงการวางแผนการดำเนินโครงการ ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ มีเจตคติที่ดีต่อวิชาภาษาอังกฤษ มีทักษะทางด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษ มีทัศนคติที่ดีในรายวิชาภาษาอังกฤษ ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และมีสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนเป็นไปตามเป้าหมายของสถานศึกษา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการประเมินไปประยุกต์ใช้ต่อครูและผู้เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานโครงการ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ครูควรติดตามผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องโดยการสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน และสะท้อนผลระหว่างครูผู้สอน เพื่อปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การสอนให้เหมาะสม

2. ครูควรจัดกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นความสนุกสนานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกและกระตุ้นเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ

3. ครูผู้รับผิดชอบโครงการควรติดตามผลสัมฤทธิ์และพัฒนาการของผู้เรียนหลังจบกิจกรรมโดยจัดทำระบบการเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคล เพื่อประเมินความก้าวหน้า และปรับปรุงกิจกรรมให้ตรงจุด

4. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูจัดทำสื่อการเรียนรู้หรือกิจกรรมเชิงนวัตกรรมภาษาอังกฤษของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2568). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 46 (1 พฤษภาคม 2562).

กฤติพร จินะราช. (2566). การใช้การเรียนเชิงรุกเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านและเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรการสอนและเทคโนโลยีการเรียนรู้. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2). (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก หน้า 5 (19 สิงหาคม 2542).

พริมม์รฎา ปาระมี. (2565). การใช้การสอนภาษาแบบมุ่งปฏิบัติงานร่วมกับการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟัง-พูดภาษาอังกฤษและความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1. (2566). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570): สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1.

สิรินาถ ศรีอนันต์. (2559). การใช้การเรียนรู้ภาษาแบบประสบการณ์เพื่อพัฒนาความสามารถในการฟัง พูด ภาษาอังกฤษ และความมั่นใจในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาหลักสูตรการสอนและเทคโนโลยีการเรียนรู้. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อาจารี เกษมสุข. (2566). การประเมินโครงการพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน การเขียนและการพูดสื่อสารของโรงเรียนมงคลวิทยา จังหวัดลำพูน. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Hymes, D. (1981). Models of Interaction of Language and Social Life Sociolinguistics: The Ethnography of Communication. New York: Holt, Rinehart, and Winston.

Scott, R. (1981). Speaking. In Communication in the Classroom. London: Longman Group UK.

Scriven Michael. (1967). The Methodology of Evaluation. In curriculum evaluation, (pp./ 60-75). Chicago: American Educational Research Association.

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ตำบลทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม*

FACTORS RELATED TO THE QUALITY OF LIFE OF THE ELDERLY IN THUNG KHWANG SUBDISTRICT, KAMPHAENG SAEN DISTRICT, NAKHON PATHOM PROVINCE

ดุษณี บุญพิทักษ์สกุล[1], ณฐา เมธาบุษยาธร[2] และ กนิษฐ์ โง้วศิริ[3]

Dussanee Bunpitaksakun[1], Natha Methabutsayathon[2] and Kanit Ngowsiri[3]

[1]วิทยาลัยพยาบาลและสุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

[1]College of Nursing and Health Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

[2]มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

[2]Western University, Thailand

[3]คณะพยาบาลศาสตร์อัครราชกุมารี ราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์

[3]Princess Agrarajakumari Faculty of Nursing, Chulabhorn Royal Academy, Thailand

Corresponding Author's Email: dussanee.bu@ssru.ac.th

วันที่รับบทความ : 13 สิงหาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 19 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 21 สิงหาคม 2568

Received 13 August 2025; Revised 19 August 2025; Accepted 21 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ 2) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษาและการเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนทางสังคมกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และ 4) ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมสุขภาพกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ จำนวน 298 คน ใช้

Citation:

* ดุษณี บุญพิทักษ์สกุล, ณฐา เมธาบุษยาธร และ กนิษฐ์ โง้วศิริ. (2568). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ตำบลทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 871-884.

Dussanee Bunpitaksakun, Natha Methabutsayathon and Kanit Ngowsiri. (2025). Factors Related To The Quality Of Life Of The Elderly In Thung Khwang Subdistrict, Kamphaeng Saen District, Nakhon Pathom Province. Journal Of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 871-884.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

สูตรของ Krejcie และ Morgan เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเชิงคุณภาพด้วยการทดสอบไคสแควร์ (Chi-square) และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเชิงปริมาณด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson’s correlation coefficient) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 55.03 อายุมีความสัมพันธ์ทางลบระดับน้อยมากกับคุณภาพชีวิต ($r = –0.16$, $p < 0.05$) แรงสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับคุณภาพชีวิต ($r = 0.44$, $p < 0.05$) และพฤติกรรมสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูงกับคุณภาพชีวิต ($r = 0.75$, $p < 0.05$)

สรุปได้ว่า แรงสนับสนุนทางสังคมและพฤติกรรมสุขภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ จึงควรพัฒนากิจกรรมและสร้างเครือข่ายสนับสนุนทางสังคม ควบคู่กับการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน
คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ, แรงสนับสนุนทางสังคม, พฤติกรรมสุขภาพ

Abstract

This research aimed to study: 1) the level of quality of life of the elderly; 2) the relationship between personal factors including gender, age, occupation, education level, and membership in elderly clubs and the quality of life of the elderly; 3) the relationship between social support and the quality of life of the elderly; and 4) the relationship between health behaviors and the quality of life of the elderly. This study was a quantitative research with a sample of 298 elderly persons, determined using Krejcie and Morgan’s formula. The research instrument was a questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics including frequency, percentage, mean, minimum, maximum, and standard deviation. The relationships between qualitative variables were analyzed using the Chi-square test, while the relationships between quantitative variables were

analyzed using Pearson's correlation coefficient. The statistical significance level was set at 0.05.

The results showed that most elderly people had a moderate level of quality of life (55.03%). Age was very slightly negatively correlated with quality of life ($r = -0.16$, $p < 0.05$). Social support was moderately positively correlated with quality of life ($r = 0.44$, $p < 0.05$). Health behaviors were highly positively correlated with quality of life ($r = 0.75$, $p < 0.05$).

It can be concluded that social support and health behaviors are important factors associated with the quality of life of the elderly. Therefore, activities and social support networks should be developed in parallel with the promotion of health behaviors in order to enhance the quality of life of the elderly in the community.

Keywords: quality of life, older adults, social support, health behaviors

บทนำ

ภาวะประชากรสูงอายุเป็นแนวโน้มที่สำคัญที่สุดในปัจจุบัน โดยที่ 1 ใน 9 ของประชากรโลกมีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปและมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มเป็น 1 ใน 5 ภายในปี ค.ศ. 2050 เมื่อปี ค.ศ. 1950 มีประชากรที่อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปในโลกนี้ 205 ล้านคน ในปี ค.ศ. 2012 จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเป็นเกือบ 810 ล้านคน และคาดว่าจะถึง 1 พันล้านในอีกไม่ถึง 10 ปีข้างหน้า และเพิ่มเป็น 2 เท่าภายในปี ค.ศ. 2050 คือถึง 2 พันล้านคน โดยแต่ละภูมิภาคก็จะมีความต่างกันชัดเจน อย่างเช่น ในปี ค.ศ. 2012 แอฟริกามีประชากรอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 6 เอเชีย ร้อยละ 11 อเมริกาเหนือ ร้อยละ 19 และยุโรป ร้อยละ 22 ภายในปี ค.ศ. 2050 คาดว่าแอฟริกามีประชากรอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10 อเมริกาเหนือ เพิ่มปีขึ้นเป็นร้อยละ 24 และยุโรปเพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 34 (กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ, 2567)

ประเทศไทยมีรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุ ในปี พ.ศ. 2566 มีผู้สูงอายุ ร้อยละ 19.40 ของประชากรทั้งหมด และคาดว่าในปี พ.ศ. 2583 จะมีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 20.5 ของประชากรทั้งหมด หรือเรียกว่าเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Complete aged

society) และนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขได้มีประเด็นที่ยกระดับระบบบริการรองรับสังคมสูงวัย การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยมีการพัฒนาประชาชนกลุ่มวัยสูงอายุ มีการจัดทำแผนปฏิบัติราชการ แผนการบูรณาการเพื่อการพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุ เพื่อให้ประชาชนกลุ่มวัยสูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ปลอดภัย มีการใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและยั่งยืน (สำนักอนามัยผู้สูงอายุ, 2567)

จังหวัดนครปฐม ในปี พ.ศ.2566 มีจำนวนผู้สูงอายุ 175,785 คน คิดเป็นร้อยละ 19.07 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งถือได้ว่าเป็นจังหวัดที่มีสถานการณ์การเพิ่มของผู้สูงอายุไปในทิศทางเดียวกันกับสถานการณ์ประชากรสูงอายุทั้งระดับโลก ภูมิภาคอาเซียนและระดับประเทศด้วยเช่นกัน (สำนักอนามัยผู้สูงอายุ, 2567) ตำบลทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม มีประชากรทั้งหมด 6,180 คน มีผู้สูงอายุจำนวน 1,120 คน คิดเป็นร้อยละ 18.23 ถือได้ว่าเป็นสังคมผู้สูงอายุ (Aged society) และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทุ่งขวาง ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับปฐมภูมิในการให้บริการด้านสาธารณสุขมีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุเพื่อดำเนินการด้านสุขภาพในกลุ่มวัยผู้สูงอายุสอดคล้องประเด็นยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุขด้านส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรคและคุ้มครองผู้บริโภคเป็นเลิศ สอดคล้องกับโครงการหลักระดับกระทรวงและระดับจังหวัดในประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพทุกกลุ่มวัย ด้วย (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล, 2567)

จากสถานการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ตำบลทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ในการเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการจัดทำแผนปฏิบัติงานและการดำเนินงานเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการการดำเนินงานผู้สูงอายุทั้งระดับอำเภอ จังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษาและการเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนทางสังคมกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมสุขภาพกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษาและการเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

2. แรงสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

3. พฤติกรรมสุขภาพมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีแรงสนับสนุนทางสังคมของ House อธิบายว่า แรงสนับสนุนทางสังคม (Social Support) เป็นกระบวนการที่บุคคลได้รับการช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือกลุ่มบุคคลผ่านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยแบ่งประเภทของแรงสนับสนุนออกเป็น 4 ด้านสำคัญ คือ การสนับสนุนทางอารมณ์ (Emotional Support) การให้ความรัก ความห่วงใย ความเห็นอกเห็นใจ และการยอมรับนับถือ การสนับสนุนด้านการประเมิน (Appraisal Support) การให้ข้อมูลย้อนกลับ การยืนยันคุณค่า และการรับรองผลการปฏิบัติ การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร (Informational Support) การให้คำแนะนำ คำปรึกษา การตักเตือน และการเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และการสนับสนุนด้านเครื่องมือหรือสิ่งของ (Instrumental Support) การช่วยเหลือด้านแรงงาน เวลา เงิน หรือสิ่งของที่จำเป็น (House, 1981) ทฤษฎีนี้มุ่งเน้นว่าการได้รับแรงสนับสนุนจากแหล่งต่าง ๆ สามารถส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิตของบุคคล และมีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะในผู้สูงอายุที่ต้องการเครือข่ายการดูแลและการยอมรับจากสังคม

แนวคิดพฤติกรรมสุขภาพตาม Walker, Sechrist และ Pender อธิบายพฤติกรรมสุขภาพ (Health Promoting Behaviors) ว่าเป็นกิจกรรมหรือรูปแบบการดำเนินชีวิตที่บุคคลเลือกกระทำเพื่อคงไว้หรือส่งเสริมสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี ประกอบด้วย 6 ด้านสำคัญ ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อสุขภาพ (Health Responsibility) การตระหนักและปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลสุขภาพของตนเอง เช่น การตรวจสุขภาพ การปฏิบัติตามคำแนะนำทางการแพทย์ การออกกำลังกาย (Physical Activity) การเคลื่อนไหวร่างกายอย่างสม่ำเสมอเพื่อเพิ่มสมรรถภาพและความแข็งแรงของร่างกาย โภชนาการ (Nutrition) การเลือกรับประทานอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ เหมาะสมกับความต้องการของร่างกาย ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Relations) การสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นเพื่อสนับสนุน

สุขภาพจิตและสังคม การพัฒนาจิตวิญญาณ (Spiritual Growth) การแสวงหาความหมายและเป้าหมายในชีวิต การพัฒนาคุณค่าภายในตน และการจัดการความเครียด (Stress Management) การใช้วิธีการหรือเทคนิคเพื่อลดและควบคุมความตึงเครียดทางกายและใจ (Walker, Sechrist & Pender, 1987) แนวคิดนี้เน้นว่าพฤติกรรมสุขภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อสุขภาวะองค์รวมของบุคคล และสามารถนำไปใช้ในการออกแบบกิจกรรมหรือมาตรการส่งเสริมสุขภาพในกลุ่มประชากรต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดคุณภาพชีวิตตามองค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) ให้ความหมายของคุณภาพชีวิต (Quality of Life: QOL) ว่าเป็นการรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับสถานะชีวิตของตนเองในบริบทของวัฒนธรรม ระบบค่านิยม มาตรฐาน และความคาดหวังที่ตนยึดถือ โดยพิจารณาในมิติหลัก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย (Physical Health) ครอบคลุมภาวะสุขภาพทั่วไป ระดับพลังงาน ความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวัน การพักผ่อนนอนหลับ และการจัดการความเจ็บปวดหรือความไม่สุขสบายทางร่างกาย ด้านจิตใจ (Psychological Health) ครอบคลุมความพึงพอใจในชีวิต ภาวะอารมณ์ ความคิดเชิงบวก การยอมรับตนเอง การไม่มีความวิตกกังวลหรือซึมเศร้าจนกระทบต่อชีวิตประจำวัน ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relationships) ครอบคลุมความพึงพอใจต่อความสัมพันธ์กับครอบครัว เพื่อน การสนับสนุนจากเครือข่ายสังคม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม และความใกล้ชิดกับผู้อื่น ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) ครอบคลุมความปลอดภัยในชีวิตและที่อยู่อาศัย ความสะดวกในการเข้าถึงบริการสุขภาพ ทรัพยากรเพื่อการดำรงชีวิต สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสม และโอกาสในการได้รับการศึกษาหรือข้อมูลข่าวสาร (World Health Organization, 2012) แนวคิดนี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ประเมินคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อสะท้อนสภาพร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อความสุขและความพึงพอใจในชีวิต อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการวางแผนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น

งานวิจัยนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานว่า ปัจจัยส่วนบุคคล แรงสนับสนุนทางสังคม ตามทฤษฎีของ House และพฤติกรรมสุขภาพ ตาม Walker, Sechrist และ Pender มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ตามกรอบแนวคิดขององค์การอนามัยโลก โดยแรงสนับสนุนทางสังคมช่วยสร้างความมั่นคงทางจิตใจและทรัพยากรในการดำเนินชีวิต ขณะที่พฤติกรรมสุขภาพช่วยเพิ่มสมรรถภาพร่างกายและจิตใจ ทั้งสองปัจจัยร่วมกันเอื้อต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีในมิติต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณการสำรวจแบบตัดขวาง (Quantitative cross-sectional survey research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ตำบลทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีชื่อในทะเบียนสมาชิกชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ปีงบประมาณ 2567 จำนวน 1,120 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีชื่อในทะเบียนสมาชิกชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ปีงบประมาณ 2567 และอาศัยอยู่จริงในพื้นที่รับผิดชอบของตำบลทุ่งขวาง ในปีงบประมาณ 2567 จำนวน 298 คน

คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Krejcie and Morgan (Krejcie and Morgan,1970) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ จำนวน 287 คน เก็บตัวอย่างเพิ่มเผื่อการสูญเสียอีก 11 คน ดังนั้นขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยเก็บทั้งสิ้นจำนวน 298 คน

การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) โดยกำหนดขนาดพื้นที่วิจัยเป็นตำบลทุ่งขวาง ซึ่งมีทั้งหมด 10 หมู่บ้าน คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้านเป็นสัดส่วนกันด้วยวิธีเทียบบัญญัติไตรยางศ์ เก็บตัวอย่างแบบสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยทำสลากรายชื่อผู้สูงอายุแล้วจับสลากรายชื่อแบบไม่ใส่คืน จนครบ 298 คน แล้วประสานความร่วมมือให้อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) ออกเก็บแบบสอบถามตามบัญชีรายชื่อสลากที่จับได้ตามบ้านที่อยู่อาศัยในพื้นที่เป้าหมาย โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามและ อสม. รับแบบสอบถามที่เสร็จแล้วกลับทันที จนครบจำนวน 298 คนตามต้องการ

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 สอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ จำนวน 5 ข้อ เป็นคำถามให้เลือกตอบ ได้แก่ เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา และการเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ คำถามให้เติมข้อมูล ได้แก่ อายุ ส่วนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับแรงสนับสนุนทางสังคม จำนวน 10 ข้อ ส่วนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรม

สุขภาพของผู้สูงอายุ จำนวน 12 ข้อ และส่วนที่ 4 สอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ จำนวน 10 ข้อ โดยส่วนที่ 2 – 4 ข้อคำถามเชิงบวกทุกข้อให้เลือกตอบแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับของลิเคิร์ท (Likert's scale) เกณฑ์การให้คะแนน คือ มากที่สุด ได้ 5 คะแนน มาก ได้ 4 คะแนน ปานกลาง ได้ 3 คะแนน น้อย ได้ 2 คะแนน และน้อยที่สุด ได้ 1 คะแนน เกณฑ์ในการแปลความหมายระดับของคะแนนส่วนที่ 2- 4 ของแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย ประยุกต์ใช้แบบอิงเกณฑ์ตาม Benjamin Bloom (Bloom, 1979) คือ ระดับมาก มีคะแนนตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป ระดับปานกลาง มีคะแนนระหว่างร้อยละ 60-79 และระดับน้อย มีคะแนนต่ำกว่าร้อยละ 60

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การหาความเที่ยงตรงทางเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างและประยุกต์ใช้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบ กำหนดค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.60 เป็นต้นไปถือว่ามีความเที่ยงใช้ได้ ผลค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66-1.00

การหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างและประยุกต์ใช้ไปทดลองใช้กับผู้สูงอายุตำบลทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และนำคำตอบที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการใช้สัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) กำหนดเกณฑ์ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (α) ไม่ต่ำกว่า 0.7 (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์และพิศมัย เสรีขจรกิจเจริญ, 2560) ผลค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.92

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลด้วยเครื่องมือแบบสอบถามโดยขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากพื้นที่วิจัย คัดเลือกอาสาสมัครสาธารณสุขสุขเป็นผู้ช่วยเก็บแบบสอบถาม หมู่ละ 1 คน แล้วชี้แจงรายละเอียดแบบสอบถาม ใบยินยอมเข้าร่วมวิจัยและวิธีเก็บแบบสอบถาม จัดทำสลากชื่อผู้สูงอายุทั้งหมดและจับสลากรายชื่อผู้สูงอายุจนครบ 298 คนตามต้องการ แล้วดำเนินเก็บแบบสอบถามและตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และประมวลผลข้อมูลจากแบบสอบถาม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ไคสแควร์ (Chi-Square) และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

1.ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 55.03 รองลงมาคือผู้ที่มีคุณภาพชีวิตในระดับมาก ร้อยละ 40.94 และมีผู้สูงอายุเพียงส่วนน้อยที่มีคุณภาพชีวิตในระดับน้อย ร้อยละ 4.03 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละ ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ (n = 298)

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับมาก	122	40.94
ระดับปานกลาง	164	55.03
ระดับน้อย	12	4.03
รวม	**298**	**100.0**

2. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษา และการเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ($p > 0.05$) อายุมีความสัมพันธ์ทางลบระดับน้อยมากกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ($r = -0.16$, $p < 0.05$) ดังตารางที่ 2 และ ตารางที่ 3

ตารางที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อาชีพ ระดับการศึกษาและการเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ (n = 298)

ตัวแปร	ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ						p-value
	มาก		ปานกลาง		น้อย		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
เพศ							0.96
ชาย	48	41.38	63	54.31	5	4.31	
หญิง	74	40.66	101	55.49	7	3.85	
อาชีพ							0.054
เกษตรกรรม	54	43.55	69	55.65	1	**0**.81	
รับจ้างทั่วไป/ค้าขาย/ธุรกิจ/ข้าราชการบำนาญ/รัฐวิสาหกิจ/ไม่ได้ประกอบอาชีพ	68	39.08	95	54.60	11	6.32	
ระดับการศึกษา							0.001*
ไม่ได้เรียน	1	4.76	15	71.43	5	23.81	
ประถมศึกษาขึ้นไป	121	43.68	149	53.79	7	2.53	
การเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ							0.001*
เป็นสมาชิกชมรม	105	53.85	86	44.10	4	2.05	
ไม่ได้เป็นสมาชิกชมรม	17	16.50	78	75.73	8	7.77	

***** p-value < 0.05

3. แรงสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับคุณภาพชีวิต (r = 0.44, p < 0.05) และพฤติกรรมสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูงกับคุณภาพชีวิต (r = 0.75, p < 0.05) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ปัจจัยแรงสนับสนุนทางสังคม ปัจจัยพฤติกรรมสุขภาพกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ (n = 298)

ตัวแปร	คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	
	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	p-value
อายุ	-0.16	0.005*
แรงสนับสนุนทางสังคม	0.44	0.001*
พฤติกรรมสุขภาพ	0.75	0.001*

***** p-value < 0.05

อภิปรายผล

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ผลการศึกษาพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุในชุมชนยังคงมีปัจจัยเอื้อต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในบางด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของปรางค์ทิพย์ ศรีไทย (2563) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลอาจสามารถ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม พบว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษาและการเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษา และการเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ อายุมีความสัมพันธ์ทางลบระดับน้อยมากกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ อธิบายได้ว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงจะดูแลสุขภาพกาย สุขภาพจิต สัมพันธภาพทางสังคมและสภาพแวดล้อมของตนเอง จึงส่งผลต่อระดับคุณภาพชีวิต การเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตในเชิงบวก เนื่องจากการเข้าร่วมชมรมผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และลดความโดดเดี่ยวทางสังคมซึ่งเป็นส่วนสำคัญต่อคุณภาพชีวิตที่ดี อายุมีความสัมพันธ์ทางลบในระดับน้อยมากกับคุณภาพชีวิต สะท้อนให้เห็นว่าการสูงวัยอาจสัมพันธ์กับการลดลงของสมรรถภาพทางร่างกายและสุขภาพทั่วไป ซึ่งอาจส่งผลต่อคุณภาพชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัย

ของมันโซร์ ดอเลาะ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดชายแดนภาคใต้กรณีศึกษา: ตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา พบว่า อายุ ระดับการศึกษา และการเป็นสมาชิกกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนทางสังคมกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ผลการศึกษาพบว่า แรงสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับคุณภาพชีวิต อธิบายได้ว่า การได้รับแรงสนับสนุนจากครอบครัว เพื่อน และชุมชนช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่า ลดความเครียด และเพิ่มแรงจูงใจในการดูแลตนเอง ส่งผลให้สุขภาพกายและใจดีขึ้น และทำให้คุณภาพชีวิตโดยรวมสูงขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีแรงสนับสนุนทางสังคมของ House (1981) และรายงานการวิจัยของประเสริฐ เล็กสรรเสริญและอริศรา เล็กสรรเสริญ (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ จังหวัดนนทบุรี พบว่า แรงสนับสนุนทางสังคมส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมสุขภาพกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูงกับคุณภาพชีวิต อธิบายได้ว่า เมื่อผู้สูงอายุมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดีขึ้น คุณภาพชีวิตมีแนวโน้มสูงขึ้นตามอย่างชัดเจน สอดคล้องกับรายงานการวิจัยของฐิติกร โภชน์เจริญและวิทญา ตันอารีย์ (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการจัดการสุขภาพที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ตำบลแม่ปืม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่า พฤติกรรมการจัดการสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เช่นกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยพบว่าระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง อายุมีความสัมพันธ์ทางลบระดับน้อยมากกับคุณภาพชีวิต แรงสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับคุณภาพชีวิต และพฤติกรรมสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูงกับคุณภาพชีวิต

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดโปรแกรมส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพแบบบูรณาการพร้อมติดตามรายบุคคล

2. ส่งเสริมแรงสนับสนุนทางสังคมในทุกมิติเพื่อส่งผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรออกแบบศึกษากึ่งทดลองเพื่อยืนยันเหตุและผลของพฤติกรรมสุขภาพและแรงสนับสนุนต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

2. ควรใช้การวิเคราะห์ขั้นสูงเพื่อศึกษาปัจจัยสื่อกลางและวิเคราะห์หลายระดับในแต่ละพื้นที่เพื่อยืนยันปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ สหรัฐอเมริกา. (2024). รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุของโลก. เรียกใช้เมื่อ 14 ตุลาคม 2567 จาก https://www.unfpa.org.

ฐิติกร โภชน์เจริญและวิทญา ตันอารีย์. (2567). พฤติกรรมการจัดการสุขภาพที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ตำบลแม่ปืม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสู่ชุมชน, 1(3), 2-24.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์และพิศมัย เสรีขจรกิจ. (2560). ระเบียบวิธีวิจัยทางการสาธารณสุข: กรณีศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักส์จำกัด.

ประเสริฐ เล็กสรรเสริญและอริศรา เล็กสรรเสริญ. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ จังหวัดนนทบุรี. วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ มหาวิทยาลัยมหิดล, 11(2), 123-150.

ปรางค์ทิพย์ ศรีไทย. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลอาจสามารถ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

มันโซร์ ดอเลาะ. (2559). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษา: ตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล. (2567). ทะเบียนราษฎร. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม.

สำนักอนามัยผู้สูงอายุ. (2567). รายงานประจำปีงบประมาณ 2566. สำนักอนามัยผู้สูงอายุ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.

Bloom, A. (1979). The education of democratic man: Emile. Daedalus, 25(1), 135–153.

House, J.S. (1981). Work Stress and Social Support. Reading, Mass : Addison-Wesley.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

Walker, S.N., Sechrist, K.R. and Pender, N.J. (1987). The Health-Promoting Lifestyle Profile: Development and Psychometric Characteristics. Nursing Research, 36(2), 76-81.

World Health Organization. (2012). WHOQOL User Manual. World Health Organization.

ACADEMIC LEADERSHIP COMPONENTS OF EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS IN CHONGQING COLLEGE OF INTERNATIONAL BUSINESS AND ECONOMICS, CHINA*

Wenxin Jiang[1], Navin Ninsangrat[2] and Thanaploysiri Siribunsobh[3]

[1-3]Faculty of Education Pathumthani University, Thailand

Corresponding Author's Email: wenxinjiang@gmail.com

Received 13 August 2025; Revised 19 August 2025; Accepted 21 August 2025

Abstract

The profound impact of globalization has driven transformative changes across political, economic, technological, and sociocultural domains, placing increasing pressure on education systems to adapt. The focus has shifted from mere knowledge transmission to cultivating intellectually capable, ethically grounded, and innovative human capital. Academic leadership has thus emerged as a critical factor in enhancing educational quality and institutional effectiveness.

In China, national policies such as the National Education Development Plan (2018–2037) and the National Education Act (2021) emphasize the importance of visionary and adaptable academic leadership. This form of leadership encompasses strategic vision, curriculum design, instructional supervision, environmental management, innovation promotion, human resource motivation, and the nurturing of a continuous learning culture. These dimensions collectively shape institutions' ability to implement reforms, improve teaching and learning, and prepare students for complex global challenges.

Citation:

* Wenxin Jiang, Navin Ninsangrat and Thanaploysiri Siribunsobh. (2025). Academic Leadership Components Of Educational Institution Administrators In Chongqing College Of International Business And Economics, China. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 885-907.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

Despite progressive policies, Chinese higher education institutions-such as Chongqing College of International Business and Economics-still face challenges in curriculum coherence, instructional quality, technology integration, and student outcomes. Reports indicate deficiencies in critical thinking, ethical behavior, and graduate employability, highlighting the need for more effective and context-specific academic leadership.

In response, this study aims to explore and synthesize the components of an academic leadership model tailored to the administrative context of Chongqing College. By analyzing structural relationships among key leadership dimensions and aligning theoretical frameworks with actual practice, the study seeks to propose a robust, adaptable model. The findings are expected to contribute to the academic leadership discourse by offering empirically grounded, practical insights that support institutional improvement, faculty development, and educational innovation in similar contexts.

Key word: Academic Leadership, Leadership Components, Educational Institution Administrators

Objectives

1. To study the components of academic leadership model of educational institutions administrators in Chongqing College of International Business and Economics, China.

2. To analyze the components of academic leadership model of educational institutions administrators in Chongqing College of International Business and Economics, China.

3. To examine the consistency of the components of academic leadership model of educational institutions administrators in Chongqing College of International Business and Economics, China, that developed with empirical data.

Research Hypothesis

H_1: The academic leadership model for educational institution administrators at Chongqing College of International Business and Economics consists of seven statistically significant components: 1) Vision, 2) Curriculum Management, 3) Learning Process Management, 4) Management of a Learning-Conducive Environment, 5) Innovation and Technology Development, 6) Personnel Motivation and 7) Creation of a Learning Culture

H_2: The structural relationships among the components of the academic leadership model demonstrate a good fit with the empirical data collected from educational institution administrators at Chongqing College of International Business and Economics.

H_3: The proposed academic leadership model exhibits construct validity and reliability consistent with empirical evidence derived from the sample population.

Conceptual Framework

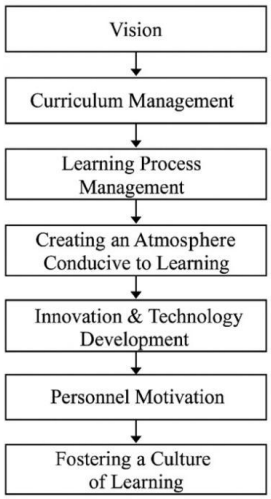

Figure 1: Conceptual Framework

Literature Review

Academic leadership is a critical determinant of the performance and sustainability of educational institutions. It encompasses a set of practices and characteristics through which leaders influence teaching, learning, institutional development, and innovation. A robust body of literature has explored how academic leadership manifests in various institutional contexts, leading to the identification of key components that consistently influence educational success. In this study, seven main components of academic leadership are examined: vision, curriculum management, learning process management, academic atmosphere, innovation and technology development, personnel motivation, and fostering a culture of learning. These dimensions are reviewed based on empirical findings and theoretical frameworks from both Thai and international scholars.

Vision: Visionary leadership is the cornerstone of academic success. The Office of the Basic Education Commission (2008) posits that effective academic leaders must possess a strategic vision that responds to dynamic educational landscapes. Hallinger (2009) supports this by highlighting how a clear and future-oriented vision aligns organizational actions and inspires a shared commitment among stakeholders. Glickman et al. (2001) note that vision-setting fosters unity, creates institutional coherence, and enhances long-term planning. Leaders who can articulate compelling visions are more likely to cultivate organizational identity and direction, essential for systemic transformation.

Curriculum Management: Curriculum management is a vital domain through which academic leadership impacts learning outcomes. Murphy (1990) and Weber (1996) assert that effective leaders must understand curriculum theories and possess skills in curriculum development and evaluation. Waters and Marzano (2006) emphasize the importance of aligning curriculum design with national educational policies, student needs, and global trends. Curriculum

leadership also involves supporting pedagogical innovation, ensuring curriculum relevance, and maintaining continuous curriculum assessment to foster lifelong learning.

Learning Process Management: Effective academic leaders are tasked with creating conditions conducive to quality teaching and learning. According to Pisit Phitsanon (2007) and Li Yang & Zhang Xi (2002), managing the learning process involves selecting suitable instructional strategies, developing learning materials, and monitoring learning outcomes. Hallinger (2009) underscores the importance of structured, learner-centered practices that support both cognitive and affective development. Learning management should promote interactivity, critical thinking, and personal growth, thus requiring academic leaders to model and support reflective teaching practices.

Creating an Atmosphere Conducive to Learning: A positive academic environment significantly influences student performance and teacher satisfaction. Wichan Suwanwong (2006) and Cohen et al. (2009) argue that such an environment includes psychological safety, inclusivity, and adequate resources. Southworth (2002) identifies the leader's role in shaping the institutional climate by promoting collegiality, visibility, and supportive communication. Leaders who invest in the physical and emotional climate of the institution foster engagement, trust, and organizational stability. These conditions, in turn, create a fertile ground for innovation and collaboration.

Innovation and Technology Development: In the digital age, academic leaders must be technologically literate and innovation oriented. Comstock (2006) and Doppelt (2010) suggest that leaders who embrace technological tools can transform learning environments and boost institutional agility. Goldsmith et al. (2003) highlights the importance of leadership in integrating ICT to promote individualized learning and real-time collaboration. Innovation in education

includes encouraging the use of educational technologies, supporting experimentation, and establishing a culture that welcomes change.

Personnel Motivation: Academic leaders are responsible for creating the conditions under which staff members are motivated and committed to institutional goals. Bass and Riggio (2006) and Johns (1996) identify transformational leadership behaviors that inspire and engage personnel. Hollinger and Murphy (1985) propose that motivation derives from both intrinsic values-such as purpose and identity-and extrinsic rewards, including recognition and advancement. Georgiades and Macdonell (1998) emphasize the need for leaders to reduce barriers to achievement, match staff capabilities with responsibilities, and promote professional growth.

Fostering a Culture of Learning: A strong learning culture supports organizational innovation and resilience. Senge (1990) introduced the notion of a "learning organization," characterized by continuous personal and professional development. Johnston & Hawke (2002) and Pasebani et al. (2012) stress the value of institutional practices that promote critical inquiry, collaborative problem-solving, and reflective action. Academic leaders foster this culture by modeling learning behaviors, encouraging shared leadership, and reinforcing the idea that improvement is a collective and ongoing process. The review of related literature illustrates that academic leadership is multifaceted, involving both visionary thinking and practical management. The seven components-vision, curriculum management, learning process organization, academic environment development, technology and innovation, personnel motivation, and learning culture-offer a comprehensive framework for understanding leadership effectiveness. In the context of Chongqing College of International Business and Economics, China, these elements serve as the foundation for examining and enhancing institutional leadership models that respond to 21st-century educational demands. This synthesis of theoretical insights and empirical findings

contributes to the development of a conceptual framework for further research and practical application.

Related research

Numerous studies have examined the components and implications of academic leadership in various educational contexts. These investigations provide valuable insights into the structure, effectiveness, and impact of academic leadership across different levels of education. Below is a synthesis of selected studies relevant to the educational leadership components utilized in this research: Tang Xu (2004) analyzed the academic leadership components of administrators under the Saraburi Provincial Primary Education Office. The study identified eight components: management, education quality development, ability, personality, supervision, planning, facilitation, and promotion of academic atmosphere. Chen Liu (2009) developed academic leadership indicators for administrators of basic educational institutions. The study proposed 60 indicators grouped into core areas such as vision, goals, curriculum and teaching, student and teacher development, and fostering a learning environment. The model showed empirical consistency. Hua Chen (2010) investigated leadership behavior indicators for municipal educational institution administrators. Five major components and 75 indicators were proposed, focusing on policy direction, learning environments, professional development, curriculum management, and student quality promotion. The model aligned with empirical data. Wang Zhao (2010) explored academic leadership under the Bangkok Education Office, establishing causal relationships between educational leadership and institutional effectiveness. Key findings included the impact of curriculum trends, student evaluation, and teacher planning on desired student traits and teacher satisfaction. Wanisin Phala et al. (2011) used the Delphi technique to develop indicators for academic leadership under Nakhon Phanom Municipality. The

study presented six components: management, collaboration, administration, planning, community engagement, and leadership in ethics and culture. Aoy Sanguerum (2011) outlined four aspects of academic leadership behavior in the Nakhon Ratchasima area: vision setting, curriculum management, supervision and evaluation, and creating a conducive educational environment. Thawatchai Pailai (2012) identified seven elements of academic leadership for educators in local government organizations: curriculum theory understanding, innovation promotion, student-centered learning, and ICT integration. Sarutipong Phuwatwaranon (2012) proposed a blended learning model of academic leadership comprising curriculum development, change management, technology use, and teacher-student development. Watchachai Suwantrai (2013) presented 80 indicators for educational service area office directors, focusing on vision, curriculum, student development, executive development, and learning atmosphere. Anu Changklang (2014) found ten leadership components in the Deesri Subdistrict Office, including strategic planning, professional development, quality enhancement, and research promotion. Penpak Phusin (2014) studied demonstration school administrators and identified six key components: learning culture, stakeholder relationships, teacher development, and innovation. Duangkamon Piathong (2014) introduced a ten-element model incorporating leadership roles, curriculum management, participatory approaches, and student development. Pittaya Chanwong (2014) analyzed leadership in Phrapariyattitham institutions, identifying three components: mission setting, curriculum management, and promotion of the academic atmosphere.Thanawat Phiromkraiphak (2015) grouped academic leadership into curriculum development, change management, ICT usage, and teacher-student development. Heck (1992) emphasized curriculum management and learning process organization in predicting student achievement using multilevel analysis. Blase and Blasé (2000) examined teacher perspectives on academic leadership and identified 11 strategies for professional growth and classroom improvement.

Southworth (2002) noted the value of shared instructional leadership, emphasizing resource use and community development. Jana (2003) found a correlation between leadership variables and student achievement through academic atmosphere and communication. Marks and Printy (2003) demonstrated that integrating transformational and instructional leadership yields better student outcomes. Hallinger (2005, 2009) reviewed decades of academic leadership research, identifying key personal, organizational, and contextual factors influencing educational outcomes. Halverson et al. (2006) found a strong relationship between transformational leadership and academic leadership behavior, emphasizing intellectual stimulation and individual consideration. Shatzer et al. (2014) concluded that academic leadership has a greater effect on student achievement than transformational leadership alone. Pan, Nyeu, and Chen (2015) discussed Taiwan's hybrid academic leadership model, noting a gap between ideal and actual practice. MacNeill et al. (2016) reported that secondary school administrators in Ethiopia balanced instructional time management with professional development and curriculum coordination. Hallinger, Dongyu, and Wang (2016) conducted a meta-analysis showing statistically significant gender differences in academic leadership. Kaparou and Bush (2016) contrasted academic leadership in England and Greece, highlighting the benefits of shared leadership and decentralization. Howard (2016) studied administrative assistants' contributions to academic leadership, finding that their roles mirror instructional leadership when enabled by the institution's vision. The above literature demonstrates that academic leadership is multidimensional, encompassing vision, curriculum, and learning management, innovation, environmental factors, and personnel motivation. These findings support the conceptual framework of the present study and provide a strong empirical foundation for analyzing academic leadership at Chongqing College of International Business and Economics.

Methodology

This chapter outlines the research procedures employed in the study titled “Academic Leadership Components of Educational Institution Administrators in Chongqing College of International Business and Economics, China.”The primary objectives are to: (1) examine the academic leadership components of educational institution administrators; (2) analyze the structure and interrelationship of these components; and (3) validate the conceptual framework through empirical data.

Step 1: Exploration of Academic Leadership Components

1.1 Documentary Analysis

An in-depth review and synthesis of relevant literature, including theoretical frameworks, prior research, and academic policies, were conducted. This process informed the initial identification of academic leadership components suitable for administrators in the specified institution.

1.2 Expert Interviews

To substantiate the theoretical findings, qualitative interviews were conducted with five experts who met the following criteria:

Academicians: Possessing no less than ten years of experience in educational management or holding at least an Assistant Professor title or doctoral qualification.

Educational Administrators: Individuals in positions such as Directors or Deputy Directors with a minimum of ten years of experience and holding specialist or equivalent academic ranks.

Institution Leaders: Directors of educational institutions with over ten years of experience and a doctoral degree in educational administration.

An open-ended interview guide was developed focusing on seven key components: vision, curriculum management, learning process organization, learning atmosphere, innovation and technology, personnel motivation, and learning culture.

Step 2: Quantitative Analysis of Leadership Components

2.1 Population and Sample

The population comprised 220 academic staff members across 11 faculties at Chongqing College of International Business and Economics. Using Krejcie and Morgan's sample size determination table, 140 respondents were selected.

2.2 Research Instrument

A structured questionnaire divided into two sections was developed:

Section 1: Demographic information

Section 2: Items reflecting opinions on seven academic leadership components, measured on a 5-point Likert scale.

Validation Process:

Content Validity: Assessed by seven experts using the Content Validity Index (CVI)

Reliability: Evaluated through a pilot study with 30 non-sample participants, employing Cronbach's Alpha Coefficient

2.3 Data Collection Procedure

A formal request was submitted to the Faculty of Education at Pathum Thani University

Questionnaires were distributed to target participants via institutional channels

A total of 140 valid responses were retrieved, accounting for a 93.33% response rate

2.4 Data Analysis

Exploratory Factor Analysis (EFA) was conducted to identify underlying constructs. Key statistical tests included:

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Measure

Bartlett's Test of Sphericity

Factor Extraction using Principal Component Analysis

Varimax Rotation for enhanced interpretability

Result

This chapter presents the results of data analysis concerning the academic leadership components of educational institution administrators in Chongqing College of International Business and Economics, China. The analysis was conducted in three key steps: (1) identifying academic leadership components through literature and expert interviews, (2) validating the component structure using exploratory factor analysis (EFA), and (3) confirming the model fit using confirmatory factor analysis (CFA).

Step 1: Identification of Academic Leadership Components

Through documentary analysis and expert interviews, the study identified seven major components of academic leadership, comprising a total of 47 sub-components:

Vision – 7 sub-components

Curriculum Management – 8 sub-components

Learning Process Management – 8 sub-components

Creating a Learning-Conducive Atmosphere – 5 sub-components

Innovation and Technology Development – 7 sub-components

Personnel Motivation – 6 sub-components

Fostering a Learning Culture – 6 sub-components

Step 2: Exploratory Factor Analysis (EFA)

The exploratory factor analysis revealed the following results:

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) = 0.934 (indicating excellent sampling adequacy)

Bartlett's Test of Sphericity: Approx. Chi-Square = 15,452.223, df = 1081, Sig. = 0.000

The PCA with Varimax rotation and eigenvalue >1 extracted 7 components explaining a cumulative variance of 70.935%. The table below summarizes the eigenvalues and variance:

Table 1: Eigenvalues, Percentage of Variance, and Cumulative Variance of Academic Leadership Components

Component	Eigenvalue	Variance (%)	Cumulative Variance (%)
1	23.551	50.109	50.109
2	2.160	4.596	54.705
3	1.920	4.085	58.790
4	1.732	3.685	62.476
5	1.397	2.972	65.448
6	1.355	2.884	68.331
7	1.224	2.603	70.935

Step 3: Confirmatory Factor Analysis (CFA)

Confirmatory factor analysis was conducted to evaluate the fit of the academic leadership model. The initial model did not meet the required statistical criteria; therefore, adjustments were made. The final model fit indices are shown below:

Index	Criteria	Value	Result
Chi-square	$p > 0.05$	0.52	Passed
Relative Chi-square (χ^2/df)	< 5.00	1.29	Passed
GFI	> 0.90	0.92	Passed
AGFI	> 0.90	0.91	Passed
IFI	> 0.90	0.93	Passed
RFI	> 0.90	0.95	Passed
CFI	> 0.90	0.98	Passed
NNFI	> 0.90	0.97	Passed
NFI	> 0.90	0.98	Passed
SRMR	< 0.05	0.016	Passed
RMSEA	< 0.05	0.041	Passed

The adjusted model was confirmed to be consistent with empirical data, validating the seven-component structure of academic leadership among administrators at Chongqing College of International Business and Economics.

In conclusion, the research findings confirmed the appropriateness and relevance of the seven academic leadership components: vision, curriculum management, learning process management, creating a learning-conducive atmosphere, innovation and technology development, personnel motivation, and fostering a learning culture. These findings can serve as a foundation for improving academic leadership practices in Chinese higher education institutions.

Conclusion

The r This research aimed to investigate the components of academic leadership among educational institution administrators at Chongqing College of International Business and Economics, China. The study employed a mixed-methods approach—qualitative and quantitative—to explore, verify, and validate the components and structure of academic leadership through documentary analysis, expert interviews, exploratory factor analysis (EFA), and confirmatory factor analysis (CFA).

The major findings of this study can be summarized as follows:

The Academic Leadership Model Comprises Seven Key Components:

Vision

Innovation and Technology Development

Learning Process Organization

Curriculum Management

Personnel Motivation

Learning Atmosphere

Learning Culture

Each component was verified through EFA and found to be statistically significant with factor loadings greater than 0.50. A total of 47 sub-components were retained, explaining a cumulative variance of 70.935%, indicating a high explanatory power of the developed model.

Vision had the highest factor loading among sub-components, particularly the subcomponent "leadership Components encourage personnel to follow the vision into actual practice" (loading = 0.732). This suggests that visionary leadership is a critical foundation for effective academic administration.

Innovation and Technology Development revealed strong emphasis on the ability of administrators to invent and apply innovations in administration (loading = 0.741), signifying the modern demand for digital competence in educational leadership.

Learning Process Organization emerged as the most highly rated component in terms of mean scores from surveyed staff ($\bar{X}$ = 4.55, SD = 0.45), reinforcing the importance of student-centered teaching and practical experience in curriculum delivery.

Confirmatory Factor Analysis (CFA) demonstrated that the adjusted model met all goodness-of-fit criteria:

$\chi^2/df = 1.29$

GFI = 0.92

AGFI = 0.91

CFI = 0.98

RMSEA = 0.041

This confirms that the proposed academic leadership structure aligns well with empirical data and can be reliably applied within the institutional context.

In conclusion, the academic leadership model developed in this study provides a comprehensive and empirically grounded framework that reflects the complex and multifaceted nature of educational leadership in modern Chinese higher education institutions. The results can serve as a guideline for professional development, performance evaluation, and strategic planning in academic administration.

Discussion

The findings of this study provide in-depth insights into the academic leadership components of educational institution administrators at Chongqing College of International Business and Economics. The discussion of the results is organized around the seven components identified through exploratory and confirmatory factor analyses, linking them to relevant theories and prior studies.

1. Vision

The vision component received the highest factor loading in several subcomponents, particularly "leadership Components encourage personnel to follow the vision into actual practice" (loading = 0.732). This reflects the pivotal role of visionary leadership in guiding institutional development. According to Kouzes and Posner (2012), effective leaders must inspire a shared vision and mobilize others toward common goals. The high mean scores across all vision-related subcomponents (overall $\overline{X}$ = 4.53) indicate that administrators at the institution are perceived as being strong visionaries who align planning with long-term strategic goals.

2. Innovation and Technology Development

This component demonstrated strong factor loadings, with the highest being "leaders invent administrative innovations and use them effectively" (loading = 0.741). This finding aligns with the perspective of Fullan (2014), who emphasizes the need for adaptive leadership in response to rapid technological changes. The administrators' focus on integrating digital tools into learning and management systems supports the development of a modernized and responsive academic environment.

However, the overall mean ($\overline{X}$ = 4.40) was lower compared to other components, suggesting that while innovation is recognized as important, there may be practical constraints (e.g., budget, skills, or institutional culture) that affect its full implementation.

3. Learning Process Organization

This component achieved the highest overall mean ($\overline{X}$ = 4.55), with the subcomponent “leadership Components encourage teachers to organize student-focused learning processes” receiving the highest mean ($\overline{X}$ = 4.64). This strongly supports the shift from teacher-centered to learner-centered education, consistent with constructivist learning theories (Bruner, 1996) and educational reforms in China that emphasize competency-based education. The data suggest that leadership plays a key role in fostering pedagogical innovation and accountability in teaching.

4. Curriculum Management

Curriculum management demonstrated a balance between strategic alignment and participatory development. The subcomponent with the highest factor loading was “enhance the quality of curriculum implementation through research and development” (loading = 0.660). This indicates that administrators recognize the importance of ongoing curriculum evaluation, reflecting Biggs' (1999) concept of constructive alignment, where curriculum, teaching, and assessment are cohesively structured. Mean scores were consistently high ($\overline{X}$ = 4.51), confirming strong perceived leadership in this area.

5. Personnel Motivation

Leadership practices in motivating personnel were moderately emphasized (overall $\overline{X}$ = 4.47). The subcomponent "leaders use motivation to meet the needs of personnel" (loading = 0.690) highlights the importance of personalized and intrinsic motivation, in line with Maslow's Hierarchy of Needs and Herzberg’s Two-Factor Theory. However, the relatively lower weight of “analyzing the needs of personnel” (loading = 0.569) suggests a possible gap in data-driven motivation strategies, which could be improved through more systematic needs assessments.

6. Learning Atmosphere

This component is essential in creating a holistic educational experience. The subcomponent with the highest weight (loading = 0.725) emphasizes the physical and psychosocial learning environment inside and outside the classroom. This supports Bronfenbrenner's (1979) ecological systems theory, which stresses the impact of environmental contexts on student development. With a high overall mean ($\overline{X}$ = 4.52), it can be inferred that leadership actively contributes to creating inclusive and effective learning environments.

7. Learning Culture

Though this component had slightly lower factor loadings compared to others (top loading loading = 0.610), the mean scores ($\overline{X}$ = 4.50) reflect strong support for lifelong learning. Leadership here appears to align with Senge's (1990) notion of the "learning organization," where institutions foster continuous learning at all levels. Administrators model learning behaviors and promote professional development activities that embed a culture of inquiry and innovation.

Recommendations

Based on the findings and conclusions of this study on the Academic Leadership Components of Educational Institution Administrators in Chongqing College of International Business and Economics, China, the researcher proposes the following recommendations:

1. Recommendations for Practical Application

1.1 Strategic Vision Alignment

Leadership personnel should clearly define the institution's vision and actively involve stakeholders in its development. The vision should be integrated into the strategic goals, missions, and operational plans of the institution to foster unity and direction.

1.2 Innovation and Technology Utilization

Academic leaders should emphasize the invention and application of administrative innovations, encouraging personnel to recognize the importance of educational technology and its role in enhancing instructional quality and operational efficiency.

1.3 Student-Centered Learning Enhancement

Administrators should facilitate environments that promote student-focused learning, support teachers in instructional planning, and implement regular monitoring and evaluation mechanisms to assess student progress and improve outcomes.

1.4 Curriculum Development and Research Support

Curriculum management should be strengthened through continuous research and development. Institutions should allocate budgets for educational research and provide incentives or recognition for outstanding researchers in curriculum innovation.

1.5 Personnel Motivation and Trust Building

Leaders should assess the motivational needs of staff and implement tailored strategies that promote engagement. Furthermore, fostering a climate of mutual trust and confidence is essential for sustaining team morale and institutional commitment.

1.6 Conducive Learning Environments and Community Engagement

Academic administrators should design holistic teaching and learning environments, both inside and outside the classroom, to enrich student experiences. Collaboration with parents, local communities, and stakeholders is also vital to mobilize resources for sustainable development.

1.7 Role Modeling and Lifelong Learning

Leaders should serve as role models for lifelong learning by continuously enhancing their own capacities and promoting systematic knowledge

management within the institution. Organizing professional development activities is key to fostering a culture of continuous improvement.

1.8 Institutional Leadership Development

Chongqing College of International Business and Economics should utilize the identified academic leadership components as a foundational framework for planning leadership training and succession development, ensuring a consistent pipeline of qualified academic leaders.

1.9 Policy-Level Capacity Building

The Office of the Secondary Education Service Area in Surat Thani and Chumphon should support initiatives that provide training and development opportunities on academic leadership for educational personnel, thereby contributing to long-term institutional quality improvement in Chongqing.

2. Recommendations for Future Research

2.1 Cross-Agency Comparative Studies

Future studies should explore academic leadership components across other administrative bodies, such as the Office of the Basic Education Commission and the Private Education Commission, to compare and generalize findings across educational contexts.

2.2 Leadership Development Programs

Research should focus on designing, implementing, and evaluating training programs for academic leadership development, both within Chongqing College of International Business and Economics and in similar educational institutions.

2.3 Alternative Research Designs

Further studies should consider employing different methodological approaches such as causal modeling, longitudinal studies, or in-depth case studies to gain richer insights into the dynamics and effectiveness of academic leadership.

Reference

Andrews, R. L., Basom, M. R., & Basom, M. (1991). Instructional leadership: Supervision that makes a difference. Theory into Practice, 30(2), 97–101. https://doi.org/10.1080/00405849109543483

DuFour, R., & Eaker, R. (1998). Professional learning communities at work: Best practices for enhancing student achievement. Bloomington, IN: Solution Tree.

Fullan, M. (2016). The new meaning of educational change (5th ed.). New York, NY: Teachers College Press.

Glickman, C. D., Gordon, S. P., & Ross-Gordon, J. M. (2001). Supervision and instructional leadership: A developmental approach (5th ed.). Boston, MA: Allyn & Bacon.

Hallinger, P. (2009). Leadership for 21st century schools: From instructional leadership to leadership for learning. In The Hong Kong Institute of Education (Ed.), Leadership for 21st century schools (pp. 370–397). Hong Kong: The Hong Kong Institute of Education.

Harris, A. (2008). Distributed school leadership: Developing tomorrow's leaders. New York, NY: Routledge.

Hord, S. M. (1997). Professional learning communities: Communities of continuous inquiry and improvement. Austin, TX: Southwest Educational Development Laboratory.

Trachu, K. (2010). Development of academic leadership behavior indicators of municipal leadership components (Doctoral dissertation, Maha Sarakham Rajabhat University).

Leithwood, K., & Hallinger, P. (Eds.). (2002). Second international handbook of educational leadership and administration. Dordrecht, Netherlands: Springer.

Ministry of Education, Thailand. (2004). Early childhood education curriculum manual B.E. 2546 (Ages 3–5). Bangkok, Thailand: Ladprao Teachers Council Printing House.

Murphy, J. (1990). Principal instructional leadership. In P. Thurston & M. Malone (Eds.), Developing instructional leaders (pp. 163–184). Boston, MA: Allyn & Bacon.

National Policy Board for Educational Administration. (2015). Professional standards for educational leaders. Retrieved from https://www.Npbea. org/wp-content/uploads/2017/06/Professional-Standards-for Educa tion al-Leaders_2015.pdf

Priamphimai, T. (2024). Components and indicators of educational leadership. Journal of Education and Learning Reviews, 1(4), 33–48.

Robinson, V. M. J., Lloyd, C. A., & Rowe, K. J. (2008). The impact of leadership on student outcomes: An analysis of the differential effects of leadership types. Educational Administration Quarterly, 44(5), 635–674. https://doi. org/10.1177/0013161X08321509

Senge, P. M. (1990). The fifth discipline: The art and practice of the learning organization. New York, NY: Doubleday.

Spillane, J. P., Halverson, R., & Diamond, J. B. (2001). Investigating school leadership practice: A distributed perspective. Educational Researcher, 30(3), 23–28. https://doi.org/10.3102/0013189X030003023

Sutprasit, K., & Tengtrakul, T. (2006). Academic competence of leadership components. Witthayachan Journal, 106(11), 88–89.

Waters, T., & Marzano, R. J. (2006). School leadership that works: From research to results. Aurora, CO: Mid-continent Research for Education and Learning.

Weber, G. (1996). The principal as instructional leader: A practical handbook (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Corwin Press.

Wiasuwan, K., & Wiasuwan, N. (1997). The concept of developing instructional media (2nd ed.). Bangkok, Thailand: Compact Print.

กลยุทธ์ที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อและการบอกต่อของผลไม้ออร์แกนิคของกลุ่มผู้บริโภคในประเทศไทย*

STRATEGIES INFLUENCING CONSUMERS' INTENTION TO PURCHASE AND WORD OF MOUTH OF ORGANIC FRUITS IN THAILAND

ธัญยธรณ์ ทิพาพงษ์ผกาพันธ์[1] และ ชนะเกียรติ สมานบุตร[2]

Thanyathorn Thiphaphongphakapha[1] and Chanakiat Samarnbutra[2]

[1]**บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต**

[1]Graduate School, Rangsit University, Thailand

[2]**คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต**

[2]Faculty of Business Administration, Rangsit University, Thailand

Corresponding Author's Email: thanyathorn93@yahoo.com

วันที่รับบทความ : 26 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 30 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 31 สิงหาคม 2568

Received 26 July 2025; Revised 30 August 2025; Accepted 31 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลยุทธ์ ซึ่งประกอบด้วยความตระหนักด้านราคา ความตระหนักสุขภาพ ความรู้ และการตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมที่มีต่อการบอกต่อ และการบอกต่อ ความรู้ และความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลไม้ออร์แกนิคของกลุ่มผู้บริโภคในประเทศไทย ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสมการโครงสร้างเชิงเส้น (Structural Equation Modeling)

Citation:

* ธัญยธรณ์ ทิพาพงษ์ผกาพันธ์ และ ชนะเกียรติ สมานบุตร. (2568). กลยุทธ์ที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อและการบอกต่อของผลไม้ออร์แกนิคของกลุ่มผู้บริโภคในประเทศไทย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 907-925.

Thanyathorn Thiphaphongphakapha and Chanakiat Samarnbutra. (2025). Strategies Influencing Consumers' Intention To Purchase And Word Of Mouth Of Organic Fruits In Thailand. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 907-925.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ผลการวิจัยพบว่า ราคามีอิทธิพลต่อการบอกต่ออย่างมีนัยสำคัญ (β = 0.244, p < 0.05) ความตระหนักสุขภาพมีอิทธิพลต่อการบอกต่ออย่างมีนัยสำคัญ (β = 0.185, p < 0.05) ความรู้มีอิทธิพลต่อการบอกต่ออย่างมีนัยสำคัญ (β = 0.482, p < 0.05) การบอกต่อมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญ (β = 0.577, p < 0.05) ความรู้มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญ (β = 0.236, p < 0.05) และความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญ (β = 0.186, p < 0.001) โดยภาพรวม กลยุทธ์ที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อและการบอกต่อของผลไม้ออร์แกนิคของกลุ่มผู้บริโภคในประเทศไทยมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (X^2 =382.279, df=173, X^2 / df = 2.210, CFI = 0.937, NFI = 0.892, RMSEA = 0.078, PNFI = 0.735, PCFI = 0.772) ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าสมมติฐานที่กำหนดไว้ได้รับการสนับสนุนจากหลักฐานเชิงประจักษ์ ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของ ราคา ความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม องค์ความรู้ ความตระหนักด้านสุขภาพ และพฤติกรรมการบอกต่อ ในฐานะปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคผลไม้ออร์แกนิกในประเทศไทย

คำสำคัญ: การบอกต่อ, ความตั้งใจซื้อ, ผลไม้ออแกร์นิค, พฤติกรรมผู้บริโภค

Abstract

The objectives of this research were to study strategies consisting of price consciousness, health consciousness, knowledge and environmental consciousness affecting word of mouth and word of mouth, knowledge and environmental consciousness affecting intention to purchase organic fruits of consumers in Thailand. A quantitative research methodology was adopted, utilizing a structured questionnaire distributed to a sample of 200 respondents, selected through convenience sampling. Data were analyzed using Structural Equation Modeling (SEM).

The research results revealed that price consciousness had significant influence on word of mouth (β = 0.244, p < 0.05); health consciousness had significant influence on word of mouth (β = 0.185, p < 0.05); knowledge had significant influence on word of mouth (β = 0.482, p < 0.05); word of mouth had

significant influence on intention to purchase (β = 0.577, $p < 0.05$); knowledge had significant influence on intention to purchase (β = 0.236, $p < 0.05$); and environmental consciousness had significant influence on intention to purchase (β = 0.186, $p < 0.001$). In overall, strategies affecting word of mouth and intention to purchase organic fruits of consumers in Thailand are consistent with the empirical data with X^2 =382.279, df=173, X^2 / df = 2.210, CFI = 0.937, NFI = 0.892, RMSEA = 0.078, PNFI = 0.735, PCFI = 0.772. The results of this study indicated that the set hypotheses were supported by the empirical data reflecting price consciousness, health consciousness, knowledge, environmental consciousness and word of mouth that are the important factors affecting intention to purchase organic fruits of consumers in Thailand.

Keywords: Word-of-Mouth, Purchase Intention, Organic Fruits, Consumer's Behavior

บทนำ

ความสนใจในผลิตภัณฑ์อาหารออร์แกนิกทั่วโลกกำลังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีแรงผลักดันมาจากความกังวลที่เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม ความปลอดภัยของอาหาร และสุขภาพของมนุษย์ อาหารออร์แกนิกถูกนิยามว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่ปลอดภัยต่อการบริโภค มีคุณภาพสูง มีคุณค่าทางโภชนาการ และผลิตขึ้นตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ความต้องการที่เพิ่มขึ้นนี้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงระดับโลกไปสู่รูปแบบการบริโภคที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมและมุ่งเน้นสุขภาพมากขึ้น (Channuwong, 2014; Wee et al., 2014) เมื่อพัฒนาเสนอผลิตภัณฑ์อาหารนวัตกรรมในตลาด สิ่งสำคัญคือต้องคำนึงถึงความชอบ ความคาดหวัง ความพึงพอใจ และรสนิยมของผู้บริโภค (Jacobsen et al., 2014) การนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มความพึงพอใจของผู้บริโภค แต่ยังส่งผลให้ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจของผู้ผลิตเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (Oroian et al., 2017) ในยุคที่มีการแข่งขันสูงและเร่งรีบกับเวลา รวมถึงการดำเนินชีวิตที่มีพฤติกรรมเสี่ยง เช่น การสูบบุหรี่ การรับประทานอาหารรสจัด การออกกำลังกายไม่สม่ำเสมอ การพักผ่อนที่ไม่เพียงพอ และความเครียด ปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลให้เกิดโรคเรื้อรังต่าง ๆ อาทิเช่น โรคความดัน

โลหิตสูง โรคอ้วนลงพุง โรคมะเร็ง โรคไตวาย โรคหลอดเลือดสมองและหัวใจ และโรคถุงลมโป่งพอง เป็นต้น ซึ่งโรคเหล่านี้เป็นสาเหตุของการเสียชีวิตของคนไทยประมาณสามแสนคนต่อปี และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในทุกปี องค์การอนามัยโลกได้แนะนำให้บริโภคผักและผลไม้วันละ 400-600 กรัม เพื่อช่วยลดความเสี่ยงในการเกิดโรคเรื้อรัง (NCDs) ด้วยเหตุนี้ คนยุคใหม่จึงหันมาใส่ใจสุขภาพและนิยมบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพมากขึ้น โดยเฉพาะ “ผักและผลไม้อินทรีย์” หรือ “ผักและผลไม้ออร์แกนิค” (Organic) “ผักและผลไม้อินทรีย์” หมายถึง ผักและผลไม้ที่ผลิตโดยกระบวนการเกษตรที่ไม่ใช้สารสังเคราะห์ใดๆ ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยเคมี สารเคมี หรือยาฆ่าแมลง โดยใช้เพียงปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกจากธรรมชาติเท่านั้น นอกจากนี้ เมล็ดพันธุ์ที่นำมาเพาะปลูกจะต้องไม่ผ่านการตัดต่อพันธุกรรม สำหรับเนื้อสัตว์ จะถูกเลี้ยงด้วยอาหารจากธรรมชาติ เลี้ยงแบบปล่อยอิสระไม่มีการใช้สารเร่งการเจริญเติบโตหรืออาหารสังเคราะห์เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (www.thaihealth.or.th) ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาเรื่อง “กลยุทธ์ที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อและการบอกต่อของผลไม้ออร์แกนิคของกลุ่มผู้บริโภคในประเทศไทย”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงการตระหนักด้านราคา การตระหนักด้านสุขภาพ ความรู้ ที่ส่งผลต่อการบอกต่อของผู้บริโภค

2. เพื่อศึกษาถึงการตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม ความรู้ การบอกต่อ ที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค

3. เพื่อศึกษาหาแนวทางสำหรับผู้ประกอบการผลไม้ออร์แกนิคชาวสวนผู้ปลูกผลไม้และหรือร้านที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพสินค้าออร์แกนิค ในการปรับปรุงผลิตภัณฑ์คุณภาพของสินค้าที่ดีเพื่อประโยชน์ต่อสุขภาพและสอดคล้องกับตลาดและความต้องการของผู้บริโภคเพื่อความยั่งยืน

สมมติฐานของการวิจัย

H1: การตระหนักด้านราคามีอิทธิพลต่อการบอกต่อ

H2: การตระหนักด้านสุขภาพมีอิทธิพลต่อการบอกต่อ

H3: ความรู้มีอิทธิพลต่อการบอกต่อ

H4: ความรู้มีอิทธิพลต่อการความตั้งใจซื้อ

H5: การตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อ

H6: การบอกต่อมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อ

การทบทวนวรรณกรรม

การตระหนักด้านราคา

ความสนใจในการบริโภคอาหารอินทรีย์และความเต็มใจที่จะจ่ายในราคาที่สูงกว่าปกตินั้นได้รับอิทธิพลจากประเภทของผลิตภัณฑ์และการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับในภาพรวมอย่างเป็นองค์รวม. ราคาที่ค่อนข้างสูงของอาหารอินทรีย์มีสาเหตุหลักมาจากต้นทุนการผลิต ซึ่งคาดว่ามีค่าสูงกว่าการผลิตอาหารแบบดั้งเดิมประมาณร้อยละ 16–50 (Lim et al, 2014). ในการศึกษาปัจจัยเชิงกำหนดที่ส่งอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารอินทรีย์ในบริบทของประเทศอินเดีย Singh และ Verma, 2017 ระบุว่า การรับรู้ด้านราคามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตั้งใจในการซื้ออาหารอินทรีย์ ในทางตรงกันข้าม Suh et al, 2015 พบความสัมพันธ์เชิงลบระหว่างราคาของอาหารอินทรีย์กับพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคในประเทศเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกา

ราคาถูกยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นปัจจัยเชิงกำหนดที่สำคัญต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค เนื่องจากมักสะท้อนถึงการรับรู้คุณค่าและคุณภาพของสินค้า หรือบริการ งานวิจัยเชิงประจักษ์จำนวนมากระบุว่า ผู้บริโภคมีความเต็มใจที่จะจ่ายในราคาที่สูงกว่าสำหรับผลิตภัณฑ์อาหารอินทรีย์ (Van et al, 2013) (Channuwong et al., 2022; Rodiger, 2015) ความเต็มใจดังกล่าวมักเชื่อมโยงกับปฏิกิริยาทางอารมณ์ในเชิงบวก เช่น ความพึงพอใจและความกระตือรือร้น และได้รับการพิสูจน์ว่ามีอิทธิพลในเชิงบวกต่อทัศนคติในการซื้อทั้งในมิติประโยชน์ใช้สอย (utilitarian) และมิติเชิงความพึงพอใจทางอารมณ์ (hedonic) (Rodiger, 2015) อย่างไรก็ตาม แม้จะมีความสัมพันธ์เชิงบวกดังกล่าว ราคาที่สูงกว่าปกติของอาหารอินทรีย์ยังคงเป็นอุปสรรคหลักต่อการยอมรับของผู้บริโภค (Mkhize, 2020)

ความตระหนักด้านสุขภาพ

ปัญหาด้านสุขภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้ออาหารออร์แกนิก ผู้บริโภคมักให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ออร์แกนิกเนื่องจากประโยชน์ที่รับรู้ได้ในด้านสุขภาพ ความปลอดภัย และการส่งเสริมคุณภาพชีวิตโดยรวม ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ถือเป็นแรงจูงใจ

หลักในการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (Irianto, 2015; Xie et al., 2015; Yadav and Pathak, 2016; Ueasangkomsate and Santiteerakul,2016) และได้กลายเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเทียบเท่าหรือมีความสำคัญรองลงมาจากคุณลักษณะด้านประสาทสัมผัส ในกระบวนการตัดสินใจซื้ออาหารออร์แกนิก (Baudry et al., 2017; Oroian et al., 2017)

ความสนใจในผลิตภัณฑ์อาหารออร์แกนิกกำลังเพิ่มขึ้นทั่วโลก เนื่องมาจากความกังวลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ความปลอดภัยของอาหาร และสุขภาพของมนุษย์ อาหารออร์แกนิกหมายถึงผลิตภัณฑ์อาหารที่ปลอดภัยต่อการบริโภค มีคุณภาพดี มีคุณค่าทางโภชนาการ และผลิตขึ้นภายใต้หลักการพัฒนาที่ยั่งยืน (Pham et al, 2018) และแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจซื้อที่ชัดเจน (Prakash & Pathak, 2016) Basha และ Lal, 2018 พบว่าความใส่ใจด้านสุขภาพของผู้บริโภคชาวอินเดียไม่มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการสร้างความตั้งใจซื้อที่ดีต่ออาหารออร์แกนิก อย่างไรก็ตาม ความตระหนักด้านสุขภาพและรูปแบบการใช้ชีวิตมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทัศนคติและความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค ปัจจัยเหล่านี้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการทำความเข้าใจอิทธิพลที่กว้างขึ้นต่อพฤติกรรมผู้บริโภค เนื่องจากสิ่งเหล่านี้สามารถส่งผลกระทบอย่างมากต่อพลวัตของตลาดและการตัดสินใจซื้อ Rizzo และคณะ 2020 ให้เหตุผลว่าราคาที่สูงของอาหารออร์แกนิกถูกกำหนดขึ้นโดยพิจารณาจากคุณสมบัติที่ส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งเน้นถึงประโยชน์ที่ผู้บริโภครับรู้ต่อความเป็นอยู่ที่ดีของตนเองในประเทศสเปน Küster-Boluda และ Vila 2020 พบว่าความตั้งใจซื้ออาหารไขมันต่ำของผู้บริโภควัยหนุ่มสาวได้รับแรงกระตุ้นอย่างมากจากการรับรู้ด้านสุขภาพของพวกเขา

ความปลอดภัยของอาหารเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้ออาหารออร์แกนิก (Paul and Rana, 2012) การบริโภคผลิตภัณฑ์ออร์แกนิกช่วยลดความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคอาหารที่ผ่านกระบวนการทางเคมี (Padel and Foster, 2005) เนื่องจากประโยชน์ต่อสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับอาหารออร์แกนิก ความกังวลด้านความปลอดภัยจึงได้รับการยอมรับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นความตั้งใจในการซื้อ (Prentice et al, 2019)

ความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม

ความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมหมายถึงระดับของการรับรู้และความเต็มใจของบุคคลในการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิธีที่ผู้คนตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมและดำเนินการเชิงรุกเพื่อลดผลกระทบ รวมถึงการนำแนวทางที่ยั่งยืนมาใช้และสนับสนุนโครงการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม Alibeli and Johnson, 2009

ความตระหนักของผู้บริโภคเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้ดึงดูดความสนใจอย่างมากในวรรณกรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในกรณีของอาหารออร์แกนิก ความกังวลด้านสิ่งแวดล้อมอธิบายถึงวิธีที่บุคคลประเมินสถานการณ์ต่างๆ ที่หลากหลาย ในแง่ของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและผลประโยชน์ร่วมกัน (Koklic et al., 2019)

การตระหนักรู้

การตระหนักรู้และองค์ความรู้เกี่ยวกับแบรนด์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Brands) ช่วยส่งเสริมให้ผู้บริโภคสามารถพัฒนาทัศนคติเชิงบวกต่อการตลาดผลิตภัณฑ์อินทรีย์และเสริมสร้างความมุ่งมั่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการดำเนินชีวิตอย่างยั่งยืน (Mohd, 2016) จากการวิจัยกลุ่มสนทนา (Focus Group) โดย (Padel and Foster, 2005) พบว่า ทั้งกลุ่มผู้ซื้อและผู้ที่ไม่ได้ซื้อผลิตภัณฑ์อินทรีย์มีความต้องการข้อมูลเพิ่มเติม โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการรับรองมาตรฐานอินทรีย์ในระหว่างกระบวนการตัดสินใจซื้อ ผลการศึกษาด้านการแข่งขันในอดีตยังระบุว่า ทัศนคติเชิงบวกของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์อินทรีย์มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อความตั้งใจในการซื้อ (Chang and Wu, 2015) โดยทัศนคติเหล่านี้ได้พัฒนาขึ้นจากองค์ความรู้ที่ผู้บริโภคได้รับเกี่ยวกับตัวผลิตภัณฑ์นั่นเอง

ความตั้งใจซื้อ

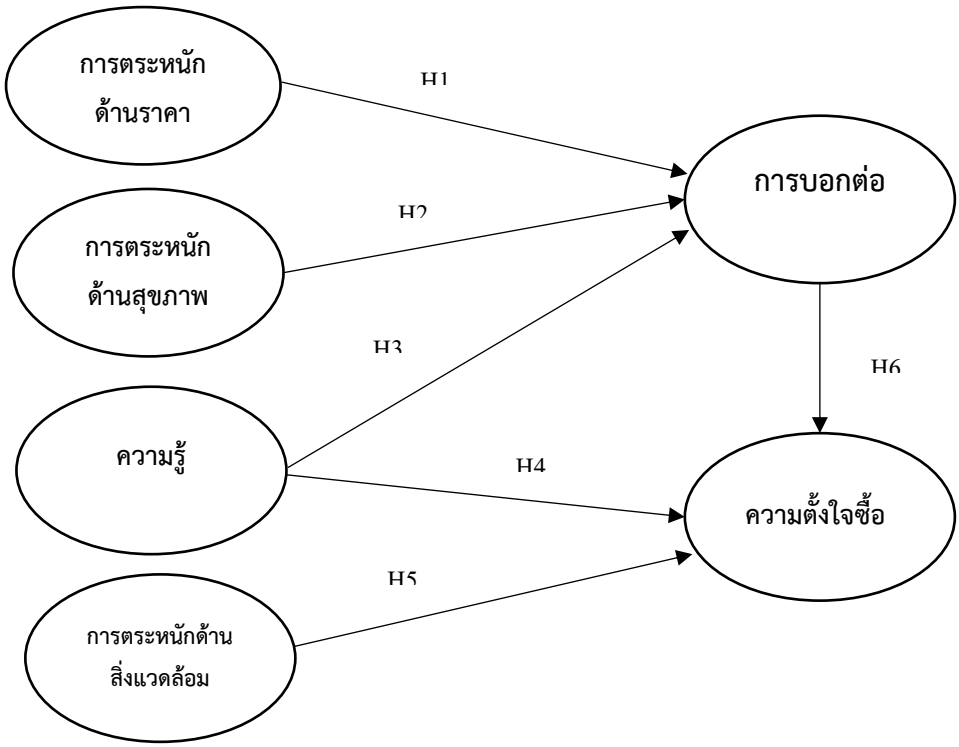
Das (2014) อธิบายว่า ความตั้งใจในการซื้อ (Purchase intention) หมายถึง ความเต็มใจหรือแผนการของผู้บริโภคในการซื้อสินค้าและบริการ โดยความตั้งใจนี้ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลายประการ เช่น การรับรู้ต่อแบรนด์ ชื่อเสียงของผู้จัดจำหน่าย ช่วงเวลาในการซื้อ และคุณภาพของการบริการ ประสบการณ์ที่ดี เช่น ความพึงพอใจของลูกค้า ก็มีบทบาทสำคัญเช่นกัน ความตั้งใจในการซื้อส่งผลโดยตรงต่อปริมาณของสินค้าและบริการที่ได้รับจากผู้จัดจำหน่าย โดยทั่วไปแล้ว ความตั้งใจในการซื้อของผู้บริโภคจะเกิดขึ้นภายหลังจากที่ผู้บริโภครับรู้ถึงประโยชน์ใช้สอยและคุณค่าของสินค้าและบริการ นอกจากนี้ ความตั้งใจในการซื้อยังมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับพฤติกรรมการซื้อจริง โดยเฉพาะในแง่ของปริมาณการซื้ออีกด้วย

การบอกต่อ

การสื่อสารแบบปากต่อปาก (Word-of-Mouth: WOM) ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นของผู้บริโภคต่อผู้ค้าปลีกผลิตภัณฑ์อาหารอินทรีย์ และส่งผลในเชิงบวกต่อความตั้งใจในการซื้อของผู้บริโภค (Pandey, 2017).

Curina et al. 2020 ได้ให้ความหมายของการสื่อสารแบบปากต่อปาก (Word-of-Mouth: WOM) ว่าเป็นการประเมินเชิงบวกหรือเชิงลบของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์หรือองค์กร ซึ่งถ่ายทอดผ่านช่องทางทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์ งานวิจัยฉบับนี้ได้ต่อยอดจากนิยามดังกล่าว โดยเสนอว่า ผู้บริโภคอาหารอินทรีย์มีแนวโน้มที่จะเข้าถึงข้อมูลจาก WOM ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น สื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงการสื่อสารแบบออฟไลน์ในรูปแบบดั้งเดิม เช่น การสนทนากับบิดามารดา ญาติพี่น้อง และเพื่อนร่วมงาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องกลยุทธ์ที่มีอิทธิพลต่อต่อความตั้งใจซื้อและการบอกต่อผลไม้ออร์แกนิคของกลุ่มผู้บริโภคในประเทศไทย โดยเป็นการวิจัยซึ่งมีรูปแบบการศึกษาเชิงปริมาณ

(Quantitative Research) โดยใช้การแจกและเก็บรวบรวมแบบสอบถามผ่านทางออนไลน์ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) เพื่อหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบอกต่อและความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค ดังมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาถึงการตระหนักด้านราคา การตระหนักด้านสุขภาพ และความรู้ มีอิทธิพลต่อการบอกต่อ ทำการวิเคราะห์ผล สรุปผลการวิจัย และนำเสนอผลการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาถึงความรู้ การตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมและการบอกต่อมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อ ทำการวิเคราะห์ผล สรุปผลการวิจัย และนำเสนอผลการศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 เสนอแนะแนวทางสำหรับผู้ประกอบการผลไม้ออร์แกนิค ชาวสวนผู้ปลูกผลไม้หรือร้านที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับความต้องการของผู้บริโภค เพื่อนำไปปรับปรุงสินค้า

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. การวิจัยนี้ใช้ประชากรที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย มาจากหลากหลายอาชีพ ที่มีอายุตั้งแต่ 21ปี ขึ้นไป ที่เคยซื้อผลไม้ออร์แกนิค ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างที่แน่นอน ทั้งนี้การคำนวณกลุ่มตัวอย่างจากวิธีคิดของ Bentler and Chou (1987) คือ 5:1 ประชากร 5 คนต่อ 1 ข้อคำถาม ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ 150 คน และผู้วิจัยทำการสำรองไว้ จึงเพิ่มขนาดจำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างเป็น 200 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม โดยโครงสร้างแบบสอบถามประกอบไปด้วย 3 ส่วนหลักๆ คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการบริโภคผลไม้ออร์แกนิค และส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับคุณภาพการเลือกบริโภคสินค้าออร์แกนิค แบบสอบถามใช้เกณฑ์การให้คะแนนโดย 5 Point- Likert Scale Rating Matrix คือ 5 หมายถึง มากที่สุด 4 หมายถึง มาก 3 หมายถึง ปานกลาง 2 หมายถึง น้อย และ 1 หมายถึง น้อยที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์เอกสารและประมวลผลระหว่างเดือนมีนาคม 2568 ถึง เดือนเมษายน 2568

4. ทำการวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากที่ได้ทำการรวบรวมข้อมูลแล้ว โดยมีการเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

4.1 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล และพฤติกรรมการบริโภคผลไม้ออแกร์นิค โดยใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณา (descriptive statistics) หาค่าความถี่เป็นเปอร์เซ็นต์

4.2 ทำการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) 2 ขั้นตอน คือ Measurement Model ทำ Reliability and Validity and Structural Model

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ผลการวิจัย พบว่า ตัวแปรทั้งหมดมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยความรู้ (Knowledge) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับการบอกต่อ (Word of Mouth) ($r = 0.730$, $p < 0.001$) ความตระหนักด้านสุขภาพ (Health Consciousness) ($r = 0.622$, $p < 0.001$) และด้านราคา (Price) ($r = 0.606$, $p < 0.001$) ซึ่งความรู้ (Knowledge) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับความตั้งใจซื้อ (Purchase Intention) ($r = 0.716$, $p < 0.001$) และ ความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Consciousness) ($r = 0.524$, $p < 0.001$) ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงไม่มีปัญหาเรื่องความเป็นพหุสหสัมพันธ์ (Multicollinearity) (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Inter-Construct Correlations)

ตัวแปร	1	2	3	4	5	6
1. การตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม	0.852					
2. ความรู้	.340***	0.815				
3. ความตั้งใจซื้อ	.524***	.716***	0.869			
4. การตระหนักด้านราคา	.526***	.547***	.668***	0.782		
5. การตระหนักด้านสุขภาพ	.686***	.602***	.612***	.614***	0.837	
6. การบอกต่อ	.454***	.730***	.827***	.606***	.622***	0.835

หมายเหตุ: **ค่าสหสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (แบบสามทาง).ค่าในแนวทแยงมุมแสดงถึง ค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (Average Variance Extracted: AVE) ส่วนค่านอกแนวทแยงมุมแสดงถึงค่าส่วนเบี่ยงเบนร่วม (Shared Variance)

โมเดลโครงสร้าง (Structural Model)

โมเดลโครงสร้าง (Structural Model) ในสมการโครงสร้าง (SEM) ได้รับการประเมินโดยการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของโมเดล (Fit Indices) และค่าความแปรปรวนที่สามารถอธิบายได้ (Variance Explained Estimates) โดยความหลากหลายของ Indices ได้ใช้เพื่อประเมินโดยรวมของโมเดล (ดูตารางที่ 4) ผลการวิเคราะห์ระบุว่า (χ^2) ของโมเดลเท่ากับ 382.279 โดยมี Degree of freedom 173 (χ^2/df เท่ากับ 2.210 (RMSEA) เท่ากับ 0.078 ค่าดัชนีความสอดคล้อง ได้แก่ Comparative Fit Index (CFI) และ Normed Fit Index (NFI) มีค่ามากกว่า 0.90 ขณะที่ค่า RMSEA มีค่าน้อยกว่า 0.08 Bentler (1990) และ Byrne (2001)

แสดงให้เห็นว่าโมเดลมีความสอดคล้องที่น่าพึงพอใจกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น โมเดลตามสมมติฐาน (Hypothesized model) จึงถือว่าเหมาะสมและสามารถยอมรับได้ (Good fit) ผลการวิเคราะห์ในภาพที่ 2 แสดงว่า ตัวแปรทั้งหมด total varianceของการบอกต่อได้ร้อยละ 62 ($R^2 = 0.62$) และความตั้งใจซื้อได้ร้อยละ 74 ($R^2 = 0.74$) ซึ่งถือเป็นมีความเหมาะสม (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ดัชนีชี้วัดความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้าง (Goodness of fit indices for structural **model)**

	X^2	df	X^2 / df	CFI	NFI	RMSEA	PNFI	PCFI
ค่าที่แนะนำ	n/a	n/a	<3.0	>0.9	>0.9	<0.08	>0.5	>0.5
ค่าที่ได้จากโมเดล	382.279	173	2.210	0.937	0.992	0.078	0.735	0.772

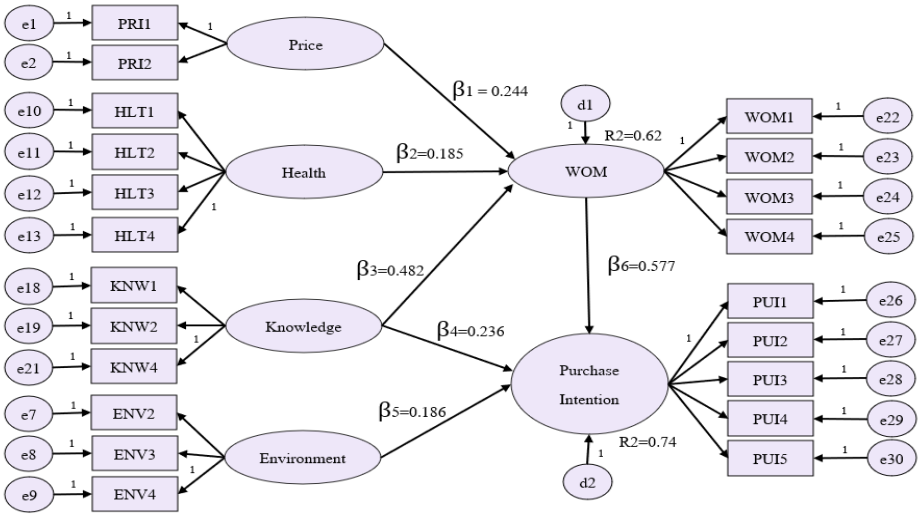
ตารางที่ 3 ภาพที่ 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์ทางตรงมาตรฐาน (Standardized Path Coefficients) ของโมเดลโครงสร้าง ซึ่งชี้ให้เห็นถึง relationship ระหว่าง construct The strongest significant determinant ของ Word of Mouth คือ “ความรู้” ($\beta 3 = 0.482$, $p < 0.001$) ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานที่ 3 (H3) ถัดมา “การตระหนักด้านราคา” ($\beta 1 = 0.244$, $p < 0.05$) as posited in H4 ก็มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการบอกต่อ และ “ความตระหนักด้านสุขภาพ” ($\beta 2 = 0.185$, $p < 0.05$) ก็มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการบอกต่อ ตามลำดับ

ปัจจัยที่เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญที่สุดของ ความตั้งใจซื้อ คือ “การบอกต่อ” ($\beta 6 = 0.577$, $p < 0.001$) รองลงมาได้แก่ “ความรู้” ($\beta 4 = 0.236$, $p < 0.05$) และความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม ($\beta 5 = 0.186$, $p < 0.001$) ตามลำดับ ตามลำดับ (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการบอกต่อกับความตั้งใจซื้อ (Relationship with Word of Mouth and Purchase Intention)

สมมติฐาน	เส้นทางความสัมพันธ์	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน	SE	CR	p
H1	การตระหนักด้านราคา– การบอกต่อ	0.244	0.104	2.552	0.011
H2	การตระหนักด้านสุขภาพ – การบอกต่อ	0.185	0.096	2.189	0.029
H3	ความรู้ – การบอกต่อ	0.482	0.091	5.619	0.000
H4	ความรู้– ความตั้งใจซื้อ	0.236	0.074	3.116	0.002
H5	การตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม – ความตั้งใจซื้อ	0.186	0.050	3.665	0.000
H6	การบอกต่อ – ความตั้งใจซื้อ	0.577	0.077	6.935	0.000

หมายเหตุ $p<0.05$

ภาพที่ 2 ผลของโมเดลโครงสร้าง (The result of structural model)

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์สมการโครงสร้างเชิงเส้น (SEM) พบว่าทุกสมมติฐานที่เสนอไว้ (H1 ถึง H6) ได้รับการสนับสนุนจากข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสะท้อนถึงความสอดคล้องระหว่างกรอบแนวคิด ทบทวนวรรณกรรม และผลการวิเคราะห์กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยอภิปรายผลดังต่อไปนี้

ความตระหนักด้านราคา (Price Consciousness) ส่งผลต่อการบอกต่อ แต่ไม่พบผลโดยตรงต่อความตั้งใจซื้อ สอดคล้องกับ Rödiger (2015) ที่ระบุว่าผู้บริโภคที่ใส่ใจสุขภาพและสิ่งแวดล้อมยังมีแนวโน้มยอมรับราคาที่สูงขึ้นของสินค้าอินทรีย์ โดยการรับรู้ถึงคุณค่าและคุณภาพสินค้าเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าราคา ดังนั้น ราคาจึงเป็นแรงผลักดันให้ผู้บริโภคเกิดพฤติกรรมการแนะนำหรือบอกต่อมากกว่าการตัดสินใจซื้อโดยตรง และสอดคล้องกับข้อค้นของ Channuwong (2014) ที่พบว่า ราคาเป็นแรงจูงใจที่สำคัญของบริโภคในการบอกต่อและตั้งใจซื้อ หากผู้บริโภคพิจารณาเห็นว่า ราคากับคุณภาพสินค้ามีความเหมาะสม ก็จะชักชวนเพื่อน ๆ หรือคนอื่น ๆ มาสนับสนุนสินค้า ด้วยเหตุนี้ ร้านค้าส่วนใหญ่จึงแข่งขันด้วยราคาและคุณภาพสินค้า

ความตระหนักด้านสุขภาพ (Health Consciousness) ส่งผลต่อการบอกต่ออย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับสุขภาพมักเผยแพร่ข้อมูลหรือสนับสนุนการบริโภคผลไม้ออร์แกนิกให้ผู้อื่น โดยเฉพาะในบริบทของโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ดังที่องค์การอนามัยโลกแนะนำให้บริโภคผักและผลไม้วันละ 400–600 กรัม ซึ่งเชื่อมโยงกับความจำเป็นในการเลือกบริโภคอาหารปลอดภัย สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Channuwong and Kantatian (2012) ที่พบว่า ประชาชนให้ความสำคัญต่อสุขภาพมากที่สุด เพราะสุขภาพเป็นตัวชี้วัดความสุข (happiness) และการเป็นอยู่ที่ดี (Well-being) ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้บริโภคจึงทำหน้าที่เป็นผู้เผยแพร่ผลิตภัณฑ์แทนร้านค้าโดยเฉพาะอย่างยิ่งผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพด้วยการบอกต่อแบบปากต่อปาก

ความรู้ (Knowledge) มีอิทธิพลสูงสุดต่อการบอกต่อ และยังส่งผลต่อความตั้งใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับแนวคิดของ Mohd (2016) และ Chang & Wu (2015) ที่ชี้ให้เห็นว่าความรู้เป็นฐานสำคัญในการสร้างทัศนคติเชิงบวก และกระตุ้นพฤติกรรมของผู้บริโภคในการซื้อสินค้าออร์แกนิก ดังนั้น องค์ความรู้จึงเป็นปัจจัยหลักที่สามารถขับเคลื่อนทั้งพฤติกรรมการสื่อสารแบบปากต่อปากและการตัดสินใจซื้อในตลาดผลไม้ออร์แกนิก การ

ตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Consciousness) มีผลต่อความตั้งใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนว่าผู้บริโภคยุคใหม่ไม่ได้เลือกซื้อแค่เพราะสุขภาพของตนเองเท่านั้น แต่ยังใส่ใจผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอีกด้วย สอดคล้องกับงานของ Koklic et al. (2019) Wongmajarapinya et al. (2024) ที่ชี้ให้เห็นว่าความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับพฤติกรรมบริโภคสินค้าออร์แกนิกอย่างยั่งยืน การบอกต่อ (Word of Mouth) พบว่าเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อความตั้งใจซื้อ สะท้อนถึงพลังของการสื่อสารจากประสบการณ์ของผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Pandey (2017) และ Curina et al. (2020) ที่เน้นว่าการบอกต่อผ่านช่องทางออนไลน์และออฟไลน์ส่งผลต่อความไว้วางใจและพฤติกรรมการซื้อ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาในครั้งนี้มีส่วนช่วยในการเสริมสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นตัวชี้วัดซึ่งส่งผลต่อการบอกต่อและความตั้งใจซื้อผลไม้ออร์แกนิคของผู้บริโภคในประเทศไทย โดยเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของความตระหนักด้านราคา (Price) สุขภาพ (Health Consciousness) ความรู้ (Knowledge) สิ่งแวดล้อม (Environment Consciousness) และการบอกต่อ (Word of Mouth) ผลการวิจัยพบว่า ความตระหนักด้านราคา ความตระหนักด้านสุขภาพ และความรู้มีอิทธิพลต่อการบอกต่อการบอกต่อมีอิทธิพลต่อการตั้งใจซื้อ รองลงมาได้แก่ความรู้และความตะหนักด้านสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาสินค้าสำหรับผู้ประกอบการและเกษตรกรผู้ปลูกผลไม้ออร์แกนิคได้ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ส่งเสริมความรู้ของผู้บริโภค

จากผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าความรู้มีอิทธิพลสูงทั้งต่อการบอกต่อ ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้มีการให้ข้อมูลที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือเกี่ยวกับผลไม้ออร์แกนิค เช่นวิธีการปลูก ประโยชน์ต่อสุขภาพ และมาตรฐานออร์แกนิค ใช้ช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ เช่น โซเชียลมีเดีย เว็บไซต์ หรือกิจกรรมชุมชน เพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง และจัดทำฉลากสินค้า ที่แสดงแหล่งที่มา การรับรองออร์แกนิค และคุณประโยชน์อย่างชัดเจน

2. ส่งเสริมการตลาดแบบปากต่อปาก

จากผลการวิเคราะห์แสดงว่า Word of Mouth มีอิทธิพลโดยตรงต่อความตั้งใจซื้อสูงที่สุด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้มีการส่งเสริมให้ผู้บริโภคที่พึงพอใจแชร์ประสบการณ์การบริโภคผ่านโซเชียลมีเดียหรือรีวิวสินค้า ใช้กลุ่มผู้บริโภคต้นแบบหรือ Influencer ที่มีความน่าเชื่อถือเพื่อช่วยประชาสัมพันธ์ และจัดกิจกรรมที่สร้างการมีส่วนร่วม เช่น การแจกตัวอย่างสินค้า หรือกิจกรรม เพื่อนแนะนำเพื่อน

3. เน้นจุดขายด้านสุขภาพ

จากผลการวิเคราะห์ระหว่างสุขภาพกับการบอกต่อมีนัยสำคัญ ผู้วิจัยขอเสนอแนะโดยมีการสื่อสารว่าผลไม้ออร์แกนิคดีต่อสุขภาพ เช่น ปลอดสารพิษ ปลอดภัยต่อเด็กและผู้สูงอายุ สร้างภาพลักษณ์ว่าเป็นทางเลือกที่ดีสำหรับผู้ใส่ใจสุขภาพ และเชื่อมโยงสินค้ากับเทรนด์สุขภาพ เช่น การควบคุมน้ำตาล หรือวิถีชีวิตแบบ Clean Eating

4. ชูประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม

จากผลการวิเคราะห์พบว่า สิ่งแวดล้อม ส่งผลต่อความตั้งใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญ ผู้วิจัยขอเสนอแนะโดยใช้จุดขายเรื่องการปลูกแบบยั่งยืน ไม่ใช้สารเคมี ลดการปล่อยมลภาวะ พัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ใช้วัสดุย่อยสลายได้ และ สื่อสารว่า การซื้อผลไม้ออร์แกนิคเท่ากับการสนับสนุนสิ่งแวดล้อมที่ดี

5. พิจารณาด้านราคาให้เหมาะสมกับคุณค่า

จากการวิเคราะห์พบว่า ราคาส่งผลต่อการบอกต่อในระดับนัยสำคัญ แต่ไม่ได้มีผลโดยตรงต่อความตั้งใจซื้อ ผู้วิจัยขอเสนอแนะโดยให้มีการกำหนดราคาที่สะท้อนคุณภาพและคุณค่าที่แท้จริงของสินค้า สื่อสารแนวว่าแม้ราคาสูงกว่า แต่คุ้มค่ากับประโยชน์ต่อสุขภาพแล้สิ่งแวดล้อม และพิจารณาเสนอโปรโมชั่น เช่น ซื้อยกกล่องราคาประหยัด หรือ สะสมแต้ม เพื่อสร้างความคุ้มค่า

ดังข้อเสนอแนะด้านบน สรุปว่า ผู้ประกอบการและชาวสวนผู้ปลูกผลไม้ ควรเน้นกลยุทธ์ที่เพิ่มความรู้แก่ผู้บริโภค ส่งเสริมภาพลักษณ์ด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม และกระตุ้นการบอกต่อในวงกว้าง เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความตั้งใจซื้อในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

Alibeli, M.A.; Johnson, C. (2009). Environmental concern: A cross national analysis. Journal of International and Cross-Cultural Studies, 3, 1–10.

Basha, M.B., Lal, D. (2018). Indian consumers' attitudes towards purchasing organically produced foods: An empirical study Indian consumers' attitudes towards purchasingorganically produced foods: An empirical study. Journal of Cleaner of Production, 215, 99–111.

Baudry, J., Péneau, S., Allès, B., Touvier, M., Hercberg, S., Galan, P., Amiot, M.J., Lairon, D., Méjean, C. and Kesse-Guyot, E. (2017). Food choice motives when purchasing in organic and conventional consumer clusters: focus on sustainable concerns. Nutrients, Vol. 9(2), 1-17

Chang, M.-C., Wu, C.-C. (2015). The effect of message framing on pro-environmental behavior intentions: An information processing view. British Food Journal, 117, 339–357.

Channuwong, S., Siripap, P., Ladnongkun, V., Makingrilas, J. (2022). Marketing strategies influencing customer satisfaction of supermarkets in Bangkok areas. Journal of MCU Peace Studies, 10(2), 472-487.

Channuwong, S. (2014). Strategic management of Coca-Cola and Starbucks Company. Journal of Business Administration and Languages, 2(2), 55-58.

Channuwong, S., & Kantatian, W. (2012). Stress management strategies for managers: An integration of Eastern and Western approaches. European Journal of Social Sciences, 29(1), 66-75.

Curina, I., Francioni, B., Hegner, S.M., Cioppi, M. (2020). Brand hate and non-repurchase intention: A service context perspective in across-channel setting. Journal of Retailing and Consumer Services, 54, 102031.

Das, G. (2014). Linkages of retailer personality, perceived quality and purchase intention with retailer loyalty: A study of Indian non-food retailing. Journal of Retailing and Consumer Service, 3(2), 45-66.

Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J., Anderson, R.E. and Tatham, R.L. (2010).Multivariate Data Analysis. New Jersey: Pearson Prentice Hall, Upper Saddle River.

Hazem Ali, Min Li, and Yunhong Hao. (2021). Purchasing behavior of organic food among Chinese University Students. Sustainability, 13, 1-17.

Irianto, H. (2015). Consumers' attitude and intention towards organic food purchase: an extension of theory of planned behavior in gender perspective. International Journal of Management, Economics and Social Sciences, 4(1), 17-31.

Jacobsen, L.F., Grunert, K.G., Søndergaard, H.A., Steenbekkers, B., Dekker, M. and Lahteenmaaki, L. (2014). Improving internal communication between marketing and technology functions for successful new food product development. Trends in Food Science & Technology, 37, 106-114.

Küster-Boluda, I.; Vila, N. (2020). Can health perceptions, credibility, and physical appearance of low-fat foods stimulate buying intentions? Foods, 9, 866.

Koklic, M.K., Golob, U., Podnar, K., Zabkar, V. (2019). The interplay of past consumption, attitudes and personal norms in organic food buying. Appetite, 137, 27–34.

Lim, W.M., Li, J., Yong, S., Suryadi, K., Lim, W.M., Suryadi, K. (2014). Consumers' perceived value and willingness to purchase organic food consumers' perceived value and willingness to purchase organic food. Journal of Global Marketing, 27, 298–307.

Mkhize, S.; Ellis, D. (2020). Creativity in a marketing communication to overcome barriers to organic produce purchases: The case of a developing nation. Journal of Clean Production, 242, 118415.

Mohd Suki, N. (2016). Green product purchase intention: Impact of green brands, attitude, and knowledge. British Food Journal, 118, 2893–2910.

Oroian, C.F., Safirescu, C.O., Harun, R., Chiciudean, G.O., Arion, H., Muresan, I.C., Bordeanu, B.M. (2017). Consumers' attitudes towards organic products and sustainable development: a case study of Romania. Sustainability, 9(9), 1-14.

Padel, S., Foster, C. (2005). Exploring the gap between attitudes and behavior: Understanding why consumers buy or do not buy organic food. British Food Journal, 107, 606–625.

Pandey, S., Khare, A. (2017). The Role of Retailer Trust and Word of Mouth in Buying Organic Foods in an Emerging Market. Journal of Food Production Marketing, 23, 926–938.

Pham, T.H., Nguyen, T.N., Thu, T., Phan, H., Thanh, N. (2018). Evaluating the purchase behavior of organic food by young consumers in an emerging market economy. Journal of Strategic Marketing, 4488, 1–17.

Prakash, G., Pathak, P. (2016). Intention to buy eco-friendly packaged products among young consumers of India: A study on developing nation. Journal of Cleaner Production, 141, 385–393.

Paul, J.; Rana, J. (2012). Consumer behavior and purchase intention for organic food. Journal of Consumer Marketing, 29, 412–422.

Padel, S., Foster, C. (2005). Exploring the gap between attitudes and behavior: Understanding why consumers buy or do not buy organic food. British Food Journal, 107, 606–625.

Prentice, C., Chen, J., Wang, X. (2019). The influence of product and personal attributes on organic food marketing. Journal of Retaining and Consumer Services, 46, 70–78.

Rödiger, M., Hamm, U. (2015). How are organic food prices affecting consumer behavior? Food Quality and Preference, 43, 10–20.

Rizzo, G., Borrello, M., Guccione, G.D., Schifani, G., Cembalo, L. (2020). Organic food consumption: The relevance of the health attribute. Sustainability, 12, 595-612.

Singh, A.; Verma, P. (2017). Factors influencing Indian consumers' actual buying behavior towards organic food products. Journal of Clean Production, 167, 473–483.

Suh, B.W., Eves, A., Lumbers, M. (2015). Developing a Model of Organic Food Choice Behavior. Social Behavioral Personal International Journal, 43, 217–230.

Ueasangkomsate, P. & Santiteerakul, S. (2016). A study of consumers' attitudes and intention to buy organic foods for sustainability. Environmental Science: Processes & Impacts, 34, 423-430.

Wee, C.S., Arif, M.S.B.M., Zakuan, N., Tajudin, M.N.T., Ismail, K. and Ishak, N. (2014). Consumers perception, purchase intention and actual purchase behavior of organic food products. Review of Integrative Business and Economics Research, 3(2), 378-397.

Xie, B., Wang, L., Yang, H., Wang, Y. and Zhang, M. (2015). Consumer perceptions and attitudes of organic food products in Eastern China. British Food Journal, 117(3), 1105-1121.

Yadav, R. and Pathak, G.S. (2016). Intention to purchase organic food among young consumers: Evidences from a developing nation. Appetite, 96, 122-128.

Wongmajarapinya, K., Channuwong, S., Pratoomsawat, T., Prechaporn, P. (2024). The model of modern management influencing sustainable organization development: A case study of Thai Smile Bus Company Limited. Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social Sciences, 7(4), 2297-2313.

การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความด้วยการจัดการเรียนรู้เทคนิค KWL-Plus ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1*

ABILITY DEVELOPMENT OF READING COMPREHENSION WITH USING KWL-PLUS LEARNING TECHNIQUE FOR PRATHOMSUKSA 6 STUDENTS IN PATTANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE OFFICE AREA 1

อภิญญา ทองสีสัน[1] และ นีรนาท จุลเนียม[2]

Apinya Thongsrisarn[1] and Niranart Junniem[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยปทุมธานี

[1-2]Pathumthani University, Thailand

Corresponding Author's Email: apinyathongsrisarn@gmail.com

วันที่รับบทความ : 24 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 30 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 31 สิงหาคม 2568

Received 24 July 2025; Revised 30 August 2025; Accepted 31 August 2025

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL-Plus และ 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL-Plus ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

Citation:

* อภิญญา ทองสีสัน และ นีรนาท จุลเนียม. (2568). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความด้วยการจัดการเรียนรู้เทคนิค KWL-Plus ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 926-947.

Apinya Thongsrisarn and Niranart Junniem. (2025). Ability Development Of Reading Comprehension With Using Kwl-Plus Learning Technique For Prathomsuksa 6 Students In Pattani Primary Educational Service Office Area 1. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 926-947.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ปัตตานี เขต 1 เป็นงานวิจัยเชิงทดลอง ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในตำบลบางเขา อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 จำนวน 67 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ 1) แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความ และ 2) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL-Plus สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการศึกษา พบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิค KWL-Plus มีคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL-Plus ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนาความสามารถ, ด้านการอ่านจับใจความ, การจัดการเรียนรู้เทคนิค KWL-Plus, นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1

Abstract

The objectives of this study were to 1)compare pre and post achievement learning of reading comprehension of Prathomsuksa 6 students with KWL-Plus technique, and 2) study student's satisfaction of Prathomsuksa 6 students to learning management by KWL-Plus technique in Pattani Primary Educational Service Office Area 1. This study was an experimental. The population and sample group were 67 students of Prathomsuksa 6 students in Pattani Primary Educational Service Area 1. The instrument used in the study were 1) reading comprehension ability test, and 2) student's satisfaction questionnaire of learning management with KWL-Plus technique. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The study results revealed that 1) achievement learning of reading comprehension of Prathomsuksa 6 students with KWL-Plus technique, it found that posttest was higher than pretest with statistically significant level of .05, and 2) Prathomsuksa 6 students showed satisfaction on learning management with

KWL-Plus technique in Pattani Primary Educational Service Office Area 1 at a much level.

Keywords: Skill development, reading comprehension, KWL-Plus learning technique, Prathomsuksa 6 students, Pattani Primary Educational Service Area 1

บทนำ

ภาษามีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการสื่อสารของคนในชาติ เพราะภาษาไทยเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างคนในสังคมไทยให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การพัฒนาความคิด การถ่ายทอดวัฒนธรรม ความเชื่อ คติธรรม จากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง การอ่านเป็นทักษะหนึ่งที่มีความจำเป็นอย่างมากที่ต้องได้รับการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ การอ่านเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ เป็นเครื่องมือสืบทอดทางวัฒนธรรม (แววมยุรา เหมือนนิล, 2552) การอ่านเป็นทักษะที่สำคัญและใช้มากในชีวิตประจำวัน เพราะเป็นทักษะที่ผู้เรียนใช้แสวงหาสรรพสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อความรู้ ความบันเทิงและพักผ่อนหย่อนใจ ผู้มีนิสัยรักการอ่านและมีทักษะการอ่าน มี ย่อมแสวงหาความรู้และศึกษาเล่าเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปใช้ในการพูดและการเขียนได้อย่างดีด้วย

การอ่านจับใจความสำคัญ เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ภาษาไทย ซึ่งถูกกำหนดอยู่ใน สาระที่ 2 การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 ตัวชี้วัดที่ ป.4/6 ป.5/5 และป.6/3 ให้ผู้เรียนสามารถจับใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่านได้ การอ่านจับใจความมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้และการอ่านทั่วไป เพราะถ้านักเรียนอ่านจับใจความได้ก็จะประสบความสำเร็จในการเรียนสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ทุกสาขาการเรียนรู้ จึงมีการกำหนดเนื้อหาในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยมาอย่างต่อเนื่อง

จากผลการประเมินโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (Programme For International Student Assessment หรือ PISA) ซึ่งข้อสอบ PISA จะประเมินการอ่านรู้เรื่อง (Reading Literacy) ผลการประเมินในภาพรวมทั้งประเทศปี 2558 พบว่า นักเรียนที่สามารถทำข้อสอบการอ่านได้ถูกมีสัดส่วนน้อยคือมีนักเรียนร้อยละ 43.5 ที่ตอบข้อสอบถูก ส่วนนักเรียนที่ตอบผิดมีสัดส่วนถึงร้อยละ 52.4 (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2558) นอกจากนี้ผลของการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-Net) ระดับชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2561 ในรายวิชาภาษาไทยระดับประเทศ มีคะแนนเฉลี่ยในด้านสาระการอ่านเฉลี่ยรวม 61.23 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับปานกลาง (สถาบันทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ ขั้นพื้นฐาน, 2561) รวมถึงจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่านักเรียนส่วนมากมีความสามารถด้านความเข้าใจในการอ่านอยู่ในระดับต่ำ ไม่สามารถตอบคำถาม และจับใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่านได้ (สุมาลี บุญชู, 2560; ภัทรนันท์ ศรอินทร์, 2560; เมทินี ปุรงค์, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาของนักเรียนที่เกิดขึ้นในบริบทของผู้ศึกษา คือนักเรียนส่วนมากมีความสามารถด้านความเข้าใจในการอ่านในระดับต่ำ เมื่อนักเรียนอ่านแล้วไม่เกิดกระบวนการคิดตามเนื้อเรื่อง ไม่เข้าใจในเรื่องที่อ่าน จับใจความหรือสาระสำคัญของเรื่องไม่ได้ ขาดความสนใจในการอ่าน ไม่ชอบอ่านข้อความที่ยาวหรือใช้คำศัพท์ที่ยากมาก และไม่สามารถตอบสนองต่อเรื่องที่อ่านโดยการเชื่อมโยงความรู้เข้ากับประสบการณ์ของตนเองได้

จากปัญหาและสาเหตุที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่ามีงานวิจัยที่ส่งเสริมและพัฒนาด้านการอ่านจับใจความด้วยการนำกลวิธี เทคนิค และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้อย่างหลากหลาย และผลจากการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นพบว่า การที่ครูผู้สอนนำกลวิธี เทคนิค และรูปแบบการจัดการเรียนรู้ต่าง ๆ มาใช้ช่วยส่งเสริมและพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความได้ ผู้ศึกษาจึงได้ศึกษาค้นคว้าเทคนิคที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน ให้มีทักษะการอ่านจับใจความ มีเทคนิคและวิธีสอนหลายวิธี เช่น การใช้แนวคิดหมวกหกใบ เทคนิค KWL และเทคนิค STAD เป็นต้น โดยวิธีสอนที่ผู้ศึกษาสนใจในการที่จะพัฒนาทักษะและความสามารถในการอ่านจับใจความคือ การใช้เทคนิค KWL-Plus

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิค KWL-Plus เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการอ่าน โดยกระบวนการทำความเข้าใจตนเอง มีการวางแผน ตั้งจุดมุ่งหมาย ตรวจสอบความเข้าใจของตนเอง และมีการจัดระบบข้อมูล (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2545) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL-Plus เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ เน้นให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการอ่าน ซึ่งสอดคล้องกับทักษะการคิดอย่างรู้ตัวว่าตนคิดอะไร มีวิธีคิดอย่างไร สามารถตรวจสอบความคิดของตนเองได้ และสามารถปรับเปลี่ยนกลวิธีการคิดของตนได้ ดังที่ผลวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้เทคนิค KWL-Plus ผลวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านจับใจความของนักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านแบบปฏิสัมพันธ์ด้วยเทคนิค

KWL-Plus แตกต่างกับนักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (รินทร์ลภัส เฉลิมธรรมวงษ์, 2557) สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยเทคนิค KWL เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านจับใจความและความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งผลวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านจับใจความของนักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านแบบปฏิสัมพันธ์ด้วยเทคนิค KWL แตกต่างกับนักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (เมทินี ปุตุรงค์, 2560) จะเห็นได้ว่าเทคนิค KWL-Plus มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอ่านจับใจความให้มีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาเป็นแนวทางในการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนรายวิชาภาษาไทยด้านการอ่านจับใจความให้มีประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL-Plus

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL-Plus

สมมติฐานการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL-Plus หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ร้อยละ 70

2. นักเรียนที่ผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL-Plus มีผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความ สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษานี้มีพื้นฐานจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ซึ่งกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่เน้นทักษะภาษา โดยเฉพาะการอ่านที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถจับใจความสำคัญ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าข้อมูลที่อ่านได้อย่างมีเหตุผล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) การอ่านจับใจความถือเป็นทักษะหลักที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทุกแขนง โดยมีนักวิชาการ เช่น สายสุนีย์ สกุลแก้ว (2534), วารุณี อุดมธาดา (2537) และสุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2539) ที่ให้ความหมายของการอ่านจับใจความว่าเป็นกระบวนการทำความเข้าใจเนื้อเรื่อง วิเคราะห์ แปลความหมาย และสรุปประเด็นสำคัญอย่างถูกต้อง นอกจากนี้ยังมีการจัดประเภทการอ่านจับใจความเป็นแบบส่วนรวมและแบบสำคัญ รวมถึงเสนอหลักการ แนวทางการสอน และประโยชน์ต่อผู้เรียนไว้อย่างหลากหลาย (บันลือ พฤกษะวัน, 2530; อรุณี วิริยจิตรา, 2543) สำหรับเทคนิค KWL-Plus เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการดึงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนมาประยุกต์ใช้กับความรู้ใหม่ โดยประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ K (รู้มาก่อน), W (อยากรู้), L1 (ได้เรียนรู้), L2 (สร้างแผนภาพความคิด) และ L3 (สรุปเรื่อง) ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนมีเป้าหมายในการอ่าน มีการตั้งคำถาม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลได้ด้วยตนเอง (Carr & Ogle, 1987; วิไลวรรณ สวัสดิวงศ์, 2547) เทคนิคนี้สอดคล้องกับทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและกระตุ้นความตระหนักรู้ในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน (สุวิทย์ มูลคำ & อรทัย มูลคำ, 2545) บริบทของการวิจัยอยู่ในพื้นที่ตำบลบางเขา อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นชุมชนชายฝั่งที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมง ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับบริบทท้องถิ่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องสนับสนุนประสิทธิภาพของการใช้เทคนิคการอ่านและแผนผังความคิดในการพัฒนาทักษะจับใจความ เช่น งานวิจัยของ สุมาลี บุญชู (2560) และ พรวิมล ปานทอง (2560) ที่แสดงให้เห็นว่าการใช้แผนผังความคิดช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่งานวิจัยของ รินทร์ลภัส เฉลิมธรรมวงษ์ (2557) และ ภัทรนันท์ ศรอินทร์ (2560) ชี้ว่าการใช้เทคนิค KWL-Plus ช่วยเพิ่มความเข้าใจ เจตคติ และแรงจูงใจในการอ่านของนักเรียนทั้งระดับประถมและมัธยมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการพัฒนาการอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิค KWL-Plus ใน 5 ขั้นตอนหลัก ตั้งแต่การกระตุ้นความรู้เดิม การ

ตั้งคำถาม การสังเคราะห์ความรู้ การจัดแผนภาพความคิด ไปจนถึงการสรุปเรื่อง เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีระบบ และนำไปสู่การประเมินผลที่ชัดเจนและมีความหมายต่อผู้เรียนในบริบทพื้นที่ศึกษาจริง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความด้วยการจัดการเรียนรู้เทคนิค KWL-Plus ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 ผู้วิจัยได้ศึกษากับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในตำบลบางเขา อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 67 คน

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในตำบลบางเขา อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 67 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL-Plus จำนวน 5 แผน แผนละ 30 นาที รวม 2 ชั่วโมง 30 นาที

2) แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความ เป็นแบบทดสอบชนิดปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

3) แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL-Plus มี 2 ตอน จำนวน 7 ข้อ

3. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL-Plus มีขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐานการเรียนรู้ ท 1.1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอ่านจับใจความและการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL-Plus

3) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL-Plus จำนวน 5 แผน รวม 2 ชั่วโมง 30 นาที โดยมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงรายละเอียดการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL-Plus

แผนการจัดการเรียนรู้	เนื้อหา	เวลา (นาที)
1	การอ่านจับใจความและการเรียนด้วยเทคนิค KWL-Plus และการอ่านจับใจความจากนิทาน	30
2	การอ่านจับใจความ จากบทความ	30
3	การอ่านจับใจความ จากสารคดี	30
4	การอ่านจับใจความ จากร้อยกรอง	30
5	ทบทวนและสอบหลังเรียน	30

4) เสนอแผนการจัดการเรียนรู้ต่ออาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงของเนื้อหา

5) ปรับปรุงและแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย

6) เสนอแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงและแก้ไขต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์เนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ (IOC) โดยใช้เกณฑ์การประเมินผลดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์

- 1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์

7) ปรับปรุงและแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ 3 คน

8) ทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่แก้ไขแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

4. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความ มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐานการเรียนรู้ ท 1.1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2) ศึกษาวิธีการเขียนและสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถ จากหนังสือและเอกสารต่าง ๆ

3) วิเคราะห์เนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้เรื่องการอ่านจับใจความ

4) จัดทำตารางวิเคราะห์เนื้อหา

5) สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความ ชนิดปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 25 ข้อ

6) เสนอแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความ ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิจัย เพื่อตรวจสอบการใช้ภาษา ความถูกต้องของคำถาม ความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์

7) ปรับปรุงและแก้ไขแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความ ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาการทำวิจัย

8) เสนอแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความ ต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เพื่อตรวจสอบการใช้ภาษา ความถูกต้องของคำถามและความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ โดยนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (IOC) และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.5 ขึ้นไปเก็บไว้ และปรับปรุงข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า 0.5 ให้มีความถูกต้องและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง โดยใช้เกณฑ์การประเมินผลดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์

- 1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์

9) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความ ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนบ้านตลาดนัดคลองขุด อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างและเคยเรียนเรื่องการอ่านจับใจความมาแล้ว จำนวน 10 คน

10) ตรวจคำตอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความโดยข้อที่ตอบถูกให้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิดให้ 0 คะแนน

11) นำผลการสอบมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) โดยตัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย ระหว่าง 0.2 – 0.8 และค่าอำนาจจำแนกที่มีค่าระหว่าง 0.2 ถึง 1 จำนวน 20 ข้อ

12) วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) คำนวณโดยใช้สูตร KR-20 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85

13) นำแบบทดสอบการวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความที่ได้ไปปรับปรุงตามเกณฑ์แล้ว จำนวน 20 ข้อ ไปทดสอบก่อนเรียน (Pretest) และหลังเรียน (Posttest) ทั้งนี้ข้อสอบที่ใช้ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนเป็นข้อสอบชุดเดียวกัน แต่สลับข้อ สลับตัวเลือกและกำหนดเวลาในการทำข้อสอบ 30 นาที

5. แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL-Plus มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นแบบมาตราส่วน ประเมินค่า (rating scale) จากเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้อง

2) สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL-Plus แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

ตอนที่ 2 การแสดงความคิดเห็นของนักเรียนซึ่งประกอบด้วยประโยคข้อความจำนวน 7 ข้อ พร้อมด้วยมาตรส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert,อ้างถึงในพวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2543:107) ดังนี้

เห็นด้วยมากที่สุด	ให้ระดับคะแนน	5
เห็นด้วยมาก	ให้ระดับคะแนน	4
เห็นด้วยปานกลาง	ให้ระดับคะแนน	3
เห็นด้วยน้อย	ให้ระดับคะแนน	2
เห็นด้วยน้อยที่สุด	ให้ระดับคะแนน	1

3) เสนอแบบสอบถามความคิดเห็นต่ออาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อตรวจดูความถูกต้องและเหมาะสมของข้อคำถาม

4) ปรับปรุงและแก้ไขแบบสอบถามความคิดเห็นตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย

5) เสนอแบบสอบถามความคิดเห็นที่ปรับปรุงและแก้ไขแล้วต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ โดย

นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้องคำถามกับวัตถุประสงค์ในการถาม (IOC) นำผลจากการวิเคราะห์ค่า IOC มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้เกณฑ์การประเมินผลดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ในการถาม

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ในการถาม

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ในการถาม

6) คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป เก็บไว้และปรับปรุงข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า 0.5 ให้มีความถูกต้องและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจดูความถูกต้อง เหมาะสม

7) นำแบบทดสอบความคิดเห็นไปใช้กับนักเรียนโรงเรียนในตำบลบางเขา อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 67 คน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินตามขั้นตอน ดังนี้

1) ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยปทุมธานี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษา ต่อผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1

2) ผู้ศึกษานำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาเสนอต่อผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 เพื่อศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3) ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวมรวมข้อมูลจากการใช้เวลาในตารางเรียนเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และขอความร่วมมือกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในตำบลบางเขา อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี ก่อนที่จะเริ่มดำเนินการศึกษาเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมติฐานและเพื่อสรุปการทดลอง ดังนี้

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังต่อไปนี้

1. การตรวจสอบคุณภาพแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การอ่านจับใจความใช้สถิติ ดังนี้

1.1 การหาค่าความยากง่าย (ไพศาล หวังพานิช 2526: 182) คำนวณจากสูตร

$$p = \frac{R}{N}$$

เมื่อ p = ความยากง่าย
R = จำนวนคนที่ทำข้อสอบนั้นถูก
N = จำนวนคนที่ทำข้อสอบนั้นทั้งหมด

1.2 การหาค่าอำนาจจำแนก (ไพศาล หวังพานิช 2526: 182) คำนวณจากสูตร

$$R = \frac{H - L}{\frac{N}{2}}$$

เมื่อ r = ค่าอำนาจจำแนก
H = จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกในกลุ่มสูง
L = จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกในกลุ่มต่ำ
N = จำนวนนักเรียนที่ทำข้อสอบทั้งหมด

1.3 การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบปรนัย โดยใช้สูตรของ คูเดอร์ ริชาร์ดสัน Kuder Richardson Formular 20 (KR -20) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2543: 123)

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1}\left(1 - \frac{\sum pq}{S_t^2}\right)$$

เมื่อ n = จำนวนข้อ
P = สัดส่วนของคนทำถูกในแต่ละข้อ
q = สัดส่วนของคนทำผิดในแต่ละข้อ = 1-p
s_t^2 = ความแปรปรวนของคะแนนทั้งฉบับ

1.4 การวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ของแบบทดสอบที่ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ใช้การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item objective congruence: IOC) โดยใช้สูตรของโลวิเนลลีและแฮมเบลตัน (Rowineli and Hambleton,1977) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2543: 248 - 249) ดังนี้

สูตร IOC = $\frac{\sum R}{N}$

เมื่อ IOC = ค่าดัชนีความสอดคล้องที่มีค่าอยู่ระหว่าง -1 ถึง +1

$\sum R$ = ผลรวมของการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

การพิจารณาค่า IOC จะต้องมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 จึงจะถือว่าวัดได้สอดคล้องกัน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน ในการเรียนรู้เรื่อง การอ่านจับใจความ โดยการจัดการเรียนรู้แบบ KWL-Plus ใช้ค่า t-test for dependent samples (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2543: 165)

ลักษณะของข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลที่ได้จากการสอบวัดจากกลุ่มทดลองเดียวกัน 2 ครั้ง (test-retest or paired measurement)

t = $\frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n\sum D^2 - \left(\sum D^2\right)}{n-1}}}$

เมื่อ D = ผลต่างของคะแนนในแต่ละคู่

n = จำนวนคู่

3. การวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถามความคิดเห็นใช้ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลความหมาย ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50 – 5.00 หมายถึง	มีความคิดเห็นระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50 – 4.49 หมายถึง	มีความคิดเห็นระดับมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50 – 3.49 หมายถึง	มีความคิดเห็นระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50 – 2.49 หมายถึง	มีความคิดเห็นระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.49 หมายถึง	มีความคิดเห็นระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL-Plus ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL-Plus

คะแนน	จำนวน	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$ %	t	p
ก่อนเรียน	67	8.50	1.43	42.50	-10.68	0.00
หลังเรียน	67	17.70	1.49	88.50	4.868	0.00

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 โดยภาพรวมพบว่า คะแนนเฉลี่ยของการทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิค KWL-Plus ก่อนเรียน ($\bar{x}$ = 8.50, S.D. = 1.43, $\bar{x}$ % = 42.50) และหลังเรียน ($\bar{x}$ = 17.70, S.D. = 1.49, $\bar{x}$ % = 88.50) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ใช้เทคนิค KWL-Plus หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL-Plus ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยเทคนิค KWL-Plus

ข้อ	รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ผลการวิเคราะห์	ลำดับที่
1	กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น	4.38	0.48	มาก	3
2	ส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดและแสดงความคิดเห็นในขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้	4.75	0.43	มากที่สุด	1

3	ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเป็นลำดับต่อเนื่องไม่สับสน	4.50	0.71	มากที่สุด	2
4	กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการคิดและตัดสินใจ	4.13	0.60	มาก	4
5	กิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับเนื้อหา	4.05	0.74	มาก	5
6	รวมด้านจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.46	0.57	มาก	2
7	บรรยากาศการเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดที่หลากหลาย	4.63	0.48	มากที่สุด	1
8	บรรยากาศของการเรียนทำให้นักเรียนมีความสนุกสนานเพลิดเพลินในการเรียน	4.38	0.70	มาก	2
9	รวมด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้	4.40	0.61	มาก	3
10	การจัดการเรียนรู้ทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่าย	4.75	0.43	มากที่สุด	1
11	การจัดการเรียนรู้ทำให้เกิดทักษะในการอ่านจับใจความ	4.63	0.48	มากที่สุด	2
12	การจัดการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนสร้างความรู้ ความเข้าใจด้วยตนเองได้	4.50	0.50	มากที่สุด	3
13	การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในวิชาอื่น ๆ	4.13	0.60	มาก	5
14	การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดที่สูงขึ้น	4.25	0.43	มาก	4
15	รวมด้านประโยชน์ที่ได้รับในการจัดการเรียนรู้	4.63	0.47	มากที่สุด	1
	รวมทุกด้าน	**4.49**	**0.54**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL-Plus โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.49, S.D. = 0.54)

เมื่อพิจารณาความคิดเห็นเป็นรายด้านพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในด้านประโยชน์ที่ได้รับในการจัดการเรียนรู้มากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.63, S.D. = 0.47) รองลงมาคือด้านจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 4.46, S.D. = 0.57) และด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 4.40, S.D. = 0.61) ตามลำดับ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ 1) ด้านประโยชน์ที่ได้รับในการจัดการเรียนรู้ นักเรียนมีความคิดเห็นภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าการจัดการเรียนรู้ทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้นมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.75, S.D. = 0.43) รองลงมาได้แก่ การจัดการเรียนรู้ทำให้เกิดทักษะในการอ่านจับใจความมากขึ้น ($\bar{x}$ = 4.63, S.D. = 0.48) และการจัดการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนสร้างความรู้ ความเข้าใจด้วยตนเองได้ ($\bar{x}$ = 4.50, S.D. = 0.47) ตามลำดับ 2) ด้านจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนมีความคิดเห็นภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดและแสดงความคิดเห็นในขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้มากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.75, S.D. = 0.43) รองลงมาได้แก่ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเป็นลำดับต่อเนื่องไม่สับสน ($\bar{x}$ = 4.13, S.D. = 0.60) ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นลำดับต่อเนื่องไม่สับสน ($\bar{x}$ = 4.38, S.D. = 0.48) และกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น ($\bar{x}$ = 4.13, S.D. = 0.60) ตามลำดับ 3) ด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ นักเรียนมีความคิดเห็นภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าบรรยากาศการเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดที่หลากหลาย ($\bar{x}$ = 4.63, S.D. = 0.48) รองลงมาได้แก่ บรรยากาศของการเรียนทำให้นักเรียนมีความสนุกสนานเพลิดเพลินในการเรียน ($\bar{x}$ = 4.38, S.D. = 0.70) และบรรยากาศของการเรียนทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 4.25, S.D. = 0.66) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิค KWL-Plus สามารถนำไปสู่การอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. จากการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิค KWL-Plus หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจาก

1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL-Plus เป็นการช่วยจัดระบบความคิดต่าง ๆ ให้เป็นขั้นตอนและเชื่อมโยงในแต่ละขั้นช่วยพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน เนื่องจากมีกรอบและแนวทางให้นักเรียนฝึกโดยมีครูคอยดูแลการฝึกของนักเรียนและคอยกระตุ้นให้นักเรียนตั้งคำถามเพื่อแสวงหาคำตอบจากเรื่องที่อ่านด้วยตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของภัทรนันท์ ศรอินทร์ (2560 : 90) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL-Plus สามารถพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดอย่างสร้างสรรค์ได้อีกด้วย โดยมีกรอบในการคิดคือ K – ให้ระบุสิ่งที่เรียนรู้หรือเรื่องที่รู้เกี่ยวกับหัวเรื่องที่กำหนด W – ให้ระบุสิ่งที่อยากรู้ L – ให้ระบุสิ่งที่เรียนรู้แล้ว และ Plus – การทำแผนภาพความคิดและการสรุปใจความสำคัญสอดคล้องกับแนวคิดของ เมทินี ปุตุรงค์ (2560 : 75) ที่กล่าวไว้ในทำนองเดียวกันว่าเทคนิค KWL-Plus เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการอ่านและทักษะกระบวนการคิดอย่างรู้ตัวว่าตนคิดอะไร มีวิธีคิดอย่างไร สามารถตรวจสอบความคิดของตนเองได้ และสามารถปรับเปลี่ยนกลวิธีการคิดของตนเองโดยผู้เรียนจะได้รับการฝึกให้ตระหนักในกระบวนการทำความเข้าใจ มีการจัดระบบข้อมูลเพื่อการดึงมาใช้ภายหลังอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การทำแผนภาพความคิดในขั้น Plus ยังทำให้สามารถมองเห็นภาพรวมโดยการใช้เส้นเชื่อมโยงความคิดหลักไปสู่ความคิดรองหรือความคิดย่อย จึงทำให้เกิดประโยชน์ต่อการอ่านจับใจความ ทำให้ง่ายต่อการหาประเด็นหลัก ประเด็นรอง หรือความคิดหลักและรองจากเรื่องที่อ่านได้ นอกจากนี้การสร้างแผนผังความคิดยังแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของเนื้อหา ซึ่งสอดคล้องกับ สุมาลี ชูบุญ (2560 : 27) ที่กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้แผนผังความคิดช่วยในการอ่านไว้ว่า แผนผังความคิดช่วยบันทึกข้อมูลอย่างมีโครงสร้างเป็นระบบ สำหรับข้อมูลที่ซับซ้อนการเขียนแผนผังความคิดจะช่วยให้เกิดความจำรวดเร็วมากกว่าการเขียนเป็นคำหรือประโยค ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการที่ให้นักเรียนเรียนรู้ตามกระบวนการคิดจากเทคนิค KWL-Plus ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความจากเรื่องที่อ่านจะช่วยให้นักเรียนสามารถจับใจความสำคัญ จัดระบบกระบวนการคิด แยกประเด็นหลักและประเด็นรองได้ง่ายขึ้น

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้ปฏิบัติรายบุคคล ทำให้นักเรียนทุกคนมีอิสระในการคิดและได้แลกเปลี่ยนความคิดซึ่งกันและกัน การร่วมอภิปรายร่วมกันระหว่างนักเรียนและครูโดยครูคอยชี้แนะ นักเรียนจึงมีโอกาสเติมเต็มความคิดเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนและถูกต้อง ครูสามารถตรวจสอบได้ว่านักเรียนสามารถจับใจความจากการอ่านได้มากน้อยเพียงใด และสามารถตรวจสอบได้ว่ายังไม่เข้าใจจุดใด การจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนชัดเจนทำ

ให้นักเรียนรู้สึกว่ากิจกรรมเหล่านั้นทำได้ไม่ยากและเมื่อทำแล้วก็สามารถทำกิจกรรมนั้นได้ดี มีความสุข และเกิดผลตามจุดประสงค์อย่างแท้จริง อีกทั้งการจัดกิจกรรมด้วยขั้นตอน KWL-Plus บ่อยครั้งเป็นขั้นตอนจนเกิดความชำนาญ จึงทำให้นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL-Plus สามารถจับใจความได้ดีและง่ายขึ้น

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความ และแบบประเมินความคิดเห็น ได้ทำการหาคุณภาพและตรวจสอบอย่างเป็นขั้นตอน ผู้วิจัยได้แก้ไขปรับปรุงตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ ทำให้เครื่องมือมีคุณภาพและเชื่อถือได้ เมื่อนำไปใช้ก็สามารถทำกิจกรรมได้อย่างราบรื่นเหมาะสมกับนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

1.4 สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความเหมาะสมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เช่น นิทาน เรื่องสั้น บทความสารคดีที่เป็นเรื่องจริงที่น่าสนใจ บทร้อยกรองที่มีข้อคิด ซึ่งสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยที่กำหนดให้อ่านจับใจความจากสื่อต่าง ๆ เช่น วรรณคดีในบทเรียน ข่าวและเหตุการณ์สำคัญ บันเทิงคดี สารคดี สารคดีเชิงประวัติ ตำนาน หรืองานเขียนเชิงสร้างสรรค์ เป็นต้น

2. จากการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL-Plus โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน อาจเป็นเพราะเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการอ่านควบคู่กับทักษะการคิดในทุกขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ตามลำดับขั้นตอนของตาราง KWL-Plus นักเรียนจึงมีกรอบความคิดที่เป็นลำดับต่อเนื่องไม่สับสน และยังได้ฝึกตั้งคำถามค้นหาคำตอบด้วยตนเอง นักเรียนจึงมีจุดมุ่งหมายในการอ่าน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ รินทร์ลภัส เฉลิมธรรมวงษ์ (2557 : 73) ที่กล่าวว่าการที่นักเรียนได้ทราบจุดมุ่งหมายในการอ่านทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะอ่านเรื่องเพื่อค้นหาคำตอบในสิ่งที่ตนอยากรู้ นอกจากนี้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยฝึกให้นักเรียนปฏิบัติอย่างเป็นระบบไม่ซับซ้อนทำให้นักเรียนปฏิบัติตามขั้นตอนได้ไม่ยาก มีการถามให้นักเรียนระดมสมองเพื่อค้นหาสิ่งที่เป็นความรู้เดิมแล้วประมวลข้อมูลมาคาดเดาเหตุการณ์ของเรื่อง ทำให้นักเรียนสนใจที่จะติดตามเรื่องที่อ่านและเกิดการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับเรื่องที่จะเรียนใหม่ นอกจากนี้อาจเนื่องจากการจัดการเรียนรู้เรื่องการอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิค KWL-Plus ทำให้นักเรียนได้อ่านเนื้อหาที่หลากหลาย มีความสุขกับการได้ทำกิจกรรมที่

หลากหลาย โดยการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนระหว่างการจัดการเรียนรู้ เช่นสังเกตจากคำพูดของนักเรียนกับเพื่อนและครู สังเกตบุคลิกภายนอกของนักเรียน ซึ่งนักเรียนยิ้มแย้มแจ่มใส ร่าเริงมีชีวิตชีวา ให้ความสนใจในการกิจกรรมตลอดการทำวิจัย มีความสุขกับการทำชิ้นงานของตนเอง อีกทั้งยังร่วมมือในการอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดซึ่งกันและกัน จึงมีส่วนช่วยให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการใช้เทคนิค KWL-Plus อยู่ในระดับดีดังที่กล่าวมา ซึ่งสอดคล้องกับ พรวิมล ปานทอง (2560 : 72) กล่าวว่าองค์ประกอบด้านพฤติกรรมมีประโยชน์ต่อการประเมินความพึงพอใจเป็นอย่างมาก ซึ่งอาจวัดได้โดยการสังเกตการณ์กระทำของนักเรียน นอกจากนี้การปฏิบัติด้วยตนเองทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม เป็นบรรยากาศที่แปลกใหม่ สนุกสนาน อบอุ่น เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจและเจคติที่ดีในการเรียน และสอดคล้องกับ ลัดดาวรรณ ศรีสังข์ (2559 : 44) กล่าวว่าการได้เรียนรู้เนื้อหาที่หลากหลายมีข้อคิดทำให้การเรียนรู้มีคุณค่า นักเรียนเห็นความสำคัญทำใจเกิดความพึงพอใจ การจัดกิจกรรมที่เร้าความสนใจทำให้เกิดการยอมรับจากนักเรียน เช่น การชมวีดิทัศน์ ดูรูปภาพ การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง ทำให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจ คุณภาพของชิ้นงานของนักเรียนเป็นสิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงการมีความพึงพอใจต่อการเรียน นักเรียนสร้างตาราง KWL และแผนผังความคิดอย่างถูกต้อง เป็นระเบียบ จะแสดงให้เห็นว่านักเรียนให้ความสนใจ ตั้งใจมุ่งมั่นในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย และมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้

จากผลการศึกษาและการอภิปรายผลดังกล่าวเป็นเหตุผลสำคัญที่สนับสนุนว่าความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิค KWL-Plus หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และนักเรียนมีระดับความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL-Plus อยู่ในระดับมาก

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ค้นพบข้อสังเกตจากประสบการณ์ตรงจากการจัดกิจกรรมโดยใช้เทคนิค KWL-Plus ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาครั้งต่อไปดังนี้ มีข้อเสนอแนะในการวิจัยประกอบด้วย 1) ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา 1.1) การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL-Plus เป็นกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงควรต้องคำนึงถึงขั้นตอนในการจัดกิจกรรมเป็นอย่างยิ่ง เพราะต้องจัดให้สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมองของนักเรียน โดยครูต้องคำนึงถึงเนื้อที่จะให้

นักเรียนอ่าน ซึ่งต้องมีความน่าสนใจ มีความทันสมัย มีข้อคิดที่สามารถให้นักเรียนนำไปใช้ได้จริง โดยครูต้องเตรียมตัวให้พร้อมก่อนจัดกิจกรรม ใช้เวลาที่เหมาะสมเพื่อให้แต่ละกิจกรรมสามารถดำเนินไปอย่างราบรื่น เสร็จสิ้นภายในเวลาที่กำหนด และสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความได้เต็มความสามารถ 1.2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ใช้เทคนิค KWL-Plus สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกิจกรรมการเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ได้ เพราะกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL-Plus เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนฝึกสร้างระบบความคิดด้วยตนเอง และเสริมแรงกระตุ้นความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ให้กับนักเรียน 2) ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ 2.1) การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL-Plus เป็นกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงควรต้องคำนึงถึงขั้นตอนในการจัดกิจกรรมเป็นอย่างยิ่ง เพราะต้องจัดให้สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมองของนักเรียน โดยครูต้องคำนึงถึงเนื้อที่จะให้นักเรียนอ่าน ซึ่งต้องมีความน่าสนใจ มีความทันสมัย มีข้อคิดที่สามารถให้นักเรียนนำไปใช้ได้จริง โดยครูต้องเตรียมตัวให้พร้อมก่อนจัดกิจกรรม ใช้เวลาที่เหมาะสมเพื่อให้แต่ละกิจกรรมสามารถดำเนินไปอย่างราบรื่น เสร็จสิ้นภายในเวลาที่กำหนด และสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความได้เต็มความสามารถ 2.2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ใช้เทคนิค KWL-Plus สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกิจกรรมการเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ได้ เพราะกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL-Plus เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนฝึกสร้างระบบความคิดด้วยตนเอง และเสริมแรงกระตุ้นความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ให้กับนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 . กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

บันลือ พฤกษะวัน. (2530). แนวการพัฒนาการสอนอ่านเบื้องต้น. วิทยาจารย์, 85(2), 29-35.

พรวิมล ปานทอง. (2560). การพัฒนาการเรียนการสอนการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ และ แรงจูงใจใฝ่ สัมฤทธิ์ โดยใช้เทคนิค KWL Plus สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ใน วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). วิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพศาล หวังพานิช. (2526). การวัดผลการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

ภัทรนันท์ ศรอินทร์. (2560). การศึกษาความสามารถด้านการอ่านและการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปี ที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้ แบบ KWL Plus. ใน วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

เมทินี ปุตุรงค์. (2560). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความสามารถด้านการอ่านจับใจและความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่3 โดยใช้การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เทคนิค KWL. ใน ปริญญานิพนธ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

รินทร์ลภัส เฉลิมธรรมวงษ์. (2557). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปี ที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้ เทคนิค KWL Plus. ใน วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. (2543). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่3). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

วารุณี อุดมธาดา. (2537). ผลของการอ่านโดยผสมผสานกิจกรรมการอ่าน เค.ดับบลิว.แอลกับกิจกรรมการสอนโครงสร้างความเรียงที่มีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ใน วิทยานิพนธ์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิไลวรรณ สวัสดิวงศ์. (2547). การพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่จัดัการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL-Plus. ใน วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

แววมยุรา เหมือนนิล. (2544). การอ่านจับใจความ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สุวิริยาสาสน์ศึกษาธิการ .

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2564). รายงานผล O-NET ด้วยแผนที่ประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2568 จาก https://www.niets.or.th/th/catalog/view/3121.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2557). การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

สายสุนี สกุลแก้ว. (2534). การพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านภาษาไทย เพื่อจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2539). เอกสารการสอนชุดวิชาการอ่านภาษาไทย. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุมาลี ชูบุญ. (2560). ผลการใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดร่วมกับผังกราฟิกที่มีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ใน วิทยานิพนธ์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2545). 21 วิธีจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนากระบวนการคิด. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.

อรุณี วิริยะจิตรา และคณะ. (2555). เหลียวหลังแลหน้าการสอนภาษาอังกฤษ. กรุงเทพมหานคร:หน้าต่างสู่โลกกว้าง.

Carr, E. and Ogle Donna. (1987). K-W-L Plus: A Strategies for Comprehension and Summarization. Journal of Reading, 30, 626–631.

Rovinelli, R.J., & Hambleton, R.K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. Dutch Journal of Educational Research, (2), 49-60.

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ*

TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AT THE CENTRAL SPECIAL EDUCATION CENTER UNDER THE OFFICE OF SPECIAL EDUCATION ADMINISTRATION

บุษยา วงศ์อรินทร์[1] และ สาลินี มีเจริญ[2]

Bussaya Wongarin[1] and Salinee Mecharoen[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

[1-2]Saint John's University, Thailand

Corresponding Author's Email: Bussayanana@gmail.com

วันที่รับบทความ : 15 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 21 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 23 กรกฎาคม 2568

Received 15 July 2025; Revised 21 July 2025; Accepted 23 July 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์ในการทำงาน และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูของศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง ปีการศึกษา 2567 จำนวน 136 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ การแจกแจงค่าความถี่ ค่าร้อย

Citation:

* บุษยา วงศ์อรินทร์ และ สาลินี มีเจริญ. (2568). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 948-975.

Bussaya Wongarin and Salinee Mecharoen. (2025). Transformational Leadership Of School Administrators At The Central Special Education Center Under The Office Of Special Education Administration. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 948-975.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที ค่าความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์เนื้อหาสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ตามลำดับ 2) ผลการเปรียบเทียบ ความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำแนกตามอายุ จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานพบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ประกอบด้วยแนวด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ผู้บริหารสถานศึกษา, ศูนย์การศึกษาพิเศษ

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the level of transformational leadership among educational institute administrators. 2) to compare the transformational leadership of administrators classified by educational levels, age, and work experience. 3) to examine guidelines for the development of transformational leadership in educational institute administrators in the Central Special Education Center under the Bureau of Special Education Administration. The sample consisted of 136 teachers during the 2024 academic year (B.E. 2567) in the Central Special Education Center. The instruments used to collect data were questionnaires and interviews. The data were analyzed using frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, t-test, one-way ANOVA, and content analysis for qualitative data.

The results of the research were found that: 1) Transformational leadership of educational institute administrators in the Central Special Education Center under the Bureau of Special Education Administration, overall and in each aspect were at a high level. The averages were sorted from highest to lowest as follows: the aspect of idealized influence, the aspect of individualized consideration, the aspect of intellectual stimulation and the aspect of inspiration. 2)Comparison results of transformational leadership of educational institute administrators in the Central Special Education Center under the Bureau of Special Education Administration, classified by the educational levels were non significantly different at the 0.05 level. However, they were significantly different at the 0.05 3) level based on age and work experience. Guidelines for developing transformational leadership of educational institution administrators in the Central Special Education Center under the Bureau of Special Education Administration, it consists of 4 aspects: the aspect of intellectual stimulation, the aspect of inspiration, the aspect of individualized consideration, and the aspect of idealized influence.

Keywords: Transformational Leadership, Educational Institute Administrators, Special Education Center

บทนำ

การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) เป็นการนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่ พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมในด้านคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ บนพื้นฐานการผลิต และการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกัน ยังจำเป็นต้องบริหารจัดการแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ ฉบับที่ 13 ให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้หลักการพัฒนาพื้นที่ ภารกิจ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมไทย ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทยตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555 : 2)

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญจอกงามของบุคคล และสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งเป็นเจตนารมณ์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยมีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยการจัดการศึกษาให้ยึดหลักสำคัญที่ว่า เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการพัฒนาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง การศึกษาตลอดชีวิตนั้นเป็นการจัดการศึกษาที่ผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับความต้องการของชุมชน การศึกษาตลอดชีวิต จึงมีความเชื่อว่า มนุษย์มีศักยภาพที่จะเรียนรู้ และสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างมีอิสระที่จะเลือกเนื้อหารูปแบบ วิธีการในการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 4)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีปัจจัยที่สำคัญในการบริหารซึ่งมี ผลกระทบต่อผู้ร่วมงานในองค์การ และสภาพแวดล้อม สามารถชักจูงและนำพาให้ผู้ร่วมงานคล้อยตามอันที่จะก่อให้เกิด ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลขององค์กร รวมทั้งการเป็นผู้นำในการตัดสินที่จะเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาองค์กรให้มีความเจริญก้าวหน้า บรรลุเป้าประสงค์ตามที่กำหนดไว้ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นตัวแปรสำคัญในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นไปตามหลักสูตรกำหนดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนเพราะเป็นตัวกลางสำคัญในการรับนโยบายต่าง ๆ มาบริหารสถานศึกษาสู่ผู้ใต้บังคับบัญชา และเพื่อให้สอดรับกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน ผู้บริหารจึงจำเป็นที่จะต้องมีทักษะสำคัญใน ศตวรรษที่ 21 เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน และนำไปสู่ความสำเร็จของผู้เรียนและสถานศึกษา ประกอบด้วยทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการใช้เทคโนโลยีและดิจิทัล ทักษะการสื่อสาร และทักษะด้านความ

ริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อนำมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล (วณิชวรรณ รัตนจารุพิทักษ์, 2564 : 52) การจัดการความรู้ ในองค์กร การบริหารจำเป็นต้องกระตุ้นให้คนในองค์กรพัฒนาความรู้ สร้างนวัตกรรมในการปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากองค์การต้องเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้องค์การพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นยังจะสามารถนำพา องค์กรสู่การเป็นผู้นำได้ ซึ่งการจัดการความรู้เป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อบรรลุเป้าหมาย ดังกล่าว นอกจากนี้การจัดการความรู้ยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่สร้างความรู้คนในองค์การ สร้างความภาคภูมิใจในการทำงานและกระตุ้นให้คนในองค์การทำงานอย่างเต็มศักยภาพ (ไชยา ภาวะบุตร, 2565 : 31) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงประกอบด้วย องค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านการสร้างบารมี (Charisma) หรือด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Ideological influence) ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะตัวที่รู้ตามจะต้องเชื่อถือศรัทธา ยอมปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ(Inspirational Motivation) หมายถึง การที่ผู้นำใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อชักนำให้ผู้ตามเห็นคุณคุณค่าของงานและปฏิบัติงานโดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ด้านการกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation) เป็นการที่ผู้พยายามที่กระตุ้นให้ผู้ตามใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาโดยรอบคอบ ใช้เหตุผล และด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล(Individualized Consideration) โดยผู้นำจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและมอบหมายงานตามความถนัดของแต่ละคน ทำให้งานมีประสิทธิภาพ (Bass. 1999) ภาวะผู้นำเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันที่ต้องใช้ศักยภาพส่วนตัว เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและช่วยพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

ศูนย์การศึกษาพิเศษได้ก่อตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 และนโยบายการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของรัฐบาลร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีความต้องการจะปรับปรุงการจัดระบบการศึกษาสำหรับคนพิการในประเทศไทย ให้เกิดความเสมอภาคทั้งเชิงโอกาส และเชิงคุณภาพ จึงได้มีการประกาศก่อตั้งศูนย์การศึกษาพิเศษขึ้น เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2539 เพื่อให้เป็นศูนย์ปฏิบัติการฟื้นฟูสมรรถภาพให้แก่ผู้พิการ โดยใช้กระบวนการทางการศึกษา โดยมีการจัดตั้งศูนย์การศึกษาพิเศษขึ้นพร้อมกันจำนวน 13 แห่งทั่วประเทศ ณ จังหวัดที่เป็นที่ตั้งของเขตการศึกษา 12 แห่ง และอีก 1 แห่ง จัดตั้งขึ้นที่กรุงเทพมหานคร โดยใช้ชื่อว่า “ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง” (ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง, 2564: 3) โดยเริ่มเปิดดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ และผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2541 ปัจจุบันศูนย์

การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง เป็นสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง, 2564: 4-5) โดยมีเป้าประสงค์ คือ 1. ผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้รับการพัฒนา ฟื้นฟูสมรรถภาพ เชื่อมต่อตามความ ต้องการจำเป็นพิเศษ และพึ่งพาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ 2. ผู้ที่เกี่ยวข้อง มีความรู้ มีทักษะ เจตคติที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ (ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง, 2564) โดยศูนย์การศึกษาพิเศษมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้ บทบาทที่ 1 จัด และส่งเสริม สนับสนุนการศึกษาในลักษณะศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention : EI) และเตรียมความพร้อมของคนพิการ ศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บทบาทที่ 2 พัฒนาและฝึกอบรมผู้ดูแลคนพิการ บุคลากรที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการ บทบาทที่ 3 จัดระบบและส่งเสริม สนับสนุนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับคนพิการ บทบาทที่ 4 จัดระบบบริการช่วงเชื่อมต่อสำหรับคนพิการ (Transitional Services) บทบาทที่ 5 ให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยครอบครัวและชุมชนด้วยกระบวนการทางการศึกษา บทบาทที่ 6 เป็นศูนย์ข้อมูลรวมทั้งจัดระบบข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาสำหรับคนพิการ บทบาทที่ 7 จัดระบบสนับสนุนการจัดการเรียนร่วมและประสานงานการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในจังหวัด บทบาทที่ 8 ภาระหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนดหรือตามที่ได้รับมอบหมาย (ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง, 2564: 3)

จะเห็นได้ว่าศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง มีภารกิจหลักในการดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการและผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษตามบทบาทหน้าที่ ทั้ง 8 บทบาทหน้าที่ ซึ่งจากข้อมูลจำนวนผู้เรียนศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง ปีการศึกษา 2567 เห็นได้ว่า จำนวนผู้เรียนศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลางมีจำนวนถึง 1,262 คน ในขณะที่จำนวนครูของศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลางมีจำนวนเพียง 205 คน (ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง, 2565: 5) แสดงให้เห็นว่า ครูของศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง ต้องมีภาระงานในการรับผิดชอบนักเรียนจำนวนมาก เด็กที่ไม่มีโอกาสเข้ารับการศึกษาให้ทุกคนเข้ารับการศึกษาที่ดี มีความเสมอภาค และเท่าเทียมกัน มีนโยบายการนา เด็กที่ขาดโอกาสเหล่านี้กลับสู่ห้องเรียนผ่านโครงการส่งเสริมโอกาสความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา “พาน้องกลับมาเรียน” เพื่อให้ผู้เรียนอยู่ในระบบ มีการศึกษาอย่างมีคุณภาพ (จันทิมา นกอยู่,

2566) และเพื่อได้สร้างขีดความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนา ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นมืออาชีพ มีสมรรถนะด้านภาษา และการใช้ เทคโนโลยีดิจิทัล จากผลการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่าโดยภาพรวมแล้วประสบปัญหา ทางด้านการบริหารจัดการศึกษาอย่างมาก ซึ่งมีสาเหตุหลายปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหา ประเด็น ซึ่งมีประเด็นดังนี้ ปัญหาครูมีภาระงานมาก ปัญหาครูสอนไม่ตรงวิชาเอก และปัญหาครูขาดทักษะในการใช้สื่อที่ทันสมัยในการเรียนการสอน ปัญหาด้านนี้มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนอย่างมาก คือภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา เพราะถ้าสถานศึกษามีการบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพย่อมส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน แต่ถ้าการบริหารจัดการขาดประสิทธิภาพ (อดิเทพ เส็งสาย, 2565) ย่อมส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของครูจึงทำให้ส่งผลกระทบ ต่อคุณภาพของผู้เรียน ดังนั้นแล้วผู้บริหารจะต้องเล็งเห็นความสำคัญ และต้องดำเนินการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นทุก ๆ ด้านอย่างเร่งด่วน เพื่อทำให้การศึกษาและคุณภาพของการเรียนดีขึ้นต่อไป

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ว่าในสถานการณ์ปัจจุบันผู้บริหารมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใดที่จะนำสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จรวมทั้งการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้บริหารที่มีคุณภาพด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริหารงาน เพื่อให้เกิดการบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล นอกจากนี้ผู้บริหารระดับสูงยังสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นกรอบในการชี้นำการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีศักยภาพสูงขึ้น สามารถปรับตัวทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำแนกตามระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์ในการทำงาน

3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูของศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริการงานการศึกษาพิเศษ ปีการศึกษา 2567 แบ่งเป็นครูที่ปฏิบัติงานในศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง ดินแดง จำนวน 116 คน หน่วยบริการ 28 คน โรงพยาบาล 26 คน และโรงเรียนเรียนร่วม/เรียนรวม จำนวน 35 คน รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 205 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ครูของศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง ในปีการศึกษา 2567 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหากลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607-610) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 136 คน จากนั้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง อย่างง่ายโดยใช้วิธีการจับฉลาก

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบบสอบถามภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดการวิจัย 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ข้อคำถามประกอบด้วยปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ตามความคิดเห็นของครู ได้แก่ การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ (Idealized influence) การสร้างแรงบันดาลใจ

(Inspirational motivation) การกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual stimulation) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualized consideration) ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ท (Liken) ดังนี้

5 หมายถึง ผู้บริหารมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ผู้บริหารมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระดับมาก

3 หมายถึง ผู้บริหารมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง

2 หมายถึง ผู้บริหารมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในในระดับน้อย

1 หมายถึง ผู้บริหารมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

แบบบันทึกการสัมภาษณ์ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร 4 ด้าน ได้แก่ 1) การกระตุ้นทางปัญญา 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และ 4) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ขอหนังสือจากวิทยาลัยนวัตกรรมทางการศึกษา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น เพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ในการวิจัย และขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง

2. ยื่นหนังสือจากวิทยาลัยนวัตกรรมทางการศึกษา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น ถึงผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง ด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามให้แก่ครูของศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง โดยผ่านระบบออนไลน์ (Google Forms) และขอข้อมูลภายใน 15 วัน หลังจากที่แจกแบบสอบถาม

4. ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม หากพบว่าไม่สมบูรณ์หรือไม่ได้รับคืน ผู้วิจัยจะส่งแบบสอบถามให้อีกครั้งและติดตามการส่งคืน

5. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาพิจารณาตรวจสอบจำนวนและความถูกต้องสมบูรณ์จนได้จำนวนแบบสอบถามที่ผู้ตอบแบบสอบถามตอบครบถ้วนสมบูรณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

6. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการโดยมีขั้นตอน ดังนี้

6.1 ผู้วิจัยนัดหมายการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์เกี่ยวกับแนวทางการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

6.2 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปสัมภาษณ์ซึ่งผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ หัวหน้างานของศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง จำนวน 5 คน โดยมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ ดังนี้ 1) สำเร็จการศึกษาสาขาบริหารการศึกษาหรือสาขาที่เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาระดับมหาบัณฑิตขึ้นไป 2) มีประสบการณ์ด้านการศึกษาพิเศษ ไม่น้อยกว่า 7 ปี

6.3 จดบันทึกและหลอมรวมประเด็นข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลตามประเด็นขององค์ประกอบแนว เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์และกำหนดเป็นแนวทางทางการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของครูของศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้การแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. การวิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยตามเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2556 :121)

คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารอยู่ในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. วิเคราะห์บทสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป หาค่าสถิติ ดังนี้

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของแบบสอบถาม

1.1 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบสอบถามกับวัตถุประสงค์ (IOC)

1.2 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีครอนบาค (Cronbach,1990: 204)

2. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

2.1 ค่าความถี่ (Frequency) ใช้ในการอธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง

2.2 ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้ในการอธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง

2.3 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ใช้ในการอธิบายระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2.4 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้ในการอธิบายระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2.5 ค่าที (t-test: Independent Samples) ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ แตกต่างกัน

2.6 ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA/ F-test) ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ครูที่มีอายุ และประสบการณ์การทำงาน ต่างกัน มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ แตกต่างกัน ในกรณีที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะนำไปทดสอบความแตกต่างรายคู่ โดยใช้วิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe)

2.7 แบบสัมภาษณ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษผู้วิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ ระดับการศึกษา ปริญญาตรี อายุ 31-40 ปี และประสบการณ์การทำงาน 1-5 ปี

2. ผลการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ตามลำดับ มีรายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านการกระตุ้นทางปัญญาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารกระตุ้นผู้ร่วมงานได้พัฒนาความสามารถของตนเองจนเกิดความตระหนักเข้าใจปัญหาและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ รองลงมา คือ ผู้บริหารมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลายเพื่อช่วยกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานแสดงความคิดเห็น และเหตุผลอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานตระหนักถึงคุณค่าในบทบาท หน้าที่ของตนเองอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานสร้างระบบความคิด เรียนรู้วิธีแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานเกิดความท้าทายในการแก้ไขปัญหาเพื่อสรุปหาข้อมูลใหม่ที่ดีกว่าเดิมอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมั่นว่าการทำงานใด ๆ จะสามารถบรรลุเป้าหมายได้ รองลงมา คือ ผู้บริหารเสียสละเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่า ประโยชน์ส่วนตนและอุทิศเวลาให้การทำงานนอกเหนือเวลาทำงานปกติอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหาร

สร้างเจตคติและการคิดในเชิงบวกอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานโดยไว้วางใจซึ่งกันและกันอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารชื่นชมในความสามารถและผลงานของผู้ร่วมงานแต่ละบุคคล รองลงมา คือ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหาร ติดตาม สอบถาม สร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานแก่ผู้ร่วมงานอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารช่วยเหลือ ชี้แนะ ให้คำปรึกษาในการปฏิบัติงานแก่ผู้ร่วมงานเป็นรายบุคคลอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่และเปิดโอกาสให้เรียนรู้สิ่งใหม่ตามความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารรับฟังเรื่องราวและความคิดเห็นของผู้ร่วมงานแต่ละบุคคลอยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารเข้าใจถึงความต้องการพื้นฐานของผู้ร่วมงานของแต่ละบุคคลอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารแสดงถึงความมั่นใจ สร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่ง อันเดียวกัน รองลงมา คือ ผู้บริหารประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเป็นที่น่าเคารพ นับถือและศรัทธาของผู้ร่วมงานอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารมีเป้าหมายและอุดมการณ์ในการทำงานที่ชัดเจนอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารมีปฏิภาณไหวพริบในการปฏิบัติงานและมีความคิดริเริ่มในการบริการจัดการที่ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารมีความหนักแน่นในการแสดงความคิดเห็นต่อปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

3. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงาน จำแนกตาม ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงาน ได้ผลดังนี้

3.1 ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในภาพรวม แตกต่างกัน เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ไม่แตกต่างกัน

ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ไม่แตกต่างกัน

ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ไม่แตกต่างกัน

ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ไม่แตกต่างกัน

3.2 ครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในภาพรวมแตกต่างกัน เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา แตกต่างกัน

ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ แตกต่างกัน

ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล แตกต่างกัน

ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ แตกต่างกัน

3.3 ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในภาพรวมแตกต่างกัน เมื่อจำแนก เป็นรายด้าน พบว่า

ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา แตกต่างกัน

ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ แตกต่างกัน

ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล แตกต่างกัน

ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ แตกต่างกัน

4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

จากการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ทั้ง 4 ด้าน สรุปผลได้ดังนี้

1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการกระตุ้นทางปัญญา เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้บุคลากรเกิดการพัฒนาเชิงวิชาการและเชิงวิชาชีพอย่างยั่งยืน โดยผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษากล้าคิด กล้าทำ และกล้าท้าทายกับวิธีการเดิม ๆ เพื่อค้นหาวิธีการที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมยิ่งขึ้นกับผู้เรียนเฉพาะบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในศูนย์การศึกษาพิเศษ ซึ่งต้องการนวัตกรรมเฉพาะทางและการวิเคราะห์เชิงลึกเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการกระตุ้นทางปัญญา ไม่เพียงเป็นบทบาทเชิงบริหารเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรเกิดความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองและร่วมกันขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความเป็นเลิศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของศูนย์การศึกษาพิเศษที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์อย่างยิ่งในการตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียน

2) การที่ผู้บริหารสามารถสร้างแรงบันดาลใจ และส่งเสริมให้บุคลากร ปฏิบัติงานโดยมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ถือเป็นหัวใจของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริง เพราะไม่เพียงแต่ทำให้เกิดผลงานที่มีคุณภาพ แต่ยังส่งผลต่อการสร้างองค์กรที่มีพลัง มีความสุข และพร้อมจะพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว โดยเฉพาะในบริบทของศูนย์การศึกษาพิเศษที่ต้องการความร่วมมือแบบมีหัวใจร่วมกันมากกว่าระบบคำสั่งความสามารถของผู้บริหารในการปลุกพลังและแรงจูงใจภายในของบุคลากร ซึ่งไม่ใช่เพียงการสื่อสารเป้าหมายหรือภารกิจให้ชัดเจนเท่านั้น แต่ยังต้องรวมถึงการสร้างบรรยากาศแห่ง ความไว้วางใจ ความเชื่อมั่น และการยอมรับซึ่งกันและกันในบริบทของศูนย์การศึกษาพิเศษ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ต้องดูแลผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ความร่วมมือระหว่างครู นักวิชาการ นักกิจกรรมบำบัด และเจ้าหน้าที่ทุกฝ่าย ต้องอาศัยความเข้าใจและความไว้วางใจกันอย่างลึกซึ้ง การที่ผู้บริหารแสดงภาวะผู้นำโดยสร้างแรงบันดาลใจ จะทำให้เกิดทีมงานที่พร้อมเดินไปในทิศทางเดียวกัน มีความภักดีต่อองค์กรและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงเพื่อผลประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

3) ผู้บริหารต้องสามารถประเมินศักยภาพ จุดแข็ง จุดอ่อน และความต้องการเฉพาะบุคคลของผู้ร่วมงานได้ เพื่อจัดสรรงานให้เหมาะสมกับความสามารถของแต่ละบุคคล ตอบสนองต่อแรงจูงใจส่วนบุคคล และส่งเสริมให้ทุกคนได้เติบโตเต็มตามศักยภาพของตนเองในบทบาทที่รับผิดชอบโดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ซึ่งลักษณะของงานมีความซับซ้อน ต้องใช้ทักษะเฉพาะและจิตวิญญาณในการดูแลนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษสูง การที่ผู้บริหารเข้าใจว่า แต่ละคนมีพื้นฐานชีวิต ความต้องการ และศักยภาพที่แตกต่างกัน การบริหารบุคคลแบบไม่เหมารวม แต่ให้ความใส่ใจเฉพาะรายบุคคล เป็นสิ่งที่จะส่งผลให้บุคลากรเกิดความรู้สึกผูกพัน รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า และเต็มใจที่จะพัฒนาตนเองเพื่อตอบสนองต่อภารกิจขององค์กร ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล เป็นผู้ที่สามารถสร้างองค์กรให้ “มีหัวใจ” ซึ่งเป็นพื้นฐานของการสร้างแรงจูงใจจากภายใน และเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างแท้จริง โดยเฉพาะในศูนย์การศึกษาพิเศษที่บุคลากรต้องปฏิบัติงานด้วยความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจ และมีจิตบริการสูง การดูแลผู้ร่วมงานด้วยหัวใจของ “ความเข้าใจ” จะสะท้อนกลับมาสู่การดูแลผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ

4) ผู้บริหารต้องกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในประเด็นที่ขัดแย้ง โดยตั้งอยู่บนหลักการ ความถูกต้อง และประโยชน์ขององค์กรในระยะยาว ไม่หวั่นไหวต่อแรงกดดัน

ภายนอก พร้อมเป็นแบบอย่างในการยึดมั่นในค่านิยม และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งและยั่งยืนผู้บริหารต้องเป็น แบบอย่างที่ดีทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบ รวมถึงการยืนหยัดในหลักการอันถูกต้องอย่างมั่นคง แม้ในสถานการณ์ที่เผชิญกับความขัดแย้งหรือแรงกดดันในบริบทของ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ซึ่งเป็นองค์กรที่มีความหลากหลายทั้งในด้านบุคลากร บทบาท และความต้องการของผู้เรียน การเกิดความขัดแย้งในเชิงความคิดหรือวิธีปฏิบัติจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงอุดมการณ์จะต้องสามารถ แสดงความคิดเห็นต่อปัญหาเหล่านี้อย่างหนักแน่น สุภาพ และยึดหลักเหตุผล โดยไม่หวั่นไหวต่ออิทธิพลส่วนตัวหรืออารมณ์เฉพาะหน้าภาวะผู้นำด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ คือ พลังเงียบแต่มั่นคง ที่ทำให้ผู้บริหารได้รับความเคารพนับถือและไว้วางใจจากบุคลากรอย่างแท้จริง การแสดงออกถึงความหนักแน่นต่อปัญหาและความขัดแย้ง ด้วยท่าทีสงบนิ่ง ยึดหลักคุณธรรม และมุ่งหวังประโยชน์ส่วนรวม จะช่วยให้องค์กรสามารถผ่านวิกฤติได้อย่างสร้างสรรค์ และเติบโตไปในทิศทางที่มีคุณค่าซึ่งมีภารกิจที่อ่อนไหวและต้องอาศัยความร่วมมือสูง ความเป็นผู้นำเชิงอุดมการณ์ของผู้บริหาร คือสิ่งที่จะหล่อหลอมความสามัคคี และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งในระยะยาว

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้วิจัยนำประเด็นน่าสนใจมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารแสดงบทบาทในการเป็นผู้นำที่ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานมีความคิดสร้างสรรค์ และคิดแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยใช้เหตุผลมากกว่าความรู้สึก ส่งเสริมทัศนคติเชิงบวก และเปิดโอกาสให้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นแบบอย่างที่ดี ยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม มีความมุ่งมั่น ทุ่มเท และสร้างความเป็นหนึ่งเดียวในองค์กร เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ จึงส่งผลให้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จิระเดช สวัสดิภักดิ์ (2562) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ

การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ผู้นำใช้เพื่อพัฒนาศักยภาพและยกระดับความสามารถของบุคลากร ทำให้เกิดความตระหนักรู้ในภารกิจ และวิสัยทัศน์ขององค์กร พร้อมทั้งส่งเสริมให้มองไกลเกินกว่าความสนใจส่วนตัว เพื่อประโยชน์ร่วมของทีมองค์กร หรือสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พนิดา อินทรเหมือน (2564) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญญามาศ แดงสีดา (2565) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะมุ่งเน้นการพัฒนา ปรับปรุง และขับเคลื่อนองค์กรให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยมีวิสัยทัศน์ชัดเจน กล้าคิด กล้าตัดสินใจ สนับสนุนนวัตกรรม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู บุคลากร และนักเรียน เปิดรับความคิดเห็น ยืดหยุ่น ยอมรับความหลากหลาย และเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม และการทำงานอย่างมุ่งมั่น เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ก้าวหน้าและยั่งยืน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน อภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านการกระตุ้นทางปัญญา พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในด้านการกระตุ้นทางปัญญา จะส่งเสริมให้ครู และบุคลากรในโรงเรียนคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล กล้าคิด กล้าตั้งคำถาม และแสวงหาวิธีการใหม่ในการแก้ปัญหา โดยเน้นการใช้เหตุผลมากกว่าใช้อารมณ์ เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ และพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาองค์กรอย่างสร้างสรรค์ และยั่งยืนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bass and Avolio (1994) กล่าวว่า การกระตุ้นทางปัญญาเกิดจากพฤติกรรมของผู้นำที่ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานคิดอย่างสร้างสรรค์ เปิดรับแนวทางใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา ทบทวนวิธีการเดิม ใช้เหตุผล ข้อมูล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ้งนภา จันทร์ลี (2562) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำ

การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ด้านการกระตุ้นทางปัญญา มีค่าเฉลี่ยโดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก

ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้บุคลากรทำงานอย่างมีพลัง และเป้าหมาย โดยการมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน มองเห็นทิศทางขององค์กรในอนาคตอย่างเป็นระบบ พร้อมอุทิศตนในการทำงาน เพื่อเป็นแบบอย่างและแสดงความเชื่อมั่นในความสามารถของทีม ผู้บริหารแสดงความมุ่งมั่นในการบรรลุเป้าหมาย ส่งเสริมให้บุคลากรสามารถเผชิญและจัดการกับปัญหาด้วยตนเอง รวมถึงกระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในงานที่ทำ นอกจากนี้ยังแสดงถึงภาวะผู้นำที่สามารถจูงใจ สร้างความเชื่อมั่น และความท้าทายในการทำงาน ทำให้บุคลากรรู้สึกมีชีวิตชีวา กระตือรือร้น มีเจตคติที่ดีและมองโลกในแง่บวก และผู้บริหารยังเป็นกำลังใจสำคัญในการสนับสนุนบุคลากรให้เห็นคุณค่าในตนเอง แม้ต้องเผชิญกับอุปสรรค ก็สามารถก้าวผ่านไปได้ด้วยพลังแห่งความมั่นใจและแรงบันดาลใจที่ได้รับจากผู้นำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ภัศราภรณ์ ชิดทอง (2560) กล่าวว่า การสร้างแรงบันดาลใจคือการที่ผู้บริหารกระตุ้นให้บุคลากรเห็นคุณค่าในตนเองและเป้าหมายขององค์กร จนเกิดความกระตือรือร้น มีกำลังใจ และพร้อมทุ่มเทในการทำงานจนบรรลุเป้าหมาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูวิศ สิงสีดา (2565) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารทำหน้าที่เป็นทั้ง ผู้นำ และที่ปรึกษา โดยเน้นการให้คำแนะนำ สนับสนุน และดูแลบุคลากรเป็นรายบุคคลอย่างใกล้ชิด เพื่อให้บุคลากรรู้สึกมีคุณค่า และเป็นส่วนสำคัญขององค์กร พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้พัฒนาศักยภาพ และแสดงความสามารถได้อย่างเต็มศักยภาพ นอกจากนี้ ผู้บริหารยังสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ โดยเคารพ และเข้าใจความแตกต่างของแต่ละบุคคล ส่งเสริมความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และคอยติดตาม สอบถาม ให้กำลังใจ พร้อมให้คำปรึกษาอยู่เสมอ เพื่อสนับสนุนการทำงานของบุคลากร และองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ

แนวคิดของ พัชรินทร์ สงครามศรี (2561) กล่าว่า การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงภาวะผู้นำผ่านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี เป็นแบบอย่างที่น่าเชื่อถือ เห็นความสำคัญของการพัฒนาผู้อื่น จัดการความขัดแย้งอย่างเหมาะสม และสร้างความผูกพันในองค์กรอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิมลพรรณ ช่างคิด (2560) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในภาคตะวันออก พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพ์พร วงศ์อนุสิทธิ์ (2564) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสตรีที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสตรีโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากร ด้วยการมีความน่าเคารพ น่าเชื่อถือ และไว้วางใจได้ สามารถควบคุมอารมณ์ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี รวมถึงมีศีลธรรม และจริยธรรมในการทำงาน มีความยุติธรรม ไม่ใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ส่วนตัว แต่คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม นอกจากนี้ ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และสามารถถ่ายทอดให้ผู้ร่วมงานเข้าใจ และร่วมกันปฏิบัติตามได้ ปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่าง โดยมีความมุ่งมั่น ทุ่มเท และแสดงความมั่นใจในการทำงาน สร้างความเป็นหนึ่งเดียวในองค์กร เพื่อร่วมกันบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความภาคภูมิใจให้กับผู้ร่วมงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan (2006) ได้กล่าวว่า การมีอิทธิพลอย่างมีอุคมการณ์ หมายถึง การมีอิทธิพลต่อผู้อื่น ผู้นำต้องทำตนให้มีอิทธิพลในการดึงดูดใจ และดึงตัวบุคคลสำคัญ เข้ามาร่วมกลุ่ม สร้างเครือข่ายในการช่วยเหลือสนับสนุน เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มและรู้จักหว่านล้อมชักจูงให้ผู้อื่นคล้อยตามได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิกา บุญช่วย (2561) ศึกษาเรื่อง การศึกษาบทบาทภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด พบว่า บทบาทภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มัณฑนา ชุมปัญญา (2563) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำแนกตาม ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงาน

2.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า ครูศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในภาพรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ เนื่องจากภาวะผู้นำในการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่สามารถสังเกตได้จากพฤติกรรม การตัดสินใจ การสื่อสาร และผลลัพธ์ของการบริหารจัดการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นรูปธรรมและสามารถรับรู้ได้จากประสบการณ์ตรงของผู้เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน หรือผู้ปกครอง การที่ผู้บริหารสามารถแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการวางแผนการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน การสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ครูและบุคลากร การสื่อสารที่เปิดเผย และเป็นธรรม ตลอดจนการตัดสินใจที่กล้าหาญ และมีวิสัยทัศน์ ล้วนเป็นปัจจัยที่ทุกคนสามารถประเมิน และมีความรู้สึกร่วมได้โดยไม่จำเป็นต้องมีวุฒิการศึกษาสูง เพราะเป็นพฤติกรรมที่มองเห็นได้จากการปฏิบัติงานจริง นอกจากนี้ ประสบการณ์จากการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสถานศึกษามีผลต่อความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำมากกว่าระดับการศึกษา กล่าวคือ ผู้ที่ทำงานหรือมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้บริหารจะสามารถประเมินได้จากความรู้สึก ความเชื่อมั่น และการรับรู้ต่อผลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา ซึ่งเป็นประสบการณ์ตรงที่ไม่จำเป็นต้องอาศัยความรู้เชิงวิชาการ ระดับการศึกษาไม่ผลต่อความแตกต่างของความคิดเห็นในเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากทุกคนสามารถประเมินพฤติกรรมผู้นำได้จากประสบการณ์ตรงและการรับรู้ร่วมในบริบทเดียวกันมากกว่าความรู้ทางทฤษฎีที่ได้จากการศึกษาในระดับที่ต่างกัน

2.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า ครูศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกันตามช่วงอายุของครู เนื่องจากอายุสัมพันธ์กับ

ประสบการณ์ ทัศนคติ และความยืดหยุ่นในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ครูในแต่ละช่วงวัยมักมีมุมมองต่อบทบาทของผู้นำที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งส่งผลต่อการรับรู้ และประเมินภาวะผู้นำของผู้บริหารในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน ครูที่มีอายุน้อยมักมีความเปิดกว้างต่อแนวคิดใหม่ เทคโนโลยี และนโยบายการศึกษาแบบใหม่ จึงมักมองว่าผู้บริหารที่กล้านำการเปลี่ยนแปลง มีวิสัยทัศน์ และสนับสนุนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ให้คุณค่ากับผู้นำที่มีความทันสมัย และสนับสนุนการทำงานร่วมกับทีมในลักษณะประชาธิปไตย ในทางกลับกัน ครูที่มีอายุมากกว่าอาจมีความเคยชินกับรูปแบบการบริหารและการจัดการแบบดั้งเดิม การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอาจทำให้รู้สึกไม่มั่นคง ไม่แน่ใจ หรือมองว่าผู้นำที่เปลี่ยนแปลงเร็วเกินไปอาจขาดความรอบคอบ อาจให้คุณค่ากับผู้นำที่มีความมั่นคง ยึดหลักการ และดำเนินการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป นอกจากนี้ ประสบการณ์ที่สะสมมาในแต่ละช่วงอายุยังมีผลต่อระดับความไว้วางใจที่ครูมีต่อผู้นำ คือ ครูที่เคยประสบกับการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ประสบผลสำเร็จในอดีตอาจมีความระมัดระวังหรือแม้กระทั่งตั้งข้อสงสัยต่อผู้นำคนใหม่ที่พยายามผลักดันการเปลี่ยนแปลง ขณะที่ครูรุ่นใหม่ที่ยังไม่มีประสบการณ์ล้มเหลวในอดีตอาจมองการเปลี่ยนแปลงในแง่บวกมากกว่า ความแตกต่างด้านอายุจึงมีผลต่อการรับรู้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา แต่ละวัยมีมุมมอง ความคาดหวัง และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งสะท้อนออกมาในความคิดเห็นต่อผู้นำและกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ แสงดาว คณานับ และลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ (2566) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี พบว่า ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ครูที่มีอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่างกัน

2.3 จากผลการวิจัยที่พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ในการทำงาน ความเชี่ยวชาญ และทักษะที่ดีมักมาจากประสบการณ์ที่สั่งสมมาเป็นระยะเวลานาน ผู้ที่มีประสบการณ์มากมักสามารถรับผิดชอบงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีแนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสม และสามารถรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมั่นใจ สิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงความชำนาญที่เกิดจากการเรียนรู้และฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ในทางตรงกันข้าม ผู้ที่มีประสบการณ์น้อยอาจยังไม่มีโอกาสได้ทำงานใกล้ชิดกับผู้บริหาร หรือ

ได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานมากนัก ทำให้มุมมอง และความคิดเห็นของพวกเขาอาจแตกต่างจากครูหรือผู้สอนที่มีประสบการณ์มาก ความแตกต่างนี้อาจกลายเป็นอุปสรรคในการแลกเปลี่ยนความคิดหรือการทำงานร่วมกัน ดังนั้นประสบการณ์จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยพัฒนาความสามารถในการทำงาน และเสริมสร้างความน่าเชื่อถือในสายอาชีพ ทั้งยังเป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลสามารถเติบโตในหน้าที่การงานได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิมลพรรณ ช่างคิด (2560) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ในภาคตะวันออก พบว่า ผลการเปรียบเทียบ จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พนิดา อินทรเหมือน (2564) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พัทลุง เขต 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำ จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงานและขนาดสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

3.1 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้ครู และบุคลากรทางการศึกษาเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งในด้านวิชาการ และวิชาชีพ โดยเฉพาะในศูนย์การศึกษาพิเศษที่ต้องดูแลผู้เรียนที่มีความหลากหลาย ผู้บริหารจึงควรส่งเสริมให้บุคลากรกล้าคิด กล้าทำ และกล้าท้าทายวิธีการเดิม เพื่อแสวงหาแนวทางใหม่ที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะ ภาวะผู้นำในลักษณะนี้ไม่ใช่แค่การบริหารทั่วไป แต่คือการจุดประกายแนวคิดใหม่ กระตุ้นให้บุคลากรเกิดแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และร่วมกันพัฒนาองค์กรให้ก้าวสู่ความเป็นเลิศอย่างสร้างสรรค์ และยั่งยืน

3.2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ เป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารควรสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจ ความเชื่อมั่น และการยอมรับซึ่งกันและกัน เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรทำงานด้วยความมุ่งมั่นและเชื่อมั่นในเป้าหมายร่วม โดยเฉพาะในศูนย์การศึกษาพิเศษที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลากหลายฝ่าย ซึ่งต้องอาศัยการประสานงานบนพื้นฐานของความเข้าใจมากกว่าการสั่ง

การภาวะผู้นำเชิงสร้างแรงบันดาลใจจึงหมายถึงการปลุกพลังภายในบุคลากร ให้เกิดความรักในงาน ความจงรักภักดีต่อองค์กร และการปรับตัวเพื่อผลประโยชน์ของผู้เรียน ซึ่งจะนำไปสู่องค์กรที่เข้มแข็ง มีความสุข และพัฒนาได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

3.3 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล คือความสามารถของผู้บริหารในการเข้าใจศักยภาพ จุดแข็ง จุดอ่อน และความต้องการเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล เพื่อมอบหมายงานได้อย่างเหมาะสม สร้างแรงจูงใจ และเปิดโอกาสให้แต่ละคนมีความก้าวหน้าในหน้าที่ของตนในบริบทของศูนย์การศึกษาพิเศษซึ่งดูแลผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ การเข้าใจบุคลากรรายบุคคลยิ่งมีความสำคัญ ผู้บริหารต้องตระหนักว่าแต่ละคนมีพื้นฐานและแรงจูงใจที่แตกต่างกัน การดูแลบุคลากรด้วยความเข้าใจและเห็นคุณค่า จะช่วยสร้างความผูกพัน ความเต็มใจในการพัฒนาตนเอง และขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายร่วมกันภาวะผู้นำลักษณะนี้จะช่วยสร้าง “องค์กรที่มีหัวใจ” ที่ส่งเสริมแรงจูงใจจากภายใน และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งในด้านบุคลากรและคุณภาพการดูแลผู้เรียน

3.4 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ คือ ความสามารถของผู้บริหารในการนำองค์กรด้วยความยึดมั่นในหลักการคุณธรรม และความถูกต้อง โดยไม่หวั่นไหวต่อแรงกดดันหรืออิทธิพลส่วนตัว ผู้บริหารลักษณะนี้สามารถตัดสินใจในประเด็นที่อ่อนไหวได้อย่างมั่นคง สุภาพ ใช้เหตุผล และมุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวมในบริบทของศูนย์การศึกษาพิเศษ ซึ่งมีความหลากหลายและซับซ้อน ภาวะผู้นำลักษณะนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะช่วยสร้างความไว้วางใจ ความร่วมมือ และวัฒนธรรมองค์กรที่มั่นคง การแสดงออกถึงความหนักแน่นทางความคิดและความสงบนิ่งเมื่อเผชิญกับความขัดแย้ง จะนำพาองค์กรให้ผ่านพ้นวิกฤติได้อย่างมีคุณภาพภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์จึงเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญในการเสริมสร้างความสามัคคี ความเชื่อมั่น และการเติบโตอย่างยั่งยืนขององค์กรในระยะยาว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า 1) ภาวะผู้นำการ

เปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ตามลำดับ 2) ผลการเปรียบเทียบ ความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำแนกตามอายุ จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานพบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ประกอบด้วยแนวด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา

2. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ

3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

4. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับสถานศึกษาอื่น ๆ ในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2. ควรศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในด้านอื่น ๆ เพิ่มเติม

3. ควรศึกษาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับปัจจัยด้านอื่น ๆ เพิ่มเติม

4. ควรศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการ พัฒนาการบริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กรรณิกา บุญช่วย. (2561). การศึกษาบทบาทภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดตราด จันทบุรี และระยอง. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. สยามสปอร์ต ซินดิเคท.

จันทิมา นกอยู่. (2566). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว. ใน ปริญญานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

จิระเดช สวัสดิภักดิ์. (2562). การศึกษาบทบาทภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ไชยา ภาวะบุตร. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการ: Academic Leadership (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ธัญญามาศ แดงสีดา. (2565). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกริก.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 9, ฉบับปรับปรุงใหม่). สุวีริยาสาส์น.

พนิดา อินทรเหมือน. (2564). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1. ใน การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 13.

พัชรินทร์ สงครามศรี. (2561). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พิมพ์พร วงศ์อนุสิทธิ์. (2564). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสตรีที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ภัศราภรณ์ ชิดทอง. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพในเขตภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ภูวิศ สิงสีดา. (2565). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 85(65), 97.

รุ้งนภา จันทร์สี. (2562). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

วิมลพรรณ ช่างคิด. (2560). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

วณิชวรรณ รัตนจารุพิทักษ์. (2564). ทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในสหวิทยาเขตเบญจบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. ใน การค้นคว้าอิสระหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง. (2564). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self-Assessment Report: SAR) ปีการศึกษา 2564. เอกสารอัดสำเนา.

ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง. (2566). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self-Assessment Report: SAR) ปีการศึกษา 2566. เอกสารอัดสำเนา.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555–2559). สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

อดิเทพ เส็งสาย. (2565). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครปฐม. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1994). Improving organizational effectiveness through transformational leadership. Newbury Park, CA: Sage.

Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1999). Emerging leadership vistas. Lexington, MA: Lexington Books.

Fullan, M. (2006). Leading in a culture of change. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample sizes for research activities. Educational and Psychological Measurement. 30, 607-610.

THE DEVELOPMENT OF VISIONARY LEADERSHIP MODEL OF ADMINISTRATOR UNDER CHONGQING COLLEGE OF INTERNATIONAL BUSINESS AND ECONOMICS, CHINA*

Li Yin[1], Chalong Thapsri[2] and Thanaploysiri Siribunsobh[3]

[1-3]Faculty of Education Pathumthani University, Thailand

Corresponding Author's Email: liyin12@gmail.com

Received 26 June 2025; Revised 28 August 2025; Accepted 30 August 2025

Abstract

This research aimed to develop a visionary leadership model and evaluate its feasibility for administrators under Chongqing College of International Business and Economics, China. The study adopted a research and development methodology divided into four key stages. The first stage involved studying relevant literature and interviewing five experts in the fields of leadership and educational administration. The information collected was analyzed to determine key components of visionary leadership suitable for the educational context. The second stage involved drafting a visionary leadership model based on six components: vision, flexibility, creativity, motivation, networking, and communication, with a total of 68 indicators. After content validation by five experts using the Content Validity Index (CVI), two items were removed, leaving 66 valid indicators. The third stage consisted of refining the model through a focus group discussion with ten educational experts. Suggestions from the group

Citation:

* Li Yin, Chalong Thapsri and Thanaploysiri Siribunsobh. (2025). Academic Leadership Components Of Educational Institution Administrators In Chongqing College Of International Business And Economics, China, China. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 976-994.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

led to further revisions, including refining language, eliminating redundancy, and ensuring conceptual clarity. The final model contained 62 indicators.

In the fourth stage, the researcher conducted a feasibility study by distributing questionnaires to 30 school administrators under the College. Results indicated that the model was highly feasible, with all six components receiving the highest level of agreement. The components ranked in descending order of feasibility were vision, motivation, communication, flexibility, networking, and creativity. These findings suggest that the model aligns well with the leadership qualities required for 21st-century school administration.

The research contributes to the theoretical development of educational leadership by integrating both classical and contemporary leadership theories. Practically, it provides a validated framework that can be used for leadership training, policy formulation, and organizational development in educational institutions. It is also adaptable for use in other contexts beyond China. The model's focus on visionary thinking, collaboration, and adaptability makes it particularly relevant to current global challenges in education and administration.

Keywords: Visionary Leadership, Educational Administration, Model Development, Leadership Model

Introduction

China's higher education has expanded quickly while undergoing continuous governance and regulatory reform. Private higher education institutions (HEIs)—minban—now play a pivotal role but must balance market responsiveness with strict compliance and ideological guidance under the Party-committee–led governance model (the "president responsibility system under the leadership of the Party Committee"). This governance logic shapes how institutional vision is drafted, communicated, and enacted. For private colleges, additional layers come from corporate-style boards and shareholder oversight,

which complicate alignment between strategic vision and day-to-day administration. Consequently, administrators require a leadership approach that integrates visionary sense-giving with regulatory and governance fit.

Chongqing College of International Business and Economics (CCIBE) operates two campuses in Hechuan and Tongliang Districts and serves a large undergraduate population in western China's Chengdu–Chongqing Twin-City Economic Circle—a national strategy emphasizing coordinated talent development and regional upgrading. CCIBE's positioning—international business, applied programs, and internationalization—implies distinctive expectations for graduate employability, industry linkage, and cross-border collaboration. These strategic pressures heighten the need for a clear, shared institutional vision that translates regional policy priorities into concrete academic programs, student development pathways, and external partnerships.

Regulatory shifts since 2021—the revised *Implementing Regulations for the Law on the Promotion of Private Education* and associated guidance—raise the bar for compliance, transparency, and classification management in private HEIs. At the same time, national policy emphasizes building a "strong education nation" and stabilizing graduate employment, placing measurable outcome pressure on colleges. Vision that is compelling yet compliant is therefore not optional: it is the organizing device that helps administrators align board expectations, Party committee leadership, academic quality assurance, and graduate outcomes.

Leadership scholarship underscores why a dedicated *visionary* model is appropriate here. Bennis and Nanus identified "attention through vision" and "meaning through communication" as core to mobilizing organizations; Kouzes and Posner's *Inspire a Shared Vision* similarly frames vision as a practice—seeing the future and enlisting others. Empirical work on *effective vision* specifies attributes—brevity, clarity, challenge, stability, future orientation, desirability/ability to inspire—that predict satisfaction, commitment, and

performance. In short, content quality and communication intensity jointly drive enactment. A model that helps CCIBE administrators *formulate* visions with these attributes and *communicate* them through stories, symbols, and cascaded KPIs can accelerate strategy execution under China's unique governance constraints.

The problem is that, in many Chinese HEIs, top leaders are pulled toward managerial transaction (procedures, inspections, and risk control) at the expense of meaning-making and stakeholder mobilization. In private HEIs specifically, quality assurance, legitimacy, and trust remain salient challenges. Without a robust visionary-leadership model tailored to China's governance and regulatory context, institutional visions risk becoming slogans disconnected from faculty behavior, resource allocation, and external partnerships—jeopardizing educational quality and graduate outcomes in a region targeted for talent development. Developing and validating such a model for CCIBE is thus both practically urgent and theoretically valuable.

Objectives

1. To develop a visionary leadership model for educational administrators under Chongqing College of International Business and Economics, China, that is grounded in leadership theories and aligned with contemporary educational needs.

2. To evaluate the feasibility of the developed visionary leadership model in real-world educational settings, focusing on its applicability, clarity, and practical implementation among school administrators.

Literature Review

This study draws upon an extensive body of both international and Thai literature that examines visionary leadership in educational administration. Visionary leadership is widely recognized as a transformational leadership style

that empowers school leaders to develop a clear future direction, promote change, and align personnel and stakeholders toward common educational goals. The review covers four key areas: theoretical concepts, leadership components, empirical studies, and contextual relevance in Thailand.

1. Visionary Leadership Concepts and Theories Visionary leadership has its roots in transformational leadership theory, which emphasizes change, future-oriented thinking, and shared vision. Nanus (1992) defined visionary leaders as individuals who articulate desirable future states, anticipate trends, and inspire their organizations toward meaningful outcomes. According to Bennis and Nanus (1997), such leaders act as role models, displaying strong values, creativity, and the ability to translate vision into strategy. Kirkpatrick et al. (2002) further emphasized communication clarity and organizational alignment, noting that successful leaders consistently reinforce the vision through symbolic actions and practical policies. Kapur (2009) added components such as motivation, ethical conduct, and building networks as essential to visionary leadership. Hersey and Blanchard's Situational Leadership Theory also contributed significantly by showing how leaders must adapt their approach depending on the readiness and maturity of followers. Similarly, Yukl & Lepsinger (2004) highlighted the importance of behavioral flexibility, emotional regulation, and social intelligence in promoting visionary leadership in complex organizations. Thompson (2011) pointed out that visionary leadership depends not only on the articulation of goals but also on building trust through transparent decision-making and consistent communication. These views establish a strong theoretical foundation for identifying the core elements of visionary leadership in the educational context.

2. Components of Visionary Leadership in Educational Settings From the synthesis of major theories and models, visionary leadership in schools commonly includes six core dimensions: Vision: The leader's capacity to foresee institutional development paths and create a clear roadmap aligned with future

educational trends. Flexibility: The ability to respond to contextual shifts and adjust strategies in response to feedback or unforeseen challenges (Yukl & Lepsinger, 2004). Creativity: The encouragement of innovative ideas, particularly in curriculum design, learning technologies, and instructional methodologies (Simonton, 1999; Carmeli et al., 2013). Motivation: Leaders foster a positive work environment by recognizing staff contributions, facilitating professional growth, and encouraging intrinsic motivation (Kwanjira Thongnam, 2004). Networking: Establishing strong collaborative relationships with parents, local agencies, and external stakeholders to broaden support for the school's mission (Stone, 2000). Communication: Employing various channels to ensure clarity, timeliness, and inclusivity in the dissemination of information (Barnlund, 2008; Norton, 2010). These dimensions are reflected across both Western and Eastern educational literature and form the operational backbone of visionary leadership in schools.

3. Empirical Studies Related to Visionary Leadership Numerous international studies have demonstrated the impact of visionary leadership on educational outcomes. For instance: Rina (2009) examined how visionary leadership behaviors affected elementary student performance, especially in reading. Results indicated a direct positive correlation. Kathleen & Vincent (2010) reported that open communication and shared decision-making were key to effective visionary leadership in secondary schools. Heck et al. (2011) confirmed that leadership vision, when communicated well, positively influenced school climate and academic achievement. Taylor et al. (2013) linked visionary leadership to enhanced perceived organizational effectiveness within non-profit education sectors. Dhammika (2014) explored how cultural and religious values moderate the relationship between visionary leadership and employee citizenship behavior. Andacao (2014) showed that integrating team-building and visionary planning led to better conflict management and school success. These

studies underline the tangible and intangible benefits of visionary leadership in various educational contexts.

4. Visionary Leadership in the Thai Educational Context Thailand's move toward educational reform, particularly under the Thailand 4.0 policy, has highlighted the importance of innovative and adaptable leadership. Visionary leadership is seen as a mechanism to modernize teaching practices, digitalize learning environments, and encourage holistic development in schools. Sureephan Senanuch (2010) conducted a case study at Songkhlanagarind Hospital and found that hospital leaders exhibited characteristics of visionary leadership through ethical modeling, vision articulation, and collaborative execution. Thanathorn Suphaklet (2016) studied school administrators under the Secondary Educational Service Area Office 6 and identified high levels of visionary leadership, particularly in fostering teamwork, networking, and long-term strategic planning. Suriya Chiamprachanarak (2006) emphasized motivation as a crucial factor in school leadership. The study found that effective leaders used motivational techniques to create workplace satisfaction and commitment. National Education Commission (2001) proposed a framework that encourages decentralization, community involvement, and flexible leadership at the school level. The policy supports school-based management (SBM), where principals act as visionary agents of change. Wimon Chankaew (2014) developed a leadership model incorporating vision, ethics, participation, and evaluation mechanisms. The findings supported the use of focus groups and Delphi methods in refining visionary frameworks. Banchob Bunchan (2011) also contributed a structural model of leadership development with emphasis on cultural appropriateness and responsiveness to Thailand's socio-political context. These Thai studies validate global leadership models while adapting them to local culture, values, and educational reform goals. Visionary leadership is not a static set of traits but a dynamic, multi-dimensional approach to leading schools through change. The literature consistently points to six integrated components—vision, flexibility,

creativity, motivation, networking, and communication—as foundational to educational leadership success. Empirical studies, both global and Thai, reinforce that visionary leadership improves school climate, innovation, teacher engagement, and ultimately student outcomes. This review establishes a strong academic foundation for developing and validating a visionary leadership model tailored to school administrators in contemporary educational settings, particularly in the Thai and Asian contexts.

Related research

Numerous In order to establish a foundation for the development of a visionary leadership model in educational settings, this study reviewed several key research works—both domestic and international—that have examined visionary leadership and its impact on educational administration, organizational performance, and leadership behavior. These related studies highlight the significance, relevance, and dimensions of visionary leadership and help validate the framework used in this research.

1. International Research

Nanus (1992) emphasized that visionary leaders are defined by their ability to create compelling images of the future and align their organizations toward those goals. His study laid the conceptual groundwork for understanding the behavioral characteristics of future-oriented leaders. Kirkpatrick et al. (2002) conducted empirical research on visionary leadership in private organizations and found that leaders who effectively communicated their vision significantly influenced organizational commitment and job satisfaction among employees. Kathleen & Vincent (2010) explored the characteristics of visionary leadership among school principals in the United States. Their research concluded that the most successful visionary leaders emphasized participatory decision-making, effective communication, and strategic planning. Carmeli, Gelbard & Reiter-Palmon (2013) focused on creativity as a core component of leadership. Their

study highlighted that leaders who encouraged innovation and took calculated risks were more likely to drive institutional success. Heck et al. (2011) analyzed school improvement initiatives and reported that visionary leadership positively influenced teacher collaboration, school culture, and student learning outcomes. Loughead (2009) studied transformational leadership among educational administrators in Pennsylvania and found that visionary leaders scored highest in aspects of motivation, communication, and adaptability. Thanathorn Suphaklet (2016) conducted a study on visionary leadership among administrators in secondary schools under the Office of Secondary Educational Service Area 6. The findings indicated high levels of visionary leadership, particularly in the areas of ethics, teamwork, and innovation. Sureephan Senanuch (2010) studied leadership behaviors in a hospital administration context and found that ethical vision formulation and role modeling were key features of successful leaders. Suriya Chiamprachanarak (2006) explored the link between motivation and leadership in Thai schools. His study revealed that motivated teachers responded better to visionary leaders who recognized their contributions and promoted professional development. Banchob Bunchan (2011) developed a model for educational leadership suitable for Thai cultural and organizational settings. The model emphasized flexibility, moral leadership, and stakeholder collaboration. Wimon Chankaew (2014) utilized the Delphi technique to construct a visionary leadership model for school principals, finding that vision clarity, shared values, and collaborative communication were critical. National Education Commission (2001) promoted school-based management and decentralization. Their recommendations emphasized visionary leadership as a necessary component of educational reform, particularly for school principals who act as agents of change.

Methodology

1. Research Design

This study employs a Research and Development (R&D) design, integrating both qualitative and quantitative methods to ensure comprehensive findings. The research process is divided into four main steps:

1.1 Study of relevant literature and expert interviews – A review of academic works and policy documents related to visionary and transformational leadership, as well as interviews with experts, is conducted to gather essential concepts and frameworks.

1.2 Creation of a visionary leadership model – Based on the literature and qualitative findings, a preliminary model is designed.

1.3 Development and refinement of the model through expert validation – The draft model is presented to experts for feedback and adjustments.

1.4 Evaluation of the model's feasibility – The validated model is tested with administrators to determine its practical applicability and feasibility.

2. Population and Sample

2.1 Qualitative Phase

The qualitative sample consists of five experts in educational leadership, purposively selected using the following criteria:

-Holding a doctoral degree in educational administration or a related field,

-Having experience in school leadership or leadership research,

-Being recognized for expertise in visionary or transformational leadership through publications or professional contributions.

2.2 Quantitative Phase

The quantitative sample includes 30 school administrators under the Provincial Administrative Organization, selected through purposive sampling. These administrators are directly involved in decision-making and leadership,

making them suitable respondents for assessing the feasibility of the developed model.

3. Research Instrument

3.1 Qualitative instruments:

-Semi-structured interview guides for expert interviews.

3.2 Quantitative instruments:

-A questionnaire designed to evaluate the feasibility and practicality of the visionary leadership model. The questionnaire is divided into sections on relevance, clarity, applicability, and effectiveness.

The instruments are validated by experts in educational leadership and measurement to ensure content validity, and reliability testing is conducted using Cronbach's Alpha for the quantitative instrument.

4. Data Collection Procedures

-Qualitative phase: Conduct in-depth interviews with experts and collect additional data from academic sources, policy documents, and institutional reports.

- Quantitative phase: Distribute and collect questionnaires from the selected administrators, ensuring anonymity and voluntary participation

5. Data Analysis

5.1 Qualitative Data Analysis

-Data from expert interviews are analyzed through content analysis, involving coding, categorization, and theme extraction.

-The analysis focuses on identifying core elements and dimensions of visionary leadership relevant to educational administrators.

5.2 Quantitative Data Analysis

-Descriptive statistics (mean, standard deviation, frequency, percentage) are used to summarize the feasibility results.

-The criteria for interpretation:

4.51–5.00 = Very High

3.51–4.50 = High

2.51–3.50 = Moderate

1.51–2.50 = Low

1.00–1.50 = Very Low

Result

1. Development of the Visionary Leadership Model: The researcher followed a systematic four-step research process to construct the visionary leadership model. The outcomes are as follows: Component Identification: From literature review and expert interviews, six core components of visionary leadership were identified: Vision, Flexibility, Creativity, Motivation, Networking and Communication.

Item Construction and Validation: Initially, 68 behavioral indicators were developed.

Through expert validation using the Content Validity Index (CVI), items with a CVI below 0.80 were removed. The final model included 62 indicators deemed relevant and valid.

Focus Group Discussion: Conducted with 10 experts to refine the model. Suggestions included: merging overlapping items, removing redundant content, and improving clarity of definitions. Finalized model confirmed to be clear, comprehensive, and theoretically grounded.

2. Feasibility Evaluation of the Model: Participants: 30 school administrators under the Provincial Administrative Organization evaluated the feasibility of the model using a 5-point Likert scale. The visionary leadership model showed an overall mean score of 4.83 (SD = 0.17), indicating the highest level of feasibility.

Component-wise Feasibility:

Component	Mean ($\bar{x}$)	SD	Interpretation
Vision	4.87	0.21	Highest
Motivation	4.85	0.21	Highest
Communication	4.85	0.23	Highest
Flexibility	4.83	0.27	Highest
Networking	4.80	0.29	Highest
Creativity	4.79	0.37	Highest

Top-Rated Sub-Indicators:

School administrators setting vision-aligned goals and missions ($\bar{x}$ = 4.97)
Using SWOT analysis for vision planning ($\bar{x}$ = 4.93)
Using motivational strategies to enhance work performance ($\bar{x}$ = 4.95)
Inspiring communication for staff engagement ($\bar{x}$ = 4.91)

These findings confirm that the model is not only theoretically sound but also practically applicable and well-received by professionals in the field.

Discussion

The purpose of this study was to develop a visionary leadership model tailored for school administrators under the Provincial Administrative Organization, and to evaluate its feasibility for application in real-world educational contexts. The findings of the study reveal that the developed model, consisting of six core components—Vision, Flexibility, Creativity, Motivation, Networking, and Communication—was deemed highly appropriate and feasible by both expert panels and practicing administrators. This section discusses the implications of these findings considering prior research and prevailing theoretical frameworks.

1. Vision

The component of vision received the highest feasibility score, reaffirming its centrality to effective school leadership. School administrators who articulate

a clear vision and align institutional goals accordingly are better positioned to steer their schools toward innovation and progress. This finding resonates with Nanus (1992) and Bennis and Nanus (1997), who emphasized that visionary leaders must possess the ability to forecast, imagine, and inspire change. Moreover, the finding supports the work of Thompson (2011), who identified visionary clarity as a critical factor in building trust among educational stakeholders. In the Thai context, Sinlarat (2010) argued that visionary administrators earn credibility and promote stakeholder engagement, both of which are reflected in the high scores observed in this study.

2. Motivation

Motivation emerged as the second-highest scoring dimension. This suggests that effective school administrators must inspire personnel by fostering a sense of purpose, satisfaction, and achievement. The result aligns with Thomas (2004), who underscored the importance of intrinsic and extrinsic motivation in enhancing employee engagement. Furthermore, Kwanjira Thongnam (2004) and Suriya Chiamprachanarak (2006) stressed that motivation not only improves work performance but also encourages loyalty and commitment. This is particularly relevant in the Thai educational context where morale and retention of qualified teachers remain persistent challenges.

3. Communication

Communication was found to be an equally critical element in visionary leadership. Effective administrators engage in multidirectional communication, including listening, informing, persuading, and providing feedback. This finding corroborates the conclusions of Barnlund (2008) and Norton (2010), who emphasized that clear, persuasive communication enhances team cohesion and organizational efficiency. In the age of digital transformation and borderless information, as emphasized by Pugh (1990), communication becomes not only a managerial function but also a strategic leadership competency.

4. Flexibility

Flexibility, the fourth-ranked component, indicates that adaptive leadership is vital in managing change and uncertainty in school environments. This aligns with the conceptual contributions of Yukl & Lepsinger (2004), who highlighted that visionary leaders must be behaviorally flexible and emotionally intelligent. Moreover, Kaiser et al. (2007) emphasized that flexible leaders can reallocate resources, revising policies, and modifying structures to meet emerging demands. This is further supported by the National Education Commission (2001), which advocated for decentralization and context-sensitive school-based management in Thailand.

5. Networking

Networking reflects the ability of school administrators to mobilize both internal and external resources, and to collaborate with stakeholders such as parents, communities, and educational agencies. The results echo the findings of Jarirat Prakaew et al. (1998) and Ned (2015), who recognized that a strong network promotes shared ownership, interdependence, and collective responsibility. In Thai schools, the emphasis on collaborative governance and community partnerships has been reinforced by policies encouraging MOUs with local entities and private sectors.

6. Creativity

Although creativity ranked lowest among the six components, it remains a vital attribute for visionary school leaders. Creativity enables the formulation of innovative strategies and solutions, particularly in response to pedagogical challenges. This dimension is in line with Simonton (1999) and Carmela et al. (2013), who noted that creative thinking fosters continuous improvement and problem-solving. Batey and Furnham (2006) further highlighted that creative leaders are more open to risk, novelty, and experimentation. The relatively lower rating in this study may be attributed to contextual factors, such as traditional

administrative cultures and limited institutional support for experimentation in Thai schools.

7. Integration with Prior Research

The present study aligns with numerous empirical findings, including those of Kathleen & Vincent (2010), Heck et al. (2011), and Taylor et al. (2013), who demonstrated that visionary leadership is positively associated with school effectiveness, student achievement, and organizational resilience. In the Thai context, the study extends the findings of Thanathorn Suphaklet (2016) and Sureephan Senanuch (2010) by operationalizing visionary leadership into measurable behavioral indicators and confirming their relevance through content validity and feasibility testing.

Recommendations

Based on the findings of this research, the following recommendations are proposed for practical implementation and further academic inquiry:

1. Recommendations for Practical Application

1.1 Educational administrators should adopt the developed visionary leadership model as a framework for institutional management, particularly emphasizing vision formulation, strategic flexibility, and innovation.

1.2 Visionary leadership training programs should be implemented to enhance leadership capacity among school administrators, with a focus on communication skills, motivational strategies, and collaborative networking.

1.3 Provincial Administrative Organizations should integrate the visionary leadership model into leadership evaluation and promotion criteria to align with national education reform strategies.

1.4 Schools should promote participatory vision planning by involving stakeholders—teachers, students, parents, and the community—to foster shared ownership of institutional goals.1.5 The application of the visionary leadership

model should be monitored and periodically assessed for effectiveness in improving institutional performance and learner outcomes.

2. Recommendations for Future Research

2.1 Future studies should explore the application of this visionary leadership model in diverse educational contexts, such as private schools, international schools, or urban-rural comparative studies.

2.2 Experimental research should be conducted to assess the causal impact of implementing the model on school effectiveness, student achievement, and teacher engagement.

2.3 Quantitative structural equation modeling (SEM) could be used to test the interrelationships among the six components of visionary leadership in predictive frameworks.

2.4 A longitudinal study could be conducted to evaluate the sustainability and long-term effects of visionary leadership practices on school transformation.

2.5 Cross-cultural comparative research may be undertaken to assess the universality and contextual adaptation of visionary leadership models in different educational systems globally.

Reference

Bennis, W., & Nanus, B. (1985/1997). Leaders: Strategies for taking charge. HarperBusiness. (Summary of core themes).

Carmeli, A., Gelbard, R., & Reiter-Palmon, R. (2013). Leadership, creative problem-

China Justice Observer. (2021, Sep 10). Implementing Regulations on the Private Education Promotion Law of China (2021) (explainer).

China Ministry of Education (MOE). (2021, May 17). Implementing Regulations for the Law on the Promotion of Private Education (overview/EN note). Chongqing College of International Business and Economics (CCIBE). About/Why us (institutional overview: campuses, size, programs).

Dhammika, K. A. S. (2014). Visionary leadership and organizational citizenship behavior: The mediating effect of trust and religious influence. Journal of Management Development, 33(4), 356–370. education administrators in Thailand. Journal of Education Administration, 27(3), 109–111.

Hersey, P., & Blanchard, K. H. (1993). Management of organizational behavior:

HKTDC Research. (2022, May 24). Chengdu–Chongqing Economic Circle: Objectives and planning rationale.

Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (1991). Educational administration: Theory, research,and iChongqing. (2021, Jan 25). The big events of the ChengduChongqing Economic Circle in 2020 (talent cooperation framework). inside out. Jossey-Bass. Journal, 23(1), 77–79.

Kahan, S. (2008). Getting change right: How leaders transform organizations from the Kamol Andacao, J. A. (2014). Visionary leadership and school effectiveness: The role

Kantabutra, S. (2008). What do we know about vision? Journal of Applied Business Research, 24(2), 127–138. (Vision attributes and outcomes).

Kapur, R. (2009). Leadership styles in education: Visionary leadership. Educational

Kathleen, M. R., & Vincent, C. D. (2010). Strategic vision and school planning: A case

Kim, J. H. (2005). Leadership and creativity in education: The Korean perspective. Asia Pacific Education Review, 6(1), 57–66.

Kouzes, J. M., & Posner, B. Z. (n.d.). The five practices of exemplary leadership (official overview page). Leadership Journal, 17(1), 18–27. multiple challenges and choices. Jossey-Bass.

Nanus, B. (1992). Visionary leadership: Creating a compelling sense of direction for National Education Commission. (2001). National education reform: School-based management policy and guidelines. Office of the Prime Minister, Thailand. of successful leadership. Leadership and Policy in

Schools, 9(2), 99–111. of team building and conflict resolution. Journal of Educational Administration, 52(3), 305–321. organizational effectiveness. Leadership & Organization Development Journal, 34(2), 123–139.

Ozturgut, O. (2011). Quality assurance in private higher education in China. Current Issues in Education, 14(1), 1–10. (Challenges and QA context). practice (4th ed.). McGraw-Hill.

Reuters. (2025, Jan 19). China unveils 2024–2035 plan to build a “strong education nation.” Reuters. (2025, Mar 9). China pledges more resources to support employment.

SHS Web of Conferences (Yu, X.). (2023). Internal governance structure and characteristics of private colleges and universities in China (Party-committee-led system).

Simonton, D. K. (1999). Origins of genius: Darwinian perspectives on creativity. Oxford solving capacity, and creative performance: The importance of knowledge sharing. Human Resource Management, 52(1), 95–121.

Suphaklet, T. (2016). Visionary leadership and school safety: A study of secondary

Sureephan, S. (2010). The characteristics of visionary leadership in hospital administration: A case study of Songkhlanagarind Hospital. Journal of Health Systems Research, 4(2).

Taylor, M. J., Cornelius, C. J., & Colvin, K. (2013). Visionary leadership and nonprofit

Thompson, J. R. (2011). Visionary leadership: The power of trust andengagement. University Press.Utilizing human resources (6th ed.). Prentice Hall.

Wu, M., et al. (2023/2025). Research on the corporate governance structure of private universities in Sichuan Province, China (board–president–party committee roles).your organization. Jossey-Bass.

Yukl, G., & Lepsinger, R. (2004). Flexible leadership: Creating value by balancing.

THE DEVELOPMENT OF A MULTI-DIMENSIONAL LEADERSHIP MODEL FOR PRIVATE SCHOOL ADMINISTRATORS IN CHONGQING, CHINA*

Yunzhi Tang[1], Ratchanee Jamsai[2], Thanaploysiri Siribunsobh[3]

[1-3]Faculty of Education Pathumthani University, Thailand

Corresponding Author's Email: kobour.nmc@gmail.com

Received 26 June 2025; Revised 30 August 2025; Accepted 31 August 2025

Abstract

The objectives of this research were 1) to examine the five dimensions of leadership among private school administrators in Chongqing, China, 2) to develop a comprehensive multi-dimensional leadership model, and 3) to evaluate the feasibility and practical application of the model. A mixed-methods approach was employed, integrating both qualitative and quantitative data. The conceptual framework was adapted from the leadership model proposed by Campbell and Sammie. The target group comprised 30 private school administrators in Chongqing. The research was conducted in 3 steps as follows: Step 1: Studying five dimensions of leadership for school administrators. Step 2: Creating a multi-dimensional leadership model. Step 3: Evaluating the feasibility and utilization of the multi-dimensional leadership model. Data were collected using a questionnaire and in-depth interviews, and were analyzed using descriptive statistics including percentage, mean, and standard deviation.

Citation:

* Yunzhi Tang, Ratchanee Jamsai, Thanaploysiri Siribunsobh. (2025). The Development Of A Multi-Dimensional Leadership Model For Private School Administrators In Chongqing, China. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 995-1013.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

The research results revealed that 1) the multi-dimensional leadership of school administrators consisted of five aspects: having a vision, personnel participation, building relationships with personnel, coaching and monitoring and the results of the confirmatory factor analysis of the multi-dimensional leadership of school administrators.2) The multi-dimensional leadership model of school administrators was appropriate and accurate, consisted of 5 aspects: having a vision with 10 items, personnel participation with 7 items, building relationships with personnel with 10 items, coaching with 12 items, and monitoring with 9 items, totally 48 items. 3)The results of the evaluation of the feasibility and utilization of the multi-dimensional leadership model of school administrators indicated that the feasibility was at a high level. When considering individual aspects in descending order of means as follows: having the vision, building relationships with personnel, having personnel participation, coaching, and monitoring.

Keywords: Multi-dimensional leadership, School administrators, Private schools in Chongqing

Introduction

China's private education sector has grown significantly in the past two decades, responding to increased demand for diverse educational opportunities, competition for quality, and internationalization pressures (Ozturgut, 2011; Wu et al., 2023). In Chongqing—one of China's four municipalities directly under the central government—the expansion of private schools is particularly notable due to the city's rapid urbanization, rising middle-class population, and strategic role in the Chengdu–Chongqing Economic Circle (HKTDC Research, 2022). These dynamics place new demands on administrators, who must not only ensure compliance with government regulations but also provide innovative, student-centered leadership to sustain competitiveness and legitimacy.

Leadership in private schools requires a multi-dimensional approach. Traditional models of leadership, such as transformational or transactional styles, often emphasize singular aspects of leadership—either inspiration or managerial control (Bass & Riggio, 2006). However, administrators in Chinese private schools face multifaceted challenges: they must act as visionaries (aligning institutional goals with national education policies), managers (ensuring compliance with strict Ministry of Education and local government regulations), and cultural leaders (balancing community expectations, Confucian values, and market needs). Research on Chinese higher education governance highlights that administrators often overemphasize routine managerial duties at the expense of strategic and visionary functions (Ruan et al., 2024). This imbalance limits their ability to adapt to policy changes and stakeholder expectations.

Moreover, the regulatory environment for private schools has become more stringent with the implementation of the 2021 *Implementing Regulations for the Promotion of Private Education Law*, which requires clearer governance structures, enhanced accountability, and improved quality assurance mechanisms (China Justice Observer, 2021). Administrators must therefore demonstrate multidimensional leadership that integrates compliance management, educational innovation, and stakeholder engagement to thrive under these conditions.

A multi-dimensional leadership model—incorporating visionary leadership, instructional leadership, distributed leadership, and moral-paternalistic leadership—offers a comprehensive framework for private school administrators in Chongqing. Visionary leadership emphasizes inspiring shared goals (Kouzes & Posner, 2017), instructional leadership ensures teaching quality (Hallinger, 2003), distributed leadership enhances collaborative decision-making (Spillane, 2006), and paternalistic leadership reflects the cultural realities of Chinese organizational behavior (Farh & Cheng, 2000). Together, these dimensions

reflect both global educational leadership theory and local Chinese cultural and governance contexts.

Developing such a model is important not only for theoretical advancement but also for practice. It will provide private school administrators in Chongqing with a context-sensitive tool to guide leadership development, inform professional training, and enhance institutional performance. Ultimately, the study contributes to improving educational quality, sustaining institutional competitiveness, and supporting national goals for building a "strong education nation" (*qiang jiaoyu guo*) by 2035 (State Council of China, 2025).

Objectives

1. To identify the key dimensions of leadership relevant to private school administrators in Chongqing, China.

2. To develop a multi-dimensional leadership model for private school administrators in Chongqing, China.

3. To assess the feasibility and practical application of the developed multi-dimensional leadership model.

Literature Review

The development of effective leadership models in educational settings has become increasingly vital in the 21st century, particularly in the context of rapid societal change, globalization, and educational reform. Leadership in schools is no longer confined to administrative authority; rather, it encompasses a broad spectrum of competencies and behaviors that influence the school's direction, culture, and performance. This literature review synthesizes major theories, conceptual frameworks, and empirical studies relevant to five key dimensions of educational leadership: visionary leadership, participative leadership, relationship-building, coaching leadership, and monitoring or

evaluation-based leadership. These five dimensions form the foundation for developing a comprehensive multi-dimensional leadership model tailored to private school administrators in Chongqing, China.Visionary Leadership Visionary leadership has long been recognized as a cornerstone of effective educational administration. Nanus (1992) defined visionary leaders as those who create and articulate a compelling vision of the future that guides strategic decision-making and inspires others to follow. According to Yukl and Lepsinger (2004), visionary leaders anticipate trends, set long-term goals, and motivate organizational members by aligning their values with institutional objectives. This type of leadership is especially relevant in private educational institutions, where autonomy and competition demand proactive planning and innovation. Research by Taylor and Machado (2010) emphasizes that visionary leadership is critical for initiating change, building institutional identity, and responding to stakeholder expectations in complex educational environments. Empirical studies, such as those by Colette M. Taylor (2013) and Kamkrit Phromchin (2017), confirm that leaders who demonstrate strong visionary skills tend to drive organizational efficiency and foster commitment among staff. In the context of Chongqing's private schools, visionary leadership is essential for navigating educational reforms and digital transformation. As such, it forms the foundational pillar of the proposed multi-dimensional model. Participative Leadership The dimension of participative leadership focuses on shared decision-making, collaborative problem-solving, and inclusive governance. Rooted in democratic leadership theory (Lewin, Lippitt, & White, 1939), participative leadership fosters a sense of ownership among staff, enhances morale, and improves the quality of decisions through collective intelligence. According to Robbins and Judge (2017), leaders who involve team members in planning and decision-making build trust, promote professional growth, and reduce resistance to change. Educational research, including work by Siriporn Saleewong (2015) and Wiedemann & Femers (1993),

highlights the positive impact of participatory management on organizational climate and effectiveness. School administrators who practice participatory leadership not only empower teachers but also enhance communication and collaboration. In private schools, where stakeholder engagement and accountability are highly valued, participative leadership is crucial for building community trust and achieving sustainable development.

Building Relationships with Personnel Interpersonal relationships are at the heart of educational leadership. Goleman (1998) introduced the concept of emotional intelligence, suggesting that self-awareness, empathy, and relationship management are key traits of effective leaders. Fullan (2003) emphasized the importance of building relational trust and fostering a collegial culture to support continuous improvement. Leaders who demonstrate warmth, fairness, and consistency in their relationships can influence motivation, reduce turnover, and enhance organizational commitment. Relationship-oriented leadership is particularly important in private school settings, where cohesion among staff and between stakeholders can significantly affect institutional stability. According to Bird (2013) and Kanya Sankijkosol (2015), global leaders must possess strong interpersonal skills and cultural sensitivity to foster inclusivity and collaboration. This dimension includes behaviors such as open communication, conflict resolution, and team-building, which are essential for nurturing a positive school climate.

Coaching and Mentoring The coaching dimension of leadership focuses on the professional development of personnel through mentoring, feedback, and skill enhancement. According to Leithwood and Riehl (2005), effective educational leaders act as instructional coaches, guiding teachers through pedagogical innovation and reflective practices. Passmore (2016) argues that coaching is not merely a supervisory task but a developmental strategy that promotes lifelong learning and empowers staff to achieve their potential. Empirical studies by Stebbins (2012) and Aphorn Phuwittayaphan (2019) confirm

that coaching enhances staff competence, fosters trust, and leads to improved student outcomes. Coaching leadership also contributes to succession planning by nurturing future leaders within the organization. In Chongqing's private schools, where teacher retention and quality assurance are major concerns, coaching leadership can serve as a tool for continuous improvement and institutional capacity building.

Monitoring and Evaluation-Based Leadership Monitoring is the dimension that ensures alignment between goals and performance through data collection, feedback, and accountability systems. According to Daft (2015) and Wilayalai (2014), monitoring allows school leaders to track progress, identify challenges, and make informed decisions. It involves both formative and summative assessment, as well as the application of performance indicators such as KPIs. Leadership research emphasizes that effective monitoring practices contribute to transparency, efficiency, and improvement. The works of Kotteva Mojsovski (2015) and Witthaya Krirksuklavanich (2014) show that systematic evaluation, when conducted ethically and constructively, supports evidence-based leadership and policy implementation. In rapidly evolving educational landscapes, such as in Chongqing, the ability to monitor, analyze, and respond to feedback is critical for adaptive leadership. Theoretical Foundations: The proposed multi-dimensional leadership model draws from several foundational theories in leadership studies. Transformational leadership theory (Bass, 1990) provides a broad framework for understanding how leaders inspire and mobilize others toward shared goals. Strategic leadership (Davies & Davies, 2005) emphasizes goal setting, planning, and environmental scanning, while distributed leadership (Spillane, 2006) advocates for shared leadership practices across organizational levels. These theories support the integration of the five leadership dimensions into a coherent and dynamic model. Moreover, the model is designed to be adaptable to the unique context of private education in China,

considering cultural, economic, and policy-related factors. It not only reflects international best practices but also responds to local demands for effective and accountable school leadership.

Related research

A variety of research studies have investigated leadership frameworks in educational contexts, particularly focusing on the development of models that support effective school administration. These studies have contributed significantly to the formation of the five-dimensional model of leadership adopted in this research.

1. Visionary Leadership: Research by Nanus (1992) emphasized the importance of visionary leadership in creating strategic direction and mobilizing institutional resources. Similarly, Colette M. Taylor (2013) found that visionary leadership was positively correlated with organizational efficiency, particularly in educational institutions. Her findings supported the idea that leaders who clearly articulate a compelling vision can enhance stakeholder commitment and guide meaningful change. The confirmatory study by Kamkrit Phromchin (2017) also revealed that vision is the highest-weighted factor among leadership attributes influencing 21st-century school effectiveness.

2. Personnel Participation: Suchart Thongma (2017) examined leadership styles of educational administrators and found that participative leadership contributed significantly to academic administration efficiency. His research outlined three major components—transformational behavior, participative management, and decision-making—which directly influence the institutional climate. Wiedemann and Femers (1993) also discussed how inclusive decision-making processes build shared ownership and improve communication between leaders and staff.

3. Building Relationships with Personnel: Bird (2013) argued that interpersonal relationships are among the most important competencies for global educational leaders. Relationship-based leadership, supported by findings

from Garrison and Bly (1997), enhances teamwork, reduces conflict, and contributes to organizational cohesion. Kanya Sankijkosol (2015) also indicated that executives with strong interpersonal and people-management skills are better equipped to lead in complex multicultural contexts.

4. Coaching Leadership: Research by Passmore (2016) and Stebbins (2012) demonstrated that job coaching significantly influences professional development and staff performance. Coaching leaders empower personnel to solve problems independently and develop career competencies, thereby creating a learning organization. Aphorn Phuwittayaphan also emphasized that coaching should be practiced in real work contexts and adapted to suit different levels of staff.

5. Monitoring: Monitoring, as a leadership function, was thoroughly explored in studies by Kotteva Mojsovski (2015) and Witthaya Krirksuklavanich (2014), who emphasized that effective monitoring enhances transparency and allows for continuous improvement. Their research identified feedback systems, KPI setting, and performance-based evaluation as core components of leadership accountability in educational institutions. Collectively, these studies provide strong empirical support for the multi-dimensional leadership model proposed in this study. They demonstrate the relevance and practicality of integrating various leadership functions—vision, participation, relationships, coaching, and monitoring—into a cohesive framework for educational excellence.

Methodology

This study adopted a mixed-methods research design, integrating both qualitative and quantitative approaches to ensure a comprehensive understanding of the leadership dimensions among private school administrators. The study was conducted in three sequential phases: Phase 1: Qualitative Exploration – Aimed at identifying key leadership dimensions through

documentary analysis and expert interviews. Phase 2: Model Development – Focused on constructing a multi-dimensional leadership model and validating it through expert review. Phase 3: Model Evaluation – Employed quantitative methods to assess the feasibility and utilization of the model using survey questionnaires.

Population and Sample The target population consisted of private school administrators in Chongqing, China. A purposive sampling technique was employed to select 30 participants who possessed more than 10 years of experience in school administration and were currently holding executive positions. This ensured that the participants had sufficient expertise and contextual knowledge relevant to the study objectives.

Research Instruments

Three primary instruments were used: Document Analysis Framework: To extract leadership dimensions and indicators from existing literature and research reports. Semi-Structured Interview Guide: Designed with 34 open-ended questions aligned with the five leadership dimensions: vision, participation, relationship building, coaching, and monitoring. Questionnaire: Developed to measure the feasibility and utilization of the proposed leadership model, comprising 48 items rated on a 5-point Likert scale.

Instrument Validation Content Validity: Five educational administration experts reviewed the questionnaire to assess content validity using the Index of Item-Objective Congruence (IOC). Items scoring below 0.50 were eliminated, resulting in a final set of 48 valid items. Model Appropriateness: A focus group of 10 experts evaluated the draft model for language clarity, alignment with theoretical constructs, and practical applicability.

Data Collection Procedures Documentary Research and Expert Interviews: Data were gathered through document reviews and interviews with five qualified experts from academia and school leadership. Model Drafting and Expert Validation: Insights from Phase 1 were synthesized into a draft model, which was

refined based on expert feedback. Questionnaire Distribution: The validated questionnaire was distributed to 30 school administrators. Participants were asked to evaluate each leadership dimension for both feasibility and utilization.

Data Analysis Qualitative Data: Thematic content analysis was used to synthesize findings from documents and interview transcripts. Quantitative Data: Descriptive statistics, including means ($\bar{x}$) and standard deviations (SD), were used to evaluate the feasibility and utilization of each leadership dimension. All analyses were conducted using statistical software, and results were interpreted in alignment with the study objectives.

Result

The results of this study are presented in accordance with the three key research phases: (1) Identification of leadership dimensions, (2) Development and validation of the leadership model, and (3) Evaluation of feasibility and utilization of the model by private school administrators in Chongqing, China.

Phase 1: Identification of Leadership Dimensions

A comprehensive review of theoretical literature, relevant research, and in-depth interviews with five educational experts resulted in the identification of five core dimensions of leadership applicable to private school administration:

Having a Vision

Personnel Participation

Building Relationships with Personnel

Coaching

Monitoring

From this phase, 23 initial indicators were identified and subsequently used to draft the first version of the leadership model.

Phase 2: Development and Validation of the Model

The initial version of the model contained 51 indicators. After conducting an Index of Item–Objective Congruence (IOC) analysis with five experts, three indicators were removed for scoring below the 0.50 threshold. The remaining 48 indicators were:

Vision: 10 indicators

Participation: 7 indicators

Relationships: 10 indicators

Coaching: 12 indicators

Monitoring: 9 indicators

The refined model was presented to a panel of 10 experts in a focus group discussion, where recommendations were provided to improve clarity and appropriateness. As a result, the finalized model was deemed suitable for practical application.

Phase 3: Feasibility and Utilization Assessment

A total of 30 private school administrators participated in evaluating the leadership model. Descriptive statistics were used to analyze the feasibility and utilization levels of the five dimensions. Results are as follows:

Leadership Dimension	**Feasibility**		**Utilization**	
	$\bar{x}$	**SD**	$\bar{x}$	**SD**
1. Having a Vision	4.49	0.38	4.50	0.53
2. Personnel Participation	4.48	0.42	4.47	0.60
3. Building Relationships with Staff	4.48	0.40	4.47	0.56
4. Coaching	4.46	0.40	4.42	0.52
5. Monitoring	4.40	0.48	4.38	0.59
Overall	**4.46**	**0.36**	**4.45**	**0.56**

All five dimensions received high mean scores for both feasibility and utilization, confirming the model's practical applicability. The "Having a Vision"

dimension received the highest scores in both categories, highlighting its perceived central role in leadership effectiveness. While all dimensions were evaluated positively, Monitoring showed slightly lower averages, suggesting an area for future leadership development initiatives.

Discussion

The development of a Multi-Dimensional Leadership Model for private school administrators in Chongqing, China, reveals significant insights into the essential leadership competencies required to meet the growing complexities of school management. The research findings affirm that the five identified dimensions—Having a Vision, Personnel Participation, Building Relationships with Personnel, Coaching, and Monitoring—are all crucial to effective leadership in private school settings. These dimensions align with global educational leadership paradigms and confirm the relevance of integrated leadership frameworks in localized Chinese contexts. The dimension of Having a Vision emerged as the highest-rated in both feasibility and utilization. This confirms the centrality of visionary leadership in steering institutional direction and fostering collective commitment toward long-term goals. Nanus (1992) and Yukl (2006) both emphasize that visionary leaders are capable of anticipating change, articulating clear direction, and mobilizing followers through strategic foresight. In the context of Chongqing's private schools, where educational institutions face intense competition, technological disruption, and rising parental expectations, visionary leadership becomes not merely desirable but essential. School administrators who can synthesize contextual knowledge with future-oriented thinking are better equipped to navigate institutional challenges and initiate transformative practices. The second dimension, Building Relationships with Personnel, was also highly rated, reflecting the importance of interpersonal competence in leadership. As Goleman (1995) noted, emotional intelligence and

relational trust are foundational to organizational cohesion. The findings demonstrate that school leaders who invest in fostering trust, mutual respect, and professional rapport with staff are more likely to cultivate a collaborative and motivated school environment. This is consistent with Bird's (2013) view that leadership effectiveness is directly tied to the ability to manage human dynamics and build authentic interpersonal relationships. The dimension of Personnel Participation underscores the participatory approach in decision-making, problem-solving, and institutional development. Research by Robbins (2003) and Cohen & Uphoff (1980) supports the assertion that inclusion fosters a sense of ownership, enhances employee morale, and leads to higher institutional performance. In this study, school administrators who encouraged inclusive planning, empowered staff voice, and leveraged collective wisdom were perceived as more effective. The research findings validate the idea that participatory leadership promotes transparency, shared accountability, and innovation at the school level. Coaching, as the fourth dimension, emphasizes professional support and capacity building. Leaders who act as coaches rather than mere supervisors enable staff to grow professionally and contribute meaningfully to the school's mission. This approach aligns with contemporary leadership theories such as transformational leadership (Bass, 1990), which highlights individualized consideration and intellectual stimulation as key behaviors. The data in this study indicate that coaching promotes a learning-centered culture, continuous improvement, and organizational adaptability—factors critical in maintaining relevance in an ever-changing educational landscape. Lastly, Monitoring represents the accountability and evaluation function of school leadership. This dimension includes performance assessment, data-informed decision-making, and continuous improvement cycles. Monitoring was rated slightly lower than the other dimensions, suggesting that while it is recognized as important, its implementation may face challenges such as time constraints, lack of technical expertise, or cultural reluctance toward evaluation.

Nevertheless, the findings reinforce Wilayalai's (2014) notion that structured monitoring enhances transparency, identifies gaps, and informs policy refinement—thus supporting institutional effectiveness.The coherence between feasibility and utilization across all five dimensions reflects the model's practical applicability and conceptual soundness. This consistency implies that the model is not only theoretically well-founded but also resonates with real-world leadership experiences and expectations in Chongqing's private school context. Moreover, the model's alignment with established frameworks—such as Campbell and Samiec's (2000) leadership dimensions and the Five Dimensions of Leadership by Evans (2017)—demonstrates its theoretical robustness.

Importantly, the study contributes to the localization of educational leadership theory in the Chinese context. While much leadership research is rooted in Western paradigms, this study grounds those principles in the realities of Chinese private education, where Confucian values, centralized policy expectations, and market-driven operations converge. The model thus serves as both a theoretical contribution and a practical tool for leadership development programs, performance assessment, and strategic school management in China and potentially beyond.

Recommendations

1. Recommendations for Practice

1.1 Adoption of the Multi-Dimensional Leadership Model in Leadership Development Programs Educational authorities and private school organizations should incorporate the proposed leadership model—comprising five key dimensions: having a vision, personnel participation, building relationships, coaching, and monitoring—into leadership training programs. The model provides a holistic framework to guide current and future school administrators in enhancing their leadership competencies.

1.2 Strengthening Visionary Capacity Among School Leaders As “having a vision” was rated the highest in both feasibility and utilization, it is recommended that leadership training emphasize strategic thinking, future-oriented planning, and digital-age adaptability. Administrators should be encouraged to align their institutional vision with technological trends, stakeholder expectations, and national educational policies.

1.3 Promoting Participatory and Relational Leadership School administrators should be trained to foster inclusive and participatory practices in their institutions. Building strong relationships and engaging personnel in meaningful ways not only enhances morale but also facilitates collaborative problem-solving and shared ownership. Institutions should establish platforms for staff voice, feedback, and collaboration.

1.4 Embedding Coaching into Routine Administrative Practices Coaching should be viewed not only as a periodic intervention but as an integral part of day-to-day leadership. Administrators should receive training on mentoring techniques, feedback delivery, and professional development planning. This practice supports teacher empowerment, retention, and continuous improvement.

1.5 Enhancing Monitoring and Evaluation Systems Although monitoring was rated slightly lower than other dimensions, it remains a vital leadership function. It is recommended that private schools invest in developing robust monitoring systems that use data to inform decisions, assess progress toward strategic goals, and foster accountability. School leaders should be trained in data literacy and evidence-based evaluation techniques.

1.6 Use of the Model as a Self-Assessment and Performance Tool The 48 indicators under the five leadership dimensions can be adapted into a leadership self-assessment tool for school administrators. This can facilitate reflective practice and guide professional growth plans at the individual level, as well as inform institutional leadership evaluations at the organizational level.

2. Recommendations for Future Research

2.1 Expansion to Other Geographic Regions and School Types Future studies should apply and validate the Multi-Dimensional Leadership Model across diverse contexts, including public schools and other provinces in China. A comparative analysis between urban and rural private schools could provide further insights into contextual adaptability of the model.

2.2 Longitudinal Studies to Assess Impact on Educational Outcomes To determine the long-term effectiveness of the leadership model, longitudinal studies should be conducted to examine the relationship between leadership practices and student achievement, teacher performance, institutional innovation, and organizational sustainability.

2.3 Exploration of Mediating and Moderating Variables Future research could investigate factors that influence the relationship between multi-dimensional leadership and school effectiveness. Variables such as organizational culture, policy environment, digital transformation readiness, and teacher engagement could provide deeper understanding of leadership dynamics.

2.4 Integration with Digital Leadership Frameworks With increasing digital transformation in education, future studies may consider integrating elements of digital leadership, including data-driven decision-making, online stakeholder engagement, and AI-based school administration, into the existing multi-dimensional framework.

2.5 Development of a Standardized Measurement Instrument Further research should focus on refining and standardizing the questionnaire used in this study to create a validated instrument for assessing multi-dimensional leadership across various educational levels and institutional settings.

Reference

Bass, B. M., & Riggio, R. E. (2006). Transformational leadership (2nd ed.). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Bird, A. (2022). Cross-cultural leadership in the age of globalization. Journal of Global China Justice Observer. (2021, September 10). Implementing regulations on the private education promotion law of China (2021). Retrieved from https://www.chinajusticeobserver.com Educational Leadership, 29(4), 80–96.

Farh, J.-L., & Cheng, B.-S. (2000). A cultural analysis of paternalistic leadership in Chinese organizations. In J. T. Li, A. S. Tsui, & E. Weldon (Eds.), Management and organizations in the Chinese context (pp. 84–127). London: Palgrave Macmillan.

Gilliam, T., & Monahan, J. (2021). Coaching for performance in educational

Hallinger, P. (2003). Leading educational change: Reflections on the practice of instructional and transformational leadership. Cambridge Journal of Education, 33(3), 329–351.

HKTDC Research. (2022, May 24). Chengdu–Chongqing economic circle: Objectives and planning rationale. Hong Kong Trade Development Council. Retrieved from https://research.hktdc.com institutions. Education Management Review, 19(1), 1–8. institutions. Journal of Contemporary Educational Management, 22(3), 9– 24.

Kaewseng, M. (2019). Strategic thinking components for school administrators in

Kouzes, J. M., & Posner, B. Z. (2017). The leadership challenge (6th ed.). Hoboken, NJ: Wiley.

Mojsovski, K. (2021). Monitoring as a management tool in education: A case of Balkan organizations. Springer.

Ozturgut, O. (2011). Quality assurance in private higher education in China. Current Issues in Education, 14(1), 1–10.

Paengthai, S. (2019). Components of creative leadership of school administrators

Passmore, J. (2020). The leader's guide to coaching in schools. Routledge. private schools. Journal of Educational Innovation and Policy, 12(1), 1–13.

Ruan, J., Liu, Y., & Wang, Q. (2024). University managers or institutional leaders? A study on leadership roles in Chinese higher education. Higher Education, 87(4), 755–771. southern Andaman provinces. Journal of Educational Administration, 15(3), 48–66.

Spillane, J. P. (2006). Distributed leadership. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Sricharin, S. (2024). Catholic identity and leadership transformation: A case study in State Council of China. (2025, January 19). China unveils plan to build a strong education nation by 2035. Xinhua/Reuters.

Stevens, R. (2021). Visionary leadership and motivational behavior in educational study. International Journal of Educational Leadership, 27(2), 556–573.

Taylor, C. M. (2020). Visionary leadership and organizational outcomes: An empirical through policy-based monitoring. Thai Educational Review, 10(1), 55–70. under the Primary Educational Service Area Office 2, Khon Kaen. Journal of Educational Research and Development, 14(4), 3299–3315.

Wilayalai, K. (2024). Monitoring practices of educational administrators: Toward adaptive management. Journal of Policy Research in Education, 11(2), 45–63.

Witthaya, K. (2023). Enhancing professionalism among Thai school administrators

Wu, M., Zhang, H., & Li, X. (2023). Research on the governance structure of private universities in China: Problems and countermeasures. Frontiers in Education, 8, 113–127.

TEAMWORK MODEL AFFECTING EDUCATIONAL INSTITUTION EFFECTIVENESS OF CHONGQING COLLEGE OF INTERNATIONAL BUSINESS AND ECONOMIC, CHINA*

Qiong Ruan[1], Navin Ninseangrat[2] and Thanaploysiri Siribunsobh[3]

[1-3]Faculty of Education Pathumthani University, Thailand

Corresponding Author's Email: qiongruan1122@gmail.com

Received 26 June 2025; Revised 30 August 2025; Accepted 31 August 2025

Abstract

The objectives of this research were 1) to develop a teamwork model affecting educational institution effectiveness, and 2) to check the suitability and feasibility of teamwork model affecting educational institution effectiveness of Chongqing College of International Business and Economic, China. This research was mixed method research. The conceptual framework of this research was applied from teamwork model of Wu Xian's study. The research was divided into 2 phases, Phase 1: developing a teamwork model that affects the effectiveness of secondary schools by studying research papers, interviews with 3 experts, 2 case studies of outstanding secondary schools, Verifying the drafted model by 7 experts. Phase 2 exampling the suitability and feasibility of a teamwork model affecting secondary school effectiveness, by distributing questionnaires to the tools used for data collection were structured interviews and 5 rating scale estimation questionnaires. Quantitative data were analyzed by frequency, percentage, mean and standard deviation and content analysis. The findings of

Citation:

* Qiong Ruan, Navin Ninseangrat and Thanaploysiri Siribunsobh. (2025). Teamwork Model Affecting Educational Institution Effectiveness Of Chongqing College Of International Business And Economic, China. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 1014-1035.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

this study were as follows 1) The teamwork model that affected the effectiveness of secondary schools composed factions affecting teamwork such as team management, working atmosphere, team leader characteristics, and resilience. Factors of teamwork consists of team communication, human relations, goals, performance, and mutual respect. The process of working as a team consists of planning implementation of the plan, inspection and, improvement, and School effectiveness consisting of learning achievement, job satisfaction, Desirable characteristics of learners, learning organization, ,) personnel development, and 6) adaptation to the environment. 2) The results of examining the suitability and feasibility of the teamwork model that affected the effectiveness of secondary schools in the northeastern region in an overall were at the highest in all aspects.
Keywords: Development model, teamwork, effectiveness

Introduction

In the 21st century, higher education institutions face increasing challenges from globalization, digital transformation, and changing labor market demands. For colleges and universities in China, especially private institutions, effectiveness depends not only on administrative vision but also on the capacity of faculty and staff to collaborate in achieving institutional goals (Zhou & Li, 2022). Teamwork has thus emerged as a central factor influencing organizational effectiveness, performance, and long-term sustainability (Katzenbach & Smith, 2005; Salas et al., 2015).

Chongqing College of International Business and Economics (CCIBE), located in one of China's four national municipalities, plays a vital role in cultivating talent for the Chengdu–Chongqing Economic Circle. The college emphasizes international business education, applied programs, and graduate employability, which require strong coordination among administrators, faculty, and staff (ChinaUniversityJobs, 2025). As a private higher education institution,

CCIBE operates under dual pressures: compliance with national education policies and the need to remain competitive in the educational marketplace (Wu, Zhang, & Li, 2023). In such a context, teamwork is a key mechanism for aligning institutional vision, academic quality, and operational efficiency.

The effectiveness of teamwork in education has been widely studied. Research shows that when team members share a clear goal, communicate effectively, and collaborate based on trust, educational institutions demonstrate higher performance in teaching, research, and student outcomes (Johnson & Johnson, 2009; Tjosvold, 2008). In Chinese higher education, teamwork has also been linked to the ability to integrate Party committee guidance, administrative management, and faculty participation into a cohesive governance structure (Ruan, Liu, & Wang, 2024). Without effective teamwork, institutions risk fragmentation, duplication of work, and resistance to reform.

Furthermore, teamwork models can enhance institutional effectiveness, often defined in terms of student satisfaction, academic quality, resource utilization, and responsiveness to societal needs (Cameron, 1984; Hoy & Miskel, 2013). A well-structured teamwork model enables administrators to harness diverse perspectives, encourages cross-departmental collaboration, and facilitates innovation. This is particularly critical in private institutions such as CCIBE, where institutional legitimacy and stakeholder trust must be continually reinforced through demonstrable effectiveness (Ozturgut, 2011).

Thus, developing a teamwork model that directly contributes to institutional effectiveness is of high importance. For CCIBE, such a model can provide a framework to strengthen collaboration among administrators, faculty, and staff, ensuring that institutional strategies are successfully translated into practice. It also contributes theoretically to the literature on organizational behavior in Chinese private higher education, while practically offering administrators guidelines for improving efficiency, adaptability, and performance in a competitive and regulated environment.

Objectives

1. to develop a teamwork model affecting educational institution effectiveness, and

2. to check the suitability and feasibility of teamwork model affecting educational institution effectiveness of Chongqing College of International Business and Economic, China.

Literature Review

The effectiveness of teamwork within educational institutions has been widely recognized as a critical factor influencing school improvement, professional collaboration, and organizational performance. In the context of Chinese higher education, particularly at institutions like Chongqing College of International Business and Economic, the pursuit of institutional effectiveness increasingly relies on structured and intentional teamwork models. This chapter presents a comprehensive review of the literature related to teamwork models, the factors influencing team effectiveness, teamwork processes, and their linkage to institutional outcomes, including academic achievement, job satisfaction, and stakeholder confidence.

1. Concept of Teamwork in Educational Institutionsซ Teamwork refers to collaborative efforts by two or more individuals working interdependently toward a shared objective (Robbins, 2001). In educational settings, effective teamwork is not merely a desirable condition but a functional necessity for achieving educational goals, driving innovation, and improving student outcomes. Johnson and Johnson (2000) emphasize that teamwork within schools should be characterized by positive interdependence, individual accountability, promotive interaction, and the development of interpersonal and small group skills. According to Biech (2008), successful teamwork depends on a clear vision, well-defined roles, mutual respect, open communication, and continuous

performance evaluation. In educational institutions, Hoy and Miskel (2005) noted that teamwork plays a central role in fostering collaborative school culture, distributing leadership, and enhancing school effectiveness.

2. Factors Influencing Effective Teamwork: Numerous scholars have identified multiple interrelated factors that affect teamwork in educational institutions. Based on a synthesis of research (e.g., Nalaphan Boonrit, 2015; Kamonchanok Siwanna, 2018; Kornwipa Ngamwutthiwong, 2016), four primary factors are identified: 2.1 Team Management Effective team management involves leadership practices that emphasize shared decision-making, accountability, and ethical responsibility. Leaders must facilitate inclusive planning, maintain transparent communication, and nurture an environment conducive to collaboration. Robbins (1997) noted that clear team leadership helps build trust and maintains focus on shared goals. 2.2 Budget Allocation: The allocation and management of financial resources significantly influence the ability of teams to function efficiently. Institutions that provide autonomy in budget management and align budgetary planning with team objectives tend to achieve higher levels of team productivity and goal fulfillment (Ministry of Finance, 2002; Supaporn Thobut, 2018). 2.3 Leadership Characteristics: The traits and competencies of team leaders, such as strategic thinking, emotional intelligence, technological fluency, and human relations skills, are crucial for shaping team dynamics and sustaining team motivation (Kessanit T., 2011; Witoon Veerasilp, 2015). Leaders who act as role models inspire commitment and enhance the team's collective efficacy. 2.4 Trust in the Workplace: Trust is the foundation of any effective team. Cook and Wall (1980) define organizational trust as the extent to which members believe in the integrity, ability, and benevolence of their leaders and peers. In educational contexts, mutual trust facilitates open dialogue, encourages risk-taking in pedagogical innovation, and supports long-term cooperation (Lewicki et al., 1998; Davis & Schoorman, 2000).

3. Components of Teamwork in Education: Building upon the theoretical foundations, several researchers categorize teamwork into four essential dimensions: Communication: Effective internal communication fosters clarity, reduces conflict, and ensures alignment of expectations (Greenberg & Baron, 2003). Clear and Agreed Goals: Teams with well-defined, commonly accepted objectives tend to exhibit higher motivation and coherence in performance (Locke & Latham, 1990). Mutual Respect: Respect among team members strengthens psychological safety and cooperation (Golembiewski & McConkie, 1975). Participation: Active participation in planning and decision-making fosters ownership and empowerment (Cunningham & Cordeiro, 2003; Wilaiwan Srimantasiriphit, 2017). Each of these dimensions contributes to a culture of shared responsibility and accountability, which is especially vital in schools operating under complex socio-cultural and policy-driven pressures.

4. Teamwork Process in Educational Administration: Several theoretical frameworks describe the process of effective teamwork as a cycle consisting of: Planning: Establishing common goals, strategies, and action plans. Teams should collaboratively analyze context and resources (Melnyk & Denzler, 1996). Implementation: Executing agreed plans with active participation from all stakeholders. This step demands clear role assignments and consistent supervision. Monitoring and Evaluation: Regular assessment of progress ensures alignment with objectives and provides data for improvement (Juran, 1989). Improvement: Based on evaluative feedback, the team must adapt plans and processes to respond to internal or external changes. This PDCA (Plan–Do–Check–Act) cycle aligns with the Deming quality management model and has been widely applied in educational institutions to enhance organizational learning and performance (Wannee Phiromkha, 2015; Ganesh Thepsuwan, 2016).

5. Educational Institution Effectiveness: School effectiveness, in this research, is assessed through five key dimensions: Academic Achievement:

Learning outcomes in core subject areas reflect institutional performance. Job Satisfaction: Satisfied staff are more committed, innovative, and collaborative (Luthans, 2002). Desirable Student Characteristics: Includes integrity, responsibility, discipline, and patriotism. Personnel Development: Continuous professional learning enhances organizational adaptability (Nareerat Rakwijitkul, 2017). Parental Confidence: Trust from families contributes to school reputation and enrollment stability. Studies by Hoy & Miskel (2001), Gorton (2010), and Xu Yao (2019) support the idea that holistic indicators of effectiveness encompass both tangible outcomes and intangible community perceptions. This chapter synthesized core concepts, frameworks, and empirical findings on teamwork and educational effectiveness. The literature confirms that a well-structured teamwork model—rooted in ethical leadership, trust, participation, and shared goals—can significantly enhance institutional effectiveness in the educational context. These insights form the theoretical foundation for developing and validating the proposed teamwork model for Chongqing College of International Business and Economic, China.

Related Research

A review of related research provides a foundational understanding and scholarly context for developing the teamwork model in educational institutions. Numerous studies both in Thailand and internationally have explored factors affecting teamwork, school effectiveness, and collaborative practices within educational settings. Nolaphan Boonrit (2015) conducted a study on the factors affecting teamwork in educational institutions under the Chonburi Provincial Administrative Organization. The study revealed that administrators' leadership, team communication, and shared goals significantly influenced teamwork success. Supaporn Thobut (2018) examined the influence of trust, role clarity, and participative management on teamwork efficiency in schools under the Office of the Basic Education Commission. The study emphasized that mutual respect and shared responsibility among teachers led to higher school

effectiveness. Karawipa Nganwutthiwong (2016) explored teamwork factors within the Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education. The results indicated that budget allocation, team management, and leadership characteristics were strongly associated with work performance.Witoon Weerasalip (2015) proposed that team cohesion, trust in leadership, and effective communication were essential for sustained teamwork in school development projects. The study suggested a structured teamwork model focusing on goal alignment and shared performance assessment. Rattanan Kunna (2021) investigated teamwork from the perception of teachers under Samut Prakan Primary Education Area Office 1. The study showed that collaborative leadership and continuous professional development fostered successful teamwork. Johnson and Johnson (2000) emphasized that effective teamwork in educational settings involves four core elements: positive interdependence, individual accountability, promotive interaction, and group processing. Their meta-analysis confirmed that cooperative learning strategies improved academic achievement and group dynamics. Cohen, Ledford, and Spreitzer (1996) explored the relationship between self-managed teams and performance in educational organizations. Their study found that autonomy, clear communication, and mutual trust were crucial components of high-performing teams. Hackman (1987) introduced a conceptual framework of team effectiveness that includes three key criteria: task performance, team viability, and individual learning. The model has been widely applied in educational contexts to assess and develop effective teamwork. Luca and Tarricone (2002) conducted a case study on successful teamwork in Australian higher education institutions. They identified factors such as clearly defined roles, open communication, and team empowerment as central to team performance. Xu Wang (2021) studied the development of an administrative model for schools as professional learning communities in China. The study confirmed that collaborative decision-making and shared leadership

improved school effectiveness in academic achievement, teacher satisfaction, and organizational climate. The review of related studies underscores that teamwork is a multidimensional construct that significantly influences educational institution effectiveness. Key elements such as team management, communication, leadership characteristics, shared goals, and trust are recurring themes across various contexts. The findings of these studies provide empirical support and theoretical guidance for developing and validating the teamwork model for Chongqing College of International Business and Economic, China. These studies collectively inform the theoretical framework and methodological design of the current research. By integrating insights from both domestic and international contexts, the proposed teamwork model aims to be comprehensive, adaptable, and applicable to improve educational outcomes and institutional performance.

Methodology

This This study employed a mixed-methods research design and was conducted in two phases to develop and verify a teamwork model affecting the effectiveness of Chongqing College of International Business and Economic, China.

Phase 1: Development of the Teamwork Model: The first phase focused on constructing a conceptual framework for the teamwork model that influences institutional effectiveness. This phase included the following procedures. Documentary Research: A review of relevant theories, academic articles, and prior research was conducted to extract core components of teamwork and institutional effectiveness. This formed the foundation for initial model development. In-depth Interviews: Semi-structured interviews were conducted with three experts in educational administration, leadership, and organizational development. The selection of these key informants was based on purposive

sampling due to their academic qualifications and professional experience. Data Analysis: Qualitative data obtained from expert interviews were analyzed through content analysis. The themes identified were used to refine and structure the initial teamwork model. Validation by Experts: The model developed in this phase was evaluated by seven specialists through the Index of Item-Objective Congruence (IOC) to assess the appropriateness and consistency of each component within the model. All items reached an IOC value of 1.00, indicating strong agreement among the experts.

Phase 2: Evaluation of the Model's Appropriateness and Feasibility: The second phase aimed to examine the appropriateness and feasibility of the proposed teamwork model in real-world educational settings. Population and Sample: The sample consisted of 273 educational administrators from secondary schools in Chongqing, selected using stratified random sampling. This group was considered capable of evaluating the model due to their experience in school management and teamwork implementation. Research Instrument: A five-point Likert scale questionnaire was developed based on the teamwork model's components. The instrument consisted of structured items covering four key areas: (1) factors influencing teamwork, (2) teamwork characteristics, (3) teamwork processes, and (4) institutional effectiveness. Instrument Validation: The questionnaire was validated for content reliability and internal consistency. Index of Item-Objective Congruence (IOC) was calculated for each item, and a pilot test was conducted to ensure reliability using Cronbach's Alpha.

Data Collection: The questionnaire was distributed to the sample group through formal communication with participating schools and education offices. Responses were collected, verified, and compiled for analysis.

Data Analysis: The quantitative data were analyzed using a computer-based statistical program. Descriptive statistics including frequency, percentage,

mean, and standard deviation were applied to determine the level of appropriateness and feasibility of the model's components.

Result

The study aimed to develop and validate a teamwork model that contributes to the effectiveness of Chongqing College of International Business and Economic, China. The findings were obtained through both qualitative and quantitative methods and are summarized below: Components of the Teamwork Model

1. The developed teamwork model comprises four main components:

1.1 Factors Influencing Teamwork:

- Team Management
- Budget Allocation
- Leader Characteristics
- Trust in the Workplace

1.2 Dimensions of Teamwork:

- Communication
- Clearly Agreed Objectives and Goals
- Mutual Respect
- Team Participation

1.3 Teamwork Process:

- Planning
- Implementation of the Plan
- Inspection and Monitoring

1.4 Improvement and Correction

- Indicators of School Effectiveness:
- Academic Achievement
- Job Satisfaction

- Desirable Student Characteristics
- Personnel Development
- Parental Confidence

2. Model Validation by Experts

Seven experts assessed the consistency of the model using the Index of Item-Objective Congruence (IOC). All components achieved an IOC score of 1.00, indicating full agreement and confirming that the model was theoretically and practically sound.

3. Quantitative Evaluation of the Model

A total of 273 educational administrators from Chongqing participated in the assessment of the model's appropriateness and feasibility using a 5-point Likert scale questionnaire. The analysis yielded the following results:

3.1 Overall Appropriateness

The mean scores for all components were at the highest level:

- Factors Affecting Teamwork: $\bar{X}$ = 4.59, S.D. = 0.27
- Teamwork: $\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.36
- Teamwork Process: $\bar{X}$ = 4.60, S.D. = 0.31
- School Effectiveness: $\bar{X}$ = 4.61, S.D. = 0.27

3.2 Overall Feasibility

The model's feasibility was also rated at the highest level:

- Factors Affecting Teamwork: $\bar{X}$ = 4.61, S.D. = 0.25
- Teamwork: $\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.42
- Teamwork Process: $\bar{X}$ = 4.59, S.D. = 0.29
- School Effectiveness: $\bar{X}$ = 4.57, S.D. = 0.30

3.3 Highlights of Specific Indicators

- The highest rated aspect in terms of team leader characteristics was the administrator's ability to motivate and maintain positive human relations ($\bar{X}$ = 4.66).

- In the school effectiveness dimension, the highest scores were observed in job satisfaction ($\bar{X}$ = 4.62) and student academic achievement ($\bar{X}$ = 4.61).

- The aspect of parental confidence also scored highly ($\bar{X}$ = 4.59), particularly in terms of perceived curriculum standards and student outcomes.

The research confirmed that the teamwork model developed is both appropriate and feasible for implementation in secondary education institutions in Chongqing. The high levels of agreement from experts and end-users highlight the model's potential to enhance educational effectiveness through strategic teamwork development.

Discussion

The development of a teamwork model affecting the effectiveness of Chongqing College of International Business and Economic, China, revealed multidimensional insights into how institutional success can be enhanced through strategically structured teamwork processes. The research findings are consistent with both classical and contemporary theories of organizational behavior, educational leadership, and collaborative management. This discussion elaborates on the key findings of the study considering recent empirical research and theoretical developments from 2019 to 2024. 1. Factors Affecting Teamwork: The results of the study confirm that team management, budget allocation, leader characteristics, and trust in work are essential factors influencing teamwork. These findings are aligned with recent studies that emphasize the critical role of leadership behavior and resource allocation in fostering productive team environments in educational institutions. For example, Wang and Liu (2021) demonstrated that effective team management rooted in participatory decision-making leads to higher engagement among academic staff and improved institutional outcomes. Similarly, the findings of Xu et al. (2020) indicate that transparent budget allocation processes and the inclusion of personnel in

financial planning increase ownership and reduce intra-organizational conflict. Furthermore, the study by Boies and Knoll (2022) underscores the importance of leader traits such as emotional intelligence, adaptability, and professional ethics in building cohesive teams that trust and support one another. The significance of trust in this context is also consistent with Luhmann's (2020) theory of social systems, which views trust as a mechanism for reducing complexity in interpersonal relations. Trust acts as a catalyst for cooperation, reduces resistance to change, and fosters a climate where individuals feel safe to innovate and take collective responsibility. 2. Dimensions of Teamwork: The four core dimensions of teamwork—communication, clear and agreed objectives, mutual respect, and team participation—resonate with existing literature that outlines the behavioral and cognitive processes necessary for effective collaboration. Communication is recognized as the cornerstone of successful teamwork. As observed by Johnson and Johnson (2021), open and consistent communication not only enhances understanding but also facilitates timely problem-solving and decision-making. In this study, communication was found to be one of the highest-rated dimensions in both appropriateness and feasibility, reinforcing its role as a driver of institutional cohesion. Equally important is the dimension of having clear and mutually agreed goals. According to Locke and Latham's (2020) goal-setting theory, specific and challenging goals lead to higher performance when they are accepted by all team members. The findings of this research support this notion, with administrators and personnel jointly engaging in planning and evaluation, thus aligning personal and organizational aspirations. Mutual respect and team participation are also critical elements that build psychological safety—a concept elaborated by Edmondson (2019). Psychological safety allows individuals to express themselves without fear of judgment, which is essential for creative problem-solving and long-term team sustainability. 3. The Teamwork Process: The four-step process of planning, implementation,

inspection, and improvement found in this study mirrors the PDCA (Plan–Do–Check–Act) cycle proposed by Deming and further validated in educational contexts by Williams (2022). This process ensures that teamwork is not only reactive but proactive, cyclical, and rooted in continuous improvement. Planning involves inclusive dialogues between administrators, teachers, and stakeholders to co-create visions and strategic objectives. Implementation focuses on operationalizing those plans while maintaining alignment with institutional goals. Regular inspection ensures accountability, while systematic improvement allows for agile responses to changing needs and emerging challenges. Recent literature by Silanukit (2020) and Gorton (2021) has emphasized that this cyclical process fosters transparency and empowers educators to refine their practices continuously. In particular, the model's emphasis on feedback and collective reflection provides a foundation for shared learning and sustained development.
4. Institutional Effectiveness: The effectiveness of educational institutions, as measured in this study through five dimensions—academic achievement, job satisfaction, student characteristics, personnel development, and parental confidence—is a holistic reflection of the institutional culture and governance model. Academic achievement is positively correlated with the extent of collaborative planning and monitoring undertaken by school leaders and teachers. Studies by Jia Yuan (2020) and Xu Wang (2021) support the claim that schools with well-structured teamwork models report better student outcomes, particularly in mathematics, languages, and vocational subjects. Job satisfaction among teachers and staff is another critical indicator of institutional health. As shown in the findings, satisfaction levels were high when school administrators exhibited supportive behaviors, provided professional development opportunities, and encouraged knowledge-sharing. This aligns with Herzberg’s two-factor theory (revisited in recent studies by Boonmee & Asa, 2021), which states that intrinsic motivators such as recognition and growth opportunities significantly impact employee satisfaction. Personnel development emerged as

a key component, especially when administrators promoted classroom research, professional learning communities, and funding for training. This is consistent with the findings of Nareerat Rakwijitkul (2022), who emphasized that continuous staff development is essential for educational innovation and student success. Parental confidence, as found in this study, was strongly influenced by the transparency of school operations, modern teaching tools, and consistent communication of student progress. When schools engage parents meaningfully and demonstrate consistent performance, they foster community trust and long-term stakeholder support (Leclerc & LeBlanc, 2023). 5. Implications for Model Validity The high level of agreement (IOC = 1.00) among experts evaluating the model confirms its conceptual and practical validity. The model not only provides a theoretical framework but also offers actionable strategies for educational leaders in similar contexts.It is important to note that while the study focuses on one institution in China, the findings may have broader implications for educational settings undergoing rapid transformation, particularly in Asia. The structure of the teamwork model supports adaptive leadership, decentralization, and stakeholder engagement—elements increasingly critical in post-pandemic educational reform (Zhao & Liang, 2023). The developed teamwork model integrates foundational principles of collaborative leadership, stakeholder involvement, and systematic quality assurance. By reinforcing structures that support shared decision-making, continuous learning, and mutual trust, the model contributes to enhanced organizational performance, staff morale, student outcomes, and parental engagement. It provides a blueprint for sustainable institutional effectiveness in an increasingly complex educational landscape.

Recommendations

1. Recommendations for Practical Implementation

1.1 Promote Administrative Support for Team-Based Management School administrators should establish an institutional culture that emphasizes collaborative leadership, ethical governance, and shared responsibility. Policies must be formulated to support teamwork as a strategic tool for enhancing school effectiveness. Leadership training programs should be conducted regularly to empower administrators with skills in participatory decision-making, conflict resolution, and transformational leadership.

1.2 Develop a School-Wide Teamwork Framework A school-wide teamwork framework should be implemented, emphasizing four dimensions: communication, shared goals, mutual respect, and team participation. Institutions may adopt protocols for collaborative planning, team reflection meetings, and cross-functional working groups. Each team should have a clear structure, responsibilities, and measurable performance indicators aligned with the institution's objectives.

1.3 Enhance Communication Mechanisms Establish multiple communication channels—such as weekly meetings, internal newsletters, and digital collaboration platforms (e.g., Teams, WeChat Work)—to ensure transparency and information flow across all units. Active listening and open feedback loops should be encouraged to foster trust and innovation among team members.

1.4 Invest in Professional Development and Personnel Growth Personnel development must be a continuous priority. Administrators should facilitate participation in academic seminars, classroom action research, and collaborative innovation programs. Funding allocation should prioritize training initiatives that promote teamwork competence, leadership, and research-based pedagogy.

1.5 Utilize Data to Monitor and Improve Teamwork Processes Introduce performance evaluation tools and key performance indicators (KPIs) to measure teamwork quality. The Plan–Do–Check–Act (PDCA) cycle should be applied consistently to assess planning, implementation, inspection, and improvement processes. Regular reviews and feedback sessions can help adapt teamwork models to evolving needs and contexts.

1.6 Build Community and Parental Trust through Transparency As part of institutional transparency, administrators should regularly report learning outcomes, program performance, and developmental initiatives to parents and local communities. Feedback from parents should be integrated into teamwork discussions to enhance the school's responsiveness and credibility.

2. Recommendations for Policy Makers and Educational Authorities

2.1 Incorporate Teamwork Models into Educational Policy Local education authorities should integrate teamwork development into national education quality standards and school assessment frameworks. Support mechanisms, such as team-based grants and awards for collaborative excellence, can be introduced to incentivize teamwork innovation.

2.2 Establish Cross-Institutional Collaboration Platforms Develop provincial or regional platforms that allow schools to share best practices in teamwork implementation. These networks can host forums, workshops, and case studies to promote inter-school learning and team leadership excellence.

2.3 Ensure Resource Equity to Support Team Operations To enable successful teamwork, educational institutions should be supported with equitable resources—including budget flexibility, modern digital infrastructure, and adequate human resources—to facilitate team activities effectively.

3. Recommendations for Future Research

3.1 Develop a Practical Teamwork Training Manual Future researchers are encouraged to develop a teamwork development manual based on the model

validated in this study. This manual could serve as a toolkit for school administrators and teachers to apply teamwork practices step-by-step in real educational settings.

3.2 Conduct Longitudinal and Comparative Studies Further research should explore the long-term effects of teamwork implementation on school effectiveness and compare results across different regions or institutional levels (e.g., vocational vs. academic institutions) to assess the model's scalability and adaptability.

3.3 Evaluate the Impact of Digital Collaboration Tools Future studies may focus on the role of digital technologies in enhancing teamwork effectiveness, especially in the context of blended or remote learning. This includes examining how platforms like Microsoft Teams, DingTalk, or Moodle facilitate collaborative planning and instructional efficiency.

3.4 Investigate Teamwork's Role in Crisis Management In light of recent global disruptions such as the COVID-19 pandemic, researchers should examine how teamwork contributes to organizational resilience, teacher adaptability, and stakeholder engagement during periods of crisis.

Reference

Angsana, K. (2019). Causal relationship model of administrative factors affecting school Basic Education Commission. Journal of Educational Policy and Management, 22(4), 91–105.

Cameron, K. S. (1984). Organizational effectiveness: A comparison of multiple models. Academic of Management Review, 9(4), 542–550.

ChinaUniversityJobs. (2025). Chongqing College of International Business and Economics profile. Retrieved from https://www.chinauniversityjobs.com components in school performance. Asia-Pacific Journal of Educational Administration, 14(3), 189–203. effective school management. Educational Journal of China, 9(1), 225–238.effectiveness. Journal of Education Research, 12(2), 25–37.

Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2013). Educational administration: Theory, research, and practice (9th ed.). New York, NY: McGraw-Hill.

Hu, Y., & Zhang, W. (2020). Exploring the influence of team leadership and trust on institutions. Educational Administration Review, 18(1), 45–59. institutions. Journal of Public Administration and Governance, 10(4), 120–135.

Jia, Y. (2019). The development of secondary school administration model: A study of

Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2009). An educational psychology success story: Social interdependence theory and cooperative learning. Educational Researcher, 38(5), 365–379.

Katzenbach, J. R., & Smith, D. K. (2005). The wisdom of teams: Creating the high-performance organization. New York, NY: HarperBusiness.

Kunna, R. (2021). Teamwork of administrators based on teachers' perceptions in the

Li, J., & Wang, H. (2023). A framework for collaborative leadership and school

Liu, M., & Sun, X. (2022). Team communication, shared goals, and mutual trust: Key

Ozturgut, O. (2011). Quality assurance in private higher education in China. Current Issues in Education, 14(1), 1–10.

Pan, Y. (2021). Trust and mutual respect among educational teams and its impact on academic performance. International Journal of Learning and Development, 11(2), 77–89. performance in vocational education institutions. Chinese Journal of Educational Leadership, 10(1), 112–128. Roi Kaensarn academic network. Roi Kaensarn Academic Journal, 6(2), 31–44.

Ruan, J., Liu, Y., & Wang, Q. (2024). University managers or institutional leaders? Leadership roles in Chinese higher education. Higher Education, 87(4), 755–771.

Salas, E., Sims, D. E., & Burke, C. S. (2015). Is there a “big five” in teamwork? Small Group Research, 36(5), 555–599. schools: A case from Guangxi. Chinese Journal of Educational Administration, 7(3), 17–29.

Srimantasiriphit, W. (2020). Leadership and teamwork strategies in Thai basic education teaching effectiveness in Chinese vocational colleges. Journal of Educational Management Research, 8(4), 58–73.

Tjosvold, D. (2008). The conflict-positive organization: It depends upon us. Journal of Organizational Behavior, 29(1), 19–28.

Tossa, W. (2020). Internal supervision development model for small schools under the vocational education outcomes. International Journal of Educational Research, 123, 101831.

Wang, X. (2021). Developing a professional learning community in secondary schools: An administrative model. Journal of Educational Development, 13(2), 197–211.

Wu, M., Zhang, H., & Li, X. (2023). Research on the governance structure of private universities in China: Problems and countermeasures. Frontiers in Education, 8, 113–127.

Xu, Y. (2019). Educational administration and institutional effectiveness in vocational

Yuenyong, T. (2020). Factors influencing teamwork efficiency in public educational

Zhao, L., & Chen, Y. (2024). Evaluating team-based collaboration in improving Chinese

Zhou, J., & Li, Y. (2022). Collaborative leadership and teamwork in Chinese universities: Implications for institutional innovation. Asia Pacific Education Review, 23(2), 189–202.

อิทธิพลของการเปิดรับสื่อและการรู้เท่าทันสื่อต่อพฤติกรรมการสื่อสารทางการเมืองของประชาชน ในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย*

THE INFLUENCE OF MEDIA EXPOSURE AND MEDIA LITERACY ON THE POLITICAL COMMUNICATION BEHAVIOR OF THE PEOPLE IN THE LOWER NORTHERN REGION OF THAILAND

อธิวัฒน์ สอนเนย[1] และ ธนบดี แจ่มแจ้ง[2]

Athiwat Sonnoi[1] and Thanabodee Jamjaeng[2]

[1-2]สาขาวิชารัฐศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

[1-2]Department of Political Science, Northern College, Thailand

Corresponding Author's Email: thanabodee.j@northern.ac.th

วันที่รับบทความ : 18 สิงหาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 29 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 31 สิงหาคม 2568

Received 18 August 2025; Revised 29 August 2025; Accepted 31 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการเปิดรับสื่อ การรู้เท่าทันสื่อ และพฤติกรรมการสื่อสารทางการเมืองของประชาชนในภาคเหนือตอนล่าง 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการสื่อสารทางการเมือง 3) ศึกษาอิทธิพลของการเปิดรับสื่อและการรู้เท่าทันสื่อต่อพฤติกรรมการสื่อสารทางการเมือง และ 4) เสนอแนวทางการส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองที่สร้างสรรค์ในชุมชน การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน (Mixed Methods) โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากประชาชนอายุ 18 ปีขึ้นไปในอำเภอเมืองตากและอำเภอเมืองสุโขทัย จำนวน 400 คน ด้วยการสุ่มหลายขั้นตอน

Citation:

* อธิวัฒน์ สอนเนย และ ธนบดี แจ่มแจ้ง. (2568). อิทธิพลของการเปิดรับสื่อและการรู้เท่าทันสื่อต่อพฤติกรรมการสื่อสารทางการเมืองของประชาชน ในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 1036-1053.

Athiwat Sonnoi and Thanabodee Jamjaeng. (2025). The Influence Of Media Exposure And Media Literacy On The Political Communication Behavior Of The People In The Lower Northern Region Of Thailand. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 1036-1053.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

(Multistage Sampling) และใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.84 ข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชน นักกิจกรรม สื่อท้องถิ่น และเยาวชน จำนวน 12 คน โดยใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และวิเคราะห์ด้วย Thematic Analysis

ผลการวิจัย

1. ประชาชนมีระดับการเปิดรับสื่อและการรู้เท่าทันสื่อโดยรวมอยู่ในระดับสูง (Mean = 3.89, SD = 0.54) โดยเฉพาะการเปิดรับข่าวสารจากหลายแพลตฟอร์ม (Mean = 3.94, SD = 0.64) และมีทักษะการแยกแยะข่าวจริง-ข่าวปลอมได้ดี (Mean = 3.86, SD = 0.57)

2. ความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าระดับการศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปิดรับข่าวสารและการแสดงออกทางการเมือง ($r = .362$, $p < .01$; $r = .341$, $p < .01$) ขณะที่อายุมสัมพันธ์เชิงลบกับการใช้สื่อดิจิทัลทางการเมือง ($r = –.288$, $p < .01$) โดยกลุ่มเยาวชนมีแนวโน้มใช้ Facebook และ TikTok ในการสื่อสารทางการเมืองมากกว่าผู้สูงอายุ

3. ผลการวิเคราะห์ Regression ชี้ว่า การรู้เท่าทันสื่อ ($\beta = .318$, $p < .01$) และอารมณ์ร่วมทางการเมือง ($\beta = .301$, $p < .01$) เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสื่อสารทางการเมือง โดยเฉพาะกลุ่มที่ใช้หลายแพลตฟอร์มมีความสามารถในการตีความข่าวสารได้ดีกว่าผู้ที่ใช้เพียงแพลตฟอร์มเดียว (Mean = 4.02 vs. 3.41, $t = 4.382$, $p < .01$)

4. ผลการสัมภาษณ์ชี้ให้เห็น 4 แนวทางสำคัญ ได้แก่ (1) การพัฒนาสื่อท้องถิ่นที่เชื่อถือได้ (2) การบูรณาการการรู้เท่าทันสื่อในระบบการศึกษาและกิจกรรมเยาวชน (3) การใช้ศิลปวัฒนธรรมและภาษาท้องถิ่นเพื่อสื่อสารประเด็นการเมือง และ (4) การเปิดพื้นที่ให้เยาวชนมีส่วนร่วมผลิตสื่อทางการเมือง เช่น vlog และ podcast

ผลวิจัยยืนยันว่าการเปิดรับสื่อที่หลากหลาย การรู้เท่าทันสื่อ และอารมณ์ร่วมทางการเมือง เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการสื่อสารทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย

คำสำคัญ: การสื่อสารทางการเมือง, สังคมสื่อ, ประชาชนภาคเหนือ, การรู้เท่าทันสื่อ, การมีส่วนร่วมทางการเมือง

Abstract

This study investigates political communication in the Lower Northern Region of Thailand with four main objectives: 1) to examine levels of media exposure, media literacy, and political communication behaviors; 2) to analyze the relationships between personal factors and political communication behaviors; 3) to assess the influence of media exposure and media literacy on political communication behaviors; and 4) to propose approaches for promoting constructive political communication within communities. A mixed-methods approach was employed. Quantitative data were collected from 400 individuals aged 18 and above in Mueang Tak and Mueang Sukhothai districts using multistage sampling, with a questionnaire demonstrating high reliability (Cronbach's Alpha = 0.84). Qualitative data were obtained through in-depth interviews with 12 purposively selected participants, including community leaders, local activists, local media, and youth, and analyzed using thematic analysis.

Finding:

1. Respondents demonstrated high levels of media exposure and media literacy overall (Mean = 3.89, SD = 0.54), particularly in terms of accessing news from multiple platforms (Mean = 3.94, SD = 0.64) and distinguishing between real and fake news (Mean = 3.86, SD = 0.57).

2. Education level was positively correlated with news exposure and political expression ($r = .362$, $p < .01$; $r = .341$, $p < .01$), whereas age was negatively correlated with digital political engagement ($r = -.288$, $p < .01$). Regression results indicate that media literacy ($\beta = .318$, $p < .01$) and political affective involvement ($\beta = .301$, $p < .01$) significantly influenced political communication behaviors.

3. Furthermore, individuals using multiple platforms showed greater interpretative ability than those relying on a single platform (Mean = 4.02 vs. 3.41, t = 4.382, p < .01).

4. Qualitative findings suggest four approaches to enhance constructive political communication: strengthening reliable local media, integrating media literacy into education and youth activities, utilizing local culture and language to address political issues, and encouraging youth participation in content creation. Overall, the study confirms that diverse media exposure, media literacy, and affective involvement are key to fostering constructive political communication in regional communities.

Keywords: Media Literacy, Political Participation, Northern Thai Citizens, Media Society

บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่การสื่อสารสามารถเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง การสื่อสารทางการเมืองได้กลายเป็นกลไกสำคัญที่ส่งผลต่อความคิดเห็น การตัดสินใจ และพฤติกรรมของประชาชน สื่อสังคมออนไลน์ไม่เพียงแต่ทำหน้าที่เป็นช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร แต่ยังกลายเป็น “สื่อสังคมทางการเมือง” (Political Social Media) ซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะแห่งใหม่ที่เอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองอย่างมีพลวัต (Vaccari & Valeriani, 2021; Tucker et al., 2018) ทั้งยังเป็นเครื่องมือที่ประชาชนใช้ในการเฝ้าระวังอำนาจรัฐ วิพากษ์นโยบายสาธารณะ และผลักดันประเด็นทางสังคมผ่านการเคลื่อนไหวออนไลน์ เช่น การลงชื่อผ่านแคมเปญ การแชร์ข้อมูลเชิงประจักษ์ และการถ่ายทอดสดกิจกรรมทางการเมือง

การสื่อสารทางการเมืองผ่านแพลตฟอร์มอย่าง Facebook, TikTok, Twitter/X และ YouTube ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นในหมู่ประชาชนทุกช่วงวัย โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนและประชากรในเขตเมือง ซึ่งสามารถผลิตและเผยแพร่สารได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องผ่านสื่อมวลชนแบบดั้งเดิม (Boulianne et al., 2020; Freelon et al., 2020) ลักษณะนี้ช่วยให้เสียงของประชาชนขยายออกสู่สาธารณะมากขึ้น และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างทางการสื่อสารทางการเมือง ในยุคดิจิทัลที่ข้อมูลข่าวสารแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็วและไร้พรมแดน

เด็กและเยาวชนได้กลายเป็นหนึ่งในกลุ่มผู้ใช้สื่อหลักที่มีบทบาททั้งในฐานะ “ผู้บริโภค” และ “ผู้ผลิตเนื้อหา” ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลต่าง ๆ เช่น Facebook, TikTok, และ YouTube ขณะเดียวกันก็เผชิญกับความเสี่ยงจากการรับรู้ข้อมูลที่ไม่ปลอดภัยและไม่สร้างสรรค์ เช่น ข่าวปลอม (fake news), คอนเทนต์บิดเบือน, ความเกลียดชังทางวาทกรรม (hate speech), ความรุนแรงในเชิงเพศ และพฤติกรรมเสี่ยงออนไลน์ เช่น การพนันหรือการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Office of the National Digital Economy and Society Commission, 2023)

ภายใต้บริบทนี้ การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) จึงไม่ใช่เพียงทักษะในการแยกแยะเนื้อหาถูกผิดเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือทาง “การเมืองของสื่อ” ที่สำคัญในการส่งเสริมพลเมืองรุ่นใหม่ให้สามารถมีส่วนร่วมในสังคมประชาธิปไตยอย่างมีวิจารณญาณ เยาวชนที่มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อสามารถตรวจสอบข้อมูลจากภาครัฐหรือสื่อกระแสหลัก ตอบโต้กับข่าวสารที่บิดเบือน และเคลื่อนไหวในประเด็นทางสังคม เช่น ความยุติธรรมสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางเพศ หรือสิทธิมนุษยชน ผ่านการผลิตคอนเทนต์ที่สร้างสรรค์และเป็นธรรม แนวคิดนี้ได้รับการผลักดันในระดับนโยบายโดยองค์กรระหว่างประเทศ เช่น องค์การยูเนสโก (UNESCO) ที่สนับสนุนให้ประเทศต่าง ๆ บูรณาการ ทักษะ Media and Information Literacy (MIL) เข้ากับระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นว่าเยาวชนในฐานะผู้มีบทบาทใน "ประชาธิปไตยเชิงสื่อ" (media-based democracy) ควรได้รับโอกาสในการพัฒนาศักยภาพทั้งการรับสารและการมีส่วนร่วมเชิงนโยบายอย่างสร้างสรรค์ (UNESCO, 2021) ดังนั้น การเสริมสร้างทักษะรู้เท่าทันสื่อในกลุ่มเยาวชนจึงเป็นรากฐานสำคัญของ “พลเมืองสื่อ” (media citizens) ที่ไม่เพียงบริโภคสื่ออย่างมีวิจารณญาณ แต่ยังสามารถใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการมีส่วนร่วมทางการเมือง สะท้อนปัญหาสังคม และสร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม

ในบริบทของภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งมีลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมเฉพาะ รวมถึงความหลากหลายทางชาติพันธุ์และภูมิศาสตร์ การสื่อสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมมีแนวโน้มที่หลากหลาย ทั้งในระดับของการติดตามข้อมูลข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น และการจัดกิจกรรมทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการรณรงค์เรื่องสิ่งแวดล้อม การต่อต้านโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ หรือการเรียกร้องสิทธิชุมชนผ่านเพจและกลุ่ม Facebook ท้องถิ่น การศึกษานี้จึงมุ่งวิเคราะห์พฤติกรรมการสื่อสารทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง เพื่อทำความเข้าใจถึงบทบาทของสื่อในฐานะเครื่องมือในการเปลี่ยนผ่านสังคม และเพื่อพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยผ่านการสื่อสารที่เท่าทันและสร้างสรรค์ ทั้งในระดับปัจเจก กลุ่ม และชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการเปิดรับสื่อและการรู้เท่าทันสื่อและระดับพฤติกรรมการสื่อสารทางการเมืองของประชาชนในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย

2. เพื่อหาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับพฤติกรรมการสื่อสารทางการเมืองของประชาชนในภาคเหนือตอนล่าง

3. เพื่อวิเคราะห์ระดับการเปิดรับสื่อและการรู้เท่าทันสื่อที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสารทางการเมือง

4. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองที่สร้างสรรค์ในชุมชนภาคเหนือตอนล่าง

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐาน 1 ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับพฤติกรรมการสื่อสารทางการเมืองของประชาชนในภาคเหนือตอนล่าง

สมมติฐานที่ 2 ระดับการเปิดรับสื่อและการรู้เท่าทันสื่อมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสารทางการเมือง

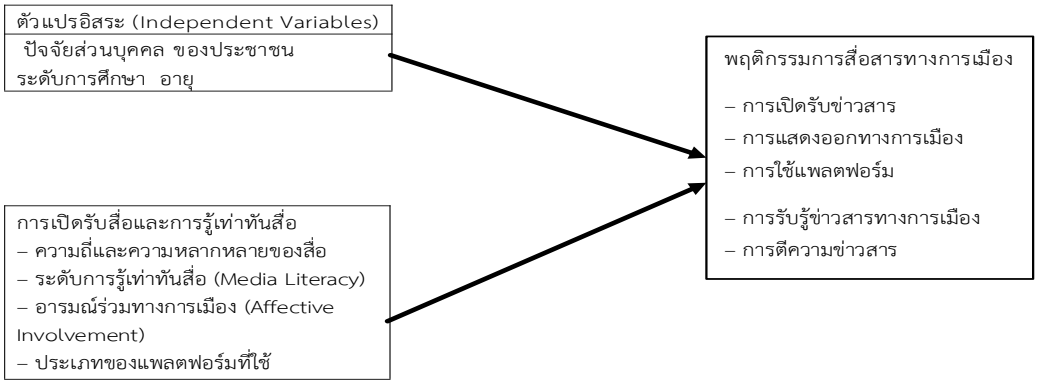
การทบทวนวรรณกรรม

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ทฤษฎีดั้งเดิมด้านการสื่อสาร เช่น Agenda-Setting, Framing และ Uses and Gratifications ได้รับการต่อยอดผ่านชุดแนวคิดร่วมสมัยที่สะท้อนพลวัตของการสื่อสารในยุคดิจิทัล ซึ่งผู้ใช้สื่อไม่ได้เป็นเพียงผู้รับสารแบบเฉย ๆ อีกต่อไป แต่มีบทบาทในการผลิต ร่วมสร้าง และตีความข่าวสาร จากแนวคิด Networked Framing Theory (Meraz & Papacharissi, 2021) พบว่าการกำหนดกรอบข่าวสารไม่ได้จำกัดอยู่ที่สื่อมวลชนอีกต่อไป แต่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ในเครือข่ายดิจิทัล โดยเฉพาะในแพลตฟอร์มสื่อสังคม เช่น Facebook หรือ TikTok ที่ประชาชนสามารถร่วมสร้างกรอบความเข้าใจในประเด็นทางสังคมและการเมืองได้โดยตรง เช่น กรณี #Saveบางกลอย ที่สะท้อนพลังของการสื่อสารจากฐานราก การเปลี่ยนผ่านนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ “การสื่อสารแบบกระจายศูนย์” (decentralized communication) และแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาแนวคิด Framing ดั้งเดิมในบริบทใหม่

แนวคิด Affective Publics อธิบายว่าอารมณ์ร่วม เช่น ความโกรธ ความเศร้า หรือความหวัง เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสื่อดิจิทัล โดยเฉพาะในหมู่เยาวชนและกลุ่มเปราะบาง การเคลื่อนไหวเกิดจากความรู้สึกร่วมที่ถูกส่งต่อและขยายผ่านเครือข่ายโซเชียลมีเดีย ไม่ได้เกิดจากเหตุผลเชิงอุดมการณ์เพียงอย่างเดียว แต่สะท้อนบทบาทของ “ภาวะอารมณ์ของสาธารณะ” ที่ต้องพิจารณาควบคู่กับโครงสร้างอำนาจและการสื่อสาร แบบเดิมแนวคิด Algorithmic Gatekeeping (Napoli, 2019) และ Platformization of Communication (van Dijck et al., 2023) อธิบายว่าแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น Facebook, YouTube และ TikTok ไม่ได้เป็นเพียงพื้นที่สื่อกลางอีกต่อไป แต่กลายเป็น “ผู้ควบคุมเชิงโครงสร้าง” ที่ใช้อัลกอริทึมในการกำหนดว่าเนื้อหาใดจะปรากฏหรือถูกซ่อนจากสายตาผู้ใช้โดยไม่รู้ตัว กระบวนการคัดกรองและจัดลำดับเนื้อหานี้มีผลโดยตรงต่อการรับรู้ทางการเมืองของผู้ใช้ โดยอาจทำให้ประเด็นสำคัญทางสังคมบางเรื่องถูก “ขยาย” หรือ “กลบ” ไป เช่น ประเด็นสิทธิชุมชน สิ่งแวดล้อม หรือข้อวิจารณ์ต่อภาครัฐ ซึ่งอาจไม่ปรากฏในฟีดของผู้ใช้ที่เสพสื่อจากช่องทางเดียว ความเป็น “ฟองข้อมูล” (filter bubble) และ “เสียงสะท้อนในกลุ่มตนเอง” (echo chamber) จึงกลายเป็นความเสี่ยงต่อประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมอย่างเท่าทัน ดังนั้น การทำความเข้าใจอิทธิพลของอัลกอริทึมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการออกแบบนโยบายด้านการรู้เท่าทันสื่อ การศึกษาเกี่ยวกับอัลกอริทึมควรเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาพลเมืองในยุคดิจิทัล เพื่อป้องกันไม่ให้ประชาชนตกเป็นเหยื่อของโครงสร้างที่มองไม่เห็น และสามารถเลือกเสพข้อมูลได้อย่างมีวิจารณญาณและหลากหลายยิ่งขึ้น

การศึกษานี้ใช้กรอบทฤษฎีและแนวคิดร่วมสมัยหลายประการในการอธิบายพลวัตการสื่อสารทางการเมืองในยุคดิจิทัล โดย Networked Framing Theory ชี้ให้เห็นว่าการสร้างกรอบข่าวสารไม่ได้จำกัดอยู่เพียงสื่อกระแสหลัก แต่เกิดจากการ “ร่วมกำหนดกรอบ” ระหว่างผู้ใช้ แพลตฟอร์ม และนักเคลื่อนไหว (Meraz & Papacharissi, 2021; Freelon et al., 2020) ขณะที่ Affective Publics เน้นบทบาทของอารมณ์ เช่น ความโกรธหรือความเศร้า ที่ถูกแชร์และขยายจนก่อให้เกิดการรวมตัวและการเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างฉับพลัน (Papacharissi, 2015; 2020–2023) ด้าน Algorithmic Gatekeeping อธิบายบทบาทของอัลกอริทึมในฐานะ gatekeeper ใหม่ที่กำหนดการมองเห็นของเนื้อหาแทนบรรณาธิการข่าว (Napoli, 2019; Thorson & Wells, 2020) ขณะที่ Media Repertoires อธิบายว่าผู้ใช้มีพฤติกรรมเลือกใช้หลายช่องทางทั้งสื่อดั้งเดิมและดิจิทัลเพื่อเสริมความเข้าใจที่หลากหลาย (Hasebrink et al., 2020) และ Platformization of Communication เน้นว่าบทบาทของ

แพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น Meta, YouTube และ TikTok ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือสื่อสาร แต่ยังเป็นโครงสร้างที่กำหนดกติกาและการมองเห็นเนื้อหา (Helmond et al., 2021; van Dijck et al., 2023)

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปในเขตภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดพิจิตร พิษณุโลก นครสวรรค์ กำแพงเพชร สุโขทัย ตาก และอุตรดิตถ์

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ใช้ การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) เพื่อคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนอายุ 18 ปีขึ้นไปในเขต อำเภอเมืองของจังหวัดตาก และ อำเภอเมืองของจังหวัดสุโขทัย ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายของการศึกษา โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) การเลือกพื้นที่วิจัย ได้แก่ ทำการคัดเลือก อำเภอเมืองตาก และ อำเภอเมืองสุโขทัย โดยวิธี การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เนื่องจากเป็นพื้นที่ศูนย์กลางที่มีความหลากหลายทั้งในด้านประชากร โครงสร้างชุมชน และการเข้าถึงสื่อ 2) การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง กำหนดกลุ่มตัวอย่างรวม จำนวน 400 คน แบ่งออกเป็น อำเภอเมืองตาก จำนวน 200 คนและอำเภอเมืองสุโขทัย จำนวน 200 คน โดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) ในการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่จริง (กรณีที่ทราบประชากรทั้งหมด) หรือใช้จำนวนที่เหมาะสมกับการวิเคราะห์เชิงสถิติ 3) การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มแบบจับฉลาก โดยแบ่งตามเพศ อายุ และระดับการศึกษาอย่างเหมาะสม เพื่อให้ได้สัดส่วนที่สะท้อนโครงสร้างประชากรจริง สำหรับกลุ่ม

ตัวอย่างเชิงคุณภาพ: จำนวน 12 คน ประกอบด้วยผู้นำชุมชน นักกิจกรรมท้องถิ่น สื่อท้องถิ่น และเยาวชนผู้ใช้สื่อ โดยใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม (Questionnaire) สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดทฤษฎีการสื่อสาร ได้แก่ Agenda-Setting, Framing, Media Literacy และ Affective Publics ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พฤติกรรมการใช้สื่อเพื่อรับข่าวสารทางการเมือง การรับรู้และการตีความข่าวสาร ระดับความรู้เท่าทันสื่อและอารมณ์ร่วมทางการเมือง และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง จากนั้นมีการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ด้วยค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (IOC ≥ 0.67) และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ตรวจด้วยวิธี Cronbach's Alpha ได้ค่า α = 0.84 และ 2. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ประกอบด้วยประสบการณ์การรับรู้ข่าวสารการเมือง การใช้สื่อสังคมในชุมชน และข้อเสนอแนะแนวทางการสื่อสารที่เ หมาะสมกับท้องถิ่น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ การเก็บข้อมูลดำเนินการผ่านแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นจากกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งมีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Cronbach's Alpha) ก่อนนำไปใช้จริง โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลใน 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง 2) การเก็บข้อมูลออนไลน์ ใช้แบบสอบถามออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์ม Google Forms โดยส่งลิงก์แบบสอบถามผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น อีเมล กลุ่มไลน์ หรือแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย

2) การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้แนวคำถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ที่ผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นจึงนำข้อมูลเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Thematic Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ 1) ใช้สถิติเชิงพรรณนา: ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ Pearson's Correlation วิเคราะห์ความสัมพันธ์ Regression Analysis วิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรอิสระต่อพฤติกรรม t-test/ANOVA เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มประชากรต่าง ๆ สำหรับการตรวจสอบคุณภาพของ

ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณ: ตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ตามหลักสถิติ

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ด้วยวิธี Thematic Analysisจัดกลุ่มรหัส (Coding) จากข้อความสัมภาษณ์ โดยใช้แนวทางของ Braun & Clarke (2021) นำเสนอผลในรูปแบบแผนภาพ แนวโน้ม และข้อเสนอแนะ สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การตรวจสอบแบบ Triangulation และการตรวจสอบซ้ำ (Member Check)

ผลการวิจัย

1. จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน มีความกระจายเท่ากันระหว่างจังหวัดตากและสุโขทัย (จังหวัดละ 50%) โดยเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายเล็กน้อย (หญิง 56% ชาย 44%) กลุ่มอายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 18–20 ปี (45%) รองลงมาคือ 21–23 ปี (36.3%) และ 24–25 ปี (18.7%) ซึ่งสะท้อนว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเยาวชนตอนปลายถึงวัยเริ่มทำงาน ด้านระดับการศึกษาพบว่า ผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมีสัดส่วนสูงถึง 60.5% ขณะที่ผู้มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีอยู่ที่ 39.5% แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพร้อมทางด้านความรู้พื้นฐานเพียงพอที่จะมีส่วนร่วมในการสื่อสารทางการเมืองผ่านสื่อดิจิทัล

สำหรับการวิเคราะห์ระดับการเปิดรับสื่อและการรู้เท่าทันสื่อ ผลการวิเคราะห์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับการเปิดรับสื่อและการรู้เท่าทันสื่อโดยรวมอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย = 3.89, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.54) โดยเฉพาะมิติความถี่และความหลากหลายของแหล่งข่าว มีค่าเฉลี่ย = 3.94, SD = 0.60 แสดงว่าประชาชนส่วนใหญ่รับข่าวสารจากหลายแหล่ง เช่น โทรทัศน์ เว็บไซต์ข่าว และโซเชียลมีเดีย. ในด้าน Media Literacy (การรู้เท่าทันสื่อ) มีค่าเฉลี่ย = 3.86, SD = 0.57 ซึ่งบ่งชี้ว่าประชาชนมีทักษะในการแยกแยะข่าวจริง-ข่าวปลอม ตีความและประเมินเนื้อหาข่าวได้ดี. นอกจากนี้ ระดับอารมณ์ร่วมทางการเมือง (Affective Involvement) ยังมีค่าเฉลี่ย = 3.72, SD = 0.63 แสดงถึงความรู้สึกร่วมและความใส่ใจในประเด็นทางการเมืองที่มีอยู่ในกลุ่มตัวอย่างจำนวนมาก

การวิเคราะห์ระดับพฤติกรรมการสื่อสารทางการเมือง พบว่า ระดับพฤติกรรมการสื่อสารทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง (ค่าเฉลี่ยรวม = 3.78, SD = 0.59). โดยพฤติกรรมด้านการเปิดรับข่าวสารมีค่าเฉลี่ยสูงสุด = 3.94, SD = 0.64 รองลงมาคือ

การตีความข่าวสารทางการเมือง = 3.92, SD = 0.62 ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถในการทำความเข้าใจเนื้อหาทางการเมืองอย่างมีวิจารณญาณ. ในด้านการแสดงออกทางการเมือง เช่น การแสดงความคิดเห็นหรือแชร์ข่าวทางการเมือง มีค่าเฉลี่ย = 3.81, SD = 0.67, แสดงถึงความตื่นตัวและมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านสื่อดิจิทัล. นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มที่ใช้หลายแพลตฟอร์มมีค่าเฉลี่ยการตีความข่าวสาร มีค่าเฉลี่ย = 4.02 ขณะที่กลุ่มที่ใช้เพียงแพลตฟอร์มเดียวมีค่าเฉลี่ยเพียง 3.41

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

ตัวแปร	**Mean**	**SD**
การเปิดรับข่าวสาร	3.94	0.64
การรู้เท่าทันสื่อ	3.86	0.57
การตีความข่าวสาร	3.92	0.62
การแสดงออกทางการเมือง	3.81	0.67
อารมณ์ร่วมทางการเมือง	3.72	0.63
การใช้หลายแพลตฟอร์ม	4.02	0.61
การใช้แพลตฟอร์มเดียว	3.41	0.58

2. จากวัตถุประสงค์การวิจัยที่ 2 พบว่า ระดับการศึกษา และ อายุ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการสื่อสารทางการเมืองในหลายมิติ ดังนี้ ระดับการศึกษา มีค่าสหสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง ($r = .362$, $p < .01$) และการแสดงออกทางการเมือง ($r = .341$, $p < .01$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับปานกลาง กลุ่มที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบการแสดงความคิดเห็น การแชร์ข่าว และการตีความข่าวสารด้วยความระมัดระวังมากกว่ากลุ่มที่มีการศึกษาต่ำกว่า สำหรับ อายุ มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการเมือง ($r = -.288$, $p < .01$) กลุ่มเยาวชน (ช่วงอายุ 18–29 ปี) มีแนวโน้มใช้สื่อออนไลน์ เช่น Facebook และ TikTok ในการรับรู้และแสดงออกทางการเมืองมากกว่ากลุ่มผู้สูงอายุ

ตารางที่ 2 ค่าสหสัมพันธ์ (Pearson's r) และ Regression

ตัวแปร	Pearson's r (ปัจจัยที่สัมพันธ์)	Regression (β)
การเปิดรับข่าวสาร	r = .362** (การศึกษา)	β = .278, p < .01
การรู้เท่าทันสื่อ	r = .341** (พฤติกรรมสื่อสาร)	β = .318**, p < .01
การตีความข่าวสาร	r = .301** (อารมณ์ร่วม)	-
การแสดงออกทางการเมือง	r = –.288** (อายุ)	β = .301**, p < .01
อารมณ์ร่วมทางการเมือง	r = .295** (พฤติกรรมสื่อสาร)	β = .301**, p < .01

3. จากวัตถุประสงค์การวิจัยที่ 3 ผลการวิเคราะห์พบว่า ประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างมีระดับการเปิดรับข่าวสารและการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับสูง โดยผลการวิเคราะห์ ANOVA พบว่าปัจจัยส่วนบุคคล เช่น อายุและระดับการศึกษา มีผลต่อความแตกต่างของพฤติกรรมการสื่อสารทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ กลุ่มที่มีการศึกษาสูงและกลุ่มเยาวชนมีแนวโน้มใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเมืองและมีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ผลการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's r) ชี้ว่าระดับการศึกษาและการรู้เท่าทันสื่อมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการสื่อสาร ส่วนการวิเคราะห์ถดถอย (Regression) พบว่าการรู้เท่าทันสื่อ (β = .318, p < .01) และอารมณ์ร่วมทางการเมือง (β = .301, p < .01) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสารทางการเมือง โดยเฉพาะกลุ่มที่ใช้หลายแพลตฟอร์มมีความสามารถในการตีความข่าวสารได้ดีกว่าผู้ที่ใช้แพลตฟอร์มเดียวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ ANOVA

ตัวแปร	ANOVA (Sig.)
การเปิดรับข่าวสาร	F = 6.214, p < .01
การรู้เท่าทันสื่อ	F = 5.843, p < .01
การตีความข่าวสาร	F = 4.890, p < .01

การแสดงออกทางการเมือง	F = 5.121, p < .01
อารมณ์ร่วมทางการเมือง	F = 4.655, p < .01
การใช้หลายแพลตฟอร์ม	t = 4.382, p < .01
การใช้แพลตฟอร์มเดียว	t = 4.382, p < .01

4. วัตถุประสงค์การวิจัยที่ 4 การวิจัยเชิงคุณภาพได้มีการดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 ราย ได้แก่ ผู้นำชุมชน นักกิจกรรมท้องถิ่น สื่อท้องถิ่น และเยาวชนผู้ใช้สื่อ โดยใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ประเด็นหลักครอบคลุมการรับรู้ข่าวสาร บทบาทของสื่อ และข้อเสนอแนะการสื่อสารในพื้นที่ ข้อมูลที่ได้ถูกวิเคราะห์โดยใช้แนวทาง Thematic Analysis ของ Braun & Clarke (2021) ซึ่งประกอบด้วย การเข้ารหัสข้อมูลเบื้องต้น การจัดกลุ่มรหัส การสังเคราะห์ธีม และการสรุปผลในรูปแบบรายงานเชิงวิเคราะห์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบแนวทางสำคัญในการส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองที่สร้างสรรค์ใน 4 มิติหลัก ได้แก่ (1) การพัฒนาสื่อท้องถิ่นที่เชื่อถือได้ โดยเฉพาะ “เพจข่าวชุมชน” ที่เสนอข้อมูลด้วยภาษาท้องถิ่นและสะท้อนมุมมองของคนในพื้นที่ โดย 9 ใน 12 คนเห็นว่าสื่อเช่นนี้ช่วยให้เข้าใจประเด็นการเมืองระดับพื้นที่ได้อย่างลึกซึ้ง (2) การบูรณาการการรู้เท่าทันสื่อในระบบการศึกษาและกิจกรรมเยาวชนนอกห้องเรียน เนื่องจาก 10 คนระบุว่าเยาวชนและผู้สูงอายุเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อข่าวปลอม (3) การใช้ศิลปวัฒนธรรมและภาษาท้องถิ่น เช่น เพลงคำเมืองหรือการแสดงพื้นบ้าน เพื่อสื่อสารประเด็นการเมืองให้เข้าถึงผู้คนมากขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท และ (4) การเปิดพื้นที่ให้เยาวชนมีส่วนร่วมสร้างสรรค์เนื้อหาทางการเมืองผ่าน vlog, podcast หรือกิจกรรมออนไลน์ เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดกับชุมชน สะท้อนถึงแนวทางที่เชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการพัฒนาการสื่อสารทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน

จากการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างผลวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พบว่าทั้งสองแนวทางต่างสนับสนุนข้อค้นพบหลักในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะในด้าน บทบาทของการเปิดรับสื่อที่หลากหลาย การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) และการมีอารมณ์ร่วมทางการเมือง (Affective Involvement) ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมการสื่อสารทางการเมือง และจากผลการสัมภาษณ์เสนอแนวทางการส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองที่สอดคล้องกับพฤติกรรมที่พบในเชิงปริมาณ เช่น การพัฒนาสื่อท้องถิ่น และ กิจกรรมสร้างสรรค์

ของเยาวชนผ่าน vlog และ podcast ซึ่งสอดคล้องกับการแสดงออกทางการเมืองในเชิงดิจิทัลที่มีค่าเฉลี่ยสูง นอกจากนี้ ทั้งสองแนวทางยังสะท้อนว่ากลุ่มที่ใช้แพลตฟอร์มเดียวมีความเข้าใจข่าวการเมืองอย่างจำกัด ขณะที่กลุ่มที่เปิดรับหลายช่องทางมีแนวโน้มตีความข่าวสารได้ดีกว่า (ค่าเฉลี่ย = 4.02 เทียบกับ 3.41, $t = 4.382$, $p < .01$) ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอจากข้อมูลเชิงคุณภาพในการส่งเสริมความหลากหลายของแหล่งข้อมูล โดยรวมแล้ว ผลวิจัยทั้งสองแนวทางจึงสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างชัดเจนในด้านบทบาทของสื่อ การรู้เท่าทัน และแนวทางการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีระดับการเปิดรับข่าวสารและการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับสูง (Mean = 3.94; 3.86) โดยมีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการสื่อสารทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญ ($\beta = .318$, $p < .01$) ซึ่งอาจเป็นเพราะว่านักศึกษาในยุคดิจิทัลมีการเข้าถึงข้อมูลจากหลายแพลตฟอร์ม และได้รับการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ผ่านการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ Livingstone (2018) และ UNESCO (2021) ที่ชี้ว่าทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) เป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้าง “พลเมืองดิจิทัล” ที่สามารถวิเคราะห์และแยกแยะข้อมูลได้ ดังนั้น การพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อไม่เพียงช่วยเพิ่มคุณภาพการสื่อสารของนักศึกษา แต่ ยังเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างประชาธิปไตยเชิงคุณภาพในระดับสังคม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยชี้ว่า การตีความข่าวสาร และอารมณ์ร่วมทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับการแสดงออกทางการเมือง โดยเฉพาะอารมณ์ร่วมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสื่อสารทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญ ($\beta = .301$, $p < .01$) สาเหตุคือ อารมณ์ เช่น ความโกรธ ความหวัง หรือความกังวล เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมและการเคลื่อนไหวในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี Affective Publics ของ Papacharissi (2020) ที่อธิบายว่าอารมณ์ทำหน้าที่เป็นแรงผลักดันในการมีส่วนร่วมทางการเมือง และยังสอดคล้องกับ Civic Voluntarism Model (Verba et al., 1995) ที่เน้นความพร้อมของทรัพยากรและโครงสร้างสังคมในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพลเมือง ดังนั้น การส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการสื่อสารควรบูรณาการมิติของ “อารมณ์ร่วม” เพื่อพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ในสังคม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 จากการเปรียบเทียบการใช้แพลตฟอร์มเดียวกับหลายแพลตฟอร์ม ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า กลุ่มที่ใช้หลายแพลตฟอร์มมีค่าเฉลี่ยการตีความและเข้าใจข่าวสารสูงกว่ากลุ่มที่ใช้แพลตฟอร์มเดียว ($t = 4.382$, $p < .01$) สาเหตุอาจมาจาก การได้รับข้อมูลที่หลากหลายช่วยให้ผู้ใช้สามารถตรวจสอบ เปรียบเทียบ และตีความข่าวสารอย่างมีวิจารณญาณมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Agenda-Setting Theory (McCombs & Shaw, 1972) และ Framing Theory (Entman, 1993) ที่อธิบายว่าสื่อไม่เพียงกำหนดสิ่งที่ประชาชนควรคิด แต่ยังมีบทบาทในการจัดกรอบการตีความด้วย ดังนั้น การส่งเสริมให้เยาวชนใช้หลายแพลตฟอร์มอย่างมีวิจารณญาณ เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญต่อการพัฒนาความรู้เท่าทันสื่อและการสื่อสารเชิงพลเมือง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมีความสอดคล้องกันในทิศทางเดียวกันโดยที่ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมการสื่อสารทางการเมืองของประชาชนในภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ การรู้เท่าทันสื่อ การเปิดรับข่าวสารจากหลายแพลตฟอร์ม และการมีอารมณ์ร่วมทางการเมือง โดยเชิงปริมาณพบว่า Media Literacy ($\beta = .318$, $p < .01$) และ Affective Involvement ($\beta = .301$, $p < .01$) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตีความและการแสดงออกทางการเมือง ขณะที่ผู้ที่เปิดรับข่าวสารจากหลายแพลตฟอร์มมีความเข้าใจข่าวสารดีกว่ากลุ่มที่ใช้เพียงช่องทางเดียว ($t = 4.382$, $p < .01$) สำหรับวิจัยเชิงคุณภาพเสนอแนวทางเสริมสร้างการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ เช่น การพัฒนาสื่อท้องถิ่นที่เชื่อถือได้ การบูรณาการการรู้เท่าทันสื่อในระบบการศึกษา การใช้ศิลปวัฒนธรรมเพื่อสื่อสาร และการเปิดพื้นที่ให้เยาวชนมีส่วนร่วมผลิตสื่อทางการเมือง ซึ่งทั้งหมดสะท้อนความจำเป็นของการส่งเสริมการสื่อสารการเมืองที่หลากหลาย เท่าทัน และสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ส่วนข้อเสนอแนะของผลการวิจัย ประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ ประกอบด้วย 1.1 ข้อเสนอเชิงนโยบาย เสนอให้หน่วยงานด้านการศึกษาและภาคประชาสังคมควรจัดกิจกรรมอบรมหรือบูรณาการหลักสูตรที่เน้นการวิเคราะห์ แยกแยะข่าวจริง–ข่าวเท็จ และการประเมินเจตนาของเนื้อหาข่าว เพื่อเพิ่มความสามารถในการสื่อสารทางการเมืองอย่างมีวิจารณญาณ 1.2 ข้อเสนอเชิงปฏิบัติ เสนอให้มีการสนับสนุนการเข้าถึงและใช้สื่อหลากหลายแพลตฟอร์ม ส่งเสริมให้ประชาชน โดยเฉพาะเยาวชน เข้าถึงข่าวสารจากหลายแหล่ง เช่น

เว็บไซต์ข่าว โทรทัศน์ และโซเชียลมีเดีย เพื่อเพิ่มความหลากหลายของมุมมอง ลดอคติ และพัฒนาความเข้าใจในประเด็นการเมืองได้ครอบคลุมยิ่งขึ้น 1.3 ข้อเสนอเชิงวิชาการ ควรชี้แนะให้แสดงความคิดเห็นในประเด็นการเมืองท้องถิ่นอย่างสร้างสรรค์ ช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยแบบมีพลังและความรับผิดชอบ ให้เยาวชนมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสื่อดิจิทัล จัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เยาวชนผลิตสื่อ สำหรับ 2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย 2.1 การศึกษาครั้งต่อไปควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมช่วงวัยและพื้นที่ที่หลากหลายยิ่งขึ้น และทำการศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารทางการเมืองในกลุ่มประชากรต่างช่วงวัย เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ หรือวัยแรงงานในจังหวัดอื่นของภาคเหนือหรือภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างด้านบริบทและประสบการณ์ทางการเมืองอย่างครอบคลุม 2.2 เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ยังไม่มีการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างการรับข่าวสาร การสร้างตัวตนออนไลน์ และอัตลักษณ์ทางการเมือง การศึกษาครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาอัตลักษณ์ทางการเมืองผ่านสื่อดิจิทัล เช่น Facebook, TikTok หรือกลุ่มไลน์ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่ใช้สื่อเพื่อสร้างพื้นที่ในการแสดงออกเพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

วัฒนา รัตนบัวผึ้ง. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนในสื่อออนไลน์กับการเปลี่ยนแปลงทางการ เมืองไทย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). สรุปผลที่สำคัญ: การสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2566 (เผยแพร่ปี 2567). สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

Boulianne, S., Lalancette, M., & Ilkiw, D. (2020). Social media use and democratic engagement: A meta-analysis of 10 years of research. New Media & Society, 22(6), 1094–1110. https://doi.org/10.1177/1461444819899167

Braun, V., & Clarke, V. (2021). Thematic analysis: A practical guide. SAGE.

Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. Journal of Communication, 43(4), 51–58. https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x

Freelon, D., Marwick, A., & Kreiss, D. (2020). False equivalencies: Online activism from left to right. Science, 369(6508), 1197–1201. https://doi.org/10.1126/science.abb2428

Hasebrink, U., Domeyer, H., Maier, M., & Schulz, W. (2020). Media repertoires as patterns of behaviour and as meaningful practices: A multimethod approach to media use in converging media environments. Journal of Audience & Reception Studies, 17(1), 9–29.

Helmond, A., Nieborg, D. B., & van der Vlist, F. N. (2021). The platformization of the web: Making web data platform ready. Social Media + Society, 7(1), 1–13. https://doi.org/10.1177/2056305121988936

Livingstone, S. (2018). Media literacy in the digital age. Communication Research and Practice, 4(1), 1–13. https://doi.org/10.1080/22041451.2018.1428926

McCombs, M. E., & Shaw, D. L. (1972). The agenda-setting function of mass media. Public Opinion Quarterly, 36(2), 176–187. https://doi.org/10.1086/267990

Meraz, S., & Papacharissi, Z. (2021). Networked framing and networked publics: How connective politics shape networked counterpublics in the Occupy movement. Journal of Communication, 71(2), 207–229. https://doi.org/10.1093/joc/jqab003

Napoli, P. M. (2019). Social media and the public interest: Media regulation in the disinformation age. Columbia University Press.

Office of the National Digital Economy and Society Commission. (2023). Thailand digital literacy report. Ministry of Digital Economy and Society.

Papacharissi, Z. (2015). Affective publics: Sentiment, technology, and politics. Oxford University Press.

Papacharissi, Z. (2020). After democracy: Imagining our political future. Yale University Press.

Thorson, K., & Wells, C. (2020). Curated flows: A framework for mapping media exposure in the digital age. Communication Theory, 30(1), 23–47. https://doi.org/10.1093/ct/qtz009

Tucker, J. A., Guess, A., Barberá, P., Vaccari, C., Siegel, A., Sanovich, S., Stukal, D., & Nyhan, B. (2018). Social media, political polarization, and political disinformation: A review of the scientific literature. Political Science Quarterly, 133(4), 801–842. https://doi.org/10.1002/polq.12820

UNESCO. (2021). Media and information literacy curriculum for teachers. UNESCO.

Vaccari, C., & Valeriani, A. (2021). Outside the bubble: Social media and political participation in Western democracies. Oxford University Press.

Van Dijck, J., Poell, T., & de Waal, M. (2023). The platform society: Public values in a connective world (2nd ed.). Oxford University Press.

Verba, S., Schlozman, K. L., & Brady, H. E. (1995). Voice and equality: Civic voluntarism in American politics. Harvard University Press.

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการความเสี่ยง กับอัตราการหลุดออกจากระบบการศึกษาของนักเรียนในจังหวัดชัยภูมิ*

THE CORRELATION BETWEEN RISK MANAGEMENT AND STUDENT DROPOUT RATES IN CHAIYAPHUM PROVINCE

อมรรัตน์ สร้อยสังวาลย์[1], ไข่มุก เดชาวาสน์ฐนนท์[2] และ ศศิวิมล ตั้งชูวงศ์สกุล[3]

Amornrat Soisangwarn[1], Kaimuk Dechawatthanon[2] and Sasiwimol Tungchuwongsakul[3]

[1]นักวิชาการอิสระ

[1]Independent Scholar, Thailand

[2-3]สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดชัยภูมิ

[2-3]Chaiyaphum Provincial Education Office, Thailand

Corresponding Author's Email: amornrat.res@gmail.com

วันที่รับบทความ : 13 สิงหาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 20 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 22 สิงหาคม 2568

Received 13 August 2025; Revised 20 August 2025; Accepted 22 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับการบริหารจัดการความเสี่ยงของสถานศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ (2) ศึกษาอัตราการหลุดออกจากระบบการศึกษาของนักเรียน และ (3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการความเสี่ยงกับอัตราการหลุดออกจากระบบการศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ จำนวน 250 คน ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นและการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม จำนวน 4 ตอน มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา CVI = 1 และค่าความเที่ยงเท่ากับ

Citation:

* อมรรัตน์ สร้อยสังวาลย์, ไข่มุก เดชาวาสน์ฐนนท์ และ ศศิวิมล ตั้งชูวงศ์สกุล. (2568). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการความเสี่ยงกับอัตราการหลุดออกจากระบบการศึกษาของนักเรียนในจังหวัดชัยภูมิ. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 1054-1071.

Amornrat Soisangwarn, Kaimuk Dechawatthanon and Sasiwimol Tungchuwongsakul. (2025). The Correlation Between Risk Management And Student Dropout Rates In Chaiyaphum Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 1054-1071.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

0.983 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับการบริหารจัดการความเสี่ยงของสถานศึกษาในจังหวัดชัยภูมิโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการระบุความเสี่ยงและการจัดการความเสี่ยง

2) อัตราการหลุดจากระบบการศึกษาโดยรวมอยู่ที่ร้อยละ 66.45 ระดับชั้นที่นักเรียนหลุดจากระบบการศึกษามากที่สุด คือ ระดับประถมศึกษาตอนต้น ปัจจัยเสี่ยงสำคัญ ได้แก่ ความยากจน ปัญหาพฤติกรรมติดเกมหรือโทรศัพท์และการย้ายถิ่นฐาน

3) การบริหารจัดการความเสี่ยงมีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับปานกลางกับอัตราการหลุดออกจากระบบการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = -0.308$)

คำสำคัญ: การบริหารจัดการความเสี่ยง, อัตราการหลุดออกจากระบบการศึกษา, การป้องกันการหลุดออกจากระบบการศึกษา

Abstract

The objectives of this research were: (1) to examine the level of risk management in educational institutions in Chaiyaphum Province, (2) to investigate the dropout rate of students, and (3) to analyze the correlation between risk management and student dropout rates. The sample group consisted of 250 school administrators under the Office of Chaiyaphum Primary Educational Service Area, selected using stratified and simple random sampling. The research instrument was a four-part questionnaire with a content validity index (CVI) of 1.00 and a reliability coefficient of 0.98. Data were analyzed using descriptive statistics, Pearson's correlation coefficient, and content analysis.

The findings revealed that: (1) the overall level of risk management in educational institutions in Chaiyaphum Province was high, with the highest mean score in the areas of risk identification and risk management; (2) the overall dropout rate was 66.45 percent, with the highest dropout occurring at the lower primary education level. The major risk factors included poverty, gaming or

mobile phone addiction, and migration; and (3) risk management was moderately and negatively correlated with student dropout rates, with statistical significance at the .01 level (r = –0.308).

Keywords: Risk Management, Student Dropout Rate, Prevention of school dropout

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในระยะยาว อย่างไรก็ตามปัญหาเด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษา (dropout) ยังคงเป็นประเด็นที่ท้าทายและส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมายการศึกษาทั้งในระดับบุคคล ระดับชุมชนและระดับชาติ (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2567) โดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นช่วงสำคัญของการพัฒนามนุษย์ ทั้งด้านความรู้ ทักษะทางวิชาการ ทักษะชีวิต ทักษะสังคมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศและของโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560; UNESCO, 2020)

รายงานของ UNESCO (2020) ระบุว่าการหลุดจากระบบการศึกษาไม่เพียงส่งผลต่อผู้เรียนในระดับปัจเจกบุคคล เช่น โอกาสในการเข้าถึงอาชีพ รายได้และคุณภาพชีวิตในอนาคตเท่านั้น แต่ยังส่งผลในระดับองค์กรและระดับมหภาคในเชิงโครงสร้างโดยเป็นปัจจัยเร่งให้เกิดวงจรความยากจน การขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะและเป็นสาเหตุของความเหลื่อมล้ำทางสังคมอีกด้วย นอกจากนี้ ข้อมูลของ UNICEF (2022) ยังแสดงให้เห็นว่าแม้ประเทศไทยจะมีการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี และส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่ยังคงมีนักเรียนจำนวนหนึ่งหลุดออกจากระบบการศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่ชนบท พื้นที่ชายขอบและกลุ่มเปราะบางทางเศรษฐกิจและสังคม ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการหลุดออกจากระบบการศึกษามีหลายปัจจัย เช่น ความยากจน การขาดความเข้าใจของผู้ปกครอง การขาดการแนะแนวทางการเรียนรู้ การเรียนไม่ทันเพื่อน ความรุนแรงในครอบครัวและการย้ายถิ่นฐาน (นันธวัช นุนารถ, 2559) ซึ่งเมื่อศึกษาการบริหารจัดการของสถานศึกษา พบว่าสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่มีระบบหรือกลไกที่ชัดเจนในการติดตาม ตรวจสอบหรือให้การช่วยเหลือเด็กกลุ่มเสี่ยงได้อย่างครอบคลุมและเป็นระบบจึงนำไปสู่การหลุดออกจากระบบการศึกษาของนักเรียนจำนวนไม่น้อย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566)

ในขณะเดียวกันแนวทางหนึ่งที่เริ่มได้รับการพูดถึงมากขึ้นในระดับปฏิบัติคือการบริหารจัดการความเสี่ยง (Risk Management) ซึ่งในบริบทของสถานศึกษา หมายถึง การระบุ วิเคราะห์ ประเมินและวางแผนจัดการกับปัจจัยที่อาจส่งผลต่อการคงอยู่ของนักเรียนในระบบการศึกษาอย่างเป็นระบบและมีเป้าหมาย การบริหารจัดการความเสี่ยงในลักษณะนี้ไม่ใช่เพียงการตอบสนองเชิงรับ (reactive) ต่อปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วเท่านั้น แต่เป็นการดำเนินการเชิงรุก (proactive) ที่มุ่งป้องกันไม่ให้เด็กต้องหลุดออกจากระบบตั้งแต่แรก (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2560) การบริหารความเสี่ยงช่วยระบุข้อมูลที่สำคัญต่อการวางแผนบริหารจัดการของสถานศึกษา ช่วยให้สถานศึกษาสามารถเข้าไปจัดการหรือช่วยเหลือนักเรียนก่อนที่ปัญหาจะเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาระบบติดตามนักเรียนกลุ่มเสี่ยง การเยี่ยมบ้านนักเรียน การสื่อสารกับผู้ปกครองหรือการประสานความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการความเสี่ยงกับการหลุดออกจากระบบการศึกษา พบว่า การมีระบบคัดกรองและติดตามนักเรียนกลุ่มเสี่ยง การเยี่ยมบ้าน การวางแผนช่วยเหลือเฉพาะราย รวมถึงการสื่อสารกับผู้ปกครองและการมีส่วนร่วมจากชุมชน ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดอัตราการหลุดจากระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ธัญญ์พิชชา ท้วมทับ, 2563; ปัญจิรา อารีย์รัตนโชติ, 2567) นอกจากนี้ งานวิจัยของ พอรุ้ง แสงนวล (2563) ยังระบุว่า การบริหารความเสี่ยงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของโรงเรียน ซึ่งหมายถึงการบรรลุเป้าหมายในการดำเนินงาน รวมถึงการป้องกันนักเรียนหลุดจากระบบด้วยเช่นกัน และงานวิจัยของ เกศรัชนี ยืนวงศ์ (2564) ยังมองว่าปัญหาการหลุดจากระบบเป็น ความเสี่ยงเชิงโครงสร้าง ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาโดยรวม การบริหารความเสี่ยงจึงจำเป็นต้องเน้นที่การป้องกันอย่างจริงจัง ผ่านการสร้างกลไกความร่วมมือ การพัฒนาฐานข้อมูลสารสนเทศ และการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอ

จากกล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการความเสี่ยงเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถนำมาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษาได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการความเสี่ยงกับอัตราการหลุดออกจากระบบการศึกษาของนักเรียนในจังหวัดชัยภูมิ ข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญทั้งเชิงวิชาการและเชิงนโยบายในการวางแผนป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวเชิงรุกเพื่อช่วยให้นักเรียนทุกคนสามารถเรียนต่อได้จนจบ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้านตามศักยภาพของตนเองอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการความเสี่ยงของสถานศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาอัตราการหลุดออกจากระบบการศึกษาของนักเรียนในจังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการความเสี่ยงกับอัตราการหลุดออกจากระบบการศึกษาของนักเรียนในจังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ จำนวนรวม 668 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ จำนวนรวม 250 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) และการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการความเสี่ยงในการป้องกันปัญหาเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษา ซึ่งพัฒนาขึ้นโดยคณะผู้วิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (checklist) มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุดประสบการณ์ในการบริหาร ขนาดของสถานศึกษาและที่ตั้งของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการหลุดออกจากระบบการศึกษา เป็นคำถามปลายเปิดและคำถามแบบเลือกตอบ (multiple choice and open-ended questions) มีวัตถุประสงค์เพื่อ

ศึกษาสภาพปัญหาและการรับรู้ของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการหลุดออกจากระบบการศึกษา โดยเน้นประเด็นเกี่ยวกับสถานการณ์จริงของการหลุดออกจากระบบการศึกษาในสถานศึกษา จำนวน 12 ข้อ เช่น จำนวนเด็กทั้งหมดและเด็กที่หลุดออกจากระบบการศึกษา ระดับชั้นที่มีการหลุดออกจากระบบการศึกษามากที่สุด แนวโน้มการหลุดจากระบบการศึกษาในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา ปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ระบบการติดตาม ผลกระทบที่เกิดขึ้นและองค์ประกอบที่ช่วยลดความเสี่ยง

ตอนที่ 3 การบริหารจัดการความเสี่ยงในการป้องกันปัญหาเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษาเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (likert scale) มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินระดับการบริหารจัดการความเสี่ยงในการป้องกันปัญหาเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษา ประกอบด้วยการบริหารจัดการความเสี่ยง 5 ด้าน ได้แก่ การระบุความเสี่ยง (Risk Identification), การวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยง (risk analysis & evaluation), การจัดการความเสี่ยง (risk treatment/response), การติดตามและประเมินผล (Monitoring & Evaluation) และการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร (stakeholder participation & communication) แต่ละด้านมีข้อคำถาม จำนวนด้านละ 10 ข้อ รวมจำนวน 50 ข้อ

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นคำถามปลายเปิด มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในประเด็นต่าง ๆ จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ แนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยง, ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กเสี่ยงต่อการหลุดจากระบบการศึกษา, แนวทางหรือมาตรการในการช่วยเหลือเด็กกลุ่มเสี่ยงและอุปสรรคหรือข้อจำกัดในการจัดการกับความเสี่ยงของเด็กกลุ่มเสี่ยง

คุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำแนกเป็น ความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) คำนวณค่า Content Validity Index (CVI) จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ได้ค่า CVI = 1 ความเที่ยง (reliability) วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (α-Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค มีค่าเท่ากับ 0.983

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการประสานงานผ่านสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดชัยภูมิ เพื่อขอความอนุเคราะห์ส่งแบบสอบถามแบบออนไลน์ ผ่าน google form ไปยังผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้รับแบบสอบถามตอบกลับที่มีความสมบูรณ์นำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ จำนวน 152 ฉบับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ดำเนินการโดยใช้วิธีการทางสถิติและการวิเคราะห์เนื้อหา ดังนี้

4.1 สถิติเชิงพรรณนา ใช้ความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและสภาพการบริหารจัดการความเสี่ยงในการป้องกันปัญหาเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษา รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับการหลุดออกจากระบบการศึกษาและปัญหาอุปสรรคต่างๆจากการบริหารจัดการ

4.2 สถิติเชิงอนุมาน การวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการความเสี่ยงกับอัตราการหลุดออกจากระบบการศึกษาของนักเรียนในจังหวัดชัยภูมิ

4.3 การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์โดยสรุปสาระและประเด็นสำคัญ เพื่อนำเสนอในรูปแบบความเรียงเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารจัดการความเสี่ยงในการป้องกันการหลุดออกจากระบบการศึกษา

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารจัดการความเสี่ยง

การบริหารจัดการความเสี่ยง	ระดับการบริหาร	
	$\bar{x}$	S.D.
ด้านที่ 1 การระบุความเสี่ยง (Risk Identification)	4.30	0.369
ด้านที่ 2 การวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยง (Risk Analysis & Evaluation)	4.01	0.555
ด้านที่ 3 การจัดการความเสี่ยง (Risk Treatment/Response)	4.30	0.395
ด้านที่ 4 การติดตามและประเมินผล (Monitoring & Evaluation)	4.01	0.581
ด้านที่ 5 การมีส่วนร่วมและการสื่อสาร (Stakeholder Participation & Communication)	4.17	0.378

การบริหารจัดการความเสี่ยง	ระดับการบริหาร	
	$\bar{x}$	S.D.
รวม	**4.16**	**0.410**

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า การบริหารจัดการความเสี่ยงโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.16, S.D. = 0.41) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการระบุความเสี่ยงและการจัดการความเสี่ยง ($\bar{x}$= 4.30) รองลงมา ได้แก่ การมีส่วนร่วมและการสื่อสาร ($\bar{x}$= 4.17) ด้านการวิเคราะห์/ประเมินความเสี่ยงและการติดตาม/ประเมินผล ($\bar{x}$= 4.01)

2. ผลการศึกษาอัตราการหลุดออกจากระบบการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า อัตราการหลุดจากระบบการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 66.45 โดยจำแนกเป็นสถานศึกษาที่มีนักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษา จำนวน 1 คน 25 แห่ง (ร้อยละ 16.45), จำนวน 2 คน 25 แห่ง (ร้อยละ 16.45) จำนวน 3 คน 26 แห่ง (ร้อยละ 17.11) และจำนวน 4 คน 25 แห่ง (ร้อยละ 16.45) ระดับชั้นที่พบการหลุดออกจากระบบมากที่สุดคือประถมศึกษาปีที่ 3 (ร้อยละ 32.89) สถานศึกษาทุกแห่ง (ร้อยละ 100.00) มีการติดตามนักเรียนที่หลุดออกจากระบบอย่างต่อเนื่อง โดยมีความคิดเห็นว่าถ้าสถานศึกษาไม่มีระบบบริหารจัดการความเสี่ยงจะมีโอกาสทำให้นักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษาในระดับมาก ด้านการกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่ (ร้อยละ 49.34) ไม่ได้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา

3. ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการบริหารจัดการความเสี่ยงกับอัตราหลุดออกจากระบบการศึกษา

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการบริหารจัดการความเสี่ยงกับอัตราหลุดออกจากระบบการศึกษา (n=152)

	ระดับการบริหารจัดการความเสี่ยง	ระดับความสัมพันธ์
	Pearson Correlation (r)	
อัตราการหลุดออกจากระบบการศึกษา	-.308**	มีความสัมพันธ์ทางลบในระดับปานกลาง

** $p < 0.01$

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ระดับการบริหารจัดการความเสี่ยงกับอัตราการหลุดออกจากระบบการศึกษามีความสัมพันธ์ทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ -0.308

4. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ที่	ความคิดเห็น / ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
1.	**ปัจจัยความสำเร็จในการบริหารจัดการความเสี่ยง (N=45)**		
1.1	การให้ความสำคัญกับบทบาทของครอบครัวในระดับนโยบายและการปฏิบัติ	18	40
1.2	การมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษาในการหาแนวทางป้องกันแก้ไขปัญหาเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษาร่วมกัน	45	100
1.3	การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล จัดทำข้อมูลสารสนเทศให้เป็นปัจจุบัน มีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมการป้องกันเด็กหลุด / ประสานงานในระดับพื้นที่	25	55.56
2.	**ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษา (N=51)**		
2.1	ความยากจน/ครอบครัวด้อยโอกาส	51	100
2.2	ผู้ปกครองมีภาระงานมาก ไม่มีเวลาดูแลนักเรียน ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา	49	96.08
2.3	ขาดแรงจูงใจในการเรียน	25	49.02
2.1	ติดตามผู้ปกครองไปทำงานนอกเขตพื้นที่บริการ	16	31.37
3.	**แนวทางหรือมาตรการเพิ่มเติมในการช่วยเหลือเด็กกลุ่มเสี่ยง (N=35)**		
3.1	จัดหาทุนการศึกษาช่วยเหลือนักเรียนยากจนแบบต่อเนื่อง	35	100
3.2	จัดสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้ พัฒนาครูจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ สร้างความตระหนักและแรงจูงใจในการเรียน	28	80
3.3	จัดกิจกรรมเสริมอาชีพให้นักเรียนและผู้ปกครองเพื่อเพิ่มรายได้ในครัวเรือน	10	28.57

ที่	ความคิดเห็น / ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
3.4	บริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ	30	85.71
4.	**อุปสรรคหรือข้อจำกัดในการจัดการกับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง (N=44)**		
4.1	ขาดบุคลากรติดตามนักเรียน	44	100
4.2	ผู้ปกครองขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็กและการสื่อสารทางบวก	36	81.82
4.3	นักเรียนและผู้ปกครองไม่อยู่ในพื้นที่	23	52.27
4.4	ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ ผู้ปกครองมีรายได้ลดลง	19	43.18
4.5	ผู้ปกครองขาดความร่วมมือกับครูในการแก้ปัญหาเด็กหลุดร่วมกัน	15	34.09

จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จในการบริหารจัดการความเสี่ยงและแนวทางช่วยเหลือเด็กกลุ่มเสี่ยง ในตารางที่ 3 พบว่าความคิดเห็นส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกัน โดยปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือ การมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ขณะเดียวกันยังพบว่าอุปสรรคที่สำคัญที่สุดคือ การขาดแคลนบุคลากรในการติดตามนักเรียน ส่วนปัจจัยหลักที่ทำให้เด็กเสี่ยงหลุดจากระบบการศึกษาคือ ความยากจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางช่วยเหลือที่ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะ นั่นคือ การจัดหาทุนการศึกษาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงประเด็นอื่น ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาครูและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพและการให้ความสำคัญกับบทบาทของครอบครัว ซึ่งล้วนแต่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กหลุดจากระบบการศึกษาอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

ผู้วิจัยขอนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัยในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ระดับการบริหารจัดการความเสี่ยงของสถานศึกษา

ผลการวิจัยพบว่าระดับการบริหารจัดการความเสี่ยงโดยรวมอยู่ในระดับมากในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการระบุความเสี่ยงและด้านการจัดการความเสี่ยงซึ่งมีค่าเฉลี่ยรวมสูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดุษิต สว่างศร. (2565) ที่พบว่า สถานศึกษามีการระบุความเสี่ยงและเหตุการณ์ความเสี่ยงในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษามีการดำเนินงานเชิงรุกเพื่อระบุ

ปัจจัยเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียนและมีการบริหารจัดการเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ อย่างรอบด้านเป็นระบบ ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษามีความตระหนักและให้ความสำคัญกับการป้องกันปัญหาที่อาจส่งผลกระทบต่อนักเรียนอย่างจริงจัง (กระทรวงการคลัง, 2562) เป็นไปตามแนวปฏิบัติและข้อกำหนดของกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งแนวคิดของมาตรฐานสากลที่ให้แนวทางในการบริหารจัดการความเสี่ยงขององค์กร (ISO 31000) ที่มองว่าการระบุและการจัดการความเสี่ยงเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการบริหารความเสี่ยง (International Organization for Standardization, 2018) ขณะเดียวกันการมีส่วนร่วมและการสื่อสารที่เข้มแข็งยังเป็นปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้าใจร่วมและการตัดสินใจที่รอบคอบ ซึ่งสอดคล้องกับ Hopkin (2018) ที่ชี้ว่าการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายเป็นเงื่อนไขสำคัญของความสำเร็จในการจัดการความเสี่ยง อย่างไรก็ตาม แม้ภาพรวมจะอยู่ในระดับสูง แต่ด้านการวิเคราะห์ ประเมิน และการติดตามผลยังคงต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม เนื่องจากการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการติดตามและทบทวนอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงมาตรการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ (Barraza de la Paz et al., 2023)

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการหลุดออกจากระบบการศึกษา

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าความยากจนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการหลุดออกจากระบบการศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ปัจจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดในการรับภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา เช่น ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเดินทางและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้นักเรียนบางส่วนต้องออกจากระบบการศึกษาเพื่อช่วยเหลือครอบครัวหรือลดภาระค่าใช้จ่าย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีทุนทางวัฒนธรรมของ Pierre Bourdieu (1986) ที่ชี้ให้เห็นว่าฐานะทางเศรษฐกิจและทรัพยากรของครอบครัวมีอิทธิพลต่อโอกาสทางการศึกษา หากครอบครัวมีข้อจำกัดด้านทุนเศรษฐกิจ ย่อมส่งผลให้บุตรหลานมีโอกาสศึกษาน้อยลงและเสี่ยงต่อการหลุดออกจากระบบ นอกจากนี้ ยังพบว่าปัจจัยเสี่ยงด้านพฤติกรรม เช่น การติดเกมหรือโทรศัพท์ ส่งผลให้สมาธิและแรงจูงใจในการเรียนลดลง สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self-Determination Theory) ของ Deci และ Ryan (2000) ที่อธิบายว่าแรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) เป็นปัจจัยสำคัญต่อความคงอยู่ในการเรียนรู้ หากนักเรียนขาดแรงจูงใจจากการรบกวนของเทคโนโลยี ก็มีแนวโน้มที่จะไม่สามารถคงอยู่ในระบบการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันการย้ายถิ่นฐานตามผู้ปกครองยังทำให้การเรียนขาดความต่อเนื่องและลดความรู้สึกผูกพันกับสถานศึกษา สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Cheama และ Kerdtip (2021) ที่ศึกษาปัจจัยการ

หลุดออกจากระบบการศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดปัตตานี พบว่า สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว เช่น อาชีพผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง และความพร้อมในการดูแลบุตร เป็นปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลต่อการหลุดออกจากระบบการศึกษาอย่างชัดเจน โดยเสนอว่าการแก้ปัญหาควรเป็นแบบบูรณาการ ทั้งการเสริมสร้างอาชีพ สนับสนุนครอบครัว และการให้โอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งงานวิจัยของ พัฒนโชค ชูไทย (2563) พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความน่าจะเป็นของการลาออกจากโรงเรียน ได้แก่ เพศของนักเรียน อายุ จำนวนชั่วโมงทำงานภายในบ้านและงานที่ได้รับค่าตอบแทน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะนักเรียนจากครัวเรือนยากจนและอาศัยในเขตชนบทมีความเสี่ยงสูงต่อการลาออกจากโรงเรียน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการความเสี่ยงกับอัตราการหลุดออกจากระบบการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's correlation) มีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ –0.308 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงให้เห็นว่า การบริหารจัดการความเสี่ยงมีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับปานกลางกับอัตราการหลุดออกจากระบบการศึกษา กล่าวคือ สถานศึกษาที่สามารถบริหารจัดการความเสี่ยงได้ดี มีประสิทธิภาพจะช่วยลดจำนวนนักเรียนที่หลุดออกจากระบบการศึกษาได้ สอดคล้องกับแนวคิดการป้องกันเชิงรุก (proactive prevention) และทฤษฎีการบริหารจัดการความเสี่ยง (Risk Management Theory) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการระบุ วิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยงตั้งแต่ต้นทางจะช่วยให้สามารถออกแบบมาตรการป้องกันและสนับสนุนนักเรียนได้อย่างตรงจุดและทันท่วงที (Hopkin, 2018) ในบริบทของสถานศึกษา การบริหารความเสี่ยงเกี่ยวข้องกับการคัดกรองนักเรียนกลุ่มเสี่ยง การเยี่ยมบ้านเพื่อทำความเข้าใจบริบทครอบครัว การสร้างเครือข่ายสนับสนุนในชุมชน และการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ (Management Information System: MIS) จะช่วยให้สถานศึกษาสามารถรวบรวมข้อมูลนักเรียนอย่างเป็นระบบ ทั้งข้อมูลการขาดเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และปัจจัยเสี่ยงอื่น ๆ และยังสามารถวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อระบุปัจจัยเสี่ยงที่อาจนำไปสู่การหลุดออกจากระบบ นำไปสู่การวางแผนและดำเนินมาตรการแก้ไขอย่างทันท่วงที เช่น การให้คำปรึกษา การจัดกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ หรือการเยี่ยมบ้านนักเรียน (สุภาวดี จันทร์หอม, 2558; สมชาย พรหมมา, 2560)

ตัวอย่างเชิงปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับระดับนานาชาติ เช่น โครงการ Communities in Schools (CIS) ในสหรัฐอเมริกา แสดงให้เห็นว่าการสร้างเครือข่ายสนับสนุนรอบด้านช่วยลดอัตราการหลุดออกจากระบบการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Dynarski et al., 2008) ในทำนองเดียวกัน งานวิจัยของ Rumberger (2011) พบว่าปัจจัยเสี่ยง เช่น การขาดการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน รวมถึงปัญหาทางเศรษฐกิจ เป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่การหลุดออกจากระบบการศึกษา การบริหารจัดการความเสี่ยงควบคู่กับการใช้ระบบ MIS จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการลดผลกระทบของปัจจัยเหล่านี้อย่างเป็นระบบ สรุปได้ว่า การบริหารจัดการความเสี่ยงที่ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งด้านนักเรียน ครอบครัว ชุมชน และการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ผ่านระบบ MIS ช่วยให้สถานศึกษาสามารถระบุปัญหาได้ตั้งแต่ต้นทาง วางแผนมาตรการป้องกันและสนับสนุนได้ตรงจุด และลดอัตราการหลุดออกจากระบบการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการบริหารจัดการความเสี่ยงของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการระบุและจัดการความเสี่ยง ขณะที่อัตราการหลุดออกจากระบบการศึกษายังคงอยู่ในระดับสูงและมีความสัมพันธ์ทางลบกับการบริหารจัดการความเสี่ยง ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความเสี่ยงนี้ ได้แก่ ความยากจนและการขาดบุคลากรในการติดตามดูแลนักเรียน ผู้วิจัยจึงได้เสนอข้อเสนอแนะใน 2 ส่วน ได้แก่ ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สถานศึกษาควรพัฒนาระบบข้อมูลและการติดตามนักเรียนกลุ่มเสี่ยงอย่างเป็นระบบ โดยจัดทำฐานข้อมูลนักเรียนกลุ่มเสี่ยงที่มีความครบถ้วน ทันสมัยและสามารถเชื่อมโยงกับระบบสารสนเทศของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ วางแผน และติดตามการให้ความช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพซึ่งจะช่วยให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาการหลุดออกจากระบบการศึกษามีความตรงจุดและทันเวลา

1.2 ผลวิจัยชี้ว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญต่อการลดอัตราการหลุดออกจากระบบการศึกษา ดังนั้นควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งระหว่าง

ผู้ปกครอง ครู บุคลากรทางการศึกษาและชุมชนผ่านการจัดประชุมสื่อสาร การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนและการประชาสัมพันธ์ความสำคัญของการศึกษาต่อสาธารณะ

1.3 สถานศึกษาควรพัฒนามาตรการช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจและแรงจูงใจในการเรียน โดยจัดสรรทุนการศึกษา การสนับสนุนอุปกรณ์และสื่อการเรียนที่จำเป็น รวมทั้งการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตและแรงจูงใจเพื่อช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัวและสร้างแรงผลักดันให้นักเรียนอยู่ในระบบการศึกษาต่อเนื่อง

1.4 สถานศึกษาควรประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เช่น หน่วยงานสาธารณสุข องค์กรด้านสังคมสงเคราะห์และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อบูรณาการการช่วยเหลือนักเรียนในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ ครอบครัว และสุขภาพอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องเพื่อสร้างระบบสนับสนุนที่ครอบคลุมและยั่งยืน

1.5 สถานศึกษาควรเพิ่มศักยภาพบุคลากรทางการศึกษาในการจัดการความเสี่ยง โดยพัฒนาความรู้และทักษะให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาในการคัดกรองนักเรียนกลุ่มเสี่ยง การประเมินความเสี่ยง การให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยาและการจัดทำแผนช่วยเหลือเฉพาะรายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันปัญหาการหลุดออกจากระบบ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การขยายขอบเขตกลุ่มตัวอย่าง ควรศึกษาครอบคลุมทุกระดับการศึกษา ทั้งในโรงเรียนมัธยมศึกษา การศึกษานอกระบบและการศึกษาทางเลือกเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนภาพรวมของสถานการณ์ในระดับจังหวัดหรือภูมิภาคอย่างครอบคลุม

2.2 การประยุกต์ใช้วิธีวิจัยเชิงผสม (mixed methods research) ควรผสานการวิจัยเชิงปริมาณกับเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มหรือการสังเกตภาคสนามเพื่อให้เข้าใจบริบทของปัญหาและมาตรการแก้ไขอย่างรอบด้าน

2.3 การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุและผลกระทบในระยะยาว ควรออกแบบการวิจัยในลักษณะการติดตามผล (longitudinal study) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างการบริหารจัดการความเสี่ยงกับการคงอยู่ ในระบบการศึกษา รวมทั้งติดตามผลของมาตรการป้องกันในระยะต่อเนื่อง

2.4 การพัฒนาและทดลองใช้โมเดลการบริหารจัดการความเสี่ยงในสถานศึกษา ควรพัฒนาโมเดลการบริหารจัดการความเสี่ยงแบบบูรณาการที่ครอบคลุมทั้งด้านข้อมูล ครอบครัว

ชุมชน และนโยบาย พร้อมทั้งทดลองใช้ในพื้นที่นำร่องเพื่อประเมินประสิทธิภาพและความเป็นไปได้ก่อนการขยายผลในวงกว้าง

2.5 การศึกษาวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างบริบทพื้นที่ ควรเปรียบเทียบสถานการณ์และมาตรการป้องกันการหลุดออกจากระบบการศึกษาในพื้นที่เขตเมือง เขตชนบท และพื้นที่ชายขอบ เพื่อจัดทำแนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2567). ความจริงและความเร่งด่วนของสถานการณ์เด็กนอกระบบในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา.

กระทรวงการคลัง. (2562). แนวทางบริหารจัดการความเสี่ยงสำหรับหน่วยงานของรัฐเรื่องหลักการบริหารจัดการความเสี่ยงระดับองค์กร. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการคลัง.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.

เกศรัชนี ยืนวงศ์. (2564). นโยบายและกระบวนการขับเคลื่อนมาตรการป้องกันเด็กเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษา หลังการเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19: ศึกษาเฉพาะกรณีสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.). ใน การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ดุษิต สว่างศร. (2565). การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนอู่ทองสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสุพรรณบุรี. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ธัญญ์พิชชา ท้วมทับ. (2563). แนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษากลุ่มเสี่ยง กรณีศึกษา: วิทยาลัยเทคนิคอุตรดิตถ์. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 7(6), 60–76.

นันธวัช นุนารถ. (2559). แนวทางการป้องกันความเสี่ยงในการออกกลางคันของเด็กและเยาวชนในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนครสวรรค์. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 11(31), 33–47.

ปัญจิรา อารีย์รัตนโชติ. (2567). แนวทางการบริหารจัดการเพื่อป้องกันการออกกลางคันของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. ในวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พอรุ้ง แสงนวล. (2563). การบริหารความเสี่ยงกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. วารสารศิลปการจัดการ, 4(3), 1672–1685.

พัฒนโชค ชูไทย. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกจากโรงเรียนของนักเรียนในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].

มหาวิทยาลัยมหิดล. (2560). การบริหารความเสี่ยง (Risk management). Mahidol University. จาก https://www.rama.mahidol.ac.th/risk_mgt/th/article/03212017-1509

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, สุพจน์ ฤทธิเกียรติบุตร, & กนก วงษ์ตระหง่าน. (2562). วิจัยนโยบายเพื่อป้องกันเด็กและเยาวชนออกจากระบบการศึกษา. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI).

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). รายงานผลการวิจัยการออกแบบแนวทางการดำเนินงานป้องกัน เฝ้าระวัง ติดตามและช่วยเหลือเด็กตกหล่นและเด็กออกกลางคัน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

Alexander, K. L., Entwisle, D. R., & Horsey, C. S. (1997). From first grade forward: Early foundations of high school dropout. Sociology of Education, 70(2), 87–107.

Balfanz, R., Bridgeland, J. M., Bruce, M., & Fox, J. H. (2017). Building a grad nation: Progress and challenge in raising high school graduation rates. Everyone Graduates Center, Johns Hopkins University.

Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Ed.), Handbook of theory and research for the sociology of education (pp. 241–258). Greenwood.

Bridgeland, J. M., Dilulio, J. J., & Morison, K. B. (2006). The silent epidemic: Perspectives of high school dropouts. Civic Enterprises/Bill & Melinda Gates Foundation.

Cheama, S., & Kerdtip, C. (2021). School dropout problem and family's socioeconomic status of lower secondary students in Pattani's public schools: Its factors, perspectives, and solutions. Journal of MCU Nakhondhat, 8(9), 57–72.

Cohen, J. (1988). Statistical power analysis for the behavioral sciences (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. Psychological Inquiry, 11(4), 227–268. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01

Dynarski, M., Clarke, L., Cobb, B., Finn, J., Rumberger, R., & Smink, J. (2008). Dropout prevention: A practice guide. National Center for Education Evaluation and Regional Assistance, Institute of Education Sciences, U.S. Department of Education.

Epstein, J. L. (2011). School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools (2nd ed.). Routledge.

Finn, J. D. (1989). Withdrawing from school. Review of Educational Research, 59(2), 117–142.

García, E., & Weiss, E. (2018). Student absenteeism: Who misses school and how missing school matters for performance. Economic Policy Institute.

Hopkin, P. (2018). Fundamentals of risk management: Understanding, evaluating and implementing effective risk management. Kogan Page.

International Organization for Standardization. (2018). ISO 31000:2018 – Risk management – Guidelines. https://www.iso.org/standard/65694.html

Jeynes, W. H. (2012). A meta-analysis of the efficacy of different types of parental involvement programs for urban students. Urban Education, 47(4), 706–742.

Rumberger, R. W. (2011). Dropping out: Why students drop out of high school and what can be done about it. Harvard University Press.

Scott, L., & Asavisanu, P. (2023). Synthesis and model development of Thai undergraduate dropout risk factors. Higher Education Studies, 13(1), 1–15.

Sosu, E. M., & Pheunpha, P. (2019). Trajectories of university dropout: Insights from qualitative research. Frontiers in Education, 4, 6.

Suntrayuth, S. (2007). Risk management in Thai schools: Issues and challenges. Journal of Educational Administration, 45(3), 287–303.

UNESCO. (2020). Global education monitoring report 2020: Inclusion and education – All means all. UNESCO Publishing.

UNICEF. (2022). Education budget brief: Thailand 2022. UNICEF Thailand.

Wandee, M., Sirisuthi, C., & Leamvijarn, S. (2017). Elements and indicators of risk management system for secondary schools in Thailand. International Education Studies, 10(3), 154–165.

World Bank. (2019). Approach note: Global guidance for supporting and sustaining safe schools. World Bank.

THE RESEARCH ON THE NARRATIVE STRUCTURE AND FILM LANGUAGE OF TETSUYA NAKAJIMA'S FILMS*

Guanru Fang[1] and Chalongrat Chermanchonlamark[2]

College of communication art, Rangsit University, Thailand

Corresponding Author's Email: f_88888888202009@163.com

Received 5 July 2025; Revised 11 July 2025; Accepted 13 July 2025

Abstract

This study examines the narrative structure and film language of Japanese director Tetsuya Nakashima's films, focusing on six representative works released between 2004 and 2018. Renowned for his fusion of non-linear storytelling and highly stylized visual expression, Nakashima's films address social issues such as gender inequality, juvenile delinquency, and family disintegration. Employing a textual analysis approach, this research investigates character construction, conflict, thematic concerns, film language, editing, sound design, and symbolic imagery across selected films including Kamikaze Girls, Memories of Matsuko, Paco and the Magical Picture Book, Confessions, Kawaki, and It Comes. The findings reveal a clear progression from the director's early use of vivid, theatrical aesthetics to a more restrained and psychologically driven style in his later works. Recommendations for future research include categorizing Nakashima's early and later works, comparing them with the styles of international directors to better understand his unique artistic voice, and

Citation:

* Guanru Fang and Chalongrat Chermanchonlamark. (2025). The Research On The Narrative Structure And Film Language Of Tetsuya Nakajima's Films. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 1072-1088.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

contrasting his adaptations with their source materials to fully grasp his interpretation of original texts and his approach to social critique.

Keywords: Tetsuya Nakashima, Japanese cinema, narrative structure, film language, social critique in film.

Introduction

Japanese cinema boasts a long-standing development trajectory, beginning with the introduction of the first motion picture camera in 1867. Over the decades, the industry experienced both golden eras and setbacks. In the 1930s, cinema flourished under government patronage as a tool for national morale, only to decline during the postwar economic downturn. The advent of television in the 1960s further challenged the industry, prompting new cinematic movements that embraced experimental narratives and critical social themes. Amid these shifts, the Japanese New Wave emerged, marked by bold explorations of violence, eroticism, and societal alienation. This wave laid the groundwork for a generation of filmmakers who broke from studio conventions to establish independent creative identities (Han, 2019).

Among these successors, Tetsuya Nakashima stands out as a director who fuses visually saturated aesthetics with intricate storytelling. Drawing from his early work in advertising and television, Nakashima developed a distinctive film language that combines heightened visual elements with layered psychological themes. His films tackle critical issues- such as youth crime, gender inequality, and familial disintegration- through nonlinear, multi-perspective narratives. As Zhang (2017) observes, Nakashima's storytelling often adopts a male narrative gaze to portray the struggles of female characters, reflecting both societal constraints and evolving gender dynamics in Japan. Thus, an in-depth analysis of Nakashima's narrative structures and audiovisual techniques not only enriches

our understanding of his cinematic style but also sheds light on the broader cultural and ideological undercurrents within contemporary Japanese cinema.

Objectives

1. To investigate the narrative structure of Tetsuya Nakajima's Films
2. To explore the film language of Tetsuya Nakajima's Films

Literature Review

Previous studies on Tetsuya Nakashima's films have focused on a variety of thematic and stylistic elements. Zhang Lu(2017) examined the portrayal of female characters from a male narrative perspective, noting that Nakashima often depicts women through stylized costumes and fragmented roles-ranging from submissive teachers to seductive dancers-reflecting entrenched patriarchal views. Zhang argues that although Nakashima attempts to reduce the influence of the male gaze by narrating women's stories through male characters, his films inevitably reproduce social discipline over female identity.

Hu Shanshan and Li jintao (2019) analyzed Nakashima's cinematic style through the lens of advertising aesthetics, pointing out his seamless incorporation of commercial techniques into narrative filmmaking. They argue that Nakashima adopts fragmented storytelling akin to serialized advertising, using high-contrast visuals and vibrant colors to create strong audience impressions. His reliance on repeated scenes and multiple perspectives allows for a deeper engagement with plot and theme, contributing to his recognizable authorial style and commercial appeal.

Qin Xiaojuan (2022) explored the cultural influence of Kamikaze Girls, emphasizing its impact on youth fashion and subculture through the protagonist's Rococo-inspired attire. The film not only reflects Japan's Lolita subculture but also serves as a channel for emotional identification among young

women struggling with social alienation. This illustrates how Nakashima's aesthetic choices contribute to both visual storytelling and broader cultural discourse.

Wang Yiqiao (2021), in a case study of Confessions, discussed Nakashima's use of reverse logic and collective psychology to reshape audience expectations. She highlights the film's departure from conventional suspense formats, showing how it uses nonlinear narrative and moral ambiguity to critique social issues such as juvenile crime and inequality. Wang concludes that Nakashima's psychological storytelling techniques deepen the interplay between narrative, audience perception, and sociocultural critique.

Methodology

This study adopts a qualitative approach to investigate the narrative structure and film language of Tetsuya Nakashima's films. The methodology is outlined as follows:

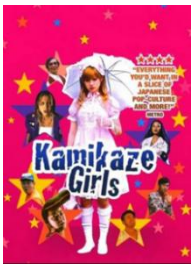
1. Research Design

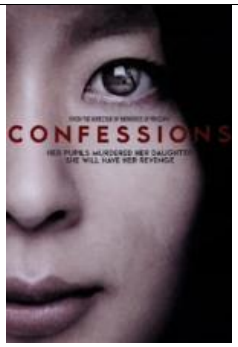
A qualitative research design was employed to examine the complexity of Nakashima's narrative structure and film language. The focus is on identifying how his films reflect both formal innovation and social critique through non-linear, multi-perspective narratives and stylistic experimentation.

2. Sample Selection

Six films directed by Nakashima from 2004 to 2018 were selected as the core sample. These works reflect the evolution of his aesthetic and thematic style across two creative phases.

Table 1 Films by Tetsuya Nakajima from 2004 to 2018.

Film Name and Poster	Awards & Box Office
Kamikaze Girls (2004) 	2004 Yokohama Film Festival: Best film; Best actress; Best director; Best supporting actress Nippon Academy Awards: The best newcomer 2004 Daily Film Awards: Best actress; Best new artist
Memories of Matsuko (2006) 	Japan Academy Prize: Best Actress Award; Best Director nominees; Best picture nominees; Best screenplay nominees; Best Cinematography Award; Best Lighting Award Blue Ribbon Awards: Best Actress Award Hochi Film Awards: Best Actress Award Mainichi Film Awards: Best Actress Award 16th Japan Film Critics Awards: Best Director Award
PACO and the magical Picture Book (2008) 	Japan Academy Prize: Best Editing award Japan Internet Movie Awards: Best director award Mainichi Film Awards: TSUTAYA Fan Award Blue Ribbon Awards: Best Supporting Actress Award Sitges International Fantasy Film Festival: Best Art Design Award
Confession (2010)	Japan Academy Prize: Best Picture Award; Best Director Award; Best Screenplay Award; Best Editing award Blue Ribbon Awards: Best Picture Award

	Japan Academy Prize: Top 10 movies of the year; Tokyo Sports Film Awards; Best Director Award; Asian Film Awards: Best Director Award; Best Screenplay Award; Best Actress nomination Sitges International Fantasy Film Festival, Spain: Special Jury Prize Fantasia Film Festival in Canada: Best Picture Award Hong Kong Film Awards: Best Asian Film Award
Kawaki (2014) 	TAMA Film Awards: Best New Actress Award
it comes (2018) 	Mainichi Film Awards: Best Supporting Actress Award

3. Data Collection

Data was collected through repeated viewing of each film, supported by scholarly articles, interviews, film reviews, and public commentary from blogs and podcasts. This approach ensured a diverse set of perspectives on both formal elements and socio-cultural impact.

4. Analytical Methods

Narrative Structure Analysis: Focused on character construction, conflict, thematic, setting, plot and narrative style.

Film language Analysis: Investigated audiovisual elements such as cinematography, editing, special effects, sound, and symbolic imagery.

5. Conceptual Framework

This study is structured around two main analytical dimensions-narrative structure and film language-to examine six films directed by Tetsuya Nakashima between 2004 and 2018. These dimensions guide the exploration of how Nakashima constructs complex narratives through non-linear, multi-perspective storytelling and supports them with highly stylized visual and auditory techniques. The research divides the films into two phases-early (2004–2008) and later (2010–2018)-to compare stylistic evolution and thematic depth. Through this framework, the study aims to reveal how Nakashima's filmmaking reflects and critiques contemporary Japanese social issues, including gender inequality, youth delinquency, and family disintegration.

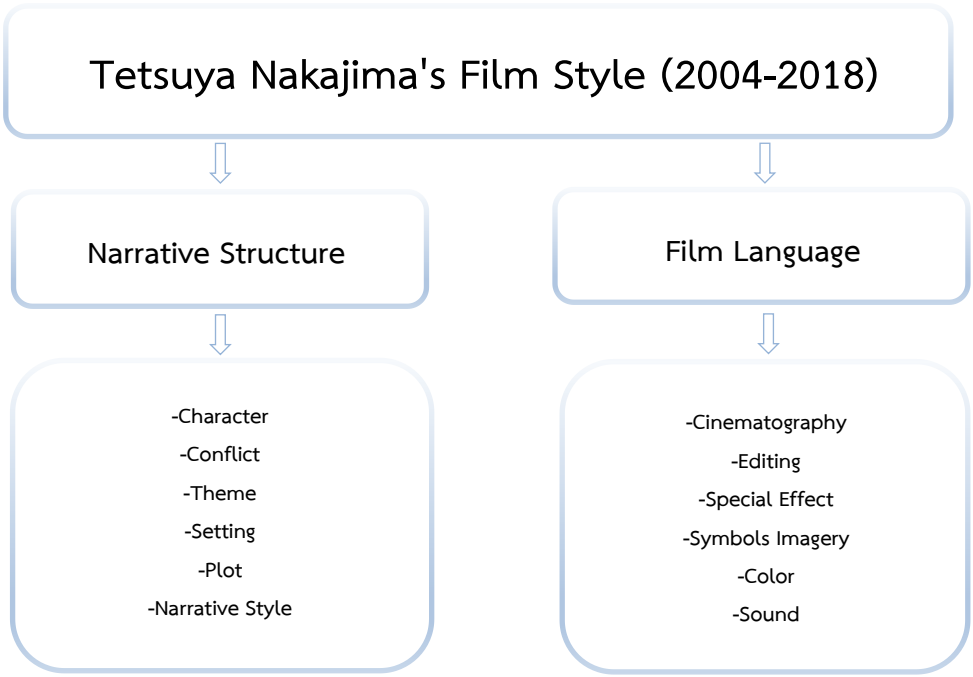

Figure1: Conceptual Framework (Source: Constructed by the researcher)

Results

1. To investigate the narrative structure of Tetsuya Nakajima's Films

Tetsuya Nakashima's narrative approach is characterized by its non-linear structure, multi-perspective storytelling, and strong thematic engagement with contemporary Japanese society. His six major films- Kamikaze Girls (2004), Memories of Matsuko (2006), Paco and the Magical Picture Book (2008), Confessions (2010), Kawaki (2014), and It Comes (2018)reveal a -progression from colorful, exaggerated narratives to darker, more psychologically complex storylines. Central to his narrative style is the construction of characters that possess internal dualities and are shaped by deeply rooted social forces. For example, Momoko and Ichigo in Kamikaze Girls represent radically different cultural identities but share emotional tenacity. Similarly, Matsuko and Shouei in Memories of Matsuko embody the consequences of marginalization, while Confessions portrays dual female figures- Moriguchi and Shimomura- whose differing life choices reflect Japan's systemic failures in addressing women's roles in family and society.

Nakashima's films are driven by multidimensional conflicts, often positioned at the intersection of personal trauma and social dysfunction. His use of conflict is not only structural but also thematic. Confessions and Kawaki, for instance, explore how institutional neglect and parental failure give rise to youth violence and moral collapse. In Memories of Matsuko, the protagonist's relentless pursuit of love stems from familial rejection, leading her into a series of destructive relationships. Internal conflict is also a key narrative device; characters like Muromachi in Paco, who attempts suicide after losing his fame, undergo emotional redemption through community and compassion. Even in stylized narratives, Nakashima delves into psychological struggles, such as Shūichi in It Comes, who hides behind the mask of a devoted father but ultimately sacrifices himself in a moment of moral reckoning.

Social critique is embedded within each film's thematic core. Nakashima's stories reflect the tensions of a rapidly evolving society-whether through the critique of rigid gender norms (Memories of Matsuko), the dangers of youth alienation (Confessions), or the marginalization of subcultures (Kamikaze Girls). Paco and the Magical Picture Book employs magical realism to portray individuals deemed outcasts by society, creating a fictional space where broken people can support one another. In Kawaki, the plot uncovers the exploitation of minors and the existence of dark, hidden criminal networks, while It Comes uses supernatural metaphors to comment on emotional repression and the erosion of family structures.

Nakashima also highlights real-world problems by contrasting scene and time settings. In Kamikaze Girls, Memories of Matsuko, Paco and the Magical Picture Book, Confessions, Kawaki, and It Comes, temporal shifts between the present and past are established through the narrative perspectives of various characters, reflecting both character development and the unreliability of narration, thereby stimulating the audience's imagination. Simultaneously, in terms of scene setting, Nakashima contrasts the social treatment of characters through one or two key locations. For example, the contrast between Shimotsuma and Tokyo in Kamikaze Girls, the school and family in Confessions, and the family and workplace in It Comes all reflect differing family responsibilities across communities as well as the neglect of duty and the oppression of women in both domestic and professional spheres.

The films' plot are carefully constructed to reflect emotional development and moral ambiguity. Kamikaze Girls charts the evolution of an unlikely friendship; Memories of Matsuko traces the protagonist's tragic life through the recollections of others; Paco tells a story of emotional healing within a surreal hospital setting. Meanwhile, Confessions unfolds through layers of revenge and introspection; Kawaki depicts a father's realization of his daughter's secret life; and It Comes presents a narrative fragmented by horror, family

breakdown, and shifting perspectives. In each film, plot progression is non-linear, often relying on dramatic reversals, flashbacks, and narrative fragmentation to reveal deeper psychological and social truths.

A defining feature of Nakashima's Narrative style is his use of non-linear narrative techniques, including disrupted chronology, fragmented flashbacks, and multiple points of view. Memories of Matsuko is presented through the lens of several different characters who collectively reconstruct the titular character's life. Confessions utilizes five distinct perspectives to build a mosaic of guilt, trauma, and responsibility. Films like It Comes and Kamikaze Girls open with climactic events, then unravel the backstory in retrospect, creating tension and curiosity. This fragmented approach often includes elements of chance or exaggerated coincidence, particularly in Paco and Kamikaze Girls, reinforcing a sense of emotional unpredictability. Through this narrative complexity, Nakashima encourages active audience engagement and challenges conventional cinematic logic.

In sum, Nakashima's narrative structures are intricately designed to balance stylization with social commentary. His films explore how characters' inner lives are shaped by external forces, and how narrative form itself can be a tool for psychological insight and cultural critique. The interplay between personal transformation and collective dysfunction is a hallmark of his storytelling, making his work not only emotionally compelling but also socially resonant.

2. To explore the film language of Tetsuya Nakajima's Films

Tetsuya Nakashima's films are visually and aurally distinctive, marked by a personalized film language that blends surreal aesthetics with thematic intensity. Across his works, his style evolves from colorful theatricality to psychologically charged realism, while consistently employing expressive

techniques in cinematography, editing, special effects, symbolism, color, and sound.

His cinematography often utilizes symmetrical and asymmetrical compositions to underscore emotional tension or psychological states. In Kamikaze Girls, the contrast between Rococo fashion and biker culture is visually amplified through bold framing, exaggerated angles, and vivid colors. Nakashima uses symmetrical shots to suggest reflection or confrontation with the past, while asymmetrical framing, such as in Confessions, produces feelings of psychological instability. In Memories of Matsuko, the use of window bars and lighting evokes a sense of emotional entrapment, highlighting the protagonist's powerlessness in a patriarchal society. Paco and the Magical Picture Book mirrors emotional proximity through lighting contrast and frame instability, while It Comes employs brightened corridors and controlled lighting to emphasize spatial hierarchy and false domestic order. Throughout his films, Nakashima turns visual composition into a narrative tool.

Editing plays a critical role in enhancing narrative rhythm and emotional intensity. Techniques such as cross-cutting and repeated montage are prominent in his work. Confessions integrates multiple perspectives using montage to build psychological complexity and suspense. Memories of Matsuko juxtaposes scenes across timelines to highlight emotional contrasts. In Paco, editing transitions between fantasy and reality using emotional montage and stylized rhythm. As Nakashima's style matures, he incorporates more lyrical and rational montage to reflect character psychology and thematic ambiguity, as seen in It Comes and Kawaki, where nonlinear sequences blur time and perception.

Nakashima also relies heavily on special effects to craft a distinct narrative atmosphere. In earlier films like Kamikaze Girls, Memories of Matsuko, and Paco, CGI elements, stage motifs, and on-screen text add a playful, almost theatrical tone. These effects serve both narrative efficiency and visual entertainment. In contrast, his later works-Confessions, Kawaki, and It Comes-use digital effects to

enhance symbolic abstraction, reduce the graphic impact of violence, and amplify psychological dissonance. Stylized typography often visualizes characters' emotional states or thematic cues, contributing to his hybrid narrative form.

Symbolism through visual imagery is another hallmark of Nakashima's cinematic language. Everyday objects are imbued with emotional and cultural meanings. In Kamikaze Girls, retro items like pachinko balls and TV sets evoke nostalgia and serve as emotional proxies. In Memories of Matsuko, flowers symbolize purity and longing, while accessories like bags and trinkets reflect trauma from family neglect. Paco features objects such as lighters and toys to signify unfulfilled desires or repressed identities. Confessions makes frequent use of convex mirrors and reversed clocks to symbolize fractured self-perception and time-bound guilt. In Kawaki and It Comes, elements like water, school uniforms, or talismans highlight themes of exploitation, psychological repression, and the breakdown of family order.

Color usage in Nakashima's films demonstrates a clear stylistic transition. In his earlier films (2004–2008), he employs high-saturation warm tones to construct whimsical, hyperreal environments. Kamikaze Girls uses vibrant palettes to simulate fantasy and youth culture; Memories of Matsuko juxtaposes bright colors with tragic content for ironic impact. Paco blends vivid hues with surreal imagery to convey emotional innocence. In his later works (2010–2018), such as Confessions and It Comes, Nakashima shifts to desaturated, cool tones to evoke a somber, eerie atmosphere. Color contrast between warm and cold palettes also marks transitions between psychological states and narrative layers.

Sound design in Nakashima's films similarly reflects his aesthetic evolution. In earlier works, exaggerated sound effects synchronize with visuals to accentuate comedic or theatrical beats. Multi-character narratives are supported by sound cues to differentiate perspectives and temporal layers. In Paco,

whimsical sound design enhances the fantasy framework. In later films, sound becomes more integrated with character emotion and narrative progression. Confessions uses ambient sound and slow-motion sequences to modulate tension. Kawaki and It Comes employ environmental sounds-wind, rain, insects-to heighten realism and psychological suspense. Music often contrasts sharply with visual tone, a technique Nakashima uses to underscore irony or emotional dissonance. His use of asynchronous sound, musical counterpoint, and ambient layering creates a sonic atmosphere that reinforces the psychological depth of each scene.

Overall, Nakashima's film language demonstrates an evolving yet coherent artistic vision. By blending expressive visual techniques with carefully constructed soundscapes, he crafts a cinematic experience that is both aesthetically immersive and thematically profound. His films offer not only sensory impact but also a nuanced exploration of character psychology and societal critique.

Discussion

The findings of this study affirm that Tetsuya Nakashima's films exhibit a sophisticated interplay between narrative experimentation and film stylization, serving not only as artistic expressions but also as critiques of contemporary Japanese society. His works blend non-linear, fragmented storytelling with visually saturated imagery and emotionally resonant sound design to interrogate issues such as gender roles, juvenile delinquency, mental health, and the disintegration of the family unit.

These conclusions are largely consistent with Liu Fei's (2018) assessment that Nakashima's films use a "gorgeous visual façade" to conceal and reveal the "cruel essence" beneath. Liu argues that Nakashima's early films rely on color, exaggeration, and theatrical montage to contrast stylized surfaces with tragic

content. Our findings support this, particularly in the analysis of Kamikaze Girls, Memories of Matsuko, and Paco, where vibrant palettes and playful effects are used to render harsh realities more digestible, yet emotionally piercing. However, Liu's interpretation focuses more on aesthetic paradox than on narrative structure; this study further demonstrates that Nakashima's formal innovation is not merely visual but deeply narrative- employing fragmentation, multi-perspective narration, and temporal disjunction to foster critical reflection.

Meanwhile, Han Jinyu (2019) offers a different angle through her study of It Comes, highlighting how the film exposes ruptures in Japan's traditional ethical framework, particularly in the portrayal of gender imbalance and the fragmentation of family roles. This observation aligns with the thematic findings of the current study, especially in the interpretation of male protagonists who project superficial integrity while evading domestic responsibility. Han views the emergence of the supernatural as a metaphor for psychological breakdown and societal disconnection-an insight that reinforces our conclusion that Nakashima's horror and fantasy motifs are not genre gimmicks, but deliberate vehicles for social critique.

Nonetheless, this study expands upon Han's interpretation by emphasizing the direct link between audiovisual strategy and thematic construction. For instance, it is not merely the narrative content of It Comes that conveys social dysfunction, but also the dissonant color tones, disorienting soundscapes, and fragmented chronology that embody this dysfunction in form. In this sense, Nakashima's films should be understood as integrated aesthetic systems where story, structure, and style are in constant, deliberate interaction.

conclusion

Tetsuya Nakashima's cinema is marked by a dynamic fusion of form and content. His early works use vivid visuals and media hybridity to depict marginal

voices with irony and empathy, while his later films adopt more restrained, psychologically complex modes to critique societal institutions. The use of non-linear narrative and stylized film language allows Nakashima to push beyond entertainment into the realm of cultural diagnosis. This study demonstrates that his films not only reflect evolving artistic trends in Japanese cinema but also provoke meaningful dialogue about the fractured condition of modern life in Japan.

Recommendations

1. General Recommendations

Based on the analysis presented in this study, the following themes emerge from the works of Tetsuya Nakashima, accompanied by recommendations for educators and community practitioners:

Nakashima's films consistently engage with deeply rooted social issues-gender inequality, youth crime, emotional repression, and family disintegration. Further academic attention should be paid to the socio-ethical dimensions of his work. His films can serve as valuable case studies for interdisciplinary research at the intersection of film studies, sociology, psychology, and gender studies. By analyzing how cinematic techniques shape public perceptions of social problems, researchers can assess the broader cultural impact of contemporary Japanese cinema.

From a pedagogical standpoint, Nakashima's representative works offer excellent material for teaching narrative theory and film language. Film and media educators can employ his films as case studies to illustrate techniques such as multi-perspective narration, non-linear structures, montage, color symbolism, and the interaction of sound and image. For example, Confessions can be analyzed to explore psychological pacing through sound design, while

Memories of Matsuko demonstrates how stylized color and framing reveal character psychology.

Additionally, film festivals, cultural institutions, and community organizations could curate retrospectives or discussion forums centered on Nakashima's works, engaging audiences in conversations about the societal issues dramatized in his films. His exploration of taboos—including youth violence, mental illness, and familial neglect—could inspire public seminars or workshops focused on media literacy, emotional awareness, and social responsibility. Such efforts would not only deepen audience appreciation of cinematic art but also foster critical thinking about the social realities his films seek to expose.

2.Future research Recommendations

Future research on Tetsuya Nakashima's films could benefit from cross-cultural and cross-media comparative studies. His early works, characterized by high-saturation visuals and theatrical stylization, provide a valuable reference point for comparison with other globally recognized "visual auteurs" such as Baz Luhrmann or Jean-Pierre Jeunet, who similarly blend aesthetics with narrative experimentation. Likewise, his later, more realist-oriented films may be productively analyzed alongside international social realist cinema—for instance, the works of Bong Joon-ho or Ken Loach—to explore how different cinematic traditions address themes of family, power, and psychological breakdown. Such comparative inquiry can enrich the understanding of how narrative form and film language are culturally specific yet universally resonant.

Regarding the narrative structure in Nakashima's films, future research could further examine how he selects themes and adapts them from outstanding literary works. By comparing his adaptations with their source materials- such as Kanae Minato's Confessions or Muneki Yamada's Memories of Matsuko- scholars can analyze differences in narrative focus and structure, thereby gaining a more

detailed understanding of his reflections on social issues in relation to their literary origins.

References

Han, J. Y. (2019). It Comes: The disintegration of the Japanese family ethical system. Huanqiu Zongheng, (23), 137–139.

Hu, S. S., & Li, J. T. (2019). The aesthetic of cross-boundary integration in Tetsuya Nakashima's films. Chuanmei Guancha (Media Observation), (5), 81–86.

Liu, F. (2018). The cruel essence beneath aesthetic beauty: A brief analysis of Tetsuya Nakashima's films. Xijuzhijia (Drama House), (19), 117.

Qin, X. J. (2022). The fashion communication power of cinematic art from a reception theory perspective: A case study of Kamikaze Girls. Xijuzhijia (Drama House), (3), 146–147.

Wang, Y. Q. (2021). The influence of reverse thinking and collective consciousness on audience psychology: A case study of Confessions. Xijuzhijia (Drama House), (31), 170–171.

Zhang, L. (2017). An analysis of female representation in Tetsuya Nakashima's films. Xibu Guangbo Dianshi (Western Broadcasting and Television), (119–120).

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

_**********_

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ บทวิจารณ์หนังสือ แก่นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษาทุกระดับ และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา **ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ (ราย 2 เดือน) ดังนี้ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน, ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน, ฉบับที่ 4 เดือนกรกฎาคม - สิงหาคม, ฉบับที่ 5 เดือนกันยายน – ตุลาคม และ ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม**

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3) บทความปริทัศน์ (Review Article) เป็นบทความที่เขียนขึ้นจากการทบทวนเอกสารวิชาการ ทั้งทางด้านทฤษฎีและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งที่ก าหนดไว้ โดยมีการทบทวนวรรณกรรมค้นคว้า รวบรวม ข้อมูลที่มีอยู่แล้วจากแหล่งต่างๆ และน ามาประมวลเรียบเรียงในรูปบทความ

4) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) เป็นการค้นหาข้อดีและข้อไม่ดีของเรื่องที่จะวิจารณ์ชี้ให้เห็นข้อบกพร่อง พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไขให้ดีขึ้น เป็นการวิจารณ์เพื่อสร้างสรรค์

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 250-300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็น สากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ

3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)

5) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

6) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

7) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

8) ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

9) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

10) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

11) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

12) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ

3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)

5) บทคัดย่อ (Abstract)

6) บทนำ (Introduction)

7) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามสำดับ

8) สรุป (Conclusion)

9) เอกสารอ้างอิง (Reference)

บทความปริทัศน์และบทวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ

3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)

5) ข้อมูลส่วนประกอบของหนังสือที่วิจารณ์ ดังนี้

5.1 ภาพปกหนังสือ

5.2 แปลจากหนังสือ: .....

5.3 ผู้เขียน: .....

5.4 ผู้แปล: .....

5.5 สำนักพิมพ์: .....

5.6 ปีที่พิมพ์: .....

5.7 จำนวนหน้า: .....

6) บทนำ (Introduction)

7) เนื้อเรื่อง (Content)

8) บทวิจารณ์

9) สรุป (Conclusion)

10) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้**วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA)** ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น *การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคนสู่อุตสาหกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559)* โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย รูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซร้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสาวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คุ้มรักษา และอัจจิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปีปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎี ก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Phathong, K., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สอง และตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S., et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อหนังสือ.//(ครั้งที่พิมพ์).//สถานที่พิมพ์/:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษฎา ผาทอง. (2548). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).//ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่อ้าง).//สถานที่พิมพ์/: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑุวงศ์. (2556 ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อวารสาร.//ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษฎา ผาทอง และคณะ. (2562). พระพุทธศาสนากับการเมือง. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทรรศน์, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อสารานุกรม,/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อหนังสือพิมพ์,/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.//(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิถีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อัตถาพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก http://www.tpso.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระบทสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจนุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

เกษฎา ผาทอง. (2564). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.

ประภัสสร ปรี่เอี่ยม และธรรมนูญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็ก สำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.

พระสุดรักษ์ วิสุทฺโธ และเดชชาติ ตรีทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13

พระสถาพร ปุณฺณนนฺโท (รำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎกำ 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPMปีงบประมาณ 2560 (อินเตอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก http://atg.hdc.moph.go.th

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.

Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol. 1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.

Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family-Centered care. Pediatr Nurs, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ของวารสารวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม ได้ที่ https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/ เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : journalsocialdevelopment@gmail.com

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสารลิ้งค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

(16 pt)

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความปริทัศน์และบทวิจารณ์หนังสือ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

(14 pt)

แปลจากหนังสือ:

ผู้เขียน:

ผู้แปล:

สำนักพิมพ์:

ปีที่พิมพ์:

จำนวนหน้า:

บทนำ (18 pt)

(16 pt) บริบท ความเป็นมา ของหนังสือหรือประเด็นที่ศึกษา.....

.....

.....

.....

.....

เนื้อเรื่อง (18 pt)

(16 pt) องคประกอบของหนังสือหรือประเด็นที่ศึกษา บท หมวดหมู่ ลักษณะ ชนิด ประเภท วัตถุประสงค สาระ ประเด็น แงคิด มุมมอง ฯลฯ

บทวิจารณ์ (18 pt)

(16 pt) นำเสนอหลักการ แนวคิด ผานการวิเคราะห สังเคราะห วิจารณ ที่สะท้อนมุมมองเหตุผลความคาดหวัง ผลกระทบ สาระสำคัญ ตามหลักทฤษฎีเชิงวิชาการ พรอมเสนอแนะแนวทางเพื่อการแกไข การสงเสริมและพัฒนาตอยอด (อางอิงถามี)

จุดเด่น

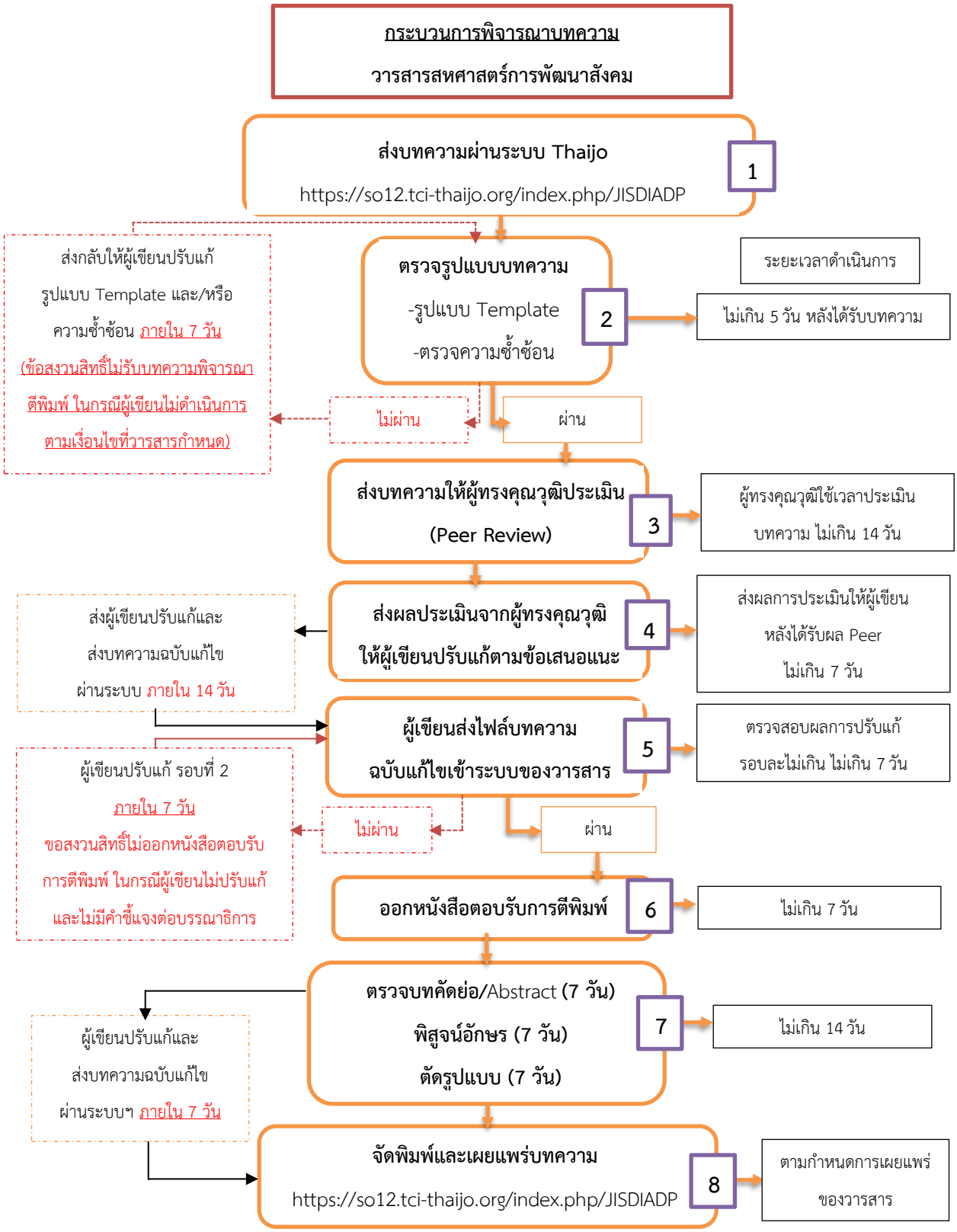
จุดด้อย

สรุป (18 pt)

(16 pt) สรุปภาพรวมครอบคลุมผลการศึกษาที่นำเสนอ สะท่อนคุณคา การนำไปใช่ประโยชน เปนความเรียงไมใสเลขเปนข่อมาตรา ไมเอียง ไมหนา ไมแทรกภาพโมเดล สะทอนคุณคาทางวิชาการ

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

หมายเหตุ: ระยะเวลาของกระบวนการพิจารณาบทความตั้งแต่ผู้นิพนธ์ส่งบทความเข้าระบบ ขั้นตอนที่ 1-6 ใช้ระยะเวลาประมาณ 1 เดือน ในการออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์ (ผู้นิพนธ์บทความต้องปรับแก้บทความตามกำหนด)